

การประชุมวิชาการที่มีรายงานการประชุม (Proceedings)

จัดทำโดย หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วัตถุประสงค์

เพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัยทางสังคมศาสตร์และแขนงวิชารัฐประศาสนศาสตร์และสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
ที่ปรึกษา

พระราชปริยัติกวี, ศ.ดร.

พระราชวรเมธี, รศ.ดร.

พระสุวรรณเมธาภรณ์, ผศ.

พระเมธีธรรมจารย์, รศ.ดร.

พระราชวรมนี, ดร.

พระโสภณชัชวราภรณ์

พระครูโสภณพุทธิศาสตร์, ผศ.ดร.

พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, ดร.

พระครูปริยัติกิตติธำรง, รศ.ดร.

ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง

ศ.พล.ต.ท.ดร.นัยนา เกิดวิชัย

รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร

รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ

รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนา

รองอธิการบดีฝ่ายกิจการนิสิต

รองอธิการบดีฝ่ายกิจการต่างประเทศ

รองอธิการบดีฝ่ายประชาสัมพันธ์และเผยแผ่

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณบดีคณะสังคมศาสตร์

ศ.ดร.จ่านงค์ อติวัฒน์สิทธิ์

รศ.ประมต นันท์ยกุล

ศ.ดร.กฤษ เพิ่มทันจิตต์

บรรณาธิการ รศ.ดร.สุพล สุยะพรหม

ผู้ช่วยบรรณาธิการ พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร.

ผศ.ดร.อนุวัต กระสังข์

ผศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง

อ.ดร.ประเสริฐ ธิลา

ผศ.ดร.ธิดาภูมิ หมั่นมี

กองบรรณาธิการ

พระปลัดระพีณ พุทธิสาโร, ผศ.ดร.

รศ.ดร.สมาน งามสนิท

ผศ.ดร.รัฐพล เย็นใจมา

อ.ดร.กาญจนา คำจตุ

นางสาวสุมาลี บุญเรือง

นางสาวกาญจนา บุญเรือง

พระมหาภุชญา กิตติโสภโณ, ผศ.ดร.

รศ.ดร.สุรินทร์ นิยมามงกูร

ผศ.ดร.ยุทธนา ปราณีต

พระสมนึก ธีรปญโญ

นายกรกต ขำบัณฑิต

นางสาววันเพ็ญ ฉายสอาด

พระมหาสุนันท์ สุนนโท, ดร.

รศ.ดร.อภิรักษ์ จันตะนี

อ.ดร.พงศ์พัฒน์ จิตตานุกรักษ์

พระอนุชิต นาคเสโน

นายสุภัทรชัย สีสะใบ

นางสาวพัชรี हालง

แบบปก-รูปเล่ม ผศ.ดร.อนุวัต กระสังข์, อ.ดร.สุริยา รักษาเมือง

พิมพ์ที่ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ศูนย์จำหน่ายหนังสือและอุปกรณ์การศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วังน้อย)

79 หมู่ 1 ถนนพหลโยธิน หลักกิโลเมตรที่ 55

ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170

โทร. 035-248000 ต่อ 8048

2 การประชุมวิชาการที่มีรายงานการประชุม Proceedings: 2561

การประชุมวิชาการที่มีรายงานการประชุม (Proceedings)

จัดทำโดย หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ภาคีเครือข่าย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

คณะกรรมการวิพากษ์บทความวิจัย

1. สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ : ด้านการปกครอง

1. ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง	ประธานกรรมการ
2. รองศาสตราจารย์ ดร.ชลวิทย์ เจียรจิตต์	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
3. ศาสตราจารย์ ดร.จำนงค์ อติวัฒนสิทธิ์	กรรมการ
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุทธนา ปราณีต	กรรมการ
5. อาจารย์ ดร.กาญจนา ดำจุติ	กรรมการและเลขานุการ
6. พระสมณีก ธีรปัญญา	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
7. นายพลวัฒน์ สีทา	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

2. สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ : ด้านศาสนศึกษา และด้านสาธารณูปการ

1. พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร.	ประธานกรรมการ
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิชชุกร นาคน	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
3. ศาสตราจารย์ พลตำรวจโทหญิง ดร.นัยนา เกติวิชัย	กรรมการ
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช	กรรมการ
5. พระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ, ผศ.ดร.	กรรมการและเลขานุการ
6. นายกรกต ชำบัณฐิต	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
7. นางสาวพัชรี ทาลาง	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

3. สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ : ด้านการเผยแผ่

1. พระสุธีวีรบัณฑิต, ดร.	ประธานกรรมการ
2. พระศรีวินยาภรณ์, ดร.	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
3. รองศาสตราจารย์ ดร.อภิวัฒน์ จันตะนี	กรรมการ
4. พระปลัดระพี พุทธิสารโ, ผศ.ดร.	กรรมการ
5. อาจารย์ ดร.พงศ์พัฒน์ จิตตานุกรักษ์	กรรมการและเลขานุการ
6. นางสาวสุมาลี บุญเรือง	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
7. นางสาวกาญจนา บุญเรือง	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

4. สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ : ด้านการศึกษาสงเคราะห์

1. รองศาสตราจารย์ ดร.สมาน งามสนิท	ประธานกรรมการ
2. พระมหาบุญศรี ญาณวุฑโฒ, ผศ.ดร.	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
3. รองศาสตราจารย์ ดร.พรรษา พุฒยงกูร	กรรมการ

4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์	กรรมการ
5. อาจารย์ ดร.ประเสริฐ ธิลา	กรรมการและเลขานุการ
6. นายสุภัทรชัย สีสะไบ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
5. สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ : ด้านสาธารณสุขสงเคราะห์	
1. ผศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง	ประธานกรรมการ
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา หล่อตระกูล	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
3. พระมหาสุนันท์ สุนนโท, ดร.	กรรมการ
4. รองศาสตราจารย์ ประมต นันทิยะกุล	กรรมการ
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิเชฐ ทั้งโต	กรรมการ
6. อาจารย์ ดร.สุรียา รักษาเมือง	กรรมการและเลขานุการ
7. นางสาววันเพ็ญ ฉายสอาด	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
6. สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์	
1. รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม	ประธานกรรมการ
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร วัฒนบุตร	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
3. รองศาสตราจารย์ ดร.สุรินทร์ นิยมางกูร	กรรมการ
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุวัต กระสังข์	กรรมการ
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัฐพล เย็นใจมา	กรรมการ
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิดิวุฒิ หมั่นมี	กรรมการและเลขานุการ
7. พระนุชิต นาคเสโน	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

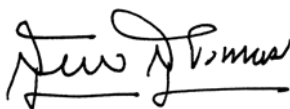

คำนำ

คณะสังคมศาสตร์โดยภาควิชารัฐศาสตร์ได้รับอนุมัติจากสภามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยให้เปิดสอนหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2549 เป็นต้นมา และหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2551 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน โดยในแต่ละปีได้มีผู้สำเร็จการศึกษามากพอสมควร ซึ่งนิสิตเหล่านี้ ได้สำเร็จการศึกษาตามแผน ก แบบ ก 2 ที่ทั้งศึกษารายวิชาและทำวิทยานิพนธ์และแผน ข ที่ศึกษารายวิชาและทำสารนิพนธ์ด้วย

ในการประชุมวิชาการที่มีรายงานการประชุมหรือ (Proceedings) ครั้งนี้เป็นครั้งที่ 6 ได้มีภาคีเข้าร่วมการประชุมสัมมนาประกอบด้วย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งได้กำหนดให้มีการแบ่งกลุ่มย่อย การนำเสนอผลงานทางวิชาการโดยให้นิสิตที่สำเร็จการศึกษาทุกรูปหรือคนต้องนำเสนอผลงานวิจัยของตนเอง ซึ่งในปีนี้ได้กำหนดให้มีการนำเสนอ 2 แบบด้วยกันคือ ให้ตีพิมพ์ในสิ่งพิมพ์วิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยของตนเองในรูปแบบโปสเตอร์ ซึ่งแบ่งออกเป็น 6 กลุ่มย่อย ประกอบด้วย 1. สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ : ด้านการปกครอง 2. สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ : ด้านศาสนศึกษา และด้านสาธารณูปการ 3. สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ : ด้านการเผยแผ่ 4. สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ : ด้านการศึกษาสงเคราะห์ 5. สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ : ด้านสาธารณสงเคราะห์ 6. สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ และสามารถดูข้อมูลเพิ่มเติมผ่านแบบ e-book ซึ่งสามารถอ่านได้โดยใช้ QR Code

คณะผู้จัดทำเอกสารหวังว่า เอกสารฉบับนี้คงเอื้ออำนวยประโยชน์ให้แก่ผู้สนใจทางวิชาการในด้านนี้เป็นอย่างดี และเป็นเครื่องชี้วัดให้เห็นว่า เป็นการจัดการศึกษาที่สามารถประกันคุณภาพของการศึกษาด้วยตนเอง และนำไปสู่การประกันคุณภาพการศึกษาของ มจร ได้ จึงขอขอบคุณทุกท่านที่ได้มีส่วนร่วมทำให้การประชุมวิชาการครั้งนี้บรรลุผลตามที่ได้กำหนดไว้

(รองศาสตราจารย์ ดร. สุรพล สุขะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

กำหนดการ

การประชุมวิชาการที่มีรายงานการประชุม (Proceedings)
หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
ณ ห้อง B508-B509 อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา
วันจันทร์ ที่ 8 เดือน เมษายน พ.ศ.2562

ภาคเช้า :

- เวลา 08.00 น. ลงทะเบียนเข้าประชุม
- เวลา 08.30 น. ชมวีดิทัศน์ มจร
- เวลา 09.00 น. พระมหาสมบุญ ฐุฑฒิกโร,ดร. คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
กล่าวสัมปทานนียกถา
- เวลา 09.15 น. พระครูปริยัติกิตติธำรง,รศ.ดร. คณบดีคณะสังคมศาสตร์
กล่าวสัมปทานนียกถา
- เวลา 09.45 น. พระราชปริยัติกวี,ศ.ดร. อธิการบดี เดินทางถึงอาคารเรียนรวม
ชั้น 1 โชนปี
เปิดนิทรรศการโปสเตอร์ของผู้สำเร็จการศึกษา ปีการศึกษา 2561
- เวลา 10.15 น. พระราชปริยัติกวี,ศ.ดร. อธิการบดี ประธานในพิธีจุดธูปเทียน
และกล่าวนำบูชาพระรัตนตรัย
- พระครูปริยัติกิตติธำรง,รศ.ดร. คณบดีคณะสังคมศาสตร์
ถวายสักการะต่ออธิการบดี
  - ผู้แทนผู้สำเร็จการศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
ถวายสักการะต่ออธิการบดี
  - รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา กล่าวถวายรายงาน
  - พระราชปริยัติกวี,ศ.ดร. อธิการบดี มอบเกียรติบัตรแก่หน่วยงาน
เครือข่ายที่ร่วม
จัดประชุมและผู้สำเร็จการศึกษาประกอบด้วย

- มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
- มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ
- ผู้สำเร็จการศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และ

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

หลังจากนั้นอธิการบดีให้โอวาทและกล่าวเปิดการประชุมวิชาการที่มี

รายงานการประชุมพร้อมบรรยายพิเศษ

เวลา 11.30 น. ฉันทภัตตาหารเพล/รับประทานอาหารกลางวัน

ภาคบ่าย : การนำเสนอผลงานทางวิชาการของนิสิต

เวลา 13.00 น. 1. สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ : ด้านการปกครอง

2. สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ : ด้านศาสนศึกษา และด้านสาธารณูปการ

3. สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ : ด้านการเผยแผ่

4. สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ : ด้านการศึกษาสงเคราะห์

5. สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ : ด้านสาธารณสงเคราะห์

6. สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

หมายเหตุ : กำหนดการอาจเปลี่ยนแปลงตามความเหมาะสม

พิธีกรประจำวัน : พระปลัดระพีณ พุทธิสาโร, ผศ.ดร.

: ผศ.ดร.ธิติวดี หมั่นมี

[Full Text](#)

การประชุมวิชาการที่มีรายงานการประชุม (Proceedings)
หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
ณ ห้อง B508-B509 อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
วันจันทร์ ที่ 8 เดือน เมษายน พ.ศ.2562

สารบัญ

กองบรรณาธิการ	(1)
คณะกรรมการการวิพากษ์บทความ	(2)
คำนำ	(5)
กำหนดการ	(6)
บรรยายพิเศษเรื่อง “การจัดการเชิงพุทธ: ความก้าวหน้าทางวิชาการที่ควรพัฒนาต่อไป โดยพระราชปริยัติกวี, ศ.ดร. อธิการบดี	(18)

รัฐประศาสนศาสตร์

ประสิทธิผลการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลห่มสี อำเภอบางบาล
จังหวัดนครราชสีมา

พระมหาสุริยะ มหฺทโว (มาธธรรม), เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, อนุวัต กระสังข์

การบริหารการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเทศบาลเมืองชัยภูมิ
จังหวัดชัยภูมิ

พระชนิต อธิจิตโต (คงเนียม), เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, สุรินทร์ นียมางกูร

สัมฤทธิ์ผลการจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วน
ตำบลหลุมข้าว อำเภอนนทบุรี จังหวัดนครราชสีมา

พระสมุห์สมประสงค์ ปรีชาโน (ตุ้มทอง), เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง,
อนุวัต กระสังข์

ประสิทธิผลการบริหารจัดการน้ำเสียในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม
จังหวัดชลบุรี

พระโยธิน ญาณวโร (แสนมนตรี), สุรินทร์ นียมางกูร,
เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง

ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานเทศบาล
ในอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดจันทบุรี

พระสิทธิชัย วิสุทโธ (หวานผล), สุรินทร์ นียมางกูร,
เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง

**การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการมูลฝอยของเทศบาล
ตำบลทุ่งหลวง อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด**

พระนุชิต นาคเสโน (โพวิชัย), เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, ธิติวุฒิ หมั่นมี

**การจัดการทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาขลุง อำเภอ
บ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี**

พระครูปัญญาภิชิต (ประจวบ ปณฺญาทีโป), อนุวัต กระจ่าง,
เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง

**ประสิทธิผลการบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพองค์การ
บริหารส่วนตำบลโคกพระเจดีย์ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม**

พระมหาฉัตร กตสโร (มาสวัสดิ์), สุรินทร์ นิยมางกูร,
เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง

**ความพึงพอใจต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลจอหอ
อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา**

ภาณรินทร์ ไชยเอิก, รัฐพล เย็นใจมา, อนุวัต กระจ่าง

**การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของเทศบาลเมืองลำตาเสา อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา**

ชญาณุช สามัญ, รัฐพล เย็นใจมา, อนุวัต กระจ่าง

**การพัฒนาสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารเทศบาลตำบลบางละมุง
จังหวัดชลบุรี**

อัญชลี กองแก้ว, อนุวัต กระจ่าง, เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง

การปกครอง

**แนวทางการบริหารจัดการอิทธิพลของคณะสงฆ์อำเภอเมือง
จังหวัดอ่างทอง**

พระกฤษณพล คุณงุโร, พระปลัดระพิน พุทธสโร, ประเสริฐ ธิลา

การส่งเสริมการปฏิบัติงานของพระวินยาธิการของคณะสงฆ์จังหวัดชัยภูมิ

พระครูใบฎีกาสุพรรณ ปสนนมนโณ, พระมหาสุนันท์ สุนนโท,
พระปลัดระพิน พุทธิสาโร

**การพัฒนาการบริหารจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล
ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา**

พระครูสังฆรักษ์สมบัติ ธมมทินโน (สมดี), พระสุธีรบัณฑิต,
ประเสริฐ ธิลา

**แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสงฆ์ในอำเภอโนนสะอาด
จังหวัดอุดรธานี**

พระชาลชัย อินทญาโณ (ยันต์ฉิมพลี, พระมหาสุนันท์ สุนนโท,
พระปลัดระพิน พุทธิสาโร

**ศักยภาพการปฏิบัติงานของเจ้าอาวาสในอำเภอดำเนินสะดวก
จังหวัดราชบุรี**

พระปลัดคงศักดิ์ ปญญาสกโก (มียอด), พระครูวิสุทธาณันทคุณ,
พระสมุทรวชิรโสภณ

**ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง
จังหวัดราชบุรี**

พระราชวัลภาจารย์ (ดาวเรือง อาจารย์คุณ/คุณเมฆ),
พระสมุทรวชิรโสภณ, สุรพล สุยะพรหม

**การบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอบางสะพานน้อย
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์**

พระอธิการวัชรินทร์ กนต์สีโล (พุ่มแสง), พระครูวาทีวรวัฒน์,
พระครูวิสุทธาณันทคุณ

**การบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอบางสะพานน้อย
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์**

พระครูอาทรวรธรรม (บุญธรรม อุปสนโต), พระสมุทรวชิรโสภณ,
สุรพล สุยะพรหม

การประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะ
สงฆ์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

พระมหาประกอบ โชติปัญโญ (จ๋วยเย็น), พระสมุทรวชิโรโสภณ,
สุรพล สุยะพรหม

การเผยแผ่

การบริหารจัดการการอบรมผู้บวชระยะสั้นของคณะสงฆ์จังหวัดอ่างทอง

พระอธิการรัตน์ รตโน (บัวทอง), ประเสริฐ ธิลาว, พระสุธีวีรบัณฑิต

การพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอำเภอบางคนที
จังหวัดสมุทรสงคราม

พระครูสมุห์ประมวล ปภสฺสโร (นาคะเวช),
พระครูสังฆรักษ์ทรงพรณ ชยทตฺโต, พระสมุทรวชิโรโสภณ

การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด
ในอำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

พระปลัดพนมชัย มหาวิโร, พระครูวาทีวรวัฒน์,
พระมหากังวาล ธีรธมฺโม

การบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5
ของคณะสงฆ์อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

พระมหาพงษ์ศักดิ์ รตนภาโณ, ประเสริฐ ธิลาว,
พระมหากฤษฏา กิตติโสภโณ

การพัฒนาบทบาทพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

พระศุภชาติ สุภชาติ (อ่อนเย็น), พระมหากังวาล ธีรธมฺโม,
พระครูวิสุทธานันทคุณ

บทบาทในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย
ของพระสงฆ์อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

พระสมคิด จินตสโม (คล้ายเงิน), พระครูสังฆรักษ์ทรงพรณ ชยทตฺโต,
พระมหากังวาล ธีรธมฺโม

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์อำเภอบ้านหมอจังหวัดสระบุรี

พระอธิการสมชาย อินทโชโต, พระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ,
พระอุดมสิทธินายก

การศาสนศึกษาและสาธารณูปการ**การพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี**

พระครูวินัยธรธัชชัย สุวฑฺฒ (สนขาว), พระมหากังวาล ธีรธมฺโม
พระครูวาทีวรวัฒน์

สภาพการจัดการศึกษาธรรมศึกษา ในอำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

พระครูสมุห์หัตถิฐภูมิ จิรธมฺโม (อินทชาติ), พระมหากังวาน ธีรธมฺโม,
พระครูวาทีวรวัฒน์

การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาของคณะสงฆ์**ในเขตอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี**

พระบุญมี ธมฺมธโร (แก้วแก่น), พระมหาสุนันท์ สุนนฺโท,
พระปลัดระพิน พุทธิสาโร

การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด**ในอำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์**

พระไพโรจน์ สุจิตโต (เทพพิทักษ์), พระครูวาทีวรวัฒน์,
พระมหากังวาล ธีรธมฺโม

การบริหารจัดการงานประพาศิวิญญานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์

พระมหาพรประภิจ กิตติมน (ฤทธิสกุล), พระสุธีวีรบัณฑิต,
ประเสริฐ ธิลา

การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

พระมหามงคล อริชโย (ภูนาเขียว), พระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ,
พระปลัดระพิน พุทธิสาโร

**ประสิทธิภาพการจัดการศาสนศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอเมือง
จังหวัดราชบุรี**

พระมหาสมศักดิ์ ปญญาวโร (สุขสม), พระครูสังฆรักษ์ทรงพรธณ ชยทต
โต, พระปิฎกโกศล

**แนวทางการพัฒนาโครงการรักษาศิล 5 ที่ดำเนินการโดยโรงเรียนมัธยมศึกษา
อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี**

พระสมุห์หนพดล จิริสีโล (เจริญผล), พระมหาสุนันท์ สุนนโท,
พระปลัดระพีณ พุทธิสารโร

**สภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขในการบริหารจัดการที่พักสงฆ์
ในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี**

พระครูจริยธรรมานุกรักษ์ (วัลลภ จริยธมโม), พระสมุทรวชิรโสภณ,
สุรพล สุยะพรหม

การพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี

พระครูจาวรธรรมโกวิท (เจตน์ จารวุโส), พระครูวิสุทธานันทคุณ,
พระสมุทรวชิรโสภณ

**การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอโพธาราม จังหวัด
ราชบุรี**

พระครูพิทักษ์ศิลปาคม (นุชิต วชิรวุฑโฒ), พระครูวิสุทธานันทคุณ,
พระครูสังฆรักษ์ทรงพรธณ ชยทตโต

การพัฒนาวัดให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่างของอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

พระครูสุพัฒน์วรภิจ (ใหม่ อุตตโม), พระครูสังฆรักษ์ทรงพรธณ ชยทตโต,
พระปิฎกโกศล

**การอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชน
ลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี**

พระพิรุฬห์วิทย์ ยสวฑโฒ (พรมมาลี), พระครูสังฆรักษ์ทรงพรธณ ชยทต
โต, พระปิฎกโกศล

**การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในอำเภอบางพลี
จังหวัดสมุทรปราการ**

พระมนินทร์ มุนินทร (กองจันท์ดี), พระมหากฤษฏา กิตติโสภโณ,
ประเสริฐ ธิลา

การบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัด อำเภอนองแคว จังหวัดสระบุรี

พระธีระยุทธ อุชฺจาโร (เอมเปย), พระอุดมสิทธินายก,
พระมหากฤษฏา กิตติโสภโณ

การศึกษาสงเคราะห์

ความพึงพอใจในการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดใน
พระพุทธศาสนา:กรณีศึกษาโรงเรียนอนุบาลวัดโชติทายการามสงเคราะห์
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

พระครูปลัดศุภชัย ขนดีโก (บุญอิม), พระครูวิสุทธานันทคุณ,
พระสมุทรวชิรโสภณ

ประสิทธิผลการจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา:
กรณีศึกษาโรงเรียนวัดบ้านโป่งสามัคคีคุณูปถัมภ์ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัด
ราชบุรี

พระครูสุธีปริยัติวิธาน (สุภาพ อาตาทโป), พระสมุทรวชิรโสภณ,
สุรพล สุยะพรหม

การส่งเสริมการอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอ
พุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

พระนิคม กตปญฺโญ (น่าชม), พระมหากังวาน ธีรธมฺโม, พระครู
วาทิวรวัฒน์

ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
อำเภอละแม จังหวัดชุมพร

พระใบฎีกาบุญญ จารุณโณ (รัตนะพงศ์), พระมหากังวาล ธีรธมฺโม,
พระครูวิสุทธานันทคุณ

การบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์ การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์
อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

พระสง่า จันทวณโณ, พระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ, พระอุดมสิทธินายก

ประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรม
ในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

พระสมหมาย สิริภทโท(ไทยานนท์), พระครูวาทีวรัฒน์,
พระครูสังฆรักษ์ทรงพรณ ชยทตโต

การสาธารณสุขสงเคราะห์

การจัดการสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในอำเภอบางคนที่
จังหวัดสมุทรสงคราม

พระครูปราโมทย์ปัญญาวัฒน์ (บุญเลิศ เตชบุณโณ), พระสมุทรวชิโรโสภณ,
สุรพล สุยะพรหม

บทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในอำเภอโพธาราม
จังหวัดราชบุรี

พระครูสมุห์วีโรจน์ คุณวีโร (ต้นบริบูรณ์), พระครูวิสุทธานันทคุณ,
พระครูสังฆรักษ์ทรงพรณ ชยทตโต

การบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

พระมหาเอกชัย ปณณาวชิโร (วราภรณ์สุภากุล),
พระครูสังฆรักษ์ทรงพรณ ชยทตโต, พระปิฎกโกศล

การจัดการงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของวัดพระบาทน้ำพุ จังหวัดลพบุรี

พระวรภพ คุณสมปโน, พระปลัดระพีณ พุทธิสาโร, ประเสริฐ ธิลา

การส่งเสริมเด็กและเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา
ของพระสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ

พระสมพร สมจิตโต (อ่อนไธสง), ประเสริฐ ธิลา, พระอุดมสิทธินายก

การจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอเมือง
จังหวัดราชบุรี

พระสมุห์หวดสิน วิสุทโธ (พงษ์ศักดิ์), พระครูวิสุทธานันทคุณ,
พระมหากังวาล ธีรธมโม

การศึกษาวิเคราะห์คุณค่าของพระบรมสารีริกธาตุตามแนวพุทธ
ปรัชญาเถรวาท

วรกร ชาตชัยทัต, สุวิน ทองปิ่น, จรัส ลีกา

บรรยายพิเศษ

เรื่อง “การจัดการเชิงพุทธ: ความก้าวหน้าทางวิชาการที่ควรพัฒนาต่อไป

โดยพระราชปริยัติกวี, ศ.ดร. อธิการบดี

ณ ห้อง B508-B509 อาคารเรียนรวม โชนบิ ชั้น 5 คณะสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วันจันทร์ ที่ 8 เดือน เมษายน พ.ศ.2562

*****

ขอแสดงความนับถือโดยท่านพระเถรานุเถระทั้งผู้บริหารและคณาจารย์วาทิมหาบัณฑิตทุกรูปที่อยู่ในที่ประชุมนี้มีท่านคณบดีคณะสังคมศาสตร์ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยท่านพระครูปริยัติกิตติธำรง รศ.ดร. ขอเจริญพรท่านผู้บริหารคณาจารย์และ มหาบัณฑิตใหม่พร้อมทั้งผู้แทนจากภาคีเครือข่ายฝ่ายคฤหัสถ์ทุกท่าน ซึ่งในที่ประชุมนี้มีท่านรองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป ในฐานะผู้อำนวยการโครงการเป็นต้นเป็นประธาน ขอชื่นชมยินดีต่อคณะสังคมศาสตร์ ที่ได้รับภาระในการจัดการศึกษาในระดับมหาบัณฑิตใน 2 สาขาวิชา คือสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มีผลผลิตออกมาในจำนวนที่น่าพอใจ และก็มี ความหวังใน เรื่องของการประกันคุณภาพจึงได้จัดประชุมทางวิชาการที่มีรายงานการประชุม (Proceedings) ในครั้งนี้ต่อเนื่องเป็นปีที่ 5 และจะเป็นประโยชน์ไม่ใช่เฉพาะในการประชุมหรือไม่ใช่เฉพาะต่อภายในประชาคมมหาจุฬา แต่จะเป็นประโยชน์ต่อสถาบันการศึกษาทั่วไป ถึงได้เชิญและนิมนต์ภาคีเครือข่ายมาร่วมงานกันซึ่งในส่วนของผู้จัดโครงการ อันนี้ก็มีความคาดหวังดังวัตถุประสงค์ที่จัดไว้และเพื่อไปยังว่าที่มหาบัณฑิตเพื่อจะได้เสนอผลงานทางวิชาการไม่ว่าจะเป็นผลงานที่ในสื่อสิ่งพิมพ์ที่ในฐาน TCI หรือจะเป็นรายงานการประชุมในครั้งนี้ก็ตาม ซึ่งหลังการประชุมนี้ก็ทำให้ท่านทั้งหลายมีคุณสมบัติครบถ้วนที่จะรับปริญญาทั้งฝ่ายบรรพชิต และคฤหัสถ์ก็ถือว่าเป็นความเอื้อเฟื้อของคณะสังคมศาสตร์โดยรวมต่อพวกเรา และขณะเดียวกันผู้เป็นว่าที่มหาบัณฑิต ก็ได้ประโยชน์เพิ่มเติมขึ้นมาก็คือเป็นโอกาสที่จะแลกเปลี่ยนเรียนรู้จักกันและกันนอกจากจากเพื่อนมหาบัณฑิต

ผลงานนอกจากนี้ก็ยังมีส่วนวิพากษ์วิจารณ์ครูบาอาจารย์ในสถาบันและต่างสถาบันที่มาเป็นเสมือนกระจกสะท้อนให้กับงานของเรา กระจกสะท้อนนั้นทำให้มีโอกาสในการไปทบทวนเป็นขบคิดเพื่ออนาคตต่อไป ให้มองเหมือนกับการหล่อพระพุทธรูปองค์ใหญ่ ผู้หล่อผู้แกะสลักไม่เปิดโอกาสให้มีการวิพากษ์วิจารณ์ผลที่ออกมา ก็ไม่ถูกต้องตามพุทธลักษณะสูงไปบ้าง ผอมไปบ้าง แขนไม่เท่ากันบ้าง เพราะองค์ใหญ่อยู่ที่สูงเวลาเราไปแกะไปทำอยู่ใกล้ขีดบนที่สูง ผู้คนที่อยู่ข้างล่างมองห่างๆไม่ได้เพราะฉะนั้นเขาจึงเชิญผู้เชี่ยวชาญไปตีว่าเป็นอย่างไรและจะต้องแก้

อย่างไร พระพุทธรูปองค์ใหญ่ๆ เหมือนผลงานชิ้นใหญ่ต้องมีคนคิดคนชมซึ่งผ่านกระบวนการนั้น มาแล้วจะสำเร็จสำเร็จเป็นวิทยานิพนธ์ เป็นสารนิพนธ์ แต่ในขั้นตอนนำเสนอเพื่อประโยชน์ต่อสังคมมันก็เช่นเดียวกัน เมื่อเร็วๆ นี้ไปเป็นประธานปิดทองคำพระพุทธรูปพระพุทธรูปเมตตาสูง 24 เมตรออกแบบโดยผู้เชี่ยวชาญกรมศิลปากร ทำเป็นองค์เล็กจะสวยมากสูงซึกเกือบศอก หรือ 2 คืบเศษ ก็ถามเขาว่าเดี๋ยวนี้ยังมีระบบคอมพิวเตอร์ออกแบบสวยงามเวลาสร้างเป็นพระองค์ใหญ่ๆ ก็เอาไปจากแบบนี้ใช่ไหม องค์เล็กๆ ออกใช้ ขยายอัตราส่วนไปตามลำดับใช่ไหม ไม่ใช่ ในความรู้ลึกของเราก็คือทำองค์ใหญ่มันก็ขยายให้อัตราส่วนเท่ากันหมด หน้าตัดก็นี่ก็เมตรก็ต้องขยายเท่ากัน ความสูงพระเศียรเท่าๆ กันถึงจะเป็นพระพุทธรูปที่ออกแบบด้วยสัดส่วนถูกต้อง ช่างบอกไม่ใช่ถ้าทำอย่างนั้นไม่งาม ถามคนที่มีประสบการณ์ถ้าทำอย่างนั้นไม่งามเพราะอะไร เพราะว่ามุมมองของคนที่มากราบซึ่งอยู่ข้างล่างฐานที่สูงขึ้นไปจนถึงเศียร 24 เมตร คนที่กราบอยู่ข้างล่างสายตาก็มองไปที่พุทธรูปข้างบนจะเห็นฐานชุกชีพื้นฐานรองใหญ่มาก แต่พระเศียรอยู่ไกล มันจะเล็กอะไรที่อยู่สูงห่างเราไปมันจะเล็ก เราสร้างเศียรพระพุทธรูปอัตราส่วนเดียวถึงที่ขยายเท่ากับคนดูครั้งแรกบอกมองเห็นบอกทำไมตัวใหญ่เศียรเล็ก เหมือนพิการทั้งที่ทำถูกต้องตามหลักวิชา

เพราะฉะนั้นมีประสบการณ์จะให้สวยเศียรต้องใหญ่ขึ้นขยายอัตราส่วนเพิ่มเพื่อให้ได้ มุมมองจากข้างล่างระยะไกลพอดี จะดูว่าสัดส่วนถูกต้องไม่ได้เศียรเล็กแต่ที่จริงมันใหญ่กว่าการขยายอัตราส่วนอื่น ขนาดพระพุทธรูปถูกต้องทุกอย่างยังโดดเด่นได้ แล้วสัมปทาอะไรก็งานของท่านเตรียมใจไว้ ถ้ามองในมุมไกลหรือมุมใกล้ก็ได้หมด อันนินทาภาเลเหมือนหน้า ไม่ชอบซ้ำเอาผิดไปก็คิดเห็น แม้แต่พระปฏิมาอย่างราคิน คนเดินดินหรือจะสู้คนนินทา ด้วยเหตุนี้ต้องทำใจแต่อย่างเสียความเชื่อมั่น เพราะนิสัยต้องมีความเชื่อมั่นในการนำเสนอไม่ว่าใครจะถามอะไรก็ต้องตอบได้หมด ถ้าผู้ทรงคุณวุฒิมาถามก็บอกว่าไม่รู้ขอไปให้ท่านตอบและขยายความให้หน่อยเป็นปฏิปัญญา และเราจะได้ความรู้เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเป็นโอกาส เพราะเป็นการกระบวนการเรียนจบ เริ่มตั้งแต่การสอบปากเปล่านำเสนอผลงาน ยกตัวอย่างเช่นมหาวิทยาลัยนาลันทาประเทศอินเดียเป็นต้นแบบมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนา จะเห็นฐานที่ถูกทำลายจะมีรูปแบบเห็นห้องสำหรับไว้สอบจบการศึกษา ในมหาวิทยาลัยนาลันทาสมัยโบราณจะเขียนวิทยานิพนธ์ ตำรา คัมภีร์ แต่การที่จะจบได้ต้องขึ้นเวทีคนเดียวแล้วให้ผู้ที่อยู่ในห้องรุมซักถามต้องตอบให้ได้จึงสอบผ่าน และทางอธิบดีตนนำไปใช้เป็นคำถามตอบถือว่าเป็นประเพณีสอบจบปริญญาของมหาวิทยาลัยนาลันทา ซึ่งในฝ่ายอธิบดีรักษาการโต้วาทะไว้ หรือเรียกว่าวิภาสวิธีโดยยึดหลักพระพุทธศาสนา เช่นถ้าเราอยากรู้ว่าใครฉลาดแค่ไหนจะทำการทดสอบอย่างไรมีหลักอยู่ ว่า ใครมีศีลรู้ได้ด้วยการอยู่ร่วมกัน ความสะอาดทางจิตใจรู้ด้วยการเจรจาจิตจะบริสุทธิ์หรือไม่ บริสุทธิ์สำเนียงส่อภาษา กิริยาส่อสกุล จิตใจจะสะอาดหรือไม่สะอาด ความกล้าดูได้จากที่มีภัยยังไม่เกิดปัญหายังโกหกได้ พอเกิดปัญหาขึ้นจริงวิ่งหนี แล้วเราจะรู้เลยว่าใครกล้าจริง ใครไม่กล้า ความฉลาดรู้ได้ด้วยการสนทนาแลกเปลี่ยน ใครโง่ใครฉลาดดูได้จากการซักถาม ยังไม่ตอบนิ่งๆ

ฉลาด ด้วยเหตุนี้จึงมีการสัมภาษณ์ปากเปล่ากันท่านรู้จริงหรือเปล่า ถ้าอธิบายขยายความแสดงความคิดเห็นแสดงความฉลาดของท่านแสดงว่าท่านทำมาจริงด้วยเหตุนี้การประชุมวิชาการจึงเป็นสิ่งสำคัญ ปัญญารู้ได้จากการสนทนา และนี่เป็นโอกาสที่จะแสดงออกทางปัญญา

การศึกษามีเป้าหมาย 2 ประการตามที่ระบุไว้ในพระพุทธศาสนา 1) อุตตหิตสมบัติ แปลว่า การสร้างความพร้อม เราไม่รู้ เราไม่มีความรู้เราจึงต้องมาศึกษาหาความรู้เมื่อมาศึกษาเล่าเรียน เกิดความรู้สมภาคภูมิทำให้คุณสมบัตินี้เพิ่มขึ้นแต่ต้องพร้อมใช้งาน เช่น ยังไม่เรียนการจัดการเชิงพุทธ แล้วไปเป็นเจ้าของอวาสาเป็นพระสังฆาธิการจะทำงานลำบากความรู้ไม่เหมาะสมกับตำแหน่ง ถ้าเรียนจบทางการจัดการเชิงพุทธก็ไม่หนักใจตัวเรา และผู้แต่งตั้ง สามารถทำงานได้สนองงานคณะสงฆ์ได้ อยู่ในตำแหน่งไหนไม่มีปัญหาทำงานได้ทุกที่ลองถามตัวเองดูว่ามีความเชื่อมั่นในระดับนี้หรือยังความเชื่อมั่นคือจิตตубาตรอันแรกของการทำงาน ถ้าไม่มีจิตตубาตรแสดงว่ายังไม่พัฒนาตนเอง ต้องรู้ความแตกต่างของตนเองก่อนเรียนกับหลังเรียนไม่ว่าจะเป็นความเชื่อมั่น ทั้งในความรู้ความสามารถถ้ามีการพัฒนามีการเปลี่ยนแปลงในแง่ความสำเร็จของท่าน และความสำเร็จของผู้จัดหลักสูตร สรุปคือท่านมีความสามารถเพิ่มขึ้นมีสมรรถภาพเพิ่มขึ้นโดยเป็นอุตตหิตสมบัติ และต้องไปทำ 2) พรหิตปฏิบัติ แปลว่า นำเอาความพร้อมไปทำประโยชน์แก่สังคมหรือแก่ผู้อื่น มีจิตใจหวังจะช่วยคนอื่นมุ่งคุณภาพ ไม่ว่าจะทำอะไรต้องทำประกันคุณภาพ เช่นขายสินค้าทำด้วยความเต็มร้อยผลผลิตที่ออกมาจะต้องดีเพื่อไม่เป็นการหลอกเอาเงินของลูกค้าแบบไม่คุ้มราคา ถ้าไม่มีสมรรถภาพก็เหมือนเป็นการหลอกลูกค้า อยู่คณะสงฆ์ก็ทำงานไม่ได้ อยู่หน่วยงานต่างๆ เช่น อบต. ก็ไม่สามารถทำงานได้ บริหารงานไม่ได้แบบนี้เรียกว่าไม่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาอุตตหิตสมบัติ ต่อให้มีความรู้ความสามารถแต่ไม่มีคุณภาพเพราะไม่มีน้ำใจ ไม่มีน้ำใจที่จะใช้ความรู้ความสามารถให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น ถ้าได้เงินน้อยก็ทำให้แค่นี้เทศน์กับนักเรียนได้หน้าน้อยก็เทศน์แค่นี้ เป็นเจ้าอวาสาเล็กไม่ต้องทำงานมาก รอให้เป็นเจ้าอวาสาพระอารามหลวงค่อยแสดงฝีมือ แสดงถึงการไม่มีน้ำใจ บ่งบอกถึงคุณภาพตก สมรรถภาพดีแต่เมื่อไม่มีน้ำใจจะขาดคุณภาพทันที

ฉะนั้นประกันคุณภาพเริ่มมาจากสมรรถภาพก่อนแล้วพัฒนาอุตตหิตสมบัติให้พร้อมก่อนแล้วพัฒนาคุณธรรมในจิตใจไปประโยชน์แก่คนอื่น กะดั่งกะระณียัง สิ่งที่เราทำก็ทำแล้ว นาปะรังอิตถิตตายะ ตอนนี้ไม่ทำแล้วอย่าเข้าใจเช่นนี้ พระอรหันต์ที่ไม่ได้ทำอะไรคือไม่ต้องสู้กับกิเลส แต่ออกไปทำประโยชน์แก่มหาชน ทำให้มันเต็มทีร้องไห้สุดลำ ร่ำไห้สุดแขน แขนให้มันสุดปีกต้องคิดถึงคนอื่น เหมือนพระพุทธเจ้าบรรลุประสัมมาสัมโพธิญาณมารบอภินิพพานได้แล้ว เพราะกิเลสไม่มีครอบครัวยังไม่มี ไม่อยากมีอยากได้มารเลยมานิมนต์ให้ดับขันธปรินิพพาน แล้วพระพุทธเจ้าได้ทรงตอบมารไว้ว่าเราจะอยู่ต่อไปเพื่อเผยแผ่สอนพุทธบริษัท 4 ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา トラบใดที่บริษัท 4 ยังไม่มีความรู้ดีในธรรมะ ไม่ได้ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม เราจะไม่ปรินิพพาน ผ่านไป 45 ปี มารมาทวงสัญญาท่านสมณะโคดมตอนตรัสรู้ใหม่ๆจะไม่ปรินิพพานตราบใดที่บริษัท 4 ยังไม่สามารถเก่งกล้าสามารถบัดนี้มรณะโคดมพิจารณาแล้วถึง

จะปรินิพพาน อัตตหิตสมบัติอย่างเดียวกันไม่เพียงพอดังมีนาปะรังอิถัตตตายะ อัตตหิตสมบัติยังไม่พร้อมให้เรียนปริญญาเอกต่อ ถ้าคิดว่างานรอเราอยู่ทั้งฝ่ายคฤหัสถ์บรรพชิตไปทำงานทำงานด้วยใจมันจะเกิดคุณภาพ คนสร้างงานงานก็สร้างคน สร้างงานแล้วงานจะยกย่องให้ยิ่งใหญ่ไม่ใช่ทำงานแบบเส้นกระตุก ต้องมีปรินิพบัติปฏิบัติต้องสร้างประโยชน์ให้กับสังคม ไม่ใช่กอบโกยแสวงหาเป็นอัตตหิตสมบัติอย่างเดียวกัน เสียสละเพื่อคนอื่น เพื่อสังคม เพื่อบ้านเมือง เพื่อพระพุทธศาสนา เมื่อจบต้องตั้งคำถามให้กับตัวเองว่าจากนี้ทำอะไร เพราะว่าชีวิตไม่หยุดอยู่ที่เดิม ความหมายของชีวิตอยู่ที่เราสร้าง เมื่อเข้ามาสู่โลกนี้มีอะไรมาด้วยเจ้าแล้วจะเอาแต่สุขสนุกไหน มาเมื่อเปล่าแล้วเจ้าจะเอาอะไร เจ้าไปเมื่อเปล่าเหมือนเจ้ามา แต่ต้องดูว่าเราฝากอะไรไว้ในโลกนี้เป็นสารัตถะของชีวิต ฝากอะไรไว้กับสังคม นรชาติ ติวางวาย มลายลีน ทั้งอินทรีย์ สถิตทั่ว แต่ชั่วดี ประดับไว้ ในโลกา ชั่วดีในที่นี้หมายถึงสิ่งที่ท่านทำ กรรมที่ท่านสร้างหรือความเปลี่ยนแปลงที่ท่านฝากไว้กับโลกนี้ และสิ่งนี้จะเป็นค่านิยามว่าคนๆนี้เกิดมาเพื่ออะไร การที่ท่านมาเรียนการจัดการเชิงพุทธและรัฐประศาสนศาสตร์ เป้าหมายคือทำงานเพื่อสังคมเพื่อให้ประโยชน์เป็นผู้นำ บริหารจัดการและถ้าบริหารจัดการไม่เป็นแล้วท่านจะเรียนไปทำไม ทำให้ชีวิตไม่มีความแตกต่าง เหมือนไม่ได้เรียนเหมือนเอาความรู้อยู่ในตู้ ไม่ได้บริหารปกครองให้โลกนี้มันดีขึ้นเหมือนกับไม่ได้เรียน เท่ากับไม่ได้ให้ค่านิยามกับชีวิตของท่านชีวิตไม่มีสาระ การจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในยุค Thailand 4.0 คือยุคไอที เมื่อ พ.ศ. 2554 ธนาคารโลกยกระดับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยขึ้นไปอยู่ในกลุ่มประเทศที่มีรายได้ปานกลางระดับสูง (Upper-middle-income group) เนื่องจากรัฐบาลไทยมีเป้าหมายในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศให้ขึ้นไปอยู่ในกลุ่มประเทศที่มีรายได้สูงเช่นเดียวกับสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่นภายใน 15-20 ปีข้างหน้า รัฐบาลจึงกำหนดนโยบายการพัฒนาประเทศเพื่อไปสู่เป้าหมายนั้นด้วยคำว่า “ประเทศไทย 4.0 Thailand 4.0” โดยแบ่งยุคของการพัฒนาประเทศออกเป็น 4 ยุค ดังนี้ ประเทศไทย 1.0 ยุคเกษตรกรรม เป็นช่วงเวลาที่ประเทศไทยพึ่งพารายได้จากผลผลิตทางการเกษตรเป็นหลัก ยุคนี้ชาวนาเป็นกระดูกสันหลัง, ประเทศไทย 2.0 ยุคอุตสาหกรรม เป็นช่วงเวลาที่ประเทศไทยพึ่งพารายได้จาก การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรและอุตสาหกรรมขนาดย่อม เช่น โรงงานทอผ้า, ประเทศไทย 3.0 ยุคอุตสาหกรรมหนัก เป็นช่วงเวลาที่ประเทศไทยพึ่งพารายได้จาก 3 ภาค คือ ภาคการเกษตร การบริการ เช่น การท่องเที่ยว และภาคอุตสาหกรรมหนักในนิคมอุตสาหกรรม, ประเทศไทย 4.0 ยุคนวัตกรรม เป็นช่วงเวลาที่ประเทศไทยจะพึ่งพารายได้จาก 3 ภาคเหมือนเดิมแต่นำให้ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม มาขับเคลื่อนการพัฒนา ในทำนองเดียวกันตลอดระยะเวลา 120 ปีที่ผ่านมา เราสามารถแบ่งช่วงเวลาแห่งการพัฒนามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยออกเป็น 4 ยุค ดังนี้ 1) มจร 1.0 MCU 1.0 ยุคราชวิทยาลัย 2) มจร 2.0 MCU 2.0 ยุคมหาวิทยาลัยสงฆ์ 3) มจร 3.0 MCU 3.0 ยุคมหาวิทยาลัยของรัฐ 4) มจร 4.0 MCU 4.0 ยุคมหาวิทยาลัยนานาชาติ มีรายละเอียดประกอบกาแบ่งยุคดังนี้

มจร 1.0 ยุคราชวิทยาลัย (พ.ศ. 2430-2490) นับจากช่วงเวลาที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทรงสถาปนามหาธาตุวิทยาลัยที่วัดมหาธาตุในพ.ศ. 2430 มหาธาตุวิทยาลัยเปิดเรียนบาลีในพ.ศ. 2432 ต่อมาในพ.ศ. 2439 รัชกาลที่ 5 ทรงเปลี่ยนนามมหาธาตุวิทยาลัยเป็นมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเพื่อเป็นสถานศึกษาพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูง แต่คณะสงฆ์ก็ไม่ได้จัดการศึกษาวิชาชั้นสูงตามพระราชปณิธานแต่อย่างใด คงมีแต่การเรียนบาลีอย่างเดียว

มจร 2.0 ยุคมหาวิทยาลัยสงฆ์ (พ.ศ. 2490-2527) คณะสงฆ์เริ่มดำเนินการจัดการศึกษาในรูปแบบมหาวิทยาลัยสมัยใหม่เมื่อ พ.ศ. 2490 แบ่งส่วนงานจัดการศึกษาระดับปริญญาตรีออกเป็นคณะต่างๆ มีการปรับปรุงหลักสูตรที่ใช้ระบบหน่วยกิตเมื่อ พ.ศ. 2500 ต่อมาในพ.ศ. 2512 มหาเถรสมาคมได้มีคำสั่งรับการศึกษาของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นการศึกษาของคณะสงฆ์ โดยที่ในยุคนี้ยังไม่มี การรับรองปริญญาจากรัฐบาล

มจร 3.0 ยุคมหาวิทยาลัยของรัฐ (พ.ศ. 2527-2550) รัฐบาลออกพระราชบัญญัติรับรองปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยเมื่อ พ.ศ. 2527 โดยไม่มีการรับรองสถานภาพของมหาวิทยาลัยแต่อย่างใด จนกระทั่งต่อมา มีการออกพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2540 ทำให้มหาวิทยาลัยเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐและเป็นนิติบุคคล สามารถจัดการศึกษาจนถึงระดับปริญญาเอก มหาวิทยาลัยได้ขยายการศึกษาออกไปตามวิทยาเขต วิทยาลัยสงฆ์ ห้องเรียนและหน่วยวิทยบริการในจังหวัดต่างๆ รวมทั้งรับสถาบันสมทบเข้าสังกัดใน 5 ประเทศ คือ เกาหลีใต้ จีนไต้หวัน สิงคโปร์ ศรีลังกา ฮังการี

มจร 4.0 ยุคมหาวิทยาลัยนานาชาติ (พ.ศ. 2550 เป็นต้นมา) ในแผนพัฒนามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยฯ ระยะที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) มีการกำหนดวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัยให้เป็น “ศูนย์กลางการศึกษาพระพุทธศาสนาระดับนานาชาติ” และได้ดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมายตามวิสัยทัศน์นั้น ดังนี้

พ.ศ. 2550 มหาวิทยาลัยได้รับเลือกให้เป็นที่ตั้งสำนักงานใหญ่ของสมาคมนานาชาติ 2 สมาคม คือ สภาสากลวันวิสาขบูชาโลก (ICDV) และ สมาคมมหาวิทยาลัยพุทธศาสนานานาชาติ (IABU) โดยมีอธิการบดีของมหาวิทยาลัยเป็นประธานของสมาคมทั้งสอง พ.ศ. 2551 ย้ายสำนักงานใหญ่ของมหาวิทยาลัยมาตั้งอยู่ในพื้นที่แห่งใหม่จำนวน 323 ไร่ ณ ตำบลลำไทร อำเภอลำลูกกา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) รองรับการจัดการศึกษาผ่านสื่อทางไกล

พ.ศ. 2551 ซื้อที่ดินและดำเนินการก่อสร้างสร้าง อาคารสำหรับวิทยาลัยพุทธศาสตร์นานาชาติ (IBSC) พ.ศ. 2555 มหาวิทยาลัยจัดตั้งสถาบันภาษาเพื่อสอนภาษาต่างประเทศให้กับบุคลากรและนิสิตของมหาวิทยาลัย พ.ศ. 2556 สภาสากลวันวิสาขบูชาโลกได้รับการรับรองจากสหประชาชาติให้เป็นองค์กรที่ปรึกษาพิเศษของคณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคมแห่งสหประชาชาติ พ.ศ. 2556 มหาวิทยาลัยประกาศตั้งส่วนงานระดับคณะเพื่อดำเนินกิจการนานาชาติ 3 ส่วนงาน

คือ วิทยาลัยพุทธศาสนานานาชาติ ศูนย์อาเซียนศึกษา วิทยาลัยพระธรรมทูต พ.ศ. 2460 วิทยาลัยพุทธศาสนานานาชาติย้ายเข้าสู่อาคารเรียนหลังแรก ที่สร้างเสร็จพร้อมกับอาคารหอพักนานาชาติ ขณะนี้กำลังดำเนินการก่อสร้างอาคารเรียนและหอพักหลังต่อไปพร้อมกับดำเนินการก่อสร้างอาคารหอสมุดรูปทรงเจดีย์ พ.ศ. 2560 มหาวิทยาลัยจัดพิมพ์เผยแพร่พระไตรปิฎกฉบับสากล (CBT) ที่รวมแก่นพระไตรปิฎกเถรวาท มหายานและวัชรยานมาไว้ในเล่มเดียวกันเป็นครั้งแรกในโลก โดยมีอธิการบดีของมหาวิทยาลัยเป็นประธานบรรณาธิการ (Chief Editor) นับได้ว่าในช่วงหนึ่งทศวรรษที่ผ่านมา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้เตรียมความพร้อมที่จะก้าวสู่ความเป็นมหาวิทยาลัยนานาชาติไว้ในระดับหนึ่ง สิ่งที่ต้องแสวงหาเพิ่มเติมคือนวัตกรรม ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของความเป็น มจร 4.0 นวัตกรรม (Innovation) คือการนำสิ่งประดิษฐ์หรือการค้นพบที่มีอยู่แล้วไม่ว่าจะเป็นเทคโนโลยีหรือองค์ความรู้เดิมมาบูรณาการเข้าด้วยกันจนเกิดองค์ความรู้ใหม่หรือวิธีการใหม่ในการสร้างผลผลิตหรือให้บริการที่ดีกว่า ตัวอย่างเช่น นาย สตีฟ จ๊อบส์ นำเอาคอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป อินเทอร์เน็ตที่คนอื่นประดิษฐ์ไว้มาบูรณาการเข้าด้วยกันจนสำเร็จออกมาเป็นไอแพด (iPad) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยต้องสร้างนวัตกรรมใน 4 ด้าน ดังต่อไปนี้

1. นวัตกรรมด้านผลผลิต (Product Innovation) เช่น การนำเอาองค์ความรู้ใน อภิปรัชญาและวิธีปฏิบัติกรฐานมาบูรณาการเข้ากับจิตวิทยาตะวันตกจนเกิดสาขาวิชาพุทธ จิตวิทยา

2. นวัตกรรมด้านการบริการ (Service Innovation) เกิดจากการนำเอาเทคโนโลยี สารสนเทศทั้งวิทยุ โทรศัพท์และสื่อออนไลน์มาใช้ในการเรียนการสอนและการเผยแพร่ธรรม

3. นวัตกรรมด้านกระบวนการ (Process Innovation) คือการแสวงหาวิธีการใหม่ๆ เพื่อลดขั้นตอนในการผลิต เช่น วิธีการสอนภาษาอังกฤษแก้หมาเปรี้ยวโดยเทียบเคียงกับภาษา บาลี

4. นวัตกรรมด้านการบริหาร (Management Innovation) เช่น การนำหลักธรรมมาใช้ ในการบริหารจัดการจนได้ผลจริง

กล่าวโดยสรุป มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในยุคมหาวิทยาลัยนานาชาติ หรือ มจร 4.0 นอกจากจะมีโครงสร้างพื้นฐานที่เพียงพอต่อการพัฒนาต่อไปแล้ว ยังจะต้องมีความพร้อมในเรื่องภาษาต่างประเทศ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเหมาะสม และ นวัตกรรมทั้งสี่ด้านดังกล่าวมา ฉะนั้นในโอกาสนี้จึงขอชื่นชม ยินดี ต่อการจัดงานนี้ด้วยความหวัง ดี เพื่อให้ท่านทั้งหลายได้รับปริญญา ก็ขออนุโมทนา และขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัย และสิ่ง ศักดิ์สิทธิ์ และกุศลความดีทั้งหลาย อำนวยพรให้การจัดงานครั้งนี้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายทุก ประการ ขอทุกท่านที่ได้มีส่วนแห่งกุศลนี้ ขอให้มหาบัณฑิตใหม่ทั้งหลาย คณาจารย์ นิสิตและผู้ มาร่วมงานทั้งหลายประสบความสำเร็จนี้ๆ โดยพลันทุกท่านทุกคนเทอญ

ภาคผนวก

โครงการประชุมวิชาการที่มีรายงานการประชุม (Proceedings)
หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

1. ชื่อโครงการ : โครงการประชุมวิชาการที่มีรายงานการประชุม (Proceedings)
2. ชื่อหน่วยงาน : หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
3. ผู้รับผิดชอบโครงการ : หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
4. โครงการเชื่อมโยงกับมาตรฐาน สกอ. : องค์กรประกอบที่ 2 บัณฑิต
องค์กรประกอบที่ 3 นิสิต
องค์กรประกอบที่ 4 อาจารย์
องค์กรประกอบที่ 5 หลักสูตร การเรียนการสอน
การประเมินผู้เรียน

5. หลักการและเหตุผล

คณะสังคมศาสตร์โดยภาควิชารัฐศาสตร์ได้รับอนุมัติจากสภามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยให้เปิดสอนหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ตั้งแต่ปีการศึกษา 2549 เป็นต้นมา และหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2551 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน โดยในแต่ละปีได้มีผู้สำเร็จการศึกษามากพอสมควร ซึ่งนิสิตเหล่านี้ได้สำเร็จการศึกษาตามแผน ก แบบ ก 2 ที่ทั้งศึกษารายวิชาและทำสารนิพนธ์/วิทยานิพนธ์

ผลงานสารนิพนธ์และวิทยานิพนธ์ของนิสิตผู้สำเร็จการศึกษาประจำปีการศึกษา 2561 หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต จำนวน 80 รูป/คน จะต้องได้รับการตีพิมพ์ หรืออย่างน้อยดำเนินการให้ผลงานหรือส่วนหนึ่งของผลงานได้รับการยอมรับให้ตีพิมพ์ในวารสารหรือสิ่งพิมพ์ทางวิชาการ หรือเสนอต่อที่ประชุมวิชาการที่มีรายงานการประชุม (Proceedings) ซึ่งจะนำไปสู่การประกันคุณภาพการศึกษาได้อีกด้วย

การดำเนินการดังกล่าวนี้ เป็นไปตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ.2552 และสอดคล้องกับประกาศมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรื่องการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ.2559

ด้วยเหตุผลและความจำเป็นดังกล่าว จึงต้องจัดให้มีโครงการประชุมวิชาการที่มีรายงานการประชุม (Proceedings) ของการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของหลักสูตรทั้งสอง

ให้สาธารณชนได้รับทราบ อันจะนำไปสู่การประกันคุณภาพการศึกษาและความเป็นเลิศทางวิชาการต่อไป

6. วัตถุประสงค์

6.1 เพื่อจัดให้มีการตีพิมพ์ผลงานสารนิพนธ์และวิทยานิพนธ์ของหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิตในวารสารหรือสิ่งพิมพ์ทางวิชาการ

6.2 เพื่อจัดให้มีการประชุมวิชาการที่มีรายงานการประชุม (Proceedings)

6.3 เพื่อเผยแพร่ผลงานทางวิชาการของหลักสูตรทั้งสองสาขาให้สาธารณชนได้รับทราบอย่างกว้างขวาง

7. ลักษณะของโครงการ

เป็นโครงการจัดประชุมสัมมนาบทความทางวิชาการที่มีการรายงานการประชุมของหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประจำปีการศึกษา 2561

8. เป้าหมายผลผลิต

8.1 เป้าหมายเชิงคุณภาพ มีการตีพิมพ์ผลงานวิทยานิพนธ์ในรูปแบบของบทความทางวิชาการและนำเสนอต่อที่ประชุมวิชาการที่มีรายงานการประชุม (Proceedings)

8.2 เป้าหมายเชิงปริมาณ มีการตีพิมพ์เอกสารทางวิชาการระดับบัณฑิตศึกษาไม่น้อยกว่า 500 เล่ม เพื่อเผยแพร่ต่อสาธารณชนที่เข้าร่วมประชุมทางวิชาการไม่น้อยกว่า 100 รูปหรือคนจากทุกวิทยาเขตที่เปิดการศึกษาในหลักสูตร

9. งบประมาณ

9.1 ที่มาของงบประมาณ : งบประมาณสนับสนุนจากหลักสูตรฯ/นิสิตปริญญาโท

9.2 การใช้จ่ายงบประมาณ: เป็นการคิดแบบระบบถัวเฉลี่ยโดยการประมาณการเบื้องต้น
ดังนี้

ที่	รายการ
1	ค่าเอกสารประกอบการประชุมวิชาการ
2	ค่าอาหารเข้าหรือเครื่องดื่มที่ใช้ในการประชุมวิชาการ
3	ค่าตอบแทนผู้ทรงคุณวุฒิในการประชุมวิชาการ
4	ค่ากระเป๋
5	ค่าป้ายไวเนล

10. ขั้นตอนและระยะเวลาการดำเนินการ

กระบวนการดำเนินการโครงการจัดประชุมวิชาการที่มีรายงานการประชุม (Proceedings) โดยใช้กระบวนการ PDCA คือ

10.1 การวางแผน (PLAN) ประชุมระดมความคิดเห็นระหว่างคณาจารย์เจ้าหน้าที่ประจำหลักสูตรและนิสิตเพื่อจัดทำโครงการจัดประชุมวิชาการที่มีรายงานการประชุม (Proceedings) เพื่อขออนุมัติหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ ตลอดถึงทำหนังสือไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

10.2 การดำเนินงาน (DO) มีการปฏิบัติงานตามแผนที่กำหนดไว้ ภายใต้กรอบระยะเวลาที่กำหนดไว้ในแผน ระหว่างเดือนมีนาคม 2561 – 31 เมษายน 2562

10.3 สรุปและประเมินโครงการ (CHECK) โดยมีการประชุมสรุปโครงการ ปรากฏในรายงานการประชุมหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

10.4 นำผลสรุปและข้อเสนอแนะ (ACT) ไปดำเนินการพัฒนาปรับปรุงแก้ไขต่อไป ปรากฏในรายงานประชุมหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ตารางแผนปฏิบัติการโครงการ

ลำดับที่	กิจกรรมดำเนินงาน	ระยะเวลาดำเนินการ (มีนาคม – เมษายน 2561)							
		สัปดาห์ 1	สัปดาห์ 2	สัปดาห์ 3	สัปดาห์ 4	สัปดาห์ 5	สัปดาห์ 6	สัปดาห์ 7	สัปดาห์ 8
1	ประชุมระดมความคิดเห็นผู้ที่เกี่ยวข้อง	→							
2	จัดทำโครงการเสนอขออนุมัติมหาวิทยาลัย			→					
3	จัดทำหนังสือไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง					→			
4	ดำเนินการตามแผนที่กำหนด						→		
5	สรุปโครงการตามแบบมคอ.2 และเสนอมหาวิทยาลัย								→

11. ตัวชี้วัด

11.1 ผลผลิต (Output)

- 1) ร้อยละ80 ของนิสิตที่เข้าร่วมโครงการฯมีความรู้เพิ่มขึ้น
- 2) ร้อยละ80 ของนิสิตที่เข้าร่วมโครงการฯมีพึงพอใจต่อโครงการฯ

11.2 ผลลัพธ์ (Outcome)

- 1) นิสิตที่เข้าร่วมโครงการฯ มีความรู้จากการประสบการณ์ตรงในการประชุมสัมมนาวิชาการ
- 2) การจัดการโครงการเป็นไปตามเกณฑ์ สกอ.ที่ได้กำหนดไว้

12. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

12.1 ได้ตีพิมพ์ผลงานสารนิพนธ์/วิทยานิพนธ์หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิตในวารสารหรือสิ่งพิมพ์ทางวิชาการ

12.2 ได้จัดประชุมวิชาการที่มีรายงานการประชุม (Proceedings)

12.3 ได้เผยแพร่ผลงานทางวิชาการของหลักสูตรทั้งสองสาขาให้สาธารณชนได้รับทราบอย่างกว้างขวาง

บันทึกข้อความ

แผนกสารบรรณ	
สำนักงานอธิการบดี	
วันที่	๑๙/๑๒
รับวันที่	๒๕ มี.ค. ๖๒
เวลา	๑๐.๑๕
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	

ส่วนงาน ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ โทร.โทรสาร ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ภายใน (๘๒๐๐).....
ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/ ๑๑๗ วันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขออนุมัติลงนามในคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินโครงการประชุมวิชาการที่มีรายงานการประชุม (Proceeding) และคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการวิพากษ์บทความวิจัยในการโครงการประชุมวิชาการที่มีรายงานการประชุม (Proceeding).....

กราบนมัสการ อธิการบดี

สืบเนื่องจากหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้อนุมัติให้เปิดการเรียนการสอนหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๕๔๙ และหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๕๕๑ เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน ดังนั้นในปีการศึกษา ๒๕๖๑ ได้มีผู้สำเร็จการศึกษาจำนวนทั้งสิ้น ๘๐ รูป/คน โดยที่ได้มีระเบียบกฎเกณฑ์ของมหาวิทยาลัยได้กำหนดให้มีการประชุมวิชาการที่มีรายงานการประชุม (Proceedings) ในวันที่ ๘ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๒ ณ ห้องเธียร์เตอร์ B 508-509 อาคารเรียนรวม โชนปี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ความทราบแล้วนั้น

เพื่อการนี้ จึงกราบนมัสการมาเพื่อขออนุมัติลงนามในคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินโครงการประชุมวิชาการที่มีรายงานการประชุม (Proceeding) และคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการวิพากษ์บทความวิจัยในการโครงการประชุมวิชาการที่มีรายงานการประชุม (Proceeding) หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๑ ตามเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงกราบนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุมัติและลงนามในคำสั่งมหาวิทยาลัย

กรรณิณี อิศราณี
พรพรรณณี
ชวกรณี
(พระครูปริยัติกิตติธรรม,รศ.ดร.)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
๑๑ มี.ค.๖๒

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

เขียน อธิการบดี
 เห็นควรอนุมัติ
 เพื่อโปรดทราบ

(พลระชาวุธเมธี)
รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร

(พระราชปริยัติกวี)
อธิการบดี
๒๗ มี.ค.๖๒

คำสั่งมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ที่ ๔๑๕/๒๕๖๒

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการวิพากษ์บทความวิจัยในการประชุมวิชาการที่มีรายงานการประชุม (Proceedings) หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

เพื่อให้การพิจารณาบทความวิจัยในการประชุมวิชาการที่มีรายงานการประชุม (Proceedings) ของหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ดำเนินการไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพ บรรลุวัตถุประสงค์ และเป็นไปตามนโยบายการจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัย

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๗ (๑) แห่งพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๐ จึงแต่งตั้งผู้มีรายชื่อดังต่อไปนี้ เป็นคณะกรรมการวิพากษ์บทความวิจัยในการประชุมวิชาการที่มีรายงานการประชุม(Proceedings) หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประกอบด้วย

๑. สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ : ด้านการปกครอง

๑. ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง	ประธานกรรมการ
๒. รองศาสตราจารย์ ดร.ชลวิทย์ เจียรจิตต์	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
๓. ศาสตราจารย์ ดร.จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์	กรรมการ
๔. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุทธนา ปราณีต	กรรมการ
๕. อาจารย์ ดร.กาญจนา คำจตุ	กรรมการและเลขานุการ
๖. พระสมณีก ธีรพลโณ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๗. นายพลวัฒน์ สีทา	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๒. สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ : ด้านศาสนศึกษา และด้านสาธารณสุขการ

๑. พระอุดมสิทธิธนายก, ผศ.ดร.	ประธานกรรมการ
๒. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิษุกร นาคธน	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
๓. ศาสตราจารย์ พลตำรวจโทหญิง ดร.นัยนา เกติวิชัย	กรรมการ
๔. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชชนันท์ อิศรเดช	กรรมการ
๕. พระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ, ผศ.ดร.	กรรมการและเลขานุการ
๖. นายกรกต ขำบัณฑิต	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๗. นางสาวพัชรี หลาสา	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๓. สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ : ด้านการเผยแผ่

๑. พระสุธีวีรบัณฑิต, ดร.	ประธานกรรมการ
๒. พระศรีวินยาภรณ์,ดร.	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
๓. พระปลัดระพีณ พุทธิสาโร, ผศ.ดร.	กรรมการ
๔. รองศาสตราจารย์ ดร.อมิพันธ์ จันทะนี	กรรมการ
๕. อาจารย์ ดร.พงศ์พัฒน์ จิตตานุรักษ์	กรรมการและเลขานุการ
๖. นางสาวสุมาลี บุญเรือง	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๗. นางสาวกาญจนา บุญเรือง	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๔. สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ : ด้านการศึกษาสงเคราะห์

๑. รองศาสตราจารย์ ดร.สมาน งามสนิท	ประธานกรรมการ
๒. พระมหาบุญศรี ญาณวุฑฺโฒ, ผศ.ดร.	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
๓. รองศาสตราจารย์ ดร.พรรษา พุฒยงกูร	กรรมการ
๔. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์	กรรมการ
๕. อาจารย์ ดร.ประเสริฐ อธิลาว	กรรมการและเลขานุการ
๖. นายสุภัทรชัย สีสะใบ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๕. สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ : ด้านสาธารณสุขสงเคราะห์

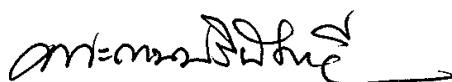
๑. ผศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง	ประธานกรรมการ
๒. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา หล่อตระกูล	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
๓. พระมหาสุนันท์ สุนนโท, ดร.	กรรมการ
๔. รองศาสตราจารย์ ประณต นันทิยะกุล	กรรมการ
๕. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิเชฐ ทั้งโต	กรรมการ
๖. อาจารย์ ดร.สุรียา รักษาเมือง	กรรมการและเลขานุการ
๗. นางสาววันเพ็ญ ฉายสอาด	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๖. สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

๑. รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม	ประธานกรรมการ
๒. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร วัฒนบุตร	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
๓. รองศาสตราจารย์ ดร.สุรินทร์ นียมางกูร	กรรมการ
๔. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุวัต กระสังข์	กรรมการ
๕. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัฐพล เย็นใจมา	กรรมการ
๖. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิดาภูมิ หมั่นมี	กรรมการและเลขานุการ
๗. พระนุชิต นาคเสโน	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๑๗ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๒

(พระราชปรีดีทิพย์, ศ.ดร.)

อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

แบบประเมินบทความวิจัย

การประชุมวิชาการที่มีรายงานการประชุม (Proceedings)

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

คำชี้แจง: แบบประเมินนี้ประกอบด้วย 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้น

ประกอบด้วยชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ และชื่อบทความวิจัย

ตอนที่ 2 ผลการประเมินคุณภาพบทความวิจัย

เป็นการประเมินคุณภาพบทความวิจัย จำนวน 10 ข้อ ซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

- 5 หมายถึง ดีเด่น
- 4 หมายถึง ดีมาก
- 3 หมายถึง ดี
- 2 หมายถึง ค่อนข้างดี
- 1 หมายถึง ปรับปรุง

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงคุณภาพงานวิจัย

ประกอบด้วย 5 ประเด็นคือ 1) ปัญหาการวิจัย 2) วิธีดำเนินการวิจัย 3) องค์กรความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย 4) ประโยชน์/การประยุกต์ใช้/ผลกระทบต่อสังคมของงานวิจัย และ 5) การต่อยอดองค์ความรู้ของงานวิจัยในอนาคต โดยขอความอนุเคราะห์ท่านผู้ทรงคุณวุฒิได้โปรดบันทึกข้อคิดเห็นตามประเด็นดังกล่าวข้างต้นให้ครบทุกประเด็นตามความเหมาะสม เพื่อการปรับปรุงคุณภาพงานวิจัยและสรุปเป็นรายงานการประชุม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโครงการจัดประชุมวิชาการที่มีรายงานการประชุม (Proceedings) ต่อไป

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

แบบประเมินบทความวิจัย

การประชุมวิชาการที่มีรายงานการประชุม (Proceedings)

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้น

1. ชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

.....

2. ชื่อผู้ทำวิจัย

.....

3. ชื่อบทความวิจัย

.....

ตอนที่ 2 ผลการประเมินคุณภาพบทความวิจัย

เกณฑ์การประเมิน	คะแนน				
	5	4	3	2	1
1. กระบวนการวิจัยถูกต้องและเหมาะสมทุกขั้นตอน (มีวัตถุประสงค์/ สมมติฐาน/ ขอบเขต/ ขั้นตอนดำเนินงาน/ ทฤษฎีที่ใช้เหมาะสม)					
2. การวิเคราะห์ผลการวิจัยที่ถูกต้องและเหมาะสม					
3. การนำเสนอและเรียบเรียงเนื้อหาสาระที่ชัดเจนตามลำดับขั้นตอน ไม่สับสน สามารถทำให้ผู้อ่านติดตามเนื้อหาของผลงานได้โดยสะดวก และมีการใช้ภาษาที่ชัดเจนถูกต้องตามหลักภาษา ตลอดจนมีความเชื่อมโยงของประเด็น					
4. เสริมสร้างความรู้และเป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการอย่างกว้างขวาง หรือสามารถนำไปประยุกต์ได้อย่างแพร่หลาย					
5. แสดงความรู้ใหม่ที่ลึกซึ้งกว้างไกลที่เคยมีผู้ศึกษาแล้ว					
6. แสดงความก้าวหน้าทางวิชาการและเป็นการต่อยอดความรู้					
7. สามารถนำไปใช้เป็นแหล่งอ้างอิงทางวิชาการหรือนำไปปฏิบัติได้					
8. มีความคิดริเริ่ม และเป็นงานบุกเบิกทางวิชาการ ตลอดจนจนเป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่					
9. ก่อให้เกิดความก้าวหน้าทางวิชาการในระดับสูง					
10. เป็นที่เชื่อถือยอมรับในวงวิชาการหรือวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง					

3.4 ประโยชน์/การประยุกต์ใช้/ผลกระทบต่อสังคมของงานวิจัย

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3.5 การต่อยอดองค์ความรู้ของงานวิจัยในอนาคต

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน
( )

วันที่..... เดือน ..... พ.ศ. 2562

ประสิทธิผลการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลหมูสี
อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

The Effectiveness of Environmental Management of Moosi Sub-District Municipality, Pak Chong District, Nakhonratchasima Province

พระมหาสุริยะ มททโว (มาธรม)* เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง ** อนุวัต กระสังข์***

PhraMaha Suriya Maddavo (Matham), Kiettisak Suklueang, Anuwat Krasang

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลหมูสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา 2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อประสิทธิผลการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลหมูสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลหมูสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ระเบียบวิธีวิจัยเป็นแบบผสมวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้การวิจัยเชิงสำรวจจากกลุ่มตัวอย่าง คือประชาชนในพื้นที่เทศบาลตำบลหมูสี จำนวน 388 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการทดสอบค่าเอฟ ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด และการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 12 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับประสิทธิผลการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลหมูสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.45$, S.D. = 0.716) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการกำหนดองค์กรรับผิดชอบ ($\bar{X} = 3.52$, S.D. = 0.792) อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการกำหนดนโยบาย ($\bar{X} = 3.47$, S.D. = 0.813) ด้านการวางแผนดำเนินงาน ($\bar{X} = 3.41$, S.D. = 0.820) ด้านการบริหารโครงการ ($\bar{X} = 3.48$, S.D. = 0.804) และ ด้านการประเมินผลโครงการ ($\bar{X} = 3.39$, S.D. = 0.871) อยู่ในระดับปานกลาง

*หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

** ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

*** ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อประสิทธิผลการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลหมูสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า ประชาชนที่มี อาชีพและรายได้ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการจัดการสิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ส่วนประชาชนที่มี เพศ อายุและระดับการศึกษา ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการจัดการสิ่งแวดล้อม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

3. ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลหมูสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา 1) ด้านการกำหนดองค์กรรับผิดชอบ ผู้รับผิดชอบยังมีจำนวนจำกัดสำหรับการปฏิบัติหน้าที่ มีเครื่องมือที่ไม่เพียงพอและปฏิบัติหน้าที่หนึ่งคนรับผิดชอบงานหลายด้าน ทำให้มีอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ล่าช้า 2) ด้านการกำหนดนโยบาย ประชาชนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวบางส่วนไม่ใส่ใจในนโยบายของเทศบาลและยังขาดการประชาสัมพันธ์เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย 3) ด้านการวางแผนดำเนินงาน ประชาชนไม่ได้รับข่าวสาร/เทศบาลไม่ได้มีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับแผนดำเนินงาน ผลทำให้เทศบาลไม่ได้ทราบปัญหาที่แท้จริงจากประชาชนในพื้นที่ 4) ด้านการบริหารโครงการ ผู้รับผิดชอบโครงการและวัสดุอุปกรณ์ยังไม่เพียงพอ ทำให้ผู้รับผิดชอบปฏิบัติงานหลายด้าน ดูแลไม่ทั่วถึง 5) ด้านการประเมินผลโครงการ คณะกรรมการยังขาดความรู้ความเข้าใจโดยตรงในการประเมินผลโครงการ ไม่มีการแจ้งผลประเมินให้ประชาชนได้ทราบอย่างทั่วถึง

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลหมูสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา 1) ด้านการกำหนดองค์กรรับผิดชอบ ควรเพิ่มจำนวนผู้รับผิดชอบให้มากขึ้น และจัดหาเครื่องมือ/วัสดุอุปกรณ์ให้เพียงพอสำหรับการปฏิบัติหน้าที่ 2) ด้านการกำหนดนโยบาย ควรทำประชาพิจารณ์จากพื้นที่ชุมชนเพื่อนำมากำหนดนโยบายได้ตรงตามปัญหาอย่างแท้จริงและเมื่อกำหนดนโยบายแล้วควรที่จะติดตามผลของนโยบายนั้นๆ 3) ด้านการวางแผนดำเนินงาน ประชาชนต้องให้ความร่วมมือในการลงพื้นที่สำรวจหรือการให้ข้อมูลกับเจ้าหน้าที่ที่เป็นจริง จัดให้มีการอบรมให้ความรู้กับประชาชนในชุมชนและควรสร้างเครือข่ายกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมขึ้นมา เพื่อให้มีหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชนในการวางแผนดำเนินงาน 4) ด้านการบริหารโครงการ ควรจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ให้เพียงพอสำหรับการบริหารโครงการ 5) ด้านการประเมินผลโครงการ ควรจัดตั้งคณะกรรมการที่มีความรู้ความเข้าใจด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยตรงในการประเมินผลโครงการ และควรมีการแจ้งผลประเมินให้ประชาชนได้ทราบอย่างทั่วถึง เช่น ทางอินเทอร์เน็ต เว็บไซต์ เป็นต้น

คำสำคัญ : ประสิทธิภาพ, การจัดการสิ่งแวดล้อม, เทศบาล

ABSTRACT

Objectives of this research were to 1 . Study level of effectiveness of environment management of Moosi subdistrict, Pak Chong district, Nakhonratchasima Province, 2 . Compare the people's opinions toward the effectiveness of environment management of Moosi Sub-district, Pak Chong district, Nakhonratchasima Province, and 3 . Study the problems, obstacles and recommendations for the effectiveness of environment management of Moosi Sub-District, Pak Chong District, Nakhonratchasima Province.

Methodology was the mixed methods. The qualitative and quantitative research. For quantitative research, the data were collected from 388 samples who were people in that area. The data were analyzed by frequency, percentage, means, standard deviation, T-test, and F-test and one-way ANOVA. Pairs of variables were compared by Least Significant Difference, LSD. For qualitative research, the method, Data were collected from 12 key informants by face-to-face in-depth-interviewing and analyzed by descriptive interpretation.

Findings of the research were as follows:

1 . Level of effectiveness of environmental management of Moosi Sub-District, Pak Chong District, Nakhonratchasima Province by over all were at medium levels ($\bar{X} = 3.45$, S.D. = 0.716). The effectiveness of each aspect were that the responsible organization was at high level. ($\bar{X} = 3.52$, S.D. = 0.792). determined policy was at medium level at $\bar{X} = 3.47$, S.D. = 0.813), plan was at $\bar{X} = 3.41$, S.D. = 0.820, management of project was at $\bar{X} = 3.48$, S.D. = 0.804, and evaluation of the project was at $\bar{X} = 3.39$, S.D. = 0.871 respectively.

2. The result of comparing the opinion of individual people toward the effectiveness of environmental management of Moosi Sub-District, Pak Chong District, Nakhonratchasima Province was found that people with different occupation and salary had different opinion about the effectiveness of the environment management at 0.05 statistical significant level, accepting the set hypothesis. Those people with different gender, age, and educational degree did not have different opinions, rejecting the set hypothesis.

3. The problems and obstacles of environmental management of Moosi Sub-District, Pak Chong District, Nakhonratchasima Province were found that 1) for the aspect of responsible organization, the persons who were responsible for the task

were limited. As working part, there were not enough equipment and one person had many duties causing slow performance 2) For the aspect of determined policy, some local people and tourists did not pay attention to government policy. promoting in order to let people participate in determining policy was also lacking. 3) For the aspect of planning, people did not receive any news and the local government was not promoting the plan. For that reasons they did not know any real problems of people in that area. 4) For the aspect of project management, the responsible persons and equipment were not enough so that the persons carried out many duties and could not take care of all the works. 5) For the aspect of evaluation, the committee still lack of knowledge and understanding of the evaluation. There was no report to people in that area.

The recommendations for environmental management of Moosi Sub-District, Pak Chong District, Nakhonratchasima Province are as follows: 1) for the aspect of responsible organization, there should be more recruitment for responsible people for the work, more equipment should be also provided, 2) For the aspect of determined policy, there should do the public hearing in community so that they can determine the actual policy and also follow up the feedback. 3) For the aspect of planning, people should participate in the area and give the true information to staff. They should hold regular meeting to educate and create the connection for preserving environment so that local people can create their own plans. 4) For the aspect of project management, there should have enough equipment for this project. 5) For the aspect of evaluation, they should nominate the committee who directly have knowledge and understanding of evaluation of environmental management and also the results of the effectiveness of environment management should be reported to the local peoples through internet or website.

Keywords: Effectiveness, Environment Management, Municipality

1. บทนำ

สถานการณ์ในปัจจุบันของสิ่งแวดล้อมเป็นที่สร้างความเครียดที่นำมาซึ่งความบีบบังคับให้มนุษย์ทุกคนในโลกต้องหันมาสนใจกับสิ่งแวดล้อมนี้อย่างจริงจัง เพราะประสบการณ์ในอดีตตลอดจนถึงปัจจุบันได้สร้างบทเรียนไว้อย่างชัดเจนแล้วว่า มีโอกาสที่สิ่งแวดล้อมจะเสื่อมโทรมในอนาคตอย่างชนิดที่ว่าหลีกเลี่ยงไม่ได้เลยแม้พ้น จากผลพวงดังกล่าวก่อให้เกิดผลเสียมลภาวะทาง

สิ่งแวดล้อมที่รุนแรงขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณพื้นที่ที่มีความหนาแน่นของประชากรอยู่ในระดับสูง สาเหตุที่สำคัญเป็นเพราะระบบการปลูกฝังจิตสำนึก การณรงค์ชี้แนวทางพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ถูกต้อง รวมไปถึงการสร้างทักษะที่ยังมีประสิทธิภาพ อีกทั้งลักษณะเฉพาะตนในความเป็นมนุษย์ที่มีความหลากหลาย ความเอาใจจริงเอาใจของผู้กำหนดนโยบายและการดำเนินการในการจัดการยังลุ่มๆ ดอนๆ อย่างไรก็ตามไม่ว่าที่กล่าวมาทั้งหมดนั้นจะมีประสิทธิภาพมากสักเพียงใด แต่ถ้าเอกสารทางวิชาการ และคำแนะนำที่ไม่ถูกต้อง ก็ย่อมส่งผลเสียต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมได้เช่นกัน (เกษมจันทร์แก้ว 2558 : 1) ปัจจุบันในการกำหนดหน้าที่ขององค์กรปกครองท้องถิ่นต่างๆ ก็จะกำหนดให้ มีหน้าที่รักษาความสะอาดของถนนหรือทางเดิน และที่สาธารณะ รวมทั้งการกำจัดขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูล ป้องกันและระงับโรคติดต่อ จัดให้มีน้ำสะอาด หรือการประปา บำรุงทางระบายน้ำ ส้วมสาธารณะ การบริการสาธารณสุข สถานพักผ่อนหย่อนใจและอื่นๆ อำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองท้องถิ่นดังกล่าวข้างต้น ล้วนเป็นภารกิจที่เกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพขั้นพื้นฐาน และส่งเสริมการอนามัยสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่นนั้น (โกวิทย์ พวงงามและอลงกรณ์ อรรถแสง 2547 : 7) เนื่องจากเทศบาลตำบลหุมสี มีความมุ่งหวังที่จะพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการสิ่งแวดล้อม เพื่อเสริมสร้างให้เป็นตำบลน่าอยู่มีความร่มรื่น โดยเฉพาะส่งเสริมด้านรายได้และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ควบคู่ไปกับอนุรักษ์ป่าไม้ ต้นน้ำลำธาร ทางเทศบาลตำบลหุมสีจึงได้กำหนดวิสัยทัศน์เพื่อแสดงให้เห็นสิ่งที่เป็อยู่และเสนอความมุ่งมั่น ทิศทางจุดยืนที่ต้องการผลักดันให้เกิดขึ้น เพื่อพัฒนาตำบลหุมสี ให้มีความเจริญก้าวหน้าทุกด้าน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างทั่วถึง โดยมีแผนพัฒนาเป็นเครื่องมือ เทศบาลตำบลหุมสี จึงได้จัดทำแผนพัฒนา 4 ปีขึ้นเพื่อใช้เป็นแผนพัฒนานำกิจกรรมไปสู่การปฏิบัติในพื้นที่ให้สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ ปัญหาและความต้องการของประชาชน (ศศิวิมล เลิศสุวรรณ์และสมบัติ กาญจนกิจ 2555 : 151-152) เนื่องด้วยพื้นที่ตำบลหุมสีเป็นเมืองที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวเป็นจำนวนมาก สภาพแวดล้อมที่ดีและภูมิทัศน์ที่สวยงามจึงมีความสำคัญมากที่เทศบาลจะต้องมีการจัดการสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืนถ้าหากพื้นที่ในตำบลหุมสีมีสภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์ที่สวยงาม ร่มรื่น น่าอยู่ บรรยากาศที่ดีแล้วประชาชนในท้องถิ่นก็จะเกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเองและรู้สึกถึงความเป็นเป็นเจ้าของมีความต้องการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมด้วย ดังนั้นผู้ศึกษาจึงมองเห็นปัญหาดังกล่าวและต้องการที่จะศึกษาสาเหตุของปัญหาและวิธีการแก้ไขปัญหายั่งยืนโดยนำข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ตำบลหุมสีและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมาศึกษาเพื่อที่จะได้นำผลที่ได้เสนอต่อผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลหุมสี จึงต้องมีการทำวิจัยในเรื่องนี้ขึ้นมาเพื่อให้เกิดเป็นวิธีการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลหุมสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อประสิทธิผลการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลหมูสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลหมูสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยเป็นแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้เครื่องมือการวิจัยคือแบบสอบถาม (Quantitative) ซึ่งมีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ ๐.๗๔๖

จากกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนในพื้นที่เทศบาลตำบลหมูสี จำนวน ๓๘๘ คน ที่ได้จากสูตรของ Taro Yamane (สุรพล สุยะพรหมและสุทธิรักษ์ ศรีจันทร์เพ็ญ 2553 : 106)

วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน ๑๒ คน แบบตัวต่อตัว วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

4. ผลการวิจัย

1. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชายจำนวน 219 คน คิดเป็นร้อยละ 56.4 มีอายุต่ำกว่า 30 ปี จำนวน 152 คน คิดเป็นร้อยละ 39.2 มีระดับการศึกษาระดับมัธยมศึกษา/ปวช. จำนวน 119 คน คิดเป็นร้อยละ 30.7 อาชีพรับจ้าง จำนวน 117 คน คิดเป็นร้อยละ 30.2 และมีรายได้ต่ำกว่า 15,000 บาท จำนวน 200 คน คิดเป็นร้อยละ 51.5

2. ระดับประสิทธิผลการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลหมูสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการกำหนดองค์กรรับผิดชอบ อยู่ในระดับมาก ส่วน ด้านการกำหนดนโยบาย ด้านการวางแผนดำเนินงาน ด้านการบริหารโครงการและด้านการประเมินผลโครงการ อยู่ในระดับปานกลาง

3. ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลหมูสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา 1) ด้านการกำหนดองค์กรรับผิดชอบ ผู้รับผิดชอบยังมีจำนวนจำกัดสำหรับการปฏิบัติหน้าที่ มีเครื่องมือที่ไม่เพียงพอและปฏิบัติหน้าที่หนึ่งคนรับผิดชอบงานหลายด้าน 2) ด้านการกำหนดนโยบาย ประชาชนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวบางส่วนไม่ใส่ใจในนโยบายของเทศบาล และยังขาดการประชาสัมพันธ์เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย 3)

ด้านการวางแผนดำเนินงาน ประชาชนไม่ได้รับข่าวสาร/เทศบาลไม่ได้มีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับแผนดำเนินงาน 4) ด้านการบริหารโครงการ ผู้รับผิดชอบโครงการและวัสดุอุปกรณ์ยังไม่เพียงพอ 5) ด้านการประเมินผลโครงการ คณะกรรมการยังขาดความรู้ความเข้าใจโดยตรงในการประเมินผลโครงการและไม่มี การแจ้งผลประเมินให้ประชาชนได้ทราบอย่างทั่วถึง

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลหมูสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา 1) ด้านการกำหนดองค์การรับผิดชอบ เพิ่มจำนวนผู้รับผิดชอบให้มากขึ้นและจัดหาเครื่องมือ/วัสดุอุปกรณ์ให้เพียงพอสำหรับการปฏิบัติหน้าที่ 2) ด้านการกำหนดนโยบาย ทำประชาพิจารณ์จากพื้นที่ชุมชนเพื่อนำมากำหนดนโยบายได้ตรงตามปัญหาอย่างแท้จริงและเมื่อกำหนดนโยบาย 3) ด้านการวางแผนดำเนินงาน ประชาชนต้องให้ความร่วมมือในการลงพื้นที่สำรวจหรือการให้ข้อมูลกับเจ้าหน้าที่ที่เป็นจริง จัดให้มีการอบรมให้ความรู้กับประชาชนในชุมชนและควรสร้างเครือข่ายกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมขึ้นมาเพื่อให้มีหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชนในการวางแผนดำเนินงาน 4) ด้านการบริหารโครงการ ควรจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ให้เพียงพอสำหรับการบริหารโครงการ 5) ด้านการประเมินผลโครงการ จัดตั้งคณะกรรมการที่มีความรู้ความเข้าใจด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยตรงในการประเมินผลโครงการและการแจ้งผลประเมินให้ประชาชนได้ทราบอย่างทั่วถึง เช่น ทางอินเทอร์เน็ต เว็บไซต์ เป็นต้น

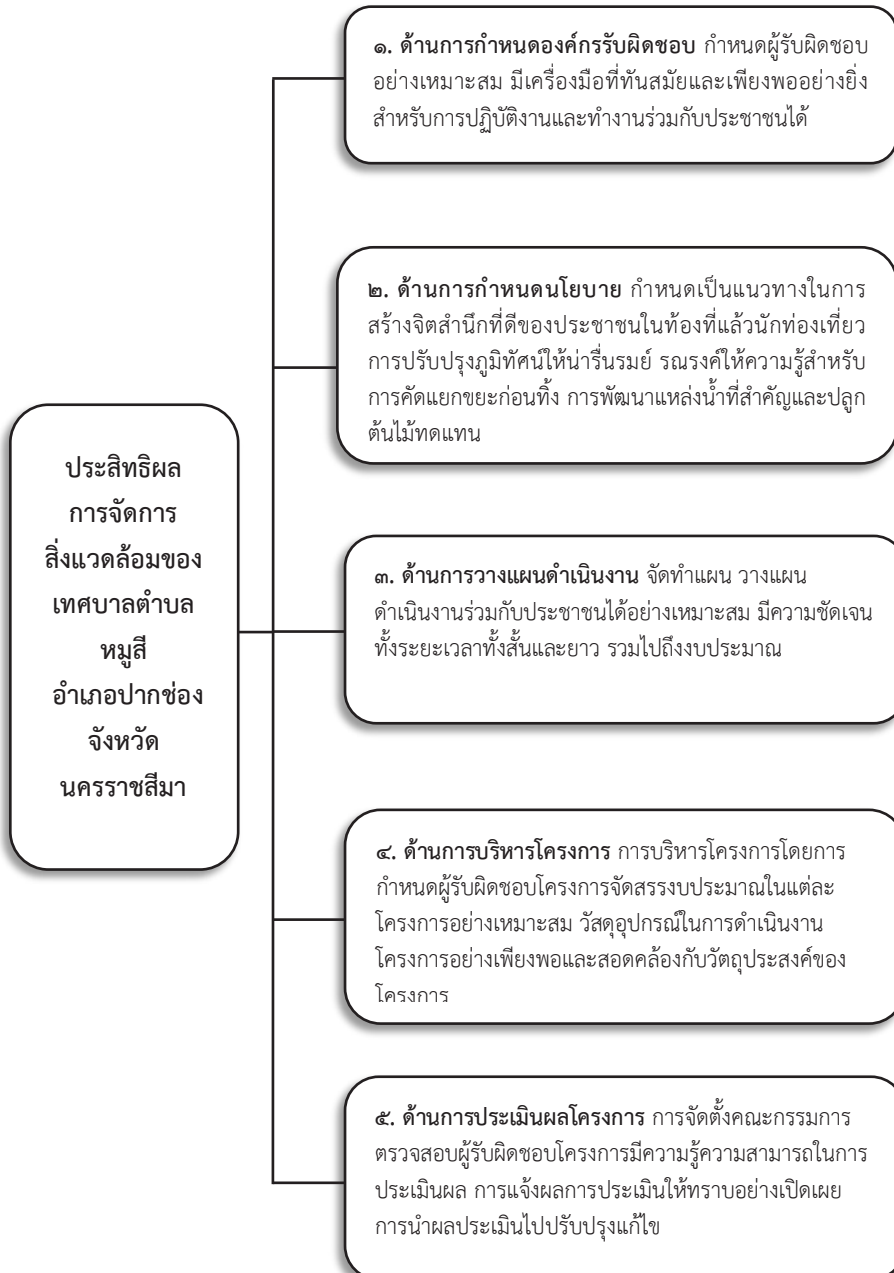
5. อภิปรายผล

โดยรวมทั้ง 5 ด้าน สามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้ พบว่า ประสิทธิภาพการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลหมูสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมทั้ง 5 ด้าน ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง โดยจะเห็นได้ว่า ทุกโครงการที่เทศบาลดำเนินการจัดการสิ่งแวดล้อมมีการกำหนดองค์การรับผิดชอบ การกำหนดนโยบาย การวางแผนดำเนินงาน การบริหารโครงการและการประเมินผลโครงการได้เกิดประสิทธิผลอย่างชัดเจน ทั้งมีความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการจัดการตลอดจนถึงได้รับความร่วมมือจากประชาชนสำหรับในการดำเนินโครงการต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (สายสวาท ไสขวิญญา, 2551) ได้วิจัยเรื่อง “การประเมินประสิทธิผลในการดำเนินงานของสภาวัฒนธรรมจังหวัดสมุทรปราการ” ผลการวิจัยพบว่า การประเมินความเหมาะสมและประสิทธิผลของกระบวนการ (Process) ในการดำเนินงานของสภาวัฒนธรรมจังหวัดสมุทรปราการจำแนกเป็นการประเมินความเหมาะสมของกระบวนการด้านการบริหารและการจัดการ ด้านการประสานงาน ด้านการงบประมาณ โดยรวมมีความเหมาะสมและประสิทธิผลสอดคล้องกับเกณฑ์อยู่ในระดับปานกลางสอดคล้องกับงานวิจัยของ (กานดา จินตามงคล, 2558) ได้วิจัยเรื่อง “การจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลเหมืองง่า อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน” ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน” ผลการศึกษา พบว่า ระดับการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลเหมืองง่า อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ (ญาดาจี ระเบียบกุล, 2553) ได้วิจัยเรื่อง

“ความเข้มแข็งของประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมกรณีศึกษา : ตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม” ผลการวิจัยพบว่า ด้านการมีส่วนร่วมทางสติปัญญาโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง จากการทดสอบสมมติฐานพบว่า ระดับความเข้มแข็งของประชาชนการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยรวม แตกต่างไปตามที่ตั้งที่พักที่อาศัยและบทบาทที่มีต่อชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ (สุภาวดี สิ้นสายออ, 2546) ได้วิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นประชาชนที่มีต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของเทศบาลตำบลท่าช้าง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลท่าช้าง มีระดับความคิดเห็นในการประเมินประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเทศบาลตำบลท่าช้าง ใน 5 สาขา ประกอบด้วย สาขาพัฒนาสร้างพื้นฐาน สาขาพัฒนาสิ่งแวดล้อม สาขาพัฒนาสังคม สาขาพัฒนาเศรษฐกิจและสาขาพัฒนาการเมือง การบริหาร อยู่ในเกณฑ์ที่มีประสิทธิภาพ อยู่ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

6. สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ประสิทธิผลการจัดการสิ่งแวดล้อมประกอบไปด้วย 5 ด้าน ซึ่งแต่ละด้านมีข้อค้นพบที่สำคัญ คือ

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ส่งเสริมให้มีการทำประชาพิจารณ์ในการจัดการโดยอาจจะดำเนินการโดยการประชุมร่วมกับประชาชนในท้องที่ ส่งเจ้าหน้าที่ลงพื้นที่สำรวจความคิดเห็นของประชาชนเพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์จัดทำแผนดำเนินงาน

2) ส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่ของการดำเนินงานของเทศบาลตลอดจนถึงประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการของเทศบาลในรูปแบบของกิจกรรมที่ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมโดยตรงในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการร่วมกันในการแก้ไขปัญหาในรูปแบบของโครงการและกิจกรรม

3) ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการแก้ไขผลดำเนินงานที่ไม่มีผลตรงเป้าหรือไม่สำเร็จจากการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่เพื่อวางแผนในการจัดการให้ตรงจุดอย่างจริงจังและถูกต้องตรงกับวัตถุประสงค์ของการดำเนินการ

7.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1) ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ของเทศบาลควรที่จะประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในพื้นที่รับรู้และรับทราบถึงแผนหรือขั้นตอนในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลโดยประชาชนสามารถเสนอโครงการให้กับเทศบาลเพื่อพิจารณากำหนดแผนในการดำเนินการของเทศบาล

2) ผู้บริหารหรือเจ้าหน้าที่ของทางเทศบาลหรือช่างรับเหมาในการดำเนินงานควรดำเนินงานอย่างจริงจังต่อเนื่องและดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายของโครงการตามที่มีการจัดจ้างและจัดกิจกรรมให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมกับการดำเนินงานของเทศบาล ซึ่งควรมีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับมลภาวะ สถานการณ์ สภาพปัญหาและการแก้ไขให้กับประชาชน เพื่อจะได้รับรู้แล้วทำโครงการร่วมกันในการอนุรักษ์สภาพสิ่งแวดล้อมของตนเอง

3) เทศบาลควรให้ความสำคัญกับการบริหารงานด้วยความโปร่งใส และให้บริการประชาชนด้วยความเป็นธรรม เพื่อสร้างความรู้สึกไว้ว่าเทศบาลและเจ้าหน้าที่ของประชาชน เป็นกลไกหนึ่งในการพัฒนาท้องที่ร่วมกับประชาชน

7.3 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรทำการศึกษาวิจัยที่ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาล

2) ควรศึกษาวิจัยในแนวการส่งเสริมให้ประชาชนได้ตระหนักถึงปัญหามลภาวะสิ่งแวดล้อมด้วยโดยไม่ปล่อยให้เทศบาลแก้ไขปัญหาอยู่ฝ่ายเดียวโดยประชาชนไม่ให้ความสนใจ

3) ควรทำการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะให้ครบคู่กันไปด้วย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการสิ่งแวดล้อมและให้ผลดำเนินงานเป็นที่ประจักษ์

4) ควรศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาล เพื่อเป็นการบูรณาการระหว่างรัฐประศาสนศาสตร์กับพระพุทธศาสนา

5) ควรนำผลการวิจัยที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในเทศบาล เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายของเทศบาลต่อไปในอนาคต

8. กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ เรื่อง ประสิทธิภาพการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลหมูสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา สำเร็จลุล่วงด้วยดีจากบุคคลหลายฝ่าย ซึ่งผู้วิจัยขอระบุนามเพื่อแสดงความขอบคุณไว้ ดังนี้

ขอเจริญพรขอบคุณ รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ ที่บริหารการจัดการและให้ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนและพัฒนาความรู้ จนทำให้สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอเจริญพรขอบคุณ ผศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง รองคณบดีคณะสังคมศาสตร์ ฝ่ายวิชาการ ประธานกรรมการที่ปรึกษาสารนิพนธ์, ผศ.ดร.อนุวัต กระสังข์ กรรมการที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ที่ได้ช่วยให้คำปรึกษา แนะนำและข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการทำสารนิพนธ์ทุกขั้นตอน จนกระทั่งสารนิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้วิจัยขอเจริญพรขอบคุณไว้ ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพรขอบคุณ นายเกียรตินิยม ขวัญใจพุทธิศา นายกองค้การบริหารส่วนตำบลขงพระ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลตัวอย่างเพื่อการศึกษาวิจัย และนายสมเกียรติ พยัคฆ์กุล นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลหมูสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลเพื่อศึกษาการวิจัย ขอเจริญพรขอบคุณท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ในการให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ทุกท่านและประชาชนในพื้นที่ตำบลหมูสีทุกท่าน ที่ให้ความอนุเคราะห์ช่วยตอบแบบสอบถามเป็นอย่างดี ตลอดจนเพื่อนนิสิตทุกรูป/คนที่มีส่วนช่วยเหลือในด้านการเรียนและให้กำลังใจในการทำสารนิพนธ์

บรรณานุกรม

1. ภาษาไทย

(1) หนังสือ:

เกษม จันทร์แก้ว. (2558). **วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

โกวิทย์ พวงงามและอลงกรณ์ อรรคแสง. (2547). **คู่มือ มิติใหม่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เสมาธรรม.

สุรพล สุยะพรหมและสุทธิรักษ์ ศรีจันทร์เพ็ญ. (2553). **ระเบียบวิธีวิจัยทางการจัดการ**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) วิทยานิพนธ์/รายงานการวิจัย:

กานดา จินตามงคล. (2558). “การจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลเหมืองง่า อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน”. **การค้นคว้าอิสระ. รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต: มหาวิทยาลัยเนชั่น**.

ญาดาจี ระเบียบกุล. (2553). “ความเข้มแข็งของประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมกรณีศึกษา : ตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร**.

สายสวาท โสขวิญญา. (2551). “การประเมินประสิทธิผลในการดำเนินงานของสภาวัฒนธรรมจังหวัดสมุทรปราการ”. **ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ**.

สุภาวดี สิ้นสายอ้อ. (2546). “ความคิดเห็นประชาชนที่มีต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของเทศบาลตำบลท่าช้าง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี”. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา**.

(3) วารสาร:

ศศิวิมล เลิศสุรัตน์และสมบัติ กาญจนกิจ. (2555). “แนวทางการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยรอบอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่”. **วารสารวิทยาศาสตร์การกีฬาและสุขภาพ**. ปีที่ 13 ฉบับที่ 1 มกราคม – เมษายน.

การบริหารการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเทศบาล
เมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ
Cultural Tourism Administration of Chaiyaphum Town Municipality,
Chaiyaphum Province

พระธนิต อธิจิตโต (คองเนียม)* เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง ** สุรินทร์ นียมามงกูร ***
PhraThanit Adhicitto (Kongneam), Kiettsak Suklueang, Surin Niyamangoon

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเทศบาลเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเทศบาลเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเภทการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกับการบริหารการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเทศบาลเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ 4) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเทศบาลเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ

ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 396 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการทดสอบค่าเอฟ การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ด้วยวิธีของเพียร์สันและการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับการบริหารการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเทศบาลเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.86$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเทศบาลเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มี อายุ การศึกษา อาชีพและรายได้ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนประชาชนที่มี เพศ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

---

* หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

** ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

*** ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

3. ความสัมพันธ์ระหว่างประเภทการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกับการบริหารการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเทศบาลเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ พบว่าประเภทการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการบริหารการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยภาพรวม อยู่ในระดับสูง ($r = .875^{**}$)

4. แนวทางการบริหารการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเทศบาลเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ โดยกำหนดแนวทางการใช้ประโยชน์และการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว รวมทั้งปัจจัยสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และประเพณี ร่วมมือกันรักษาเอกลักษณ์วัฒนธรรม ประเพณี ดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวในขอบเขตของความสามารถของธรรมชาติชุมชน ตระหนักในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีผลกระทบและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน เพื่อให้การใช้ทรัพยากรท่องเที่ยวเป็นไปอย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพสูงสุด มีการประสานแผนการพัฒนาในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ประชาชนในท้องถิ่นมีบทบาท ให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจร่วมจัดทำและจัดการให้ได้รับผลประโยชน์อย่างเสมอภาค มีการประเมินผลการตรวจสอบผลกระทบและการศึกษาวิจัยอย่างสม่ำเสมอโดยการสอบถามผู้ใช้บริการโดยตรงการสอบถามเห็นจากใบประเมินผลหรือการวิจัยตลาดการท่องเที่ยวเพื่อทราบผลของการบริการนำมาปรับปรุงและแก้ไขการจัดการบริการอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อความประทับใจและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

คำสำคัญ : การบริหาร, การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ABSTRACT

Objectives of this research were 1. to study the context of cultural tourism administration of the town municipality, Chaiyaphum Province, 2. To compare the people's opinions on the cultural tourism administration of the town municipality, Chaiyaphum Province, classified by population data, 3. to study the relationship between cultural tourism and cultural tourism administration of the town municipality, Chaiyaphum Province, and 4. To study the approaches to improve the cultural tourism administration of the town municipality, Chaiyaphum Province,

Methodology was the mixed methods research. The qualitative and quantitative research. For quantitative research, the data were collected by questionnaires with the reliability confidence value at 0.873 from 396 samples, derived from 36,918 people at the Chaiyaphum city municipality area. The data were analyzed by frequency, percentage, means, standard deviation, T-test, and F-test and one-way ANOVA. Regression and Pearson's Coefficient. For qualitative

research, Data were collected from 12 key informants by face-to-face- in-depth- interviewing and analyzed by descriptive interpretation.

Findings of the research were as follows:

1. Level of cultural tourism administration of Chaiyaphum town municipality, Chaiyaphum Province, by overall, were at high level ($\bar{X}$ = 3.86, S.D. = 0.781), Each aspect of cultural tourism were that the tourism sites was at high level. ($\bar{X}$ = 3.89, S.D. = 0.800), Facilities was at ($\bar{X}$ = 3.84, S.D. = 0.842), services was at ($\bar{X}$ = 3.83, S.D. = 0.887), Products and souvenirs were at ($\bar{X}$ = 3.89, S.D. = 0.866), respectively.

2. The result of comparing people's opinion on cultural tourism administration of Chaiyaphum town municipality classified by population data were that people with different age, educational level, occupation and incomes did not have different opinion on the cultural tourism administration of Chaiyaphum town municipality, Chaiyaphum Province at the statistically significant level at 0.05 rejecting the set hypothesis.

3. The relationship between cultural tourism and cultural tourism administration of Chaiyaphum town municipality, Chaiyaphum Province was positively correlated at high level ($r=0.875^{**}$) Each aspect, tourism sites were at high level ($r=0.850^{**}$) Facilities were at high level ($r=0.796^{**}$) Services were at high level ($r=0.770^{**}$) Products and souvenirs were at high level ($r=0.805^{**}$)

4. The approaches to improve the cultural tourism administration of Chaiyaphum town municipality, Chaiyaphum Province. Should conserve and use resources economically both natural and cultural resources reduce excessive consumption, reduce waste to destroy the environment. Promote a variety of cultures Traditions that are important to tourism, tourism development to local development Environmental Impact Assessment. Products of local tourist attractions must be of good quality and not too expensive. Increase participation of relevant local people Create appropriate and fair returns. There is a regular consultation meeting. Between organizations Local people and entrepreneurs. There should be personnel training in the concept and practice of tourism development, organizing systems and plans in an orderly manner. To raise the level of tourists' satisfaction with research and effective monitoring to solve problems and increase benefits for tourist destinations

Keywords: Cultural Tourism, Administration

1. บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นการใช้เวลาว่างของมนุษย์เพื่อแสวงหาความสุขและความเพลิดเพลินจากแหล่งท่องเที่ยวที่ไปเยือนเป็นการช่วยผ่อนคลายความเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้าและความเครียด ทำให้สุขภาพทางกายและจิตใจสดชื่นดีขึ้น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง การเดินทางของคนจากสถานที่ที่อยู่ประจำไปยังท้องถิ่นอื่น เพื่อชมเอกลักษณ์ความงดงามทางวัฒนธรรม ชุมชนท้องถิ่น ผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมก็ได้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวในด้านการ สร้างรายได้และการจ้างงาน อันนำมาซึ่งการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม (วรรณ วرخานิช 2539 : 9) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นวิธีการศึกษาประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมผ่านการเดินทางท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นการพัฒนาด้านภูมิปัญญา สร้างสรรค์ เคารพต่อสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ศักดิ์ศรีและวิถีชีวิตผู้คนหรืออาจกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า เป็นการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ผู้อื่นและย้อนกลับมามองตนเองอย่างเข้าใจความเกี่ยวพันของสิ่งต่างๆ ในโลกที่มีความเกี่ยวโยง พึ่งพา ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา 2548 : 12) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นการเคลื่อนไหวของผู้คนที่เกิดขึ้นจากปัจจัยกระตุ้นทางวัฒนธรรม เช่น การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อชื่นชมศิลปวัฒนธรรมประเพณี เทศกาล การเข้าเยี่ยมชมอนุสรณ์สถาน การเดินทางเพื่อศึกษาขนบธรรมเนียมความเชื่อที่สืบทอดกันมาของชุมชนท้องถิ่น ตลอดจนความเชื่อทางศาสนา (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ 2540 : 38) เป็นที่ทราบกันดีว่าการท่องเที่ยวในประเทศไทยเป็นนโยบายหลักอันดับต้นๆ ที่สร้างรายได้ ทำให้เศรษฐกิจของประเทศดีขึ้น สามารถดึงเม็ดเงินจากต่างประเทศเข้ามาได้เป็นจำนวนมาก การท่องเที่ยวที่ดีล้วนมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวหลายประการ รายได้ของการท่องเที่ยวมาจากการใช้จ่ายเงินของคนด้านการเดินทางเพื่อการท่องเที่ยว ทำให้เกิดการสร้างงานและรายได้ในภาคส่วนต่างๆที่เกี่ยวข้องทั้งหมด เช่น พาหนะที่ใช้ในการเดินทาง ที่พักแรม อาหาร เครื่องดื่ม ของที่ระลึก อุปกรณ์เครื่องใช้ในการเดินทาง การสื่อสารและเทคโนโลยีต่างๆ

จากแนวทางดังกล่าวข้างต้น การส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดชัยภูมิยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจอย่างยิ่งที่จะทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเทศบาลเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้เป็นแนวทางในการบริหารการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเทศบาลเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ ให้มีคุณภาพก่อให้เกิดรายได้ การไหลเวียนของเศรษฐกิจและการจ้างงานทั้งในระดับท้องถิ่นภูมิภาคและประเทศโดยรวม

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเทศบาลเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ

2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเทศบาลเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเกี่ยวกับประเภทการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกับการบริหารการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเทศบาลเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ
4. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเทศบาลเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ

3. ขอบเขตการวิจัย

3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

งานวิจัยเรื่อง “การบริหารการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเทศบาลเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ” มุ่งศึกษาถึงการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลักคือ ด้านแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการบริการและด้านผลิตภัณฑ์ของแหล่งท่องเที่ยว

3.2 ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรต้นคือ ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ การศึกษาและรายได้ต่อเดือน

ประเภทการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้แก่ ท่องเที่ยวชมประวัติศาสตร์ ท่องเที่ยวชมวัฒนธรรม ประเพณีและท่องเที่ยวชมวิถีชีวิต

ตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ การบริหารด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเทศบาลเมืองชัยภูมิ คือ 1.ด้านแหล่งท่องเที่ยว 2.ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก 3.ด้านการบริการ 4.ด้านผลิตภัณฑ์ของแหล่งท่องเที่ยว

4. วิธีการดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 396 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการทดสอบค่าเอฟ การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ด้วยวิธีของเพียร์สันและการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

5. ผลการวิจัย

1. ระดับการบริหารการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเทศบาลเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.86$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{X} =$

3.89) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ($\bar{X} = 3.84$) ด้านการบริการ ($\bar{X} = 3.83$) และด้านผลิตภัณฑ์ของแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.89$) ทุกด้านอยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเทศบาลเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า ประชาชนที่มีอายุ การศึกษา อาชีพและรายได้ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ส่วนประชาชนที่มี เพศ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

3. ความสัมพันธ์ระหว่างประเภทการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกับการบริหารการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเทศบาลเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ พบว่าประเภทการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการบริหารการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยภาพรวม อยู่ในระดับสูง ($R = .875^{**}$) จำแนกตามรายด้านพบว่า ด้านแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับสูง ($r = .850^{**}$) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก อยู่ในระดับสูง ($r = .796^{**}$) ด้านการบริการ อยู่ในระดับสูง ($r = .770^{**}$) ด้านผลิตภัณฑ์ของแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับสูง ($r = .805^{**}$)

4. แนวทางการบริหารการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเทศบาลเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ โดยกำหนดแนวทางการใช้ประโยชน์และการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว รวมทั้งปัจจัยสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และประเพณี ร่วมมือกันรักษาเอกลักษณ์วัฒนธรรม ประเพณี ดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวในขอบเขตของความสามารถของธรรมชาติชุมชน ตระหนักในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีผลกระทบและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน เพื่อให้การใช้ทรัพยากรท่องเที่ยวเป็นไปอย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพสูงสุด มีการประสานแผนการพัฒนาในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ประชาชนในท้องถิ่นมีบทบาท ให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจร่วมจัดทำและจัดการให้ได้รับผลประโยชน์อย่างเสมอภาค มีการประเมินผลการตรวจสอบผลกระทบและการศึกษาวิจัยอย่างสม่ำเสมอโดยการสอบถามผู้ใช้บริการโดยตรงการสอบถามเห็นจากใบประเมินผลหรือการวิจัยตลาดการท่องเที่ยวเพื่อทราบผลของการบริการนำมาปรับปรุงและแก้ไขการจัดการการบริการอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อความประทับใจและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

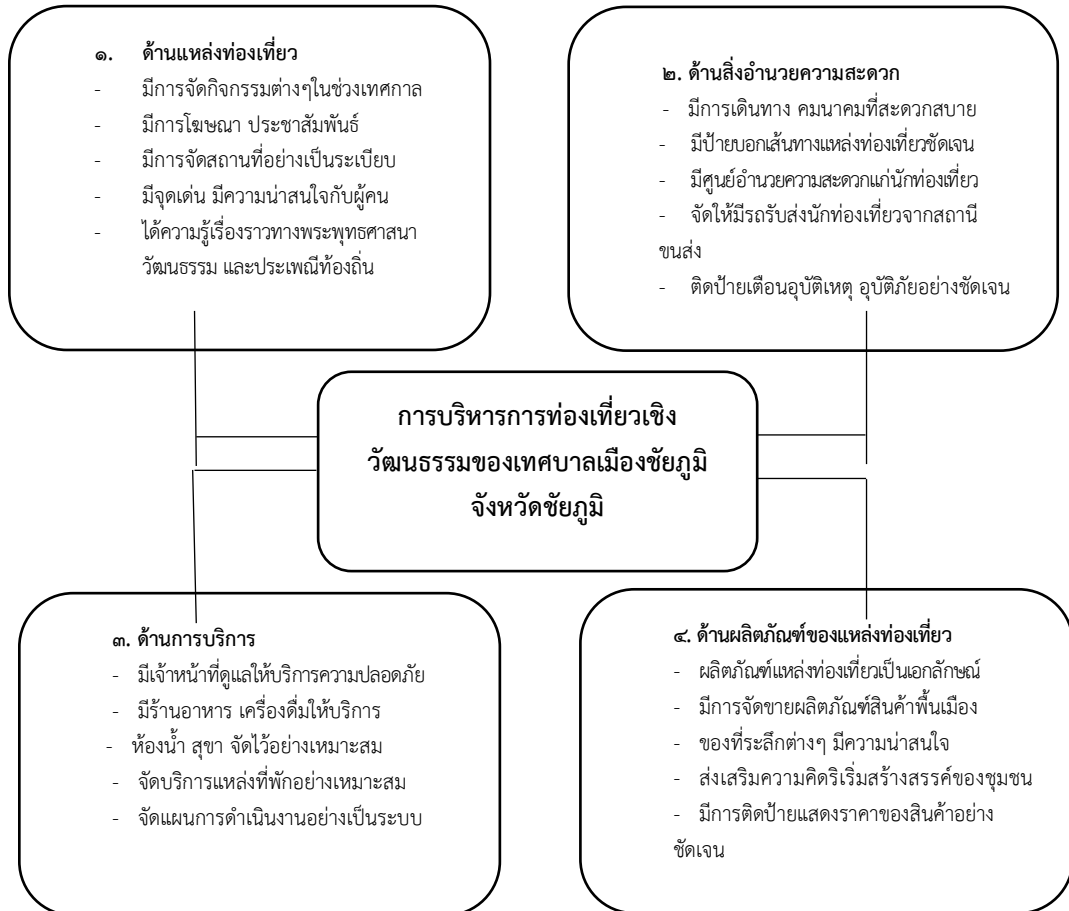
6. อภิปรายผล

โดยรวมทั้ง 4 ด้าน สามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้ พบว่า การบริหารการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเทศบาลเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยจะเห็นว่าการบริหารการท่องเที่ยวนั้น มีกระบวนการที่มีประสิทธิภาพอย่างชัดเจน ตลอดจนได้รับความร่วมมือจากประชาชนในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (สกุณา ปิ่นงาม : 2553) ได้วิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาวัดอรุณราชวรารามราชวรมหาวิหาร

เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวญี่ปุ่น” ผลการวิจัยพบว่า ทศนคติของนักท่องเที่ยวชาวญี่ปุ่นที่มีต่อวัดอรุณราชวรารามราชวรมหาวิหาร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ (เกศินี พรหมบุตร : 2551) ได้ทำการศึกษา “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตเทศบาลตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย” ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนเทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ (นุศินี ยศปกรณ์ : 2552) ได้ทำการศึกษา “การบริหารจัดการของบริษัทท่องเที่ยวที่มีผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว: กรณีศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการ ด้านกลยุทธ์ทางการตลาดของบริษัทท่องเที่ยวได้แก่ ผลิตภัณฑ์ ราคา การจัดจำหน่าย การส่งเสริมการตลาด บุคลากรให้บริการลักษณะทางกายภาพและระบบการให้บริการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ (พระมหาอุทิศ ธีรวโร : 2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าไทร อำเภอเชียงใน จังหวัดอุบลราชธานี” ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าไทร อำเภอเชียงใน จังหวัดอุบลราชธานี ทั้ง 5 ด้าน โดยภาพรวมของพนักงาน อยู่ในระดับมาก

7. สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

การบริหารการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประกอบไปด้วย 4 ด้าน ซึ่งแต่ละด้านมีข้อค้นพบที่สำคัญ คือ

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเทศบาลเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ” ผู้วิจัยขอเสนอประเด็นที่ควรกำหนดเป็นนโยบายเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้นำไปใช้ดังต่อไปนี้

1) ควรมีการนำเสนอโครงการในการบริหารแหล่งท่องเที่ยว โดยมีการแสดงความคิดเห็นหลายๆ แง่มุมส่งเสริมให้มีการทำประชาพิจารณ์โดยการประชุมร่วมกับประชาชนในท้องที่ ส่ง

เจ้าหน้าที่ลงพื้นที่สำรวจความคิดเห็นของประชาชน เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์จัดทำแผนดำเนินงาน เพื่อให้เกิดเป็นประสิทธิผล

2) ควรมีการวางแผนในการเตรียมนโยบายในการจัดการวางแผนต่างๆ เพื่อรองรับผู้ที่เข้ามาท่องเที่ยว ส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่ของการดำเนินงานของเทศบาลตลอดถึงประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการของเทศบาลในรูปแบบของกิจกรรมที่ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมโดยตรงและการร่วมกันในการแก้ไขปัญหาในรูปแบบของโครงการและกิจกรรม

3) ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการแก้ไขผลดำเนินงานที่ไม่มีผลตรงเป้าหรือไม่สำเร็จจากการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่เพื่อวางแผนในการจัดการให้ตรงจุดอย่างจริงจังและถูกต้องตรงกับวัตถุประสงค์ของการดำเนินการ

8.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเทศบาลเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ” ผู้วิจัยขอเสนอประเด็นที่ควรนำไปปฏิบัติเพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องได้นำไปใช้ ดังต่อไปนี้

1) เทศบาลควรมีการปรับปรุงและพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวบางจุดเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเพิ่มขึ้น มีการจัดเตรียมจุดบริการต่างๆ เพื่อให้บริการกับนักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ

2) ควรที่จะประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในพื้นที่รับรู้และรับทราบถึงแผนหรือขั้นตอนในการบริหารการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเทศบาล โดยประชาชนสามารถเสนอโครงการให้กับเทศบาลดำเนินงานอย่างจริงจังต่อเนื่องและดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมาย มีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการเที่ยวชมวัฒนธรรม ประเพณี

3) ในการที่จะอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีนั้น ควรที่จะสร้างความร่วมมือกันระหว่างเทศบาล และประชาชนเพื่อที่จะให้การที่จะอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และเป็นที่ยังพอใจของทั้งสองฝ่าย บริหารงานด้วยความโปร่งใส และให้บริการประชาชนด้วยความ เป็นธรรม เพื่อสร้างความรู้สึกว่าเทศบาลและประชาชน เป็นกลไกหนึ่งในการพัฒนาการท่องเที่ยว

8.3 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเทศบาลเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ” ผู้วิจัยขอเสนอให้ผู้สนใจได้นำไปศึกษาวิจัยครั้งต่อไปในประเด็นดังต่อไปนี้

1) ควรทำการศึกษาวิจัยที่ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเทศบาล

2) ควรศึกษาเส้นทางท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด โบราณสถาน วิถีชีวิตของประชาชน ที่เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประเพณี

3) ควรทำการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี ให้ควบคู่กันไปด้วย เพื่อเพิ่มประสิทธิผลในการจัดการท่องเที่ยวให้บรรลุเป้าหมาย

4) ควรศึกษาถึงหลักสูตรในการส่งเสริมการเรียนรู้ การให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว เพื่อเป็นการบูรณาการระหว่างรัฐประศาสนศาสตร์กับพระพุทธศาสนา

5) ควรนำผลการวิจัยที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในเทศบาล เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายของเทศบาลต่อไปในอนาคต

บรรณานุกรม

1. ภาษาไทย

(1) หนังสือ

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2540). **วิถีไทย : การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม**. กรุงเทพมหานคร: โครงการวิถีทรรศน์.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). **การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน**. กรุงเทพมหานคร: เพรส แอนด์ ดีไซน์.

วรรณภา วงษ์วานิช. (2539). **ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว**. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

(2) วิทยานิพนธ์

เกศินี พรหมบุตร. (2551). “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตเทศบาลตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย”. **วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

นุชศินี ยศปภรณ์. (2547). “การบริหารจัดการของบริษัทท่องเที่ยวที่มีผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว: กรณีศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา”. **วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

พระมหาอุทิศ ธีรวโร. (2558). “การบริหารจัดการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าไห อำเภอเชียงใน จังหวัดอุบลราชธานี”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการพัฒนาสังคม**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สกุณา ปิ่นงาม. (2553). “แนวทางการพัฒนาวัดอรุณราชวรารามราชวรมหาวิหาร เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวญี่ปุ่น”. **สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

สัมฤทธิ์ผลการจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วน
ตำบลหลุมข้าว อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา
Senior Citizen Welfare Administrative Achievement of Lumkhao Sub-
District Administrative Organization, Nonsung District,
Nakhonratchasima Province

พระสมุห์สมประสงค์ ปริชาโน (ตุ้มทอง)* เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง** อนุวัต กระสังข์***
Phrasamu Somprasong Parijāno (Tumthong), Kiattisak Suklueang, Anuwat Krasang

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาสัมฤทธิ์ผลการจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุของ
องค์การบริหารส่วนตำบลหลุมข้าว อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา 2. เพื่อเปรียบเทียบความ
คิดเห็นของผู้สูงอายุต่อสัมฤทธิ์ผลการจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหลุม
ข้าว อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์
ระหว่างปัจจัยเกี่ยวกับสุขภาวะของผู้สูงอายุกับสัมฤทธิ์ผลการจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การ
บริหารส่วนตำบลหลุมข้าว อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา 4. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และ
ข้อเสนอแนะผู้สูงอายุเกี่ยวกับสัมฤทธิ์ผลการจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบล
หลุมข้าว อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา ระเบียบวิธีวิจัยเป็นแบบผสมวิธี โดยการวิจัยเชิง
ปริมาณ ใช้แบบสอบถามซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.993 สุ่มจากกลุ่มตัวอย่าง คือ
ผู้สูงอายุในพื้นที่ตำบลหลุมข้าว จำนวน 322 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย
และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการทดสอบค่าเอฟ ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความ
แปรปรวนทางเดียว การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ด้วยวิธีของเพียร์สัน และการวิจัยเชิง
คุณภาพ ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 12 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการ
วิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับสัมฤทธิ์ผลการจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหลุมข้าว
อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.496) เมื่อ
พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านระบบการจัดการที่ทันสมัย อยู่ในระดับมากทุกข้อคือ ($\bar{X} = 4.18$

---

* หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย

** ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

*** ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

S.D. = 0.492) ด้านผู้สูงอายุได้รับการดูแลเป็นอย่างดีจากรัฐและชุมชน ($\bar{X}$ = 4.17, S.D. = 0.521) ด้านผู้สูงอายุและประชามีความพึงพอใจ ($\bar{X}$ = 4.23, S.D. = 0.417) ด้านสถานที่รองรับผู้สูงอายุ ($\bar{X}$ = 4.16, S.D. = 0.529)

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้สูงอายุต่อสัมฤทธิ์ผลการจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหลุมข้าว อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ผู้สูงอายุที่มี อายุ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสัมฤทธิ์ผลการจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ส่วนผู้สูงอายุที่มี เพศ การศึกษา และรายได้ ต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

3. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเกี่ยวกับสุขภาวะของผู้สูงอายุกับสัมฤทธิ์ผลการจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหลุมข้าว อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ปัจจัยเกี่ยวกับสุขภาวะของผู้สูงอายุ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสัมฤทธิ์ผลการจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุ โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง (R=0.940)

4. ปัญหา อุปสรรค การจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหลุมข้าว อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา คือ 1) ผู้สูงอายุเข้าถึงระบบบริการด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ได้ช้า 2) ขาดงบประมาณสำหรับดูแลผู้สูงอายุเพื่อให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพที่ดี และให้อยู่อย่างมีคุณภาพชีวิตที่ดี 3) ผู้สูงอายุไม่ได้รับการดูแล ต้องอาศัยสถานสงเคราะห์คนชรา ในอนาคต สังคมไทยอาจกลายเป็นสังคมตะวันตกคือ ต่างคนต่างอยู่ ไม่มีการเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน ไม่มีการทดแทนบุญคุณ บุตรหลานโตขึ้นก็จะไม่เลี้ยงดูพ่อแม่เมื่อแก่ชรา 4) ผู้สูงอายุขาดการดูแลที่อยู่อาศัยให้สะอาด ถูกหลักอนามัย ข้อเสนอแนะคือ 1) ควรส่งเสริมและสนับสนุนด้านการพัฒนาและเสริมศักยภาพแก่กลุ่มผู้ดูแลผู้สูงอายุ จัดอบรมให้ความรู้ต่างๆ 2) ควรพัฒนาบทบาทของคนในครอบครัวและคนในชุมชนในการดูแลผู้สูงอายุ 3) ควรให้ผู้ที่อยู่ใกล้ชิดผู้สูงอายุ เช่น บุตรหลาน ญาติหรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในสังคม ต้องให้ความรู้การดูแลสุขภาพแก่ผู้สูงอายุโดยการให้ข้อมูลเรื่องวิธีการดูแลสุขภาพที่ถูกต้อง ให้คำแนะนำเรื่องปัญหาสุขภาพ หรือวิธีการส่งเสริมสุขภาพให้กับผู้สูงอายุอย่างทั่วถึง 4) ภาครัฐควรให้การสนับสนุนด้านการให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ

คำสำคัญ : สัมฤทธิ์ผลการจัดการสวัสดิการ, องค์การบริหารส่วนตำบล

Abstract

This research is aimed 1. to study the senior citizen welfare administrative achievement of Lumkhao sub-district administrative organization, Nonsung district, Nakhonratchasima province, 2. to compare the opinions of the seniors on the senior citizen welfare administrative achievement of Lumkhao sub-district administrative

organization, Nonsung district, Nakhonratchasima province classified by personal factors, 3. to study the relationship between well-being factors of the senior citizen and the senior citizen welfare administrative achievement of Lumkhao sub-district administrative organization, Nonsung district, Nakhonratchasima province, 4. to study the problems, obstacles, and suggestions for the seniors about the senior citizen welfare administrative achievement of Lumkhao sub-district administrative organization, Nonsung district, Nakhonratchasima province. The research methodology is mixed method by quantitative, which has both confidence values, is at 0.993 from the sample of 322 senior citizen in Lumkhao sub-district. The data were analyzed by frequency, percentage, mean, standard deviation, T-test, F-test, and One-Way ANOVA, Pearson correlation coefficient analysis, and qualitative research. Used in-depth interviews with 12 key informants, analyzed data by descriptive content analysis.

Research findings were as follows:

1. Achievement level for the senior citizen welfare administration of Lumkhao sub-district administrative organization, Nonsung district, Nakhonratchasima province, was overall at a high level ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.496). In each aspect, it was found that the modern management system was at a high level ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.492), the senior were well taken care by the government and community at a high level ($\bar{X} = 4.17$, S.D. = 0.521), the senior and citizen were satisfied at a high level ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.417), the senior citizen supported place was at a high level ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = 0.529).

2. The comparison of opinions of the senior citizens on the classified by personal factors, it was found that the senior citizen with different ages had different opinions at the 0.01 level statistical significance. Thus it concordantly served the research hypothesis, As, the senior citizen who have different sex, education, and income, had not different opinions. Therefore, the research hypothesis was rejected.

3. The relationship between well-being factors of the senior citizen and the senior citizen welfare administrative achievement of Lumkhao sub-district administrative organization, Nonsung district, Nakhonratchasima province was found that well-being factors had a positive relationship with the senior citizen welfare administrative achievement in the overall at a high level ($R = 0.940$).

4. The problems, obstacles, and suggestions for the senior citizen welfare administrative achievement were; 1) the senior can access the service system with modern technology slowly, 2) lack of budget for senior care that they can live as long as

possible, and good life quality, 3) the senior citizen were not cared for and had to use a nursing home. In the future, Thai society may become a Western society, which is they live separately, without mutual favor, no obligation, then the children growing up will not threat their parents when they are old, 4) lack of care for hygienic housing. Suggestions; 1) should promote and support the development and empowerment of senior care groups and provide training program for knowledges, 2) should develop the role of family members and community in the senior caring, 3) should have the person those who are close to the senior, such as children, relatives or society officials, must educate about health care by providing information on the correct health care methods, giving advice on health problems, or how to promote health for the elderly thoroughly, 4) The government sector should support the provision of knowledge about proper and safe housing arrangements for the senior citizen.

Keywords: Senior Citizen, Welfare Administrative, Achievement

1. บทนำ

สังคมไทยกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางประชากรครั้งสำคัญ คือ การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ โดยสัดส่วนจำนวนประชากรในวัยทำงานและวัยเด็กลดลง เนื่องจากอัตราการเกิดและอัตราการตายของประชากรลดลงอย่างต่อเนื่อง ทำให้ประชากรไทยโดยเฉลี่ยมีอายุยืนยาวขึ้น จนเกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านโครงสร้างของประชากร กล่าวคือ ประชากรที่อยู่ในวัยสูงอายุ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในขณะที่ประชากรวัยเด็กและวัยแรงงานมีแนวโน้มที่ลดลง

จากข้อมูลสำนักงานสถิติแห่งชาติ ซึ่งได้เก็บข้อมูลสัดส่วนประชากรผู้สูงอายุต่อประชากรรวมทั้งประเทศพบว่าประเทศไทยกำลังก้าวเป็นสังคมผู้สูงอายุตั้งแต่ปี พ.ศ.2543 เป็นต้นมา (จุฑารัตน์ แสงทอง, 2560 : 22) ปัญหาและอุปสรรค ขบประมาณในการจัดสรรเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุไม่เพียงพอต่อจำนวนของผู้สูงอายุในตำบลที่ขึ้นทะเบียนไว้มีมากกว่างบประมาณที่สามารถจัดสรรให้ได้ เวลาผู้สูงอายุเจ็บป่วยเข้าโรงพยาบาล การติดต่อประสานงานในการรักษานานเกินไปในแต่ละครั้ง ผู้สูงอายุไม่ค่อยปฏิบัติดูแลตัวเองตามคำแนะนำเรื่องอาหาร การรับประทาน ยังขาดบุคลากรให้การศึกษาแก่ผู้สูงอายุเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ ผู้สูงอายุบางคนยังไม่มีที่อยู่อาศัยเป็นหลักแหล่ง ยังไม่มีกิจกรรมหรือโครงการที่มีบทบาทต่อการบริการสังคมให้แก่ผู้สูงอายุ เป็นผู้ที่ไม่สามารถสร้างงานสร้างรายได้ให้กับตนเอง ผู้สูงอายุเป็นผู้ที่มีความเศร้า ซึม เจ็บเหงาได้ง่าย (อมรรัตน์ แยมกุล, 2559 : 2) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการทราบสัมฤทธิ์ผลการจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะสัมฤทธิ์ผลการจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นสาเหตุที่สำคัญทำให้บทบาทของครอบครัวในการดูแลผู้สูงอายุลดลง เพราะฉะนั้นสัมฤทธิ์ผลการจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุเป็นหน้าที่

รัฐที่มีบทบาทในการจัดการ ซึ่งประกอบไปด้วย 1. ระบบการจัดการที่ทันสมัย หมายถึง การจัดระเบียบหรือโครงสร้างของการทำงานให้เป็นระบบระเบียบให้ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา 2. ผู้สูงอายุได้รับการดูแลอย่างดีจากรัฐและชุมชน หมายถึง การดูแลผู้สูงอายุจากหน่วยงานภาครัฐ 3. ผู้สูงอายุและประชาชนมีความพึงพอใจ หมายถึง ท่าทีความรู้สึก ความคิดเห็นที่มีผลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งภายหลังจากที่ได้รับประสบการณ์ในสิ่งนั้นมาแล้วในลักษณะทางบวก 4. สถานที่รองรับผู้สูงอายุ หมายถึง ที่อยู่อาศัยหรือสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของผู้สูงอายุ ที่มีผลที่ดีทั้งทางร่างกายและจิตใจ จึงสนใจจะศึกษาสัมฤทธิ์ผลการจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหลุมข้าว อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา ตามหลักยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ เพราะข้อมูลที่ได้ดังกล่าวจะสามารถนำไปใช้ เป็นข้อมูลเพื่อการศึกษาค้นคว้าอันเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติและผู้สูงอายุต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสัมฤทธิ์ผลการจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหลุมข้าว อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้สูงอายุต่อสัมฤทธิ์ผลการจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหลุมข้าว อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเกี่ยวกับสุขภาวะของผู้สูงอายุกับสัมฤทธิ์ผลการจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหลุมข้าว อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา
4. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะผู้สูงอายุเกี่ยวกับการจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหลุมข้าว อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา

3. วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีวิจัยเป็นแบบผสมวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.993 สุ่มจากกลุ่มตัวอย่าง คือผู้สูงอายุในพื้นที่ตำบลหลุมข้าว จำนวน 322 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการทดสอบค่าเอฟ ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ด้วยวิธีของเพียร์สัน และการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 12 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

4. ผลการวิจัย

1. ระดับสัมฤทธิ์ผลการจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหลุมข้าว อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.496) เมื่อ

พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านระบบการจัดการที่ทันสมัย อยู่ในระดับมากทุกข้อคือ ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.492) ด้านผู้สูงอายุได้รับการดูแลเป็นอย่างดีจากรัฐและชุมชน ($\bar{X} = 4.17$, S.D. = 0.521) ด้านผู้สูงอายุและประชาชนมีความพึงพอใจ ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.417) ด้านสถานที่รองรับผู้สูงอายุ ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = 0.529)

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้สูงอายุต่อสัมฤทธิ์ผลการจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหลุมข้าว อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ผู้สูงอายุที่มี อายุ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสัมฤทธิ์ผลการจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ส่วนผู้สูงอายุที่มี เพศ การศึกษา และรายได้ ต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

3. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเกี่ยวกับสุขภาวะของผู้สูงอายุกับสัมฤทธิ์ผลการจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหลุมข้าว อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ปัจจัยเกี่ยวกับสุขภาวะของผู้สูงอายุ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสัมฤทธิ์ผลการจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุ โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง ($R=0.940$)

4. ปัญหา อุปสรรค การจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหลุมข้าว อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา คือ 1) ผู้สูงอายุเข้าถึงระบบบริการด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ได้ช้า 2) ขาดงบประมาณสำหรับดูแลผู้สูงอายุเพื่อให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพที่ดี และให้อยู่อย่างมีคุณภาพชีวิตที่ดี 3) ผู้สูงอายุไม่ได้รับการดูแล ต้องอาศัยสถานสงเคราะห์คนชรา ในอนาคต สังคมไทยอาจกลายเป็นสังคมตะวันตกคือ ต่างคนต่างอยู่ ไม่มีการเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน ไม่มีการทดแทนบุญคุณ บุตรหลานโตขึ้นก็จะไม่เลี้ยงดูพ่อแม่เมื่อแก่ชรา 4) ผู้สูงอายุขาดการดูแลที่อยู่อาศัยให้สะอาด ถูกหลักอนามัย ข้อเสนอแนะคือ 1) ควรส่งเสริมและสนับสนุนด้านการพัฒนาและเสริมศักยภาพแก่กลุ่มผู้ดูแลผู้สูงอายุ จัดอบรมให้ความรู้ต่าง ๆ 2) ควรพัฒนาบทบาทของคนในครอบครัวและคนในชุมชนในการดูแลผู้สูงอายุ 3) ควรให้ผู้ที่อยู่ใกล้ชิดผู้สูงอายุ เช่น บุตรหลาน ญาติหรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในสังคม ต้องให้ความรู้การดูแลสุขภาพแก่ผู้สูงอายุโดยการให้ข้อมูลเรื่องวิธีการดูแลสุขภาพ ที่ถูกต้อง ให้คำแนะนำเรื่องปัญหาสุขภาพ หรือวิธีการส่งเสริมสุขภาพให้กับผู้สูงอายุอย่างทั่วถึง 4) ภาครัฐควรให้การสนับสนุนให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ

5. อภิปรายผล

จากการสรุปผลการวิจัยเรื่อง “สัมฤทธิ์ผลการจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุ” โดยรวมทั้ง 4 ด้านสามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

สัมฤทธิ์ผลการจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุ พบว่า สัมฤทธิ์ผลการจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุ โดยภาพรวมทั้ง 4 ด้าน ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก โดยจะเห็นได้ว่า สวัสดิการผู้สูงอายุที่องค์การ

บริหารส่วนตำบลหลุมข้าวดำเนินการจัดการมีระบบการจัดการที่ทันสมัย ผู้สูงอายุได้รับการดูแลเป็นอย่างดีจากรัฐและชุมชน ผู้สูงอายุและชุมชนมีความพึงพอใจและสถานที่รองรับผู้สูงอายุ ได้เกิดสัมฤทธิ์ผลอย่างชัดเจน อีกทั้งมีกระบวนการทำงานที่ดีมีประสิทธิภาพเป็นที่ยอมรับจากผู้สูงอายุที่ได้รับการบริการ ซึ่งไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ พระสุรชัย อยู่สาโก ได้ทำวิจัยเรื่อง “พฤติกรรม การดูแลตนเองของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ เทศบาลเมืองท่าเรือ-พระแท่น อำเภอท่ามะกา จังหวัด กาญจนบุรี ” โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อสนับสนุนพฤติกรรมดูแลตนเองของผู้สูงอายุในชมรม ผู้สูงอายุ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยสนับสนุนพฤติกรรมดูแลตนเองของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง การตระหนักในสุขภาพของวัยผู้สูงอายุ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารของ ผู้สูงอายุ แรงสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลในครอบครัวและแรงสนับสนุนทางสังคมจากบุคคล สาธารณะสุข โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง(พระสุรชัย อยู่สาโก : 2550) ซึ่งสอดคล้องกับ การศึกษาของ มงคล กุญชรินทร์ ได้ทำวิจัยเรื่อง “การพัฒนางานด้านสวัสดิการสังคมของ องค์การ บริหารส่วนตำบลเชิงทะเล” ผลการศึกษาพบว่า การจัดทำภารกิจด้านสวัสดิการสังคมขององค์การ บริหารส่วนตำบลเชิงทะเล อยู่ในระดับมาก (มงคล กุญชรินทร์ : 2556) ซึ่งสอดคล้องกับ สิริพร สุ ธีัญญา ได้ทำวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมดูแลตนเองกับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ ในสวนรมณี นาด กรุงเทพมหานคร” ผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุมีพฤติกรรมดูแลตนเองโดยรวมอยู่ใน ระดับสูง (สิริพร สุธีัญญา : 2550) ซึ่งสอดคล้องกับ ศิริสุข นาคะเสนีย์ ได้ทำวิจัยเรื่อง “พฤติกรรม การดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร” ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมดูแล สุขภาพตนเองของผู้สูงอายุโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ศิริสุข นาคะเสนีย์ : 2561) ซึ่งไม่ สอดคล้องกับ พิมพิสุทธิ บัวแก้ว และรติพร ถึงฝั่ง ได้ทำวิจัยเรื่อง “การดูแลสุขภาพและภาวะ สุขภาพของผู้สูงอายุไทย” ผลการศึกษาพบว่า ภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุไทยอยู่ในระดับปานกลาง (พิมพิสุทธิ บัวแก้ว และรติพร ถึงฝั่ง : 2559)

6. สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “สัมฤทธิ์ผลการจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหลุมข้าว อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา” ผู้วิจัยได้สรุปองค์ความรู้ ดังแสดงในแผนภาพ

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้วิจัยขอเสนอประเด็นที่ควรกำหนดเป็นนโยบายเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้นำไปใช้ ดังต่อไปนี้

1. ส่งเสริมให้มีการอบรมในการให้บริการสวัสดิการผู้สูงอายุเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุได้อย่างแท้จริง
2. ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุในพื้นที่ของการบริหารงานมีส่วนร่วมในกิจกรรมผู้สูงอายุมากขึ้น เพื่อเป็นเสริมสร้างสุขภาวะให้ดียิ่งขึ้น

3. ส่งเสริมให้ผู้รับผิดชอบในการให้บริการผู้สูงอายุ ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผู้สูงอายุให้มากยิ่งขึ้น

7.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

ผู้วิจัยขอเสนอประเด็นที่ควรนำไปปฏิบัติเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้นำไปใช้ ดังต่อไปนี้

1. ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ควรประชาสัมพันธ์ให้ผู้สูงอายุในพื้นที่ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารหรือแผนขั้นตอนในการจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุ

2. ผู้บริหารหรือเจ้าหน้าที่ในการดำเนินงานควรดำเนินงานอย่างจริงจังต่อเนื่อง จัดกิจกรรมให้ผู้สูงอายุได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินขององค์การบริหารส่วนตำบล

3. ควรให้ความสำคัญกับการบริหารงานด้วยความโปร่งใส และให้บริการผู้สูงอายุด้วยความเป็นธรรม เพื่อสร้างความรู้สึกไว้วางใจองค์การบริหารส่วนตำบลเจ้าหน้าที่เป็นกลไกหนึ่งในการพัฒนาสวัสดิการร่วมกับผู้สูงอายุ

7.3 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยขอเสนอให้ผู้สนใจได้นำไปศึกษาวิจัยครั้งต่อไปประเด็น ดังต่อไปนี้

1. ควรทำการวิจัยที่ผู้สูงอายุสามารถมีส่วนร่วมในการจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุ

2. ควรศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุ เพื่อเป็นการบูรณาการระหว่างรัฐประศาสนศาสตร์กับพระพุทธศาสนา

3. ควรนำผลการวิจัยที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกระบวนการทำงานต่อไปในอนาคต

8. กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ เรื่องสัมฤทธิ์ผลการจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหลุมข้าว อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา สำเร็จได้รับความอนุเคราะห์ ให้คำปรึกษา แนะนำและช่วยเหลือจากบุคคลหลายฝ่าย ซึ่งผู้วิจัยขอระบุนามเพื่อแสดงความขอบคุณไว้

ขอเจริญพรขอบคุณ รศ.ดร.สุรพล สุขะพรหม ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา รัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ ที่บริหารการจัดการและให้ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนและพัฒนาความรู้ จนทำให้สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอเจริญพรขอบคุณ ผศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือ รองคณบดีคณะสังคมศาสตร์ ฝ่ายวิชาการ ประธานกรรมการที่ปรึกษาสารนิพนธ์, ผศ.ดร.อนุวัต กระจ่าง กรรมการที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ที่ได้ช่วยให้คำปรึกษา แนะนำและข้อคิดเห็น ที่เป็นประโยชน์ต่อการทำสารนิพนธ์ทุกขั้นตอน ตลอดจนให้กำลังใจแก่ผู้ทำวิจัยในการทำสารนิพนธ์เล่มนี้ตลอดมา จนกระทั่งสารนิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้วิจัยขอเจริญพรขอบคุณไว้ ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพรขอบคุณ นายชิน กอนจ่อหอ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองปราสาท อำเภอโนนสูง ให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลตัวอย่างเพื่อการวิจัย และ ด.ต. เรืองศักดิ์ เข้มทอง

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลหลุมข้าว ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลเพื่อศึกษาการวิจัย ขอขอบคุณ ท่านที่ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์และผู้สูงอายุในพื้นที่ตำบลหลุมข้าวที่ตอบแบบสอบถาม ตลอดจนเพื่อนนิสิตทุกรูป/คนที่มีส่วนช่วยเหลือในด้านการเรียนและให้กำลังใจในการทำสารนิพนธ์

คุณค่าและประโยชน์ที่เกิดจากสารนิพนธ์นี้ ขอขอบคุณความดีนี้บูชาพระคุณขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตลอดจนถึง มารดา บิดา ครู อุปัชฌาย์ อาจารย์ ผู้มีพระคุณทุกๆ ท่าน ที่ได้อบรม สั่งสอน แนะนำ เป็นที่ปรึกษาให้ความรู้จนถึงปัจจุบันนี้

บรรณานุกรม

- จุฑารัตน์ แสงทอง, (2560). “สังคมผู้สูงอายุ อย่างสมบูรณ์ ภาวะสูงวัยอย่างมีคุณภาพ”, **บทความวิชาการ วารสารกึ่งวิชาการ**, ปีที่ 38 ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน.
- พระสุรชัย อยู่สาโก, (2550). “พฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ เทศบาลเมืองท่าเรือ-พระแท่น อำเภอนาทม จังหัดกาญจนบุรี”, **วิทยานิพนธ์ ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา**, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปกร.
- พิมพ์สิทธิ์ บัวแก้วและรติพร ถึงฝั่ง. (2559). “การดูแลสุขภาพและภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุไทย”, **วารสารสมาคมนักวิจัย**, ปีที่ 21 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม – สิงหาคม.
- มงคล กุญชรินทร์, (2556). “การพัฒนาทางด้านสวัสดิการสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลเชิงทะเล”, **วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย: วิทยาลัยขอนแก่น.
- ศิริสุข นาคะเสนีย์, (2561). “พฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร”, **วารสารวิจัยรำไพพรรณี**, ปีที่ 12 ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม – เมษายน.
- สิริพร สุัญญา, (2550). “พฤติกรรมการดูแลตนเองกับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ ในสวนรมณีนาด กรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อมรรัตน์ แยมกุล, (2559). “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งทอง อำเภอนองบัว จังหวัดนครสวรรค์” **ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์**, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ประสิทธิผลการบริหารจัดการน้ำเสียในเขต
เทศบาลเมืองพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี

Effectiveness of Wastewater Administration At
Phanat Kikhom Municipality, Chonburi Province

พระโยธิน ญาณวโร (แสนมนตรี)* สุรินทร์ นียมามงกูร** เกียรติศักดิ์ สุขเหลือ่ง***

Phra Yothin Nāṇavaro (Saen Montri),
Surin Niyamangkun, Kiettisak Suklueang,

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1. เพื่อศึกษาประสิทธิผลการบริหารจัดการน้ำเสีย ในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี 2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการน้ำเสียในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 กับประสิทธิผลในการบริหารจัดการน้ำเสียในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี 4. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อการบริหารจัดการน้ำเสียในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี

ระเบียบวิธีวิจัยเป็นแบบผสมวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.875 สํารวจจากกลุ่มตัวอย่าง คือประชาชนในพื้นที่เทศบาลเมืองพนัสนิคม จำนวน 386 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการทดสอบค่าเอฟ ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ด้วยวิธีของเพียร์สัน และการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 12 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับประสิทธิผลการบริหารจัดการน้ำเสียในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.94$, S.D. = 0.545) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ ด้านการวางแผน ($\bar{X} = 3.96$, S.D. = 0.717) ด้านการปฏิบัติตามแผน (

* นิสิตหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

** อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

*** อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

$\bar{X} = 3.93$, S.D. = 0.720) ด้านการตรวจสอบ ($\bar{X} = 3.97$, S.D. = 0.667) และด้านการปรับปรุงแก้ไข ($\bar{X} = 3.88$, S.D. = 0.745)

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการน้ำเสียของเทศบาลเมืองพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา ที่อยู่อาศัยและรายได้ ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลการบริหารจัดการน้ำเสียของเทศบาลเมืองพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี ไม่แตกต่างกันทั้งหมด จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

3. ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 กับประสิทธิผลในการบริหารจัดการน้ำเสียในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี พบว่า การบริหารตามหลักอิทธิบาท 4 มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิผลในการบริหารจัดการน้ำเสีย โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง ($R=0.713^{**}$) จำแนกตามรายด้านพบว่า ด้านการวางแผน มีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับสูง ($r=0.549^{**}$) ด้านการปฏิบัติตามแผน มีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับสูง ($r=0.512^{**}$) ด้านการตรวจสอบ มีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับสูง ($r=0.595^{**}$) และด้านการปรับปรุงแก้ไข มีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับสูง ($r=0.529^{**}$)

4. ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อการบริหารจัดการน้ำเสียในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี คือ 1) ประชาชนส่วนหนึ่งไม่ได้รับข่าวสาร ประชาสัมพันธ์เท่าที่ควรเกี่ยวกับแผนในการที่จะดำเนินงานบริหารจัดการน้ำเสียของเทศบาล 2) ประชาชนไม่เคารพและปฏิบัติตามนโยบายการจัดการน้ำเสียของเทศบาล 3) เทศบาลมีการตรวจสอบระบบท่อส่งน้ำเสียเดิมที่ไม่ได้คุณภาพ 4) เทศบาลไม่มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงระบบท่อส่งน้ำเสียใหม่ให้มีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะคือ 1) รณรงค์ ประชาสัมพันธ์ปลุกฝังจิตสำนึกของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม ให้รักสิ่งแวดล้อม 2) บ้านเรือนทุกหลังคาเรือนควรบำบัดสิ่งปฏิกูลก่อนปล่อยลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะ 3) เทศบาลกับชุมชนย่อยแต่ละชุมชนย่อยควรประสานงานกันเพื่อจัดทำโครงการในการฟื้นฟูคลองสาธารณะในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม 4) จัดตั้งให้มีจุดทิ้งขยะให้ชัดเจนและทั่วถึงตลอดจนเพียงพอต่อความต้องการของประชาชน

คำสำคัญ : ประสิทธิภาพ, การบริหารจัดการน้ำเสีย, เทศบาล

ABSTRACT

The objectives of the research were to 1. study the efficiency of wastewater management in Phanat Nikhom Town Municipality in Chonburi, 2. to compare the people's opinion to the efficiency of wastewater management in Phanat Nikhom Town Municipality in Chonburi determined by the individual factors, 3. to determine the correlations between management based on Iddhipāda 4

principle and the efficiency of wastewater management in Phanat Nikhom Town Municipality in Chonburi, 4. to identify the problems, difficulties and suggestions to the efficiency of wastewater management in Phanat Nikhom Town Municipality in Chonburi.

The methodologies of the research were applied by mixed methods research; quantitative and qualitative researches. For quantitative research, it was survey research by using the questionnaires from a sample of 386 people in Phanat Nikhom Town Municipality, and the collected data was analyzed by frequency, percentage, mean, S.D. (standard deviations), t-test, F-test by ANOVA, and Correlation Coefficient (r). For qualitative research, was applied by in-depth interview of 12 key informers and the collected data was analyzed by descriptive content analysis.

The findings were:

1. The efficiency of wastewater management in Phanat Nikhom Town municipality, Chonburi was at the much level ($\bar{X}$ =3.94, S.D. = 0.545). When determining each aspect, it was found that all aspects were at the much level, as followings; planning ($\bar{X}$ = 3.96, S.D. = 0.717), plan tracking ($\bar{X}$ =3.93, S.D. = 0.720), inspection ($\bar{X}$ = 3.79, S.D. = 0.667), and revision ($\bar{X}$ =3.88, S.D. = 0.745)

2. The comparison of the efficiency of wastewater management in Phanat Nikhom Town Municipality, Chonburi, it was found that people with different even in different genders, ages, occupation, educational background, the accommodation as well as incomes, did not have significant different opinion on efficiency of wastewater management, which reject the hypotheses.

3. For relationship between the management by Iddhipāda 4 principle and the efficiency of wastewater management in Phanat Nikhom Town Municipality, Chonburi, it was found that there was positively relationship between the management by Iddhipāda 4 principle and the efficiency of wastewater management at the high level ($r = .713^{**}$). When determining each aspect, it was also at the high level, as followings; planning ($r = .549^{**}$), plan tracking ($r = .512^{**}$), inspection ($r = .595^{**}$), and revision ($r = .529^{**}$).

4. For the problems on wastewater management in Phanat Nikhom Town Municipality, Chonburi, it was found that 1) some of the people didn't know

enough information of wastewater management's plans, 2) the people didn't follow the policy of wastewater management, 3) the municipality's inspection had low quality of discharge carriers, and 4) the municipality has no efficient development on discharge carriers.

For the suggestions on the wastewater management in Phanatnikhom Town Municipality, Chonburi, there were 1) there should be promotion to the awareness of the people in Phanatnikhom Town Municipality area. 2) There should be the household's wastewater treatment before disposal to the public water resource. 3) Municipality together with each small community should join hands to run the project of public water resource rehabilitation. And 4) the thoroughly obvious disposal points must be provided and covering every area as the people's requirements.

Keywords: Effectiveness, Wastewater Administration, Municipality

1. บทนำ

ปัจจุบันปัญหาสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย มีสาเหตุหลักมาจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรและการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสังคมการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้แทน โดยก่อให้เกิดปัญหาและผลกระทบตามมามากมาย อาทิเช่น ปัญหามลพิษทางน้ำ ปัญหาน้ำเสีย ที่เกิดขึ้นตามเมืองใหญ่ๆ ที่มีปริมาณเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ ตามจำนวนประชากรประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ปัญหามลพิษทางน้ำ ที่เกิดจากโรงงานอุตสาหกรรมปล่อยน้ำเสียลงสู่แหล่งน้ำ หรือแม้แต่น้ำเสียที่ปล่อยมาจากบ้านเรือน จากการประกอบอาชีพต่างๆของประชาชน ส่งผลให้น้ำในแหล่งน้ำสาธารณะเกิดการเน่าเสีย การจัดการน้ำเสียของแต่ละชุมชนนอกจากจะใช้วิธีการมีระบบบำบัดน้ำเสียแล้วนั้น ยังมีวิธีการจัดการอีกหลายรูปแบบ โดยทั่วไปที่นิยมใช้กันคือ บ่อดักไขมันหรือถังดักไขมัน ระบบบ่อบำบัด ระบบบ่อบำบัดน้ำเสีย ไร้อากาศ เป็นต้น การใช้น้ำหมักจุลินทรีย์ (EM) เติมลงในแหล่งน้ำ ให้จุลินทรีย์ในน้ำหมักจุลินทรีย์ช่วยย่อยสลายของเสียในแหล่งน้ำ ทำให้น้ำเสียในแหล่งน้ำมีสภาพที่ดีขึ้น ซึ่งวิธีเหล่านี้เป็นวิธีการจัดการน้ำเสียที่ใช้เทคโนโลยีไม่สูง ประหยัดค่าใช้จ่าย น่าจะเป็นทางเลือกที่ดีให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ (กรมควบคุมมลพิษ 2549 หน้า 3.) ปัจจุบันเทศบาลพนัสนิคม มีความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจและสังคมและในด้านของวัฒนธรรมอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดการพัฒนา โดยขาดการวางแผนจัดการสิ่งแวดล้อม ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมในด้านต่างๆ ตามมา โดยเฉพาะปัญหามลพิษทางน้ำถือได้ว่าสถานการณ์คุณภาพน้ำ ในแม่น้ำลำคลองในเขตพื้นที่เทศบาลเข้าขั้นวิกฤติ ซึ่งมีสาเหตุหลักมาจากการใช้น้ำในกิจกรรมประจำวันของประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชน และกิจกรรมที่เกิดจากการใช้น้ำของอาคารพาณิชย์กรรมและในส่วนของการเกษตรใช้สารเคมีในการการเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์และอุตสาหกรรมขนาด

ย่อมในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองพนัสนิคม การบำบัดน้ำเสียจึงเป็นกลไกสำคัญอันหนึ่งที่จะช่วยลดภาระของแหล่งน้ำในการทำความสะดวกตามธรรมชาติและช่วยป้องกันมิให้สารมลพิษปนเปื้อนลงสู่แหล่งน้ำดิบในการผลิตน้ำประปา (สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม 2538, หน้า 24.) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาประสิทธิภาพในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเน่าเสียอย่างยั่งยืนในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองพนัสนิคม เพื่อที่จะทราบถึงวิธีการให้การบริหารจัดการน้ำเน่าเสียที่เกิดขึ้นว่ามีวิธีการจัดการอย่างไร ในการจัดการกับปัญหาที่กำลังประสบพบเจออยู่ในขณะนี้ เพื่อร่วมกันฟื้นฟูสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นในเขตของพื้นที่เทศบาลพนัสนิคมให้กลับมามีคุณภาพที่ดีและส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลให้ดียิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพในการบริหารจัดการน้ำเสีย ในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองพนัสนิคมนิคม จังหวัดชลบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำเสียในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 กับประสิทธิภาพในการบริหารจัดการน้ำเสียในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี
4. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อการบริหารจัดการน้ำเสียในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี

3. ขอบเขตการวิจัย

3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี” ใน 4 ด้าน ดังนี้ 1. ด้านการวางแผน 2. ด้านการปฏิบัติงาน 3. ด้านการตรวจสอบ 4. ด้านการปรับปรุงแก้ไข

3.2 ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา ลักษณะที่อยู่และรายได้

ด้านหลักธรรม หลักอิทธิบาท 4 คือ 1. ฉันทะ (ความพอใจ) 2. วิริยะ (ความเพียร) 3. จิตตะ (ความเอาใจใส่) 4. วิมังสา (ความรอบครอบ)

3.3 ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการน้ำเสีย ของเทศบาลเมืองพนัสนิคม ใน 4 ด้าน คือ 1. ด้านการวางแผน 2. ด้านการปฏิบัติงาน 3. ด้านการตรวจสอบ 4. ด้านการปรับปรุงแก้ไข

3.4 ขอบเขตด้านประชากร

ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี จำนวน 10,659 คน

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการบริหารจัดการน้ำเสียในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี” เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้การศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

4.2 ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1) ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี จำนวน 10,659 คน

2) กลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) ได้จำนวน 386 คน

3) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ วิจัยกำหนดเลือกผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key Informants) ซึ่งมีคุณสมบัติสอดคล้องกับประเด็นสาระสำคัญของการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 12 คน

4.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบเกี่ยวกับประสิทธิผลการบริหารจัดการน้ำเสียในเขตเทศบาลและแบบสัมภาษณ์ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบบสัมภาษณ์ที่ใช้เป็นแบบมีโครงสร้าง (Structured Interview)

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์โดยใช้สถิติ ดังนี้

สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สำหรับทดสอบสมมติฐาน สถิติที่ใช้คือการทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีค่าแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างเป็น

สำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD.) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ด้วยวิธีของเพียร์สัน (Pearson Correlation Coefficient)

4.5 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์

วิเคราะห์ค่าสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context)

5. ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำเสียตามหลักอิทธิบาท 4 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำเสียตามหลักอิทธิบาท 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.92$, S.D. = 0.552) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทั้ง 4 ด้านสรุปได้ ดังนี้ 1. ด้านฉันทะ ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำเสียตามหลักอิทธิบาท 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.93$, S.D. = 0.754) 2. ด้านวิริยะ ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำเสียตามหลักอิทธิบาท 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = 0.706) 3. ด้านจิตตะ ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำเสียตามหลักอิทธิบาท 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$, S.D. = 0.718) 4. ด้านวิมังสา ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำเสียตามหลักอิทธิบาท 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$, S.D. = 0.738)
- ข้อมูลประสิทธิผลการบริหารจัดการน้ำเสียในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี**
- ประสิทธิผลการบริหารจัดการน้ำเสียในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.94$, S.D. = 0.545) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทั้ง 4 ด้าน สรุปได้ ดังนี้
1. ด้านการวางแผน ประสิทธิผลการบริหารจัดการน้ำเสียในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.96$, S.D. = 0.717)
  2. ด้านการปฏิบัติงาน ประสิทธิผลการบริหารจัดการน้ำเสียในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.93$, S.D. = 0.720)
  3. ด้านการตรวจสอบ ประสิทธิผลการบริหารจัดการน้ำเสียในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.97$, S.D. = 0.667)
  4. ด้านการปรับปรุงแก้ไข ประสิทธิผลการบริหารจัดการน้ำเสียในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.88$, S.D. = 0.745)
2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการน้ำเสีย ในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่าประชาชนที่มี เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา ลักษณะที่อยู่อาศัย และรายได้ ที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการน้ำเสีย ไม่แตกต่างกัน ดังนั้นจึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย
  3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ถึงประสิทธิผลในการบริหารจัดการน้ำเสียในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม จังหวัดชลบุรีความสัมพันธ์

ของปัจจัยเกี่ยวกับประสิทธิผลในการบริหารจัดการน้ำเสียของเทศบาลเมืองพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี พบว่า ปัจจัยเกี่ยวกับประสิทธิผลในการบริหารจัดการน้ำเสีย มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิผลในการบริหารจัดการน้ำเสีย ด้านการปฏิบัติตามแผน อยู่ในระดับสูง ($r=.512^{**}$) ปัจจัยเกี่ยวกับประสิทธิผลในการบริหารจัดการน้ำเสียของเทศบาล มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิผลในการบริหารจัดการน้ำเสีย ด้านการตรวจสอบ อยู่ในระดับสูง ($r=.595^{**}$) ปัจจัยเกี่ยวกับประสิทธิผลในการบริหารจัดการน้ำเสียของเทศบาล มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิผลในการบริหารจัดการน้ำเสีย ด้านการปรับปรุงแก้ไข อยู่ในระดับสูง ($r=.529^{**}$) ปัจจัยประสิทธิผลในการบริหารจัดการน้ำเสียของเทศบาล มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิผลในการบริหารจัดการน้ำเสีย โดยภาพรวม อยู่ในระดับสูง ($R=.713^{**}$)

4. สรุป ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะของประสิทธิผลในการบริหารจัดการน้ำเสีย ในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี ทั้ง 4 ด้านดังนี้ 1. ด้านการวางแผน 1.1 ประชาชนในพื้นที่ควรให้ความร่วมมือในการจัดทำแผนอย่างจริงจัง 1.2 ประชาชนส่วนหนึ่งไม่ได้รับข่าวสารประชาสัมพันธ์เท่าที่ควร เกี่ยวกับแผนในการที่จะดำเนินงานบริหารจัดการน้ำเสียของเทศบาล 1.3 ประชาชนควรจัดทำแผนในการบริหารจัดการน้ำเสียในครัวเรือนของตนเอง 2. ด้านการปฏิบัติงาน 2.1 เทศบาลพนัสนิคม ได้ดำเนินงานตามแผนงานและระยะเวลาที่วางไว้ 2.2 ประชาชนเคารพและปฏิบัติตามนโยบายการจัดการน้ำเสียของเทศบาล 2.3 ประชาชนจัดทำแผนจัดการน้ำเสียในครัวเรือนของตนเอง จากการแนะนำหรือประชาสัมพันธ์จากเทศบาล 3. ด้านการตรวจสอบ 3.1 เทศบาลมีการตรวจสอบระบบท่อส่งน้ำเสียเดิมที่ไม่ได้คุณภาพ 3.2 เทศบาลมีการตรวจสอบน้ำเสียที่ปล่อยจากโรงฆ่าสัตว์ 3.3 เทศบาลมีการตรวจสอบคุณภาพน้ำเสียเป็นระยะๆ 4. ด้านปรับปรุงแก้ไข 4.1 เทศบาลมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงระบบท่อส่งน้ำเสียใหม่ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น 4.2 เทศบาลมีแผนในการบำบัดน้ำเสียให้สามารถกลับมาเป็นน้ำได้ 4.3 เทศบาลปรับปรุงสิ่งแวดล้อมในน้ำลำคลองได้อย่างดีมีประสิทธิภาพ **ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิผลการบริหารจัดการน้ำเสียในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี** 1. เทศบาลกับชุมชนย่อยแต่ละชุมชนย่อยควรประสานงานกันเพื่อจัดทำโครงการในการฟื้นฟูคลองสาธารณะในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม 2. สร้างเครือข่ายกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมขึ้นมาเพื่อให้มีหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชนในการจัดทำโครงการหรือเสนอแผนในการบริหารจัดการน้ำเสียในครัวเรือนและในลำคลอง 3. จัดตั้งให้มีจุดทิ้งขยะให้ชัดเจนและทั่วถึงตลอดจนเพียงพอต่อความต้องการของประชาชน 4. บ้านเรือนทุกหลังคาเรือนควรบำบัดสิ่งปฏิกูลก่อนปล่อยลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะ 5. ปลูกฝังให้เยาวชนคนรุ่นใหม่ได้หันกลับมาสนใจที่จะช่วยกันพัฒนาแหล่งน้ำสาธารณะในเขตเทศบาลของตนให้ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น 6. รณรงค์ ประชาสัมพันธ์ปลูกฝังจิตสำนึกของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม ให้รักสิ่งแวดล้อม

6. อภิปรายผล

ประสิทธิผลการบริหารจัดการน้ำเสียในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี พบว่า ประสิทธิผลการบริหารจัดการน้ำเสียในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี โดยภาพรวมทั้ง 4 ด้าน ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก โดยจะเห็นได้ว่า ประสิทธิผลการบริหารจัดการน้ำเสียในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม นั้น มีกระบวนการที่มีประสิทธิผลอย่างชัดเจน ตลอดจนจนถึงการได้รับความร่วมมือจากประชาชน ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระจอมจรรุณโณ (หงษ์ทอง)** ได้วิจัยเรื่อง เรื่อง “ประสิทธิผลของผู้บริหารในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี” ผลวิจัยพบว่า ประสิทธิผลของผู้บริหารในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระธีระพงศ์ ธีรปัญญา (จันทนา)** ได้วิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช” ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิผลในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช บุคลากรมีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระกิตติคุณ วรธมโม (สว่างเพียร)** ได้วิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการบริหารจัดการตามแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเทศบาลเมืองพิจิตรของจังหวัดพิจิตร” ความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการตามแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเทศบาลเมืองพิจิตรของจังหวัดพิจิตรโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับ **ธนกฤต ปันวิชัย** ได้วิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการบริหารจัดการที่พึงประสงค์ของวิทยาลัยสงฆ์ตามหลักอิทธิบาท 4” ผลการศึกษาพบว่า พบว่า ผู้บริหารและคณาจารย์มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการที่พึงประสงค์ของวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ตามหลักอิทธิบาท 4 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

7. สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ประสิทธิผลในการบริหารจัดการน้ำเสียในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี” สรุปได้ว่า ประสิทธิผลในการบริหารจัดการน้ำเสียประกอบไปด้วย 4 ด้าน ซึ่งแต่ละด้านมีข้อค้นพบที่สำคัญ คือ

1. ด้านการวางแผน เทศบาลเมืองพนัสนิคม มีการจัดทำแผนจัดการน้ำเสียครอบคลุมทุกพื้นที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนจัดการน้ำเสีย เทศบาลมีแผนในการจัดการน้ำเสียในครัวเรือนและเทศบาลจัดทำแผนฟื้นฟูสภาพลำคลองมีจัดทำ ประชาพิจารณ์เพิ่มการประชาสัมพันธ์
2. ด้านการปฏิบัติงาน เทศบาลได้ดำเนินการตามแผนที่ที่กำหนดไว้และเปิดโอกาสประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามแผน เทศบาลมีดำเนินงานตามแผนบรรลุเป้าหมายที่ตั้ง และเทศบาลมีการจัดซื้อจัดจ้างอุปกรณ์มาดำเนินงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการน้ำเสียของเทศบาลและอีกประเด็นที่สำคัญคือเทศบาลจัดทำแผนคืนน้ำดีสู่ลำคลองสาธารณะ
3. ด้านการ

ตรวจสอบ เทศบาลร่วมกันกับประชาชนในการดูแลรักษาแหล่งน้ำในเขตพื้นที่เทศบาลและประชาชนคอยตรวจสอบวิธีดำเนินงานของเทศบาลเป็นระยะๆ และยังสามารถตรวจสอบวิธีดำเนินงานรวมทั้งงบประมาณจัดแผนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ โดยมีตัวแทนจากภาคประชาชนร่วมในการตรวจสอบร่วมด้วย 4. ด้านการปรับปรุงแก้ไข เทศบาลนำผลที่ได้มาดำเนินการปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับสถานการณ์ ผลของการปรับปรุงแก้ไข สามารถบรรลุเป้าหมายของเทศบาลตามที่มีการประเมินผลต่างๆ แล้วยังสามารถนำผลการแก้ไขหรือของประชาพิจารณ์จากประชาชนกลับมาปรับปรุงแก้ไขอีกด้วย ทั้งนี้เทศบาลมีการพัฒนาปรับปรุงระบบท่อน้ำเสียเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

นอกจากนั้นจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ยังพบว่าหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ อิทธิบาท 4 สามารถนำมาเป็นหลักการหรือแนวทางในการบริหารงานของเทศบาล ดังนี้ 1. ฉันทะ (ความพอใจ) การรักในสิ่งที่ตนทำ เป็นสิ่งแน่แท้ว่าผู้บริหาร พนักงาน และประชาชน ไม่ว่าจะป็นสายงานไหนก็ตาม จะต้องมีความรักและศรัทธาต่องานที่เราจะทำ ด้วยเหตุที่ว่า ไม่มีงานไหนต่ำ ถ้าเราทำด้วยใจสูง 2. วิริยะ (ความเพียร) ความเพียรพยายามที่จะทำงานหรือทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้ดีที่สุด ไม่ท้อถอยเมื่อเกิดอุปสรรค และความยากลำบากต่างๆ ที่เข้ามา 3. จิตตะ (ความเอาใจใส่) มีความสนใจในสิ่งที่จะทำนั้นอย่างจริงจัง การเอาใจใส่ในหน้าที่การงานขณะที่กระทำสิ่งนั้นๆ ทำงานด้วยใจทำอย่างเต็มที่และสุดความสามารถ 4. วิมังสา (ความคิดรอบครอบ) ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานและย่อมเกิดจากปัจจัยจากข้อนี้เป็นสิ่งสำคัญ เพราะการใช้วิมังสา คือ การคิด วิเคราะห์ อย่างมีเหตุ และผล ย่อมทำให้เข้าใจต่อกระบวนการวิธีการ และแนวทางในการดำเนินงานที่ถูกต้อง เหมาะสม รวมถึงย่อมรู้จักแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้ดี

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการบริหารจัดการน้ำเสียในเขตเทศบาลเมืองพนสนิมคม จังหวัดชลบุรี” ผู้วิจัยขอเสนอประเด็นที่ควรกำหนดเป็นนโยบายเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้นำไปใช้ ดังต่อไปนี้

1. ควรส่งเสริมให้มีการทำประชาพิจารณ์ในการบริหารจัดการโดยอาจจะดำเนินการโดยการประชุมร่วมกับประชาชนในพื้นที่ และควรส่งเจ้าหน้าที่ลงสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์จัดทำแผนในการดำเนินการของเทศบาล อย่างตรงจุดกับสภาพปัญหาตลอดจนถึงความต้องการของประชาชน

2. ควรส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่ของการดำเนินงานของเทศบาลตลอดถึงประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการของเทศบาลในรูปแบบของกิจกรรมที่ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมของโครงการหรือกิจกรรม

8.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ควรที่จะประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับรู้และรับทราบข้อมูลข่าวสารหรือแผนขั้นตอนในการจัดการน้ำเสียในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม
2. ควรให้ความสำคัญกับการบริหารงานด้วยความโปร่งใส และให้บริการด้วยความเป็นธรรม เพื่อสร้างความรู้สึกไว้ที่เทศบาลและเจ้าหน้าที่เป็นกลไกหนึ่งในการพัฒนาท้องถิ่นที่ร่วมกับประชาชน

8.3 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาวิจัยในแนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนได้ตระหนักถึงปัญหาน้ำเสีย โดยไม่ปล่อยให้เทศบาลแก้ไขอยู่ฝ่ายเดียว ที่ประชาชนไม่ให้ความสนใจ
2. ควรทำการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะให้ควบคู่ไปด้วย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการปัญหาน้ำเสียให้เป็นที่ประจักษ์
3. ควรนำผลการวิจัยที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในเทศบาลเมืองพนัสนิคม เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกระบวนการทำงานต่อไปในอนาคต

บรรณานุกรม

- เกษม จันทร์แก้ว. วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2558.
- โกวิท พวงงามและอลงกรณ์ อรรคแสง. คู่มือ มิติใหม่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เสมาธรรม, 2547.
- ศศิวิมล เลิศวสุรัตน์และสมบัติ กาญจนกิจ. “แนวทางการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยรอบอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่”. วารสารวิทยาศาสตร์การกีฬาและสุขภาพ. ปีที่ 13 ฉบับที่ 1 มกราคม - เมษายน 2555.
- สุรพล สุยะพรหมและสุทธิรักษ์ ศรีจันทร์เพ็ญ. ระเบียบวิธีวิจัยทางการจัดการ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2553.
- สายสวาท โสขวัญฟ้า. “การประเมินประสิทธิภาพในการดำเนินงานของสภาวัฒนธรรมจังหวัดสมุทรปราการ”. ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2551.
- กานดา จินตามงคล. “การจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลเหมืองง่า อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน”. การค้นคว้าอิสระ. รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต: มหาวิทยาลัยเนชั่น, 2558.

ญดาศจี ระเบียบกุล. “ความเข้มแข็งของประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมกรณีศึกษา : ตลาดน้ำ
อัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม”. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต.
บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2553.

สุภาวดี สีนสายอ. “ความคิดเห็นประชาชนที่มีต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของเทศบาลตำบล
ท่าช้าง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี”. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต.
บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, 2546.

**ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานเทศบาล
ในอำเภอเคศิขมภูฏ จังหวัดจันทบุรี**
**Factors Affecting Working Life Quality of Personnel in Khao Kitchakut
District Municipality Chanthaburi Province**

พระสิทธิชัย วิสุทโธ (หว่านผล)* สุรินทร์ นียมางกูร** เกียรติศักดิ์ สุขเหลือ่ง***
Phra Sittichai Visuddho (Wanpol), Surin Niyangkun, Kiattisak Suklueang

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1. เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานเทศบาลในอำเภอเคศิขมภูฏ จังหวัดจันทบุรี 2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานเทศบาลในอำเภอเคศิขมภูฏ จังหวัดจันทบุรี และ 3. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานเทศบาลในอำเภอเคศิขมภูฏ จังหวัดจันทบุรี

ระเบียบการวิจัยเป็นแบบผสมวิธี ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีค่าความสัมพันธ์ที่เชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.944 กลุ่มตัวอย่างคือ พนักงานเทศบาลในอำเภอเคศิขมภูฏ จังหวัดจันทบุรี จำนวน 152 คน คำนวณขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรทาโรยามาเน่ จากประชากรทั้งหมด 245 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ด้วยการคำนวณสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Correlation Coefficient) ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด ใช้การพรรณนาแจกแจงความถี่ และวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 11 รูปหรือคน โดยการเลือกแบบเจาะจง และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิควิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. คุณภาพชีวิตของพนักงานเทศบาลในอำเภอเคศิขมภูฏ จังหวัดจันทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =3.946) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าคุณภาพชีวิตของพนักงาน อยู่ในระดับมากทุกด้าน ตามลำดับค่าเฉลี่ย คือ ด้านความสมดุลระหว่างชีวิตส่วนตัวกับการทำงานโดยส่วนรวม ($\bar{X}$ =4.044) ด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน ($\bar{X}$ =4.024) ด้านการเกี่ยวข้องกับสังคม ($\bar{X}$ = 4.001) ด้านการให้โอกาสในการพัฒนาศักยภาพของผู้ปฏิบัติงาน ($\bar{X}$ =3.911 S.D.=0.712) ด้านการได้รับค่าตอบแทนที่พอเพียงและยุติธรรม ($\bar{X}$ =3.883) และด้านสภาพการทำงานที่ปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ ($\bar{X}$ =3.815)

2. ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า วัฒนธรรมองค์การ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานเทศบาลในอำเภอเคศิขมภูฏ จังหวัดจันทบุรี อยู่ในระดับสูง

($r=.680^{**}$) และหลักสัจพจน์ 4 มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานเทศบาลในอำเภอเขาฉกรรจ์ จังหวัดจันทบุรี อยู่ในระดับสูง ($r=.759^{**}$)

3. แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานเทศบาลในอำเภอเขาฉกรรจ์ จังหวัดจันทบุรี มีดังนี้คือ 1) ควรมีการยกย่องชมเชย เลื่อนตำแหน่ง และเพิ่มค่าตอบแทนที่เหมาะสม เพื่อกระตุ้นให้พนักงานมีกำลังใจในการทำงาน 2) ควรส่งเสริมให้พนักงานแสวงหาความรู้ใหม่ๆ โดยการเข้ารับการอบรม ดูงาน เพื่อที่จะนำความรู้มาใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) ควรสร้างบรรยากาศการทำงาน โดยการจัดสถานที่ให้มีความสะดวกและเรียบร้อย พร้อมทั้งจัดหาอุปกรณ์ให้เพียงพอต่อความต้องการของพนักงาน 4) ควรส่งเสริมให้พนักงานมีการพบปะสังสรรค์และทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อทำให้เกิดความสามัคคีในองค์กร อันจะนำไปสู่การปฏิบัติงานที่ประสิทธิภาพต่อไป 5) ควรมีการจัดแบ่งภาระหน้าที่และมอบหมายงานให้มีความเหมาะสม เพื่อให้พนักงานได้ปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ โดยไม่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตส่วนตัวและครอบครัว

คำสำคัญ: ปัจจัย, คุณภาพชีวิต, คุณภาพชีวิตการทำงาน

Abstract

The objectives of this research were 1) to study working life quality of personnel in Khao Kitchakut District Municipality, Chanthaburi Province, 2) to study factors related to working life quality of personnel in Khao Kitchakut District Municipality, Chanthaburi Province, and 3) to present guidelines for improving working life quality of personnel in Khao Kitchakut District Municipality, Chanthaburi Province.

This research was the mixed methods research. For quantitative research, the instrument for data collection was a questionnaire with reliability coefficient of 0.944. The sample consisted of 152 personnel calculated by Taro Yamane's formula from the population of 245 personnel in Khao Kitchakut District Municipality, Chanthaburi Province. The statistical methods for analyzing the data were frequency, percentage, mean, standard deviation and Pearson's correlation coefficient. The data from the open-ended questionnaire were analyzed by descriptive frequency. For qualitative research, it was conducted by the in-depth interviews of 11 key informants by purposive selection. The data was analyzed by descriptive content analysis.

The results of the research were as follows:

1. The overall of working life quality of personnel in Khao Kitchakut District Municipality, Chanthaburi Province was at the high level ($\bar{X}=3.946$). When

considering each aspect, it was found that all aspects were at the high level; ranking as, the life equality ($\bar{X}=4.044$), growth and security ($\bar{X}=4.024$), social relationship ($\bar{X}=4.001$), capacity development ($\bar{X}=3.911$), adequate and fair compensation ($\bar{X}=3.883$, S.D.=0.688), and safe and healthy promotion ($\bar{X}=3.815$)

2. For hypotheses testing, it was found that there was positive relationship between organizational culture and working life quality of personnel in Khao Kitchakut District Municipality, Chanthaburi Province ($r=0.759^{**}$). It was also found that there was positive relationship between Sangkhavat 4 and working life quality of personnel in Khao Kitchakut District Municipality, Chanthaburi Province ($r=0.680^{**}$)

3. The Guidelines for improving working life quality of personnel in Khao Kitchakut District Municipality, Chanthaburi Province were as follow; 1) there should be appropriate appreciated, encouraged, and increased compensation to the personnel in order to stimulate them in working, 2) there should be promotion of personnel for training and study trip to gain more knowledge for improving their working, 3) there should be improvement of working climate, especially convenience and ordering, including providing adequate modern equipment to personnel, 4) there should be promotion of personnel meeting and common activities in order to make organizational unity which will lead to success of the goals, and 5) there should be appropriate division of responsibility and assignment to the personnel in order to make them work in full capability without the effect on personal life and family.

Keywords: Factors, Quality of Life, Working Life Quality

1. บทนำ

การทำงานมีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์อย่างยิ่ง อาจกล่าวได้ว่าการทำงานเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตที่ปฏิบัติมากกว่ากิจกรรม เป็นประสบการณ์ที่มีคุณค่าต่อชีวิตมนุษย์ เพราะได้พบปะสังสรรค์ระหว่างผู้ปฏิบัติงานกับบุคคลอื่นๆ เป็นการเปิดโอกาสให้แสดงออกถึงเขาว์ปัญญา ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ปัจจุบันการแข่งขันในการดำเนินการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีมากขึ้น ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องปรับตัวเพื่อเข้าสู่ภาวะการแข่งขัน ซึ่งทรัพยากรบุคคลเป็นสิ่งสำคัญที่จะขับเคลื่อนให้พัฒนาไปสู่การแข่งขันได้ ดังนั้น ทรัพยากรบุคคลจึงเป็นปัจจัยในการกำหนดความสำเร็จของหน่วยงาน ซึ่งสำคัญอย่างยิ่งอันจะนำมาซึ่งความสำเร็จในทุกๆ ด้าน วัฒนธรรมองค์การจะเป็นปัจจัยที่ควบคุมการทำงานแบบร่วมมือร่วมใจของสมาชิกในองค์การ การทำงานที่มีความร่วมมือร่วมใจกันอย่างยิ่งย่นวัฒนธรรมองค์การส่วนใหญ่จะเกิดจากค่านิยมหลัก หรือความเชื่อ

ที่มีอิทธิพลต่อองค์การ ทำให้บุคลากรขององค์การทราบและปฏิบัติตามความเชื่อของค่านิยมนั้น คุณภาพชีวิตการทำงาน มีความสำคัญอย่างมากในการทำงานในปัจจุบันเพราะคนเป็นทรัพยากรที่สำคัญ นับว่าเป็นต้นทุนทางสังคมที่มีคุณค่าในปัจจุบันนี้คนส่วนใหญ่ต้องเข้าสู่ระบบการทำงาน

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานเทศบาลในอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานเทศบาลในอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานเทศบาลในอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเป็นแบบผสมวิธี ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.944 กลุ่มตัวอย่างคือพนักงานเทศบาลในอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี จำนวน 152 คน โดยสุ่มตัวอย่างจากประชากรทั้งหมด 245 คน จากสูตรของ (Taro Yamane) ซึ่งใช้ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 ทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ด้วยวิธีการของเพียร์ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 11 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิควิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สำหรับทดสอบสมมติฐาน สถิติที่ใช้คือการทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีค่าแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD.)

5. ผลการวิจัย

1) พนักงานเทศบาลมีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานเทศบาลในอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.946$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับดังนี้ ด้านความสมดุลระหว่างชีวิตส่วนตัวกับการทำงาน

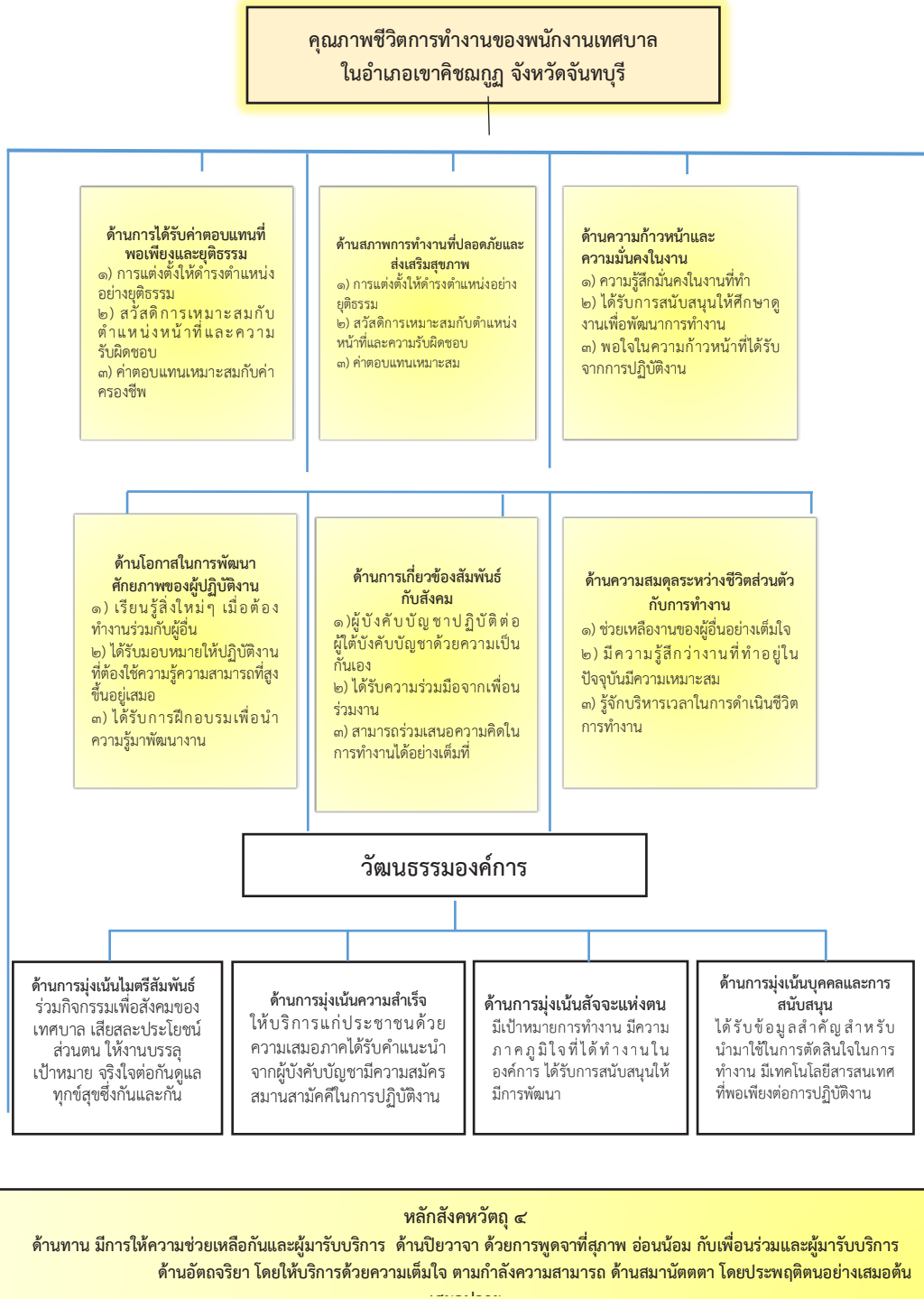
โดยส่วนรวม ($\bar{X}=4.044$) ด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน ($\bar{X}=4.024$) ด้านการเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสังคม ($\bar{X}=4.001$) ด้านการให้โอกาสในการพัฒนาศักยภาพของผู้ปฏิบัติงาน ($\bar{X}=3.911$) ด้านการได้รับค่าตอบแทนที่พอเพียงและยุติธรรม ($\bar{X}=3.883$) และด้านสภาพการทำงานที่ปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ ($\bar{X}=3.815$)

2. ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์การและหลักสังคหวัตถุ 4 มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานเทศบาลในอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี อยู่ในระดับสูง จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

3. แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานเทศบาลในอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี มีดังนี้คือ 1) ควรมีการยกย่องชมเชย เลื่อนตำแหน่ง และเพิ่มค่าตอบแทนที่เหมาะสม ให้พนักงานมีกำลังใจในการทำงาน 2) ควรส่งเสริมให้พนักงานแสวงหาความรู้ใหม่ๆ โดยการเข้ารับการอบรม ดูงาน นำความรู้มาใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) ควรสร้างบรรยากาศการทำงาน โดยการจัดสถานที่ อุปกรณ์ให้เพียงพอต่อความต้องการของพนักงาน 4) ควรส่งเสริมให้พนักงานมีการพบปะสังสรรค์และทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อทำให้เกิดความสามัคคีในองค์กร และ 5) ควรมีการจัดแบ่งภาระหน้าที่และมอบหมายงานให้มีความเหมาะสม เพื่อให้พนักงานได้ปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ โดยไม่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตส่วนตัวและครอบครัว

6. สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานเทศบาลในอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี” สรุปเป็นองค์ความรู้ได้ดังนี้

สรุปได้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานเทศบาลในอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี มี 2 ด้าน ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์การ และ 2) ปัจจัยด้านหลักสัณคหวัตถุ 4 มีรายละเอียดดังนี้

1. ด้านวัฒนธรรมองค์การ

การมุ่งเน้นความสำเร็จ เป็นภาพรวมลักษณะการทำงานที่มีค่านิยมและพฤติกรรมการทำงานของพนักงานเทศบาล ที่มีเป้าหมายร่วมกัน พฤติกรรมการทำงานของคน เป็นแบบมีเหตุมีผล มีหลักการและการวางแผนที่มีประสิทธิภาพ มีความกระตือรือร้น มีความสุขในการทำงาน มีความกระตือรือร้น

การมุ่งเน้นสัจจะแห่งตน เป็นค่านิยมและพฤติกรรมการแสดงออกของการทำงานในทางสร้างสรรค์ โดยเน้นความต้องการของพนักงานเทศบาลตามความคาดหวัง เป้าหมายการทำงานอยู่ที่คุณภาพงานมากกว่าปริมาณงานที่ได้รับ โดยที่เป้าหมายของพนักงานเทศบาล ต้องมีความสอดคล้องกับเป้าหมายของเทศบาล รวมทั้งความสำเร็จของงานมาพร้อมๆ

การมุ่งเน้นบุคคลและการสนับสนุน เป็นค่านิยมและพฤติกรรมแสดงออกของการทำงาน ที่มีรูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมและมุ่งบุคคลเป็นศูนย์กลางให้ความสำคัญกับพนักงานเทศบาล โดยถือว่าพนักงานเทศบาล คือ ทรัพยากรที่มีค่าที่สุดของเทศบาล การทำงานมีลักษณะติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ สนับสนุนความก้าวหน้าจากการทำงาน

การมุ่งเน้นมิตรสัมพันธ์ เทศบาลมุ่งเน้นให้ความสำคัญกับสัมพันธ์ภาพที่มีต่อผู้ร่วมงาน พนักงานทุกคนในเทศบาลมีลักษณะเป็นมิตร จริงใจ ต่อเพื่อนร่วมงานและเพื่อนร่วมทีม ให้ความสำคัญกับการยอมรับ มีการแบ่งปันและเข้าใจความรู้สึกซึ่งกันและกันในการทำงานและร่วมงานกันอย่างมีความสุข

2. หลักสัณคหวัตถุ 4

ทาน คือ การให้การแบ่งปันกัน ทั้งในด้านวัตถุที่เป็นทรัพย์สินเงินทอง เครื่องอุปโภคบริโภคต่างๆ ในด้านกำลังกาย คือ การช่วยทำกิจการของกันและกันทางกาย ในด้านวาจา เป็นการพูดจาช่วยเหลือในเรื่องที่ควรพูดในด้านสติปัญญา คือการช่วยให้ความรู้ให้คำแนะนำให้ข้อที่ควรระแนะนำต่างๆ

ปิยวาจา หมายถึง การเจรจาด้วยถ้อยคำสุภาพ วาจาที่พูดออกไปนั้นสุภาพ เป็นที่รักที่พอใจของผู้อื่นทำให้ผู้อื่นเกิดความเสียใจ ไม่สบายใจ ดังนั้น การพูดหรือการแสดงออกทุกๆ ครั้ง ผู้พูดจะต้องมีสติอยู่เสมอ

อถถจริยา หมายถึง การประพฤติประโยชน์ให้แก่กันและกัน คือการทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ ต่อสังคมที่ตนอยู่อาศัย ตลอดถึงประเทศชาติสิ่งใดที่เป็นโทษก็ควรละไม่ควรกระทำ การประพฤติตนให้เป็นประโยชน์สามารถประพฤติได้ทั้งกายวาจาใจ

สมานัตตตา หมายถึง ความเป็นผู้วางตนเสมอภาค หรือเสมอดันเสมอปลายหมายถึงการรักษาระเบียบวินัยอันดีที่ทุกคนพึงปฏิบัติ ที่บัญญัติไว้เป็นระเบียบของสถานที่ของหน่วยงาน

ปัจจัยทั้งสองประการดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานเทศบาลในอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี คุณภาพชีวิตการทำงานที่ดี ทั้ง 6 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการได้รับค่าตอบแทนที่พอเพียงและยุติธรรม พนักงานได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งอย่างยุติธรรม มีระบบการเลื่อนขั้นตำแหน่งที่เหมาะสมเป็นธรรม เทศบาลมีการจัดสวัสดิการต่างๆ เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่และความรับผิดชอบของพนักงาน

2. ด้านสภาพการทำงานที่มีความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ สถานที่ทำงานมีความสะอาด และเรียบร้อย มีเครื่องใช้และวัสดุอุปกรณ์ พอเพียงในการปฏิบัติงาน มีการป้องกันและรักษาความปลอดภัยที่ดี มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ เอื้อประโยชน์ให้กับพนักงาน

3. ด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน พนักงานมีความรู้สึกมั่นคงในงานที่ทำอยู่ พอใจในความก้าวหน้าที่ได้รับจากกาปฏิบัติงานนอกจากนี้เทศบาลมีการมอบหมายงานให้พนักงานตามความรู้ความสามารถและส่งเสริมพนักงานให้มีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ส่งเสริมให้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อให้ตรงกับสายงานที่ทำ

4. ด้านการพัฒนาศักยภาพของผู้ปฏิบัติงาน พนักงานเปิดใจเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ เมื่อต้องทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติงานที่ต้องใช้ความรู้ความสามารถที่สูงขึ้นอยู่เสมอ ได้รับการฝึกอบรมเพื่อนำความรู้มาพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพ ผู้บริหารส่งเสริมให้ผู้ที่บังคับบัญชาได้มีโอกาสเสนอแนะหรือขอคำปรึกษาหารือในงานที่รับผิดชอบ

5. ด้านการเกี่ยวข้องกับสังคม ผู้บังคับบัญชาปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยความเป็นกันเองกับทุกคน ส่วนพนักงานก็ได้รับความร่วมมือจากเพื่อนร่วมงานอยู่เสมอ นอกจากนี้ยังสามารถเสนอความคิดเห็นในการทำงานได้อย่างเต็มที่ มีการจัดกิจกรรมร่วมกัน มีการพบปะสังสรรค์ เปิดโอกาสให้ผู้บริหารและพนักงานหรือเพื่อนร่วมงานได้แสดงความคิดเห็นในการทำงาน

6. ด้านความสมดุลระหว่างชีวิตส่วนตัวกับการทำงานโดยรวม พนักงานมีความรู้สึกว่างานที่ทำอยู่ในปัจจุบันมีความเหมาะสม สามารถบริหารเวลาให้มีสัดส่วนที่เหมาะสมสำหรับการทำงาน ครอบครัว สังคมและตนเอง ไม่ส่งผลกระทบต่อการทำงาน ส่วนผู้บริหารก็มีการจัดแบ่งหรือมอบหมายงานให้มีความเหมาะสม เพื่อพนักงานจะได้ปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายได้อย่างเต็มที่

7. อภิปรายผล

จากการสรุปผลการวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานเทศบาลในอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี” สามารถอภิปรายผลได้ในประเด็นต่อไปนี้ จากผลการวิจัย พบว่า คุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานเทศบาลในอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี ทั้ง 6 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากระบบการบริหารจัดการของเทศบาลมีระเบียบปฏิบัติที่เหมือนกันทั้งในเรื่องของงบประมาณ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปารี

ชาติ จันทร์ลา ที่ได้ศึกษา “คุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานเทศบาลในเขตพื้นที่อำเภอแกลง จังหวัดมหาสารคาม” ผลการศึกษาพบว่า พนักงานเทศบาลในเขตพื้นที่อำเภอแกลงจังหวัดมหาสารคาม มีคุณภาพชีวิตในการทำงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ปาริชาติ จันทร์ลา, 2557: 249-258) ด้านการได้รับค่าตอบแทนที่พอเพียงและยุติธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า พนักงานรู้สึกว่าการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งอย่างยุติธรรม สอดคล้องกับการศึกษาของ พุฒ ชาติ เชนย ที่ได้ศึกษา “คุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานเทศบาลตลิ่งชัน อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี” พบว่า คุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานเทศบาลที่อยู่ในระดับมากคือ ด้านความสมดุลระหว่างงานกับชีวิตส่วนตัว ด้านสภาพการทำงานที่ปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า เทศบาลจัดสถานที่ทำงานมีความสะอาด และเรียบร้อย มีเครื่องใช้และวัสดุอุปกรณ์ พอเพียงในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับการศึกษาของ สุรัชย์ แก้วพิกุล พบว่า ด้านการพัฒนาความสามารถของบุคคล ที่อยู่ในระดับมาก(พุฒ ชาติ เชนย, 2555: 213) ด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า พนักงานมีความรู้สึกมั่นคงในงานที่ทำอยู่ ได้รับการสนับสนุนให้ศึกษาดูงานเพื่อพัฒนาการทำงานอยู่เสมอ สอดคล้องกับการศึกษาของ สุรัชย์ แก้วพิกุล ที่ได้ศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานของคุณลากร มหาวิทยาลัยพยาบาลตำรวจ ที่อยู่ในระดับมาก คือ ด้านการพัฒนาความสามารถของบุคคลด้านโอกาสในการพัฒนาศักยภาพของผู้ปฏิบัติงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า เป็นเพราะพนักงานเปิดใจเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ เมื่อต้องทำงานร่วมกับผู้อื่น สอดคล้องกับการศึกษาของ สุรัชย์ แก้วพิกุล ที่ได้ศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานของคุณลากรมหาวิทยาลัยพยาบาลตำรวจ ที่อยู่ในระดับมาก คือ ด้านการพัฒนาความสามารถของบุคคล ด้านความสัมพันธ์ในสังคม (สุรัชย์ แก้วพิกุล, 2552) ด้านการเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับสังคม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า ผู้บังคับบัญชาในเทศบาลปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยความเป็นกันเองกับทุกคน สอดคล้องกับงานวิจัยของ กรรณิการ์ โพธิ์ลังกา ได้ศึกษาเรื่อง “ลักษณะส่วนบุคคล วัฒนธรรมองค์กรลักษณะสร้างสรรค์และสภาพแวดล้อมภายในองค์กร ที่มีผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของพนักงานระดับการปฏิบัติการ ในย่านธุรกิจจตุจักร กรุงเทพมหานคร” พบว่า อิทธิพลของวัฒนธรรมองค์กรลักษณะสร้างสรรค์ที่ประกอบด้วย มิติเน้นความสำเร็จ มิติเน้นสัจจะแห่งตน (กรรณิการ์ โพธิ์ลังกา, 2557) ด้านความสมดุลระหว่างชีวิตส่วนตัวกับการทำงานโดยส่วนรวม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า พนักงานช่วยเหลืองานของผู้อื่นอย่างเต็มใจ มีความรู้สึกว่าการทำอยู่ในปัจจุบันมีความเหมาะสม สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรัชย์ แก้วพิกุล ที่ได้ศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานของคุณลากรมหาวิทยาลัยพยาบาลตำรวจ ที่อยู่ในระดับมาก คือ ด้านความสัมพันธ์ในสังคม

8. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานเทศบาลในอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี” ผู้วิจัยขอเสนอประเด็นที่ควรกำหนดเป็นนโยบายเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้นำไปใช้ ดังต่อไปนี้

1. ควรมีการกำหนดแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานเทศบาลในด้านต่างๆ
2. เทศบาลควรกำหนดแนวทางพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานเทศบาลให้เท่าเทียมกันในทุกๆ ด้าน
3. ควรมีการส่งเสริมวัฒนธรรมด้านนี้ให้มากขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้ผลการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลมี

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. เทศบาลก็ควรมีการกำหนดภาระหน้าที่ให้เหมาะสมกับหน้าที่ของพนักงานแต่ละคนแต่ละตำแหน่ง
2. ควรมีการปลูกฝังวัฒนธรรมองค์การให้พนักงานได้ปฏิบัติอย่างจริงจัง
3. เทศบาลควรมีการประเมินผลการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลแต่ละคน เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่ง ขึ้นเงินเดือน

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานเทศบาลในระดับจังหวัด ระดับภาค หรือระดับประเทศ
2. ควรมีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอื่น ๆ กับคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานว่าตัวแปรแต่ละตัวมีความแตกต่างกันหรือไม่ และอย่างไร
3. ควรมีการศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานเทศบาลในพื้นที่อื่นๆ ที่อยู่บริเวณใกล้เคียงกันในลักษณะของการเปรียบเทียบผลวิจัยที่ได้ว่าเป็นอย่างไร

บรรณานุกรม

- ปาริชาติ จันทร์ลา. (2557). “คุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานเทศบาลในเขตพื้นที่อำเภอแกลง อำเภอหาดสำราญ จังหวัดมหาสารคาม”. รายงานการวิจัย, มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. 8(1), มกราคม-เมษายน.
- พุดม ชาติเขนย. (2555). “คุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานเทศบาลตลิ่งชัน อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี”. บทความวิชาการในการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 2. สถาบันวิจัยและพัฒนา: มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.

- สุรัชย์ แก้วพิกุล. (2552). “คุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยพยาบาลตำรวจ”.
วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริการและนโยบาย
สวัสดิการสังคม. คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
- กรรณิการ์ โพธิ์ลังกา. (2557). “การศึกษาลักษณะส่วนบุคคล วัฒนธรรมองค์กรลักษณะสร้างสรรค์
และสภาพแวดล้อมภายในองค์กร ที่มีผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของพนักงานระดับ
การปฏิบัติการ ในย่านธุรกิจอโศก กรุงเทพมหานคร”. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจ
มหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการมูลฝอยของเทศบาล
ตำบลทุ่งหลวง อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด
People Participation In Solid Waste Management of Tambon Thung
Luang Municipality, Suvarnabhumi District, Roi Et Province

พระนุชิต นาคเสโน (โพวิชัย)* เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง** ธิติวุฒิ หมั่นมี***
Phranuchit Nacaseno (Phowichai), Kiettsak Suklueang, Thitiwut Manmee,

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานกำจัดมูลฝอยของเทศบาลตำบลทุ่งหลวง อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด 2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานกำจัดมูลฝอยของเทศบาลตำบลทุ่งหลวง อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานกำจัดมูลฝอยของเทศบาลตำบลทุ่งหลวง อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ดำเนินการวิจัยแบบผสมวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามซึ่งมีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.983 สุ่มจากกลุ่มตัวอย่าง คือประชาชนในพื้นที่เทศบาลตำบลทุ่งหลวง จำนวน 381 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการทดสอบค่าเอฟ ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว กรณีตัวแปรต้นตั้งแต่ 3 กลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 12 คน และใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานกำจัดมูลฝอยของเทศบาลตำบลทุ่งหลวง อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.51, S.D.=0.738$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารงานกำจัดมูลฝอยของเทศบาลตำบลทุ่งหลวง อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด อยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินโครงการ ($\bar{X}=3.35, S.D.=0.887$) ส่วนด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ($\bar{X}=3.66, S.D.=0.806$)

* หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

** ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

*** ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ($\bar{X}=3.57, S.D.=0.778$) และด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ($\bar{X}=3.44, S.D.=0.841$) อยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานกำจัดมูลฝอยของเทศบาลตำบลทุ่งหลวง อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า ประชาชนที่มีอายุ ระดับการศึกษา และรายได้ต่างกัน มีส่วนร่วมในการบริหารงานกำจัดมูลฝอยแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ส่วนประชาชนที่มีเพศ และอาชีพต่างกัน มีส่วนร่วมในการบริหารงานกำจัดมูลฝอยไม่แตกต่าง จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

3. ปัญหาและอุปสรรค เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานกำจัดมูลฝอยของเทศบาลตำบลทุ่งหลวง อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด 1) ประชาชนไม่ค่อยมีเวลาในการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ทุกฝ่ายไม่ค่อยได้พูดจาตกลงกันเท่าที่ควร 2) เทศบาลไม่มีรถเก็บขยะและไม่มีสถานที่ทิ้งขยะ 3) แยกขยะเพื่อนำไปแต่ได้ราคาที่ไม่เป็นธรรม 4) เนื่องจากเทศบาลยังไม่มีรถเก็บขยะและการคัดแยกที่เป็นระบบ จึงไม่สามารถให้รายละเอียดที่ชัดเจนได้ ส่วนอุปสรรคถึงแยกขยะยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของชุมชน ข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานกำจัดมูลฝอยของเทศบาลตำบลทุ่งหลวง อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด 1) การรณรงค์และประชาสัมพันธ์จะต้องทำอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องซึ่งเป็นอีกวิธีการหนึ่งที่จะกระตุ้นให้ประชาชนสนใจรับทราบและปฏิบัติตาม 2) รณรงค์และประชาสัมพันธ์ในเรื่องการลดปริมาณขยะด้วยการคัดแยกประเภทขยะจากแหล่งกำเนิดนำขยะบางส่วนกลับมาใช้ใหม่และการนำขยะเปียกมาใช้ทำปุ๋ยหมัก 3) จัดหาพ่อค้าคนกลางมาซื้อขยะที่แยกในราคาที่เหมาะสม 4) ให้ประชาชนมีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการประเมินผลในการดำเนินการจัดการขยะของเทศบาล

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม, ประชาชน, มูลฝอย

Abstract

The objectives of this research were: 1. to study the level of participation in solid waste management of Thung Luang Sub-District Municipality. Suwannaphum District, Roi Et Province, 2. to compare the participation of people in solid waste management of Thung Luang Subdistrict Municipality. Suwannaphum District Roi ed, classified by personal factors and 3. to study problems obstacles and suggestions for public participation in solid waste management of Thung Luang Subdistrict Municipality Suwannaphum District Roi ed. Methodology was the mixed methods: the quantitative research collected data with questionnaires which have the whole confidence value equal to 0.983 from 381 samples who were people at Thung Luang Sub-District Municipality

the data were analyzed by frequency, percentage, mean and standard deviation. t-test and testing the F- value with one-way analysis of variance. In the case of 3 or more paired variables, when there were differences, the comparison of the mean difference is paired by the least significant difference method. Qualitative research collected data from 12 key informants by in-depth interview and analyzed data by descriptive interpretation.

Findings of the research were as follows:

1. The level of people participation in Solid waste management of Tambon Thung Luang Municipality, Suvarnabhumi District, Roi Et Province, by overall, was at a high level ($\bar{X} = 3.51$, S.D. = 0.738) Each aspect was also at high level, namely, people participate in the waste disposal management of Thung Luang Subdistrict Municipality. Suwannaphum District Roi ed was at the moderate level, the participation in the project evaluation was at high level ($\bar{X} = 3.35$, S.D. = 0.887) while the participation in receiving benefits was at high level ($\bar{X} = 3.66$, S.D. = 0.806) the participation in the operation was at high level ($\bar{X} = 3.57$, S.D. = 0.778) and participation in decision making was at high level ($\bar{X} = 3.44$, S.D. = 0.841) respectively.

2. The comparison of people participation in solid waste management of Tambon Thung Luang Municipality, Suvarnabhumi District, Roi Et Province, classified by personal factors, indicated that people with different age, educational level and different income participated in the management at different level with statistical significance at 0.05, therefore accepting the set research hypotheses. For people with different sex and occupations participated in the management of solid waste disposal at no different level, rejecting the set hypothesis.

3. Problems and obstacles of people participation in solid waste management of Tambon Thung Luang Municipality, uvarnabhumi District, Roi Et Province were that; 1) People rarely have time to participate in decision making. All parties concerned did not have time to discuss the matters, 2) The municipality did not have trucks to collect garbage and had no garbage dumping sites systematically, 3) Garbage separation for selling with inappropriate price, 4) The municipality did not have trucks for garbage collection systematically, there was not details could be found, The garbage separation equipment were not enough to meet the needs of the community.

Suggestions for public participation in solid waste management of Thung Luang Sub-District Municipality uwannaphum District Roi Et Province were that: 1) Campaigns and public relations must be done consistently and continuously, which is another way to encourage people to be aware of and follow, 2) Campaign and publicize on waste reduction by sorting waste, from the source of some recycled waste and the use of wet waste for composting, 3) To provide middlemen to buy the garbage at a reasonable price, 4) Allow public the opportunity to participate in the management as an evaluation committee for municipal waste management.

Keywords: Participation, People, Solid Waste

1. บทนำ

สังคมไทยในอดีตมีการตั้งบ้านเรือนอยู่ร่วมกันเป็นหมู่เครือญาติ และคนใกล้ชิดสนิทสนมกัน ซึ่งก่อให้เกิดความผูกพันอันนำไปสู่การร่วมกันจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมของกลุ่มตน และเพื่อสนองความต้องการร่วมกันได้เป็นลำดับสืบมา ในความเป็นจริงแม้ในสังคมไทยจะไม่ใช่คำว่า “ชุมชน” เป็นหน่วยงานสังคมมาตั้งแต่ดั้งเดิม แต่ในสังคมไทยก็มีสาระความเป็นชุมชนที่ปรากฏอยู่ในหน่วยงานทางสังคมที่เรียกว่า “บ้าน” ซึ่งนำไปตีความหมายว่าการอยู่ร่วมกันว่า “หมู่บ้าน” ไปโดยธรรมชาติ เนื่องจากการอยู่ร่วมกันในหมู่ญาติดังกล่าว ปัจจุบันสภาพโครงสร้างทางสังคมได้เปลี่ยนแปลงไป การกล่าวถึงชุมชนมิได้หมายถึง “บ้าน” หรือ “หมู่บ้าน” เท่านั้น ยังมีความหมายถึงการที่คนมาอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม มีวัตถุประสงค์ร่วมกันเพื่อก่อประโยชน์โดยรวม ซึ่งก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีโดยการติดต่อสื่อสาร สามารถเรียนรู้ร่วมกันภายใต้บรรทัดฐานจารีตประเพณีเดียวกัน เป็นส่วนรวมคุณค่าทางสังคมที่เสริมสร้างความอยู่ดีมีสุข ชุมชนจึงทำหน้าที่เชื่อมโยงขนบธรรมเนียม และวัฒนธรรม เพื่ออำนวยความสะดวกในการมีส่วนร่วมของคนกลุ่มต่างๆ และเพิ่มพูนความสัมพันธ์อันใกล้ชิดทางสังคม ซึ่งเป็นพื้นฐานการคุ้มครองทางสังคมที่สำคัญ (โกวิทย์ พวงงาม, 2553 : 9) การขยายตัวของชุมชนและการเพิ่มขึ้นของประชากร รวมถึงการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจซึ่งมีกิจกรรมต่างๆ เกิดขึ้นตามมา โดยกิจกรรมส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับ การอุปโภคบริโภคที่มีของเหลือและถูกทิ้งในรูปของขยะมูลฝอย ส่วนใหญ่จะเป็นเศษอาหารที่เหลือจากการเตรียมการปรุงและการบริโภค รวมทั้งเศษกระดาษ พลาสติกและของที่ไม่ใช้แล้ว ก่อให้เกิดปัญหาขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลเพิ่มมากขึ้น ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่ในเขตเทศบาลตำบลทุ่งหลวง อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ประสบปัญหาการจัดการหาสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลไม่เพียงพอ ปัญหาขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลจำเป็นจะต้องได้รับการจัดการที่เหมาะสม เพื่อไม่ให้ปัญหาขยายตัวและรุนแรงยิ่งขึ้น เป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนและส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

ปัญหาขยะมูลฝอยจึงเป็นปัญหาของทุกฝ่ายที่ควรให้ความสนใจ อย่างไรก็ตามในการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยนั้น ปัจจัยที่ทุกฝ่ายเห็นว่ามีสำคัญต่อการจัดการขยะมูลฝอยมากที่สุดก็คือ ความร่วมมือหรือการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน เนื่องจากเทศบาลตำบลทุ่งหลวง มีพื้นที่ในการพัฒนาเป็นจำนวนมาก แต่งบประมาณที่รัฐบาลจัดสรรมาให้กับท้องถิ่นแต่ละปีไม่เพียงพอต่อการบริหารจัดการ ประกอบกับแต่ละชุมชนมีความต้องการและความเดือดร้อนเป็นจำนวนมาก ทำให้โครงการที่เสนอความต้องการของประชาชนไม่ได้ทำตามความต้องการ (เทศบาลตำบลทุ่งหลวง, 2559 : 79) มูลฝอยเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดมลพิษของน้ำ มลพิษของดิน และมลพิษของอากาศ เนื่องจากขยะส่วนที่ขาดการเก็บรวบรวม หรือไม่นำมากำจัดให้ถูกวิธี ปล่องทิ้งค้างไว้ในพื้นที่ของชุมชน เมื่อมีฝนตกลงมาจะไหลชะนำความสกปรก เชื้อโรค สารพิษจากขยะไหลลงสู่แหล่งน้ำ ทำให้แหล่งน้ำเกิดเน่าเสียได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งขยะมูลฝอยพวกของเสียอันตราย ถ้าขาดการจัดการที่เหมาะสมย่อมนำให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนได้ง่าย เช่น โรคทางเดินอาหารที่เกิดจากเชื้อแบคทีเรียที่มีแมลงวันเป็นพาหะ หรือได้รับสารพิษที่มาทับของเสียอันตราย หากมูลฝอยปริมาณมาก ๆ ย่อมต้องสิ้นเปลืองงบประมาณในการจัดการเพื่อให้ได้ประสิทธิภาพ นอกจากนี้ผลกระทบต่อสุขภาพจากขยะมูลฝอยไม่ว่าจะเป็นน้ำเสีย อากาศเสีย ดินปนเปื้อนเหล่านี้ย่อมส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศ

จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสภาพทั่วไปของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมต่อการบริหารงานของเทศบาลในเรื่องของการมีส่วนร่วมในการกำจัดขยะมูลฝอย และเพื่อเป็นแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานของเทศบาล ให้ประชาชนเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และรู้จักการร่วมมือกันเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ในการจัดการขยะมูลฝอย ส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง สามารถลดปริมาณขยะมูลฝอยที่จะต้องนำไปกำจัดขยะให้น้อยที่สุด สามารถนำขยะมูลฝอยมาใช้ประโยชน์ทั้งในส่วนของ การใช้ซ้ำและแปรรูปเพื่อใช้ใหม่ เป็นการแบ่งเบาภาระของหน่วยงานและอาจยังประโยชน์สุขให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น และเพื่อนำผลการศึกษาไปเป็นข้อมูลประกอบการวางแผนการบริหารจัดการขยะมูลฝอยแบบครบวงจร และเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการยิ่งขึ้นต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานกำจัดมูลฝอยของเทศบาลตำบลทุ่งหลวง อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด
- 2) เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานกำจัดมูลฝอยของเทศบาลตำบลทุ่งหลวง อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
- 3) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานกำจัดมูลฝอยของเทศบาลตำบลทุ่งหลวง อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยเป็นแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้เครื่องมือการวิจัยคือแบบสอบถาม (Quantitative) ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.983 จากกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนในพื้นที่เทศบาลตำบลทุ่งหลวง จำนวน 381 คน ที่ได้จากสูตรของ Taro Yamane (Taro Yamane, 1973 : 1130) วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 12 รูป/คน แบบตัวต่อตัว วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

4. ผลการวิจัย

1. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน 212 คน คิดเป็นร้อยละ 55.6 มีอายุ 51 ปีขึ้นไป จำนวน 139 คน คิดเป็นร้อยละ 36.5 มีการศึกษาระดับมัธยม จำนวน 189 คน คิดเป็นร้อยละ 49.6 อาชีพเกษตรกร จำนวน 219 คน คิดเป็นร้อยละ 57.5 และมีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท มีจำนวน 225 คน คิดเป็นร้อยละ 59.1

2. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานกำจัดมูลฝอยของเทศบาลตำบลทุ่งหลวง อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารงานกำจัดมูลฝอยของเทศบาลตำบลทุ่งหลวง อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด อยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินโครงการ ส่วนด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานและด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ อยู่ในระดับมาก

3. ปัญหาและอุปสรรค เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานกำจัดมูลฝอยของเทศบาลตำบลทุ่งหลวง อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด 1) ประชาชนไม่ค่อยมีเวลาในการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ทุกฝ่ายไม่ค่อยได้พูดจาตกลงกันเท่าที่ควร 2) เทศบาลไม่มีรถเก็บขยะและไม่มีสถานที่ทิ้งขยะ 3) แยกขยะเพื่อนำไปแต่ได้ราคาที่ไม่เป็นธรรม 4) เนื่องจากเทศบาลยังไม่มีรถเก็บขยะและการคัดแยกที่เป็นระบบ จึงไม่สามารถให้รายละเอียดที่ชัดเจนได้ ส่วนอุปสรรคถึงแยกขยะยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของชุมชน ข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานกำจัดมูลฝอยของเทศบาลตำบลทุ่งหลวง อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด 1) การรณรงค์และประชาสัมพันธ์จะต้องทำอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องซึ่งเป็นอีกวิธีการหนึ่งที่จะกระตุ้นให้ประชาชนสนใจรับทราบและปฏิบัติตาม 2) รณรงค์และประชาสัมพันธ์ในเรื่องการลดปริมาณขยะด้วยการคัดแยกประเภทขยะจากแหล่งกำเนิดนำขยะ

บางส่วนกลับมาใช้ใหม่และการนำขยะเปียกมาใช้ทำปุ๋ยหมัก 3) จัดหาพ่อค้าคนกลางมาซื้อขยะที่แยกในราคาที่เหมาะสม 4) ให้ประชาชนมีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการประเมินผลในการดำเนินการจัดการขยะของเทศบาล

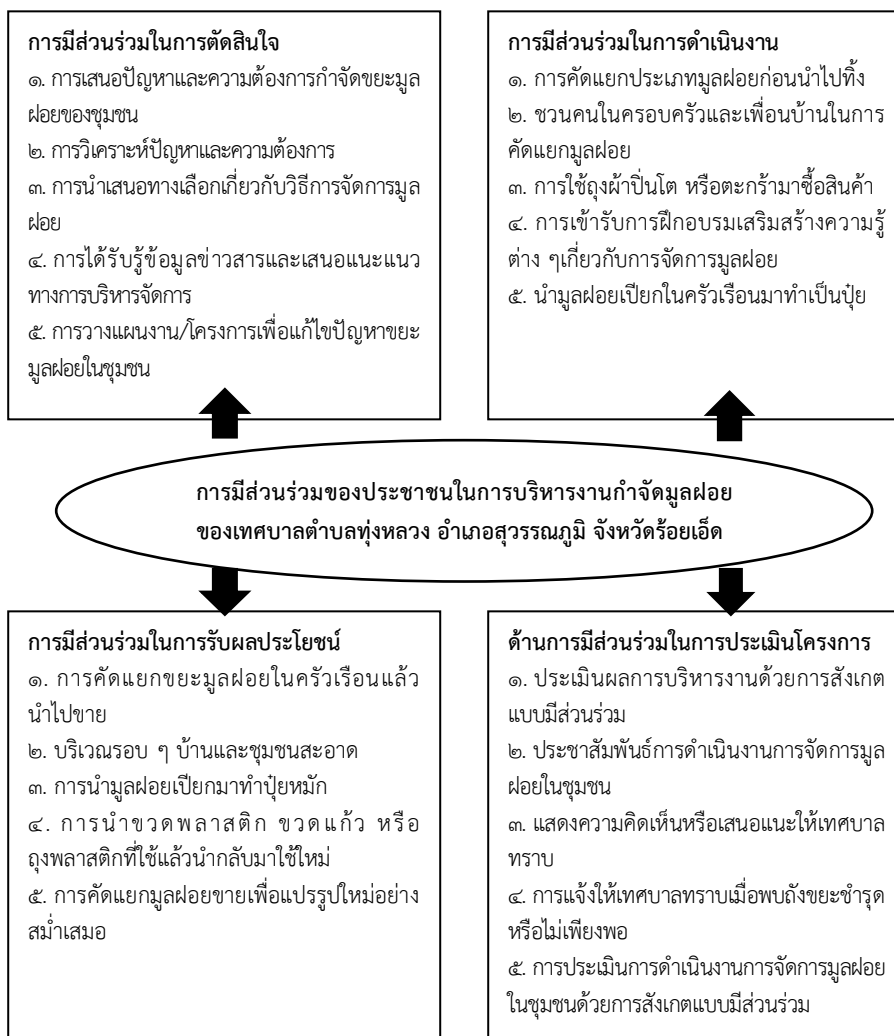
5. อภิปรายผล

โดยภาพรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก ซึ่งจะเห็นได้ว่าสอดคล้องกับการศึกษาของ (จำนง พายัพพัฒน์, 2551 : ก-ข) ได้วิจัยเรื่อง “ความรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการปัญหาขยะมูลฝอยในพื้นที่เทศบาลเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา” ผลการวิจัยพบว่าในการจัดการขยะมูลฝอยในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการประเมินผลประชาชนมีส่วนร่วมมากเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาด้านการปฏิบัติการ ด้านการรับผลประโยชน์ และอันดับสุดท้าย คือ ด้านการตัดสินใจสอดคล้องกับงานวิจัยของ (สรพรสิทธิ์ แก้วเฮ้า, 2557 : 93) ได้วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม” ผลการศึกษา พบว่า สภาพการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน ขยะที่เกิดขึ้นในครัวเรือนประชาชนส่วนมากจะให้ทางองค์การบริหารส่วนตำบลกำจัดให้ ในภาพรวมของการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโก พบว่าประชาชนมีความพึงพอใจถึงร้อยละ 93 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย พบว่าประชาชนโดยรวมมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับปานกลาง โดยส่วนมากประชาชนจะมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยในเรื่องของการคัดแยกขยะมูลฝอยก่อนนำไปทิ้ง ความต้องการของประชาชนต่อการจัดการขยะขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโก ประชาชนต้องการลดค่าเพื่อใช้บรรจุขยะมูลฝอย ถึงขยะที่มีฝาปิดมิดชิด ให้รถเก็บขนมาตรงเวลา ให้มีการส่งเสริมวิธีการนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ ให้คุ้มค่าและควรมีการตั้งธนาคารขยะมูลฝอย สอดคล้องกับงานวิจัยของ อัญพร ศรีสนอง, 2551 : ก-ข) ได้วิจัยเรื่อง “ปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี” จากการศึกษาพบว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรีจะมีหน้าที่ในการกำจัดขยะมูลฝอยไม่รวมถึงการขนส่ง การเก็บรวบรวม โดยใช้วิธีการจัดการแบบบูรณาการ 1) การคัดแยกขยะ 2) การใช้เตาเผาขยะ 3) การทำการฝังกลบขยะ 4) นำกลับมาใช้ใหม่ 5) ทำปุ๋ย โดยวิธีการกำจัดขยะโดยเริ่มจากการคัดแยกขยะ นำวัสดุที่มีค่าออกไปจำหน่าย และหลังจากนั้นก็ทำการคัดแยกในส่วนอื่นๆ ต่อไป โดยนำอ็อกซิเจนหรือวัชพืชไปผลิตปุ๋ยชีวภาพ และก๊าซชีวภาพ ก๊าซชีวภาพที่ได้นำไปใช้เป็นเชื้อเพลิงสำหรับผลิตกระแสไฟฟ้า ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัย อาคม สุวรรณโนและคณะ, 2560 : 122) ในงานวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการด้านการส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะมูลฝอยของเทศบาลในจังหวัดสิงห์บุรี” ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการที่สำคัญ คือ ด้านความมีภูมิคุ้มกัน เทศบาลขาดความต่อเนื่องในการส่งเสริมให้ประชาชนและชุมชนคัดแยกขยะทำให้มีปริมาณขยะตกค้างอยู่ในชุมชนเป็นจำนวนมากและก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับชุมชน แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการที่สำคัญ คือ ด้านการสร้างเครือข่าย เทศบาลควรสนับสนุนให้กลุ่ม

ของประชาชนสร้างเครือข่ายในการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานร่วมกับเทศบาล และปัจจัยที่มีส่วนสำคัญทำให้แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการประสบผลสำเร็จที่สำคัญ คือ การที่ผู้นำของเทศบาลมีวิสัยทัศน์และให้ความสำคัญกับการสนับสนุนและส่งเสริมให้ประชาชนทำการคัดแยกขยะมูลฝอย

6. สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานกำจัดมูลฝอยของเทศบาลตำบลทุ่งหลวง อำเภอสวรรคภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด สามารถสรุปองค์ความรู้ได้ดังต่อไปนี้

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานกำจัดมูลฝอยของเทศบาลตำบลทุ่งหลวง อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด” ผู้วิจัยขอเสนอประเด็นที่ควรกำหนดเป็นนโยบายเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้นำไปใช้ ดังต่อไปนี้

1) ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำร่างข้อบัญญัติของเทศบาลเกี่ยวกับการรักษาความสะอาดในชุมชน โดยส่งเจ้าหน้าที่ลงพื้นที่เพื่อสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์จัดทำแผนดำเนินงานเพื่อให้เกิดเป็นประสิทธิผล โดยประชาชนมีส่วนร่วมเสนอปัญหาและสาเหตุของปัญหาในการจัดการมูลฝอยในชุมชนก่อนประชุมการทำประชาพิจารณ์ในการจัดการ

2) ส่งเสริมและรณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ในเรื่องการลดปริมาณขยะด้วยการคัดแยกประเภทขยะจากแหล่งกำเนิดให้ประชาชนในพื้นที่ของการดำเนินงานของเทศบาลทราบอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการของเทศบาลในรูปแบบของกิจกรรมที่ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมโดยตรงในการแก้ไขปัญหาในรูปแบบของโครงการและกิจกรรม

3) ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการแก้ไขผลดำเนินงานที่ไม่มีผลตรงเป้าหรือไม่สำเร็จจากการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่เพื่อวางแผนในการจัดการให้ตรงจุดอย่างจริงจังและถูกต้องตรงกับวัตถุประสงค์ของการดำเนินการ

7.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานกำจัดมูลฝอยของเทศบาลตำบลทุ่งหลวง อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด” ผู้วิจัยขอเสนอประเด็นที่ควรนำไปปฏิบัติเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้นำไปใช้ ดังต่อไปนี้

1) ควรมีการให้ข้อมูลข่าวสาร การรณรงค์ อบรม/ประชุมให้ความรู้ความเข้าใจกับประชาชนแต่ละชุมชนอย่างต่อเนื่องโดยเน้นการเริ่มคัดแยกขยะจากครัวเรือน

2) รณรงค์ให้ความรู้ในเรื่องการทำปุ๋ยหมักเพื่อมาใช้พืชผักในสวนครัว

3) จัดสรรงบประมาณเพื่อเพิ่มขนาดอุปกรณ์ถังแยกขยะเพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการของแต่ละชุมชนและจัดหาสถานที่เพื่อรองรับมูลฝอยของแต่ละชุมชน

4) จัดหาพ่อค้าคนกลางเพื่อเข้ามารับซื้อ ขวด พลาสติกจากชุมชนเพื่อนำไปรีไซเคิล

7.3 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานกำจัดมูลฝอยของเทศบาลตำบลทุ่งหลวง อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด” ผู้วิจัยขอเสนอให้ผู้สนใจได้นำไปศึกษาวิจัยครั้งต่อไปในประเด็นดังต่อไปนี้

1) ควรศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานกำจัดมูลฝอยของเทศบาล เพื่อที่จะพัฒนาให้ประชาชนและหน่วยงานราชการในทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น

2) ควรศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการของการมีส่วนร่วมของประชาชน ว่ากระบวนการการมีส่วนร่วมแต่ละกระบวนการมีความสำคัญอย่างไร

3) ควรศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบที่เหมาะสมในการจัดการมูลฝอยโดยให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานกำจัดมูลฝอยของเทศบาล

4) ควรศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำของชุมชนในการมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนเพื่อเป็นการส่งเสริม สนับสนุน และเป็นแนวทางในการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอนให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริงต่อไป

8. กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการมูลฝอยของเทศบาลตำบลทุ่งหลวง อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด สำเร็จได้รับความอนุเคราะห์ ให้คำปรึกษา แนะนำ และช่วยเหลือจากบุคคลหลายฝ่าย ซึ่งผู้วิจัยขอระบุนามเพื่อแสดงความขอบคุณไว้

ขอเจริญพรขอบคุณ รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชา รัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ ที่บริหารการจัดการและให้ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนและพัฒนาความรู้ จนทำให้สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอเจริญพรขอบคุณ ผศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง รองคณบดีคณะสังคมศาสตร์ ฝ่ายวิชาการ ประธานกรรมการที่ปรึกษาสารนิพนธ์, ผศ.ดร.ธิติวุฒิ หมั่นมี กรรมการที่ปรึกษาสารนิพนธ์

ที่ได้ช่วยให้คำปรึกษา แนะนำและข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการทำสารนิพนธ์ทุกขั้นตอน ตลอดจนให้กำลังใจแก่ผู้ทำวิจัยในการทำสารนิพนธ์เล่มนี้ตลอดมา จนกระทั่งสารนิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้วิจัยขอเจริญพรขอบคุณไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบ พระคุณ พระปลัด ระพี น พุ ธิสาโร, ผศ.ดร., ขอเจริญ พร ขอ บ คุ ณ ผศ.ดร. เต็มศักดิ์ ทองอินทร์, รศ.ดร.สุรินทร์ นิยมานุกร, ผศ.ดร.ยุพธนา ปราณีต และอาจารย์ ดร.ประเสริฐ ธิลาว ที่กรุณารับเป็นผู้ทรงคุณวุฒิให้ความอนุเคราะห์ในการตรวจเครื่องมือเพื่อใช้ในการวิจัย พร้อมทั้งให้คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอเจริญพรขอบคุณ นางจินตนา ทับทิมทอง นายกองค้การบริหารส่วนตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลตัวอย่างเพื่อการศึกษาวิจัย และ นายเรียบ โยธาจันทร์ นายกเทศมนตรีตำบลทุ่งหลวง อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลเพื่อศึกษาการวิจัย ขอเจริญพรขอบคุณ ท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ในการให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ทุกท่านและประชาชนในพื้นที่เทศบาลตำบลทุ่งหลวง

ทุกท่าน ที่ให้ความอนุเคราะห์ช่วยตอบแบบสอบถามเป็นอย่างดี ตลอดจนเพื่อนนิสิตทุกรูป/คนที่มีส่วนช่วยเหลือในด้านการเรียนและให้กำลังใจในการทำสารนิพนธ์

คุณค่าและประโยชน์ที่เกิดจากสารนิพนธ์นี้ ขอยกคุณความดีนี้บูชาพระคุณขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตลอดจนถึง มารดา บิดา ครู อุปัชฌาย์ อาจารย์ ผู้มีพระคุณทุกๆ ท่านที่ได้อบรมสั่งสอน แนะนำ เป็นที่ปรึกษาให้ความรู้จนถึงปัจจุบันนี้

บรรณานุกรม

1. ภาษาไทย

(1) หนังสือ:

โกวิท พวงงาม. (2553). **ธรรมาภิบาลท้องถิ่นว่าด้วยการมีส่วนร่วมและความโปร่งใส**. กรุงเทพมหานคร: มิสเตอร์ก๊อปปี.

(2) วิทยานิพนธ์:

จำนง พายัพพัฒน์วงศ์. (2551). “ความรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการปัญหาขยะมูลฝอยในพื้นที่เทศบาลเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา”. **วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

อัญพร ศรีสนอง. (2551). “ปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี”. **วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.

(3) วารสาร:

สรรพสิทธิ์ แก้วเข้า. (2557). “การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย ของชุมชนเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม”. **วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม**. ปีที่ 10. ฉบับที่ 1. มกราคม-มิถุนายน.

อาคม สุวรรณโนและคณะ. (2561). “การบริหารจัดการด้านการส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการคัดแยก ขยะมูลฝอยของเทศบาลในจังหวัดสิงห์บุรี”. **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์**. ปีที่ 8. ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม.

(4) เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์:

เทศบาลตำบลทุ่งหลวง. **แผนพัฒนาท้องถิ่นสี่ปี (พ.ศ. 2561-2564) เทศบาลตำบลทุ่งหลวง อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด, 2559.**

2. ภาษาอังกฤษ

Taro Yamane Yamane. t, (1973). **Statistic: An Introductory Analysis**. 3rd ed.. Time Printers Sdn. Bnd. Singapore.

การจัดการทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาขลุ้ง
อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

Human Resource Development of an Organization Administrates
Khaokhlung Banpong District, Ratchaburi Province

พระครูปัญญายิปุต (ประจวบ ปณฺหาทีโป)* อนูวัต กระสังข์** เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง***
Phrakhrupanyapiyut (Prachuap Pañkādhipo), Anuwat Krasang, Kiettisak Suklaeng

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาการจัดการทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาขลุ้ง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี 2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดการทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาขลุ้ง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี และ 3. เพื่อปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาขลุ้ง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ใช้การวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้การวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาขลุ้ง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี จำนวน 49 คน จากจำนวนบุคลากร 56 คนที่ได้มาด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างโดยการสุตรของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.95 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที่ การทดสอบค่าเอฟ การทดสอบความแปรปรวนทางเดียว และการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) และใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) จำนวน 12 คน และใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนาระเบียบ

ผลการวิจัยพบว่า

1. บุคลากรของ อบต. มีความคิดเห็นต่อการจัดการทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาขลุ้ง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.92$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้ว พบว่า ด้านการบำรุงรักษา ($\bar{X} = 4.07$) รองลงมา คือ ด้านการวางแผน ($\bar{X} = 3.97$) ด้านการสรรหา ($\bar{X} = 3.90$) และ ด้านการพัฒนา ($\bar{X} = 3.73$) ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรของ อบต. ต่อการจัดการทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาขลุ้ง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี พบว่า บุคลากรที่มี

เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และรายได้ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาชลุง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน อย่างมีนัยทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และแนวทางการจัดการทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาชลุง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี พบว่า ปัญหา และอุปสรรค คือ บุคลากรไม่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ การวางแผนขาดการมีส่วนร่วม เมื่อมีบุคลากรโอน-ย้ายลาออก ไม่สามารถจัดหาบุคลากรมาแทนตำแหน่งได้ทันต่อความต้องการ ทำให้การปฏิบัติงานไม่ต่อเนื่อง ใช้หลักการสรรหาแบบอุปถัมภ์มากกว่าระบบคุณธรรม ผู้บริหารไม่ให้ความสำคัญในการสนับสนุนเพิ่มศักยภาพบุคลากร ผู้บริหารสนใจงานมากกว่าการใส่ใจพนักงาน แนวทางการจัดการ โดยองค์การบริหารส่วนตำบล ควรเพิ่มศักยภาพของบุคลากร สร้างค่านิยมที่ดี ความเป็นระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์ ความเพียรพยายาม ความรักเมตตาเอาใจใส่เอื้ออาทรต่อกัน ความรับผิดชอบ การมีอุดมการณ์ในการทำงานเพื่อส่วนรวม จัดบรรยากาศการทำงานที่มีความรัก ความอบอุ่น รักษาผลประโยชน์ของบุคลากร ทำตนเป็นแบบอย่าง ให้กำลังใจ ให้รางวัลผลตอบแทนแก่คนดีมีคุณธรรม และให้โอกาสบุคลากรได้แสดงความคิดเห็นเสนอแนะ จัดการสื่อสารข้อมูลข่าวสารให้โปร่งใส บุคลากรมีส่วนร่วมรับรู้การตัดสินใจ ผลการดำเนินงาน และผลประโยชน์ที่จะได้รับอย่างเสมอภาคและยุติธรรม

คำสำคัญ: การจัดการ, ทรัพยากรมนุษย์

Abstract

The objectives of this research were 1) to study working life quality of personnel in Khao Kitchakut District Municipality, Chanthaburi Province, 2) to study factors related to working life quality of personnel in Khao Kitchakut District Municipality, Chanthaburi Province, and 3) to present guidelines for improving working life quality of personnel in Khao Kitchakut District Municipality, Chanthaburi Province.

This research was the mixed methods research. For quantitative research, the instrument for data collection was a questionnaire with reliability coefficient of 0.944. The sample consisted of 152 personnel calculated by Taro Yamane's formula from the population of 245 personnel in Khao Kitchakut District Municipality, Chanthaburi Province. The statistical methods for analyzing the data were frequency, percentage, mean, standard deviation and Pearson's correlation coefficient. The data from the open-ended questionnaire were analyzed by descriptive frequency. For qualitative research, it was conducted by

the in-depth interviews of 11 key informants by purposive selection. The data was analyzed by descriptive content analysis.

The results of the research were as follows:

1. The overall of working life quality of personnel in Khao Kitchakut District Municipality, Chanthaburi Province was at the high level ($\bar{X}=3.946$). When considering each aspect, it was found that all aspects were at the high level; ranking as, the life equality ($\bar{X}=4.044$), growth and security ($\bar{X}=4.024$), social relationship ($\bar{X}=4.001$), capacity development ($\bar{X}=3.911$), adequate and fair compensation ($\bar{X}=3.883$, S.D.=0.688), and safe and healthy promotion ($\bar{X}=3.815$)

2. For hypotheses testing, it was found that there was positive relationship between organizational culture and working life quality of personnel in Khao Kitchakut District Municipality, Chanthaburi Province ($r=0.759^{**}$). It was also found that there was positive relationship between Sangkhavat 4 and working life quality of personnel in Khao Kitchakut District Municipality, Chanthaburi Province ($r=0.680^{**}$)

3. The Guidelines for improving working life quality of personnel in Khao Kitchakut District Municipality, Chanthaburi Province were as follow;1) there should be appropriate appreciated, encouraged, and increased compensation to the personnel in order to stimulate them in working, 2) there should be promotion of personnel for training and study trip to gain more knowledge for improving their working, 3) there should be improvement of working climate, especially convenience and ordering, including providing adequate modern equipment to personnel, 4) there should be promotion of personnel meeting and common activities in order to make organizational unity which will lead to success of the goals, and 5) there should be appropriate division of responsibility and assignment to the personnel in order to make them work in full capability without the effect on personal life and family.

Keywords: Human Resource, Administrates

1. บทนำ

ปัจจุบันมีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี มีการนำเครื่องจักรและอุปกรณ์มาใช้ในการทดแทนแรงงาน ทรัพยากรมนุษย์ก็ยิ่งมีความสำคัญและยังถือว่ามีคุณค่าต่อระบบการดำเนินงาน ช่วยให้สามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

ความสำเร็จขององค์การต่างๆ คือ ทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเป็นสิ่งที่มีคุณค่าช่วยให้การปฏิบัติงานบรรลุวัตถุประสงค์ การจัดการทรัพยากรมนุษย์ทำให้ได้บุคลากรที่มีความรู้ เหมาะสมกับงานที่ปฏิบัติ สามารถพัฒนาให้ใช้ความสามารถเต็มศักยภาพและรักษาบุคลากรให้อยู่กับองค์การได้นานที่สุด โดยการพัฒนาความรู้ การสร้างขวัญและกำลังใจแก่บุคลากร ทำให้องค์การได้บุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ อุทิศแรงกายแรงใจในการทำงาน เพื่อเป็นพลังในการผลักดันให้สามารถดำเนินงานไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุผลตามเจตนารมณ์ การจัดการบริหารสาธารณะแก่ประชาชนในท้องถิ่นชนบทอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้เจตนารมณ์ดังกล่าวบรรลุวัตถุประสงค์ ทรัพยากรในการบริหารที่สำคัญเพราะเป็นผู้กำหนดนโยบายขององค์การ รวมทั้งเป็นผู้ใช้ทรัพยากรในการบริหารอื่นๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การวางแผนบุคลากรที่มีความละเอียดชัดเจน อัตรากำลังตรงความต้องการและเหมาะสมกับอำนาจหน้าที่ขององค์การ บุคลากรมีส่วนร่วมในการวางแผนขององค์การ ทรัพยากรมนุษย์จึงมีความสำคัญและมีคุณค่าต่อระบบการดำเนินงานช่วยให้สามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการจัดการทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาขลุ่ย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรต่อการจัดการทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาขลุ่ย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาขลุ่ย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ใช้การวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้การวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาขลุ่ย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี จำนวน 49 คน จากจำนวนบุคลากร 56 คนที่ได้มาด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างโดยการสุตรของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.95 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การทดสอบค่าเอฟ การทดสอบความแปรปรวนทางเดียว และการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) และ

ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) จำนวน 12 คน และใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

4. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดจากการจัดการทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาซุง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี 4 ด้าน คือ (1) ด้านการวางแผน (2) ด้านวิธีการสรรหา (3) ด้านการพัฒนา (4) ด้านการบำรุงรักษา

5. ผลการวิจัย

1. บุคลากรของ อบต.มีความคิดเห็นต่อการจัดการทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาซุง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.92$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้ว พบว่า ด้านการบำรุงรักษา ($\bar{X} = 4.07$) รองลงมา คือ ด้านการวางแผน ($\bar{X} = 3.97$) ด้านการสรรหา ($\bar{X} = 3.90$) และ ด้านการพัฒนา ($\bar{X} = 3.73$) ตามลำดับ

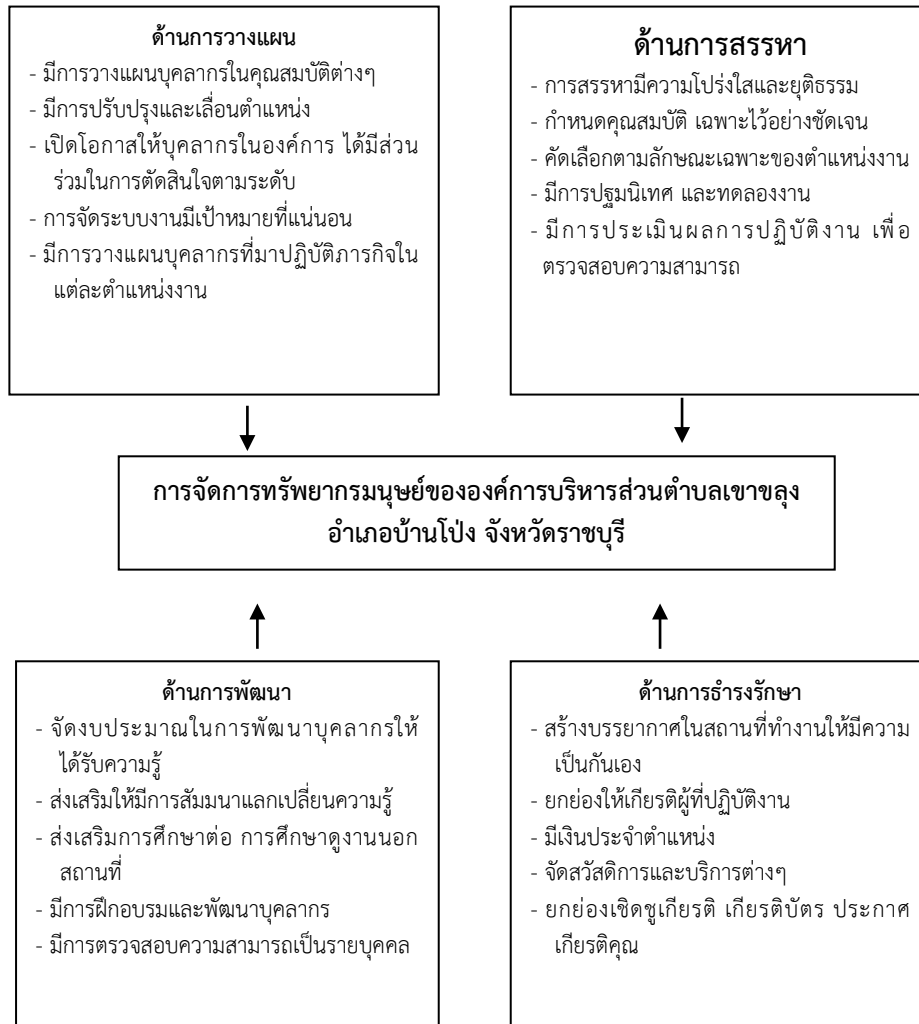
2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรของ อบต. ต่อการจัดการทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาซุง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า บุคลากรของ อบต. ที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และรายได้ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาซุง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี แตกต่างกันอย่างมีนัยทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และแนวทางการจัดการทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาซุง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี พบว่า

ปัญหา และอุปสรรค คือ บุคลากรไม่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ การวางแผนขาดการมีส่วนร่วม เมื่อมีบุคลากรโอน-ย้าย ลาออก ไม่สามารถจัดหาบุคลากรมาแทนตำแหน่งได้ทันต่อความต้องการ ทำให้การปฏิบัติงานไม่ต่อเนื่อง ใช้หลักการสรรหาแบบอุปถัมภ์มากกว่าระบบคุณธรรม ผู้บริหารไม่ให้ความสำคัญในการสนับสนุนเพิ่มศักยภาพบุคลากร ผู้บริหารสนใจงานมากกว่าการใส่ใจพนักงาน แนวทางการจัดการ โดยองค์การบริหารส่วนตำบล ควรเพิ่มศักยภาพของบุคลากร สร้างค่านิยมที่ดี ความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์ ความเพียรพยายาม ความรักเมตตาเอาใจใส่เอื้ออาทรต่อกัน ความรับผิดชอบ การมีอุดมการณ์ในการทำงานเพื่อส่วนรวม จัดบรรยากาศการทำงานที่มีความรัก ความอบอุ่น รักษาผลประโยชน์ของบุคลากร ทำตนเป็นแบบอย่าง ให้กำลังใจ ให้รางวัลผลตอบแทนแก่คนดีมีคุณธรรม และให้โอกาสบุคลากรได้แสดงความคิดเห็นเสนอแนะ จัดการสื่อสารข้อมูลข่าวสารให้โปร่งใส บุคลากรมีส่วนรับรู้การตัดสินใจผลการดำเนินงาน และผลประโยชน์ที่จะได้รับอย่างเสมอภาคและยุติธรรม

6. สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “การจัดการทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาขลุ้ง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี” สรุปเป็นองค์ความรู้ได้ดังนี้

จากองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา การจัดการทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาขลุ้ง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

ด้านการวางแผน อธิบายได้ว่า องค์การบริหารส่วนตำบลควรมีการวางแผนบุคลากรให้ละเอียดและชัดเจนมากขึ้นกว่าเดิม ควรรับเอาบุคลากรที่มีวุฒิการศึกษา และประสบการณ์

ที่เหมาะสมกับตำแหน่งบุคลากรที่จะเข้ามาทำงานในองค์การบริหารส่วนตำบลจะต้องเป็นคนที่มีความรู้ ความสามารถ การศึกษา ประสบการณ์เดิม เจตคติ คุณธรรม จริยธรรม แรงจูงใจ ความเป็นผู้นำ ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทต่างๆ บุคลิกภาพ และลักษณะนิสัยความร่วมมือ รับผิดชอบความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมงาน และเป็นคนที่มีคุณสมบัติเหมาะสมเพื่อที่จะเป็นแบบอย่างที่ดีแก่พนักงานด้วยกัน ควรมีการกำหนดตำแหน่งงานให้เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถของบุคลากร ควรมีแผนในการปรับปรุงและเลื่อนตำแหน่งให้แก่บุคลากรให้ทั่วถึง และให้เหมาะสมกับความสามารถและประสบการณ์จริง

ด้านการสรรหา องค์การบริหารส่วนตำบลควรมีการคัดเลือกบุคลากรประกาศผ่านสื่อต่างๆ ที่หลากหลาย ควรมีมาตรฐานในการรับบุคลากรเข้ามาทำงาน เปิดโอกาสให้มีการแข่งขันอย่างกว้างขวาง ใช้ระบบความรู้ ความสามารถคัดเลือก มีความโปร่งใสและความยุติธรรม ควรตั้งคุณสมบัติ วุฒิการศึกษาและวิชาเฉพาะไว้อย่างชัดเจนในการที่จะรับเอาบุคลากรเข้ามาทำงาน ควรมีการสอบและคัดเลือกเอาบุคลากรที่มีความรู้เฉพาะด้านตรงตามสายงานที่รับ

ด้านการพัฒนา องค์การบริหารส่วนตำบลควรเปิดโอกาสให้บุคลากรได้รับการยกระดับความรู้ ทักษะใหม่ๆ อย่างทั่วถึง ควรมีแผนที่ชัดเจนในการที่จะพัฒนาบุคลากรในด้านต่างๆ และทางองค์การบริหารส่วนตำบลควรมีงบประมาณเพื่อลงทุนในการพัฒนาบุคลากรให้มากยิ่งขึ้น ควรให้โอกาสบุคลากรทุกๆ คนได้รับการพัฒนา ควรส่งเสริมให้มีการจัดสัมมนา แลกเปลี่ยนความรู้ ความสามารถทักษะใหม่กับองค์การบริหารส่วนตำบลต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกต่างประเทศและควรเปิดโอกาสให้กับบุคลากรรุ่นใหม่ในการยกระดับความรู้ ความสามารถหรือได้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น

ด้านการธำรงรักษา องค์การบริหารส่วนตำบล สร้างบรรยากาศในสถานที่ทำงานให้มีความเป็นกันเอง มียกย่องให้เกียรติผู้ที่ปฏิบัติงานดีเด่นที่แท้จริง มีการเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่งซึ่งส่วนหนึ่งจะเป็นที่มาของการได้รับเงินเดือนประจำตำแหน่ง มีสวัสดิการและบริการต่างๆ เช่น ค่ารักษาพยาบาล สงเคราะห์ที่อยู่อาศัย และมีการยกย่องเชิดชูเกียรติ เกียรติบัตร ประกาศเกียรติคุณให้แก่บุคลากรในองค์การ

7. อภิปรายผล

จากผลการวิจัย พบว่า การจัดการทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบล เขาชลุง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า อบต. มีการวางแผนเก็บข้อมูลบุคลากรเพื่อศึกษาวิเคราะห์วางแผนแนวทางปฏิบัติงานให้เหมาะสมอยู่ตลอดเวลา

และมีการวางแผนคุ้มครอง ซึ่งสอดคล้องงานวิจัยของ พระมหาสุเทพ สุเทวเมธี (ดีเยี่ยม) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารงานบุคคลขององค์การบริหารส่วนตำบล ตามทัศนะพนักงานส่วนตำบล อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก โดยรวม อยู่ในระดับมาก (พระมหาสุเทพ สุเทวเมธี(ดีเยี่ยม), ๒๕๕๖: ๑๓๓)

1) **ด้านการวางแผน** พบว่า บุคลากรมีความคิดเห็นต่อการจัดการทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาขลุ่ย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี อยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า องค์การบริหารส่วนตำบลเขาขลุ่ย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี มีการจัดการทรัพยากรมนุษย์ด้านการวางแผนที่ดีและมีความเหมาะสมคืออยู่แล้ว มีการจัดการทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาขลุ่ย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยเฉพาะ องค์การบริหารส่วนตำบลมีการวางแผนคุ้มครอง ดูแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีการวางแผนเก็บข้อมูลบุคลากรเพื่อศึกษาวิเคราะห์วางแผนปฏิบัติงานให้เหมาะสมอยู่ตลอดเวลา และมีการส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติงานเต็มตามศักยภาพ โดยยึดมั่นในระเบียบวินัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ชญญานันท์ จิณณัฐชา** ได้กล่าวว่า Competency คือ คุณลักษณะทั้งในด้านทักษะ ความรู้และพฤติกรรมของบุคคล ซึ่งจำเป็นต่อการปฏิบัติงานในตำแหน่งหนึ่งๆ ให้ประสบความสำเร็จจสรุปแล้ว ศักยภาพ คือ ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมที่จำเป็นต่อการทำงานของบุคคล ให้ประสบผลสำเร็จสูง กว่ามาตรฐานทั่วไป (ชญญานันท์ จิณณัฐชา, ๒๕๕๔: ๑๑)

2) **ด้านการสรรหา** พบว่า บุคลากรมีความคิดเห็นต่อการจัดการทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาขลุ่ย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี อยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า องค์การบริหารส่วนตำบลเขาขลุ่ย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี มีการสรรหาบุคลากรที่ดีและมีความเหมาะสมคืออยู่แล้ว การประชาสัมพันธ์เพื่อให้บุคคลที่มีความรู้ความสามารถสมัครอย่างทั่วถึง มีวิธีการรักษาราชการแทนตามหลักอาวุโส ผลงานและตามความรู้ความสามารถและมีการทดลองงานของบุคลากร โดยมีการแต่งตั้ง มีวิธีการรับโอน มีการเลื่อนตำแหน่งที่มีมาตรฐานเที่ยงตรง เป็นธรรมและเชื่อถือได้ ซึ่งงานวิจัยมีการสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ **พระมหาสุเทพ สุเทวเมธี(ดีเยี่ยม)** ได้ศึกษาเรื่อง “การบริหารงานบุคคลขององค์การบริหารส่วนตำบล ตามทัศนะพนักงานส่วนตำบล อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก” โดยรวมอยู่ในระดับมาก (พระมหาสุเทพ สุเทวเมธี(ดีเยี่ยม), ๒๕๕๖: ๑๓๓)

3) **ด้านการพัฒนา** พบว่า บุคลากรมีความคิดเห็นต่อการจัดการทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาขลุ่ย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี อยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า

องค์การบริหารส่วนตำบลเขาขลุ่ย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี มีการพัฒนาที่ดีและมีความเหมาะสม องค์การบริหารส่วนตำบลมีงบประมาณในการจัดประชุมฝึกอบรมสัมมนาเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่ดีต่องานของบุคลากร มีการจัดวางแผนเตรียมบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในอนาคตโดยให้ทุนการศึกษาเพื่อรองรับตำแหน่ง หน้าที่งาน ให้ครอบคลุม มีการอนุญาตให้บุคลากรไปศึกษาวิธีการทำงานที่หน่วยงานอื่นๆ หรือสถานที่ศึกษาต่างๆ บางแห่ง เพื่อเพิ่มพูนความรู้ความสามารถในการทำงานและมีการจัดแสดงนิทรรศการทางวิชาการคือการจัดนิทรรศการแสดงถึงความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการในแต่ละสาขาตามความต้องการของบุคลากรและหน่วยงานเพื่อให้บุคลากรได้รู้ได้ศึกษาเพิ่มเติม ซึ่งงานวิจัยมีการสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ **พระมหาสุเทพ สุเทวมณี(ดีเยี่ยม)** ได้ศึกษาเรื่อง “การบริหารงานบุคคลขององค์การบริหารส่วนตำบล ตามทัศนคติของพนักงานส่วนตำบล อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก” โดยรวมอยู่ในระดับมาก (พระมหาสุเทพ สุเทวมณี(ดีเยี่ยม), ๒๕๕๖: ๑๓๓)

4) **ด้านการธำรงรักษา** พบว่า บุคลากรมีความคิดเห็นต่อการจัดการทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาขลุ่ย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า องค์การบริหารส่วนตำบลเขาขลุ่ย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี มีการธำรงรักษาบุคลากรที่ดีและมีความเหมาะสมดีอยู่แล้ว มีการควบคุม กำกับ ติดตามและนิเทศบุคลากรให้ปฏิบัติงานเต็มความสามารถและเป็นไปตามจุดประสงค์ขององค์การบริหารส่วนตำบล มีการควบคุม กำกับ ติดตามและนิเทศบุคลากรให้ปฏิบัติงานเต็มความสามารถและเป็นไปตามจุดประสงค์ขององค์การบริหารส่วนตำบล มีการจัดสวัสดิการอัตราเงินเดือน ตำแหน่ง ค่าจ้างให้แก่บุคลากรตามที่ราชการกำหนด และ อบต.มีการต้อนรับและสร้างขวัญกำลังใจที่ดีให้แก่บุคลากรที่เข้ามาทำงานใหม่ ซึ่งงานวิจัยมีการสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ **วรัญญา กุมริจิตร์** ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารงานบุคคลของเทศบาลตำบลในเขตอำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า การบริหารงานบุคคลของเทศบาลตำบลในเขตอำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร ด้านการธำรงรักษาและป้องกันทรัพยากรมนุษย์ อยู่ในระดับมาก (วรัญญา กุมริจิตร์, ๒๕๕๔)

8. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาขลุ่ย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี” ผู้วิจัยขอเสนอประเด็นที่ควรกำหนดเป็นนโยบายเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้นำไปใช้ ดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) องค์กรบริหารส่วนตำบล ควรมีความพร้อมในด้านอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้งบประมาณ เทคโนโลยี และศักยภาพของบุคลากร
- 2) ผู้บริหารควรสร้างค่านิยมที่ดีงามร่วมกัน ความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์ ความเพียรพยายาม ความรักเมตตาเอาใจใส่เอื้ออาทรต่อกัน ความรับผิดชอบ การมีอุดมการณ์ในการทำงานเพื่อส่วนรวม
- 3) ผู้บริหารควรจัดบรรยากาศการทำงานที่มีความรัก ความอบอุ่น รักษาผลประโยชน์ของบุคลากร ทำตนเป็นแบบอย่าง ให้กำลังใจ ให้รางวัลผลตอบแทนแก่คนดีมีคุณธรรม
- 4) ผู้บริหารควรให้บุคลากรมีโอกาสแสดงความคิดเห็นเสนอแนะจัดการสื่อสารข้อมูลข่าวสารให้โปร่งใส บุคลากรมีส่วนรับรู้การตัดสินใจ ผลการดำเนินงาน และผลประโยชน์ที่ได้รับอย่างเสมอภาคและยุติธรรม

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

- 1) ผู้บริหารองค์กรส่วนตำบล ควรใช้ระบบคุณธรรมในการบริหารงานบุคคล
- 2) ผู้บริหารองค์กรบริหารส่วนตำบล ควรสนับสนุนให้พนักงานมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการบริหารงานบุคคลเพื่อให้เป็นที่ยอมรับทุกฝ่าย
- 3) ผู้บริหารองค์กรบริหารส่วนตำบล ควรกำหนดนโยบายการบริหารส่วนบุคคลให้ชัดเจน ประกาศให้พนักงานรับทราบโดยทั่วถึง เปิดโอกาสให้พนักงานแสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง
- 4) ผู้บริหารองค์กรบริหารส่วนตำบล ควรมีการสำรวจความต้องการของพนักงานเป็นประจำทุกปี

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษาเกี่ยวกับ รูปแบบการบริหารงานควบคู่ไปกับให้บริการประชาชนตามหลักธรรมอื่นๆ ทางพระพุทธศาสนา
- 2) ควรศึกษาเกี่ยวกับ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรบริหารส่วนตำบล
- 3) ควรศึกษาเกี่ยวกับ ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการจัดการทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรบริหารส่วนตำบล
- 4) ควรศึกษาเกี่ยวกับ การปฏิบัติงานขององค์กรบริหารส่วนตำบลโดยยึดหลักธรรมอื่นๆ ทางพระพุทธศาสนา

บรรณานุกรม

- ชัยญานันท์ จิณณัฐชา. “การพัฒนาบุคลากรโดยใช้แนวทางสมรรถนะ”. **วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีมหานคร, 2554.
- พระมหาสุเทพ สุทวเมธี(ดีเยี่ยม). “การบริหารงานบุคคลขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2557.
- วรัญรดา กุมรีจิตร. “การบริหารงานบุคคลของเทศบาลตำบลในเขตอำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร”. **สารนิพนธ์ศาสตรมหาบัณฑิต รัฐศาสตร์การปกครอง**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2554.

ประสิทธิผลการบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพองค์การบริหารส่วนตำบล
โคกพระเจดีย์ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม

Effectiveness Of Health Care Fund Management Khok Phra Chedi
Sub-District, of Nakhonchaisri District, Nakhonpathom Province

พระมหาฉัตร กตสารโ (มาสวัสดิ์)* สุรินทร์ นียมามงูร์** เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง***

Phra MahaChatr Katasaro (Maswasd), Surin Niyamangoon, Kiettisak Suklueang

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1. เพื่อศึกษาประสิทธิผลการบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพองค์การบริหารส่วนตำบลโคกพระเจดีย์ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม 2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพองค์การบริหารส่วนตำบลโคกพระเจดีย์ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิบาท 4 กับประสิทธิผลการบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพองค์การบริหารส่วนตำบลโคกพระเจดีย์ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม 4. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะต่อการบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพองค์การบริหารส่วนตำบลโคกพระเจดีย์ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม การดำเนินการวิจัยเป็นแบบผสมวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้การวิจัยเชิงสำรวจจากแบบสอบถามซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.977 กลุ่มตัวอย่าง คือประชาชนในพื้นที่ตำบลโคกพระเจดีย์ จำนวน 360 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการทดสอบค่าเอฟ ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ด้วยวิธีของเพียร์สัน และการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 12 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพองค์การบริหารส่วนตำบลโคกพระเจดีย์ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม

---

* หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

** ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

*** ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.74$, S.D. = 0.364) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพองค์การทุกด้านอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านบริการส่งเสริมสุขภาพ ($\bar{X} = 3.85$, S.D. = 0.339) ด้านป้องกันโรค ($\bar{X} = 3.78$, S.D. = 0.414) ด้านฟื้นฟูสมรรถภาพ ($\bar{X} = 3.71$, S.D. = 0.457) และ ด้านปฐมภูมิเชิงรุก ($\bar{X} = 3.60$, S.D. = 0.411) ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบการความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพองค์การบริหารส่วนตำบลโคกพระเจดีย์ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มี เพศ อายุ อาชีพและรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ส่วนประชาชนที่มีวุฒิการศึกษา ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพ ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

3. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเกี่ยวกับอิทธิบาท 4 ในการบริหารกองทุนหลักประกันสุขภาพกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพองค์การบริหารส่วนตำบลโคกพระเจดีย์ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม พบว่า ปัจจัยเกี่ยวกับอิทธิบาท 4 ในการบริหารกองทุนหลักประกันสุขภาพ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพองค์การบริหารส่วนตำบลโคกพระเจดีย์ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวม อยู่ในระดับต่ำ ($r = .126^*$) เมื่อพิจารณาเป็นตามรายด้าน พบว่า ด้านบริการส่งเสริมสุขภาพอยู่ในระดับต่ำ ($r = .223^{**}$) ด้านป้องกันโรคอยู่ในระดับต่ำ ($r = .101$) ด้านฟื้นฟูสมรรถภาพอยู่ในระดับต่ำ ($r = .019$) และด้านปฐมภูมิเชิงรุกอยู่ในระดับต่ำ ($r = .138^*$)

4. แนวทางการปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพองค์การบริหารส่วนตำบลโคกพระเจดีย์ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม คือ สมาชิก ฝ่ายบริหารทุกคนทั้งที่เป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล และที่เป็นสมาชิกกองทุนหลักประกันสุขภาพตลอดจนผู้ใหญ่บ้าน กำนันและประชาชนในตำบลทั้งหมด ควรปฏิบัติตามหน้าที่รับความผิดชอบให้เต็มกำลังความสามารถด้วยซื่อสัตย์สุจริต มีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบการปฏิบัติงานได้ เพื่อให้สำเร็จลุล่วงไปตามเป้าหมาย อันจะนำมาซึ่งความสุขและความเจริญให้กับชุมชน

คำสำคัญ : ประสิทธิภาพ,หลักอิทธิบาท 4,การบริหาร,กองทุนหลักประกันสุขภาพ

Abstract

Objectives of this research were: 1. to study the effectiveness of health care fund administration of Khok Phra Chedi Subdistrict, Nakhon Chaisri District, Nakhon Pathom Province, 2 . to compare the opinions of the people on the effectiveness of health care fund administration of Khok Phra Chedi Subdistrict, Nakhon Chaisri District, Nakhon Pathom Province, classified by personal factorssm, 3. to study the relationship between the Itthbhatti 4 with the effectiveness of health care fund administration of Khok Phra Chedi Subdistrict, Nakhon Chaisri District, Nakhon Pathom Province, and 4 to study the recommendations to the management of health care fund administration of Khok Phra Chedi Subdistrict, Nakhon Chaisri District, Nakhon Pathom Province The research methodology was mixed methods researches; quantitative research and qualitative research. For quantitative research, it was conducted by survey research using the questionnaire to collect the data from the questionnaire which has the whole confidence value equal to 0.977 from a sample of 326 people of Khok Phra Chedi Sub-district. The data was analyzed by using frequency, percentage, mean and standard deviation, t-test, F-test from one-way analysis of variance, and Pearson's correlation coefficient analysis. And qualitative research Using in-depth interview method with 12 key informants.

The research found that;

1 . The overall opinion towards the effectiveness of health care fund administration of Khok Phra Chedi Subdistrict, Nakhon Chaisri District, Nakhon Pathom Province, was at the high level ($\bar{X}$ =3.74, S.D.=0.364). When considering each aspect, it was also found that the opinion towards all aspect were at the high level; health promotion services ($\bar{X}$ =3.85, S.D.=0.339), prevention of diseases ($\bar{X}$ =3.78, S.D.=0.414), rehabilitation ($\bar{X}$ =3.71, S.D.=0.457), primary proactive ($\bar{X}$ =3.60, S.D.=0.411).

2 . The results of the comparison of people opinion towards the effectiveness of health care fund administration of Khok Phra Chedi Subdistrict, Nakhon Chaisri District, Nakhon Pathom Province classified by personal factors, it was found that people with different gender, age, occupation and income had significant different opinions towards the effectiveness of health care fund administration of Khok Phra Chedi Subdistrict, Nakhon Chaisri District, Nakhon

Pathom Province at the 0.05 level, therefore accepting the research hypotheses. But for people with different educational backgrounds, they had no significant different opinions towards the effectiveness of health care fund administration of Khok Phra Chedi Subdistrict, Nakhon Chaisri District, Nakhon Pathom Province, therefore rejecting the research hypothesis.

3. For the relationship, it was found that there was positive relationship between the practice on Ittibahtti 4 and the effectiveness of health care fund administration of Khok Phra Chedi Subdistrict, Nakhon Chaisri District, Nakhon Pathom Province at the low level ($r = 0.126^*$). When considering each aspect, it was also found that, all aspect had the positive relationship at the low level; the health promotion service ($r = .223^{**}$), the disease prevention ($r = .101^{**}$), rehabilitation ($r = 0.019^{**}$), and primary proactive ($r = .138^{**}$).

4. The guideline for improvement of the effectiveness of health care fund administration of Khok Phra Chedi Subdistrict, Nakhon Chaisri District, Nakhon Pathom Province are that the members, executives of both local administration organization and health care fund including of headmen and people should perform their duties with full power, honesty, transparency, and can be checked in order to fulfill the goals of the health care fund.

1. บทนำ

การดำเนินงานหลักประกันสุขภาพทุกถ้วนหน้าจากจุดเริ่มต้นที่มี พระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.2545 จนถึง ณ ปัจจุบัน ได้มีการพัฒนารูปแบบการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงบริการและได้รับบริการสาธารณสุขตามสิทธิพึงได้ในฐานะความเป็นประชาชนไทย ความสำคัญของการดำเนินงานอยู่ที่ความร่วมมือจากภาคส่วนทั้งภาคประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สภาวิชาชีพ และที่สำคัญอย่างมากคือผู้ให้บริการสาธารณสุขแก่ประชาชน ที่จะต้องมีการพัฒนาระบบบริการสุขภาพและจัดบริการให้ประชาชนเข้าถึงบริการที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน ทั้งนี้กระบวนการการบริหารกองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติถือเป็นกลไกสำคัญอย่างหนึ่ง ที่จะช่วยให้ผู้บริการสามารถให้บริการสาธารณสุขที่มีคุณภาพและมีการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ กระบวนการบริหารกองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เป็นกลไกสำคัญที่จะช่วยสนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาระบบบริการสาธารณสุขและการจัดบริการเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงบริการที่มีคุณภาพ มาตรฐานอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม การกำหนดหลักเกณฑ์การดำเนินงานและการบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นจากผู้รับบริการผู้ให้บริการ และผู้เกี่ยวข้องจากภาคส่วนต่าง รวมทั้งการระดม

ความคิดเห็นจากนักวิชาการ เพื่อให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ก่อให้เกิดการพัฒนา รูปแบบการดำเนินงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ประชาชนเข้าถึงบริการและได้รับบริการสาธารณสุขตามสิทธิพึงในฐานะความเป็นประชาชนไทยซึ่งจะเป็นประโยชน์สำหรับทุกภาคส่วนในการร่วมกันผลักดันให้เกิดระบบหลักประกันสุขภาพที่ประชาชนเข้าถึงด้วยความมั่นใจให้ผู้ให้บริการมีความสุข และก่อให้เกิดความเป็นธรรมที่ประชาชนพึงได้รับจากระบบประกันสุขภาพของประเทศไทยกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ ถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ (Public policy) ที่มุ่งหวังในการตอบสนองความต้องการของประชาชนจำนวนมาก ดังนั้นหากท้องถิ่น และชุมชนมีความตระหนักและมีบทบาทร่วมในการจัดการกับปัญหาสุขภาพของชุมชนมากขึ้น ด้วยการเสริมสร้างสุขภาพ (health promotion) โดยมุ่งเน้นไปที่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมลดความเสี่ยงด้านสุขภาพ เป็น “มิติทางสังคมเพื่อสุขภาพ” (Social determinant of health) ท้องถิ่น และชุมชนก็จะเป็ศูนย์กลางรวม (center of gravity) ของการขับเคลื่อนกิจกรรมสุขภาพ และความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ต่างๆ (ศูนย์บริการวิชาการเศรษฐศาสตร์, ๒๕๕๒) ปี พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 19 พฤศจิกายน 2545 มาตรา 13(3) มาตรา 18(8) มาตรา 47 และมาตรา 48(4) แห่ง พรบ. หลักประกันสุขภาพ ฯ พ.ศ. 2545 กำหนดให้ อปท. สนับสนุนและกำหนดหลักเกณฑ์ รวมทั้งส่งเสริมและเปิดโอกาสให้องค์กรชุมชน ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในดำเนินงานและการบริหารจัดการเงินกองทุนหลักประกัน สุขภาพในระดับท้องถิ่น

ด้วยเหตุผลและความเป็นมาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการวิจัยเพื่อศึกษาการดำเนินงานกองทุนตำบลโคกพระเจดีย์ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม เพื่อนำไปแก้ปัญหาการดำเนินงานให้กองทุนหมู่บ้านตำบล โคกพระเจดีย์มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจของคณะกรรมการและสมาชิกกองทุนหลักที่เกี่ยวกับกฎระเบียบ ข้อบังคับของกองทุน สิทธิประโยชน์ของสมาชิก ซึ่งผลการศึกษานี้ จะช่วยให้การพัฒนาในการดำเนินงานหมู่บ้าน ตำบลโคกพระเจดีย์ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐมให้มีประสิทธิภาพประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น และเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารกองทุนฯที่จะทำให้กองทุนมีความยั่งยืน เพื่อประโยชน์สูงสุดของประชาชนในตำบลโคกพระเจดีย์ต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิผลการบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพองค์การบริหารส่วนตำบลโคกพระเจดีย์ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพองค์การบริหารส่วนตำบลโคกพระเจดีย์ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิบาท 4 กับประสิทธิผลการบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพองค์การบริหารส่วนตำบลโคกพระเจดีย์ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม

4. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะต่อการบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพองค์การบริหารส่วนตำบลโคกพระเจดีย์ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม

3. ขอบเขตการวิจัย

3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

งานวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพองค์การบริหารส่วนตำบลโคกพระเจดีย์ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ” ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตเนื้อหาโดยสังเคราะห์จากแนวคิด/ทฤษฎีของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (ภิญโญ ประกอบผล , ๒๕๖๑) ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1.ด้านส่งเสริมสุขภาพ 2.ด้านป้องกันโรค 3.ด้านฟื้นฟูสมรรถภาพ 4.ด้านปฐมภูมิเชิงรุก

3.2 ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรต้น (Independent Variables) ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน และอิทธิบาท 4 ประกอบด้วย 1. ฉันทะ 2. วิริยะ 3. จิตตะ 4. วิมังสา

ตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ ประสิทธิผลการบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพองค์การบริหารส่วนตำบลโคกพระเจดีย์ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ประกอบด้วย 1.ด้านส่งเสริมสุขภาพ 2.ด้านป้องกันโรค 3.ด้านฟื้นฟูสมรรถภาพ 4.ด้านปฐมภูมิเชิงรุก

4. วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ประสิทธิผลการบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพองค์การบริหารส่วนตำบลโคกพระเจดีย์ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ซึ่งผู้วิจัยมีวิธีดำเนินการวิจัยแบบผสมวิธี โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนในเขตตำบลโคกพระเจดีย์ จำนวน 360คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการทดสอบค่าเอฟ การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ด้วยวิธีของเพียร์สันและการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

5. ผลการวิจัย

1. ระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพองค์การบริหารส่วนตำบลโคกพระเจดีย์ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.74$, S.D. = 0.364) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ประสิทธิผลการบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพองค์การบริหารส่วนตำบลโคกพระเจดีย์ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านบริการส่งเสริมสุขภาพ ($\bar{X} = 3.85$, S.D. = 0.339) ด้านป้องกันโรค ($\bar{X} = 3.78$, S.D. = 0.414) ด้านฟื้นฟูสมรรถภาพ ($\bar{X} = 3.71$, S.D. = 0.457) และ ด้านปฐมภูมิเชิงรุก ($\bar{X} = 3.60$, S.D. = 0.411) ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพองค์การบริหารส่วนตำบลโคกพระเจดีย์ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มี เพศ อายุ อาชีพและรายได้ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ส่วนประชาชนที่มีวุฒิ การศึกษา ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพ ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

3. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเกี่ยวกับอิทธิบาท 4 ในการบริหารกองทุนหลักประกันสุขภาพกับประสิทธิผลการบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพองค์การบริหารส่วนตำบลโคกพระเจดีย์ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม พบว่า ปัจจัยเกี่ยวกับอิทธิบาท 4 ในการบริหารกองทุนหลักประกันสุขภาพ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิผลการบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพองค์การบริหารส่วนตำบลโคกพระเจดีย์ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวม อยู่ในระดับต่ำ ($r = .126^*$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านบริการส่งเสริมสุขภาพอยู่ในระดับต่ำ ($r = .223^{**}$) ด้านป้องกันโรคอยู่ในระดับต่ำ ($r = .101$) ด้านฟื้นฟูสมรรถภาพอยู่ในระดับต่ำ ($r = .019$) และด้านปฐมภูมิเชิงรุกอยู่ในระดับต่ำ ($r = .138^*$)

4. แนวทางการปรับปรุงประสิทธิผลการบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพองค์การบริหารส่วนตำบลโคกพระเจดีย์ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม คือ สมาชิก ฝ่ายบริหารทุกคนทั้งที่เป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล และที่เป็นสมาชิกกองทุนหลักประกันสุขภาพตลอดจนผู้ใหญ่บ้าน กำนันและประชาชนในตำบลทั้งหมด ควรปฏิบัติตามหน้าที่รับความผิดชอบให้เต็มกำลังความสามารถด้วยซื่อสัตย์สุจริต มีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบการปฏิบัติงานได้ เพื่อให้สำเร็จลุล่วงไปตามเป้าหมาย อันจะนำมาซึ่งความสุขและความเจริญให้กับชุมชน

6. อภิปรายผล

จากการสรุปผลการวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพองค์การบริหารส่วนตำบลโคกพระเจดีย์ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ” โดยรวมทั้ง 4 ด้าน สามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การวิเคราะห์ประสิทธิผลการบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพองค์การบริหารส่วนตำบลโคกพระเจดีย์ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม พบว่า ประสิทธิผลการบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพองค์การบริหารส่วนตำบลโคกพระเจดีย์ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยจะเห็นว่าการบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพนั้น มีกระบวนการที่มีประสิทธิผลอย่างชัดเจน ตลอดจนได้รับความร่วมมือจากประชาชนในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยะนุช เนื่ออ่อน ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการตอบสนองกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นของคณะกรรมการบริหารระบบหลักประกันสุขภาพในจังหวัดกระบี่” ผลการวิจัยพบว่า การตอบสนองกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นของคณะกรรมการบริหารระบบหลักประกันสุขภาพโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.34$, S.D. = 0.40) ผลการทดสอบปัจจัยที่มีผลต่อระดับการตอบสนองกองทุนดังกล่าว พบว่า การรับรู้ประโยชน์ของกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น การรับรู้บทบาทของคณะกรรมการบริหารระบบหลักประกันสุขภาพ และความเพียงพอของคณะกรรมการบริหารระบบหลักประกันสุขภาพร่วมกันทำนายระดับการตอบสนองกองทุนดังกล่าวได้ร้อยละ 51 (adjusted R2 = .51, p < .05) โดยการรับรู้ประโยชน์ของกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นเป็นตัวทำนายที่ดีที่สุด (ร้อยละ 47) ผลจากการศึกษายืนยันความสำคัญของการส่งเสริมให้คณะกรรมการบริหารระบบหลักประกันสุขภาพมีการรับรู้ประโยชน์ของกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นเป็นอันดับแรก ร่วมกับการสนับสนุนให้มีการรับรู้บทบาทของคณะกรรมการบริหารระบบหลักประกันสุขภาพและควรให้ความสำคัญกับแผนการพัฒนากำลังคน เพื่อให้คณะกรรมการบริหารระบบหลักประกันสุขภาพสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

7. สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

องค์ความรู้จากการองค์ความรู้จากการวิจัย “ประสิทธิผลการบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพองค์การบริหารส่วนตำบลโคกพระเจดีย์ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ” สรุปได้ว่า

ประสิทธิผลการบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพองค์การบริหารส่วนตำบลโคกพระเจดีย์ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ประกอบไปด้วย 4 ด้าน ซึ่งแต่ละด้านมีข้อค้นพบที่สำคัญ คือ

1. ด้านบริการส่งเสริมสุขภาพ

การบริการส่งเสริมสุขภาพมีการบูรณาการทำงานร่วมกันทุกภาคส่วนแนะนำวิธีออกกำลังกายเสริมสร้างสุขภาพจัดทำแผนสุขภาพประจำปีและประชุม อ.ส.ม.ประจำเดือนสร้างผู้นำนักพัฒนาที่เสียสละพร้อมกับเครือข่ายจิตอาสาด้านสุขภาพ

2. ด้านป้องกันโรค

การป้องกันโรคมีการออกข้อบัญญัติควบคุม ป้องกันโรคเป็นอ.ส.ม.ร่วม รพสต.ออกดูแลในละแวกเพื่อการป้องกัน มีหน่วยงานศึกษาช่วงฤดูการเกิดโรคระบาด มีการป้องกันและควบคุมโรคระบาดในท้องที่ได้มาตรฐานตามกรมควบคุมโรค

3. ด้านฟื้นฟูสมรรถภาพ

การฟื้นฟูสมรรถภาพ ทาง รพสต.จะมีการออกหน่วย เยี่ยมผู้ป่วยทุกเดือน มีการฟื้นฟูคนพิการ ในการให้การศึกษาค้นหาอุปกรณ์เครื่องมือแพทย์ให้กับเด็กผู้พิการ และการฟื้นฟูสมรรถภาพสำหรับผู้สูงอายุ

4. ด้านปฐมภูมิเชิงรุก

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ซึ่งให้บริการ การดูแลด้านสุขภาพกับประชาชนมีเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่มีความรู้และสามารถให้บริการปฐมภูมิได้มีการช่วยเหลือผู้ป่วยในการนำส่งโรงพยาบาลมีแพทย์และพยาบาลให้บริการประชาชน

องค์ความรู้จากการวิจัย “อิทธิบาท 4” สรุปได้ว่า

อิทธิบาท 4 ในการบริหารกองทุนหลักประกันสุขภาพนั้นมี 4 ด้านซึ่งแต่ละด้านมีข้อค้นพบที่สำคัญ คือ

1. ด้านฉันทะ มีความจำเป็นและสำคัญต่อการบริหารองค์กรเพราะเป็นจุดเริ่มทำงาน
2. วิริยะ ให้บุคลากรมีความตื่นตัวพร้อมที่จะพัฒนาการทำงานตลอดเวลา
3. จิตตะ ให้ความสำคัญในงานทุกงานด้วยความเอาใจใส่กำกับติดตาม
4. วิมังสา ให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการพิจารณาไตร่ตรองในงานให้รอบคอบทุกด้าน

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพองค์การบริหารส่วนตำบลโคกพระเจดีย์ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม” ผู้วิจัยขอเสนอประเด็นที่ควรกำหนดเป็นนโยบายเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้นำไปใช้ ดังต่อไปนี้

1. ควรให้กองทุนหลักประกันสุขภาพ และ อ.บ.ต. โคกพระเจดีย์ อ.นครชัยศรี จ. นครปฐม ศึกษาหลัก อิทธิบาท 4 อย่างจริงจังเพื่อในองค์กร เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อให้เกิดเป็นประสิทธิผล

2. ควรให้กองทุนหลักประกันสุขภาพ และ อ.บ.ต. โคกพระเจดีย์ อ.นครชัยศรี จ. นครปฐมควรนำหลัก อิทธิบาท 4 ไปบูรณาการร่วมกับ การกำหนดนโยบายการวางแผนพัฒนา ภายในชุมชน ท้องถิ่น เพื่อให้เกิดเป็นประสิทธิผล

3..ควรให้กองทุนหลักประกันสุขภาพ และ อ.บ.ต. โคกพระเจดีย์ อ.นครชัยศรี จ. นครปฐมควรนำหลัก อิทธิบาท 4 ไปบูรณาการร่วมกับแนวคิด ทฤษฎีด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับการ บริหารงานภายในองค์กร เพื่อให้เจ้าหน้าที่เกิดความสามัคคีกันในหมู่คณะยิ่งขึ้น

8.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการกองทุน หลักประกันสุขภาพองค์การบริหารส่วนตำบลโคกพระเจดีย์ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม” ผู้วิจัยขอเสนอประเด็นที่ควรนำไปปฏิบัติเพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องได้นำไปใช้ ดังต่อไปนี้

1. เจ้าหน้าที่กองทุนหลักประกันสุขภาพ และ อ.บ.ต. โคกพระเจดีย์ อ.นครชัยศรี จ. นครปฐม ควรมีการประชุมอย่างต่อเนื่องเป็นประจำเพื่อวางแผนการทำงาน โดยนำหลัก อิทธิ บาท 4 ไปปฏิบัติใช้ให้เกิดประโยชน์และเห็นรูปธรรมที่ชัดเจน

2. เจ้าหน้าที่กองทุนหลักประกันสุขภาพ และ อ.บ.ต. โคกพระเจดีย์ อ.นครชัยศรี จ. นครปฐม ควรส่งเสริม ให้มีกิจกรรม และพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้ประชาชนเห็น คุณค่าของประเพณี และวัฒนธรรมซึ่งนับวัน จะสูญหายสังคม ชุมชน ท้องถิ่น

3. เจ้าหน้าที่กองทุนหลักประกันสุขภาพ และ อ.บ.ต. โคกพระเจดีย์ อ.นครชัยศรี จ. นครปฐม ควรเปิดโอกาสให้สมาชิกกองทุนได้เสนอปัญหาหรือความต้องการ ข้อเสนอแนะอย่าง เสรี

8.3 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นประสิทธิผลการบริหารจัดการกองทุน หลักประกันสุขภาพองค์การบริหารส่วนตำบลโคกพระเจดีย์ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม” ผู้วิจัยขอเสนอให้ผู้สนใจได้นำไปศึกษาวิจัยครั้งต่อไปในประเด็นดังต่อไปนี้

1. ควรศึกษาวิถีแก้มวลพิษทางอากาศและสิ่งแวดล้อมตามแนวทางการบริหารของ กองทุนประกันสุขภาพ

2. ควรศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และสัมภาษณ์เชิงลึกกับ คณะกรรมการบริหารกองทุนและสมาชิก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดถึงและนำมาพัฒนาการ ดำเนินงานกองทุนหลักประกันสุขภาพให้ดียิ่งขึ้น

3. ควรทำการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี ให้ควบคู่กันไปด้วย เพื่อเพิ่มประสิทธิผลในการจัดการบริหารกองทุนหลักประกันสุขภาพให้บรรลุเป้าหมาย

บรรณานุกรม

1. ภาษาไทย

(1) เอกสาร/บทความ

นายภิญโญ ประกอบผล .รองผู้ราชการจังหวัดนครปฐม ปฏิบัติราชการแทนผู้ว่า ราชจังหวัดนครปฐมประกาศเรื่อง การเตรียมความพร้อมในการดำเนินงานกองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ปีงบประมาณ.สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ และกระทรวงมหาดไทย กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นวันที่ 17 กรกฎาคม 2561มปท.

(2) วิทยานิพนธ์

ปิยะนุช เนื้ออ่อน “ปัจจัยที่มีผลต่อการตอบสนองกองทุนหลักประกัน สุขภาพระดับท้องถิ่นของ คณะ กรรมการบริหารระบบหลักประกันสุขภาพในจังหวัดกระบี่”วิทยานิพนธ์บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ศูนย์บริการวิชาการเศรษฐศาสตร์. คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. “รายงานการวิจัยประเมินกองทุนสุขภาพหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2557.

ความพึงพอใจต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลจอหอ
อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา
Satisfaction with Administration of Sub-District Administrative
Organizations at Joho Sub-District, Mueng District, Nakhorn
Ratchasima Province

พานรินทร์ ไชยเอิก* รัฐพล เย็นใจมา** อนูวัต กระสังข์***
Panarin Chaioek, Ratthapol Yenjaima, Anuwat Krasang

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลจอหอ อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา 2. เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของประชาชนต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลจอหอ อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะความพึงพอใจต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลจอหอ อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา

ระเบียบวิธีวิจัยเป็นแบบผสมวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.960 สํารวจจากกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลจอหอ จำนวน 370 คน จากประชากร 4,964 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การทดสอบค่าเอฟ ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่ 2 กลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามี ความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบตัวต่อตัวกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 12 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับความพึงพอใจต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลจอหอ อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.69$, S.D. = 0.488) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่อยู่ในระดับมากคือ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ($\bar{X} = 3.80$,

---

* หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

** ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

*** ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

S.D. = 0.620) ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ($\bar{X}$ = 3.69, S.D. = 0.517) ด้านกระบวนการให้บริการ ($\bar{X}$ = 3.59, S.D. = 0.533) ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของประชาชนต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลจอหอ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มี อาชีพ และระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ส่วนประชาชนที่มีเพศ อายุ และรายได้ ต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

3. ข้อเสนอแนะความพึงพอใจต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลจอหอ อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา มีดังนี้ 1) ด้านกระบวนการให้บริการ ควรมีการสำรวจชุมชนบ่อยๆ และควรมีการลงพื้นที่ตรวจสอบเพื่อแก้ปัญหาอย่างเข้มงวดในเรื่องการกำจัดยาเสพติด ควรมีระบบการทำงานเป็นขั้นตอน เป็นสัดส่วน ควรสร้างองค์กรให้เข้มแข็งและต่อต้านการกระทำความผิด 2) ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ เจ้าหน้าที่ควรบริการทุกคนด้วยความเสมอภาคกัน ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงออกสำหรับแนวทางในการแก้ไขปัญหา 3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ควรให้การดูแลช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในแต่ละหมู่บ้านอย่างเท่าเทียมกัน ในเรื่องของไฟฟ้า น้ำประปาและการทำความสะอาด ควรมีระบบท่อระบายน้ำที่ดีขึ้น ควรที่จะมีจุดบริการน้ำดื่มและห้องน้ำตามจุดต่างๆ และควรจัดหาทุนการศึกษาสนับสนุนเด็กที่มีฐานะยากจน

คำสำคัญ : ความพึงพอใจต่อการบริหารงาน, องค์การบริหารส่วนตำบล

Abstract

Objectives of this research were 1. to study the level of satisfaction to the administration of Joho Sub-district Administration Organization, Mueang Nakhon Ratchasima District, Nakhon Ratchasima, 2. to compare people's satisfaction with the administration of Joho Sub-district Administration Organization, Mueang Nakhon Ratchasima District, Nakhon Ratchasima Classified by personal factors and 3. to study the guidelines for Satisfaction with Administration of Sub-district Administrative Organizations at Joho Sub-district, Mueng District, Nakhon Ratchasima Province.

Methodology was the mixed methods : The quantitative research conducted by survey method, collected data from 370 samples, derived from 4,964 people 18 years old and up with questionnaires with reliability value at 0.985, analyzed data with Frequency, Percentage, Mean, Standard Deviation, t-test, F-test and One way ANOVA, and the Least Significant Difference: LSD. For qualitative

research, Data were collected from 12 key informants by face-to-face-in-depth-interviewing and analyzed by descriptive interpretation.

Findings of the research were as follows:

1. The level of satisfaction to the administration of Joho Subdistrict Administration Organization Mueang Nakhon Ratchasima District Nakhon Ratchasima by overall was at high level ($\bar{X} = 3.69$, S.D. = 0.488). Each aspect indicated as good facilities aspect was at high level ($\bar{X} = 3.80$, S.D. = 0.620), personnel aspect was at high level ($\bar{X} = 3.69$, S.D. = 0.517), service rendering process was at high level ($\bar{X} = 3.43$, S.D. = 0.533), and all aspects were at high levels.

2. The compare people's satisfaction with the administration of Joho Sub-district Administration Organization Mueang Nakhon Ratchasima District Nakhon Ratchasima Classified by personal factors, classified by personal data indicated that people with different occupation and educational level had different satisfaction level at the statistically significant level at 0.05, accepting the set hypothesis. People with different gender, age, and income did not have different satisfaction level rejecting the set hypothesis.

3. Suggestions of satisfaction with the administration of Joho Sub-district Administration Organization Mueang Nakhon Ratchasima District Nakhon Ratchasima Province are as follows: 1) Service process Should have frequent community surveys And there should be a monitoring area to solve the strict problem of drug eradication Should have a working system as a step, should create a strong organization and resist the offense 2) the service personnel Staff should serve everyone with equality. Should provide opportunities for people to express themselves for solutions to problems 3) facilities Should provide care and help in each village equally in terms of electricity, water supply and cleaning Should have a better drain system Should have drinking water and bathroom service points at various points And should provide scholarships to support poor children

Keywords: Satisfaction with Administration, Sub-district Administration Organization

1. บทนำ

การปกครองท้องถิ่นเป็นการปกครองซึ่งราชการส่วนกลางได้มอบอำนาจในการปกครองและบริหารกิจการงานให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในขอบเขตอำนาจหน้าที่และพื้นที่ของตนที่กำหนดไว้ตามกฎหมาย องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกิดขึ้นตาม

พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2546) อีกนัยหนึ่งการปกครองส่วนท้องถิ่น คือการกระจายอำนาจของราชการส่วนกลางเพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ ได้ปกครองตนเองตามระบอบประชาธิปไตยซึ่งเป็นอิสระต่างหากจากการปกครองของราชการส่วนกลางที่ให้อำนาจแก่ประชาชนในท้องถิ่นได้ปกครองตนเองโดยมีวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งเพื่อกระจายอำนาจการปกครองให้ประชาชนในท้องถิ่นระดับตำบลซึ่งเป็นเขตชนบท อันเป็นพื้นส่วนใหญ่ของประเทศได้มีโอกาสเรียนรู้การแก้ปัญหาและการตอบสนองความต้องการของตนเอง โดยการเข้าไปมีบทบาทหรือมีส่วนร่วมในการบริหาร ซึ่งรวมไปถึงองค์การบริหารส่วนตำบล การที่จะพัฒนาประสิทธิภาพและประสิทธิผลของหน่วยงานให้มีศักยภาพในการบริหารงานและการให้บริการสาธารณะ สามารถแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนและตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง (พระธีระพงศ์ ธีระบุญโญ (จันทนา) 2556 : 1) องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนและแก้ไขปัญหา ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ทั้งยังยึดนโยบายของรัฐบาลเป็นกรอบแนวทางในการกำหนดนโยบาย อีกทั้งบทบาท อำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบ การบริหารงานเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่คณะผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก จึงจะสามารถขับเคลื่อนนโยบายต่างๆ ไปสู่การปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพเกิดประสิทธิผลสูงสุด และเกิดประโยชน์สุขแก่ชุมชนและประชาชนตลอดจนประเทศชาติ และพัฒนาการบริหารองค์กรให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน ทั้งในด้านพัฒนาองค์กรให้มีความครอบคลุมถึงโครงสร้าง อำนาจหน้าที่ คุณภาพในการให้บริการ ระบบการทำงาน รวมถึงเทคโนโลยี ศิลปวัฒนธรรม วัฒนธรรมองค์กร จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีความสอดคล้องและเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบ สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่องค์กรอื่นๆ (อัญชลี ดุสิตสุทธิรัตน์และคณะ 2559 : 2) องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นองค์กรท้องถิ่นที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด จึงนับว่าเป็นหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่น ที่ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนในท้องถิ่น มีอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการสาธารณะตามกฎหมายเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นทำให้ท้องถิ่นมีความเจริญรุ่งเรืองก้าวหน้า มีภารกิจหน้าที่ที่ต้องดำเนินการให้บริการแก่ประชาชน ในฐานะที่เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนระดับรากหญ้าในท้องถิ่นมากที่สุด ทำหน้าที่บำบัดทุกข์ บำรุงสุข จำเป็นที่จะต้องมีการบริหารงานสาธารณะให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา และตรงกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นมากที่สุดทั้งสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ เพื่อที่จะช่วยในการแก้ไขปัญหาที่แท้จริงของชุมชนทั้งสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ซึ่งถ้าหากองค์กรการบริหารส่วนตำบลที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุดไม่สามารถปฏิบัติ หรือมีความบกพร่องในการบริหารงานหรือปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายแล้ว ประชาชนนั่นเองที่จะได้รับผลกระทบมากที่สุด (ภิญโญ เข้มปัญญา 2558 : 58) ในทางกลับกัน หากองค์กรการบริหารส่วนตำบลมีการบริหารงานที่ดีมีประสิทธิภาพจะส่งผลให้การดำเนินงานของ

องค์กรเกิดความราบรื่นมีการประสานงานในการปฏิบัติร่วมกับประชาชนได้ดี ตลอดจนสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างตรงจุด

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น เพื่อให้การปฏิบัติงานสามารถบริการประชาชนได้อย่างทั่วถึง และเป็นธรรม การสำรวจความพึงพอใจต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะนอกจากจะทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลได้รับทราบปัญหาและความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจอย่างยิ่งที่จะทำการศึกษาวิจัย เรื่องความพึงพอใจต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลจอบห่อ อำเภอมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้เป็นพื้นฐานการบริหารงานและเป็นแนวทางในการบริหารงานให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชน ทำให้ได้รับความพึงพอใจมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลให้เกิดความสำเร็จผลตามเจตนารมณ์ ตามความพึงพอใจและความต้องการของประชาชน สามารถบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้หน่วยงานมีความก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลจอบห่อ อำเภอมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา
- 2) เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของประชาชนต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลจอบห่อ อำเภอมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
- 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะความพึงพอใจต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลจอบห่อ อำเภอมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

ดำเนินการตามระเบียบวิธีแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้เครื่องมือการวิจัยคือแบบสอบถาม (Quantitative) ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.960

จากกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลจอบห่อ จำนวน 370 คน ที่ได้จากสูตรของ Taro Yamane (สุรพล สุยะพรหมและสุทธิรัก ศรีจันทร์เพ็ญ 2553 : 106)

วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว เมื่อพบว่ามีค่าแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 12 คน แบบตัวต่อตัว วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

4. ผลการวิจัย

1. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมีจำนวน 210 คน คิดเป็นร้อยละ 56.80 มีอายุ 36 – 50 ปี มีจำนวน 200 คน คิดเป็นร้อยละ 54.00 มีอาชีพรับจ้าง จำนวน 223 คน คิดเป็นร้อยละ 60.30 มีระดับการศึกษาต่ำกว่ามัธยมศึกษา จำนวน 109 คน คิดเป็นร้อยละ 29.50 และมีรายได้ 10,000 บาทหรือต่ำกว่า มีจำนวน 186 คน คิดเป็นร้อยละ 50.30

2. ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของประชาชนต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลจ้อหอ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มี อาชีพ และระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ส่วนประชาชนที่มีเพศ อายุ และรายได้ ต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

3. ระดับความพึงพอใจต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลจ้อหอ อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านกระบวนการให้บริการ ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก อยู่ในระดับมาก ทุกด้าน

4. ข้อเสนอแนะความพึงพอใจต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลจ้อหอ อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา มีดังนี้ 1) ด้านกระบวนการให้บริการ ควรมีการสำรวจชุมชนบ่อยๆ และควรมีการลงพื้นที่ตรวจสอบเพื่อแก้ปัญหาอย่างเข้มงวดในเรื่องการกำจัดยาเสพติด ควรมีระบบการทำงานเป็นขั้นตอน เป็นสัดส่วน ควรสร้างองค์กรให้เข้มแข็งและต่อต้านการกระทำ ความผิด 2) ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ เจ้าหน้าที่ควรบริการทุกคนด้วยความเสมอภาคกัน ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงออกสำหรับแนวทางในการแก้ไขปัญหา 3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ควรให้การดูแลช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในแต่ละหมู่บ้านอย่างเท่าเทียมกัน ในเรื่องของ ไฟฟ้า น้ำประปาและการทำความสะอาด ควรมีระบบท่อระบายน้ำที่ดีขึ้น ควรที่จะมีจุดบริการน้ำดื่ม และห้องน้ำตามจุดต่างๆ และควรจัดหาทุนการศึกษาสนับสนุนเด็กที่มีฐานะยากจน

5. อภิปรายผล

โดยรวมทั้ง 3 ด้าน สามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้ พบว่า ความพึงพอใจต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลจ้อหอ อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับมาก โดยจะเห็นได้ว่า ด้านกระบวนการให้บริการ ความพึงพอใจต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลจ้อหอ อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัด

นครราชสีมา โดยจะเห็นได้ว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก อาจเนื่องมาจากว่าความพึงพอใจต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลจอหอ อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษา (จักรพันธ์ แข่งขัน : 2546) ได้ศึกษา “ความคิดเห็นและความพึงพอใจของประชาชนเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านสื่อมวลชนสัมพันธ์ ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) กรณีศึกษาเขื่อนสิริกิติ์” ผลการวิจัย พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนในอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ต่อความพึงพอใจของประชาชนเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านสื่อมวลชนสัมพันธ์ ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) กรณีศึกษาเขื่อนสิริกิติ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ระดับความคิดเห็นของประชาชนใน อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ อยู่ในระดับมาก ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ความพึงพอใจต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลจอหอ อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (จักรพันธ์ แข่งขัน : 2546) ได้ศึกษา “ความคิดเห็นและความพึงพอใจของประชาชนเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านสื่อมวลชนสัมพันธ์ ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) กรณีศึกษาเขื่อนสิริกิติ์” ผลการวิจัย พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนในอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ต่อความพึงพอใจของประชาชนเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านสื่อมวลชนสัมพันธ์ ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) กรณีศึกษาเขื่อนสิริกิติ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ระดับความคิดเห็นของประชาชนในอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ อยู่ในระดับมาก ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ความพึงพอใจต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลจอหอ อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (สมหมาย บัวจันทร์ : 2554) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์และการยกระดับความพึงพอใจในการให้บริการประชาชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของสำนักงานเขตบางแค กรุงเทพมหานคร” โดยศึกษาระดับความพึงพอใจในการให้บริการประชาชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ผลการศึกษาพบว่า ระดับความพึงพอใจของประชาชนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

6. สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ความพึงพอใจต่อการบริหารงานประกอบไปด้วย 3 ด้าน ซึ่งแต่ละด้านมีข้อค้นพบที่สำคัญคือ

1) กระบวนการให้บริการ

การให้บริการที่มีความชัดเจนในการอธิบายชี้แจงและแนะนำขั้นตอน ซึ่งมีความชัดเจนและโปร่งใสแก่ผู้มารับบริการ เป็นการให้บริการที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อนและยังมีความคล่องตัวในการให้บริการช่องทางสำหรับคนชราและคนพิการอย่างเพียงพอ และแต่ละขั้นตอนมีระยะเวลาในการให้บริการอย่างเหมาะสมตรงต่อความต้องการของผู้รับบริการ

2) เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ

มีการบริการด้วยความสุภาพ ด้วยความเต็มใจ เอาใจใส่ผู้มารับบริการ โดยมีการบริการประชาสัมพันธ์การให้บริการด้านต่างๆ และเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการมีความซื่อสัตย์สุจริตในการปฏิบัติหน้าที่ เช่น ไม่รับสินบน ไม่หาผลประโยชน์ในทางมิชอบ รวมไปถึงการบริการด้วยความถูกต้องและแม่นยำ

3) สิ่งอำนวยความสะดวก

มีสถานที่ตั้งของหน่วยงานสะดวกในการเดินทางมารับบริการ ภายในองค์กรมีความสะดวกต่างๆ เช่น ห้องน้ำ ที่จอดรถ น้ำดื่ม ที่นั่งรอรับบริการ มีเพียงพอต่อผู้มาใช้บริการ สถานที่ให้บริการโดยรวมมีความสะอาด มีความเป็นระเบียบสะดวกต่อการติดต่อใช้บริการ พร้อมทั้งมีการจัดผังการให้บริการและการใช้อาคารไว้อย่างชัดเจนเหมาะสม

นอกจากนั้นจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ยังพบหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาคือหลักสังคหวัตถุ 4 ที่สามารถนำมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติต่อการบริหารงานเพื่อความพึงพอใจของประชาชน ดังนี้

1. ด้านทาน

การบริการให้คำแนะนำในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการ อีกทั้งมีเจ้าหน้าที่คอยให้คำปรึกษาด้วยความเต็มใจ เอาใจใส่แก่ผู้มาใช้บริการ และให้ความสะดวกสบายด้านน้ำดื่ม ห้องน้ำ อาคารสถานที่ อย่างเต็มความสามารถ

2. ด้านปิยวาจา

การเข้าวาจาสุภาพเป็นการแสดงถึงความเป็นมิตรไมตรีจิตที่ดี ในการแนะนำแต่ละขั้นตอนของกระบวนการแก่ผู้มาใช้บริการนั้น จะต้องพูดจากับผู้มาใช้บริการด้วยถ้อยคำที่นอบน้อม สุภาพ ไพเราะ อ่อนหวานที่เข้าใจง่าย และพูดแนะนำในสิ่งที่เป็นประโยชน์

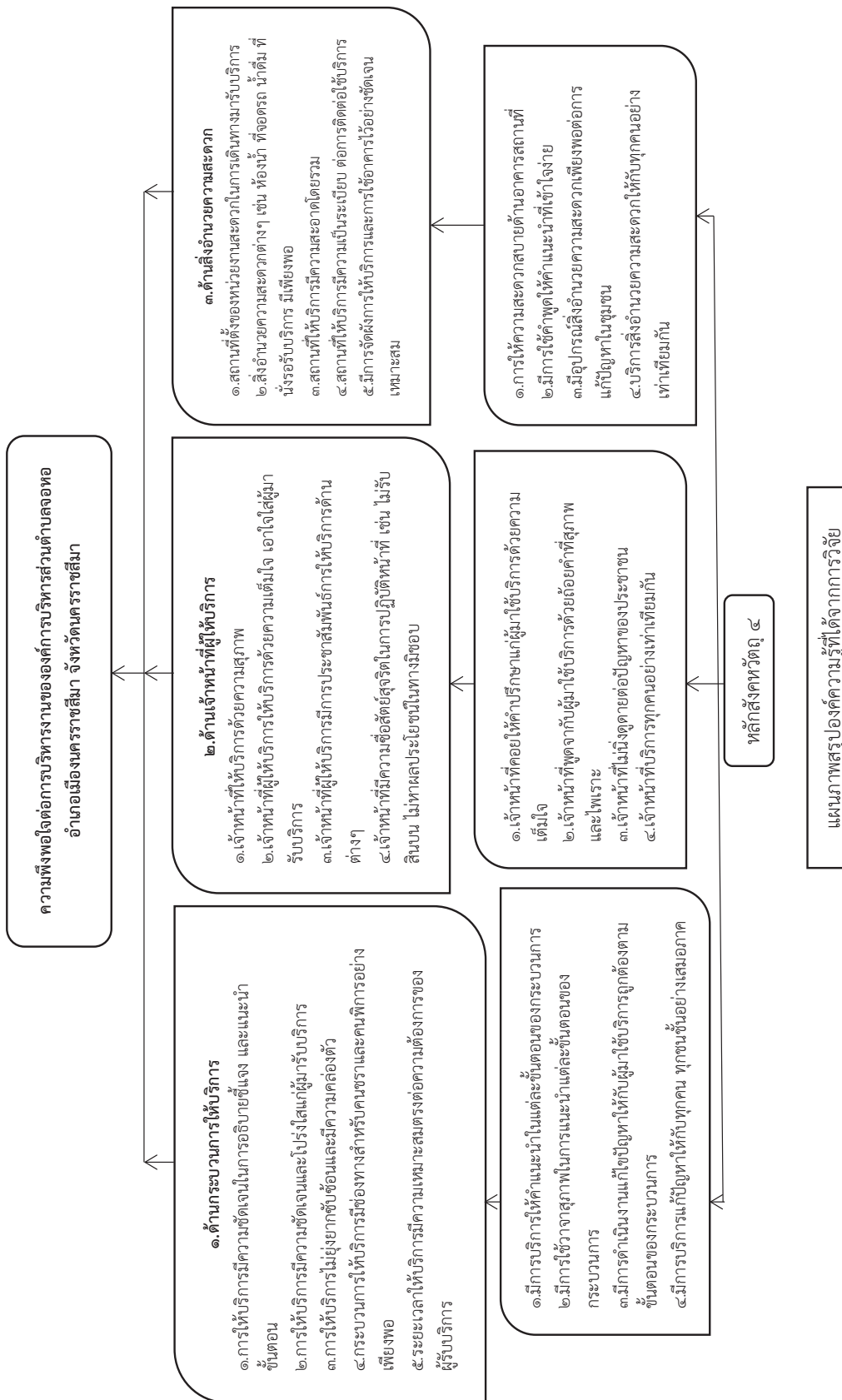
3. ด้านอรรถจริยา

การดำเนินงานแก้ไขปัญหาให้กับผู้มาใช้บริการถูกต้องตามขั้นตอนของกระบวนการ ไม่นิ่งดูดายต่อปัญหาของประชาชน พร้อมทั้งมีอุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอต่อการแก้ปัญหาในชุมชน บำเพ็ญตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวมอย่างเต็มที่และการทำงานต้องอยู่กรอบของความถูกต้อง

4. ด้านสมานัตตา

การบริการแก้ปัญหาให้กับทุกคน วางตัว ประพฤติตนเสมอต้นเสมอปลายกับทุกคนชั้นอย่างเสมอภาค และเจ้าหน้าที่คอยบริการอุปกรณ์ เครื่องมือหรือสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำเนินงานกับทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ควรมีการกำหนดแผนยุทธศาสตร์ด้านการบริหารที่เป็นรูปธรรมและสามารถนำไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

2) ควรจัดอบรมเทคนิควิธีการทางด้านการบริหารงานแก่บุคลากรเพื่อเพิ่มขีดความสามารถให้แก่บุคลากรในการบริหารงานท้องถิ่นและเพื่อให้ประชาชนเกิดความพึงพอใจสูงสุด

3) ควรศึกษาความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นแล้วนำมาผลที่ได้มากำหนดนโยบายการบริหารเพื่อประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน อย่างเสมอภาค เท่าเทียมกันและไม่เลือกปฏิบัติ

4) ควรปลูกฝังให้บุคลากรมีจิตอาสาพัฒนาชุมชน รู้จักเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม โดยยึดหลักสังคหวัตถุ 4 ในการลงพื้นที่เพื่อรับฟังปัญหาต่างๆ ของประชาชนในท้องถิ่นแล้วนำปัญหาที่ได้มาวิเคราะห์ แล้วกำหนดนโยบายในการพัฒนาชุมชนต่อไป

7.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1) ผู้บริหารควรเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุคลากรในองค์กร

2) การบริหารงานกิจกรรมหลักควรนำหลักสังคหวัตถุ 4 ไปประยุกต์ใช้ จะสามารถนำมาซึ่งความพึงพอใจแก่ผู้มารับบริการ และส่งผลย้อนกลับไปยังผู้ให้บริการให้เกิดความประทับใจทุกครั้ง ที่มารับบริการ และสามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ด้วย

3) ควรนำหลักหลักสังคหวัตถุ 4 มาใช้อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอและใช้บริหารงานในทุกภาคส่วนอย่างเท่าเทียมกันและไม่เลือกปฏิบัติ

7.3 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลจอหอ อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา

2) ควรมีการศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับการนำหลักพุทธธรรมมาปรับประยุกต์ใช้จริงในการปฏิบัติงาน หรือการบริหารงานเพื่อนำผลที่ได้มาปรับปรุงประสิทธิภาพของการบริหารงานในแต่ละภาคส่วนต่อไป

3) ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารงาน

4) ควรศึกษารูปแบบการบริหารงานควบคู่ไปกับการบริการประชาชนตามหลักสังคหวัตถุ

4

8. กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้ เรื่อง ความพึงพอใจต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลจอหอ อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีก็ด้วยความเมตตาอนุเคราะห์ของหลายฝ่าย ซึ่งผู้วิจัยขอระบุนาม เพื่อเป็นการแสดงความขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณ รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ ที่บริหารการจัดการและให้ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนและพัฒนาความรู้ จนทำให้สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณ ผศ.ดร.รัฐพล เย็นใจมา ประธานกรรมการที่ปรึกษาสารนิพนธ์, ผศ.ดร.อนุวัต กระสังข์ กรรมการที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ที่ได้ช่วยให้คำปรึกษา แนะนำและข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการทำสารนิพนธ์ทุกขั้นตอน ตลอดจนให้กำลังใจแก่ผู้ทำวิจัยในการทำสารนิพนธ์เล่มนี้ ตลอดมา จนกระทั่งสารนิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ นายราชศักดิ์ สาระวัน นายกองค้การบริหารส่วนตำบลคูเมือง อำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธร ให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลตัวอย่างเพื่อการวิจัยและ นายบุญเทียม ถิ่นโคกสูง นายกองค้การบริหารส่วนตำบลจ้อหอ อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลเพื่อศึกษการวิจัย ขอกราบขอบพระคุณท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ในการให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ทุกท่าน และประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลจ้อหอ ทุกท่าน ที่ให้ความอนุเคราะห์ช่วยตอบแบบสอบถามเป็นอย่างดี ตลอดจนเพื่อนนิสิตทุกรูป/คนที่มีส่วนช่วยเหลือในด้านการเรียนและให้กำลังใจในการทำสารนิพนธ์

บรรณานุกรม

1. ภาษาไทย

(1) หนังสือ

สุรพล สุยะพรหมและสุทธิรัก ศรีจันทร์เพ็ญ. (2553). **ระเบียบวิธีวิจัยทางการจัดการ**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) วิทยานิพนธ์/รายงานการวิจัย:

พระธีระพงษ์ ธีรปญโญ (จันทนา). (2556). “ประสิทธิผลในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช”. **วิทยานิพนธ์**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

อัญชลี ดุสิตสุทธิรัตน์และคณะ. (2559). “ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลบางโปรง อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ”. **รายงานการวิจัย**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล.

ภิญโญ เข้มปัญญา. (2558). “ความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลบางยี่โท อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”. **วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเก่า**. ปีที่ 2. ฉบับที่ 1.

- จักร์ณต์ แข่งขัน. (2546). “ความคิดเห็นและความพึงพอใจของประชาชนเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านสื่อมวลชนสัมพันธ์ ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) กรณีศึกษา เชียงสีริกิติ”. **ภาคนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- สมหมาย บัวจันทร์. (2554). “การวิเคราะห์และการยกระดับความพึงพอใจในการให้บริการประชาชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของสำนักงานเขตบางแค กรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของเทศบาลเมืองลำตาเสา
อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
Human Resource Development of Lamtasao
Sub-District Municipality Phranakornsriyutthaya Province

ชญาณูช สามัญญ* รัฐพล เย็นใจมา ** อนูวัต กระสังข์***
Chayanuch Saman, Ratthapol Yenjaima, Anuwat Krasang

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1. เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของเทศบาลเมืองลำตาเสา อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามความคิดเห็นของบุคลากร 2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของเทศบาลเมืองลำตาเสา อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของเทศบาลเมืองลำตาเสา อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การวิจัยครั้งนี้เป็นแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงปริมาณแจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 128 คน โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย จากประชากรจำนวน 191 คน ที่เป็นบุคลากรของเทศบาลเมืองลำตาเสา อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยการเปิดตารางขนาดกลุ่มตัวอย่างของ เครซี และมอร์แกน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.916 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด การวิจัยเชิงคุณภาพดำเนินการโดยสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 11 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของเทศบาลเมืองลำตาเสา อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.100) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยที่ด้านการพัฒนา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.34$,

---

* หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

** ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

*** ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

S.D. = 0.182) รองลงมา คือ ด้านการศึกษา ($\bar{X}$ = 4.32, S.D. = 0.164) และด้านการฝึกอบรม ($\bar{X}$ = 4.32, S.D. = 0.166) ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบระดับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของเทศบาลเมืองลำตาเสา อำเภอลำตาเสา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และระยะเวลาในการปฏิบัติงาน พบว่า บุคลากรมีระดับการพัฒนาไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาทางด้านพบว่า ทุกด้านไม่มีความแตกต่างกัน ดังนั้นจึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

3. แนวทางในการการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของเทศบาลเมืองลำตาเสา อำเภอลำตาเสา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ด้านการฝึกอบรม เป็นการพัฒนาวิชาชีพ และทักษะความสามารถในการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามเป้าหมายขององค์กร เน้นที่การฝึกอบรมให้บุคลากรมีระเบียบวินัยและขีดความสามารถในการปฏิบัติงาน ตามกรอบของหลักธรรมาภิบาล ด้านการศึกษา เป็นการพัฒนาวิชาการให้บุคลากรได้มีความรู้ในระดับที่สูงขึ้นโดยเน้นสาขาวิชาที่สอดคล้องกับภาระงาน มีกระบวนการคือสร้างแรงจูงใจและกระตุ้นให้บุคลากรได้ศึกษาต่ออย่างอดความรู้อย่างดี ด้านการพัฒนา เป็นการพัฒนาวิชาชีพที่ดี กล่าวคือทัศนคติของบุคลากร ให้เกิดความสัมพันธ์ในระดับบุคคลและองค์กร ให้มีศิลปะในการปฏิบัติงาน

คำสำคัญ : การพัฒนา, ทรัพยากรมนุษย์

Abstract

Objectives of this research were: 1 . to study the human resource development of Lamtasao sub-district municipality Phranakornsriyutthaya province, 2 . to compare the opinions of personnel on the human resource development of Lamtasao sub-district municipality Phranakornsriyutthaya province, classified by personal factors and 3. to study the problems, obstacles and suggestions to improve the human resource development of Lamtasao sub-district municipality Phranakornsriyutthaya province.

Methodology of this research was the mixed methods research of the qualitative and quantitative researches. The quantitative research collected data from 128 samples selected by stratified random sampling of 191 persons who were personnel of Lamtasao sub-district, Phranakornsriyutthaya province, using the Kreicie and Morgan's formula. The tool used for data collection was 5 levels rating scale questionnaire with at reliability level of 0.916. Statistics used to analyze data were frequency, percentage, mean, standard deviation, T-test, One Way Analysis of Variance and Least Significant Different: LSD. For qualitative

research, Data were collected from 12 key informants by face-to-face-in-depth-interviewing and analyzed by descriptive interpretation.

Findings were as follows:

1. The level of human resource development of Lamtasao sub-district municipality Phranakornsriyutthaya province by overall was at high level ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.100). Each aspect indicated as: 1) Development aspect, development level was at high level ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = 0.182), 2) Education aspect, development level was at high level ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = 0.164), 3) Training aspect, development level was at high level ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = 0.166) and all aspects were at high levels.

2. The comparison of human resource development of Lamtasao sub-district municipality Phranakornsriyutthaya province classified by personal data indicated personnel with different gender, age, educational background, position and working duration by overall did not have different opinions, rejecting the set hypothesis.

3. Guideline of human resource development of lamtasao sub-district municipality Phranakornsriyutthaya province were: 1. Training was professional and skill development according to goal of organization focus on training for personnel to be discipline and ability to work accordance with good governance, 2. Education was an academic development for personnel to have higher level of knowledge by focusing on subjects that are in line with the job. There are a processes that are motivating and encouraging personnel to study more. 3. Development was life's knowledge development which was attitude of personnel to create relationship on individual and organization level to have art for working.

Keywords: Development, Human Resource

1. บทนำ

การเมืองการปกครองส่วนท้องถิ่นไทยเริ่มเป็นที่รู้จักกันครั้งแรก ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 พระองค์ได้ปฏิรูปการปกครองใน พ.ศ. 2435 เพื่อแก้ไขปัญหาที่สำคัญของชาติไทยในขณะนั้นมีอยู่ 2 ประการ คือ ประการที่ 1 ปัญหา

ความเป็นเอกภาพของชาติซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับความเป็นเอกราช และความมั่นคงของชาติไทย เพราะการปกครองของไทยก่อนหน้านั้นยังคงยึดแนวคิด และรูปแบบการปกครองที่เคยใช้กันมา แต่สมัยอยุธยาที่แบ่งการปกครองเป็นแบบราชธานีหัวเมืองชั้นใน และหัวเมืองชั้นนอก ซึ่งเป็นส่วนปกครองของไทยโดยแท้จริง ประการที่ 2 ปัญหาเกี่ยวกับความล้มเหลวของการปกครองประเทศ และความเป็นอยู่ของราษฎรที่ลำบากยากแค้น ประชาชนมีวิธีการทำมาหากิน และมีสภาพความเป็นอยู่ที่ล้าสมัย เพราะรัฐบาลขาดความรู้ทางด้านวิชาการสมัยใหม่ เกี่ยวกับการปกครองประเทศทำให้การบริหารราชการด้อยประสิทธิภาพ ไม่สามารถจะพัฒนาประเทศให้ทัดเทียมกับนานาอารยประเทศได้ เพราะฉะนั้นเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาทั้ง 2 ประการข้างต้น รัชกาลที่ 5 จึงได้จัดรูปแบบการปกครองใหม่โดยทรงแบ่งการปกครองประเทศออกเป็น 3 ด้าน คือ การปกครองส่วนกลาง การปกครองส่วนภูมิภาค และการปกครองส่วนท้องถิ่นตามที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน (เฉลิมพงศ์ มีสมนัย, ๒๕๔๘: ๑๒๑)

การที่จะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้นจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารจะดำเนินการผ่านกิจกรรมหลัก 3 ประเภท คือ การศึกษา การฝึกอบรม และการพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษานั้นควรให้ความสำคัญเป็นอันดับแรกสุด เพราะในปัจจุบันในประเทศไทยถือว่ากำลังเผชิญหน้ากับสถานการณ์แห่งการเปลี่ยนแปลงในทุกๆด้าน ซึ่งได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง ด้านสังคม ด้านวิทยาศาสตร์และด้านเทคโนโลยีซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของคนไทยโดยทั่วไป จากการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆดังกล่าวนี้ บุคคลจะสามารถเผชิญหน้ากับปัญหา และการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจึงเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง และสิ่งที่จะช่วยพัฒนาให้บุคคลมีศักยภาพสูงสุดที่จะสามารถประนีประนอมกับปัญหาทั้งปวงได้ดีคือ การศึกษาการศึกษาเป็นกระบวนการที่ทำให้มนุษย์สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง สามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีสันติสุข และสามารถเกื้อหนุนการพัฒนาประเทศได้อย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในทุกด้านของประเทศ ตลอดจนบุคคลากรนั้นต้องมีนิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียนเพิ่มพูนพัฒนาตนเองพัฒนาอาชีพ และพัฒนาสังคมให้ทันสมัยอยู่เสมอจึงจะมีชีวิตที่ประสบผลสำเร็จและสงบสุขท่ามกลางปัญหา อันเนื่องมาจากความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วฉับพลันทางเศรษฐกิจสังคมวัฒนธรรม การเมือง และเทคโนโลยี (วิโรจน์ สารัตนะ, ๒๕๕๕: ๒-๓)

จากเหตุผลและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์จึงมีความจำเป็นมากในโลกยุคโลกาภิวัตน์ ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของเทศบาลเมืองลำตาเสา อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้วยเห็นว่า เทศบาลดังกล่าวมีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างต่อเนื่อง เหมาะแก่การศึกษาวิจัยเพื่อนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของเทศบาลเมืองลำตาเสา อำเภอลำตาเสา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของเทศบาลเมืองลำตาเสา อำเภอลำตาเสา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของเทศบาลเมืองลำตาเสา อำเภอลำตาเสา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้การศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือบุคลากรของเทศบาลเมืองลำตาเสา อำเภอลำตาเสา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 191 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ เครซี่และมอร์แกน Krejcie & Morgan (Krejcie, R. V., and Morgan, D. W., 1970: 607-610) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 128 คน สุ่มด้วยวิธีสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถามแบบประมาณค่า 5 ระดับ ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.961 และแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ค่าความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบที่มีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD.)

4. สรุปผลการวิจัย

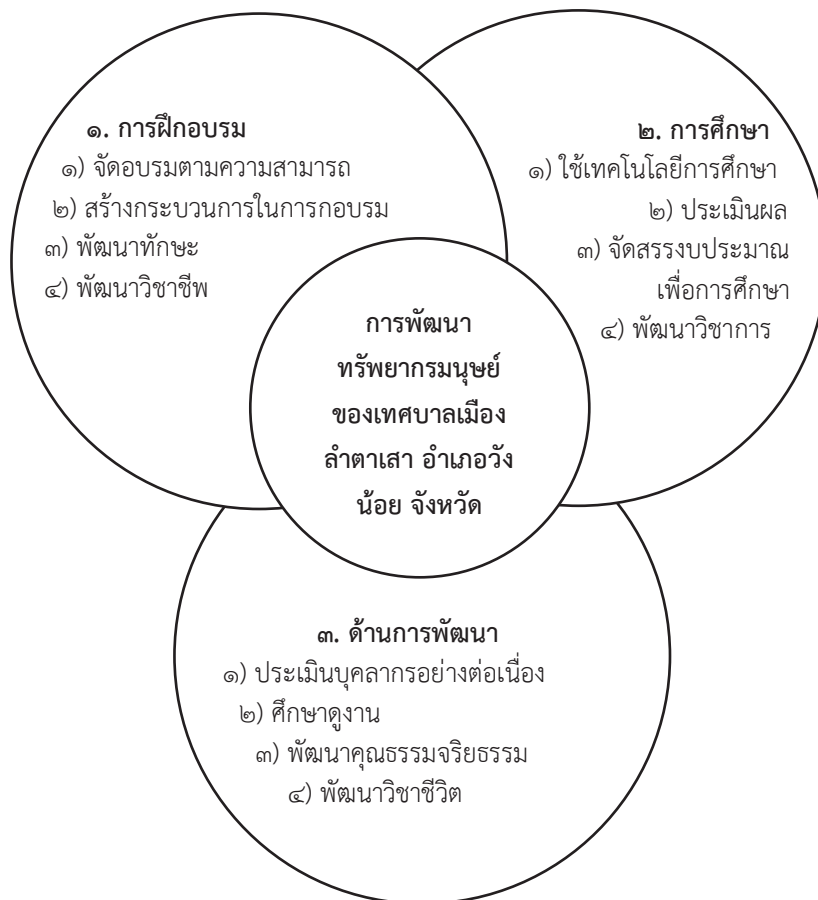
1. ระดับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของเทศบาลเมืองลำตาเสา อำเภอลำตาเสา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.100) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยที่ด้านการพัฒนา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = 0.182) รองลงมา คือ ด้านการศึกษา ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = 0.164) และด้านการฝึกอบรม ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = 0.166) ตามลำดับ
2. ผลการเปรียบเทียบระดับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของเทศบาลเมืองลำตาเสา อำเภอลำตาเสา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา

ตำแหน่ง และระยะเวลาในการปฏิบัติงาน พบว่า บุคลากรมีระดับการพัฒนาไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาทางด้านพบว่า ทุกด้านไม่มีความแตกต่างกัน ดังนั้นจึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

3. แนวทางในการการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของเทศบาลเมืองลำตาเสา อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ด้านการฝึกอบรม เป็นการพัฒนาวิชาชีพ และทักษะความสามารถในการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามเป้าหมายขององค์กร เน้นที่การฝึกอบรมให้บุคลากรมีระเบียบวินัยและขีดความสามารถในการปฏิบัติงาน ตามกรอบของหลักธรรมาภิบาล ด้านการศึกษา เป็นการพัฒนาวิชาการให้บุคลากรได้มีความรู้ในระดับที่สูงขึ้นโดยเน้นสาขาวิชาที่สอดคล้องกับภาระงาน มีกระบวนการคือสร้างแรงจูงใจและกระตุ้นให้บุคลากรได้ศึกษาต่อยอดความรู้ ด้านการพัฒนา เป็นการพัฒนาวิชาชีพิต กล่าวคือทัศนคติของบุคลากร ให้เกิดความสัมพันธ์ในระดับบุคคลและองค์กร ให้มีศิลปะในการปฏิบัติงาน

5. สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากการวิจัยผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยและนำมาสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ได้ดังต่อไปนี้

1. ด้านการฝึกอบรม

1) จัดอบรมตามความสามารถ คือ การจัดการฝึกอบรมบุคลากรตามความสามารถ เน้นผู้มีความสามารถน้อยเพิ่มสมรรถนะขีดความสามารถ (Competency) ให้มีความสามารถในการปฏิบัติงานที่เท่าเทียมกับผู้อื่น

2) สร้างกระบวนการในการฝึกอบรม คือ การกำหนดแนวทางวิธีการในการฝึกอบรมบุคลากร ให้เป็นไปตามกระบวนการ มีการวางแผนการจัดการอบรม การดำเนินการฝึกอบรมตามแผนที่ได้วางไว้ การตรวจสอบติดตามผลการฝึกอบรมและตรวจสอบกระบวนการฝึกอบรม ปรับปรุงแก้ไขกระบวนการในการฝึกอบรมให้มีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพสูงสุด

3) พัฒนาทักษะ คือ ฝึกอบรมบุคลากรให้ทักษะในการปฏิบัติงาน ให้เป็นผู้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในสายงานของตน สร้างกิจกรรมการเรียนรู้ให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

4) พัฒนาวิชาชีพ คือ ฝึกอบรมบุคลากรโดยเน้นความรู้ที่เกี่ยวข้องกับภาระงานที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน เพื่อค้นหาศักยภาพของบุคคลออกมาสร้างสรรค์งานให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

2. ด้านการศึกษา

1) ใช้เทคโนโลยีการศึกษา คือ พัฒนาการศึกษาศึกษาของบุคลากรโดยนำเอาเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดการศึกษาเป็นต้นว่า ระบบการจัดการข้อมูล ระบบการจัดการองค์ความรู้ ซึ่งจะส่งผลดีต่อการจัดการศึกษา ง่ายต่อการสืบค้นเพื่อการศึกษาและการบริหาร

2) ประเมินผล คือ ประเมินผลการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และนำผลของการประเมินเข้าสู่กระบวนการปรับปรุงการจัดการศึกษาให้ดีขึ้นตามลำดับ

3) จัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษา คือ จัดสรรงบประมาณเฉพาะการศึกษาให้เพียงพอ สนับสนุนส่งเสริมให้มีการจัดหางบประมาณจากแหล่งอื่น ๆ

4) พัฒนาระดับวิชาชีพ คือ พัฒนาบุคลากรโดยส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรได้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น

3. ด้านการพัฒนา

1) ประเมินบุคลากรอย่างต่อเนื่อง คือ ประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างต่อเนื่องเพื่อนำผลการประเมินไปสู่กระบวนการพัฒนาบุคลากร และเพื่อเป็นการกระตุ้นบุคลากรให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

2) ศึกษาดูงาน คือ จัดให้มีการศึกษาดูงานในองค์กรอื่น ๆ หรือในต่างประเทศ ที่เกี่ยวกับการบริหารงานของเทศบาล เพื่อให้บุคลากรเกิดการเรียนรู้ใหม่ ๆ เกิดประสบการณ์จากการศึกษาดูงาน และนำมาพัฒนาการปฏิบัติงานของตนในองค์กร

3) พัฒนาคุณธรรมจริยธรรม คือ จัดโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในการปฏิบัติงาน จัดให้มีกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อให้บุคลากรได้ศึกษาเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

4) พัฒนาวิชาชีพ คือ การพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลภายในองค์กร ให้เกิดวัฒนธรรมองค์กรที่พึงประสงค์ ให้บุคลากรเกิดการประสานงานการความร่วมมือกัน จนกลายเป็นความร่วมแรงร่วมใจในการปฏิบัติงานของเทศบาล ทำให้บุคลากรสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างลงตัวและมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลต่อไป

6. อภิปรายผล

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของเทศบาลเมืองลำตาเสา อำเภอลำตาเสา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมทั้ง 3 ด้าน 1) ด้านการฝึกอบรม 2) ด้านการศึกษา 3) ด้านการพัฒนา พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก เนื่องจากเทศบาลลำตาเสา ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มุ่งเน้นให้บุคลากรได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่เพื่อให้งานของเทศบาลคือ การอำนวยความสะดวกให้กับประชาชนมีประสิทธิภาพมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ดารณี พิมพ์ ช่างทอง** ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านการเรียนรู้ เพื่อการแข่งขันทางธุรกิจประจำท้องถิ่นสู่สังคมแห่งการเรียนรู้” ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านการเรียนรู้ เพื่อการแข่งขันทางธุรกิจประจำท้องถิ่นสู่สังคมแห่งการเรียนรู้มีความสำคัญอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 (SD = 0.495) ส่วนรายด้านอันดับ 1 คือ คุณลักษณะเฉพาะมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.28 (SD = 0.558) และ อันดับ 2 คือ อัตมโนทัศน์มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.07 (SD = 0.611) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระเอกราช กิตติโร (สมเฝ้า)** ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ” ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.69$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้านคือ ด้านการฝึกอบรม ($\bar{X} = 3.73$), ด้านการพัฒนา ($\bar{X} = 3.64$), ด้านการศึกษา ($\bar{X} = 3.69$)

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ควรมีการกำหนดนโยบายด้านการฝึกอบรมบุคลากรของเทศบาลเป็นการเฉพาะ เพื่อเน้นให้บุคลากรได้การฝึกอบรมในวิชาชีพที่เกี่ยวกับงานของเทศบาลอย่างทั่วถึง

2) ควรมีการกำหนดนโยบายด้านการศึกษา โดยเน้นที่การส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาให้บุคลากรได้มีทุนในการศึกษา และทุกคนต้องการรับการศึกษาต่อยอดในระดับที่สูงขึ้น

3) ควรมีการกำหนดนโยบายด้านการพัฒนา ให้บุคลากรได้รับการพัฒนาให้เกิดทักษะและศิลปะในการทำงาน เพื่อสร้างค่านิยมทัศนคติและพฤติกรรมองค์การของบุคลากรของเทศบาลอันพึงประสงค์

7.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1) จัดสรรงบประมาณในด้านการฝึกอบรมเป็นการเฉพาะ เร่งรัดให้มีการฝึกอบรมบุคลากรให้ครบทุกคนทุกส่วนงาน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรให้ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) จัดสรรงบประมาณด้านการศึกษา จัดหาทุนในการศึกษาให้กับบุคลากรอย่างเพียงพอ

3) จัดกิจกรรมที่เป็นการสร้างเสริมทักษะและศิลปะในการทำงาน และกิจกรรมที่เสริมสร้างค่านิยมทัศนคติและพฤติกรรมองค์การ ให้บุคลากรได้ทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

7.3 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการให้บริการต่อประชาชนของเทศบาลเมืองลำตาเสา อำเภอลำตาเสา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2) ควรศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาในการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองลำตาเสา อำเภอลำตาเสา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3) ควรศึกษาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลเมืองลำตาเสา อำเภอลำตาเสา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

4) ควรศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในด้านที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา กับบุคลากรของเทศบาลเมืองลำตาเสา อำเภอลำตาเสา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

บรรณานุกรม

- เฉลิมพงศ์ มีสมนัย. **การบริหารราชการไทย หน่วยที่ 11**. นนทบุรี: มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมมาธิราช, 2548.
- ดารณีพิมพ์ ช่างทอง. “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านการเรียนรู้ เพื่อการแข่งขันทางธุรกิจ ประจำท้องถิ่นสู่สังคมแห่งการเรียนรู้”. **สิทธิปริทัศน์**. ปีที่ 29 ฉบับที่ 90 (เมษายน-มิถุนายน, 2558): 15.
- พระเอกราช กิตติธโร (สมเฝ้า). “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2556.
- วิโรจน์ สารัตนะ. **การพัฒนานโยบายการศึกษา**. ขอนแก่น: ภาควิชาการพัฒนาศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2555.
- Krejcie, R. V., and Morgan, D. W., “Determining Sample Size for Research Activities”, **Educational and Psychological Measurement**, Vol.30, (1970): 607-610.

การพัฒนาสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารเทศบาล
ตำบลบางละมุง จังหวัดชลบุรี
Administrative Competency Development of Banglamung
Municipality Administrators, Chonburi Province
Chonburi Province

อัญชลี กองแก้ว* อนูวัต กระสังข์** เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง***
Anchalee Konggaeo, Anuwat Krasang, Kiattisak Suklueang

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อศึกษาสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารเทศบาลตำบลบางละมุง จังหวัดชลบุรี 2. เพื่อเปรียบเทียบสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารเทศบาลตำบลบางละมุง จังหวัดชลบุรี ตามความคิดเห็นของพนักงานโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารเทศบาลตำบลบางละมุง จังหวัดชลบุรี 4. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารเทศบาลตำบลบางละมุง จังหวัดชลบุรี

การวิจัยเป็นแบบผสมวิธี ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.986 กลุ่มตัวอย่างได้มาจากบุคลากรและเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในเทศบาลตำบลบางละมุง จังหวัดชลบุรี จำนวน 90 คน โดยสุ่มตัวอย่างจากประชากร จำนวน 116 คน คำนวณจากสูตรทาร์โรว์ ยามาเน่ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที และการทดสอบค่าเอฟ ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด วิเคราะห์โดยการพรรณนาแจกแจงความถี่ประกอบตาราง และวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 12 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิควิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

---

*หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

** ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

*** ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผลการวิจัยพบว่า

1. สมรรถนะการบริหารของผู้บริหารเทศบาลตำบลบางละมุง จังหวัดชลบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ตามลำดับค่าเฉลี่ย คือ ด้านสมรรถนะในการบริหารตนเอง ($\bar{X} = 4.17$) ด้านสมรรถนะในการตระหนักรู้เรื่องโลกาภิวัตน์ ($\bar{X} = 4.03$) ด้านสมรรถนะในการสื่อสาร ($\bar{X} = 4.00$) ด้านสมรรถนะในการปฏิบัติเชิงกลยุทธ์ ($\bar{X} = 3.99$) ด้านสมรรถนะในการทำงานเป็นทีม ($\bar{X} = 3.94$) และด้านสมรรถนะในการวางแผนและการบริหารจัดการ ($\bar{X} = 3.82$)

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรต่อสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารเทศบาลตำบลบางละมุง จังหวัดชลบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า บุคลากรที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ส่วนบุคลากรที่มีเพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน ตำแหน่ง ต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

3. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาท 4 กับการพัฒนาสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารเทศบาลตำบลบางละมุง จังหวัดชลบุรี พบว่า หลักอิทธิบาท 4 มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการพัฒนาสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารเทศบาล โดยภาพรวมอยู่ในระดับต่ำ ($R = 0.219$)

4. แนวทางการพัฒนาสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารเทศบาลตำบลบางละมุง จังหวัดชลบุรี คือ ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้บุคลากรได้แสดงความคิดเห็น แสดงศักยภาพ และความเสมอภาคในการพัฒนาองค์กร และเพื่อให้พนักงานนั้นรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร จะต้องพัฒนาความสามารถในการปฏิบัติงานได้ตามเป้าหมายให้เป็นระบบในการทำงานตามแผนงาน ให้มีการจัดอบรมภาวะผู้นำ สนับสนุนการทำงานของผู้ใต้บังคับบัญชา ให้ไปอบรมดูงานนอกสถานที่ทั้งในและต่างประเทศ และประเมินการทำงานของพนักงาน ผู้บริหารจะต้องให้ความร่วมมือในการทำงานกับเพื่อนร่วมงาน เพื่อเกิดความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับผู้ใต้บังคับบัญชา

คำสำคัญ : การพัฒนา, สมรรถนะ, การบริหาร, ผู้นำ

Abstract

Objectives of this research were: 1. to study the administrative competency of Banglamung Municipality Administrators, Chonburi Province, 2. to compare the administrative competency of Banglamung Municipality Administrators, Chonburi Province by opinions of the employees, classified by personal data and 3. to study the relationship between administration with

Iddhipada 4 and administrative competency development of Banglamung Municipality Administrators, Chonburi Province and 4. To propose the guidelines for administrative competency development of Banglamung Municipality Administrators, Chonburi Province

Methodology was the mixed methods: The quantitative research collected data with questionnaires that had confident value at 0.0986 from 90 samples derived from 116 people using Taro Yamane's formula, analyzed data by Frequency, Percentage, Mean and Standard deviation, t-test and F-test value by means of two or more initial variables. When it is found that there are differences, it will compare the difference in pairs with the Least Significant Differences, LSD. For the data from the open ended questionnaires, the data were analyzed by descriptive analysis with frequencies. The qualitative research collected data from 12 key informants by in-depth-interviewing and analyzed data by descriptive interpretation.

1. The administrative competency of Banglamung Municipality Administrators, Chonburi Province by overall were at high level ($\bar{X} = 4.00$, $SD=0.317$) Each aspects were at high level accordingly as competency in self management was at high level ($\bar{X} = 3.93$), competency in the globalization concept was at high level ($\bar{X} = 4.03, SD=0.572$), competency in communication was at high level ($\bar{X} = 4.00, SD=0.468$), competency in strategic operation was at high level ($\bar{X} = 3.99$, $SD=0.555$). competency in working as a team was at high level ($\bar{X} = 3.94, SD=0.538$) and the competency in planning and administration was at high level ($\bar{X} = 3.82, SD=0.865$).

2. Comparison of the personnel's opinions on the administrative competency development of Banglamung Municipality Administrators, Chonburi Province, classified by personal data were that indicated that personnel with different ages had different opinions with statistically significant value of 0.05, accepting the set hypothesis. Meanwhile, the personnel with different sex, educational level, work experiences and positions did not have different opinions, rejecting the set hypothesis.

3. Relationship between Iddhipada4 and administrative competency development of Banglamung Municipality Administrators, Chonburi Province was that Iddhipada 4 had positive relationship with the administrative competency

development of Banglamung Municipality Administrators, Chonburi Province, by overall was at low level ($r = 219$)

4. Guidelines for the administrative competency development of Banglamung Municipality Administrators, Chonburi Province were that the administrators should open opportunities for employees and personnel to express their opinions and capacities and equality in organizational development to encourage them to have the sense of belonging. There should be systematically work competency development to work in line with plans. There should be leadership training, supporting the works of subordinates by sending them to seminar and trainings in the country and abroad. There should be a faire evaluation of personnel. Administrators must cooperate with coworkers to create unity and harmony among administrators and subordinates.

Keywords: Development, Competency, Administration, Leader

1. บทนำ

ประเทศไทยมีการปกครองท้องถิ่นเป็นรากฐานอันสำคัญในการกระจายอำนาจการบริหาร จากส่วนกลางสู่ส่วนท้องถิ่น ซึ่งถือเป็นรากฐานอันสำคัญในระบอบประชาธิปไตยมุ่งหวังให้ท้องถิ่นสามารถดำเนินการตัดสินใจและตกลงใจเรื่องต่างๆ ของตนเองหรือมุ่งหวังให้สามารถบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพมีความคุ้มค่า นอกจากนี้การปกครองท้องถิ่นยังเป็นการแบ่งเบาภาระในการจัดทำบริการของส่วนกลางช่วยสร้างสำนึกในหมู่ประชาชนให้รักท้องถิ่นและร่วมมือกันในการพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้าและเป็นปัจจัยส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นองค์พระประมุขของไทยซึ่งเป็นการปกครองในระดับชาติด้วยอย่างไรก็ตาม กนก วงษ์ตระหง่าน (2528, หน้า24) การปกครองท้องถิ่นจะเกิดผลดีหรือไม่เพียงใดขึ้นกับปัจจัยด้านต่างๆ เช่น กำลังคน เงิน ประชากรและขนบธรรมเนียมของท้องถิ่นนั้นๆ การปกครองท้องถิ่นมีรูปแบบการปกครองที่หลากหลายซึ่งกันไปตามความเหมาะสมกับศักยภาพของแต่ละท้องถิ่น

กลไกการกระจายอำนาจของรัฐบาลสู่ประชาชนมุ่งหวังให้ผู้นำท้องถิ่นควรมีสมรรถนะ ความรอบรู้ในการบริหารงานบริหารคนอย่างมืออาชีพ การบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ประสบความสำเร็จ บรรลุประสิทธิผล สร้างความรุ่งเรืองเจริญเติบโตให้กับท้องถิ่นมีภาพลักษณ์ที่ดี ได้รับ ความเชื่อถือไว้วางใจจากสาธารณะ สามารถตอบสนอง ความต้องการของประชาชน และสร้างความพึงพอใจแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่สำคัญทุกกลุ่มจึงมีความต้องการผู้นำซึ่งมีความสามารถในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลง ของสิ่งแวดล้อม (สมคิด เลิศไพฑูรย์ 2557: 70-72) และมีการจัดการภาครัฐแนวใหม่ตามแนวคิดการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐตามหลักเกณฑ์ของการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐตามที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการกำหนด

(ณัฐวัฒน์ สิริพรวุฒิ, 2556: 67) อย่างไรก็ตามก็ดีแม้ว่าผู้บริหารสูงสุดของหน่วยงาน เทศบาลคือ “นายกเทศมนตรี” จึงถือได้ว่าเป็นตำแหน่งที่สำคัญยิ่ง ต่อการพัฒนาองค์กรปกครองท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาล ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบของเทศบาลทั้งหมดจึงถือเป็นอำนาจหน้าที่ของปลัดเทศบาล ทั้งนี้โดยพิจารณาสาเหตุของการพัฒนาเทศบาลนั้นมีความล่าช้าไม่ตรง ตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์การยังใช้รูปแบบเดิมในการบริหารจัดการ สาเหตุประการหนึ่งเกิดจากตัวบุคคลคือ “นายกเทศมนตรี” ยังขาดสมรรถนะหลักในการปฏิบัติงานด้านต่างๆ และคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน หรือเพิ่มเติมไม่มีทักษะการบริหารคนและแผนงานการนำเทคโนโลยีการบริหารสมัยใหม่ โดยอาจจะกล่าวได้ว่า ผู้บริหารสูงสุดของเทศบาลยังขาดทักษะของความเป็นผู้บริหารมืออาชีพ

ดังนั้นการบริหารจัดการเพื่อให้ระบบงานขับเคลื่อนในทิศทางที่สมบูรณ์และมีประสิทธิภาพ และบรรลุถึงจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ที่ผู้ทำหน้าที่เป็นผู้บริหารนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาทักษะต่างๆ ในการเป็นผู้นำการจะเป็นผู้นำและผู้บริหารที่ดีได้นั้น ไม่ใช่เรื่องง่ายแต่ก็ไม่ใช่เรื่องยากหากผู้บริหารหรือผู้นำมีคุณธรรมมีความสามารถมีทักษะและประสบการณ์ (เดซัคคี อังเกลียวลม, 2552: 25)

ด้วยเหตุผลและความเป็นมาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความใคร่และสนใจที่จะศึกษาการบริหารงานของ การพัฒนาสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารเทศบาลตำบลบางละมุง จังหวัดชลบุรี

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารเทศบาลตำบลบางละมุง จังหวัดชลบุรี
- 2) เพื่อเปรียบเทียบสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารเทศบาลตำบลบางละมุง จังหวัดชลบุรี ตามความคิดเห็นของพนักงานโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
- 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารเทศบาลตำบลบางละมุง จังหวัดชลบุรี
- 4) เพื่อศึกษาแนวทางต่อการพัฒนาสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารเทศบาลตำบลบางละมุง จังหวัดชลบุรี

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้การศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

3.1 ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรสำหรับการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) และวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง (Sampling) ดังนี้ ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) กลุ่มตัวอย่างได้จากเป็นข้าราชการ พนักงาน และลูกจ้าง ของเทศบาลตำบลบางละมุง จังหวัดชลบุรี ซึ่งมีจำนวน 90 คน ที่ได้จากสูตรของ Taro Yamane (Yamane 1973, p. 1130)

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งแบบสอบถามที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบของ “การพัฒนาสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารเทศบาลตำบลบางละมุง จังหวัดชลบุรี” โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานการณ์ส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และตำแหน่งหน้าที่ โดยมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามที่เกี่ยวกับการบริหารงานตามอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารเทศบาลตำบลบางละมุง จังหวัดชลบุรี ได้แก่ 1) ด้านฉันทะ 2) ด้านวิริยะ 3) ด้านจิตตะ 4) ด้านวิมังสา

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ “การพัฒนาสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารเทศบาลตำบลบางละมุง จังหวัดชลบุรี” ซึ่งแบ่งออกเป็น 6 ด้าน ได้แก่ 1) สมรรถนะในการสื่อสาร 2) สมรรถนะในการวางแผนและการบริหารจัดการ 3) สมรรถนะในการทำงานเป็นทีม 4) สมรรถนะในการปฏิบัติเชิงกลยุทธ์ 5) สมรรถนะในการตระหนักรู้เรื่องโลกาภิวัตน์ 6) สมรรถนะในการบริหารตนเอง

แบบสัมภาษณ์

1) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์

2) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารการวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่างๆ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้

3) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์

4) สร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อนำมาวิเคราะห์

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม

1) ขอนหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึงนายกเทศมนตรี

เทศบาลตำบลบางละมุง จังหวัดชลบุรี เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามของพนักงานเทศบาลตำบลบางละมุง จังหวัดชลบุรี

2) นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูล กับพนักงานเทศบาลตำบลบางละมุง จังหวัดชลบุรี ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 90 ชุด และเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง แล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้อง ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ทั้งหมดจำนวน 90 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100% ของจำนวนแบบสอบถามทั้งหมด

3) นำข้อมูลที่ได้อภิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากสัมภาษณ์

1) ขอนหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตรมหาวิทยาลัทยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์

2) ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้

3) ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลาและสถานที่ที่กำหนดนัดไว้ จนครบทุกประเด็นโดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึกและการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

4) นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สำหรับทดสอบสมมติฐาน สถิติที่ใช้คือการทดสอบค่าที (t-test) และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way Anova) เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD.) และทดสอบความสัมพันธ์ โดยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Produce Moment Correlation Coefficient)

5. ผลการวิจัย

1. สมรรถนะการบริหารของผู้บริหารเทศบาลตำบลบางละมุง จังหวัดชลบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ตามลำดับค่าเฉลี่ย คือ ด้านสมรรถนะในการบริหารตนเอง ($\bar{X} = 4.17$) ด้านสมรรถนะในการตระหนักรู้เรื่อง

โลกาภิวัตน์ ($\bar{X} = 4.03$) ด้านสมรรถนะในการสื่อสาร ($\bar{X} = 4.00$) ด้านสมรรถนะในการปฏิบัติเชิงกลยุทธ์ ($\bar{X} = 3.99$) ด้านสมรรถนะในการทำงานเป็นทีม ($\bar{X} = 3.94$) และด้านสมรรถนะในการวางแผนและการบริหารจัดการ ($\bar{X} = 3.82$)

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรต่อการพัฒนาสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารเทศบาลตำบลบางละมุง จังหวัดชลบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า บุคลากรที่มีอายุ ต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ส่วนบุคลากรที่มีเพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน ตำแหน่ง ต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

3. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาท 4 กับการพัฒนาสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารเทศบาลตำบลบางละมุง จังหวัดชลบุรี พบว่า หลักอิทธิบาท 4 มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการพัฒนาสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารเทศบาล โดยภาพรวมอยู่ในระดับต่ำ ($R = 0.219$)

4. แนวทางการพัฒนาสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารเทศบาลตำบลบางละมุง จังหวัดชลบุรี คือ ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้บุคลากรได้แสดงความคิดเห็น แสดงศักยภาพ และความเสมอภาคในการพัฒนาองค์กร และเพื่อให้พนักงานนั้นรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร จะต้องพัฒนาความสามารถในการปฏิบัติงานได้ตามเป้าหมายให้เป็นระบบในการทำงานตามแผนงาน ให้มีการจัดอบรมภาวะผู้นำ สนับสนุนการทำงานของพนักงานได้บังคับบัญชา ให้ไปอบรมดูงานนอกสถานที่ทั้งในและต่างประเทศ และประเมินการทำงานของพนักงาน ผู้บริหารจะต้องให้ความร่วมมือในการทำงานกับเพื่อนร่วมงาน เพื่อเกิดความสามัคคีระหว่างผู้บริหารกับพนักงานได้บังคับบัญชา

6. อภิปรายผล

1) ด้านสมรรถนะในการสื่อสาร การพัฒนาสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารเทศบาลตำบลบางละมุง จังหวัดชลบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับการศึกษาของ สถาพร วิชัยรัมย์ และไชยา ยิ้มวิไล (2558) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “สมรรถนะของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดบุรีรัมย์โดยการใช้เกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ” ผลการวิจัยพบว่าสมรรถนะของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพ รวมอยู่ในระดับมาก

2) ด้านสมรรถนะในการวางแผนและการบริหารจัดการ การพัฒนาสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารเทศบาลตำบลบางละมุง จังหวัดชลบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนิตา ลูติภากร (2546) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การเปรียบเทียบความโปร่งใสในการบริหารงานของเทศบาลตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดนครปฐม” พบว่า ความโปร่งใสของเทศบาลตำบลอยู่ใน ระดับมากและเมื่อเปรียบเทียบความโปร่งใสในการบริหารงานเทศบาล ในการบริหารงานอยู่ในระดับมาก

3) ด้านสมรรถนะในการทำงานเป็นทีม การพัฒนาสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารเทศบาลตำบลบางละมุง จังหวัดชลบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ

สถาพร วิชัยรัมย์ และไชยา ยี่มิวิไล (2558) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “สมรรถนะของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดบุรีรัมย์โดยการใช้เกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ” ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพ รวมอยู่ในระดับมาก

4) ด้านสมรรถนะในการปฏิบัติเชิงกลยุทธ์ การพัฒนาสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารเทศบาลตำบลบางละมุง จังหวัดชลบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนิ ตา รุติภากร (2546) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การเปรียบเทียบความโปร่งใสในการบริหารงานของเทศบาลตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดนครปฐม” พบว่า ความโปร่งใสของเทศบาลตำบลอยู่ในระดับมากและเมื่อเปรียบเทียบความโปร่งใสในการบริหารงานเทศบาล ในการบริหารงานอยู่ในระดับมาก

5) ด้านสมรรถนะในการตระหนักรับรู้เรื่องโลกาภิวัตน์ การพัฒนาสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารเทศบาลตำบลบางละมุง จังหวัดชลบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญฤทธิ์ เพ็ชรวิศิษฐ์ (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ศักยภาพการบริหารการพัฒนาของเทศบาล:กรณีศึกษาเทศบาลนครขอนแก่น” ผลจากศึกษาศักยภาพการบริหารการพัฒนาเทศบาลนครขอนแก่นตามโครงสร้างการบริหารเทศบาลนครขอนแก่น พบว่า ศักยภาพการบริหารการพัฒนาของเทศบาลนครขอนแก่น โดยการนำไปสู่การปฏิบัติในชุมชนสามารถปฏิบัติได้ในระดับมากที่สุด

6. ด้านสมรรถนะในการบริหารตนเอง การพัฒนาสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารเทศบาลตำบลบางละมุง จังหวัดชลบุรี โดยภาพรวมในด้านสมรรถนะในการตระหนักรับรู้เรื่องโลกาภิวัตน์อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสถาพร วิชัยรัมย์ และไชยา ยี่มิวิไล (2558) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “สมรรถนะของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดบุรีรัมย์โดยการใช้เกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ” ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพ รวมอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ควรมีหลักสูตรการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่เหมาะสมในแต่ละสถานการณ์ เพื่อกำนันผู้ใหญ่บ้านลดความขัดแย้งได้ตรงจุดหรือเพื่อแก้ไขปัญหาไม่เกิดขึ้น

2) ควรมีการกำหนดวุฒิการศึกษาในการสมัคร ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือมีการสนับสนุนให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้ศึกษาต่อในระดับศึกษาที่สูงขึ้นไป

3) ควรจัดให้มีการถ่ายทอดความรู้ไปยังกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่เพิ่งได้รับการเลือกตั้งเข้ามา เพื่อให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านได้เพิ่มศักยภาพในการแก้ไขปัญหามากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1) ผู้บริหารเทศบาล ควรมีโครงการร่วมกันระหว่างชุมชนและหน่วยงานภายนอก เพื่อให้ความรู้ด้านวิชาการ และการบริหารจัดการเศรษฐกิจชุมชนให้แก่ผู้น้อยอย่างต่อเนื่องสร้างภาคีเครือข่ายระหว่างหน่วยงาน จะทำให้มีการพัฒนาสมรรถนะของผู้นำท้องถิ่นไปด้วย

2) ผู้บริหารเทศบาล ควรมีนโยบายส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของผู้นำท้องถิ่นให้มีสมรรถนะทางการบริหารคน บริหารงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคลากรที่เป็นผู้บังคับบัญชาซึ่งเป็นผู้นำกลยุทธ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไปปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามวิสัยทัศน์และพันธกิจขององค์กร

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรทำการวิจัย ต่อยอดการพัฒนา รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะให้มี ความเข้มแข็งยิ่งขึ้น โดยรูปแบบการวิจัยพัฒนาแบบ มีส่วนร่วมกับหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในแต่ละรูปแบบให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2) ควรศึกษาการพัฒนาสมรรถนะของผู้นำท้องถิ่นในการบริหาร จัดการเศรษฐกิจชุมชนในจังหวัดชลบุรีจะมีประสิทธิภาพสูงขึ้น และควรศึกษากลยุทธ์การพัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่น

บรรณานุกรม

กนก วงษ์ตระหนาน. (2558). การเมืองในระบอบประชาธิปไตย ฉบับปรับปรุง. โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมคิด เลิศไพฑูรย์ . (2557). กฎหมายการปกครองท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.

ณัฐวัฒน์ สิริพรวุฒิ. (2556). การจัดการภาครัฐแนวใหม่ในการบริหารองค์การปกครองท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ทิพย์วิสุทธิ,

เดชศักดิ์ อังเกลียวลม. (2552). “บทบาทหน้าที่ของนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ตามความคิดเห็นของสมาชิกสภาเทศบาลสุขาภิบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดชลบุรี”.

วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.

สถาพร วิชัยรัมย์ และไชยา ยิมวิไล. (2558). “สมรรถนะของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดบุรีรัมย์โดยการใช้เกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ”. สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตศึกษา: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

ธนิศา ฐิติภากร. (2546). การศึกษาเปรียบเทียบความโปร่งใสการบริหารงานของเทศบาลตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล,

บุญฤทธิ์ เพ็ชรวิศิษฐ์. (2561). “ศักยภาพการบริหารการพัฒนาของเทศบาล: กรณีศึกษาเทศบาลนครขอนแก่น”. วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ: มหาวิทยาลัยบูรพา.

แนวทางการบริหารจัดการอริกรณของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง

Guidelines For The Management of Athikarana of The Sanghas In, Mueang District, Angthong Province

พระภิกษุณพล คุณงกโร* พระปลัดระพิน พุทฺธสาโร** ประเสริฐ ธิลาว***

Phrakritsanaphon Gunangkaro, Phrapalad Rapin Buddhisar

Prasert Thilao

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการอริกรณของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง 2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบแนวทางการบริหารจัดการอริกรณของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อแนวทางการบริหารจัดการอริกรณของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงปริมาณเป็นการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพระสงฆ์ ในพื้นที่ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง จำนวน 152 รูป จากจำนวนประชากรทั้งหมด 245 รูป เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.957 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าเอฟ โดยการวิเคราะห์หาความแปรปรวนทางเดียว และทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด การวิจัยเชิงคุณภาพ กำหนดผู้ให้ข้อมูลหลัก 8 รูป/คน เลือกแบบเจาะจงจากผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เกี่ยวข้องกับการบริหาร เครื่องมือเก็บข้อมูลได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก ตัวต่อตัว วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาความ

ผลการวิจัยพบว่า

1. แนวทางการบริหารจัดการอริกรณของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ทั้ง 4 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\bar{X}$ = 4.23) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การบริหารจัดการกิจจาธิกรณ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดอยู่ที่ ($\bar{X}$ = 4.52) รองลงมา คือด้านการบริหารจัดการ

---

* หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ) ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

** ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

*** ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

อาปัติตาทิกรณ ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\bar{X} = 4.19$) รองลงมา คือด้านการบริหารจัดการอนุวาทิกรณ ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\bar{X} = 4.11$) และลำดับสุดท้าย คือด้านการบริหารจัดการวิวาทิกรณ ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\bar{X} = 4.10$)

2. เปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อแนวทางการบริหารจัดการอติกรณของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมและวุฒิการศึกษาบาลี ต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ส่วนพระสงฆ์ที่มีอายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ และตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์ ต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อแนวทางการบริหารจัดการอติกรณของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง โดยพบปัญหาในแต่ละด้าน ดังนี้ 1. ด้านวิวาทิกรณ เช่น ทั้งสองฝ่ายยกเหตุผลว่าตนเป็นฝ่ายถูกต้องเสมอ และการทะเลาะวิวาทกันเรื่องพระธรรมวินัย 2. ด้านอนุวาทิกรณ เช่น การถกเถียงกันเรื่องวินัยบางข้อ เช่น การรับเงินและทองเป็นต้น และปัญหาการใส่ร้ายป้ายสีฟ้องร้องกันด้วยเรื่องอันหาเหตุมิได้ 3) ด้านอาปัติตาทิกรณ เช่น พระภิกษุบางรูปยังดื่มของมึนเมา ซึ่งขาดการดูแลเอาใจใส่จากเจ้าคณะผู้ปกครอง และการละเมิดกฎเกณฑ์น้อยใหญ่ และ 4) ด้านกัจจาทิกรณ เช่น ภิกษุไม่มีความรู้เท่าที่ควร ไม่ศึกษา ต้อร้อน ทะนงตน เช่นไม่ร่วมลงอุโบสถ และเรื่องพิธีกรรมต่างๆ และการลงโทษผู้กระทำความผิดให้สำนึกผิด

ข้อเสนอแนะในแต่ละด้าน ดังนี้ 1) ด้านวิวาทิกรณ ศาสนาได้วางหลักธรรมคำสอนไว้เป็นพื้นฐานเพื่อการอยู่ร่วมกันด้วยความสามัคคี 2) ด้านอนุวาทิกรณ การตัดสินต้องใช้ความยุติธรรมเป็นหลักสำคัญเพื่อให้เป็นประชาธิปไตย 3) ด้านอาปัติตาทิกรณ เจ้าคณะผู้ปกครองควรสอดส่องดูแลอย่างใกล้ชิด จริงจังและต่อเนื่อง. และ 4) ด้านกัจจาทิกรณ ไม่ควรรับคนอายุเกิน 60 ปีเข้ามาบวช, กิจธุระที่สงฆ์ต้องมีความสามัคคีพร้อมใจกันทำให้สำเร็จ

คำสำคัญ การบริหาร การจัดการ อติกรณ

Abstract

The objectives of this research were: 1. To study the administrative guidelines for conflict resolution of the Sangha, Muang District, Ang Thong Province. 2. To compare the management guidelines for conflict resolution of the Sangha Muang District, Ang Thong Province classified by population data. and 3. To study problems, obstacles and suggestions for the administration guidelines for conflict resolution of Sangha, Muang District, Ang Thong Province.

Methodology was the mixed methods: The quantitative research a collection of data from 152 samples who were monks at Muang District, Ang Thong Province. The instrument used for data collection was questionnaires with the confident value equaled to 0.659. Data were analyzed by Frequency, Percentage,

Mean, Standard Deviation, One-way analysis of variance, ANOVA, t-test, F-test and test the difference of average values by pairs with the Least Significant Different (LSD.) method. The qualitative research collected data from 8 key informants purposefully selected from experts and those who were related to administration with Structured in-depth-interview script by face-to-face interviewing, analyzed data by descriptive interpretation.

Findings of the research were as follows:

1. Guidelines for the management of conflict resolution of Sangha at Muang District, Ang Thong Province in 4 aspects by overall, were at a high level in all aspects. ($\bar{X} = 4.23$), Each aspect was also at high level, Kijthathikorn, the duties that monks have to do together, was at the highest mean at ($\bar{X} = 4.52$), followed by the administration of Apattathikorn, argument about rules, was at high level with average value at ($\bar{X} = 4.17$), followed by the management of Anuvatathikorn, argument about accusation that has to be resolved, was at high level with average value at ($\bar{X} = 4.11$), and the last order is the management of Vivatathikorn, argument about the right or wrong of Buddha's teaching that has to be cleared, was at high level with the average value at ($\bar{X} = 4.10$).

2. Comparison of the monks' opinions on the administrative guidelines of the Sangha of Muang District, Ang Thong Province classified by personal factors, was found that monks who had different educational background and Pali education had different opinions with statistically significant level at 0.05, accepting the set research hypothesis. As for the monks with different age. Ordained age, formal educational levels, and administrative positions did not have different opinions. rejecting the set research hypothesis.

3. Problems, obstacles and suggestions for the conflict administration of the Sangha at Muang District, Ang Thong Province were that: 1). Vivathathikorn, for example, both sides argue that he is always right, and the controversy about the Dhamma discipline. 2). Anuvadathikorn, the discourse, such as discussions on certain disciplines, such as receiving money and gold, etc., and slander problems Prosecute each other with unreasonable matters. 3). Apattathikorn, for example, some monks still drink alcoholic beverage lacking supervision from the superintendent and the violation of the minor and major rules and regulations, and 4) Kijthathikorn, for example, the monks do not have as much knowledge as they should, do not study,

being stubborn, such as not attending church service and ritual matters. The punishing the perpetrators so that they will repent is necessary.

Recommendations for each aspects were as follows:

1) Vivadhathikorn, there are rules and regulations for solving this problem in order to live together in peace and harmony, 2) Anuvadhathikorn, judge the problems with fair deals which if important principle of democracy, 3) Apatathikorn, the superintendents should pay close intention to those under protection for well behaving along the rules and regulations and 4) Kitjathikorn, duties to be carried out by the unity of monks. Those over 60 years of age, should not be allowed to be ordained.

Keywords Administration Management Adhikarana

1. บทนำ

นับตั้งแต่พระพุทธศาสนาได้อุบัติขึ้นในโลกเมื่อ 2560 ปีที่ผ่านมาซึ่งการอยู่ร่วมกันในสังคมยุคแรกของพระพุทธศาสนานั้นได้มีรูปแบบการอยู่ร่วมกันในลักษณะสังคมของบรรพชิตที่เรียกว่า “สังฆะ” หมายถึง หมู่หรือกลุ่มบุคคล มีจำนวนสมาชิกตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ซึ่งจะพบว่าระบบ สังฆะ นี้เองที่เป็นบ่อเกิดของพระวินัยคือ กฎเกณฑ์ที่สังคมพึงยอมรับและปฏิบัติร่วมกันทั้งในส่วนที่เป็นข้อห้ามและขออนุญาต โดยคำว่า สังฆะ นั้นยังมีความหมายอีกนัยหนึ่งก็คือ หมายถึงพระสงฆ์จำนวน 4 รูป ขึ้นไปซึ่งเป็นจำนวนของพระสงฆ์ที่สามารถทำสังฆกรรมและประกอบพิธีกรรมบางอย่างของสังคมได้แล้วยังหมายถึงจำนวนพระภิกษุสงฆ์สามเณรที่รวมกันอยู่เป็นสังคม (Society) ที่มีการทำกิจกรรมหรือมีปฏิสัมพันธ์ต่างๆ ร่วมกัน ซึ่งนับเป็นเรื่องธรรมดาของสังคมโดยทั่วไปที่จะต้องมีปัญหาอันเนื่องมาจากการมีปฏิสัมพันธ์ดังกล่าว

ในการดำเนินการแก้ไขปัญหาอิทธิพลที่เกิดขึ้นในยุคแรกๆ ทรงมีพุทธานุญาตให้สงฆ์ปรับโทษแก่พระภิกษุผู้กระทำความผิดตามสมควรแก่โทษเรียกว่า การปรับอาบัติ ซึ่งเป็นวิธีการที่ทรงใช้เพื่อเป็นการแก้ปัญหาคาระเมิดหรือกระทำความผิดต่อพระธรรมวินัยซึ่งจะมีบทลงโทษที่หนักบ้างเบาบ้างตามแต่ลักษณะของความผิดที่เกิดขึ้น อย่างไรก็ตามเราจะพบว่าสังคมของพระสงฆ์นั้นไม่ได้มีแค่ปัญหาการต้องอาบัติเท่านั้น หากแต่ยังมีปัญหาอื่นๆ อีกด้วย เช่น ปัญหาการทะเลาะวิวาท ปัญหาการฟ้องร้องใส่ความกันด้วยเรื่องอาบัติ เป็นต้น ซึ่งปัญหาเหล่านั้นเรียกว่า “อิทธิพล” หมายถึง เรื่องที่เกิดขึ้นแล้วจะต้องจัด ต้องทำ หรือเรื่องที่สงฆ์ต้องดำเนินการมีอยู่ 4 หมวด

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการอิทธิพลของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง เพื่อศึกษาเปรียบเทียบแนวทางการบริหารจัดการอิทธิพลของคณะสงฆ์

อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อแนวทางการบริหารจัดการอัคริณธ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง

3. ขอบเขตการวิจัย

3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

งานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการบริหารจัดการอัคริณธ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาโดยมุ่งศึกษาการบริหารจัดการอัคริณธ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ประกอบด้วยรูปแบบและกระบวนการแก้ไขปัญหาอัคริณธ์ที่เรียกว่า อัคริณธ์สมถวิธิ ซึ่งมีอยู่ 7 ประการคือ 1) สัมมุขาวินัย พระธรรมวินัย 2) สติวินัย 3) อมูพหวินัย 4) ปฎิญญาตถระณะ 5) เยภุยยสิกา 6) ตัสสปาปิยสิ 7) ตินวัตถารกวินัย

3.2 ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรต้น (Independent Variables) ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล คืออายุ พรรษา การศึกษา และตำแหน่งหน้าที่ทางการปกครอง

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ ได้แก่ เรื่องราวที่ก่อให้เกิดอัคริณธ์นั้นมี 4 ประการ คือ

3.3 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่พระสงฆ์ในพื้นที่ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทองจำนวน 40 วัด ซึ่งมีจำนวน 245 รูป จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากสูตรของ Taro Yamane 152 รูป ซึ่งใช้ระดับความเชื่อมั่นที่ 0.95

3.4 ขอบเขตด้านสถานที่

พื้นที่ในการศึกษาวิจัย ได้แก่ คณะสงฆ์ในอำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง มี 7 ตำบล คือ 1. ตำบลตลาดกรวด 2. ตำบลมหาไถไทย 3. ตำบลบ้านแห 4. ตำบลศาลาแดง 5. ตำบลบ้านอิฐ 6. ตำบลหัวไผ่ 7. ตำบลบางแก้ว

3.5 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการวิจัยตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2561 ถึงเดือน มีนาคม 2561 รวม 6 เดือน

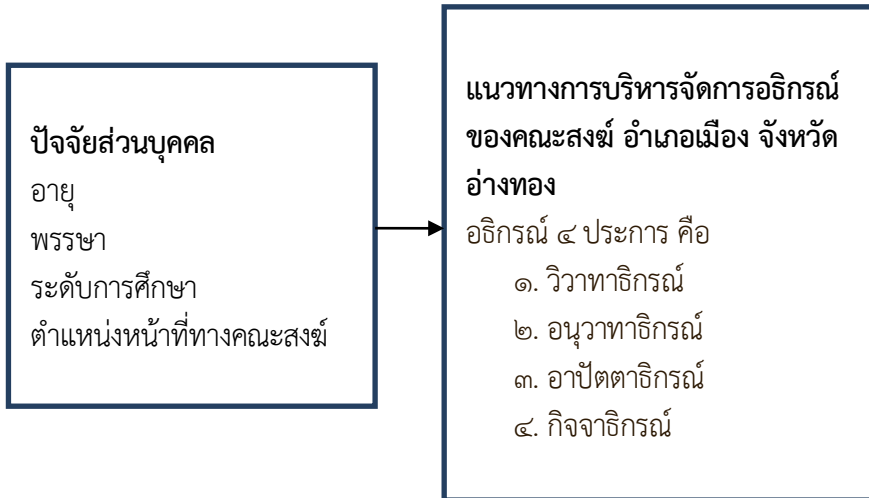
4. กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตัวแปรต้น

(Independent Variables)

ตัวแปรตาม

(Dependent Variables)

5. วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant)

5.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่พระสงฆ์ในพื้นที่ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทองจำนวน 40 วัด ซึ่งมีจำนวน 245 รูป จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากสูตรของ Taro Yamane 152 รูป ซึ่งใช้ระดับความเชื่อมั่นที่ 0.95

5.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม เป็นการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพระสงฆ์ ในพื้นที่ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง จำนวน 152 รูป จากจำนวนประชากรทั้งหมด 245 รูป เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.957 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าเอฟ โดยการวิเคราะห์หาความแปรปรวนทางเดียว และทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด

การวิจัยเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์ กำหนดผู้ให้ข้อมูลหลัก 8 รูป/คน เลือกแบบเจาะจงจากผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เกี่ยวข้องกับการบริหาร เครื่องเก็บข้อมูลได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก ตัวต่อตัว วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาความ

5.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องแล้วทำการวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ และวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาจำแนกเป็นประเด็นสำคัญ วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท และทำการสังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย และนำเสนอในรูปแบบของความเรียง

1. การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากแบบสอบถามมาประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้ค่าความถี่ และค่าร้อยละ เปรียบเทียบความคิดเห็นจากผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้สถิติการวิเคราะห์คือ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบสมมติฐานเพื่อหาผลเปรียบเทียบของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ผู้วิจัยใช้การทดสอบค่าเอฟ (f-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่ 3 กลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด ผู้วิจัยจะทำการรวบรวมข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม จากนั้นจึงจัดกลุ่มข้อมูลตามสาระสำคัญที่ได้กำหนดไว้ในคำถามปลายเปิด แล้วจึงวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาประกอบตาราง

2. การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์

ผู้วิจัยจัดกลุ่มข้อมูล ตามลำดับความสำคัญของประเด็นการสัมภาษณ์ที่กำหนดไว้ จากนั้นจึงทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาประกอบบริบท

6. ผลการวิจัย

ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อ แนวทางการบริหารจัดการอริกรรมของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ใน 4 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีประเด็นการอภิปรายผล ดังนี้

- ๑) ด้านการบริหารจัดการวิวาทาธิกรรม
- ๒) ด้านการบริหารจัดการอนุวาทาธิกรรม
- ๓) ด้านการบริหารจัดการอาปัตตาธิกรรม
- ๔) ด้านการบริหารจัดการกิจจาธิกรรม

1. ด้านการบริหารจัดการวิชาวาติกรรม จากการศึกษาวิจัย พบว่า แนวทางการบริหารจัดการอภิศรณของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พระสังฆาธิการมีความเข้าใจในบทบาทที่ตนรับผิดชอบเป็นอย่างดี และได้ใช้ภาวะผู้นำด้านการแก้ไขปัญหากับพระภิกษุ-สามเณรที่ประพฤติตนไม่เหมาะสม ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

โดยพระสังฆาธิการมีความพร้อมเพียงกันในการปฏิบัติหน้าที่มีกระบวนการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้เกิดทักษะในด้านต่างๆ เช่น ทักษะการสื่อสาร ทักษะการทำงานเป็นทีม ทักษะการวางแผนที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงการฝึกอบรมเป็นประจำต่อเนื่อง ทั้งในระดับอำเภอ และระดับจังหวัด เพื่อร่วมกันหาแนวทางแก้ไขปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะนี่คือการทำหน้าที่รักษาพระธรรมวินัยเอาไว้ให้บริสุทธิ์บริบูรณ์เหมือนเดิม และบทบาทการได้อุทิศตนเป็นแบบอย่างของชาวพุทธชั้นนำผู้มีศรัทธาพร้อมเต็มที่จะทำหน้าที่รักษาไว้ซึ่งพระธรรมวินัยให้ยั่งยืนสืบต่อไปในอนาคตตราบนานเท่านาน อภิศรณและวิธีระงับอภิศรณเป็นรูปแบบการลงโทษผู้กระทำผิดที่เหมาะสมและยุติธรรมกับสังคมสงฆ์และสังคมไทย ซึ่งสอดคล้องกับ พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี (บุญถึง) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทในการรักษาพระธรรมวินัยในวิทยานิพนธ์ เรื่อง “บทบาทในการรักษาพระธรรมวินัยของพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) : ศึกษาเฉพาะกรณีธรรมกาย” จากการศึกษาวิจัยบทบาทในการรักษาพระธรรมวินัยของพระธรรมปิฎกกรณีธรรมกายพบว่า พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้ทำบทบาทที่สำคัญสองประการด้วยกัน บทบาทประการที่หนึ่ง คือ การทำหน้าที่รักษาพระธรรมวินัยเอาไว้ให้บริสุทธิ์บริบูรณ์เหมือนเดิม และบทบาทประการที่สองคือ การได้อุทิศตนเป็นแบบอย่างของชาวพุทธชั้นนำผู้มีศรัทธาพร้อมเต็มที่จะทำหน้าที่รักษาไว้ซึ่งพระธรรมวินัยให้ยั่งยืนสืบต่อไปในอนาคตตราบนานเท่านาน บทบาททั้งสองประการนี้นอกจากจะช่วยให้อภิศรณกายคลี่คลายไปในทิศทางที่ดีแล้วยังก่อให้เกิดแรงบันดาลใจในการรักษาพระธรรมวินัยแก่ชาวพุทธร่วมสมัยและแก่อนุชนในภายหลังได้อย่างมีนัยสำคัญไม่น้อยไปกว่าที่บูรพาจารย์ทั้งหลายได้เคยทำเอาไว้ในอดีตอีกด้วย และสอดคล้องกับ เกียรติศักดิ์ พันธวงษ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง หลักการลงโทษผู้กระทำผิดในวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ศึกษาเปรียบเทียบหลักการลงโทษผู้กระทำผิดในพุทธศาสนาเถรวาท กับประมวลกฎหมายอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา” ผลการวิจัยพบว่า จากการศึกษาเปรียบเทียบหลักการลงโทษผู้กระทำผิดในพุทธศาสนาเถรวาท ในประเด็นอภิศรณและวิธีระงับอภิศรณ กับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและประมวลกฎหมายอาญา และในประเด็นกฎหมายอาญาเถรวาท ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2521) ว่าด้วยการลงนิคหกรรม พบว่า อภิศรณและวิธีระงับอภิศรณเป็นรูปแบบการลงโทษผู้กระทำผิดที่เหมาะสมและยุติธรรมกับสังคมสงฆ์และสังคมไทย เพราะเป็นการออกแบบที่มีเป้าหมายเพื่อป้องกันป้องปราบ และปราบปราม อภิศรณที่จะเกิดขึ้น กำลังเกิดขึ้น และเกิดขึ้นแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งรูปแบบการระงับอภิศรณแต่ละชุด มีเป้าหมายหลัก คือ ความสันติแห่งสังคมสงฆ์หรือสังฆสามัคคี (เกียรติศักดิ์ พันธวงษ์, ๒๕๕๔)

2. ด้านการบริหารจัดการอนุวาทิกรรม จากการศึกษาวิจัย พบว่า แนวทางการบริหารจัดการอภิศรณของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

แสดงให้เห็นว่าแนวคิดการลงโทษมาจากสาเหตุการปฏิบัติผิดของพระภิกษุทั้งตั้งใจและไม่ตั้งใจ ทรงนำสาเหตุจากการปฏิบัติผิดและประโยชน์ของการปฏิบัติถูกต้องเพื่อบัญญัติพระวินัย ทำให้เกิดแนวคิดแก้ไข ฝึกหัดพัฒนาชีวิตความดีงามในหมู่สังฆมสงฆ์ ดังนั้นปัญหาต่างๆยังคงมีอยู่จึงควรกลับไปยังข้อมูลเดิม คือพระไตรปิฎกและนำเอากระบวนการแก้ปัญหา (อธิกรณ์) มาใช้แก้ปัญหาตามหลักและวิธีการที่มีบัญญัติไว้ในพระไตรปิฎกปัญหาต่างๆ ส่วนรูปแบบในการลงโทษ ได้รับตามกฎธรรมชาตินี้และเป็นไปตามพระวินัยบัญญัติ ซึ่งสอดคล้องกับ **พระมหาสมณิก กิตติโสภโณ (เศวตรัฐกุล)** ได้ศึกษารูปแบบการลงโทษพระพุทธศาสนาเถรวาทในสารนิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการลงโทษในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท” จากการศึกษาแนวคิดการลงโทษและรูปแบบการลงโทษในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทพบว่าแนวคิดการลงโทษมาจากสาเหตุการปฏิบัติผิดของพระภิกษุทั้งตั้งใจและไม่ตั้งใจ ทรงนำสาเหตุจากการปฏิบัติผิดและประโยชน์ของการปฏิบัติถูกต้องเพื่อบัญญัติพระวินัย ทำให้เกิดแนวคิดแก้ไข ฝึกหัดพัฒนาชีวิตความดีงามในหมู่สังฆมสงฆ์ ส่วนรูปแบบในการลงโทษ ได้รับตามกฎธรรมชาตินี้และเป็นไปตามพระวินัยบัญญัติ โดย พระผู้มีพระภาคเป็นผู้ตัดสินต่อมาได้มอบหมายให้การกสงฆ์ ดำเนินการแทนผู้กระทำผิดได้รับโทษโดยธรรม ผู้ดำเนินการตัดสินมีความชอบธรรม ผู้ถูกลงโทษได้รับความเป็นธรรม และสอดคล้องกับ **พระศรีวิสุทธิคุณ (สฤชดี ประธาตุ)** ได้ศึกษากระบวนการแก้ปัญหาในทางพระพุทธศาสนาในสารนิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์กระบวนการแก้ปัญหาในทางพระพุทธศาสนาศึกษาเฉพาะกรณีอธิกรณ์สมณะ” จากการศึกษาวิเคราะห์กระบวนการแก้ปัญหาในทางพระพุทธศาสนากรณี อธิกรณ์สมณะ พบว่า กระบวนการแก้ปัญหานั้น คณะสงฆ์ไทยใช้อำนาจทางกฎหมายในการเข้าไปจัดการ ยังไม่ได้นำวิธีการแก้ปัญหาเชิงพุทธที่พระพุทธเจ้าได้ทรงวางไว้ในอดีตมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่คณะสงฆ์มากนัก ดังนั้นปัญหาต่างๆยังคงมีอยู่จึงควรกลับไปยังข้อมูลเดิม คือพระไตรปิฎกและนำเอากระบวนการแก้ปัญหา (อธิกรณ์) มาใช้แก้ปัญหาตามหลักและวิธีการที่มีบัญญัติไว้ในพระไตรปิฎกปัญหาต่างๆ จะได้พิจารณาแก้ไขให้ถูกต้องเหมาะสมและเป็นการเคารพพระธรรมวินัย

3. ด้านการบริหารจัดการอบัติอธิกรณ์ จากการศึกษาวิจัย พบว่า แนวทางการบริหารจัดการอธิกรณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อค้นพบดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า พระวินัยที่ปรากฏในพระวินัยปิฎกมีการบัญญัติมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล โดยบัญญัติขึ้นเป็นสิกขาบทแต่ละข้อภายหลังจากการทำความผิดของพระภิกษุ หากมีการล่วงละเมิดอื่นๆ ก็จะมีพระบัญญัติเพิ่มเติมเรียกว่า อนุบัญญัติ สิกขาบทเหล่านี้ได้ใช้เป็นกรอบแห่งการประพฤติของพระสงฆ์ตลอดมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับ **อติเทพ ผาธา** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษารูปแบบและกระบวนการแก้ปัญหาใน พระพุทธศาสนาเถรวาท ศึกษาเฉพาะกรณีอธิกรณ์สมณะ 7 และ กฎนิคหกรรมของมหาเถรสมาคม ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ.2535” ผลการศึกษาพบว่า ข้อสรุปอันเป็นประโยชน์เกี่ยวกับแนวความคิดเรื่องรูปแบบและกระบวนการแก้ไขปัญหาโดยอธิกรณ์สมณวิธี ในสมัยพุทธกาล และแนวความคิดเรื่องรูปแบบและกระบวนการแก้ไขปัญหาโดยกฎนิคหกรรม ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์แก้ไข

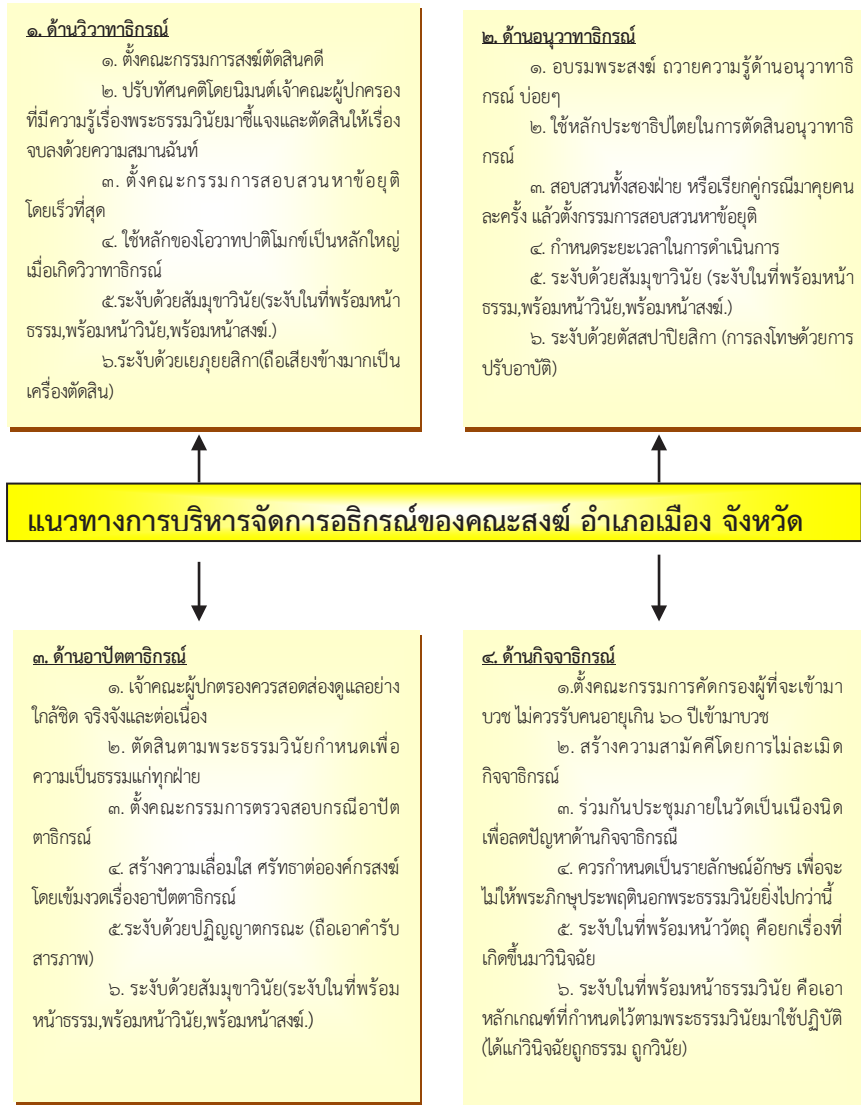
เพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 และสอดคล้องกับ พระมหาเจริญ จันท์เจริญ ได้ทำการศึกษาวิจัย บทบาทของพระวินยาธิการในการรักษาพระวินัยของพระสงฆ์ไทย ศึกษาเฉพาะกรณี กรุงเทพมหานคร ผลวิจัยพบว่า พระวินัยที่ปรากฏในพระวินัยปิฎกมีการบัญญัติมาตั้งแต่สมัย พุทธกาล โดยบัญญัติขึ้นเป็นสิกขาบทแต่ละข้อภายหลังจากการกระทำความผิดของพระภิกษุผ่านการสอบสวนและพิจารณาตัดสินของคณะสงฆ์โดยมีพระพุทธเจ้าในฐานะประมุขสงฆ์ประกาศให้ คณะสงฆ์รับรองเป็นข้อห้ามและระเบียบแห่งการปฏิบัติ หากมีการล่วงละเมิดอื่นๆ ก็จะต้องบัญญัติ เพิ่มเติมเรียกว่า อนุบัญญัติ สิกขาบทเหล่านี้ ได้ใช้เป็นกรอบแห่งการประพฤติของพระสงฆ์ตลอดมา จนถึงปัจจุบัน ซึ่งได้รับการยอมรับเป็นกฎบัตรสำหรับอ้างอิงและใช้ในการปกครองคณะสงฆ์ให้เกิด ความสงบเรียบร้อย

4. ด้านการบริหารจัดการกิจจาธิกรณ จากการศึกษาวิจัย พบว่า แนวทางการบริหาร จัดการอธิกรณของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อ ค้นพบดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การพัฒนากฎหมายการปกครองคณะสงฆ์และอำนาจการใช้กฎหมาย เพื่อดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ไว้อย่างละเอียดแต่ก็ได้มีการนำเอารูปแบบและกระบวนการในการ แก้ไขปัญหาในสมัยพุทธกาลคือ อธิกรณสมณะ 7 ซึ่งเป็นต้นแบบหรือเค้าโครงเดิมของการแก้ไขปัญหา ของพระธรรมวินัยไว้เพื่อที่จะได้นำข้อมูลดังกล่าวมาใช้เปรียบเทียบเพื่อหาทางออกในการแก้ไข ปัญหาดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับ **สวัสดี มานิตย์** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัญหากฎหมายว่าด้วยการ ปกครองคณะสงฆ์ศึกษากรณีวัดพระธรรมกาย ซึ่งได้กล่าวถึงประวัติศาสตร์การปกครองคณะสงฆ์ ไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยได้กล่าวถึงพัฒนาการในการใช้กฎหมายในการปกครองคณะสงฆ์ แต่ละยุคสมัยเรื่อยมาจนถึงการประกาศใช้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับ ที่ 2) พ.ศ. 2535 ซึ่งมีเนื้อหาและรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการแก้ไขปัญหาภายในคณะสงฆ์ โดยอาศัยกฏนิคหกรรม (กฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2521) เป็นกรอบสำคัญในการ ดำเนินการแก้ไขปัญหาและได้กล่าวถึงการใช้กฏนิคหกรรมเพื่อระงับอธิกรณในกรณีธรรมกายซึ่งเป็น กรณีตัวอย่างของปัญหาอธิกรณสงฆ์ในปัจจุบันที่ค่อนข้างมีความยุ่งยากและซับซ้อนกับองค์กร ปกครองสงฆ์คือมหาเถรสมาคมซึ่งไม่สามารถที่จะเข้าไปดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาธรรมกายได้ อย่างจริงจัง อันเนื่องมาจากปัญหาด้านกฎหมาย คือ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไข เพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 และสอดคล้องกับ **ร.ต.อ. ธวัช หนูคำ** ได้กล่าวไว้ในผลงานวิจัยเรื่อง ปัญหาการดำเนินคดีอาญากับพระภิกษุสงฆ์ไทยเกี่ยวกับ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไข เพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 และกฎหมายเถรสมาคม ว่าด้วยการลงนิกหกรรม ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2521) ซึ่งในการดำเนินคดีอาญากับพระภิกษุสงฆ์พบว่า กฎนิคหกรรมเป็นกฎที่สร้างขึ้นโดย เลียนแบบการพิจารณาคดีอาญาของศาลซึ่งไม่เหมาะที่จะนำมาใช้กับพระภิกษุสงฆ์เนื่องจากการ

พิจารณาคดีนั้นผู้ทำหน้าที่ในทางตุลาการของสงฆ์(พระวินัยธร) จะมีความรู้เฉพาะพระธรรมวินัย แต่ไม่เชี่ยวชาญในทางกฎหมายทั้งด้านเทคนิคภาษา การประยุกต์ใช้ทำให้ไม่สามารถที่จะนำไปใช้ได้ อย่างถูกต้องเหมาะสม ทำให้การพิจารณาอธิกรณ์ในแต่ละครั้งมีความล่าช้า ชับซ้อน และไม่เป็นไปตามพระธรรมวินัย นอกจากนั้นการกำหนดโทษในทางพระธรรมวินัยกับทางคดีอาญาก็ไม่สอดคล้องกัน กล่าวคือโทษหนักของพระคือปาราชิก กับโทษหนักทางคดีอาญาคือประหารชีวิต จึงไม่เป็นไปตามวิธีการทางกฎหมายกล่าวคือโทษปาราชิกของพระแม้จะมีอุปมาเหมือนประหารชีวิตแต่ก็เป็นโทษแค่การบังคับให้สึกซึ่งถือว่าเป็นโทษที่เบามากเมื่อเทียบกับโทษในทางอาญา ดังนั้น การดำเนินการแก้ไขปัญหากับพระภิกษุตามนัยของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฏนิคหกรรมจึงเป็นเรื่องที่ค่อนข้างมีปัญหา ซึ่งจะเห็นว่า ในมติในทางกฎหมายได้มีการให้ข้อมูลที่ชัดเจนว่ากฏนิคหกรรมยังไม่สามารถที่จะแก้ไขปัญหาลให้สอดคล้องกันกับระบบกฎหมายไทยได้ แต่อย่างไรก็ตาม ในผลงานวิจัยดังกล่าวก็มีได้นำผลของปัญหาอันเนื่องมาจากการใช้กฎหมายคณะสงฆ์และการใช้อธิกรณ์สมณะในสมัยพุทธกาลมาใช้เปรียบเทียบกันแม้จะมีการนำมาวิเคราะห์ก็เป็นเพียงแต่การกล่าวถึงเป็นเบื้องต้น ดังนั้นผลงานวิจัยดังกล่าวจึงให้ข้อมูลเพียงเฉพาะแต่กฎหมายคณะสงฆ์เท่านั้น แต่ยังมีได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับกระบวนการแก้ไขปัญหามในสมัยพุทธกาลเอาไว้เลย

7. สรุปลองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการบริหารจัดการอริกรรมของคณะสงฆ์ อำเภอเมืองจังหวัดอ่างทอง” ทำให้ผู้วิจัยได้รับองค์ความรู้ใหม่จากการศึกษา

สรุปลองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

สรุปได้ว่า แนวทางการบริหารจัดการอริกรรมของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง โดยได้เน้นเป็นหลักอยู่ 4 ด้าน คือ

1. ด้านวิวาทาธิกรณ คือ ความขัดแย้งทางคณะสงฆ์อันเกิดการทะเลาะวิวาทระหว่างสงฆ์กับสงฆ์ เมื่ออิกรณเกิดขึ้นในเขตใดให้เจ้าคณะในเขตนั้นตั้งกรรมการสอบสวนและพิจารณาตัดสินคดี เพื่อหาข้อยุติ โดยการนำคู่กรณีมาปรับทัศนคติ

2. ด้านอนุวาทาธิกรณ มีการประชุมสงฆ์กันทุกเดือนเมื่อมีอิกรณเกิดขึ้น จะตั้งกรรมการสอบสวนทั้งสองฝ่าย หรือเรียกคู่กรณีมาคุยคนละครั้ง แล้วให้คณะกรรมการพิจารณาตัดสินคดี ขั้นตอนการพิจารณา ใช้สติวินัย อุมุพหวินัยหรือตัสสปาปิยสิกา สาเหตุส่วนใหญ่ขอบออ้างพระพุทเจ้าบ้าง อ้างพระไตรปิฎกแบบผิดๆบ้าง

3. อาปัตตาธิกรณ เป็นการบริหารจัดการอาปัตตาธิกรณ การบริหารจัดการของแต่ละวัดเป็นด้วยความเรียบร้อย ถ้าอาบัติไม่ร้ายแรงทางเจ้าคณะผู้ปกครองก็ว่ากล่าวตักเตือน พระภิกษุต้องอาบัติแล้วจะต้องปฏิบัติตนให้พ้นจากอาบัติ

4. ด้านกิจจาธิกรณ ได้มีคำสั่งถึงพระอุปัชฌาย์ และเจ้าอาวาสในวัดนั้นๆ เรื่องของการรับบุคคลที่จะเข้ามาอุปสมบท ต้องพิจารณาคัดกรองให้ผู้ที่มิคคืออาญาติดตัว ไม่ควรนำมาบวชเด็ดขาด

8 อภิปรายผลการวิจัย

8.1 ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อ แนวทางการบริหารจัดการอิกรณของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง

ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อ แนวทางการบริหารจัดการอิกรณของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ใน 4 ด้าน

1. ด้านการบริหารจัดการวิวาทาธิกรณ โดยพระสังฆาธิการมีความพร้อมเพียงกันในการปฏิบัติหน้าที่มีกระบวนการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้เกิดทักษะในด้านต่างๆ สอดคล้องกับ **เกียรติศักดิ์ พันธวงค์** อิกรณและวิธีระงับอิกรณเป็นรูปแบบการลงโทษผู้กระทำผิดที่เหมาะสมและยุติธรรมกับสังคมสงฆ์และสังคมไทย เพราะเป็นการออกแบบที่มีเป้าหมายเพื่อป้องกันป้องปราบและปราบปราม อิกรณที่จะเกิดขึ้น กำลังเกิดขึ้น และเกิดขึ้นแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งรูปแบบการระงับอิกรณแต่ละชุด มีเป้าหมายหลัก คือ ความสันติแห่งสังคมสงฆ์หรือสังฆสมาคมคือ

2. ด้านการบริหารจัดการอนุวาทาธิกรณ ปัญหาต่างๆยังคงมีอยู่จึงควรกลับไปยังข้อมูลเดิม คือพระไตรปิฎกและนำเอากระบวนการแก้ปัญหา (อิกรณ) มาใช้แก้ปัญหาตามหลักและวิธีการที่มีบัญญัติไว้ในพระไตรปิฎกปัญหาต่างๆ ส่วนรูปแบบในการลงโทษ ได้รับตามกฎหมายธรรมชาติและ เป็นไปตามพระวินัยบัญญัติ ซึ่งสอดคล้องกับ **พระมหาสมนึก กิตติโสภโณ (เสวตรัฐกุล)** การลงโทษมาจากสาเหตุการปฏิบัติผิดของพระภิกษุทั้งตั้งใจและไม่ตั้งใจ ทรงนำสาเหตุจากการปฏิบัติผิดและประโยชน์ของการปฏิบัติถูกต้องเพื่อบัญญัติพระวินัย ทำให้เกิดแนวคิดแก้ไข ฝึกหัดพัฒนาชีวิตความดีงามในหมู่สังคมสงฆ์ ส่วนรูปแบบในการลงโทษ ได้รับตามกฎหมายและเป็นไปตามพระวินัยบัญญัติ โดย พระผู้มีพระภาคเป็นผู้ตัดสินต่อมาได้มอบหมายให้การกสงฆ์ ดำเนินการแทนผู้กระทำผิดได้รับโทษโดยธรรม ผู้ดำเนินการตัดสินมีความชอบธรรม ผู้ถูกลงโทษได้รับความเป็นธรรม

3. ด้านการบริหารจัดการอาบัติอาชกรณ พระวินัยที่ปรากฏในพระวินัยปิฎกมีการบัญญัติมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล โดยบัญญัติขึ้นเป็นสิกขาบทแต่ละข้อภายหลังจากการกระทำความผิดของพระภิกษุ หากมีการล่วงละเมิดอื่นๆ สอดคล้องกับ **พระมหาเจริณ จันทรเจริณ** ได้ทำการศึกษาวิจัยบทบาทของพระวินยธิการในการรักษาพระวินัยของพระสงฆ์ไทย ศึกษาเฉพาะกรณีกรุงเทพมหานคร ผลวิจัยพบว่า พระวินัยที่ปรากฏในพระวินัยปิฎกมีการบัญญัติมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล โดยบัญญัติขึ้นเป็นสิกขาบทแต่ละข้อภายหลังจากการกระทำความผิดของพระภิกษุผ่านการสอบสวนและพิจารณาตัดสินของคณะสงฆ์โดยมีพระพุทเจ้าในฐานะประมุขสงฆ์ประกาศให้คณะสงฆ์รับรองเป็นข้อห้ามและระเบียบแห่งการปฏิบัติ

4. ด้านการบริหารจัดการกิจจาชกรณ การแก้ไข้ปัญหาของพระธรรมวินัยไว้เพื่อที่จะได้นำข้อมูลดังกล่าวมาใช้เปรียบเทียบเพื่อหาทางออกในการแก้ไข้ปัญหาดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับ **สวัสดี มานิตย์** การใช้กฎหมายดังกล่าวไว้เพื่อดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ไว้อย่างละเอียดแต่ก็ไม่ได้มีการนำเอารูปแบบและกระบวนการในการแก้ไข้ปัญหาในสมัยพุทธกาล คืออชกรณสมณะ 7 ซึ่งเป็นต้นแบบหรือเค้าโครงเดิมของการแก้ไข้ปัญหาของพระธรรมวินัยมากกว่าไว้เพื่อที่จะได้นำข้อมูลดังกล่าวมาใช้เปรียบเทียบเพื่อหาทางออกในการแก้ไข้ปัญหา

8. ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาวิจัยเรื่อง “เพื่อเป็นแนวทางการบริหารจัดการอชกรณของคณะสงฆ์ อำเภอมือง จังหวัดอ่างทอง” ผู้วิจัยขอเสนอแนะ ดังนี้

8.1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

1) ด้านการบริหารจัดการวิวาชกรณ ให้ย้ายที่อยู่ทั้งคู่ เพื่อความเบาใจของเจ้าอาวาส, ศาสนาได้วางหลักธรรมคำสอนไว้เป็นพื้นฐานเพื่อการอยู่ร่วมกันด้วยความสามัคคี พร้อมกับหลักการที่พระพุทเจ้าได้วางเอาไว้, ต้องอย่าด่วนตัดสินใจ

2) ด้านการบริหารจัดการอนุวาชกรณ พบว่า ต้องส่งไปอบรม ศึกษาเรียนรู้บ่อยๆ จึงจะได้ความรู้ที่แท้จริง, อนุวาชกรณ คือเรื่องของความผิดถูก การโต้เถียงกัน การตัดสินต้องใช้ความยุติธรรมเป็นหลักสำคัญเพื่อให้เป็นประชาธิปไตย3) ด้านการบริหารจัดการอาบัติอาชกรณ พบว่า เจ้าคณะผู้ปกครองควรสอดส่องดูแลอย่างใกล้ชิด จริงจังและต่อเนื่อง, ความผิดของพระภิกษุสงฆ์ในเรื่องการปรับอาบัติต้องดูว่าความผิดนั้นร้ายแรงขนาดไหน เช่นเสพยาเสพติด ต้องให้สึกและติดคุก ถ้าเสพเมถุนต้องให้ลาสิกขาบท,

1) ควรมีการศึกษาวิจัยในประเด็นภาวะผู้นำเชิงพุทที่มีผลต่อผู้ปฏิบัติงานในสังคม เนื่องจากสังคมปัจจุบันผู้คนแม้จะมีการศึกษาสูง แต่โดยมากจะขาดภาวะผู้นำในด้านการตัดสินใจ

2) ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการสร้างความปรองดองในสังคมไทยตามรูปแบบพุทธรรม หรือรูปแบบพุทวิธี การชำระอชกรณที่มีความเหมาะสมกับการนำไปประยุกต์ใช้เพื่อการแก้ไข้ปัญหาความขัดแย้งในองค์กร หรือสังคมโดยทั่วไปได้อย่างไร

3) ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของพระสังฆาธิการกับภาครัฐ และประชาชนต่อกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป การวิจัยในครั้งต่อไป ผู้วิจัยขอเสนอแนะการดำเนินการวิจัยในประเด็นต่อไปนี้

- 1) ควรมีการศึกษาวิจัยในประเด็นภาวะผู้นำเชิงพุทธที่มีผลต่อผู้ปฏิบัติงานในสังคม
- 2) ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการสร้างความปรองดองในสังคมไทยตามรูปแบบพุทธธรรม
- 3) ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของพระสังฆาธิการกับภาครัฐ และประชาชนต่อกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา

บรรณานุกรม

1.ภาษาไทย

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**, หน้า 362-363.

พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี (บุญถึง), “ศึกษาบทบาทในการรักษาพระธรรมวินัยของพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต):ศึกษาเฉพาะกรณีธรรมกาย”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2546).

เกียรติศักดิ์ พันธวงศ์, “ศึกษาเปรียบเทียบหลักการลงโทษผู้กระทำความผิดในพุทธศาสนาเถรวาท กับประมวลกฎหมายอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2554).

พระมหาสมนึก กิตติโสภโณ. “รูปแบบการลงโทษในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท”, **สารนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2556).

พระศรีวิสุทธิคุณ (สฤชดี ประชาตุ), “การศึกษาวิเคราะห์กระบวนการแก้ปัญหาในทางพระพุทธศาสนา: ศึกษาเฉพาะกรณีอธิกรณสมณะ”, **สารนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2556).

อติเทพ ผาทา, “การศึกษารูปแบบและกระบวนการแก้ปัญหาในพระพุทธศาสนาเถรวาท: ศึกษาเฉพาะกรณีอธิกรณสมณะ 7 และ กฎนิคกรรมของมหาเถรสมาคมในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ.2535”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิต วิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2550).

พระมหาเจริญ จันทร์จรัส, “บทบาทพระวินยาธิการในการรักษาพระวินัยของพระสงฆ์ไทยศึกษา เฉพาะกรณีกรุงเทพมหานคร”, **ปริญญานิพนธ์**, (อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา ศาสนาเปรียบเทียบ บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล, 2542).

สวัสดี มานิตย์, “ปัญหาทางกฎหมายว่าด้วยการปกครองคณะสงฆ์: ศึกษากรณีวัดพระธรรมกาย”, **วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2542), หน้า 215.

ร.ต.อ.ธวัช หนูคำ, “ปัญหาการดำเนินคดีอาญากับพระภิกษุสงฆ์ไทย”, **วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, 2541), หน้า 115-117.

พระมหาสมนึก กิตติโสภโณ. “รูปแบบการลงโทษในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท”, **สารนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2556).

พระมหาเจริญ จันทร์จรัส, “บทบาทพระวินยาธิการในการรักษาพระวินัยของพระสงฆ์ไทยศึกษา เฉพาะกรณีกรุงเทพมหานคร”, **ปริญญานิพนธ์**, (อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา ศาสนาเปรียบเทียบ บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล, 2542).

สวัสดี มานิตย์, “ปัญหาทางกฎหมายว่าด้วยการปกครองคณะสงฆ์: ศึกษากรณีวัดพระธรรมกาย”, **วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2542), หน้า 215.

การส่งเสริมการปฏิบัติงานของพระวินยาธิการของคณะสงฆ์จังหวัดชัยภูมิ
The Promotion of Phra Vinaya Dhikara Monks
In Chaiyaphum Province

พระครูใบฎีกาสุพรรณ ปสนนมนโน* พระมหาสุนันท์ สุนนโท** พระปลัดระพิน พุทธสาโร***
Phrakrubaidika Supan Pasannamano, Phramaha Sunan Sunando,
Phrapalad Rapin Buddhiso

บทคัดย่อ

บทความนี้ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาการส่งเสริมการปฏิบัติงานของพระวินยาธิการของคณะสงฆ์ จังหวัดชัยภูมิ 2) เพื่อเปรียบเทียบการส่งเสริมการปฏิบัติงานของพระวินยาธิการของคณะสงฆ์ จังหวัดชัยภูมิ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการส่งเสริมการปฏิบัติงานของพระวินยาธิการของคณะสงฆ์ จังหวัดชัยภูมิ

การวิจัยเป็นแบบผสมวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณใช้เครื่องมือการวิจัย คือแบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.875 เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพระสงฆ์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 284 รูป วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าเอฟ ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด และการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 8 รูป/คน และวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการปฏิบัติงานของพระวินยาธิการของคณะสงฆ์จังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.41$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านตรวจตราชี้แจงพระภิกษุสงฆ์ในจังหวัด หรือที่เข้ามาในจังหวัด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.45$)

* หลักรัฐธรรมนูญศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ) ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

**ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

***ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

รองลงมา ด้านพิจารณาดำเนินการตามอำนาจท้องที่ หรือด้านช่วยเจ้าอาวาส หรือ เจ้าคณะปกครอง ในเขตนั้น ๆ ($\bar{X} = 3.40$) รองลงมา ด้านนำพาพระภิกษุผู้ประพฤติฝ่าฝืนในข้อ 1 มอบให้เจ้าอาวาส หรือ ผู้ปกครองสงฆ์ในเขตนั้น ๆ แล้วแต่กรณี ($\bar{X} = 3.39$) และต่ำสุด ด้านปฏิบัติให้ชอบด้วยพระธรรมวินัย กฎหมายกฎหมายอาญา คดี คดี ประเด็น คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช คำสั่งผู้บังคับบัญชาเหนือตน ($\bar{X} = 3.39$) ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบ พบว่า พระสงฆ์ที่มีการศึกษาสายสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการปฏิบัติงานของพระวินายการของคณะสงฆ์จังหวัดชัยภูมิ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ส่วนพระสงฆ์ที่มีพรรษา ตำแหน่งทางคณะสงฆ์ การศึกษาทางธรรม และอายุต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

3. ปัญหาและอุปสรรคต่อการส่งเสริมการปฏิบัติงานของพระวินายการของคณะสงฆ์จังหวัดชัยภูมิ พบว่า พระวินายการไม่ขยันออกตรวจตามหน้าที่ของตนที่ได้รับมอบหมาย เมื่อพระสงฆ์ทำผิดและสึกแล้วกลับมาบวชใหม่อีกใช้ใบสุทธิเล่มเดิม พระวินายการ บางรูปไม่เข้าใจบทบาทตัวเองและไม่มีความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่ การประสานงานยังไม่ค่อยมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

คำสำคัญ การปฏิบัติงาน การส่งเสริม พระวินายการ

Abstract

Objectives of this research were to: 1. Study The Promotion of Phra Vinaya-Dhikara Monks in Chaiyaphum Province. 2. Compare promotion of Phra Vinaya-Dhikara Monks in Chaiyapum Province, classified by personal data and 3. Study problems, obstacles and recommendation for promotion of Phra Vinaya - Dhikara Monks in Chaiyapum Province.

Methodology was the mixed methods: The quantitative method colled data from 248 samples who were monks in Chaiyapum Province with questionnaires with the reliability value at 0.875, analyze data by social research program with frequency, percentile, mean, standard devaiation (SD), hypothesis test by F-test, one way ANOVA and test of paired variables with Least Significant Different, LSD. The qualitative research collected data from 8 key informants, purposefully selected from experts with in-depth-interview script by face-to-face in-depth-interviewing, analyzed data by descriptive interpretation.

Findings were as follows:

1. Monks had opinions of promotion of Phra Vinaya - Dhikara Monks in Chaiyapum Province, by overall at high level ($\bar{X}$ =3.41) Opinions on each aspects, from high to low, were also at high levels as; Inspection and instruction for new monks who come to monasteries were at high level ($\bar{X}$ =3.45), Abiding by rules, regulations, laws, Rules of Supreme Sangha Council, Orders, Announcement, Order from Supreme Patriarch and Superintendent were at high level ($\bar{X}$ =3.39), and the lowest were Abiding by rules, regulations, laws, Rules of Supreme Sangha Council, Orders, Announcement, Order from Supreme Patriarch and Superintendent were still at high level ($\bar{X}$ =3.39) accordingly.

2. The results of opinions comparison were that monks with different formal educational levels had different opinions on the operation promotion of promotion of Phra Vinaya - Dhikara Monks in Chaiyapum Province at the statistically significant level at 0.05, accepting the set hypothesis. Meanwhile monks with different ordained Lents, Sangha administrative positions, Dhamma educational level and ages did not have different opinions, rejecting the set hypothesis .

3. Problems and obstacles of the promotion of Phra Vinaya - Dhikara Monks in Chaiyapum Province were that Phra Vinayatikam were not diligent in inspection and controlling their constituencies. Those who broke the rules, disrobed and re-ordained still used the same Monk-ID-Books. Some of Phra Vinaya - Dhikara Monks did not understand their rules and duties and not ready to perform duties. Coordination among related agencies was not effective

Recommendations for promotion of Phra Vinaya - Dhikara Monks in Chaiyapum Province were that Phra Vinaya - Dhikara Monks should be more diligent in inspection and controlling their constituencies, revoking the Monk-ID books from those monks who were disrobed and destroy them. Phra Vinaya - Dhikara Monks should be recruited or appointed at their own wills so that they would be willing to work diligently. There should be regular meeting to find the better ways to prevent and control and supervise monks more strictly.

Keywords Promotion Support Phra Vinaya

1.บทนำ

ในปัจจุบันสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไปหลายอย่างทำให้คนในสังคมเปลี่ยนไปจึงให้ความสำคัญส่วนตัวเองมากกว่าส่วนรวม ไม่เว้นแม้แต่ผู้ที่เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนา เมื่อบวชแล้วทำตัวไม่เหมาะสมกลับการเป็นพระสงฆ์ได้ถูกสื่อมวลชนทุกแขนงมีทั้งทีวี และหนังสือพิมพ์

โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์ต่างข่าวดูวิจารณ์ภาพลักษณ์ของพระสงฆ์มีแต่ในด้านความเสียหายและมีผลกระทบต่อคณะสงฆ์และจิตใจชาวพุทธเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะทางฝ่ายสถาบันการปกครองของคณะสงฆ์ตระหนักถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น ดังคำสัมภาษณ์ของ พระรัตนเมธี (บุญช่วย กम्मสุโภ), ที่ว่า“ในช่วงนี้ ประเทศไทยต้องประสบกับปัญหาเศรษฐกิจ คนตกงานมากขึ้น ทำให้มีจิตพิบบางกลุ่มเริ่มแฝงตัวอาศัยผ้าเหลืองหากิน ปลอมบวชมากขึ้น นอกจากนี้ ยังมีพระภิกษุบางกลุ่ม ประพฤติขาดความสำรวม เสพยาเสพติด เล่นการพนัน ประพฤติผิดธรรมวินัย จึงเป็นหน้าที่โดยตรงที่ พระวินยาธิการ ต้องรีบออกไปจัดการทันที” (พระรัตนเมธี (บุญช่วย กम्मสุโภ), ๒๕๕๒: ๑๖) สมัยพุทธกาล พระสงฆ์ยังมีจำนวนไม่มากและไม่ค่อยมีลาภสักการะการกระทำความประพฤติที่ไม่เหมาะสมจึงไม่ปรากฏ แต่เมื่อมีจำนวนพระสงฆ์มากขึ้น คนที่มาบวชมีเจตนาแตกต่างกันจึงเกิดด้านบริหารขึ้น ทรงจัดให้มีบุคคลผู้รับผิดชอบในด้านต่างๆ โดยขึ้นตรงต่อพระพุทธองค์ในกรณีที่มีปัญหา ด้านพระวินัยและเกิดความสงสัย ไม่เข้าใจในธรรม

จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นคณะสงฆ์จำเป็นต้องมีมาตรการในการควบคุมดูแลความประพฤติของพระสงฆ์ อาศัยอำนาจตามความในข้อ 15(5) แห่งกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ 23 พุทธศักราช 2541 ว่าด้วยการควบคุม บังคับบัญชาของเจ้าคณะปกครอง และเจ้าอาวาส ตลอดจนพระภิกษุผู้อยู่ในบังคับบัญชา และชี้แจง แนะนำการปฏิบัติ หน้าที่ ของผู้อยู่ในบังคับบัญชาให้เป็นไป โดยความเรียบร้อย จึงแต่งตั้งพระภิกษุขึ้นคณะหนึ่ง เรียกว่า “พระวินยาธิการ” เพื่อแบ่งเบาภาระหน้าที่เจ้าคณะผู้ปกครองคณะสงฆ์ (พระธรรมสุธี (นรินทร์ นรินโท), พระวินยาธิการ มีหน้าที่ออกตรวจตราดูแลความเรียบร้อยของพระภิกษุสงฆ์ ช่วยชี้แจง แนะนำพระภิกษุให้ปฏิบัติอยู่ในหลักพระธรรมวินัยและนำพระภิกษุ ผู้ประพฤติผิดธรรมวินัย มอบให้เจ้าคณะผู้ปกครองคณะสงฆ์ เพื่อพิจารณาสภาพการณ์ปัญหา ถวัลย์ ทองมี, ดังนั้น จึงหมายถึงพระภิกษุสงฆ์ ที่ได้รับการแต่งตั้งจากเจ้าคณะจังหวัดให้เป็นผู้ดูแลช่วยเหลือสนับสนุนในการปกครองของเจ้าอาวาสและเจ้าคณะผู้ปกครองในจังหวัด

ดังนั้น เหตุที่มาศึกษาเรื่องนี้เพราะสถาบันสงฆ์เป็นสถาบันในทางจริยธรรม และมีพระสงฆ์เป็นศาสนทายาทที่สำคัญที่สุด ผู้วิจัยเห็นว่า พระวินยาธิการ ควรจะได้รับการส่งเสริมการปฏิบัติงานให้มีความรู้ให้มากขึ้น

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์คือ เพื่อศึกษาการส่งเสริมการปฏิบัติงานของพระวินยาธิการของคณะสงฆ์ จังหวัดชัยภูมิ เพื่อเปรียบเทียบการส่งเสริมการปฏิบัติงานของพระวินยาธิการของคณะสงฆ์ จังหวัดชัยภูมิ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการส่งเสริมการปฏิบัติงานของพระวินยาธิการของคณะสงฆ์ จังหวัดชัยภูมิ

3. ขอบเขตการวิจัย

3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

งานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับ การส่งเสริม การปฏิบัติงานของพระวินยธิการของคณะสงฆ์ จังหวัดชัยภูมิ มี 4 ด้าน คือ 1) ด้านตรวจตราชี้แจง แนะนำให้พระภิกษุสามเณรในจังหวัด หรือที่เข้ามาในจังหวัด 2) ด้านปฏิบัติให้ชอบด้วยพระธรรม วินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ 3) ด้านนำพาพระภิกษุ สามเณรผู้ประพฤติฝ่าฝืน 4) ด้านพิจารณาดำเนินการตามอำนาจท้องที่ หรือช่วยเจ้าอาวาส หรือเจ้า คณะผู้ปกครองในเขตนั้น ๆ

3.2 ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรต้น (Independent Variables) ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล คือ พรรษา ตำแหน่งทาง คณะสงฆ์ การศึกษาสายสามัญ การศึกษาทางธรรม และอายุ

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ ความคิดเห็นของพระภิกษุสงฆ์เขต อำเภอเมืองจังหวัดชัยภูมิ ที่มีต่อการส่งเสริมการปฏิบัติงานของพระวินยธิการของคณะสงฆ์จังหวัด ชัยภูมิ 4 ด้าน

3.3 ขอบเขตด้านประชากร/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดกลุ่มประชากรคือ พระสงฆ์ในเขตอำเภอเมืองจั ด ังหวัดชัยภูมิมีจำนวน 984 รูป และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 8 รูป/คน

3.4 ขอบเขตด้านพื้นที่

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษากำหนดพื้นที่ในการศึกษาในเขตอำเภอเมืองจังหวัดชัยภูมิ มี 26 ตำบล

3.5 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการวิจัยตั้งแต่เดือนตุลาคม 2561 ถึงเดือน มีนาคม 2562 รวม 6 เดือน

4. กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนแนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยได้นำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ประกอบด้วย

ตัวแปรต้น
(Independent Variables)

สถานภาพส่วนบุคคล

- พรรษา
- ตำแหน่งหน้าที่
- การศึกษาสายสามัญ
- การศึกษาทางธรรม
- อายุ

การส่งเสริมการปฏิบัติงาน
ของพระวินยธิการของ
คณะสงฆ์จังหวัดชัยภูมิ
การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล
สำคัญ (key Informants)
จำนวน ๘ รูป / คน

ตัวแปรตาม
(Dependent Variables)

**แนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติงาน
ของพระวินยธิการของคณะสงฆ์
จังหวัดชัยภูมิ**

- ด้านตรวจตราชี้แจงพระภิกษุสงฆ์ใน
จังหวัด หรือที่เข้ามาในจังหวัด
- ด้านปฏิบัติให้ชอบด้วยพระธรรมวินัย
กฎหมายกฎหมายอาญา มติ ประกาศ พระ
บัญชาสมเด็จพระสังฆราช คำสั่ง
ผู้บังคับบัญชาเหนือตน
- ด้านนำพาพระภิกษุผู้ประพฤติฝ่าฝืน
ในข้อ ๑ มอบให้เจ้าอาวาสหรือ
ผู้ปกครองสงฆ์ในเขตนั้น ๆ แล้วแต่
กรณี
- ด้านพิจารณาดำเนินการตามอำนาจ
ท้องที่ หรือด้านช่วยเจ้าอาวาส หรือ

5. วิธีดำเนินการวิจัย

5.1 รูปแบบการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant)

5.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ พระภิกษุสงฆ์ในอำเภอเมืองจังหวัดชัยภูมิ จำนวน 984 รูป **กลุ่มตัวอย่าง (Sample)** พระภิกษุสงฆ์ในอำเภอเมืองจังหวัดชัยภูมิ จำนวน 284 คน ที่ได้จากสูตรของ Taro Yamane

5.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 284 ชุด ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 8 รูป/คน

5.4 การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานะภาพของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้ ค่าความถี่ และร้อยละ โดยการทดสอบค่าเอฟ (f-test) เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด โดยกำหนดนัยสำคัญสถิติที่ระดับ 0.05

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจัดกลุ่มข้อมูล ตามลำดับความสำคัญของประเด็นการสัมภาษณ์ที่กำหนดไว้ จากนั้น จึงทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาประกอบบริบท

6. ผลการวิจัย

6.1 พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการปฏิบัติงานของพระวินยาธิการของคณะสงฆ์จังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.41$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านตรวจตราชี้แจงพระภิกษุสงฆ์ในจังหวัด หรือที่เข้ามาในจังหวัด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.45$) รองลงมา ด้านพิจารณาดำเนินการตามอำนาจท้องที่ หรือด้านช่วยเจ้าอาวาส หรือ เจ้าคณะปกครองในเขตนั้น ๆ ($\bar{X} = 3.40$) รองลงมา ด้านนำพาพระภิกษุผู้ประพฤติฝ่าฝืนในข้อ 1 มอบให้เจ้าอาวาส หรือผู้ปกครองสงฆ์ในเขตนั้น ๆ แล้วแต่กรณี ($\bar{X} = 3.39$) และต่ำสุด ด้านปฏิบัติให้ชอบด้วยพระธรรมวินัย กฎหมายกฎหมายเถรสมาคม ข้อบังคับระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช คำสั่งผู้บังคับบัญชาเหนือตน ($\bar{X} = 3.39$) ตามลำดับ

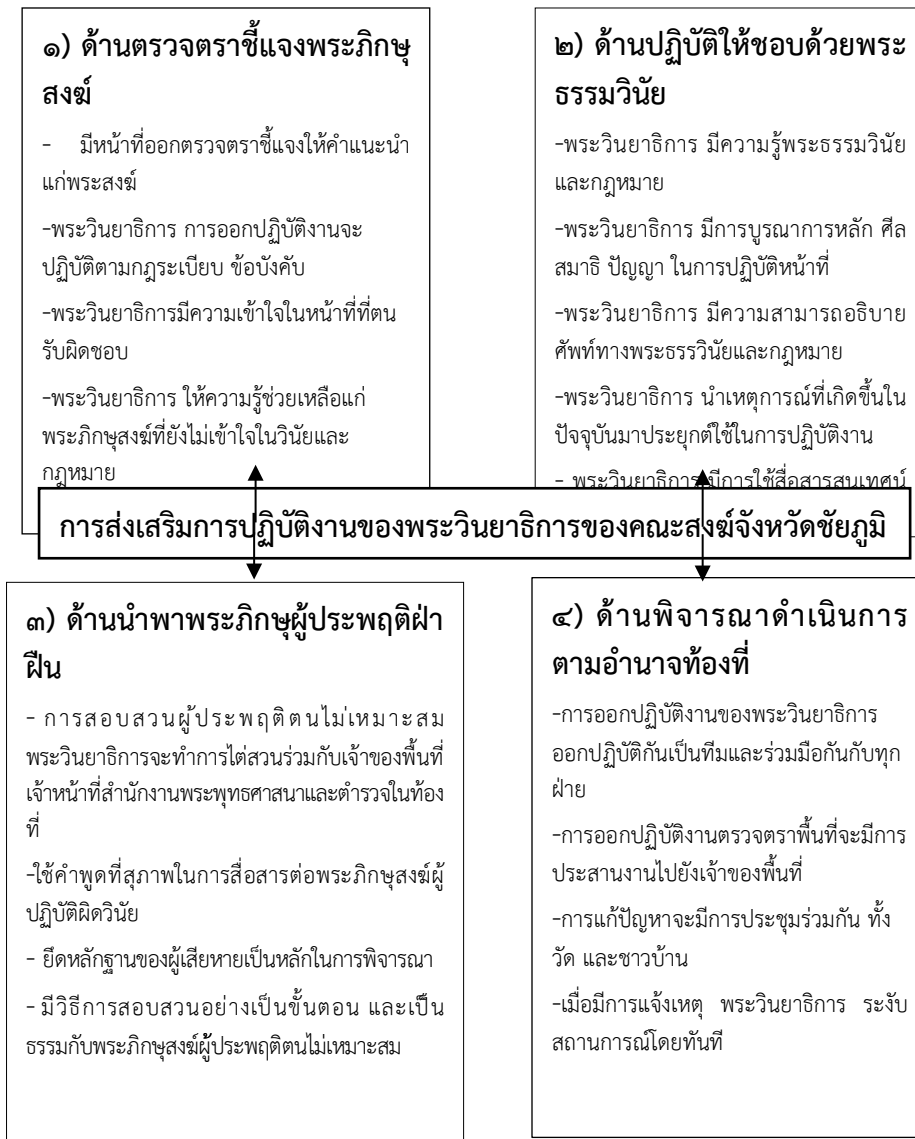
6.2 ผลการเปรียบเทียบ พบว่า พระสงฆ์ที่มีการศึกษาสายสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการปฏิบัติงานของพระวินยาธิการของคณะสงฆ์จังหวัดชัยภูมิ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ส่วนพระสงฆ์ที่มีพรรษา ตำแหน่งทางคณะสงฆ์ การศึกษาทางธรรม และอายุต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

6.3 ปัญหาและอุปสรรคต่อการส่งเสริมการปฏิบัติงานของพระวินยาธิการของคณะสงฆ์จังหวัดชัยภูมิ พบว่า พระวินยาธิการไม่ขยันออกตรวจตามหน้าที่ของตนที่ได้รับมอบหมาย เมื่อพระสงฆ์ทำผิดและสึกแล้วกลับมาบวชใหม่อีกใช้ใบสุทธิเล่มเดิม พระวินยาธิการ บางรูปไม่เข้าใจ

บทบาทตัวเองและไม่มีความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่ การประสานงานยังไม่ค่อยมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

7. องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการปฏิบัติงานของพระวินยาธิการของคณะสงฆ์จังหวัดชัยภูมิ” ผู้วิจัยได้นำองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยดังกล่าวสรุปเป็นความสัมพันธ์เชิงแผนภาพที่ 4.1 ดังนี้

สรุปลงค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาสามารถอธิบายเกี่ยวกับองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยเรื่อง”การส่งเสริมการปฏิบัติงานของพระวินยธิการของคณะสงฆ์ จังหวัดชัยภูมิ” ได้ดังนี้

1. ด้านตรวจตราชี้แจงพระภิกษุสงฆ์ในจังหวัด หรือที่เข้ามาในจังหวัด การปฏิบัติงานของพระวินยธิการโดยส่วนใหญ่มีการยึดหลักการปฏิบัติงานอย่างเคร่งครัด แต่ก็มีพระวินยธิการบางส่วนที่ขาดความเข้าใจในหน้าที่อย่างถ่องแท้ รวมไปถึงเกิดการทำงานซ้ำซ้อน ก้าวหน้าหน้าที่กัน โดยเจ้าคณะจังหวัดชัยภูมิได้แต่งตั้งพระวินยธิการที่มาจากพระสังฆาธิการ เป็นพระวินยธิการเพิ่มอีกตำแหน่ง เพื่อให้สามารถมีอำนาจในการจับกุมและวินิจฉัยลงโทษได้

2. ด้านปฏิบัติให้ชอบด้วยพระธรรมวินัย กฎหมายกฎหมายอาญา คอบังคับระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระวินยธิการมีความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในหน้าที่ เพื่อจะได้สามารถมีอำนาจในการจับกุมและวินิจฉัยลงโทษกับผู้กระทำความผิดได้อย่างทันกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ และต้องให้ความเป็นธรรมกับทุกฝ่าย

3. ด้านนำพาพระภิกษุผู้ประพฤติฝ่าฝืนในข้อ 1 มอบให้เจ้าอาวาสหรือผู้ปกครองสงฆ์ในเขตนั้น ๆ แล้วแต่กรณี พบมากที่สุด คือ การบิณฑบาตของพระภิกษุสงฆ์อย่างไม่ถูกต้อง ซึ่งทำให้ภาพลักษณ์ของพระภิกษุสงฆ์ ไม่น่าเลื่อมใส เมื่อจับได้แล้วจะต้องส่งกลับต้นสังกัดซึ่งเป็นวิญญูญาก พระภิกษุที่ดื่มสุราเพียงแค่อำบัติสถานเบาคืออำบัติปาจิตตีย์เท่านั้น แต่เนื่องจากเป็นโลกวัชชะ คือชาวบ้านติฉินนินทา ตำหนิติเตียน ชาวบ้านรับไม่ได้กับพฤติกรรม ความเสื่อมเสียต่อคณะสงฆ์จึงต้องจับพระที่ดื่มสุราสึก

4. ด้านพิจารณาดำเนินการตามอำนาจท้องที่ หรือด้านช่วยเจ้าอาวาส หรือ เจ้าคณะปกครองในเขตนั้นๆ เมื่อมีการแจ้งเหตุร้องเรียนมายังพระวินยธิการ พระวินยธิการจะเข้าตรวจตราพื้นที่ที่ได้รับการแจ้งเหตุร้องเรียนเข้ามา แล้วจะประสานงานกับสำนักงานพระพุทธศาสนา เจ้าหน้าที่ตำรวจในพื้นที่ ด้วยการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่หรือแอปพลิเคชันไลน์ จากนั้นประสานเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองในเขตพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน การประสานงานหลายฝ่าย เพื่อเป็นการลงจุดเกิดเหตุอย่างทันทั่วทั้งที่

8. อภิปรายผลการวิจัย

พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการปฏิบัติงานของพระวินยธิการของคณะสงฆ์จังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีประเด็นการอภิปราย ดังนี้

1 ด้านตรวจตราชี้แจงพระภิกษุสงฆ์ในจังหวัด หรือที่เข้ามาในจังหวัดพระวินยธิการต้องมีขั้นตอนการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งต้องเป็นกระบวนการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้เกิดทักษะในด้านการพัฒนาบุคลิกภาพ การสื่อสาร การทำงานเป็นทีม การวางแผนที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับนพพงษ์ บุญจิตราตุล กล่าวว่าการปฏิบัติงานจำเป็นต้องมีทั้งศาสตร์และศิลป์ศาสตร์ คือ การศึกษาค้นคว้าความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ ทักษะ เทคนิควิธีทำงานต่าง ๆ ศิลป์

2 ด้านปฏิบัติให้ขอบด้วยพระธรรมวินัย กฎหมายกฎหมายมหาชน คอบังคับระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช คำสั่งผู้บังคับบัญชาเหนือตน พระวินยาศิการ สามารถอธิบายศัพท์ทางพระธรรมวินัยและกฎหมายชัดเจนและการใช้ สื่อ วีซีดีและคอมพิวเตอร์ ช่วยในการอบรมในพระธรรมวินัยและกฎหมายยังไม่ทันต่อเหตุการณ์ในปัจจุบัน และการนำ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับ สมเกียรติ พูลทอง ปัจจัยที่ส่งผลในการปฏิบัติงานของพระวินยาศิการที่มีต่อพระสงฆ์ผู้ประพฤตินิมนิตวินัย ศึกษา เฉพาะกรณีเขตพระนคร โดยภาพรวมพบว่า ด้านทักษะความชำนาญ ความรู้ความสามารถ ในเรื่อง พระวินัยของพระวินยาศิการนั้นอยู่ในระดับสูง แต่ด้านความพร้อมในการปฏิบัติงาน อยู่ใน ระดับกลาง

3 ด้านนำพาพระภิกษุผู้ประพฤติฝ่าฝืนในข้อ 1 มอบให้เจ้าอาวาสหรือผู้ปกครองสงฆ์ใน เขตนั้น ๆ แล้วแต่กรณี เมื่อมีการจับพระภิกษุสงฆ์ผู้ประพฤติไม่เหมาะสมพระวินยาศิการจะยึด หลักฐานของผู้เสียหายเป็นหลักในการพิจารณา สอดคล้องกับแนวคิดของ ถวัลย์ ทองมี ได้กล่าวว่า พระวินยาศิการ นั้นนับว่าเป็นผู้ที่มิชอบ และหน้าที่ช่วยเหลือสนับสนุน การปกครองของเจ้า อาวาสและเจ้าคณะปกครอง เพื่อให้เกิดความเรียบร้อยดีงามแก่คณะสงฆ์ การปฏิบัติหน้าที่ของพระ วินยาศิการจะต้องมีความรู้และเข้าใจในจารีต ธรรมเนียมประเพณีและ พระวินัย กฎและระเบียบ ของมหาเถรสมาคมเป็นอย่างดีรวมถึงการตรวจตรา สอบสวน และ จัดการนำผู้กระทำผิดส่งเจ้า อาหน้าที่ตรวจดำเนินการตามกฎหมายตามสมควรแก่กรณี เพื่อให้ คงไว้ซึ่งศรัทธาปสาทะของ พุทธศาสนิกชนผู้พบเห็นโดยทั่วไป ดังนั้นพระวินยาศิการจึงหมายถึง พระภิกษุที่ได้รับการแต่งตั้งให้ เป็นผู้ช่วยเหลือ สนับสนุนปกครองของเจ้าอาวาส และเจ้าคณะ ปกครองสงฆ์ เพื่อความเรียบร้อยดี งามตามเจตนารมณ์ของคณะสงฆ์

4 ด้านพิจารณาดำเนินการตามอำนาจท้องที่ หรือด้านช่วยเจ้าอาวาส หรือ เจ้าคณะ ปกครองในเขตนั้น ๆ ในการปฏิบัติงาน ร่วมกับประชาชน และหน่วยงานของรัฐในพื้นที่นั้นๆ ซึ่งสอดคล้องกับพระวิจิตร สมคณา ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทการปฏิบัติงานของศูนย์ปฏิบัติงานพระ วินยาศิการ ในการตรวจตราดูแล พระภิกษุสามเณรที่ประพฤติไม่เหมาะสมจากการศึกษาโดยสรุป พบว่า ในทางปฏิบัติจะต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย ดังนั้นลักษณะการทำงานไม่ว่าจะใน ด้านบุคลากรงบประมาณ เครื่องมือสื่อสาร อีกทั้งยังไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากฝ่ายอาณาจักร เท่าที่ควรด้วย

9. ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการปฏิบัติงานของพระวินยาศิการของคณะสงฆ์ จังหวัดชัยภูมิ” ผู้วิจัยขอเสนอแนะ ดังนี้

9.1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

1) คณะสงฆ์ควรให้ความสำคัญในส่งเสริมพระวินยาศีการอย่างเป็นรูปธรรม และควรจัดอบรมหลักสูตรเฉพาะ เพื่ออบรมถวายความรู้แก่พระวินยาศีการที่มีเนื้อหาในเชิงในความรู้ตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ระเบียบ ข้อบังคับ และกฎหมายบ้านเมือง

2) ควรประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับพฤติกรรมของพระภิกษุสงฆ์ที่ไม่เหมาะสม โดยจัดทำเป็นสื่อ เช่น แผ่นพับ วิทยุกระจายเสียง และเครือข่ายสังคมออนไลน์ เป็นต้น เพื่อเป็นการช่วยเหลือหน้าที่พระวินยาศีการ และประชาชนได้ดูแลพระพุทธศาสนา

9.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง เรื่อง “การส่งเสริมการปฏิบัติงานของพระวินยาศีการของคณะสงฆ์ จังหวัดชัยภูมิ” ผู้วิจัยขอเสนอการวิจัยในประเด็นต่อไปนี้

1) ควรศึกษาวิจัยประสิทธิภาพการทำงานของพระวินยาศีการตามความคิดเห็นของประชาชนทั่วไป

2) ควรศึกษาวิจัยถึงการมีส่วนร่วมของพระวินยาศีการกับภาครัฐและประชาชนต่อกิจกรรมพระพุทธศาสนา

บรรณานุกรม

1.ภาษาไทย

(1) หนังสือ :

ถวัลย์ ทองมี, **คู่มือพระวินยาศีการ**, (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์, 2535).

_____ **คู่มือพระวินยาศีการ**, (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์, 2539).

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์, **หลักการบริหารการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์การพิมพ์, 2529).

พระธรรมสุธี เจ้าคณะกรุงเทพมหานคร, **คู่มือศูนย์ปฏิบัติการพระวินยาศีการ คณะสงฆ์กรุงเทพมหานคร**, พิมพ์ครั้งที่ 6, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2554).

(2) สารนิพนธ์ :

สมเกียรติ พูลทอง, “ปัจจัยที่ส่งผลในการปฏิบัติงานของพระวินยาศีการที่มีต่อพระสงฆ์ผู้ประพฤติผิดวินัย ศี ก ษ า เ ฉ พ า ะ ก ร ณี เ ช ต พ ร ะ น ค ร ”, **สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกริก. 2540).

พระวิจิตร สมคำภา, “บทบาทการปฏิบัติงานของศูนย์ปฏิบัติการของพระวินยาศีการในการตรวจตราดูแลภิกษุสามเณรที่ประพฤติไม่เหมาะสม” ,

สารนิพนธ์ สาขาวิชา นโยบาย และการวางแผน สังคม,
(บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกริก, 2539).

(3) หนังสือพิมพ์

พระรัตนเมธี (บุญช่วย กम्मสุโณ), “มงคลข้าวสาคู”, ข้าวสาคู, (15 มีนาคม 2552).

การพัฒนาการบริหารจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล
ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
Management Development of The Tambon Training Units
of Wangnoi District Phra Nakhon Si Ayutthaya Province

พระครูสังฆรักษ์สมบัติ ธมมทินโน (สมดี)* พระสุธีวีรบัณฑิต** ประเสริฐ ธิลา ***
Phrakhrusangharaka Sombut Dhammadinno (somde),
Phrasutivirabandit, Prasert Thilao

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ การวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพระสงฆ์ในพื้นที่อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประชากรจำนวน 195 รูป เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.970 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว การทดสอบค่าเอฟและทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด การวิจัยเชิงคุณภาพกำหนดผู้ให้ข้อมูลหลัก 10 รูป/คน เลือกแบบเจาะจงจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เกี่ยวข้อง เครื่องมือเก็บข้อมูลได้แก่แบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่มีโครงสร้าง เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกตัวต่อตัว วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาความ

---

* หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ) ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

** ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

*** ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ผลการวิจัยพบว่า

1. การบริหารจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้ง 8 ตำบล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3.96 เมื่อพิจารณาเป็นรายตำบล พบว่า การพัฒนาการบริหารจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ทั้ง 8 ตำบล อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านกตัญญูกตเวทิตาธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.01 มากที่สุด รองลงมาด้านส่งเสริมอาชีพ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 รองลงมาด้านสันติสุข มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.99 รองลงมาด้านวัฒนธรรมศีลธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98 รองลงมาด้านสาธารณสงเคราะห์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.96 รองลงมาด้านศึกษาสงเคราะห์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92 รองลงมาด้านความสามัคคี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.91 และน้อยที่สุดด้านสุขภาพอนามัย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.91 ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกสถานภาพส่วนบุคคล คือ อายุ, อายุพรรษา, วุฒิการศึกษาชั้นกรรม, วุฒิการศึกษาบาลี, และวุฒิการศึกษาสามัญ พบว่า ไม่แตกต่างกันทุกตัวแปร ดังนั้นจึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

3. ปัญหา อุปสรรค ต่อการบริหารจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านความสามัคคี ในการจัดกิจกรรมในชุมชน ขาดความร่วมมือกันเท่าที่ควร ด้านสุขภาพอนามัย ไม่มีหน่วยบริการของ รพ.สต.ออกให้บริการตามบ้าน ด้านวัฒนธรรมศีลธรรม ยังขาดความรู้ความเข้าใจด้านศีลธรรม ด้านการส่งเสริมอาชีพ ไม่มีการส่งเสริมจากภาครัฐอย่างจริงจัง ด้านสันติสุข ยังมีการทะเลาะกันภายในชุมชนเอาความคิดเห็นตนเองเป็นใหญ่ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ เด็กและเยาวชนบางส่วนขาดทุนทรัพย์ในการเล่าเรียน ด้านสาธารณสงเคราะห์ ขาดการการสนับสนุนช่วยเหลือกันเท่าที่ควร ด้านกตัญญูกตเวทิตาธรรม ขาดการเคารพจากลูกหลาน พ่อแม่ไม่มีเวลาให้การอบรมสั่งสอน ดังนั้นขอเสนอแนะควรมีการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางความคิด การบริการสาธารณะให้กับประชาชนโดยทั่วไป และต้องเป็นอย่างต่อเนื่องเพื่อให้มีความรู้กับประชาชนโดยทั่วไปถึงความรุนแรงว่ามันไม่ใช่อะไรและผลกระทบข้างเคียงจะเป็นเช่นไร ยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางความคิดและประเพณีต่าง ๆ ให้วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนประชาชน เยาวชน ได้เข้าวัดและเห็นเรียบริ้อย ความสะอาด เป็นที่น่าประทับใจ ในการเข้าวัดฟังเทศน์ ฟังธรรมโดยอาจจะจัดอาทิตย์ละ 1 ครั้ง เพื่อให้รับรู้หลักธรรมคำสอน

คำสำคัญ : การพัฒนา, การบริหารการจัดการ, หน่วยอบรมประจำตำบล

ABSTRACT

Objectives of this research were to: 1 . study the development management of Tambon the public training units of Sangha Order of Wang Noi Subdistrict, Phra Nakhon Si Ayutthaya, 2 . compare towards development

administration of Tambon training units of the district Sangha Order, Wang Noi District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province classified by population data and 3. study problems, obstacles and suggestions Regarding the development management of the public training units of the district Sangha Order of Wang Noi District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province.

Methodology was the mixed methods: The quantitative research collected data from 195 samples who were monks at Wang Noi District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province, number 195 by using questionnaires with a confidence value equal to 0.970. Data analysis with frequency, percentage, mean, standard deviation One-way analysis of variance, ANOVA and test the difference of average values by pairs by means of the least significant difference, LSD. The qualitative research collected data from 10 informants, purposefully selected from experts and related persons with structured in-depth interview script by face-to-face in-depth-interviewing. Data were analyzed using descriptive interpretation method

Findings were as follows:

1. Development management of the sub-district public training units of the Sangha Order at Wang Noi District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province, in all 8 aspects, by overall was at a high level with the mean value at 3.96. Each of 8 aspects of development was also at high level as; Gratitude and gratefulness were at highest level with an average of 4.01, followed by career promotion with an average of 4.00, followed by peace with an average of 3.99, followed by moral culture with an average of 3.98, followed by public welfare with an average of 3.96, followed by welfare education with an average of 3.92, followed by harmony with an average of 3.91 and the lowest in health and well-being with an average of 3.91, respectively

2. The results of the comparison of monks' opinions towards the development management of the public training units of the monks of Wang Noi District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province classified by personal status such as age, ordained age, Dharma education, Pali education, and general education. It was found that monks with these different statuses did not have different opinions therefore rejecting the set research hypothesis.

3. Problems and obstacles of the development management of public training units of the monks at Wang Noi District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province were that unity in organizing activities in the community, lack of cooperation as it should be. Health and well-being, There is no service unit of hospital to provides home services. Moral culture, people still lack knowledge and understanding the morality. Career promotion, There is no serious promotion from the government and related agencies. Peace, there is still dispute and conflicts within the community. Educational welfares, Some children and young people do not have money for tuition. Public welfares, lack of sufficient support as much as they should. Gratitude and gratefulness, lack of respect from children because parents do not have time to teach tjeir children. Recommendations are that people should live together in peace and harmony, accepting various differences in ideas, public service to the general public must be continued, Public should be educated to comprehend that violence bears bad effects. People should accept individual differences in opinions, culture, initiate monasteries as public centers for learning and common activities. Monasteries must be made into the pleasant, peaceful places to that young children and people will see the good examples. Dhamma teaching and learning should conducted regularly at lease once a week so that children and people will have opportunity to be near and absorb the Buddha's teaching.

Keywords : Management ,Development, the Tambon Training Units

1. บทนำ

หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล เป็นหน่วยเผยแผ่พระพุทธศาสนาตัวอย่างในระดับตำบลของคณะสงฆ์ไทย ภายใต้การกำกับของมหาเถรสมาคม ก่อตั้งครั้งแรกในปี พ.ศ. 2518 โดยใช้สถานที่อันเป็นวัดที่ตั้งของเจ้าคณะปกครองคณะสงฆ์ระดับตำบล หรือวัดที่มีความพร้อมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในตำบลนั้น ๆ เป็นที่ตั้งหน่วย ปัจจุบันหน่วย อปต. มีจำนวนกว่า 5,922 หน่วย กระจายอยู่ในเกือบทุกตำบลในประเทศไทย โดยมีกองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นหน่วยงานหลัก ที่รับสนองงานการดำเนินงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ของมหาเถรสมาคมในปัจจุบัน หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ก่อตั้งขึ้นในปีพ.ศ. 2518 โดยดำริของ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ฟื้น ชุตินฺธโร) อธิการกรรมการมหาเถรสมาคม เจ้าอาวาสวัดสามพระยา กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นผู้เสนอโครงการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในระดับตำบลต่อที่ประชุมมหาเถรสมาคม และมหาเถรสมาคมได้มีมติเห็นชอบ โดยได้มีการตรา

ระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พ.ศ. 2518 ขึ้นโดยให้พระสงฆ์เป็นผู้นำในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยใช้วัดเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน เพื่อช่วยประชาชนให้สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ตามสมควรในด้านต่าง ๆ ตามกรอบการดำเนินงานที่กำหนดไว้ 8 ด้าน คือ 1) ด้านความสามัคคี 2) ด้านสุขภาพอนามัย 3) ด้านวัฒนธรรม ศีลธรรม 4) ด้านส่งเสริมอาชีพ 5) ด้านสันติสุข 6) ด้านศึกษาสงเคราะห์ 7) ด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ 8) ด้านกตัญญูกตเวทิตาธรรม

โดยมีวัตถุประสงค์หลัก 5 ประการ คือ 1. เพื่อสงเคราะห์และอนุเคราะห์ประชาชนในท้องถิ่น 2. เพื่อเป็นศูนย์กลางประสานงานระหว่างวัด บ้าน และหน่วยงานในการที่จะร่วมกันพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้าในทุก ๆ ด้าน 3. เพื่อเป็นศูนย์รวมความคิดของประชาชนทุกหมู่เหล่า 4. เพื่อเป็นศูนย์รวมพลังในการป้องกันหมู่บ้านให้เกิดสันติสุขช่วยกันปกป้องพิทักษ์รักษา 5. เพื่อเป็นศูนย์รวมข้อมูลข่าวสาร

วัตถุประสงค์หลักทั้ง 5 ประการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล บังเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนอย่างแท้จริงหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลจำเป็นต้องมีความคล่องตัว โดยการจัดตั้งองค์กรในรูปของคณะกรรมการตามระเบียบว่าด้วยการตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พุทธศักราช 2546 หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลซึ่งปัจจุบัน (พ.ศ. 2546) มีจำนวน 5,401 หน่วย ทั่วประเทศ

ดังนั้น การดำเนินงานหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้ จะต้องมีการพัฒนาการบริหารงานด้านพระศาสนาให้มีประสิทธิภาพด้วยการเร่งรัดพัฒนาการบริหารงานด้านพระศาสนา ทุกระดับ สนับสนุนการบริหารการปกครองคณะสงฆ์และพัฒนาระบบสารสนเทศระบบการติดตามประเมินผลและการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ให้ทำหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ

หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในอำเภอวังน้อย ในปัจจุบันมีปัญหาสำคัญในการพัฒนาการบริหารจัดการ คือ สถานที่บรรยายอบรมและวิทยากรสำหรับทำหน้าที่บริหารจัดการฝึกอบรมสั่งสอนประชาชนประจำตำบลในอำเภอวังน้อย ที่มีคุณภาพและมีปริมาณเพียงพอต่อความต้องการของประชาชนในอำเภอวังน้อย

ฉะนั้น ผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จึงให้ความสนใจศึกษาถึงเรื่อง “การพัฒนาการบริหารจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ทั้งด้านวัฒนธรรมศีลธรรม ด้านส่งเสริมอาชีพ ด้านสุขภาพอนามัย ด้านความสามัคคี เพื่อนำเอาองค์ความรู้จากการศึกษาในครั้งนี้ นำมาพัฒนาหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น และเป็นแบบอย่างในการพัฒนาหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในอำเภอต่าง ๆ ต่อไป

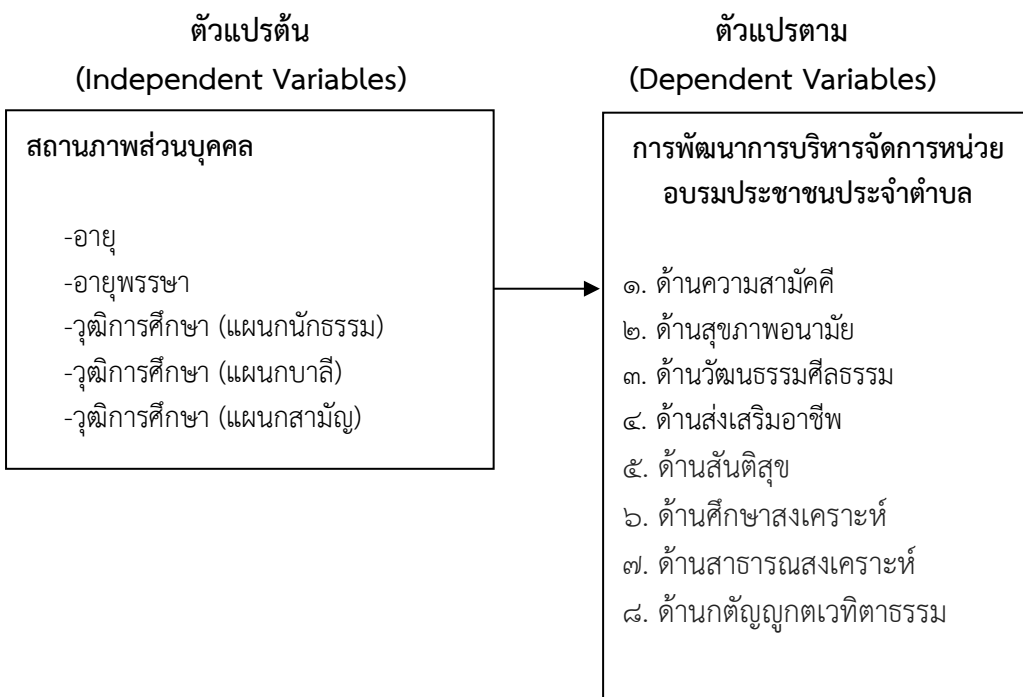
2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษา การพัฒนาการบริหารจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ของ คณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2.2 เพื่อเปรียบเทียบ การพัฒนาการบริหารจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

2.3 เพื่อศึกษา ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการพัฒนาการบริหารจัดการ หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3. กรอบแนวคิดในการวิจัย

4. วิธีการดำเนินการวิจัย

4.1 รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการบริหารจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ และใช้จากแบบสอบถาม (Questionnaire) และใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูล สำคัญ (Key Informants) เพื่อสนับสนุนข้อมูลเชิงปริมาณ

4.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากร (Population) ได้แก่ พระสังฆาธิการในพื้นที่ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีจำนวน จำนวน 380 รูป (สำนักงานเจ้า5ณะอำเภอวังน้อย, 2561)

2) กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) และวิธีการสุ่มตัวอย่าง (Sampling) ดังนี้

ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) กลุ่มตัวอย่างได้มาจาก พระสังฆาธิการในพื้นที่ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากประชากรทั้งหมด จำนวน 195 รูป ที่ได้จากสูตรของ Taro Yamane

4.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ตามกรอบของการพัฒนาการบริหารจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ ในการวิจัย

แบบสอบถามปลายเปิด (Open-Ended Question) ผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์ให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม ในด้านความสามัคคี ด้านสุขภาพอนามัย ด้านศีลธรรม วัฒนธรรม ด้านส่งเสริมอาชีพ เกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาการบริหารจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) แก่ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) พระสังฆาธิการจำนวน 8 รูป และฆราวาส 2 คน รวมเป็น 10 รูป/คน

นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้ (Try-out) กับหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 30 รูป เพื่อหาความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งหมด เท่ากับ 0.970 นำแบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์ที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบ และจัดพิมพ์แบบสอบถาม เป็นฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้ในการวิจัย

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

4.4.1 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลจากแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องแล้ว ทำการวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์

4.4.2 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1) ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2) ความคิดเห็นจากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง เกี่ยวกับการพัฒนาการบริหารจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัด

พระนครศรีอยุธยา ใช้สถิติการวิเคราะห์ คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.)

3) การเปรียบเทียบความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการพัฒนาการบริหารจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยจำแนกตาม อายุ อายุพรรษา วุฒิการศึกษาปริยัติธรรม (แผนกนักธรรม) วุฒิการศึกษาปริยัติธรรม (แผนกบาลี) วุฒิการศึกษาปริยัติธรรม (แผนกสามัญศึกษา) วิเคราะห์โดยการทดสอบสมมุติฐานระหว่างคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ค่า F-test วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance : ANOVA) เมื่อพบความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบรายคู่โดยวิธีการผลต่างนัยสำคัญ น้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD.) แล้วนำเสนอผลงานในรูปของตารางพร้อมประกอบคำบรรยาย

4) ข้อคำถามปลายเปิดที่แสดงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาการบริหารจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา วิเคราะห์โดยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis technic)

5. ผลการวิจัย

5.1 ความคิดเห็นของพระสงฆ์ ที่มีต่อการพัฒนาการบริหารจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผู้ตอบแบบสอบถาม 195 รูป พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการบริหารจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการบริหารจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อยู่ในระดับมากทุกด้าน

5.2 ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ ที่มีต่อการพัฒนาการบริหารจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล

พระสงฆ์ที่มี อายุต่างกัน อายุพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการบริหารจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงปฏิเสธสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ (พระครูปลัดเพลิน วชิโร, 2554) ได้วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน : กรณีศึกษา หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในจังหวัดสมุทรปราการ” ผลการวิจัยพบว่าพระสงฆ์ที่มีอายุแตกต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ในการการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน : กรณีศึกษา หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในจังหวัดสมุทรปราการ

พระสงฆ์ที่มี พรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการบริหารจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ (พระปริยญา รัตนปญโญ, 2556) ได้วิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการพัฒนาชุมชน ของพระสงฆ์ในอำเภอ ประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี” ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษา แตกต่างกัน มีความคิดเห็น ไม่แตกต่างกัน ในประสิทธิภาพการพัฒนาชุมชน ของพระสงฆ์ในอำเภอประจันตคาม จังหวัด ปราจีนบุรี

พระสงฆ์ที่มี วุฒิการศึกษา(แผนกธรรม) ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการบริหารจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ (พระครูสุวรรณาการ, 2553) ได้วิจัยเรื่อง “ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในจังหวัดปทุมธานี” ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษา(แผนกธรรม) แตกต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ในการศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในจังหวัดปทุมธานี

พระสงฆ์ที่มี วุฒิการศึกษา (แผนกบาลี) ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการบริหารจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ (พระมหาขวาลิต ขาตเมธี (คงแก้ว), 2552) ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์: ศึกษาเฉพาะกรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดภูเก็ต” ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ที่มี วุฒิการศึกษา(บาลี) ต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์: ศึกษาเฉพาะกรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดภูเก็ต

พระสงฆ์ที่มี วุฒิการศึกษา (แผนกสามัญ) ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการบริหารจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลของคณะสงฆ์อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ (ทวี สุทธารมณณ์ลักษณ์, 2536) ได้ทำการศึกษาเรื่อง บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในโครงการอบรมประชาชนประจำตำบล จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่าพระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษา (แผนกสามัญ)ต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ต่อบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในโครงการอบรมประชาชนประจำตำบล จังหวัดเชียงใหม่

5.3 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาการบริหารจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ด้านความสามัคคี ในการจัดกิจกรรมในชุมชนขาดความร่วมมือกันเท่าที่ควร ด้านสุขภาพอนามัย ไม่มีหน่วยบริการของ รพ.สต.ออกให้บริการตามบ้าน ด้านวัฒนธรรมศีลธรรม ยัง

ขาดความรู้ความเข้าใจด้านศีลธรรม ด้านการส่งเสริมอาชีพ ไม่มีการส่งเสริมจากภาครัฐอย่างจริงจัง ด้านสันติสุข ยังมีการทะเลาะกันภายในชุมชนเอาความคิดเห็นตนเองเป็นใหญ่ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ เด็กและเยาวชนบางส่วนขาดทุนทรัพย์ในการเล่าเรียน ด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ ขาดการการสนับสนุนช่วยเหลือกันเท่าที่ควร ด้านกตัญญูกตเวทิตาธรรม ขาดการเคารพจากลูกหลาน พ่อแม่ไม่มีเวลาให้การอบรมสั่งสอน ดังนั้นข้อเสนอแนะควรมีการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางความคิด การบริการสาธารณะให้กับประชาชนโดยทั่วไป และต้องเป็นอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ความรู้กับประชาชนโดยทั่วไปถึงความรุนแรงว่ามันไม่ใช่อะไรและผลกระทบข้างเคียงจะเป็นเช่นไร ยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางความคิดและประเพณีต่าง ๆ ให้วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนประชาชน เยาวชน ได้เข้าวัดและเห็นเรียบริ้อย ความสะอาด เป็นที่น่าประทับใจ ในการเข้าวัดฟังเทศน์ ฟังธรรมโดยอาจจะจัดอาทิตย์ละ 1 ครั้ง เพื่อให้รับรู้หลักธรรมคำสอน

6. สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการบริหารจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลของคณะสงฆ์อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ทำให้ผู้วิจัยค้นพบองค์ความรู้จากการวิจัย

แผนภาพ องค์ความรู้จากการวิจัย

ที่มา: จากการสังเคราะห์ข้อมูลจากผู้วิจัย

ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาการบริหารจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลของคณะสงฆ์ อำเภอลำดวน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1. ด้านความสามัคคี

การพัฒนาการบริหารจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลของคณะสงฆ์ อำเภอลำดวน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านความสามัคคี มีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความสามัคคีใน

ชุมชนโดยใช้วัดเป็นศูนย์กลาง จัดแสดงพระธรรมเทศนาในหัวข้อเกี่ยวกับความรู้รักสามัคคีภายในวัด มีการอบรม ส่งเสริมให้เยาวชนสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ และบุญคุณของบิดา มารดา

2. ด้านสุขภาพอนามัย

การพัฒนาการบริหารจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านสุขภาพอนามัย มีการจัดกิจกรรมให้วัดเป็นศูนย์กลาง โครงการลานวัด การลานกีฬา มีการสนับสนุนอุปกรณ์การกีฬา อุปกรณ์การออกกำลังกายแก่เยาวชน และผู้สูงอายุ มีการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์โดยส่งเสริมให้เยาวชนออกกำลังกาย

3. ด้านศีลธรรมวัฒนธรรม

การพัฒนาการบริหารจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านศีลธรรมวัฒนธรรม มีการจัดโครงการเทศนาธรรมสัญจรภายในหน่วยอบรม(อ.ป.ต.)หมุนเวียนไปตามวัดต่าง ๆ มีการจัดโครงการอบรมคุณธรรม จริยธรรม แก่ประชาชนทั่วไป และผู้ที่สนใจเป็นประจำ มีการจัดกิจกรรมสืบสานประเพณีในวันสำคัญต่างๆ เช่น วันสงกรานต์ สรงน้ำพระรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ ในชุมชน

4. ด้านส่งเสริมอาชีพ

การพัฒนาการบริหารจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านส่งเสริมอาชีพ มีการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นในการประกอบอาชีพจากทรัพยากรธรรมชาติที่มีในท้องถิ่น เช่น การทำไร่นาสวนผสม เป็นต้น มีการส่งเสริมสนับสนุนโครงการปลูกพืชปลอดสารพิษ พืชสวนครัวรั้วกินได้ มีการส่งเสริมให้ประชาชนภายในหมู่บ้านประกอบอาชีพเสริม โดย การเลี้ยงนกกระทา

5. ด้านสันติสุข

การพัฒนาการบริหารจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านสันติสุข มีการจัดกิจกรรมที่ปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนรักความสงบ มีการจัดกิจกรรมรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด เช่น ลานกีฬาต้านยาเสพติด มีการร่วมกับภาครัฐจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายเบื้องต้นที่ใช้ในชีวิตประจำวัน

6. ด้านศึกษาสงเคราะห์

การพัฒนาการบริหารจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านศึกษาสงเคราะห์ มีการส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณร ได้ศึกษาพระปริยัติธรรมและส่งเสริมให้ศิษย์ได้รับการศึกษา มีการจัดโครงการหนังสือดี เพื่อนักเรียนที่ขาดแคลน และอุปกรณ์การศึกษาให้นักเรียน

7. ด้านสาธารณสงเคราะห์

การพัฒนาการบริหารจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านสาธารณสงเคราะห์ มีศาลาประชาคมประจำหมู่บ้าน มีการช่วยเหลือบรรเทาสาธารณภัย เช่น การช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติต่าง ๆ เป็นต้น มีการจัดโครงการ

มอบเครื่องอุปโภค บริโภค ข้าวสาร อาหารแห้ง และปัจจัยยังชีพ ให้กับผู้ด้อยโอกาส มีการจัดงานวันเด็กแห่งชาติ ประจำปี

8. ด้านกตัญญูตเวทิตาธรรม

การพัฒนาการบริหารจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านกตัญญูตเวทิตาธรรม มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้กับผู้สูงอายุ มีการจัดโครงการบรรพชา อุปสมบท เณิมพระเกียรติ มีการจัดกิจกรรมวันเณิมพระชนมพรรษา วันที่ 12 สิงหาคม และวันที่ 28 กรกฎาคม ประจำปี

สรุปความได้ว่า

คณะสงฆ์มีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความสามัคคีในชุมชนโดยใช้วัดเป็นศูนย์กลาง จัดแสดงพระธรรมเทศนาในหัวข้อเกี่ยวกับความรู้รักสามัคคีภายในวัด จัดอบรมส่งเสริมให้เยาวชนสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ และบุญคุณของบิดา มารดา ทำวัดเป็นศูนย์กลาง โครงการลานวัด การลานกีฬา ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์โดยส่งเสริมให้เยาวชนออกกำลังกายและตรวจสุขภาพให้กับและประชาชนทั่วไปและพระสงฆ์ที่อยู่ภายในชุมชนและใกล้เคียง จัดโครงการเทศนาธรรมสังฆจรภายในหน่วยอบรม (อ.ป.ต.) หมุนเวียนไปตามวัดต่าง ๆ จัดโครงการอบรมคุณธรรม จริยธรรม แก่ประชาชนทั่วไป และผู้ที่สนใจเป็นประจำ และสืบสานประเพณีในวันสำคัญต่างๆ เช่นวันสงกรานต์ สรงน้ำพระรัตนดำหัวผู้สูงอายุในชุมชน ได้ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นในการประกอบอาชีพจากทรัพยากรธรรมชาติที่มีในท้องถิ่น เช่น การทำไร่นาสวนผสม ส่งเสริมสนับสนุนโครงการปลูกพืชปลอดสารพิษ พืชสวนครัวรั้วกินได้ ส่งเสริมในการใช้สถานที่ (เตรียมจัดสถานที่ภายในวัด) ให้ประชาชนนำสินค้าและผลิตภัณฑ์มาจำหน่าย ปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนรักความสงบ มีกิจกรรมรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด เช่น ลานกีฬาต้านยาเสพติด ร่วมกับภาครัฐจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายเบื้องต้นที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณร ได้ศึกษาพระปริยัติธรรมและส่งเสริมให้ศิษย์ได้รับการศึกษา จัดโครงการหนังสือดี เพื่อนักเรียนที่ขาดแคลน และอุปกรณ์การศึกษาให้นักเรียน และจัดงานวันเด็กแห่งชาติ ประจำปี นอกจากนั้นยังมีศาลาประชาคมประจำหมู่บ้าน ช่วยเหลือบรรเทาสาธารณภัย เช่น การช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติต่าง ๆ เป็นต้น จัดโครงการมอบเครื่องอุปโภค บริโภค ข้าวสาร อาหารแห้ง และปัจจัยยังชีพ ให้กับผู้ด้อยโอกาส สุดท้ายจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้กับผู้สูงอายุมีโครงการบรรพชา อุปสมบท เณิมพระเกียรติ และจัดโครงการปฏิบัติธรรมเณิมพระเกียรติในวันเณิมพระชนมพรรษาตลอดทุกปี

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ควรส่งเสริมให้มีการพัฒนาการบริหารจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ให้มีหลักสูตรสำหรับการบริหารนักบริหารแบบธรรมาธิปไตยหลักสูตรในการบริหารที่เรียกว่า พละ 4 ประการ คือ 1) ปัญญาพละ กำลังความรู้หรือความฉลาด 2) วิริยพละ กำลังแห่งความเพียร 3) อนวัชพละ กำลังการงานที่ไม่มีโทษหรือความสุจริต 4) สังคหพละ กำลังการสงเคราะห์หรือมนุษยสัมพันธ์

2. ควรจัดให้มีการสงเคราะห์และอนุเคราะห์ประชาชนในท้องถิ่น โดยเฉพาะประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลที่หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลตั้งอยู่ ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนได้ช่วยเหลือตนเองได้และพัฒนาตนเองไปในทิศทางที่ถูกต้องตามสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นนั้น ๆ

3. ควรส่งเสริมให้มีศูนย์กลางประสานงานระหว่างวัด บ้าน และหน่วยงานในการที่จะร่วมกันพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้าในทุกด้าน เช่น

1) ช่วยกันพัฒนาหมู่บ้านให้มีความเจริญก้าวหน้าตามสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นนั้น ๆ ซึ่งจะทำให้ประชาชนไม่ต้องอพยพย้ายถิ่นฐานไปอยู่ที่อื่นหรือไปขายแรงงานที่อื่น

2) ช่วยกันพัฒนาท้องถิ่นให้มีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับภูมิปัญญาของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วยกันปลูกจิตสำนึกให้ทุกคนมีศีลธรรม ซึ่งจะเป็นรากฐานในการพัฒนาด้านอื่น ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาการบริหารจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยาคิดเห็นอย่างไร

2) ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับปลูกจิตสำนึก นำเทคนิคในการเข้าถึงชุมชน การสื่อสารกับชุมชน ผ่านการสนทนา การบรรยาย ป้ายข้อความสื่อด้วยหลักสูตร การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม และเป็นผู้ให้คำปรึกษาในการพัฒนา กิจกรรมกลุ่ม ซึ่งตั้งเป้าหมายไว้ คือ ชุมชนปลอดภัย

3) ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนที่ได้เข้ามาอบรมประชาชนประจำตำบล ของคณะสงฆ์และควรจะต้องแก้ไขไปในแนวทางอย่างไร

บรรณานุกรม

1. ภาษาไทย

วิทยานิพนธ์:

ทวี สุทธารมณณ์ลักษณ์. “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในโครงการอบรมประชาชนประจำตำบล จังหวัดเชียงใหม่”. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2536.

พระครูปลัดเพลีน วชิโร. “การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน: กรณีศึกษา หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในจังหวัดสมุทรปราการ”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2554.

พระปริญญา รตนปญโญ (ฝากกาย). “ประสิทธิภาพการพัฒนาชุมชนของพระสงฆ์ในอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2556.

พระครูสุวรรณวรการ. “ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในจังหวัดปทุมธานี”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2553.

พระมหาชวลิต ชาตเมธี (คงแก้ว). “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษาเฉพาะกรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดภูเก็ต”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2552.

2. เอกสารอื่นๆที่ไม่ได้ตีพิมพ์:

สำนักงานเจ้าคณะอำเภอวังน้อย. เอกสารประกอบการประชุมพระสังฆาธิการ. ครั้งที่ 1, 15 มกราคม 2561.

3. สื่ออิเล็กทรอนิกส์:

คู่มือการปฏิบัติงานหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล. ระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล 2518. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://docs.google.com/viewer?a=v&pid=sites&srcid> [25 พฤษภาคม 2561].

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสงฆ์ในอำเภอโนนสะอาด จังหวัดอุดรธานี
Guidelines for Leadership Development of Sangha
at Non Sa-At District Udonthani Province

พระชาณูชัย อินทญาโณ (ยันทิมพลี* พระมหาสุนันท์ สุนนโท**
พระปลัดระพิน พุทธิสารโ***

Phra Chanchai Indayano (Yanchimplee) Phramahasunan Sunanto
Phrapaladrapin putthisaro

บทคัดย่อ

การศึกษานี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำในการบริหารวัดของพระสงฆ์ ในอำเภอโนนสะอาด จังหวัดอุดรธานี 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสงฆ์ ในอำเภอโนนสะอาด จังหวัดอุดรธานี 3) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสงฆ์ในอำเภอโนนสะอาด จังหวัดอุดรธานี กลุ่มตัวอย่างประกอบพระสงฆ์ ในอำเภอโนนสะอาด จังหวัดอุดรธานี ให้มีความเป็นภาวะผู้นำที่ดีและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ระเบียบวิธีวิจัยเป็นแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ เป็นการสำรวจด้วยแบบสอบถามซึ่งมีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.826 กับกลุ่มตัวอย่าง คือ พระสงฆ์ในอำเภอโนนสะอาดจำนวน 146 รูป ทำการวิเคราะห์

ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าทีเทส และการทดสอบค่าเอฟเทสด้วยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และงานวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 8 รูป/คน โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนาสรุปเป็นความเรียง

ผลการวิจัยพบว่า

1). ระดับภาวะผู้นำในการบริหารวัดของพระสงฆ์ ในอำเภอโนนสะอาด จังหวัดอุดรธานี มีความพึงพอใจต่อการพัฒนาภาวะผู้นำโดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมากโดยเรียงลำดับจากมากไปหา

*หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

**ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

***ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

น้อยดังนี้ ด้านที่ 1. การครองตน ($\bar{x}=4.35$ S.D.= 0.187), รองลงมาคือ ด้านที่ 2. การครองคน ($\bar{x}= 4.28$ S.D.= 0.221), และน้อยที่สุดคือ ด้านที่ 3. การครองงาน ($\bar{x}= 4.23$ S.D.= 0.238)

2). เปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสงฆ์ ในอำเภอโนนสะอาด จังหวัดอุดรธานี จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า พระสงฆ์ที่มี สถานภาพ อายุ และวุฒิการศึกษาปริยัติธรรม แขนกบาลี ที่ต่างกัน มีความคิดเห็น ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธ สมมติฐานการวิจัย ส่วนพระสงฆ์ที่มีอายุ พรรษา วุฒิการศึกษาปริยัติธรรม แขนกสามัญ และวุฒิ การศึกษาปริยัติธรรม แขนกธรรม ต่างกัน มีความคิดเห็น แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

3). ปัญหา อุปสรรค พบว่า การพัฒนาภาวะผู้นำของพระสงฆ์ในอำเภอโนนสะอาด จังหวัดอุดรธานีปัญหาด้านการครองตนส่วนมากจะมีด้านทุนทรัพย์ไม่พอเพียงปัญหาด้านการครอง คนส่วนมากจะพบก็ด้วยเรื่องการปรับตัวการเข้าถึงการเรียนรู้อุปนิสัยความรู้ความสามารถหรือด้าน ต่างๆเวลาไม่เพียงพอเลยไม่สามารถเข้าถึงและรู้ได้ทุกเรื่อง ปัญหาด้านการครองงานส่วนมากจะเกิด จากความผิดพลาดด้านการหาบุคคลากรที่เป็นตัวแทนรับผิดชอบแทนในกรณีที่ตนติดภารกิจเพราะ ถ้าได้คนที่ไว้วางใจไม่ได้ อาจเกิดข้อผิดพลาดเสียหายสูงจึงควรจะมีโครงการให้สนับสนุนจัดเงินสมทบ ช่วยเหลือจัดเป็นกองทุนส่วนกลางให้สามารถยื่นเสนอขอความช่วยเหลือสนับสนุนที่สะดวกรวดเร็ว จะได้ดำเนินการใดๆไม่สะดุดบกพร่อง ควรมีเวลาอยู่ศึกษาร่วมกันสักระยะหนึ่งก่อนๆตัดสินใจ งาน จะได้ราบรื่นดีกว่าที่เป็นอยู่ ควรมีการฝึกอบรมหรือคัดเลือกผู้ที่ทำหน้าที่แทนโดยคัดเลือกจากผู้ ที่ทำงานด้วยกันนั่นเอง (หัวหน้างานในแต่ละส่วนงาน)

คำสำคัญ การพัฒนา ภาวะผู้นำ พระสงฆ์

Abstract

The objectives of this research were : 1) to study the leadership development level of the monks in Nonsa-ard district, Udonthani province, 2) to compare the opinions of monks towards guideline for leadership development of the monks in Nonsa-ard district, Udonthani province, 3) to study problems, obstacles and guidelines for guideline for leadership development of the monks in Nonsa-ard district, Udonthani province.

The research methodology was the mixed methods research by quantitative research as the survey with questionnaire that had the reliability test at 0.485 with the sample group of 146 monks in Nonsa-ard district, Udonthani province and analyzed the data by ready programme of social sciences. The statistics for data analysis are frequency, percentage, mean, standard deviation, with one-way analysis of variance, t-test and F-test. and qualitative research was an in

depth interview from the 8 key informants by using the descriptive content analysis technique.

The findings of research were as follows :

1. The leadership development level of the monks in Nonsa-ard district, Udonthani province in the overall, was at a high level ($\bar{X}$ =4.28, SD=0.138) and when considered in each aspect, 1) Self Controlling Aspect ($\bar{X}$ =4.35,S.D.=0.187), 2) , the second was the Personnel Controlling Aspect ($\bar{X}$ = 4.28, SD = 0.221), 3) and the lowest and the third named as the Work Controlling Aspect.

2. The opinions comparison of monks towards guideline for leadership development of the monks in Nonsa-ard district, Udonthani province, classified by personal status and found that the monks had the different status of age and certificate of Phrapariyattidhamma Pali section, had the opinions indifferently. It rejected the research hypothesis. But the monks who had the difference of age, ordination year, certificate of Phrapariyattidhamma Dhamma section, had the different opinions significantly statistics. It accepted the research hypothesis.

3. Problems , obstacles and guidelines towards leadership development of the monks in Nonsa-ard district, Udonthani province, the Self Controlling Aspect , the monks mostly lack of money and adjustment to know the behavior , knowledge and ability or do not have enough time and do not know many things. For the Work Controlling Aspect , mostly will have the mistake from personal recruitment that if they are busy, and they have the trusted and confident person. They will have the representatives to work for them. If not, it will have big mistakes so should have the project to support the additional money by having the fund that can support and help conveniently and easily that it will not make the mistake , should have enough time to co – educate for some time before making the decision. The work will smooth and should train or recruit the workers by selecting them from working through working section leaders.

The guidelines for leadership development are 1) Self Controlling Aspect, should know to search for knowledge , no luxury and have the humble ,help the society properly with the position. 2) Personnel Controlling Aspect, should create the harmony and community with good friendship for everyone who work acceptedly from the society, advise and help the society sincerely. 3) Work Controlling Aspect, to work systematically and correctly with idealism and have the

happiness for working with activeness and patience to develop the work continuously.

Keywords Developmet Leadership Sangha

1. บทนำ

วัดเป็นสถาบันหลักในการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมไปสู่สังคมไทย พระพุทธศาสนามีส่วนสัมพันธ์กับชีวิตของคนไทยในทุกแห่งทุกมุม ตั้งแต่เกิดจนตาย วัดทางพระพุทธศาสนามีความสัมพันธ์กับชุมชนในสังคมเป็นอย่างมากคือ เป็นศูนย์กลางทางสังคมและวัฒนธรรม เป็นศูนย์กลางทางการศึกษา เป็นศูนย์กลางแห่งการบำเพ็ญกุศลและการประพฤติปฏิบัติธรรม เป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชน เป็นที่พบปะสังสรรค์ของชาวบ้าน เป็นที่ใกล้เคียงกรณีพิพาท เป็นสถานสวัสดิการสถานที่สงเคราะห์ต่างๆ เป็น฼าปนสถาน และเป็นที่ยำเนินการทางการเมืองเป็นต้น และนอกจากนี้วัดยังเป็นศูนย์รวมด้านศิลปกรรม จิตรกรรม ประติมากรรม และสถาปัตยกรรมอันเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของชาติไทย

จักเห็นได้ว่าบทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารวัดโดยใช้หลักการครองตน ครองคน ครองงานนั้นกระทำตั้งแต่อดีตแล้ว ไม่ใช่เรื่องใหม่ เพียงแต่เรานำสิ่งต่างๆ มาประยุกต์ และปรับปรุงให้เกิดความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น ซึ่งได้พิสูจน์มาแล้ว โดยพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้สั่งสอนสาวกโดยให้หลักธรรมต่าง ๆ แก่พุทธศาสนิกชน ได้ถือปฏิบัติกันมาช้านาน โดยเฉพาะพระสงฆ์เป็นผู้นำเอาหลักการครองตน คือ การมีความประพฤติและการปฏิบัติส่วนตน ประกอบไปด้วยคุณธรรมควรแก่การยกย่อง ต้องเข้าใจในความคิด รู้จักคิดแก้ปัญหา โดยยึดหลักธรรมมีสัมมา ไตรตรองด้วยด้วยปัญญาไม่มงาย ด้วยการครองใจให้พ้นผิด ครองตนมีความคิดมีจุดหมาย ต้องรู้จักละอาย มีจุดมุ่งหมายที่จะสร้างความดี รู้จักฝึกตนให้ดี เลิศมีศักดิ์ศรี รู้จักถ่อมตนเป็นคนดี หลักการครองคน คือ การมีความสามารถในการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่นต้องครองใจให้เขารัก สามารถจูงใจให้เกิดการยอมรับและให้ความร่วมมือพิทักษ์สมัครสมานประสาน

มิตรไมตรีพึงผูกมิตรอย่างมีเหตุผล รู้จักช่วยเหลือเอื้ออารีหวังดีต่อทุกคน ต้องแนะนำแต่สิ่งที่ดีมีมงคล ไม่น้อฉลเอาเปรียบกัน และหลักครองงาน คือการมีความสามารถปฏิบัติงานในหน้าที่และงานที่ได้รับมอบหมายอย่างดี รู้จักรักการงาน มีความขยันไม่ไม่ท้อแท้ต้องมั่นใจและต้องทำจริงไม่หวั่นไหวกับงานที่ทำ ต้องอดทน ทรนทนกรักหน้าที่การงาน ทำความดีอย่างอ้อฉล ผลงานเด่นเห็นค่าของคนจากผลของงาน ต้องแน่วแน่มุ่งสืบสานอย่างมีอุดมการณ์ และเมื่อครองงานเมื่อทำงานต้องสุขใจ มาเป็นรูปแบบในการอบรมเผยแผ่สั่งสอนแก่สังคมสืบทอดกันมา

การให้วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมของวัดในการให้บริการแก่ชุมชนด้านศาสนาและวัฒนธรรม รวมไปถึงกิจกรรมเพื่อประโยชน์แก่ชุมชนนั้น จะเห็นได้ว่าเจ้าอาวาสผู้มีหน้าที่บริหารปกครองคณะสงฆ์และอยู่ใกล้ชิดกับประชาชนและชุมชนมากที่สุด พระพุทธศาสนาจะเจริญก็เพราะความเลื่อมใสของประชาชน เจ้าอาวาสจึงเป็นตัวจักรสำคัญในความเจริญของ

พระพุทธศาสนาและการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน ดังนั้นพระสงฆ์ในปัจจุบันจึงมีบทบาทยิ่งขึ้นกว่าในอดีต แต่ต้องเป็นไปอย่างสอดคล้องกับความต้องการของศาสนิกชน โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาจิตใจคนให้สูงขึ้นและพัฒนาวัตถุให้มีความพอเหมาะแก่การใช้สอย จึงต้องมีรูปแบบการครองตน ครองคน ครองงานที่ดีของเจ้าอาวาสให้เกิดความสมบูรณ์แบบในการบริหารงานและเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของวัดในอำเภอโนนสะอาด จังหวัดอุดรธานี นั้นยังเกิดปัญหาด้านการปกครองและการสื่อสารที่ยังไม่ทั่วถึง บางครั้งก็ยังมีผลการดำเนินงานที่ล่าช้าการจัดกิจกรรมในทางพุทธศาสนาในแต่ละวัดยังมีการประชาสัมพันธ์ที่ไม่ทั่วถึง สถานที่ของวัดยังจัดการไม่ค่อยเรียบร้อยเป็นสัดส่วน และที่เห็นได้ชัดคือการขาดความร่วมมือระหว่างชุมชนกับวัดและขัดแย้งกัน ปัญหาเรื่องของอบายมุข สิ่งเสพติดให้โทษ ขาดการมีส่วนร่วมในการทำงาน ไม่มีความกระตือรือร้นในการทำงานช่วยคณะภิกษุวัตรของสงฆ์ที่ควรปฏิบัติภารกิจขาดตกบกพร่อง ภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสยังไม่เป็นแบบอย่างที่เหมาะสมเท่าที่ควร

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสงฆ์ในอำเภอโนนสะอาด จังหวัดอุดรธานี ได้นำหลักธรรมาภิบาลบริหารพัฒนาวัดด้านจิตใจในการครองตน ครองคน ครองงาน นั้นมาประยุกต์ใช้ในสังคมไทยปัจจุบันและเป็นบรรทัดฐานในการกำหนดรูปแบบแนวทางในการพัฒนาการบริหารกิจการของคณะสงฆ์ด้านภาวะผู้นำที่ดีในอนาคตให้มีประสิทธิภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำในการบริหารวัดของพระสงฆ์ในอำเภอโนนสะอาด จังหวัดอุดรธานี เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสงฆ์ ในอำเภอโนนสะอาด จังหวัดอุดรธานี เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสงฆ์ในอำเภอโนนสะอาด จังหวัดอุดรธานี

3. ขอบเขตการวิจัย

3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

งานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาขอบเขตเนื้อหาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสงฆ์ในอำเภอโนนสะอาด จังหวัดอุดรธานี โดยมุ่งศึกษาในหลักของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในรูปแบบการครองตน ครองคน ครองงานของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอโนนสะอาด จังหวัดอุดรธานี ใน 3 ด้าน คือ 1) ด้านการครองตน 2) ด้านการครองคน 3) ด้านการครองงาน

3.2 ขอบเขตด้านตัวแปร

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ ได้กำหนดตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ดังนี้ คือ

ตัวแปรต้น (Independent Variable) ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล คือ สถานภาพ อายุ พรรษา วุฒิทางการศึกษาแผนกสามัญ วุฒิทางการศึกษาแผนกธรรม วุฒิทางการศึกษาแผนกบาลี

ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่ แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำในการบริหารวัดของเจ้าอาวาส ในเขตอำเภอโนนสะอาด จังหวัดอุดรธานี ใน 3 ด้าน

3.3 ขอบเขตด้านประชากร

ประชากร ได้แก่ พระสงฆ์ที่อาศัยอยู่ในวัดในเขตอำเภอโนนสะอาด จังหวัดอุดรธานี จำนวน 230 รูป จาก 6 ตำบล มีจำนวน 13 วัด 9 สำนักสงฆ์

3.4 ขอบเขตด้านสถานที่

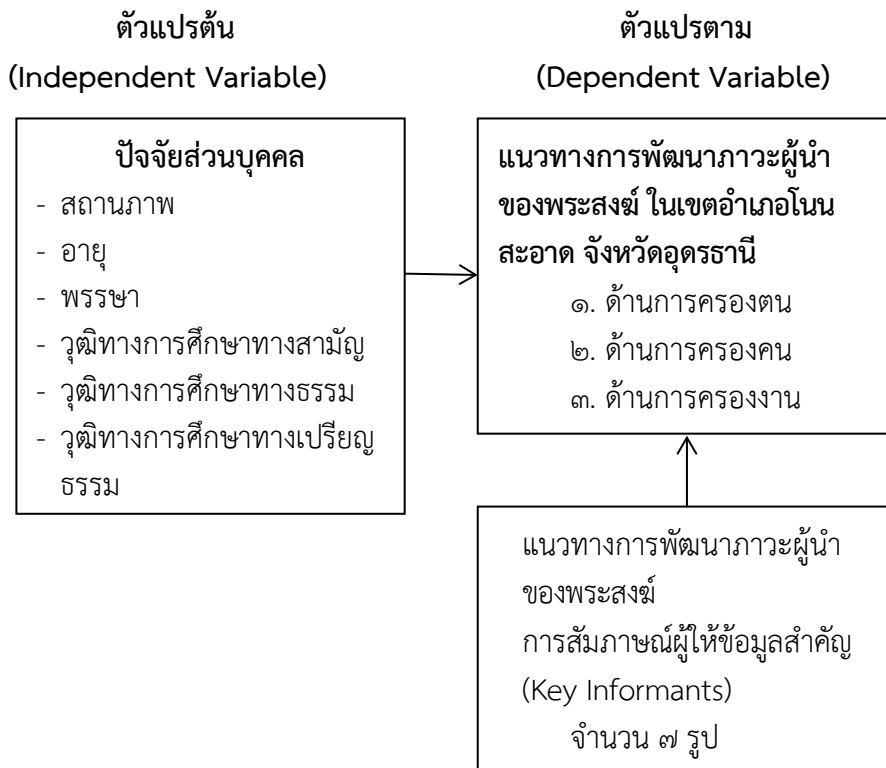
เฉพาะสถานที่ของวัดที่ตั้งอยู่ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ในอำเภอโนนสะอาด จังหวัดอุดรธานี

3.5 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ตั้งแต่เดือนกันยายน 2561 ถึงเดือน กุมภาพันธ์ 2562 รวมระยะเวลา 6 เดือน

4. กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสงฆ์ ในเขตอำเภอโนนสะอาด จังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยสามารถสรุปแผนกรอบแนวคิด ได้ดังนี้

5. วิธีดำเนินการวิจัย

5.1 รูปแบบการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มุ่งศึกษาการวิจัยแบบประสานวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถามการวิจัย (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

5.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พระสงฆ์ในเขตอำเภอโนนสะอาด จังหวัดอุดรธานี ซึ่งมีจำนวน 230 รูป จาก 6 ตำบล มีจำนวน 13 วัด กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสงฆ์ในเขตอำเภอโนนสะอาด จังหวัดอุดรธานี จำนวน 146 คน ซึ่งได้จากการคำนวณกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ (ทาโร ยามาเน่) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 สำหรับความคลาดเคลื่อน 0.05

5.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 146 ชุด ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง พระสงฆ์และผู้ 8 รูป

5.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม

ผู้วิจัยนำข้อมูลมาประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบสมมติฐาน สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน โดยใช้ค่า t-test F-test และ One-Way Analysis of Variance : ANOVA โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และรวบรวมข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามปลายเปิดมาจัดกลุ่มข้อมูล ตามสาระสำคัญที่ได้กำหนดไว้ในคำถามปลายเปิด แล้วจึงวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

2. การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ นำข้อความจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

6. ผลการวิจัย

จากการวิจัยสามารถสรุปผลได้ ดังนี้

1) พระสงฆ์ที่มีสถานภาพ แตกต่างกัน มีการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสงฆ์ ในเขตอำเภอ โนนสะอาด จังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

2) พระสงฆ์ที่มีอายุ แตกต่างกัน มีการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสงฆ์ ในเขตอำเภอ โนนสะอาด จังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3) พระสงฆ์ ที่มีอายุพรรษา แตกต่างกัน มีการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสงฆ์ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

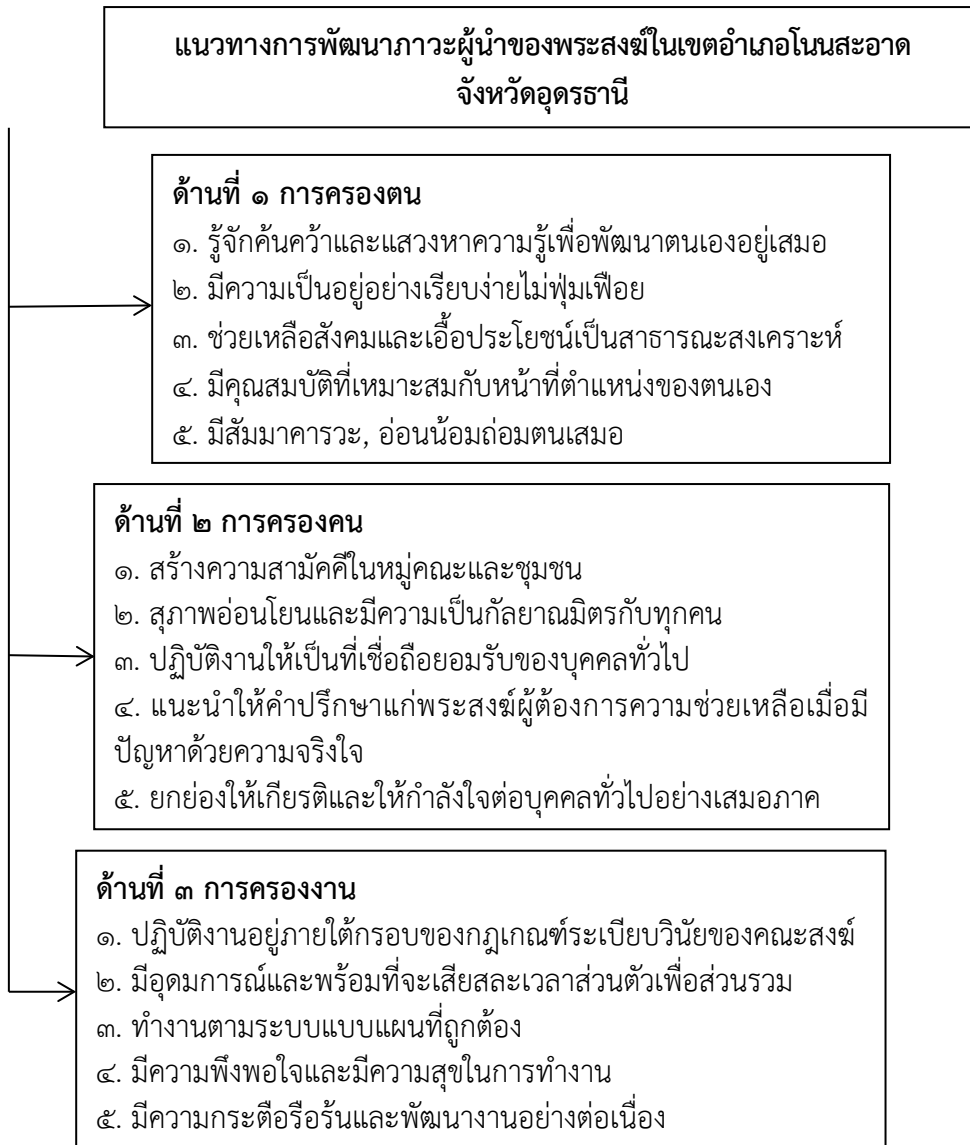
4) พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญ แตกต่างกัน มีการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสงฆ์โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

5) พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักรธรรม แตกต่างกัน มีการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสงฆ์โดยภาพรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

6) พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาธรรม แตกต่างกัน มีการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสงฆ์ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า พระสงฆ์ ที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาธรรมแตกต่างกัน มีแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสงฆ์ ในเขตอำเภอ โนนสะอาด จังหวัดอุดรธานี ทุกด้านไม่แตกต่างกัน

7. สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสงฆ์ในเขตอำเภอโนนสะอาด จังหวัดอุดรธานี” ผู้วิจัยค้นพบองค์ความรู้จากการวิจัย ดังนี้

จากแผนภาพ แสดงองค์ความรู้ (Body of Knowledge) ที่ได้จากการศึกษาเรื่อง “แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสงฆ์ในเขตอำเภอโนนสะอาด จังหวัดอุดรธานี มีดังนี้” ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลตามรายด้านของการวิจัยทั้ง 3 ด้าน ดังนี้

1 ด้านการครองตน ต้องรู้จักค้นคว้าและแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองเรียนรู้ฝึกฝนทักษะอยู่เสมอ มีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่ายไม่ฟุ้งเฟ้อใช้ปัจจัยที่มีอยู่อย่างคุ้มค่าและเป็นประโยชน์สูงสุด ช่วยเหลือสังคมและเอื้อประโยชน์เป็นสาธารณะสงเคราะห์โดยยึดประโยชน์ส่วนรวมเป็นใหญ่ มีคุณสมบัติที่เหมาะสมกับหน้าที่ตำแหน่งของตนเอง มีสัมมาคารวะ อ่อนน้อมถ่อมตนเสมอพูดจาอ่อนหวานสุภาพ ไม่ก้าวร้าว เป็นตัวอย่างที่ดีของผู้บังคับบัญชาและบุคคลทั่วไป มีความอดทน อดกลั้น ใจกว้างที่เหมาะสมกับเพื่อนร่วมงานและบุคคลทั่วไป

2 ด้านการครองคน ควรสร้างความสามัคคีในหมู่คณะและชุมชนให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ไม่แตกแยก มีความสุภาพอ่อนโยน และมีความเป็นกัลยาณมิตรกับทุกคน ปฏิบัติงานให้เป็นที่ยอมรับของบุคคลทั่วไป แนะนำให้คำปรึกษาแก่พระสงฆ์ผู้ต้องการความช่วยเหลือเมื่อมีปัญหาด้วยความจริงใจโดยไม่หวังผลตอบแทน ยกย่องให้เกียรติและให้กำลังใจต่อบุคคลทั่วไปอย่างเสมอภาคขมเขย ให้ของรางวัลเพื่อเป็นกำลังใจในการทำงาน ส่งเสริมและพัฒนาความรู้และความสามารถอย่างทั่วถึง มีการทำงานเป็นทีม

3 ด้านการครองงาน ต้องปฏิบัติงานอยู่ภายใต้กรอบของกฎเกณฑ์ระเบียบวินัยของคณะสงฆ์ มีอุดมการณ์และพร้อมที่จะเสียสละเวลาส่วนตัวเพื่อส่วนรวมโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน ทำงานตามระบบแบบแผนที่ถูกต้องตามกระบวนการ มีความพึงพอใจและมีความสุขในการทำงาน เพื่อให้งานนั้นประสบผลสำเร็จ มีความกระตือรือร้นและพัฒนางานอย่างต่อเนื่องมีทัศนคติกว้างไกลยอมรับสิ่งใหม่เพื่อพัฒนางานให้ก้าวหน้ามีความตั้งใจ มุ่งมั่น อุทิศหาะในการทำงาน ทำงานตรงต่อเวลาและใช้เวลาทำงานอย่างเต็มความสามารถ

8. อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาเกี่ยวกับ แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสงฆ์ ในเขตอำเภอโนนสะอาด จังหวัดอุดรธานี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีประเด็นในการอภิปรายผลดังนี้

1) ด้านการครองตน จากการวิจัย พบว่า แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสงฆ์ ในเขตอำเภอโนนสะอาด จังหวัดอุดรธานี อยู่ในระดับมากทุกข้อ อภิปรายได้ว่า พระสงฆ์ส่วนใหญ่ใช้หลักธรรมในการครองตนซึ่งสอดคล้องกับ และสอดคล้องกับ สุเนตร ทองคำ ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมภาวะผู้นำด้านคุณธรรมของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า 1) บุคลากรโดยรวมครูผู้สอนและกรรมการโรงเรียน เห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ มีพฤติกรรมด้านคุณธรรมโดยรวม ด้านการครองตน ครองคน และครองงานอยู่ในระดับมาก 2) ครูผู้สอน เห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีพฤติกรรมด้านคุณธรรมโดยรวม และด้านครองงาน มากกว่า กรรมการโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ครูผู้สอนและกรรมการโรงเรียน เห็นว่าผู้บริหารโรงเรียนมีพฤติกรรมด้านคุณธรรมในการครองตน และครองคนไม่แตกต่างกัน

2) ด้านการครองคน จากการวิจัย พบว่า แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสงฆ์ ในเขตอำเภอโนนสะอาด จังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า พระสงฆ์ส่วนใหญ่

ใช้หลักธรรมในการครองคน ซึ่งสอดคล้องกับ บุญศรี จันสุระ ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาพฤติกรรมด้านคุณธรรมของผู้บริหารสถาน ศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด ผลการศึกษาวิจัยพบว่า พฤติกรรมด้านคุณธรรมในการครองตน ครองคน ครองงานของผู้บริหาร สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด ตามความคิดเห็นของข้าราชการครู สายผู้สอนและสายผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาตามสถานภาพ พบว่า ข้าราชการครูสายผู้สอน มีความคิดเห็นโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ตามความคิดเห็นของข้าราชการครูสายผู้สอนและสายผู้บริหารสถานศึกษา ผลการศึกษาวิจัย พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05

3) ด้านการครองงาน จากการวิจัย พบว่า แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสงฆ์ ในเขตอำเภอโนนสะอาด จังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า พระสงฆ์ส่วนใหญ่ใช้หลักธรรมในการครองงาน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พระณัด วุฒโน (บุตรสวัสดิ์) พบว่า แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้นำที่ดีนั้นย่อมน้อมประกอบด้วยหลัก 3 ประการ คือ หลักการครองตน ครองคนและครองงาน โดยมุ่งเน้นให้ผู้นำเกิดการพัฒนาดน พัฒนาคณ และพัฒนาระบบการทำงาน ให้มีคุณภาพที่สมบูรณ์แบบทั้งสองด้าน คือ คุณภาพด้านจิตใจ และคุณภาพด้านจะต้องยึดหลักธรรมเป็นคุณธรรมสำคัญสำหรับการปฏิบัติหน้าที่ของตน เพื่อให้สามารถดำเนินกิจการทุกอย่างให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้

9. ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ส่งเสริมให้นำหลักธรรมมาใช้ในการพัฒนาควบคู่กับการวิจัยมากยิ่งขึ้น
2. สนับสนุนรูปแบบแนวทางการทำวิจัยให้กระชับมากยิ่งขึ้นเพื่อนำไปสู่การพัฒนาต่อไป
3. สนับสนุนส่งเสริมการพัฒนางานการทำวิจัยเป็นทีม
4. ให้ความสำคัญของแต่ละส่วนงานโดยทั่วถึงและเอื้อประโยชน์สัมพันธ์เพื่อมุ่งประเด็นสู่การพัฒนาที่มีประสิทธิภาพ
5. ให้ความสำคัญกับการบริหารงานทางคณะสงฆ์ให้ครอบคลุมทั้ง 6 ด้านได้แก่ การปกครอง การศาสนศึกษา การเผยแผ่ การสาธารณูปการ การศึกษาสงเคราะห์ และการสาธารณสงเคราะห์ ในการครองงาน

บรรณานุกรม

1. ภาษาไทย:

- พระชาญชัย อินทญาโณ (ยันต์ฉิมพลี). **นิสิตปริญญาโท**. หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2561
- พระมหาสุภันท์ สุนนโท **อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2561
- พระปลัดระพีณ พุทธิสารโร. **อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2561.
- คุณ โทชน์. **พุทธศาสนากับสังคมและวัฒนธรรมไทย**. กรุงเทพมหานคร: โอ เอส พริ้นตีไทยฮาส์, 2545.
- พระราชวิสุทธิเมธี (ปัญญา วิสุทธิปัญญา ป.ธ.9). **บทบาทพระสังฆาธิการในเขตปกครองภาค 1**. [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.watchanasongkram.com/pak1/?2555>.
- ข้อมูลได้จากเลขที่เจ้าคณะอำเภอโนนสะอาดจังหวัดอุดรธานี, 10 ธันวาคม 2561.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. **การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: บิสนิเนสอาร์แอนด์ดี, 2551).
- สุนทร ทองคำ. “พฤติกรรมภาวะผู้นำด้านคุณธรรมของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2544.
- พระถนัด วฑฒโน (บุตรสวัสดิ์). "การวิเคราะห์คุณสมบัติของผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ". **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** สาขารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2551.

ศักยภาพการปฏิบัติงานของเจ้าอาวาสในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
The Work Performance Potential of Abbots In Damnoen Saduak
District, Ratchaburi Province

พระปลัดคงศักดิ์ ปณณาสกโก (มียอด)* พระครูวิสุทธธานันทคุณ, **
พระสมุทรวชิโรโสภณ, ***

Phrapalad Kongsak Paññāsakko (Mee-yod), Phrakhrū Wisutthanantakhun,
Phra Samutrawachirasophon

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาศักยภาพการปฏิบัติงานของเจ้าอาวาสในอำเภอ
ดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี (2) เปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อศักยภาพการปฏิบัติงานของเจ้า
อาวาสในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ (3) ศึกษา
ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการส่งเสริมศักยภาพการปฏิบัติงานของเจ้าอาวาสในอำเภอ
ดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามเก็บ
ข้อมูลจากพระสงฆ์ จำนวน 238 รูป วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วน
เบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที ค่าเอฟ วิเคราะห์ความแปรปรวนทาง
เดียว และการวิจัยเชิงคุณภาพมีการวิเคราะห์เอกสาร และใช้แบบสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน
7 รูป/คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า

1. ศักยภาพการปฏิบัติงานของเจ้าอาวาสในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี โดย
ภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.51 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ย
สูงสุด ได้แก่ ด้านให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ
3.72 ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านเป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่
บรรพชิตและคฤหัสถ์ อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.51

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อศักยภาพการปฏิบัติงานของเจ้าอาวาสใน
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของ
พระสงฆ์ ได้แก่ สถานภาพ วุฒิการศึกษาสามัญ และวุฒิการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม มีผล
ให้ความคิดเห็นที่มีต่อศักยภาพการปฏิบัติงานของเจ้าอาวาสในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

---

*Master of Arts Program in Buddhist Management, Ratchaburi Sangha College,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

**Ratchaburi Sangha College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

***Ratchaburi Sangha College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และปัจจัยส่วนบุคคลของพระสงฆ์ ได้แก่ พรรษา มีผลให้ความคิดเห็นที่มีต่อศักยภาพการปฏิบัติงานของเจ้าอาวาสในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการส่งเสริมศักยภาพการปฏิบัติงานของเจ้าอาวาสในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี พบว่า ปัญหา อุปสรรค ได้แก่ ปัญหาเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบต่อภารกิจก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะภายในวัด การประพาสดินไม่เหมาะสมของคฤหัสถ์ที่พำนักอาศัยอยู่ภายในวัด ขาดงบประมาณในการส่งเสริมการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร และบางวัดขาดการดูแลรักษาความสะอาด ส่วนข้อเสนอแนะ ได้แก่ ควรกำหนดแผนการก่อสร้างหรือบูรณปฏิสังขรณ์อาคารเสนาสนะบนพื้นฐานของหลักความประหยัด ควรเข้มงวดเป็นพิเศษเกี่ยวกับการดูแลความประพฤติของคฤหัสถ์ที่พำนักอาศัยอยู่ภายในวัด ควรส่งเสริมการจัดตั้งกองทุนเฉพาะสำหรับสนับสนุนการศึกษาแก่พระภิกษุและสามเณรภายในวัด และควรส่งเสริมการดูแลสุขภาพตามหลักการของ “วัด 5 ส.”

คำสำคัญ: ศักยภาพการปฏิบัติงาน, เจ้าอาวาส

ABSTRACT

The objectives of research paper were: (1) to study the work performance potential of abbots in Damnoen Saduak district, Ratchaburi province, (2) to compare the opinion of monks toward the work performance potential of abbots in Damnoen Saduak district, Ratchaburi province, classified by personal data, and (3) to study the problems, obstacles and suggestions for encourage the work performance potential of abbots in Damnoen Saduak district, Ratchaburi province. The research methodology was the mixed method research, that the quantitative research used the questionnaire as the tool to collect the data in the field study from 238 monks in Damnoen Saduak district, Ratchaburi province. The statistics were used for the data analysis through frequency, percentage, mean, standard deviation (S.D.), t-test, F-test, One-way Analysis of Variance. And the qualitative research had the documentary analysis and interview as the tool to collect the data in the field study from 7 key informants and analyzed the data through the content analysis technique.

The findings of this research were as following:

1. The work performance potential of abbots in Damnoen Saduak district, Ratchaburi province, overall, that in high at mean of 4.00, when considering the aspect found that the aspect that has the most value include the reasonable

facilitation of charity aspect at mean of 3.72, the aspect with the lowest mean include the education training-Teaching Dharma and Buddhist discipline to the priest and laity aspect at mean of 3.51.

2. The comparison of opinion monks toward the work performance potential of abbots in Damnoen Saduak district, Ratchaburi province, classified by personal data, found that status, general education and Dhamma education had the opinions to toward the work performance potential of abbots in Damnoen Saduak district, Ratchaburi province were different, the significantly at 0.01, and years of being monk has the opinions to toward the work performance potential of abbots in Damnoen Saduak district, Ratchaburi province was different, the significantly at 0.05.

3. The problems, obstacles and suggestions for encourage the work performance potential of abbots in Damnoen Saduak district, Ratchaburi province, as following: problems and obstacles found that economic problems that affect to construction within the temple, the inappropriate behavior of the laity who living within the temple, lack of budget to promote education to monks and novices, and some temples lacking cleanliness. And, suggestions found that should establish a construction plan or renovate the building on the basis of saving principles, should be especially strict about securing the behavior of laity who living within the temple, should promote the establishment of a specialized fund for supporting education for monks and novices within the temple, and should promote health care according to the principle of "5S. temple".

Keywords: Work Performance Potential, Abbots

1. บทนำ

วัดถือเป็นองค์กรหลัก เป็นฐานรองรับกิจการคณะสงฆ์และพระศาสนา เป็นหน่วยบริหารและจัดกิจการโดยตรง มีเจ้าอาวาสเป็นผู้บังคับบัญชา (พระธรรมปิฎกโศภณ (วรวิทย์ คงคปญโญ), 2550: 10) นัยความหมาย คำว่า วัด หมายถึง สถานที่ทางศาสนา โดยปกติมีโบสถ์ วิหาร และที่อยู่ของพระสงฆ์ หรือนักบวช เป็นต้น (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 1,104) วัดเป็นหน่วยงานของศาสนาที่เป็นสถาบันหลักของชุมชน ทำหน้าที่หลักในการถ่ายทอดศีลธรรมจริยธรรม แก่ชุมชน (ไพฑูริย์ เสียงก้อง, 2544: 46) บทบาทของวัดในสังคมไทยตั้งแต่ครั้งอดีตและอาจตกทอดมาถึงปัจจุบัน เช่น เป็นสถานที่ประพาศพิภพจรรยของพระภิกษุสามเณรและประชาชนผู้ใคร่ธรรม

เป็นสถานที่สำหรับประชาชนไปบำเพ็ญกุศล เป็นต้น (พระธรรมวรนายก (โอภาส นิรุตติเมธี), 2546: 165-166)

การบริหารจัดการวัดมีความหมายกว้าง ๆ ทั้งการดูแลรักษาตน การปกครอง ดูแลรักษา หมู่คณะคือพระภิกษุสงฆ์ทั้งวัด รวมทั้งสามเณรและคฤหัสถ์ที่มีอยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัด และทั้ง จัดการกิจการของวัด ซึ่งมีทั้งกิจกรรมต่าง ๆ พิธีกรรมต่าง ๆ และการจัดการทางด้านการเงิน และ ทรัพย์สินอื่น ๆ ของวัดอันเป็นส่วนรวมของพระภิกษุทั้งวัด (พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคล), 2548: 30) หากพิจารณาตามมาตรา 37 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่2) พ.ศ. 2535 ได้ระบุ หน้าที่ของเจ้าอาวาสไว้อย่างชัดเจน ได้แก่ (1) บำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้ เป็นไปด้วยดี (2) ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่ หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้น ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม (3) เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ และ (4) ให้ความ สอดคล้องตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล (พระวิสุททธิภักทรธาดา (ประสิทธิ์ พรหมรสี), 2547: 84)

แต่ในปัจจุบันวัดหลายแห่งมุ่งเน้นที่จะพัฒนาด้านวัตถุและด้านอาคารสถานที่มากกว่าการ ที่จะพัฒนาเพื่อมุ่งประโยชน์ต่อการศึกษาอบรม หรือจัดกิจกรรมเพื่อสนับสนุนส่งเสริมการเรียนรู้ ของประชาชนในแต่ละชุมชน วัดจึงเป็นที่พึ่งเพียงด้านพิธีกรรมเท่านั้น มีวัดหลายแห่งที่มุ่งสร้างวัตถุ มงคลเครื่องรางของขลังเพื่อสนองความต้องการของประชาชน ยิ่งเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนไม่ พยายามที่จะพึ่งตนเอง และเมื่อได้ปัจจัยมาก็นำมาพัฒนาสร้างวัดให้ใหญ่โตจนเกินความจำเป็น ประชาชนก็ปฏิบัติต่อพระสงฆ์ไม่สู้จะถูกทาง สังคมไทยและพระพุทธศาสนาจึงเกิดปัญหา สถานะและ บทบาทของพระพุทธศาสนาเริ่มทรุดต่ำ ประกอบกับยุคของการเปลี่ยนแปลงเป็นสมัยใหม่ มีการรับ เอาวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาอย่างเต็มรูปแบบจึงละเลยคุณธรรมทางศาสนาซึ่งเป็นวัฒนธรรม พื้นฐานของสังคม ประชาชนขาดความศรัทธาในพระพุทธศาสนาและการประพฤติของพระภิกษุก็ย่อ หย่อนจากพระธรรมวินัย และเป็นที่ติติงแก่ผู้ที่พบเห็นได้

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้น ประกอบกับที่ผู้วิจัยมีสังกัด ในพื้นที่อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี จึงมีความสนใจศึกษาเรื่อง ศักยภาพการปฏิบัติงานของ เจ้าอาวาสในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้จากการวิจัยเป็นข้อมูล สำคัญเพื่อศึกษาศักยภาพบุคลากรทางพระพุทธศาสนา สืบไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาศักยภาพการปฏิบัติงานของเจ้าอาวาสในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัด ราชบุรี

2.2 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อศักยภาพการปฏิบัติงานของเจ้าอาวาสใน อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

2.3 เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการส่งเสริมศักยภาพการปฏิบัติงานของเจ้าอาวาสในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed-Methods Research) กำหนดขอบเขตเนื้อหาใน 4 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านบำรุงรักษาวัด จัดกิจกรรมและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี (2) ด้านปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่ หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้นปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม (3) ด้านเป็นธุระในการศึกษาอบรม และสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ และ (4) ด้านให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล (พระวิสุทธิกัทรธาดา (ประสิทธิ์ พรหมรสี), 2547: 84)

3.2 ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร ได้แก่ พระสงฆ์ที่สังกัดวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี จำนวน 587 รูป (สำนักงานเจ้าคณะอำเภอดำเนินสะดวก, 2561: 1-5).

กลุ่มตัวอย่าง ได้ทำการสุ่มมาจากประชากร โดยหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากการใช้สูตรคำนวณของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2554: 228). ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 238 รูป

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 7 รูป/คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม ที่มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check List) แบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) แบบปลายเปิด (Open Ended Question) และแบบสัมภาษณ์ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview)

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมดด้วยตนเอง โดยนำหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ไปเสนอเพื่อขอความอนุเคราะห์ และสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้สมบูรณ์ทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 100

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที ค่าเอฟ วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด และในส่วนของ การวิจัยเชิง

คุณภาพมีการวิเคราะห์เอกสาร และวิเคราะห์ผลการสัมภาษณ์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา ประกอบบริบท

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 ศักยภาพการปฏิบัติงานของเจ้าอาวาสในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.51 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.72 ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านเป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.51

4.2 ปัจจัยส่วนบุคคลของพระสงฆ์ ได้แก่ สถานภาพ วุฒิการศึกษาสามัญ และวุฒิการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม มีผลให้ความคิดเห็นที่มีต่อศักยภาพการปฏิบัติงานของเจ้าอาวาสในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และปัจจัยส่วนบุคคลของพระสงฆ์ ได้แก่ พรรษา มีผลให้ความคิดเห็นที่มีต่อศักยภาพการปฏิบัติงานของเจ้าอาวาสในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่ปัจจัยส่วนบุคคลของพระสงฆ์ ได้แก่ อายุ ไม่พบความแตกต่าง

4.3 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการส่งเสริมศักยภาพการปฏิบัติงานของเจ้าอาวาสในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี พบว่า ปัญหา อุปสรรค ได้แก่ ปัญหาเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบต่อภารกิจก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะภายในวัด การประพุดิตนไม่เหมาะสมของคฤหัสถ์ที่พำนักอาศัยอยู่ภายในวัด ขาดงบประมาณในการส่งเสริมการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร และบางวัดขาดการดูแลรักษาความสะอาด ส่วนข้อเสนอแนะ ได้แก่ ควรกำหนดแผนการก่อสร้างหรือบูรณปฏิสังขรณ์อาคารเสนาสนะบนพื้นฐานของหลักความประหยัด ควรเข้มงวดเป็นพิเศษเกี่ยวกับการดูแลความประพุดิตของคฤหัสถ์ที่พำนักอาศัยอยู่ภายในวัด ควรส่งเสริมการจัดตั้งกองทุนเฉพาะสำหรับสนับสนุนการศึกษาแก่พระภิกษุและสามเณรภายในวัด และควรส่งเสริมการดูแลรักษาตามหลักการของ “วัด 5 ส.”

5. อภิปรายผลการวิจัย

ศักยภาพการปฏิบัติงานของเจ้าอาวาสในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า เจ้าอาวาสในอำเภอดำเนินสะดวก มีศักยภาพครอบคลุมพื้นฐานสำคัญ 5 ประการ ทั้ง 2 ส่วน ส่วนแรก คือ ศักยภาพในส่วนที่มองเห็นได้ชัด มีองค์ประกอบ 2 ประการ ได้แก่ ความรู้และทักษะ สำหรับส่วนที่สอง คือ ศักยภาพส่วนที่ซ่อนเร้นอยู่ในตัว มีองค์ประกอบ 3 ประการ ได้แก่ ทักษะคติ ค่านิยม และความเห็นเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนที่ส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรมที่จำเป็นและมีผลทำให้ปฏิบัติงานในความรับผิดชอบได้ดีกว่าผู้อื่น ทั้งนี้ ด้วยเหตุที่ผู้ที่ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสในพื้นที่อำเภอดำเนินสะดวก ได้รับการคัดสรรอย่างเคร่งครัดตาม

คุณสมบัติพื้นฐาน มีพรชาสมควรแก่ตำแหน่ง มีความรู้สมควรแก่ตำแหน่ง มีความประพฤติเรียบร้อย ตามพระธรรมวินัย เป็นผู้ฉลาดสามารถในการปกครองคณะสงฆ์ ไม่เป็นผู้มีร่างกายทุพพลภาพไร้ความสามารถ ไม่เคยต้องคำวินิจฉัยลงโทษในอธิกรณ์ที่พึงรังเกียจมาก่อน และไม่เคยถูกถอดถอนหรือถูกปลดจากตำแหน่งใดเพราะความผิดมาก่อน ดังนั้น จึงสามารถปฏิบัติกรโดยตำแหน่งอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้ง 4 ประการ คือ บำรุงรักษาวัดจัดกิจการและ ศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้นปฏิบัติตามพระธรรมวินัยกฏมหาเถรสมาคมข้อบังคับระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ และให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล นั้นเอง ซึ่งผลการวิจัยนี้ สอดคล้องกับที่ พระครูพิศาลธีรธรรม ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร” จากผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส ในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (พระครูพิศาลธีรธรรม, 2553: ก) และสอดคล้องกับที่ พระครูไพโรจน์สารคุณ (สุเทพ คุณงกโร) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ทักษะการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอลาดหลุมแก้วจังหวัดปทุมธานี” จากผลการวิจัยพบว่า เจ้าอาวาสในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี มีทักษะการบริหารจัดการวัดโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.97 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า เจ้าอาวาสในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี มีทักษะการบริหารจัดการวัดอยู่ในระดับมากทุกด้าน (พระครูไพโรจน์สารคุณ (สุเทพ คุณงกโร), 2553: ก)

1. ด้านบำรุงรักษาวัด จัดกิจการและ ศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า เจ้าอาวาสในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ได้ให้การคุ้มครองปกป้องรักษาให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ผู้มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้นได้เป็นอยู่ด้วยความผาสุก ให้ความอนุเคราะห์ในส่วนที่อยู่อาศัยและปัจจัยตามสมควรด้วยพรหมวิหารธรรมตามควรแก่เหตุ พร้อมทั้งตรวจตราและเอาใจใส่ดูแลการประพฤติปฏิบัติของบรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีถิ่นที่อยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยดีงามตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ทั้งนี้เพื่อความเจริญรุ่งเรืองแห่งวัดและพระศาสนาอันเป็นส่วนรวม ซึ่งผลการวิจัยนี้ สอดคล้องกับที่ พระราชปริยัติโมลี (ไพบูลย์ วิบูล) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส ในจังหวัดสุพรรณบุรี” จากผลการวิจัยพบว่า มีแนวทางในการพัฒนา คือ ควรจัดหาทุนการศึกษาให้เพียงพอกับจำนวนพระภิกษุสามเณรที่กำลังศึกษาเล่าเรียน และพระสงฆ์ควรพัฒนาตนให้มีความรู้รอบด้านทั้งทางโลกและทางธรรม (พระราชปริยัติโมลี (ไพบูลย์ วิบูล), 2555: ก)

2. ด้านปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่ หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้นปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า เจ้าอาวาสในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี มีการจัดการของวัดตามหน้าที่ผู้ปกครองวัดและหน้าที่จัดกิจการแทนวัดในฐานะผู้แทนนิติบุคคลโดยสอดคล้องกับระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลางและส่วนภูมิภาคซึ่งวิธีปฏิบัตินั้นมหาเถรสมาคมได้

กำหนดขึ้น หรือที่จะกำหนดขึ้นในกาลต่อไปหรือที่ต้องปฏิบัติตามจารีตประเพณีอันดีงาม ซึ่งผลการวิจัยนี้ สอดคล้องกับที่ พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธรรมสุโขโต ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารงานของเจ้าอาวาสในจังหวัดนนทบุรี” จากผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพในการบริหารงานของเจ้าอาวาสในจังหวัดนนทบุรี พบว่า พระภิกษุและสามเณรมีทัศนคติต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานของเจ้าอาวาสในจังหวัดนนทบุรี ด้านปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่ หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้นปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม อยู่ในระดับมาก (พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธรรมสุโขโต, 2553: ก)

3. ด้านเป็นธรรมาในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ อยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่า เจ้าอาวาสในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี จำเป็นต้องพัฒนาอย่างเร่งด่วนในการจัดให้มีการอบรมสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตตามวิธีการที่กำหนดในคำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง ให้ภิกษุสามเณรเรียนพระธรรมวินัย พ.ศ.2528 และการจัดให้มีการอบรมสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่คฤหัสถ์ในรูปแบบอื่นๆ รวมถึงการฝึกอบรมระเบียบแบบแผนเกี่ยวกับการปฏิบัติตามพระธรรมวินัยและการปฏิบัติศาสนกิจของพระสงฆ์ ฝึกซ้อมเรื่องสังฆกรรม และพิธีกรรมทางพระศาสนา ตลอดจนฝึกอบรมการปฏิบัติการปฏิบัติศาสนกิจของคฤหัสถ์ด้วย ซึ่งผลการวิจัยนี้ สอดคล้องกับที่ พระครูสังฆรักษ์กฤษณ์ ภูมิตถ์ สุมะโร ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี” จากผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี อยู่ในระดับปานกลาง (พระครูสังฆรักษ์กฤษณ์ ภูมิตถ์ สุมะโร, 2553: ก)

4. ด้านให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า เจ้าอาวาสในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ทำหน้าที่ที่เชื่อมโยงผูกพันกับสังคมทั้งในส่วนวัดและนอกวัด และเป็นหน้าที่อันเกี่ยวกับผลประโยชน์ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ทั้งในส่วนของ การอำนวยความสะดวกแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่ขอใช้วัดเป็นที่จัดบำเพ็ญกุศลทั้งที่เป็นส่วนตัวและส่วนรวม การอำนวยความสะดวกในการบำเพ็ญกุศลของวัดเองทั้งที่เป็นการประจำและเป็นการจร การอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนผู้จะบำเพ็ญกุศลนอกวัด รวมถึง การสร้างสถานที่เพื่ออำนวยความสะดวกในการบำเพ็ญกุศลต่าง ๆ ทั้งนี้ เจ้าอาวาสในอำเภอดำเนินสะดวก ได้ดำเนินการอยู่บนพื้นฐานของความเหมาะสม และตั้งต้นอยู่บนความเมตตาเป็นสำคัญ ซึ่ง สอดคล้องกับที่ พระราชปริยัติโมลี (ไพบูลย์ วิบูล) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส ในจังหวัดสุพรรณบุรี” จากผลการวิจัยพบว่า เจ้าอาวาสควรให้ความช่วยเหลือสงเคราะห์ชาวบ้าน เด็ก เยาวชน และพระสงฆ์ปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้นำชุมชนทั้งในทางจิตวิญญาณและจิตอาสาอย่างแท้จริง (พระราชปริยัติโมลี (ไพบูลย์ วิบูล), 2555: ก)

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ควรส่งเสริมให้เจ้าอาวาสกำหนดแผนการก่อสร้างหรือบูรณปฏิสังขรณ์อาคารเสนาสนะบนพื้นฐานของหลักความประหยัด
2. ควรส่งเสริมให้เจ้าอาวาสเข้มงวดเป็นพิเศษเกี่ยวกับการดูแลความประพฤติของคฤหัสถ์ที่อาศัยอยู่ในวัด
3. ควรส่งเสริมให้เจ้าอาวาสจัดตั้งกองทุนเฉพาะสำหรับสนับสนุนการศึกษาแก่พระภิกษุและสามเณรภายในวัด
4. ควรส่งเสริมให้เจ้าอาวาสส่งเสริมการดูแลสุขภาพตามหลักการของ “วัด 5ส.”

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการบริหารงานสาธารณูปการของวัดบนพื้นฐานหลักความคุ้มค่าและประหยัด
2. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบและแนวทางการขับเคลื่อนวัดส่งเสริมสุขภาพตามหลัก 5ส.
3. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเกี่ยวกับเทคนิคในการปฏิบัติงานแบบมุ่งสัมฤทธิ์ผลของเจ้าอาวาส

บรรณานุกรม

(1) หนังสือ

- พระธรรมปิฎกโศภณ (วรวิทย์ คงคปณโณ). (2550). **การพัฒนาพระสังฆาธิการ ภาค 2 ภาคปฏิบัติ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคล). (2548). **การบริหารวัด**. พิมพ์ครั้งที่ 7. นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์.
- พระวิสุทธิภัทรธาดา (ประสิทธิ์ พรหมรสี). (2547). **พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และกฎหมายเถรสมาคม**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2547.
- ไพบุลย์ เสียงก้อง. (2554). **คน ต้นไม้ และสายน้ำ**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเจ้าคณะอำเภอดำเนินสะดวก. (2561). **สถิติภิกษุ สามเณร และศิษย์วัด อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ภาค 15 พุทธศักราช 2561**. ราชบุรี: สำนักงานเจ้าคณะอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี.

(2) วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์

- พระครูพิศาลธีรธรรม. (2553). “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูไพโรจน์สารคุณ (สุเทพ คุณงกโร). (2553). “ทักษะการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอลาดหลุมแก้วจังหวัดปทุมธานี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระราชปริยัติโมลี (ไพบูลย์ วิบุโล). (2555). “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส ในจังหวัดสุพรรณบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธมมสุโข. (2553). “ประสิทธิภาพการบริหารงานของเจ้าอาวาสในจังหวัดนนทบุรี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2553.

พระครูสังฆรักษ์กฤษฎ์ภูติภณ สุเมธ. (2553). “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(3) บทความ

พระธรรมวรนายก (โอภาส นิรุตติเมธี). (2546). “การพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน”. ใน **ธรรมปริทัศน์ 46**. (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2546): 165-166.

ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี
Leadership of Sangha Administrators In Sangha Administration At
Muang District, Ratchaburi Province

พระราชวัลลภาจารย์ (ดาวเรือง อาจารย์คุณ/คุณเมฆ)* พระสมุทรวชิรโสภณ**

สุรพล สุยะพรหม***

Phra Rajwallapajan (Daoruang Acaraguno/Khunmayk), Phra Samutrawachirasophon,
Surapon Suyaprom

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี (2) เปรียบเทียบภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ตามความคิดเห็นของพระภิกษุ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ (3) ศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี โดยในส่วนของ การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือเก็บข้อมูลภาคสนามจากพระสงฆ์ในอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี จำนวน 271 รูป วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐาน โดยการทดสอบค่าเอฟ วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และในส่วนของ การวิจัยเชิงคุณภาพมีการวิเคราะห์เอกสาร และใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 7 รูป/คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า

1. ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านจักษุมา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.95 ด้านวิธูโร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 ด้านนิสยสัมปันโน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06

2. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของพระสงฆ์ ได้แก่ อายุ พรรษา และวุฒิการศึกษานักธรรม มีผลให้ความคิดเห็นที่มีต่อภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

---

*Master of Arts Program in Buddhist Management, Ratchaburi Sangha College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

**Ratchaburi Sangha College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

***Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี พบว่า (1) ด้านจักษุมหา ปัญหา อุปสรรค ได้แก่ การขาดความรู้พื้นฐานที่จำเป็น การขาดทักษะการจัดทำแผนงาน การขาดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และข้อเสนอแนะ ได้แก่ ควรส่งเสริมให้พระสังฆาธิการเข้าศึกษาหลักสูตรการบริหารกิจการคณะสงฆ์ (ป.บส.) ของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย การจัดอบรมพัฒนาทักษะการจัดทำแผนงานหรือการเขียนโครงการ และการส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันเพื่อให้เกิดการจัดการความรู้ในลักษณะที่เป็นความรู้สาธารณะ (2) ด้านวิธูโร ปัญหาอุปสรรค ได้แก่ การขาดเทคนิคใหม่ ๆ การขาดการฝึกฝน และข้อเสนอแนะ ได้แก่ การประยุกต์ศาสตร์สมัยใหม่มาใช้พัฒนาการทำงาน และถ่ายทอดเทคนิคหรือแนวปฏิบัติที่ดีให้แก่ผู้ได้บังคับบัญชาตามโอกาสสมควร และ (3) ด้านนิสยสัมพันธ์ ปัญหาอุปสรรค ได้แก่ การขาดการสนับสนุนกระบวนการมีส่วนร่วมในการทำงาน ขาดความรู้เกี่ยวกับการบริหารความขัดแย้ง และข้อเสนอแนะ ได้แก่ การสนับสนุนการทำงานแบบมีส่วนร่วม และจัดอบรมพัฒนาทักษะการบริหารความขัดแย้งแก่พระสังฆาธิการทุกระดับ

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, พระสังฆาธิการ, การปกครองคณะสงฆ์

ABSTRACT

The objectives of this research paper were (1) to study the leadership of Sangha administrators in Sangha administration at Muang district, Ratchaburi province, (2) to compare the opinions of monks to leadership of Sangha administrators in Sangha administration at Muang district, Ratchaburi province, classified by personal data, and (3) to study problems, obstacles and suggestions for leadership development of Sangha administrators in Sangha administration at Muang district, Ratchaburi province. It was the mixed methods research that the quantitative research used the questionnaire as the tool to collect the data in the field study from 271 monks in Muang District, Ratchaburi Province. The statistics were used for the data analysis through frequency, percentage, mean, standard deviation (S.D.), F-test, One-way Analysis of Variance and Least Significant Difference: LSD. But the qualitative research had the documentary analysis and interview as the tool to collect the data in the field study from 7 key informants and analyzed the data through the content analysis technique.

The findings of research were as follows:

1. The leadership of Sangha administrators in Sangha administration at Muang district, Ratchaburi province. In overall was found at the high level with an average 4.00, when considered in each aspect found that were at the high level for

all aspect, Cakkhuma aspect in high level at mean of 3.95, Vidhuro aspect in high level at mean 4.00, and Nissayasampanno aspect in high level at mean of 4.06.

2. The Comparison of monk's opinions to leadership of Sangha administrators in Sangha administration at Muang district, Ratchaburi province, classified by personal data found that age, ordination years, Dhamma education had the opinions to leadership of Sangha administrators in Sangha administration at Muang district, Ratchaburi province differently with significantly statistics at 0.01. But personal data of monks such as general education had the opinions to leadership of Sangha administrators in Sangha administration at Muang district, Ratchaburi province in overall indifferently.

3. The problems, obstacles and suggestions for leadership development of Sangha administrators towards administration in Muang district, Ratchaburi province were as following: (1) Cakkhuma aspect; problems and obstacles are lack of necessary basic knowledge, lack of planning skills, lack of learning exchange and suggestions should encourage and support the Sangha administrators to study the curriculum of certificate the Sangha administration program of Mahachulalongkornrajavidyalaya University, to organize the training for development skills in planning preparation or projects writing, to support the mutual knowledge exchange management in order to for public knowledge. (2) Vidhuro aspect; problems and obstacles are the lack of new techniques, lack of training and suggestions are like the application of modern sciences to use for work development, to transfer the techniques or best practices to subordinates an appropriate opportunity. And, (3) Nissayasampanno aspect; problems and obstacles are the lack of supporting process for working participation, lack of conflict management knowledge and suggestions are to support the working participation, to organize the training about conflict management skills for Sangha administrators in all levels.

Keywords: Leadership, Sangha Administrators, Sangha Administration

1. บทนำ

พระสังฆาธิการ คือ บุคลากรทางพระพุทธศาสนา เริ่มตั้งแต่ระดับวัดมีเจ้าอาวาสเป็นผู้บริหารจัดการวัด มีเจ้าคณะพระสังฆาธิการระดับตำบล อำเภอ จังหวัด และภาค ทำหน้าที่ปกครองให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับหรือระเบียบมหาเถร

สมาคม คำสั่งมหาเถรสมาคม พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช และคำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน (สถาบันพระสงฆ์การศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2555: คำนำ) ผู้ดำรงตำแหน่งพระสงฆ์การศึกษา มีอำนาจเต็มตามกฎหมายคณะสงฆ์ กฎ มติ ระเบียบ คำสั่งของมหาเถรสมาคม ครอบคลุมงานทุกส่วนในเขตปกครองหรือในวัด พระสงฆ์การศึกษาจึงมีลักษณะความเป็นผู้นำในการพัฒนาพระภิกษุ สามเณร และคฤหัสถ์ที่อยู่ในวัด ในหมู่บ้าน และในชุมชน โดยใช้หลักธรรมะในพระพุทธศาสนา (สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดอำนาจเจริญ, 2547: 9)

ผู้นำมีความสำคัญต่อความอยู่รอดวิวัฒนาการ และสันติสุขของตนเอง องค์กร สังคมและประเทศชาติทั้งหมด (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2550: 2) โดยทั่วไป ลักษณะของผู้นำจะต้องมีภาวะเป็นผู้นำ คือ มีวิสัยทัศน์ (Visionary Leadership) บริหารงานโดยหลักการ (Management by Principle) มุ่งสู่ความเป็นเลิศ (Standard of Excellence) มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Enquirer Creativity) เป็นนักแก้ปัญหา (Problem-Solver) ความมุ่งหวังต้องกระจ่าง (Clear Expectation) ประเด็นปัญหาต้องเปิดเผย ให้ทุกคนได้รับรู้ร่วมกัน (Issues in the Open) เป้าหมายท้าทาย น่าใฝ่ฝัน ดึงดูดใจ (Challenging Goals) ทุกอย่างโปร่งใส ตรวจสอบได้ ชี้แจงได้ (Candid) ต้องประสานพลัง (Synergy) ส่งเสริมการพึ่งพาซึ่งกันและกันให้เข้าลักษณะเอกภาพ พหุคุณ (Promote Interdependence) มีค่านิยมร่วมกัน (Shared Values) มีความรับผิดชอบทั้งส่วนตนและส่วนรวม (Self/team Responsibility) ร่วมกันตรวจสอบ ตัดสิน (Confrontation) คิดล่วงหน้า คิดถึงอนาคต (Thinks Ahead) มองต่างมุม ยอมรับความแตกต่าง (Perspective) มีความรอบครอบถ่วงถ่วง (Through) สื่อไปกลับ (Two-way) พิสูจน์ความคิดของตน (Test Own Thinking) มีเหตุผล (Cause and Effect) ค้นหาสิ่งที่ถูกต้อง (What's Right) รับฟังเหตุผล (Open to Reason) และหลีกเลี่ยงผลประโยชน์ส่วนตัว (Avoids Self-interest) (จรรยา คุณมี, 2542: 3-4)

อย่างไรก็ตาม ปัญหาสำคัญยังคงมีหลากหลาย อาทิเช่น (1) ด้านจักษุมา ได้แก่ ขาดการส่งเสริมการศึกษาด้านศีลธรรม (2) ด้านวิธูโร ได้แก่ ขาดการฝึกอบรมการบริหารคน และขาดความยืดหยุ่นตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างรอบคอบ และ (3) ด้านนิสสัยสัมปันโน ได้แก่ ขาดคุณลักษณะด้านมนุษยสัมพันธ์แบบไทย (พัทธณสิญ นวโลจิตรัตน์, พระมหาสหัส จิตสาโร และสิน งามประโคน, 2560: 41)

ดังกล่าวนี้นี้ ประกอบกับที่ผู้วิจัยดำรงตำแหน่งพระสงฆ์การศึกษาในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี จึงมีความสนใจศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำของพระสงฆ์การศึกษาในการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี เพื่อสังเคราะห์ผลการวิจัยเป็นข้อมูลสำหรับพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี และยังสามารถเป็นกรณีศึกษาสำหรับพื้นที่อื่นได้อีกประการหนึ่งด้วย

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

2.2 เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ตามความคิดเห็นของพระภิกษุ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

2.3 เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed-Methods Research) กำหนดขอบเขตเนื้อหาโดยสังเคราะห์จากหลักปาปนิถกรรม ตามที่พระไตรปิฎก ฉบับภาษาไทย พระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ติกนิบาต ระบุไว้ 3 ด้าน ประกอบด้วย (1) ด้านจักขุมา (2) ด้านวิรุโร และ (3) ด้านนิสสยสัมปันโน

3.2 ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร ได้แก่ พระภิกษุที่มีใช้พระสังฆาธิการหรือพระภิกษุที่มีได้ดำรงตำแหน่งทางการปกครองในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี จำนวน 841 รูป (สำนักงานเจ้าคณะอำเภอเมืองราชบุรี, 2561: 1-5).

กลุ่มตัวอย่าง ได้ทำการสุ่มมาจากประชากร โดยหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากการใช้สูตรคำนวณของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) (สุวรีย์ ศิริโกคาภิรมย์, 2546: 129-130). ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 271 รูป

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 7 รูป/คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check List) แบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) แบบปลายเปิด (Open Ended Question) และแบบสัมภาษณ์ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview)

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมดด้วยตนเอง ตั้งแต่วันที่ 13 พฤศจิกายน ถึง วันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2561

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าเอฟ วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และในส่วนของ การวิจัยเชิงคุณภาพมีการวิเคราะห์เอกสาร และวิเคราะห์ผลการสัมภาษณ์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ เนื้อหาประกอบบริบท

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านจักขุมา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.95 ด้านวิรุโร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 และด้าน นิสสยสัมปโน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06

4.2 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของพระสงฆ์ ได้แก่ อายุ พรรษา และวุฒิการศึกษาชั้นกรรม มีผลให้ความคิดเห็นที่มีต่อภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แต่ปัจจัยส่วนบุคคลของพระสงฆ์ ได้แก่ วุฒิการศึกษาสามัญ มีผลให้ความคิดเห็นที่มีต่อภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน

4.3 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี พบว่า (1) ด้านจักขุมา ปัญหา อุปสรรค ได้แก่ การขาดความรู้พื้นฐานที่จำเป็น การขาดทักษะการจัดทำแผนงาน การขาดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และข้อเสนอแนะ ได้แก่ ควรส่งเสริมให้พระสังฆาธิการเข้าศึกษาหลักสูตรการบริหารกิจการคณะสงฆ์ (ป.บ.ส.) ของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย การจัดอบรมพัฒนาทักษะการจัดทำแผนงานหรือการเขียนโครงการ และการส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันเพื่อให้เกิดการจัดการความรู้ในลักษณะที่เป็นความรู้สาธารณะ (2) ด้านวิรุโร ปัญหาอุปสรรค ได้แก่ การขาดเทคนิคใหม่ ๆ การขาดการฝึกฝน และข้อเสนอแนะ ได้แก่ การประยุกต์ศาสตร์สมัยใหม่มาใช้พัฒนาการทำงาน และถ่ายทอดเทคนิคหรือแนวปฏิบัติที่ดีให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาตามโอกาสสมควร และ (3) ด้านนิสสยสัมปโน ปัญหาอุปสรรค ได้แก่ การขาดการสนับสนุนกระบวนการมีส่วนร่วมในการทำงาน ขาดความรู้เกี่ยวกับการบริหารความขัดแย้ง และข้อเสนอแนะ ได้แก่ การสนับสนุนการทำงานแบบมีส่วนร่วม และจัดอบรมพัฒนาทักษะการบริหารความขัดแย้งแก่พระสังฆาธิการทุกระดับ

5. อภิปรายผลการวิจัย

ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านนิสสยสัมปโน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.06 รองลงมาได้แก่

ด้านวิรุโธ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านจักขุมา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.95 แสดงให้เห็นว่า พระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี มีคุณลักษณะของผู้นำ ทั้งในส่วนของคุณสมบัติภายในและภายนอก โดยคุณสมบัติภายใน ได้แก่ รู้หลักการ เหตุผล, มีสติปัญญา ไม่ประมาท, ตื่นตัว ทันทต่อเหตุการณ์, มีวิสัยทัศน์ก้าวไกล และเป็นคนเข้มแข็ง ฯลฯ และคุณสมบัติภายนอก ได้แก่ ความสามารถในการประสานคนและงานเข้าด้วยกัน, มีความรู้ ความสามารถ, หวังประโยชน์สุขแก่ส่วนรวม, น่ารัก น่าเคารพ, เป็นธรรมมาธิปไตย, ฉลาดในการพูด และไม่ลำเอียง ฯลฯ ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวนี้ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พระครูไพโรจน์ ภัทรคุณ (วิโรจน์ ภัททปญโญ) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม” จากผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของพระภิกษุต่อภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสในอำเภอกำแพงแสนจังหวัดนครปฐม โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.81 (พระครูไพโรจน์ ภัทรคุณ (วิโรจน์ ภัททปญโญ), 2554: ก) และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พระครูสังวรสาธุวัตร (สำรวย ส่วโร) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม” จากผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.60 (พระครูสังวรสาธุวัตร (สำรวย ส่วโร), 2554: ก) และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พระมหาสามารถ จิตสทโธ ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการ อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์” จากผลการวิจัยพบว่า พระภิกษุมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการ อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน (พระมหาสามารถ จิตสทโธ, 2557: ก)

1. ด้านจักขุมา

ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ด้านจักขุมา อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.95 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ พระสังฆาธิการมีทักษะความสามารถในการบริหารการปกครองคณะสงฆ์ ดังกล่าวนี แสดงให้เห็นว่า พระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลสามารถมองสภาพเหตุการณ์ออกเพื่อวางแผนเตรียมรับหรือรุก ซึ่งเป็นคุณลักษณะของจักขุมา (Conceptual Skill) ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวนี้ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พัทรี ชำนาญศิลป์ ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารวิทยาลัยการอาชีพเขตภาคเหนือตอนล่าง” จากผลการวิจัยพบว่า วิสัยทัศน์เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารวิทยาลัยการอาชีพเขตภาคเหนือตอนล่าง ซึ่งองค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารวิทยาลัยการอาชีพเขตภาคเหนือตอนล่าง ได้ร้อยละ 55.677 และเมื่อเทียบค่าความแปรปรวนของตัวเองแปรกับองค์ประกอบอื่น ๆ แล้วน้ำหนักองค์ประกอบ ด้านวิสัยทัศน์ นี้มีความสำคัญที่ผู้นำควร

สร้างวิสัยทัศน์ในองค์การรวมถึงการมีเจตคติที่เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ (พัชรี ชำนาญศิลป์, 2557: ก-ข)

2. ด้านวิรุโ

ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ด้านวิรุโ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.95 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ พระสังฆาธิการมีความตั้งใจอดทนต่อปัญหาอุปสรรคอันเกิดจากการปฏิบัติงาน ดังกล่าวนี แสดงให้เห็นว่า พระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี เป็นผู้ใช้ดุลยพินิจพิจารณาใคร่ครวญก่อนตัดสินใจทำงานใช้ประสบ การณ์ที่ผ่านมาของตนเองให้เกิดดุลยพินิจในการแก้ปัญหา เป็นผู้ชำนาญในงานรู้จักวิธีการต่าง ๆ ไม่บกพร่องในหน้าที่ที่ตนได้รับผิดชอบ ซึ่งเป็นคุณลักษณะของวิรุโ (Technical Skill) ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวนี้ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ นันทวรรณ อิศรานูวัฒน์ชัย ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ในยุคโลกาภิวัตน์: ศึกษาจากหลักพุทธธรรม” จากผลการวิจัยพบว่า ผู้นำที่ครองงานด้วยการพัฒนาระบบการบริหารงานในองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการแก้ปัญหาโดยใช้ องค์ความรู้เป็นฐาน ทำให้บุคลากรเป็นผู้รอบรู้ มีการคิดอย่างเป็นระบบ มีโมเดลความคิด มีทีมการเรียนรู้ ตลอดจนมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน ในระบบการบริหารงานทุก ๆ ส่วน จึงทำให้องค์กรสามารถปรับเปลี่ยนการทำงานได้อย่างสอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์นี้ (นันทวรรณ อิศรานูวัฒน์ชัย, 2550: ก-ข)

3. ด้านนิสสยสัมพันธ์

ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ด้านนิสสยสัมพันธ์ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.95 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ พระสังฆาธิการเป็นผู้ที่มีความสุภาพ อ่อนน้อมถ่อมตน ดังกล่าวนี แสดงให้เห็นว่า พระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี เป็นผู้มองโลกในแง่ดี มองคนอื่นเป็นมิตร มีความเข้าใจคนอื่น ปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมได้ดี อ่อนน้อมต่อผู้บังคับบัญชา และมีมนุษยสัมพันธ์ต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ซึ่งเป็นคุณลักษณะของนิสสยสัมพันธ์ (Human Relation Skill) ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวนี้ สอดคล้องกับที่ พระครูสังฆรักษ์ ณรงค์ฤทธิ์ จานวโร ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ศึกษาภาวะผู้นำของพระราชาธรรมโสภณ (จำปี จนทมโม) เจ้าคณะจังหวัดร้อยเอ็ด” จากผลการวิจัยพบว่า ผู้นำหรือผู้บริหารที่มีความรู้ ความสามารถ ชักนำให้ผู้อื่นปฏิบัติตามได้ตั้งใจประสงค์และเกิดความพึงพอใจ ชื่อว่า ผู้มีภาวะนำ พระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงภาวะผู้นำไว้ว่าผู้นำต้องมีคุณสมบัติทั้งภายในและภายนอกคือ มีวิสัยทัศน์ ชำนาญงานและเป็นผู้มีอริยาศีลดีเป็นที่วางใจของผู้อื่น (พระครูสังฆรักษ์ณรงค์ฤทธิ์ จานวโร, 2555: ก)

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ควรส่งเสริมให้พระสังฆาธิการเข้าศึกษาหลักสูตรการบริหารกิจการคณะสงฆ์ (ป.บส.) ของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. ควรอบรมพัฒนาทักษะการจัดทำแผนงานหรือการเขียนโครงการแก่พระสังฆาธิการทุกระดับ
3. ควรอบรมพัฒนาทักษะการบริหารความขัดแย้งแก่พระสังฆาธิการทุกระดับ
4. ควรส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างพระสังฆาธิการในพื้นที่เขตปกครองเดียวกัน เพื่อให้เกิดการจัดการความรู้ในลักษณะที่เป็นความรู้สาธารณะ
5. ควรส่งเสริมให้พระสังฆาธิการฝึกฝนตนด้วยเทคนิคใหม่ ๆ พร้อมกับถ่ายทอดเทคนิคหรือแนวปฏิบัติที่ดีให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาตามโอกาสสมควร
6. ควรส่งเสริมให้พระสังฆาธิการสนับสนุนการทำงานในลักษณะที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเกี่ยวกับนวัตกรรมทางการปกครองคณะสงฆ์ในยุคไทยแลนด์ 4.0
2. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ของพระสังฆาธิการ

บรรณานุกรม

(1) หนังสือ

- จรรุญญ คุณมี. (2542). **การบริหารจัดการ**. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2550). **ภาวะผู้นำ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ บริษัท ตาตาพับลิเคชั่น จำกัด.
- สถาบันพระสังฆาธิการ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (2555). **คู่มือพระสังฆาธิการ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. ราชบุรี: สถาบันพระสังฆาธิการ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สำนักงานเจ้าคณะอำเภอเมืองราชบุรี. (2561). **สถิติภิกษุ สามเณร และศิษย์วัด อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี ภาค 15 พุทธศักราช 2561**. ราชบุรี: สำนักงานเจ้าคณะอำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดอำนาจเจริญ. (2547). **การปฏิบัติงานพระพุทธศาสนา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.

(2) วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์

- นันทวรรณ อิศรานุวัฒน์ชัย. (2550). “ภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ในยุคโลกาภิวัตน์: ศึกษาจากหลักพุทธธรรม”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูไพโรจน์ภัทรคุณ (วิโรจน์ ภาทปณโณ). (2554). “ภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสในอำเภอ กำแพงแสน จังหวัดนครปฐม”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูสังฆรักษ์ณรงค์ฤทธิ์ ฐานวโร. (2555). “ศึกษาภาวะผู้นำของพระราชาธรรมโสภณ (จำปี จนฺทมโม) เจ้าคณะจังหวัดร้อยเอ็ด”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูสังวรสารวัตร (สำรวย ส่วโร). (2555). “บทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาสามารถ จิตสทฺโธ. (2557). “ภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการ อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พัชรี ชำนาญศิลป์. (25574). “การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารวิทยาลัยการอาชีพเขตภาคเหนือตอนล่าง”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(3) บทความ

พัทธณสิญญ นวโลจิตร์ตัน, พระมหาสหัส จิตสาโร และสิน งามประโคน. (2560). “รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำแบบไทยอันพึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ภาคกลาง”. **วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์**. ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2560): 41.

การบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
Temple Management of The Abbots In Bangsaphannoi District,
Prachuapkhirikhan Province

พระอธิการวัชรินทร์ กนต์สีโล (พุ่มแสง)* พระครูวาทีวรวัฒน์** พระครูวิสุทธานันทคุณ***
Phra-athikan Watcharin Kantasero (Phumsawaeng), Phrukru Wateeworawat, Phrakhru
Wisutthanantakun

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง “การพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” นี้โดยมีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (2) เพื่อศึกษาปัญหา ที่มีต่อการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 รูป/คน เครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์ ลักษณะของแบบสัมภาษณ์แบบปลายเปิด โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้านเนื้อหาเชิงพรรณนาความ

ผลการวิจัยพบว่า

1. การพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของไทยปัจจุบันโดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัด จะได้รับผลกระทบกระเทือนจากความเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองอย่างมากทำให้มีผู้มองศาสนาในแง่ต่างๆทั้งในแง่ดีหรือแง่บวกและในแง่ร้ายหรือแง่ลบก็ตามแต่พุทธศาสนาก็ยังนับว่ามีอิทธิพลทางด้านวัฒนธรรมอยู่มากในจิตใจของคนไทย และแสดงออกมาในรูปของโบราณสถานโบราณวัตถุประเพณีนิสสัยวัฒนธรรม

2. สภาพปัญหาการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์สืบเนื่องมาจากผลกระทบการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ซึ่งมีทั้งความหลากหลายและรวดเร็วในการรับข้อมูลข่าวสารก่อให้เกิดความไม่สมดุลในการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ปัญหา 4 ด้าน คือ (1) ด้านการจัดการศาสนสถาน (2) ด้านการจัดการศาสนบุคคล (3) ด้านการ

---

*Master of Arts Program in Buddhist Management, Ratchaburi Sangha College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

**Ratchaburi Sangha College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

***Ratchaburi Sangha College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

จัดการกิจกรรม และ(4) ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมอันส่งผลให้เกิดปัญหาสังคมต่างๆตามมามากมาย

3. การพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์เพื่อดำเนินงานส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมให้บรรลุเป้าประสงค์ของการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์หลักพระพุทธศาสนาเป็นรากฐานสำคัญของวัฒนธรรมไทยเนื่องจากชาวไทยนับถือพระพุทธศาสนามาช้านานและหลักพุทธธรรมในพระพุทธศาสนาได้หล่อหลอมซึมซับลงในวิถีไทยกลายเป็นรากฐานวิถีชีวิตของคนไทยในทุกด้านทั้งด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ภาษาขนบธรรมเนียมประเพณีและศีลธรรมถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติตนเพื่อให้คนประพฤติดีประพฤติชอบสร้างความเจริญดีงามและความมั่นคงทางจิตใจเพื่อประโยชน์สุขแก่ตนและสังคม

คำสำคัญ: การบริหารจัดการวัด, เจ้าอาวาส

ABSTRACT

Education The Development of the Temple as a Cultural Attraction in Bangsaphan district, Prachuapkhirikhan province., with the objective , were: (1) to study the Development of the Temple as a Cultural Attraction in Bangsaphan district, Prachuapkhirikhan Province. (2) to study problems with the Development of the Temple as a Cultural Attraction in Bangsaphan district, Prachuapkhirikhan province, and (3) to study the moded of the Development of the Temple as a Cultural Attraction in Bangsaphan district, Prachuapkhirikhan province which was qualitative research, collecting data from studies, documents and research related to the Development of the Temple as a Cultural Attraction in Bangsaphan district, Prachuapkhirikhan province and analyze the problems of temple development to be a cultural tourist attraction in Bangsaphan District Prachuapkhirikhan Province by in-depth interview of 17 Key informants. The research tools used for data collection were the in-depth interview. by analyzing the content of descriptive content.

The Findings of research were as following:

1. the Development of the Temple as a Cultural Attraction in Bangsaphan district, Prachuapkhirikhan province, will be effected by social and economic changes and politics so much that there are many religious views either optimistic or positive but Buddhism is still considered to have a lot of cultural influence in the minds of Thai people. and expressed in the form of archaeological sites,

2. The problems of the Development of the Temple as a Cultural Attraction in Bangsaphan district, Prachuapkhirikhan province Due to the impact of economic and social development under globalization Which is both diverse and the Development of the Temple as a Cultural Attraction in Bangsaphan district, Prachuapkhirikhan province. The four problems are (1) the management of religious places (2) the management of religious people (3) the management of activities (4) environmental management which effected in many social problems.

3. the Development of the Temple as a Cultural Attraction in Bangsaphan district, Prachuapkhirikhan province to promote arts and culture to achieve the goal of temple development as a cultural tourism destination in Bangsaphan District Prachuapkhirikhan Province. Buddhism principles is an important foundation of Thai culture because Thai people respect Buddhism for a long time And Buddhism principle in Buddhism has melted into the Thai way Became the foundation of the way of life of Thai people in all aspects like ways of life, living, languages, traditions and morals considered as a guideline for self-practice so that people behave well, behave like creating good prosperity and mental stability.

Keywords: Temple Management, The Abbots

1. บทนำ

วัดเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญ เพราะมีพุทธศิลป์เป็นแหล่งจูงใจ พุทธศิลป์เป็นทัศนูปกรณ์ในการสอนธรรมะได้อย่างยอดเยี่ยม ฉะนั้นเมื่อศึกษาความหมายของพุทธศิลป์ให้ลึกซึ้งลงไปแล้วจะเห็นว่าเป็นเรื่องของธรรมะทั้งสิ้น จึงเห็นว่าการอนุรักษ์นั้นมีคุณค่าทางการดำรงพระพุทธศาสนาไว้ และเป็นการเผยแพร่พระพุทธศาสนาด้วย และยังเป็นแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยว ที่สามารถทำให้เศรษฐกิจโดยรวมของชาติดีขึ้นได้ ฉะนั้นวัดจึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ทรงคุณค่า เพราะ เป็นแหล่งรวมของวัฒนธรรม มีทรัพยากรทางกายภาพ ทรัพยากรทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม เพียงแต่จะถ่ายทอดออกไปได้อย่างไร ถ้าเราไม่แยกส่วน ไม่ได้มองอย่างต่อนื่องเป็นเหตุเป็นผล เราก็ จะทำได้เพียงแค่มาวัดเพื่อมาถ่ายรูปสวยงาม ชาวต่างชาติจำนวนมากที่มีพื้นฐานศาสนาและ วัฒนธรรมต่างก็มาเพียงแค่อ่านรูป บางครั้งก็มาทำกิริยาที่ไม่เหมาะสม คนไทยบางกลุ่มก็ไม่สร้าง เสริมปัญญา ส่วนหนึ่งอาจจะเป็นเพราะวัดไม่ได้แสดงบทบาทอย่างชัดเจนว่าจะพัฒนาสังคมทั้งที่ บทบาทของวัดสามารถสนองประโยชน์ได้ทั้ง 2 ด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมและด้านการนำ รายได้เข้ามาทำนุบำรุงวัด ทำนุบำรุงท้องถิ่น จังหวัดและประเทศโดยรวม ศาสนาเป็นรากเหง้าของการ ตั้งชุมชน (ดลใจ มณีงาม, 2550: 1)

การพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมดังกล่าว เป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยซึ่งเป็นลักษณะของการเดินทางที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้คน ชุมชน สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ดังนั้น การศึกษาถึงเส้นทางการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในแต่ละภูมิภาค โดยวิเคราะห์ถึงรูปแบบ กระบวนการจัดการท่องเที่ยวของวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการวิเคราะห์ผลกระทบจากแหล่งท่องเที่ยวที่มีต่อวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา จะทำให้ทราบถึงแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม และการเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาในลักษณะที่ว่า “เที่ยวไทยให้ถึงธรรม” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545: 8), กอปรกับสภาพเศรษฐกิจ สังคมในปัจจุบันที่มีการแข่งขันกันสูง ผู้คนยึดติดในวัตถุ ทำให้จิตใจของผู้คนตกต่ำ หลายคนจึงแสวงหาความสงบสุขจากจิตใจและการเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนา ฉะนั้น การท่องเที่ยวเพื่อศึกษาเรียนรู้ถึงข้อปฏิบัติในทางพระพุทธศาสนาจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่จะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

จากประเด็นปัญหาตามที่กล่าวมาทำให้ผู้วิจัยมีความประสงค์ทำการวิจัย เรื่องการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยการศึกษาค้นคว้าบทบาทของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ในการจัดการท่องเที่ยววัดนั้นเป็นอย่างไร ในฐานะวัดเป็นศาสนสถานที่สำคัญคู่กับสังคมไทยมาช้านาน เป็นที่รวบรวมศิลปวัฒนธรรมอันเป็นวิถีชีวิตของพุทธศาสนิกชนชาวไทย วัดมีบทบาทที่สำคัญในการมีส่วนร่วมช่วยสร้างสรรค์สังคมไทยให้เจริญงอกงามและมีความสุข วิวัฒนาการบทบาทของวัดเปลี่ยนแปลงไปตามพัฒนาการของสังคม และในปัจจุบันบทบาทหนึ่งที่เกิดขึ้นมาคือเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ โดยบางวัดมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ บางวัดมีพุทธศิลป์เป็นโบราณวัตถุสถานที่มีคุณค่าทางศิลปะ บางวัดเป็นแหล่งอำนวยความสะดวกแก่การประกอบพิธีกรรม ทำให้สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศให้เข้ามาเยือน จึงก่อให้เกิดกิจกรรมเพื่อการบริหารต่าง ๆ สำหรับนักท่องเที่ยวในพื้นที่ของวัดหรือพื้นที่

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

2.2 เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรค ที่มีต่อการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

2.3 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลขอบเขตเนื้อหาใน แยกโดยลักษณะมี 4 ด้าน คือ (1) ด้านการจัดการศาสนสถาน (2) ด้านการจัดการศาสนบุคคล (3) ด้านการจัดการกิจกรรม (4) ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม (กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, 2557: 8-10)

3.2 ผู้ให้ข้อมูลหลัก

การวิจัยเรื่อง “พัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” ผู้วิจัยได้กำหนดเกี่ยวกับผู้ให้ข้อมูลหลักที่สำคัญ (Key informants) จากผู้ที่มีคุณลักษณะสอดคล้องกับสาระสำคัญของการวิจัย จำนวน 17 รูป/คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “พัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” ผู้วิจัยได้ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi Structured) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยกำหนดโครงสร้างของข้อคำถาม สำหรับนำไปใช้ในกระบวนการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depht interview) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์ (Interview)

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้อาศัยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ขอนหนังสือจากหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ถึงผู้ให้ข้อมูลหลักสำคัญ (Key Informants) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์

2. ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลหลักสำคัญ (Key Informants) เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้

3. ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึกและบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

4. นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์โดยวิธีการดังนี้

1. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ

2. นำข้อความจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

3. วิเคราะห์คำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context)

4. สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

4. สรุปผลการวิจัย

1. การพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของไทยปัจจุบัน โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัด จะได้รับผลกระทบกระเทือนจากความเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองอย่างมากทำให้มีผู้มองศาสนาในแง่ต่างๆ ทั้งในแง่ดีหรือแง่บวกและในแง่ร้ายหรือแง่ลบก็ตาม แต่พุทธศาสนายังนับว่ามีอิทธิพลทางด้านวัฒนธรรมอยู่มากในจิตใจของคนไทย และแสดงออกมาในรูปของโบราณสถานโบราณวัตถุ ประเพณี นิสัย วัฒนธรรม

2. สภาพปัญหาการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สืบเนื่องมาจากผลกระทบการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภายใต้กระแส

โลกาภิวัตน์ ซึ่งมีทั้งความหลากหลายและรวดเร็วในการรับข้อมูลข่าวสาร ก่อให้เกิดความไม่สมดุลในการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ปัญหา 4 ด้าน คือ (1) ด้านการจัดการศาสนสถาน (2) ด้านการจัดการศาสนบุคคล (3) ด้านการจัดการกิจกรรม และ(4) ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม อันส่งผลให้เกิดปัญหาสังคมต่างๆ ตามมามากมาย

3. การพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพื่อดำเนินงานส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมให้บรรลุเป้าประสงค์ของการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ หลักพระพุทธศาสนาเป็นรากฐานสำคัญของวัฒนธรรมไทย เนื่องจากชาวไทยนับถือพระพุทธศาสนามาช้านาน และหลักพุทธธรรมในพระพุทธศาสนา ได้หล่อหลอมซึมซับลงในวิถีไทย กลายเป็นรากฐานวิถีชีวิตของคนไทยในทุกด้าน ทั้งด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณีและศีลธรรม ถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติตน เพื่อให้คนประพฤติดี ประพฤติชอบ สร้างความเจริญดีงาม และความมั่นคงทางจิตใจ เพื่อประโยชน์สุขแก่ตนและสังคม

5. อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์โดยภาพรวม พบว่า การพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไทยปัจจุบัน โดยเฉพาะการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดในพระพุทธศาสนาจะได้รับผลกระทบกระเทือนจากความเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองอย่างมาก และทำให้มีผู้มองศาสนาในแง่ต่าง ๆ ทั้งในแง่ดีหรือแง่บวกและในแง่ร้ายหรือแง่ลบก็ตาม แต่วัดในพุทธศาสนายังนับว่ามีอิทธิพลทางด้านวัฒนธรรมอยู่มากในจิตใจของคนไทย และแสดงออกมาในรูปของโบราณสถานโบราณวัตถุ ประเพณี นิสัย ศิลปวัฒนธรรม หรือความเมตตาปรานี และความโอบอ้อมอารี สิ่งเหล่านี้อาจเรียกว่าเป็นลักษณะเฉพาะที่มีอยู่ในสังคมไทยสอดคล้องกับ พระปลัดบญฺญเลิศ กต

บุญโถ (สุทธิมาลย์) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ท่องเที่ยวท่องเที่ยวธรรม: แนวทางการพัฒนาศักยภาพวัดจังหวัดนครราชสีมา ด้านการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม” แนวทางในการดำเนินชีวิต นักท่องเที่ยวมีความเห็นว่า ได้รับแนวทางในการดำเนินชีวิต คือ ไม่ประมาทในชีวิต ดำเนินชีวิตด้วยความมีสติ ทำความดี ละเว้นความชั่ว ทำจิตใจให้บริสุทธิ์ มีความซื่อสัตย์สุจริต ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ดำเนินชีวิตตามทำนองครองธรรม และเข้าถึงพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์เป็นที่พึ่งที่ระลึก โดยผลที่ได้รับจากการเดินทางมาท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวมีความเห็นว่า ผลที่ได้รับจากการเดินทางมาท่องเที่ยว คือ รู้สึกมีความสุข จิตใจที่ฟุ้งซ่านก็สงบลง (พระปลัดบุญเลิศ กตบุญโถ (สุทธิมาลย์), 2552: 1-2) ปัญหาสืบเนื่องมาจากผลกระทบการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งมีทั้งความหลากหลายและรวดเร็วในการรับข้อมูลข่าวสาร ก่อให้เกิดความไม่สมดุลในการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ปัญหา 4 ด้าน คือ (1) ด้านการจัดการศาสนสถาน (2) ด้านการจัดการศาสนบุคคล (3) ด้านการจัดการกิจกรรม (4) ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม อันส่งผลให้เกิดปัญหาสังคมต่าง ๆ ตามมามากมาย นับตั้งแต่ระดับปัจเจกชน ครอบครัว ชุมชน และสังคมโดยรวมปัญหาวิกฤติทางวัฒนธรรมนับเป็นปัญหาที่สำคัญยิ่งของวัดและชุมชนในอำเภอบางสะพาน เนื่องจากเกี่ยวข้องเชื่อมโยงและชักนำลักษณะการดำเนินชีวิต ความประพฤติ ความคิด ทศนคติ และคุณธรรมจริยธรรมของคนในสังคม ในปัจจุบันปัญหาวิกฤติทางวัฒนธรรมของวัดและชุมชนในอำเภอบางสะพานสอดคล้องกับพระมหาประสพการณ์ ปญญาวชิรเมธี ได้วิจัยเรื่อง “ปัญหาอุปสรรคในบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน ในอำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์” ได้แก่ ประเด็นแรก คือ พระสงฆ์ให้ความสำคัญน้อยต่อการพัฒนาชุมชน ยังขาดการเสียสละอย่างจริงจังในการยื่นมือเข้าไปช่วยเหลือสังคม ดำเนินการกระทำไปตามรูปแบบวิธีการเดิมๆ ขาดการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ประการที่สองคือ พระสงฆ์ขาดการวางแผน แนวทาง นโยบาย กลยุทธ์ที่ชัดเจน ในการพัฒนาสังคม ขาดความต่อเนื่องในการดำเนินงาน และประการที่สาม คือ ปัจจุบันความก้าวหน้าของหน่วยงานรัฐภาคส่วนต่างๆ มีบทบาทในการพัฒนาสังคมอย่างกว้างขวางทั่วถึง ทำให้วัดและหรือพระสงฆ์มีบทบาทในการช่วยเหลือพัฒนาสังคมด้านต่างๆ น้อยลง แทบไม่มีเลย ซึ่งต่างกับสมัยก่อนที่วัดเป็นศูนย์กลาง ที่พึ่งของสังคมด้านต่าง ๆ (พระมหาประสพการณ์ ปญญาวชิรเมธี, 2555: 1-2) การจัดตั้งวัดให้เป็นอุทยานการศึกษาทางศิลปวัฒนธรรม เป็นห้องสมุด พิพิธภัณฑ์หอวัฒนธรรมหอศิลป์ หอกระจายข่าว อุทยานการศึกษา สวนพฤกษศาสตร์ สมุนไพรที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำวัด และแหล่งการเรียนรู้อื่น ๆ ที่รวมทั้งเป็นสถานที่หรือศูนย์รวมที่ประกอบด้วยความรู้ สาระความรู้ และกิจกรรมที่เกี่ยวกับชีวิต วัฒนธรรม ซึ่งมีคุณค่าของวัดในอำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นความรู้ต่อการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีการปรับเปลี่ยน เพิ่มเติมอยู่เสมอโดยวัดและคนในชุมชน และมุ่งเน้นที่จะถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจให้กับคนทั้งในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวสอดคล้องกับพระมหาธัชชรส สิริมงคล (มาตรา) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดหนองแวง (พระอารามหลวง) อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น” แนวทางในการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดหนอง

แวง (พระอารามหลวง) อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น คือ ด้านสถานที่ควรช่วยกันรักษาและร่วมกันพัฒนา โดยเฉพาะเรื่องของความสะอาด เพราะความสะอาดถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของสถานที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว(พระมหาธัชธร สิริมงคล (มาตรา), 2557: ก)

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. วัดและผู้นำชุมชน และหน่วยงานราชการที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ตลอดจนองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงภาคประชาสังคม ควรจัดตั้งกองทุนให้แก่วัดที่มีโบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ อันเป็นศิลปวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่า เพื่อใช้ในการจัดซื้อ จัดหา จัดสร้าง วัสดุอุปกรณ์สำหรับใช้ในการดูแล รักษา โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ ที่มีอยู่ในพื้นที่วัด เพื่อการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

2. ภาครัฐโดยหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการส่งเสริมวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น ควรร่วมมือกันจัดทำสื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในรูปแบบของเอกสารหรือหนังสือประจำบ้าน แล้วแจกจ่ายให้แก่ทุกหลังคาเรือนในชุมชน โดยไม่เรียกเก็บค่าใช้จ่าย

3. ภาครัฐโดยหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ควรดำเนินการให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการรักษาประเพณีของคนในท้องถิ่น

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการนำหลักธรรมทางพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ให้มีประสิทธิภาพในโลกยุคปัจจุบัน

2. ควรมีการศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การจัดการกระบวนการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมศิลปศึกษา และกิจกรรมทางวัฒนธรรมของชุมชน การพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือต่าง ๆ โดยเป็นตัวตั้งอย่างต่อเนื่อง

บรรณานุกรม

(1) หนังสือ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). **ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด: ศึกษาเฉพาะกรณีวัดสวนแก้ว อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2557). **ท่องเที่ยวทั่วไทยบนเส้นทางบุญ วัฒนธรรมสองใจ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

(2) วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์

- ดลใจ มณีงาม. (2550). “พฤติกรรมและความพึงพอใจของผู้มาเที่ยวที่มีต่อการบริหารจัดการสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา”. **วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการทั่วไป**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- พระมหาประสพการณ์ ปณฺวารชิรเมธี. (2555). “บทบาทการพัฒนาชุมชนตามหลักภาวนา 4 ของพระสงฆ์อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระปลัดบุญเลิศ กตปุญฺโญ (สุทธิมาลย์). (2552). “การจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดใหญ่ บางปลากรด”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาธัชธร สิริมงคล (มาตรา). (2557). “การจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดหนองแวง (พระอารามหลวง) อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

การบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอบางสะพานน้อย
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
Temple Management of The Abbots In Bangsaphannoi District,
Prachuapkhirikhan Province

พระครูอาทรวรธรรม (บุญธรรม อุปสนโต)* พระสมุทรวชิโรโสภณ** สุรพล สุยะพรหม***
Phrakhru-Artonworratum (Boondham Upasanto), Phra Samutrawachirasophon,
Surapon Suyaprom

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง “การบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” นี้โดยมีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (2) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งได้ดำเนินการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และวิเคราะห์สภาพปัญหาการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 รูป/คน เครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์ ลักษณะของแบบสัมภาษณ์แบบปลายเปิด โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้านเนื้อหาเชิงพรรณนาความ

ผลการวิจัยพบว่า

1. การบริหารจัดการวัดเป็นไปตามการบริหารของวัดต่างๆ ด้านการบำรุง รักษาวัด จัดกิจกรรมและศาสนสมบัติส่วนใหญ่เจ้าอาวาสเป็นผู้ดูแลจัดการไปตามเหตุตามผล สิ่งใดที่มีข้อขัดข้องเกี่ยวกับการบริหารก็จะประชุมมีการแนะนำช่วยเหลือกัน ช่วยกันดูแลปรับปรุงภูมิทัศน์วัด การจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายซึ่งขณะนี้กำลังทำกันอยู่ทุกวัด โดยรายได้ของวัดไม่ได้มีเป็นรายวันเหมือนวัดใหญ่ ๆ หรือวัดท่องเที่ยว ดังนั้นส่วนมากจะทำเป็นแบบการสรุปเป็นรายปี เช่น บัญชีรายรับ-รายจ่ายประจำปี เป็นต้น ด้านการบริหารจัดการวัด การจัดกิจกรรมและศาสนสมบัติ อยู่ในเกณฑ์ที่

---

*Master of Arts Program in Buddhist Management, Ratchaburi Sangha College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

**Ratchaburi Sangha College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

***Ratchaburi Sangha College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

ดี ดูแล้วไม่ค่อยมีปัญหาอะไร เพราะทางวัดมีการจัดทำบัญชีวัด มีการดูแลรักษาศาสนสมบัติวัดกันดีอยู่แล้ว

2. ข้อเสนอแนะการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส ในอำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ นั้นควรที่ที่มีการทำความสะอาดและปรับทัศนียภาพภายในและรอบนอกบริเวณวัด ให้มีความสวยงาม ร่มรื่น เพื่อให้วัดเป็นที่ที่ร่มเย็นสำหรับพระภิกษุ สามเณร และญาติโยมที่เข้ามาภายในวัด และควรมีการแบ่งสรรงบประมาณบางส่วนเพื่อใช้ในการจัดทำทะเบียนครุภัณฑ์ ซึ่งจะทำให้วัดทราบว่ามีการครุภัณฑ์ใดบ้างภายในวัด รวมทั้งทราบว่ามีการครุภัณฑ์ใดบ้างที่จะต้องจัดซื้อหรือจำหน่ายออกไป รวมถึงการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของวัดอย่างถูกต้อง และโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้

คำสำคัญ: การบริหารจัดการวัด, เจ้าอาวาส

ABSTRACT

The research entitled " temple management of the abbots in Bangsaphannoi district, Prachuapkhirikhan province, with the objective (1) to study the temple management of the abbot in Bangsaphannoi District in Prachuapkhirikhan Province, (2) to study the problems, obstacles and suggestions about the temple management of the abbot in Bangsaphannoi district, Prachuapkhirikhan province. Which has conducted as qualitative research, collecting data from, documents and research related to the temple management of the abbot in Bangsaphannoi district Prachuapkhirikhan province and analyze the problems of temple management of the abbot in Bangsaphannoi district Prachuapkhirikhan province by in-depth interview of 17 specialists. The research tools used for data collection as the in-depth interview. The characteristics of the open-ended interview by analyzing the content of descriptive content

The Findings of research were as following:

1. The management of the temple is based on the administration of various temples, temples maintenance , organizing activities, and most religious. The abbots are the administrators to manage the temple reasonably. Anything that has a disruption to the administration will be discussed with each other. and help to take care of adjusting the temple landscape accounting preparation for income and expenditure is being done in every measure. which the income of the temple is not daily or tourist temples, so most of them are done as annual summary forms such as annual income-expenditure accounts, etc. In general, the temple

management of the abbot in Bangsaphannoi district Prachuapkhirikhan province in management of temples organizer the activities and religious treasures in good condition. There is not a problem. Because the temple has a temple account. There is already good care of the temple property.

2. Suggestion the problems, obstacles and suggestions about the temple management of the abbot in Bangsaphannoi district, Prachuapkhirikhan province. Should clean and adjust the scenery inside and outside the temple area beautifully, shady for the temple is a good place for monks, novices and kith and entering the temple. and should allocate for registering the durable goods which will make the temple know the supplies within the temple including knowing which supplies are to be purchased or sold out, and the preparation of the income-expense account of the temple correctly and transparency that can be checked.

Keywords: Temple Management, Abbots

1. บทนำ

วัดเคยเป็นศูนย์กลางกิจกรรมทางสังคมที่พึ่งปรารภณา ก็กลายเป็นแหล่งอบายมุข ถ้าหากพระสงฆ์ในประเทศซึ่งมีจำนวนมากมีความรู้ ความเข้าใจว่า การพัฒนาที่สำคัญที่สุด คือ การพัฒนาคน ก็จะได้ช่วยกันชี้แจงให้ประชาชนและผู้นำประเทศเข้าใจ เพราะพระสงฆ์มีโอกาสพบปะกับคนทุกระดับ และวัดเป็นทรัพยากรที่มีค่าอย่างยิ่งของสังคมทั้งที่ดิน สิ่งก่อสร้าง ศาสนสถาน บุคลากร เงิน ศรัทธา จะมีการบริหารจัดการอย่างไรจึงจะทำให้เกิดประโยชน์สูงสุด แก่สังคมตามอุดมการณ์ทางพระพุทธศาสนา (พระมหานุกต์ จันทราลักษณ์, 2558: 98)

สภาพปัญหาของวัดและพระสงฆ์ คือเข้ามาบวชในปัจจุบันได้มีการเลือกสรร ขาดความพิถีพิถัน บางรูปมุ่งบวชตามประเพณีมิได้ศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยอย่างแท้จริง จึงทำผิดวินัยหลาย ๆ อย่าง การวางตัวพระไม่เหมาะสม ขาดความสำรวม บางวัดมุ่งพัฒนาวัตถุ อาคารสถานที่มากกว่าการศึกษา หรือมากกว่าการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของประชาชนในชุมชน (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2558:134-135) ผลกระทบจากกระแสโลกาภิวัตน์ทำให้สังคมในปัจจุบันเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม การพัฒนาประเทศมุ่งเน้นการพัฒนาความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ ทำให้สังคมไทยเปลี่ยนเป็นสังคมเมือง ความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกันของคนในชุมชน ในสังคมเปลี่ยนไป ต่างคนต่างอยู่ เป็นสังคมบริโภคนิยม ความเสื่อมถอยทางศีลธรรม จริยธรรมมีมากขึ้น และขาดศรัทธาในพระพุทธศาสนา วิถีชีวิตของคนไทยเริ่มห่างไกลจากวัดมากขึ้นทุกที เป็นปัญหาสังคมมากขึ้นเรื่อย ๆ (ประเวศวสี, 2555: 134-135) ปัญหาที่เกิดขึ้นกับพระพุทธศาสนา ที่สังเกตได้จากประสบการณ์ทางสังคมไทยหลาย ๆ ประการ เช่น ผู้เข้าวัดส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ วัยรุ่นหนุ่มสาวไม่นิยมเข้าวัด อันเนื่องมาจากสาเหตุ คือ

พระภิกษุบางส่วนกระทำความผิดหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา และปฏิบัติตนไม่ก่อให้เกิดศรัทธาต่อประชาชน มีการสร้างโบสถ์ วิหารเกินความจำเป็น วัดบางวัดอาศัยกลวิธีในวงการธุรกิจ ดึงดูดให้คนยินยอมบริจาคทรัพย์เพื่อตอบแทนทางวัตถุเป็นสำคัญ

การบริหารจัดการองค์การใดก็ตาม จุดมุ่งหมายที่สำคัญอยู่ที่ต้องการให้บรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผลอยู่เสมอ ทั้งนี้ ย่อมจะต้ององค์ประกอบ 4 ประการคือ คนหรือบุคคล (Man) เงินหรืองบประมาณ (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Material) การจัดการหรือเทคนิคในการบริหาร (Management) องค์ประกอบทั้ง 4 ประการมีความสำคัญมาก แต่องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในการบริหารจัดการองค์การ ก็คือ คนหรือบุคลากร ในการบริหารจัดการ ในองค์การทางศาสนาก็เช่นเดียวกัน วัดจะเจริญรุ่งเรือง เป็นที่ร่มรื่น เป็นที่ศรัทธาและอำนวยความสะดวกแก่ชุมชนมากน้อยเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับคนบรรดาสิ่งก่อสร้าง โบสถ์ วิหาร ลานเจดีย์ ศาลาการเปรียญ วัสดุอุปกรณ์ และการเงิน จะมีสมบูรณ์เพียงใดก็ไม่มีความหมาย ถ้าบุคคลเหล่านั้นไม่มีความรู้ความสามารถเพียงพอในการปฏิบัติงาน ให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (บุญช่วย จันทร์เหาะ, 2544: 4-5) การบริหารจัดการวัดให้มีประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับความสามารถในการบริหารจัดการของพระภิกษุ สามเณรภายในวัดเป็นสำคัญ เจ้าอาวาสซึ่งเป็นผู้ปกครองคณะสงฆ์ระดับต้น มีหน้าที่ในการบริหารจัดการวัดในด้านต่าง ๆ เจ้าอาวาสซึ่งเป็นผู้นำเบื้องต้นนับเป็นปัจจัยที่สำคัญในการนำองค์การไปสู่เป้าหมายแห่งความสำเร็จ ทั้งนี้ เพราะเจ้าอาวาสเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจ กำหนดนโยบาย และบริหารบุคลากรในองค์กรให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ในการปฏิบัติงานของบุคลากรจำเป็นจะต้องมีความสามัคคีกัน และทำงานให้สอดคล้อง สัมพันธ์กันระหว่างผู้นำและผู้ตาม เจ้าอาวาสนั้นมีภาระกิจการบริหารจัดการวัดตามอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาสตามภารกิจของคณะสงฆ์ 6 ด้าน คือ ด้านการปกครอง ด้านการศึกษา ด้านศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ เจ้าอาวาสที่มีความสามารถพิเศษเฉพาะตัว มีภาวะผู้นำ มีกระบวนการและวิธีปฏิบัติงาน สร้างความสัมพันธ์กับชุมชน รวมทั้งมีการพัฒนาตนเองให้มีความสมบูรณ์ในด้านพระธรรมวินัย จะส่งผลโดยตรงต่อศรัทธาความเชื่อถือ ของพุทธศาสนิกชน ซึ่งจะช่วยให้การปฏิบัติศาสนกิจในทุกอย่างบรรลุตามวัตถุประสงค์ได้โดยง่าย

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยมองเห็นปัญหาในการบริหารจัดการวัดในเขตอำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ของเจ้าอาวาส ดังนี้คือ

ด้านการบำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติ วัดมีการบริหารจัดการอย่างไร

ด้านการบริหารและปกครอง ขาดประสิทธิภาพหรือไม่

ด้านให้การศึกษา อบรมสั่งสอน วัดได้ดำเนินการอย่างไร

ด้านการให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล วัดมีการบริหารจัดการอย่างไร

ดังนั้น เจ้าอาวาสจึงมีบทบาทและมีความสำคัญยิ่งในการบริหารจัดการวัดตามภารกิจของคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน ดังกล่าวแล้ว ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดย

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535 มาตรา 37 ได้ระบุหน้าที่ของเจ้าอาวาสไว้ด้วยกัน 4 ด้านคือ (1) ด้านการบริหารจัดการวัด การจัดกิจกรรมและศาสนสมบัติ (2) ด้านบริหารและการปกครอง (3) ด้านให้การศึกษา อบรมและสั่งสอน (4) ด้านการให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยในฐานะเป็นนิสิตที่ดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในอำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

2.2 เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลขอบเขตเนื้อหาใน แยกโดยลักษณะมี 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริหารจัดการวัด การจัดกิจกรรมและศาสนสมบัติ 2) ด้านบริหารและการปกครอง 3) ด้านให้การศึกษา อบรมและสั่งสอน 4) ด้านการให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2558: 10)

3.2 ผู้ให้ข้อมูลหลัก

การวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” ผู้วิจัยได้กำหนดเกี่ยวกับผู้ให้ข้อมูลหลักที่สำคัญ (Key informants) จากผู้ที่มีคุณลักษณะสอดคล้องกับสาระสำคัญของการวิจัย จำนวน 17 รูป/คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” ผู้วิจัยได้ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi Structured) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยกำหนดโครงสร้างของข้อคำถาม สำหรับนำไปใช้ในกระบวนการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depht interview) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์ (Interview)

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้อาศัยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ขอหนังสือจากหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ถึงผู้ให้ข้อมูลหลักสำคัญ (Key Informants) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์

2. ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลหลักสำคัญ (Key Informants) เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้

3. ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนดนัดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึกและบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

4. นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป 3.5

การวิเคราะห์ข้อมูล
ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์โดยวิธีการดังนี้

1. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ

2. นำข้อความจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

3. วิเคราะห์คำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context)

4. สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

4. สรุปผลการวิจัย

1. การบริหารจัดการวัดเป็นไปตามการบริหารของวัดต่างๆ ด้านการบำรุง รักษา วัด จัดกิจกรรมและศาสนสมบัติส่วนใหญ่เจ้าอาวาสเป็นผู้ดูแลจัดการไปตามเหตุตามผล สิ่งใดที่มีข้อขัดข้องเกี่ยวกับการบริหารก็จะประชุมมีการแนะนำช่วยเหลือกัน ช่วยกันดูแลรับภูมิทัศน์วัด การจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายซึ่งขณะนี้กำลังทำกันอยู่ทุกวัด โดยรายได้ของวัดไม่ได้มีเป็นรายวันเหมือนวัดใหญ่ ๆ หรือวัดท่องเที่ยว ดังนั้นส่วนมากจะทำเป็นแบบการสรุปเป็นรายปี เช่น บัญชีรายรับ-รายจ่ายประจำปี เป็นต้น ด้านการบริหารจัดการวัด การจัดกิจกรรมและศาสนสมบัติ อยู่ในเกณฑ์ที่ดี ดูแล้วไม่ค่อยมีปัญหาอะไร เพราะทางวัดมีการจัดทำบัญชีวัด มีการดูแลรักษาศาสนสมบัติวัดกันดีอยู่แล้ว

2. ข้อเสนอแนะการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส ในอำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ นั้นควรที่ที่มีการทำความสะอาดและปรับทัศนียภาพภายในและรอบนอกบริเวณวัดให้มีความสวยงาม ร่มรื่น เพื่อให้วัดเป็นที่ที่ร่มเย็นสำหรับพระภิกษุ สามเณร และญาติโยมที่เข้ามาภายในวัด และควรมีการแบ่งสรรงบประมาณบางส่วนเพื่อใช้ในการจัดทำทะเบียนครุภัณฑ์ ซึ่งจะช่วยให้วัดทราบว่า มีครุภัณฑ์ใดบ้างภายในวัด รวมทั้งทราบว่า มีครุภัณฑ์ใดบ้างที่จะต้องจัดซื้อหรือจำหน่ายออกไป รวมถึงการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของวัดอย่างถูกต้อง และโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้

5. อภิปรายผลการวิจัย

การบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม

พบว่า การบริหารจัดการวัดเป็นไปตามการบริหารของวัดต่างๆ ด้านการบำรุง รักษา วัด จัดกิจการและศาสนสมบัติส่วนใหญ่เจ้าอาวาสเป็นผู้ดูแลจัดการไปตามเหตุตามผล สิ่งใดที่มี ข้อขัดข้องเกี่ยวกับการบริหารก็จะประชุมมีการแนะนำช่วยเหลือกัน ช่วยกันดูแลปรับภูมิทัศน์วัด การจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายตอนนี้กำลังทำกันอยู่ทุกวัด มีการดูแลรักษาศาสนสมบัติวัดกันดีอยู่แล้ว จากข้อค้นพบสอดคล้องกับพระครูวิสุทธาสนันท์คุณ (ครุฑธา) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการวัดเขาช่องพรานจังหวัดราชบุรี” ผลการศึกษาวิจัยพบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก ในงานทั้ง 6 ด้าน นั้นมีข้อจำกัด เพราะวัดพื้นที่กว้างขวางมาก ตลอดจนการบริหารจัดการวัดยังผูกขาดอยู่กับเจ้าอาวาสเพียงรูปเดียว ทำให้การควบคุมดูแลไม่ทั่วถึง ข้อเสนอแนะควรมีการเพิ่มทรัพยากรหรือบุคลากรที่สำคัญ และมีคุณภาพ ตลอดทั้งสร้างทีมงานในการทำหน้าที่ในงานด้านต่างๆ ควรจัดระบบระเบียบกระจายงานกระจายอำนาจหน้าที่ให้แก่บุคลากรที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุมและเหมาะสม การบริหารจัดการวัดเขาช่องพรานก็จะมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น(พระครูวิสุทธาสนันท์คุณ (ครุฑธา), 2554: 1-2) การบริหารและการปกครองควรปฏิบัติตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535พร้อมกับบูรณาการให้ทันต่อสังคมปัจจุบันโดยนาแนวคิดหรือทฤษฎีมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการพร้อมทั้งดูแลให้พระสงฆ์ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยควรมีการจัดประชุมอย่างน้อยเดือนละหนึ่งครั้งเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการปฏิบัติงานและทำให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและควรมีการกระจายอำนาจการปกครองออกไปยังผู้ที่มีส่วนร่วมในการบริหารและการปกครองเพื่อทำให้การบริหารและการปกครองมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นจากข้อค้นพบสอดคล้องกับพระครูใบฎีกาสุรพล อาสโภ (แยมชุ่ม) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมกรรมการบริหารของเจ้าอาวาสที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์คณะจังหวัดกรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า ด้านเมตตา พระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ นุสสธมโม) ปกครองคณะสงฆ์ภาค 15 ด้วยความมีเมตตา หุ่่มเทเสียสละ มีน้ำใจงาม มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความปรารถนาดีต่อสถาบันชาติ สถาบันพระพุทธศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ ตลอดจนมีความเมตตาทุกโอกาสต่อคณะสงฆ์ผู้ได้บังคับบัญชาที่สนองกิจการงานของคณะสงฆ์ทุกด้านอย่างเป็นรูปธรรมมีประสิทธิภาพ โดยปรารถนาดีต่อประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก สร้างความสามัคคีปรองดองในหมู่คณะสงฆ์ได้เป็นอย่างดี (พระครูใบฎีกาสุรพล อาสโภ (แยมชุ่ม), 2552: 2)

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. มหาเถรสมาคมควรให้การพิจารณาสนับสนุนพระสังฆาธิการที่มีความสามารถในการบริหารงานได้อย่างประสิทธิผลเป็นที่ประจักษ์ให้ได้รับตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์
2. สำนักงานพระพุทธศาสนาควรมีการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการอบรมพัฒนาศักยภาพของพระสังฆาธิการให้สูงขึ้น
3. รัฐควรให้ความสำคัญและถือเป็นนโยบายหลักในการพัฒนาประเทศโดยพัฒนาที่จิตใจของประชาชนโดยผ่านทางคุณภาพคุณประโยชน์ของพระสังฆาธิการกล่าวคือให้ความสำคัญกับพระสังฆาธิการเสมือนหนึ่งเป็นบุคลากรของรัฐเอง
4. มหาเถรสมาคมควรให้การพิจารณาระเบียบการแต่งตั้งพระสังฆาธิการให้สอดคล้องกับสังคมยุคประชาธิปไตยโดยใช้ระบบพระสังฆาธิการทุกระดับชั้นมาจากการเลือกตั้ง

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ในด้านการปกครองควรส่งเสริมและสนับสนุนให้มีบุคลากรที่จะมาทำหน้าที่ในการบริหารจัดการนั้นควรจะเป็นผู้ที่ได้รับการปลูกฝังและควรส่งเสริมและสนับสนุนให้มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการและเป็นที่ยอมรับและเจริญศรัทธาแก่ผู้พบเห็นและเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา
2. ในด้านการศึกษาควรจัดครูที่มีความรู้ความสามารถมาสอนและประการสำคัญพระสังฆาธิการต้องหาพระภิกษุเข้ามาบรรพชาอุปสมบทในเขตปกครองของท่านและส่งเสริมให้เรียนนันทกรรมและบาลีอย่างเป็นระบบรวมส่งเสริมสนับสนุนการเรียนการสอนธรรมศึกษาให้ประชาชนและนักเรียนให้ทั่วถึงมีการยกย่องเชิดชูเกียรติให้แก่พระภิกษุสามเณรที่สอบนันทกรรมบาลีได้และบุคคลทั่วไปที่สอบธรรมศึกษาได้

บรรณานุกรม

(1) หนังสือ

- ประเวศวสี. (2555). **พระสงฆ์กับการรู้เท่าทันสังคม หลักการบริหารจัดการวัดในยุคโลกาภิวัตน์**. กรุงเทพมหานคร:สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ,
 สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2558). **คู่มือพระสังฆาธิการ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
 สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

(2) วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์

- บุญช่วย จันทร์เข้า. (2554). “พฤติกรรมการบริหารของเจ้าอาวาสที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานในวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดกรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- พระครูวิสุทธธานันตคุณ. (2554). การบริหารจัดการวัดเขาช่องพรานจังหวัดราชบุรี”.**วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ.** (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาอนุศักดิ์ จันทราลักษณ์. (2554). “**ปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส ในจังหวัดมหาสารคาม**”. รายงานการค้นคว้าอิสระปริญญาการศึกษา มหาบัณฑิต:สาขากาศึกษานอกระบบ, มหาวิทยาลัย,มหาสารคาม.
- พระครูใบฎีกาสุรพล อาสโภ. (2554). การปกครองคณะสงฆ์โดยใช้หลักพรหมวิหารธรรมของพระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ ผุสุสมโม)”.**วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิตวิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ.** บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

การประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอ
ดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

An Application of Good Governance of Sangha Administration For
Sangha Administrators In Damnoen Saduak District, Ratchaburi
Province

พระมหาประกอบ โชติบุญโณ (จួយเย็น)* พระสมุทรวชิรโสภณ**

สุรพล สุยะพรหม***

Phramaha Prakob Jotipunño (Juyen), Phra Samutrawachirasophon,

Surapon Suyaprom

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี (2) เปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ (3) ศึกษาปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยในส่วนของ การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือเก็บข้อมูลภาคสนามจากพระสงฆ์ในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี จำนวน 233 รูป วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าเอฟ วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และในส่วนของ การวิจัยเชิงคุณภาพมีการวิเคราะห์เอกสาร และใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลภาคสนามจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 7 รูป/คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า

1. การประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านหลักนิติธรรม อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.10) ด้านหลักคุณธรรม อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.05) ด้านหลักความโปร่งใส อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ

---

*Master of Arts Program in Buddhist Management, Ratchaburi Sangha College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

**Ratchaburi Sangha College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

***Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

3.99) ด้านหลักความมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92) ด้านหลักความรับผิดชอบ อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.01) และด้านหลักความคุ้มค่า อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98)

2. ปัจจัยส่วนบุคคลของพระสงฆ์ ได้แก่ อายุ และวุฒิการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม มีผลให้ความคิดเห็นที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลในการปกครองคณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แต่ปัจจัยส่วนบุคคลของพระสงฆ์ ได้แก่ พรรษา และวุฒิการศึกษาสามัญ ไม่พบความแตกต่างกัน

3. ปัญหา อุปสรรค ได้แก่ บางวัดเปิดโอกาสให้ชาวบ้านเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ น้อยกว่าที่ควร พระสังฆาธิการบางรูปสั่งการไม่ชัดเจน การก่อสร้างตามโครงการต่าง ๆ ของบางวัดไม่คำนึงถึงหลักความคุ้มค่า ส่วนข้อเสนอแนะ ได้แก่ ควรเน้นกระบวนการกลุ่มที่เสริมสร้างความสามัคคี ควรส่งเสริมให้พระสังฆาธิการเปิดโอกาสให้พุทธศาสนิกชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของวัดมากยิ่งขึ้น ควรส่งเสริมให้พระสังฆาธิการการมอบหมายภาระหน้าที่รับผิดชอบอย่างชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษรแก่ผู้ใต้ปกครองบังคับบัญชา และควรสนับสนุนให้พระสังฆาธิการดำเนินการก่อสร้างเสนาสนะโดยคำนึงถึงประโยชน์ใช้สอยที่คุ้มค่า

คำสำคัญ: การประยุกต์, หลักธรรมาภิบาล, พระสังฆาธิการ, การปกครองคณะสงฆ์

ABSTRACT

The objectives of research paper were: (1) to study an application of good governance of Sangha administration for Sangha administrators in Damnoen Saduak district, Ratchaburi province, (2) to compare the opinion of monks toward an application of good governance of Sangha administration for Sangha administrators in Damnoen Saduak district, Ratchaburi province, classified by personal data, and (3) to study the problems, obstacles and suggestions for an application of good governance of Sangha administration for Sangha administrators in Damnoen Saduak district, Ratchaburi province. The research methodology was the mixed method research, that the quantitative research used the questionnaire as the tool to collect the data in the field study from 233 monks in Damnoen Saduak district, Ratchaburi province. The statistics were used for the data analysis through frequency, percentage, mean, standard deviation (S.D.), F-test, One-way Analysis of Variance. And the qualitative research had the documentary analysis and interview as the tool to collect the data in the field study from 7 key informants and analyzed the data through the content analysis technique.

The findings of this research were as following:

1. An application of good governance of Sangha administration for Sangha administrators in Damnoen Saduak district, Ratchaburi province, overall, that in high at mean of 4.00, when considering the aspect found that the aspect of the rule of law was in high level (at mean of 4.10), the aspect of the ethics was in high level (at mean of 4.05), the aspect of the transparency was in high level (at mean of 3.99), the aspect of the participation was in high level (at mean of 3.92), the aspect of the responsibility was in high level (at mean of 4.01), the aspect of the worthiness was in high level (at mean of 3.98).

2. The comparison of opinion monks toward an application of good governance of Sangha administration for Sangha administrators in Damnoen Saduak district, Ratchaburi province, classified by personal data, found that age and Dhamma education had the opinions to toward an application of good governance of Sangha administration for Sangha administrators in Damnoen Saduak district, Ratchaburi province were different, the significantly at 0.01. But, years of being monk and general education were not different.

3. The problems, obstacles and suggestions for an application of good governance of Sangha administration for Sangha administrators in Damnoen Saduak district, Ratchaburi province, as following: problems and obstacles found that some temples allow villagers to participate in various activities less than they should, Some Sangha administrators ordered unclear, construction of various projects of some temples regardless of the value principle. And, suggestions found that should encourage the Sangha administrators to open opportunities for people to participate in the activities of the temple more, should encourage the monk to assign a clear obligation in writing to the subordinate, and, Should encourage the Sangha administrators to construct the building By taking into account the cost-effective benefits.

Keywords: Application, Good Governance, Sangha Administrators, Sangha Administration

1. บทนำ

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535 มาตรา 15 ตรี กำหนดให้ มหาเถรสมาคมมีอำนาจหน้าที่ดังนี้ (1) ปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปโดยความเรียบร้อยดีงาม (2) ปกครองและกำหนดการบรรพชาสามเณร (3) ควบคุมและ

ส่งเสริมการศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ (4) รักษาหลักธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา (5) ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่น (กนก แสนประเสริฐ, 2549: 5)

การคณะสงฆ์หรืองานพระศาสนามีพระสังฆาธิการทุกระดับ ทำหน้าที่ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อันเป็นภารกิจของคณะสงฆ์และการพระศาสนา 6 ประการ ได้แก่ การปกครอง (การควบคุมและส่งเสริมรักษาความเรียบร้อยดีงาม) การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ โดยวิธีดำเนินการทั้ง 6 ประการนี้ บางประการมีกำหนดไว้ในระเบียบกฎหมายมหาเถรสมาคม แต่บางประการคงเป็นไปตามจารีตที่ถือปฏิบัติตามจารีต ก็มีอยู่ (กองแผนงาน กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, 2542: 71)

ปัจจุบัน มีแนวคิดทางการบริหารจัดการที่ดี เรียกว่า Good Governance หรือ ธรรมาภิบาล หรือธรรมรัฐ ซึ่งมีกำเนิดมาจากพระพุทธศาสนา ที่ยึดหลักความเชื่อมั่นในเรื่องเจตนาซึ่งเป็นสาเหตุของการกระทำ เรื่องความสุขของมนุษย์อันถือว่าเป็นเป้าหมายของมนุษย์ทั้งที่เป็นปัจจุบันและอนาคต

การบริหารจัดการที่ดีหรือหลักธรรมาภิบาล เป็นหลักการการบริหารที่มุ่งเน้นหลักการ โดยมีหลักการที่เป็นรูปแบบทฤษฎีการบริการงาน แต่เป็นหลักการทำงาน ซึ่งหากมีการนำมาใช้เพื่อบริหารงานแล้ว จะเกิดความเชื่อมั่นว่าจะนำมาซึ่งผลลัพธ์ที่ดีที่สุด (สถาบันพระปกเกล้า, 2550: 17) การนำหลักธรรมาภิบาลไปปฏิบัติให้เป็นผล จำเป็นต้องมีเครื่องชี้วัดที่เหมาะสมและเชื่อถือได้ ปัจจุบันมีหลายหน่วยงานได้พยายามสร้างตัวชี้วัดธรรมาภิบาลและใช้ในหน่วยงานของตน แต่ตัวชี้วัดนั้น ๆ ยังเป็นที่ถกเถียงและไม่ได้รับการยอมรับให้เป็นตัวชี้วัดกลาง เนื่องจาก ความหลากหลายของตัวชี้วัดและมิติที่แตกต่าง ซึ่งมีมิติเหล่านี้ขึ้นอยู่กับความเข้าใจ และกรอบการรับรู้ของผู้นำเสนอแต่ละบุคคลหรือองค์กร (บุษบง ชัยเจริญวัฒน์ และบุญมี ลี, 2546: 3)

หลักธรรมาภิบาลนี้เมื่อกระจายเป็นข้อวัตรปฏิบัติดี-ปฏิบัติชอบสำหรับพระราชามหากษัตริย์ทรงใช้ปกครองพระราชอาณาจักร ให้อาณาประชาราษฎร์อยู่เย็นเป็นสุข ชื่อว่า ทศพิธราชธรรม และนอกจากนี้ ยังมีหลักธรรมอื่น ๆ อันโบราณบัณฑิตได้กล่าวแสดงไว้โดยปริยายอีก ได้แก่ ราชสังคหวัตถุ จักรวรรดิวัตร และพละ คือ กำลังของพระมหากษัตริย์ราชาเจ้า เป็นต้น เหล่านี้ก็นับรวมอยู่ในหลักธรรมาภิบาล อันผู้ปกครอง/ผู้บริหารประเทศชาติ ทุกระดับและแม้ผู้บริหารองค์กรอื่น ๆ ได้แก่ องค์กรธุรกิจเอกชน องค์กรทางศาสนาและสังคมต่าง ๆ พึงใช้ประกอบการปฏิบัติงานของตน ให้บรรลุความสำเร็จตามเป้าหมาย เพื่อประโยชน์สุขแก่ประชาชนโดยส่วนรวม ได้เป็นอย่างดี (พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคล), 2548: 34-35)

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาการปกครองคณะสงฆ์ พบว่า มีปัญหาหลากหลายประการ อาทิ (1) ผู้ปกครองคณะสงฆ์ในแต่ละระดับชั้น ขาดการออกไปเยี่ยมเยียน ดูแล ให้คำปรึกษา บำรุงขวัญกำลังใจ แก่ผู้ใต้ปกครองในสังกัดของตน การปฏิบัติในปัจจุบันเป็นเพียงการรอคอยให้ผู้ใต้ปกครองประสบปัญหา แล้วจึงลงพื้นที่มาสะสางปัญหานั้น ๆ ดังนั้น ผู้บังคับบัญชาจึงไม่เข้าใจ

ปัญหาโดยด่องแท้ เนื่องจากขาดความเข้าใจในสถานการณ์ของพื้นที่นั้น ๆ (2) กฎระเบียบภายในแต่ละวัด ออกโดยผู้ปกครองเพียงผู้เดียว ไม่มีการประชุม ปรีกษา หรือ ผู้ใต้ปกครอง (3) การร่วมประชุมกันมีน้อย การประชุมเพื่อพบปะ ปรีกษา หรือ กิจการคณะสงฆ์มีน้อย ไม่เพียงพอ ไม่ทันกับสถานการณ์ ปัญหาที่เกิดขึ้น เป็นต้น (พระครูพิพัฒนจริยาภรณ์ (สาโชติ อภาภโร), 2555: 134)

จากปัญหาดังกล่าวนี้ หากมีการบูรณาการศาสตร์สมัยใหม่ใช้กับการบริการกิจการคณะสงฆ์ ผู้วิจัยเชื่อว่าสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี ดังนั้น จึงสนใจศึกษาเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี” เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้สำหรับการบูรณาการศาสตร์สมัยใหม่ใช้กับการบริการกิจการคณะสงฆ์ ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

2.2 เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

2.3 เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed-Methods Research) กำหนดขอบเขตเนื้อหาใน 6 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านหลักนิติธรรม (2) ด้านหลักคุณธรรม (3) ด้านหลักความโปร่งใส (4) ด้านหลักความมีส่วนร่วม (5) ด้านหลักความรับผิดชอบ และ (6) ด้านหลักความคุ้มค่า (สถาบันพระปกเกล้า, 2550: 17)

3.2 ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร ได้แก่ พระสงฆ์ที่สังกัดวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี จำนวน 558 รูป (สำนักงานเจ้าคณะอำเภอดำเนินสะดวก, 2561: 1-5).

กลุ่มตัวอย่าง ได้ทำการสุ่มมาจากประชากร โดยหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากการใช้สูตรคำนวณของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2554: 228). ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 233 รูป

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 7 รูป/คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม ที่มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check List) แบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) แบบปลายเปิด (Open Ended Question) และแบบสัมภาษณ์ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview)

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมดด้วยตนเอง โดยนำหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ไปเสนอเพื่อขอความอนุเคราะห์ และสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้สมบูรณ์ทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 100

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าเอฟ วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด และในส่วนของการวิจัยเชิงคุณภาพมีการวิเคราะห์เอกสาร และวิเคราะห์ผลการสัมภาษณ์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 การประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านหลักนิติธรรม อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.10) ด้านหลักคุณธรรม อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.05) ด้านหลักความโปร่งใส อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.99) ด้านหลักความร่วมมือ อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92) ด้านหลักความรับผิดชอบ อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.01) และด้านหลักความคุ้มค่า อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98)

4.2 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของพระสงฆ์ ได้แก่ อายุ และวุฒิการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม มีผลให้ความคิดเห็นที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลในการปกครองคณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แต่ปัจจัยส่วนบุคคลของพระสงฆ์ ได้แก่ พรรษา และวุฒิการศึกษาสามัญ ไม่พบความแตกต่างกัน

4.3 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี พบว่า ปัญหา อุปสรรค ได้แก่ บางวัดไม่ประกาศกฎระเบียบหรือข้อปฏิบัติภายในวัดไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ขาดความเสมอ

ภาค พระสังฆาธิการบางรูปปกครองโดยรวมศูนย์อำนาจการตัดสินใจอยู่ที่ตนเอง บางวัดเปิดโอกาสให้ชาวบ้านเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ น้อยกว่าที่ควร พระสังฆาธิการบางรูปสั่งการไม่ชัดเจน การก่อสร้างตามโครงการต่าง ๆ ของบางวัดไม่คำนึงถึงหลักความคุ้มค่า ส่วนข้อเสนอแนะ ได้แก่ ควรสนับสนุนให้พระสังฆาธิการประกาศกฎระเบียบและข้อปฏิบัติภายในวัดไว้อย่างชัดเจนในลักษณะที่เป็นทางการ ควรส่งเสริมให้พระสังฆาธิการยึดถือคุณธรรมในข้อการปราศจากอคติเป็นคุณสมบัติเบื้องต้นของผู้ดำรงตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์ ควรสนับสนุนให้พระสังฆาธิการทำงานร่วมกันในลักษณะของหมู่คณะ เน้นกระบวนการกลุ่มที่เสริมสร้างความสามัคคี ควรส่งเสริมให้พระสังฆาธิการเปิดโอกาสให้พุทธศาสนิกชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของวัดมากยิ่งขึ้น ควรส่งเสริมให้พระสังฆาธิการการมอบหมายภาระหน้าที่รับผิดชอบอย่างชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษรแก่ผู้ใต้ปกครองบังคับบัญชา และควรสนับสนุนให้พระสังฆาธิการดำเนินการก่อสร้างเสนาสนะโดยคำนึงถึงประโยชน์ใช้สอยที่คุ้มค่า

5. อภิปรายผลการวิจัย

การประชุมที่ใช้หลักธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม

พบว่า การประชุมที่ใช้หลักธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน แสดงให้เห็นว่า แนวคิดธรรมาภิบาลตามทัศนะของศาสตร์สมัยใหม่ ตรงกับแนวคิดทางการปกครองที่ดีของพระพุทธศาสนา ดังที่ระบุอย่างชัดเจนไว้ในพระไตรปิฎก และถือปฏิบัติสืบต่อมากระทั่งปัจจุบัน เช่น การตรากฎหมายและข้อบังคับที่เป็นธรรมนั้น พระพุทธเจ้าวางพระธรรมวินัยไว้เป็นธรรมนุญสูงสุดในการปกครองคณะสงฆ์ พระภิกษุผู้ละเมิดพระวินัยจะมีโทษจากการล่วงละเมิดสิกขาบทนั้น ๆ เป็นต้น ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับที่ พระมหาชินวัฒน์ ธมมเสฏโฐ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองสามพราณ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม” ผลการวิจัยการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองสามพราณ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองสามพราณ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (3.79) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน (พระมหาชินวัฒน์ ธมมเสฏโฐ, 2548: ก-ข) และสอดคล้องกับที่ พระไพฑูริย์ รตนิโก ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแดงอำเภอบึงลือรักษ์ จังหวัดอุดรธานี” ผลการวิจัยพบว่า (1) ประชาชนมีความเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแดง อำเภอบึงลือรักษ์ จังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (3.76) และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน (พระไพฑูริย์ รตนิโก, 2556: ก-ข)

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ควรสนับสนุนให้พระสังฆาธิการประกาศกฎระเบียบและข้อปฏิบัติภายในวัดไว้อย่างชัดเจนในลักษณะที่เป็นทางการ
2. ควรส่งเสริมให้พระสังฆาธิการยึดถือคุณธรรมในข้อการปราศจากอคติเป็นคุณสมบัติเบื้องต้นของผู้ดำรงตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์
3. ควรสนับสนุนให้พระสังฆาธิการทำงานร่วมกันในลักษณะของหมู่คณะ เน้นกระบวนการกลุ่มที่เสริมสร้างความสามัคคี
4. ควรส่งเสริมให้พระสังฆาธิการเปิดโอกาสให้พุทธศาสนิกชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของวัดมากยิ่งขึ้น
5. ควรส่งเสริมให้พระสังฆาธิการการมอบหมายภาระหน้าที่รับผิดชอบอย่างชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษรแก่ผู้ใต้ปกครองบังคับบัญชา
6. ควรสนับสนุนให้พระสังฆาธิการดำเนินการก่อสร้างเสนาสนะโดยคำนึงถึงประโยชน์ใช้สอยที่คุ้มค่า

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมในการปกครองคณะสงฆ์
2. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะบนพื้นฐานหลักความคุ้มค่า

บรรณานุกรม

(1) หนังสือ

- กนก แสนประเสริฐ. (2549). **ประมวลพระราชบัญญัติคณะสงฆ์**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- กองแผนงาน กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). **คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติ กฎ ระเบียบและคำ สั่งของคณะสงฆ์**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2554). **สถิติเบื้องต้นและการวิจัย**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- บุษบง ชัยเจริญวัฒน์ และบุญมี ลี. (2546). **ตัวชี้วัดธรรมาภิบาล (Indicators of Good Governance)**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคโล). (2548). **หลักธรรมาภิบาลและประมุขศิลป์**. กรุงเทพมหานคร: ชัยมงคลพรินติ้ง.

สถาบันพระปกเกล้า. (2544). **ธรรมนูญการปกครอง**. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิจัยและพัฒนาสถาบันพระปกเกล้า.

_____. (2550). **วัดระดับการบริหารจัดการที่ดี**. พิมพ์ครั้งที่ 3. นนทบุรี: บริษัท พิมพ์ดี จำกัด.

สำนักงานเจ้าคณะอำเภอดำเนินสะดวก. (2561). **สถิติภิกษุ สามเณร และศิษย์วัด อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ภาค 15 พุทธศักราช 2561**. ราชบุรี: สำนักงานเจ้าคณะอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี.

(2) วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์

พระครูพิพัฒนจริยาภรณ์ (สาโชติ อาภาธโร). (2555). “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระไพฑูริย์ รตนโก. (2556). “การบริหารงานตามหลักธรรมนูญขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแดงอำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาชินวัฒน์ ธรรมเสฏฐโ. (2558). “การบริหารงานตามหลักธรรมนูญของเทศบาลเมืองสามพราน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(3) บทความ

พร้อมรินทร์ พรหมเกิด. (2543). “ธรรมนูญกับการปฏิรูปสังคมและการเมือง”. **รัฐสภาสาร**. 48 (มีนาคม 2543): 27-48.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2550). “พระพุทธานุภาพกับหลักธรรมนูญ”. **พุทธจักร**. ปีที่ 61 ฉบับที่ 9 (กันยายน 2550): 11.

วนิดา แสงสารพันธ์. (2544). “การบริหารจัดการแบบธรรมนูญการปกครอง”. **วารสารนักบริหาร**. 21 (กรกฎาคม-กันยายน 2544): 42.

การบริหารจัดการการอบรมผู้บวชระยะสั้นของคณะสงฆ์จังหวัดอ่างทอง
Training Management for Short-Term Ordained Monks of Sangha
in Ang Thong Province

พระอธิการรัตน รตโน (บัวทอง)* ประเสริฐ ธิลาอ** พระสุธีวีรบัณฑิต***
Phra A-thikanratana Ratano (Buathong), Prasert Thilao, Phrasutivirabandit

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการการอบรมผู้บวชระยะสั้นของคณะสงฆ์ จังหวัดอ่างทอง 2. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารจัดการการอบรมผู้บวชระยะสั้นของคณะสงฆ์ จังหวัดอ่างทอง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการบริหารจัดการการอบรมผู้บวชระยะสั้นของคณะสงฆ์ จังหวัดอ่างทอง

ระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยการศึกษาเชิงปริมาณกำหนดกลุ่มตัวอย่างได้แก่ พระสงฆ์ในพื้นที่จังหวัดอ่างทอง ในระดับตำแหน่ง พระสงฆ์จำนวน 141 รูป เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม โดยมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.777 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และสถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance : ANOVA) F-test ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ กำหนดผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informants) 9 รูป/คน เลือกแบบเจาะจงจากผู้ทรงคุณวุฒิ เครื่องมือในการเก็บข้อมูลได้แก่แบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่มีโครงสร้าง(structured in-depth interview) เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกตัวต่อตัว วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาความ (descriptive interpretation)

ผลการวิจัยพบว่า

1. พระสงฆ์ในพื้นที่จังหวัดอ่างทอง มีความคิดเห็นต่อระดับการบริหารจัดการการอบรมผู้บวชระยะสั้นของคณะสงฆ์ จังหวัดอ่างทอง ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.27 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้ว พบว่า 1. ด้านนโยบาย อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.34 2. ด้าน

---

* หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ) ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

** ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

*** ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

รูปแบบ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.30 3. ด้านปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.26 และ 4. ด้านประเมินผลการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.16

2. ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการการอบรมผู้บวชระยะสั้นของคณะสงฆ์ จังหวัดอ่างทอง จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า พระสังฆาธิการที่มีอายุ, อายุพรรษา, ตำแหน่งทางคณะสงฆ์, วุฒิการศึกษาปริยัติธรรม แผนกนักธรรม, วุฒิการศึกษาปริยัติธรรม แผนกบาลี, วุฒิการศึกษาปริยัติธรรม แผนกสามัญ, ที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการการอบรมผู้บวชระยะสั้นของคณะสงฆ์ จังหวัดอ่างทอง ของพระสังฆาธิการ ไม่แตกต่างกัน ดังนั้นจึงปฏิเสธข้อสมมติฐานการวิจัยที่ได้ตั้งไว้

3. ปัญหา อุปสรรค คือ 1) ด้านนโยบาย การบวชในปัจจุบันบางพื้นที่ไม่มีพระอุปชฌาย์ จำเป็นต้องบวชที่อื่น ๆ ทำให้ยากต่อการดูแล 2) ด้านรูปแบบ การอบรมสั่งสอนไม่มีรูปแบบที่แน่ชัดจากผู้เกี่ยวข้อง ทำให้ผู้ปฏิบัติไม่สามารถดำเนินการได้ 3) ด้านการปฏิบัติงาน บางวัดไม่มีพระที่มีความรู้สามารถให้การอบรมผู้บวชระยะสั้นได้ 4) ด้านประเมินผลการปฏิบัติงาน การติดตามประเมินผลทำได้ยาก การประเมินผลจึงไม่เห็นผลเท่าที่ควร ข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการการอบรมผู้บวชระยะสั้นของคณะสงฆ์ จังหวัดอ่างทอง ได้แก่ 1) ด้านนโยบาย ได้แก่ มีนโยบายในการพัฒนาบริหารจัดการการอบรมผู้บวชระยะสั้นแก่คณะสงฆ์ที่ชัดเจนและมีหลักการในการอบรมผู้บวชระยะสั้นโดยไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย 2) ด้านรูปแบบ มีการอบรมผู้บวชระยะสั้นเป็นไปตามแบบอย่างในการอบรมของคณะสงฆ์และมีรูปแบบการออกกฏระเบียบในการอยู่ร่วมกันของผู้บวชระยะสั้น 3) ด้านการปฏิบัติงาน มีการดูแลผู้บวชระยะสั้นภายในวัดอย่างทั่วถึง เท่าเทียมกันและเป็นธรรม ให้พระภิกษุผู้มีความรู้ความสามารถเป็นผู้อบรมแก่ผู้บวชระยะสั้นตามแต่โอกาส 4) ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน มีการประเมินผลการบริหารการอบรมผู้บวชระยะสั้นของคณะสงฆ์และเปิดโอกาสให้องค์กรภายนอกเข้ามาตรวจสอบงานการอบรม จัดเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อจัดทำรายงานประจำปีภายในการอบรมผู้บวชระยะสั้น

คำสำคัญ : การบริหารจัดการ, การอบรม, ผู้บวชระยะสั้น

ABSTRACT

Objectives of the research were: 1. to study the management of the Buddhist monk's short-term training in Angthong Province 2. to compare the administration of the Buddhist monk's short-term training, Ang Thong Province classified by personal factors and 3. to study problems, obstacles and suggestions for the administration of short-term ordained monks' training, Ang Thong Province

Methodology was the mixed methods: The quantitative research collected data from 141 samples who were Buddhist monks and abbots in Ang Thong province by questionnaires with a confidence value of 0.777. Statistics used

in data analysis were frequency values, percentage values, mean values, standard deviations. And one-way analysis of variance, ANOVA. The qualitative research collected data from 9 experts, purposefully selected with structured in-depth-interview by face-to-face-interviewing. Data were analyzed by descriptive interpretation.

Findings were as follows:

1. Buddhist monks in Ang Thong province had opinions about the level of management of the Buddhist monks' short term training by overall at high level at an average value of 4.27. Each aspect was also at high level; 1) policy was at high level at an average value of 4.34, 2) organization was high level at an average value of 4.30, 3) work performance was at high level at an average mean value of 4.26, and 4) evaluation was at high level with an average value of 4.16

2. The results of the comparison of opinions on the administration of the Buddhist monk's short-term training, Ang Thong Province classified by personal status, it found that the Sangha Administrators with different age, ordained age, Buddhist monk positions, educational qualification, Pali educational level, formal educational level, did not have different opinions towards the administration of short-term priests' training, Ang Thong Province,

3. Problems and obstacles were: 1) the current ordination policy, some areas do not have preceptors. Laity has to be ordained at other places, making it difficult to care for. 2) training organization, there was not set format of training causing the practitioner to be unable to practice according to rules and regulations effectively, 3) work performance, some monasteries do not have knowledgeable monks who are able to provide training for short-term ordination, 4) evaluation, monitoring and follow-up are difficult to carry out causing the evaluation did not meet the expected results. Suggestions for the administration of the Buddhist monk's short-term training Ang Thong Province; namely policy, there should be clear and applicable policy of short-term ordination training that abide by the rules and regulations. Organization of training method, there should training method for short-term ordained monks according to rules and regulations. Work performance, short-term ordained monks should be treated and cared of and trained evenly and fairly. Knowledgeable monks should be assigned to be trainers of short-term-

ordained monks. Evaluation, there should be evaluation of short-term-ordained monks, opening opportunity for outsiders to perform the training and data of the short-term ordained monks should be recorded and kept for annually report of the activities

Keywords: Training, Management, Ordained Monks

1. บทนำ

เมื่อวันที่ 19 มกราคม 2561 ที่อาคารสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (พศ.) อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม นายสมเกียรติ ธงศรี ผู้ตรวจราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ในฐานะโฆษกสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เปิดเผยภายหลังการประชุมมหาเถรสมาคม (มส.) ว่าตามที่มหาเถรสมาคม มีมติแจ้งไปยังเจ้าคณะจังหวัดทุกจังหวัด พระสังฆาธิการทุกระดับ และพระอุปัชฌาย์ เข้มงวดพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม รวมถึงเรื่องการค้ากรองคนเข้ามาอุปสมบทในพระพุทธศาสนา โดยให้ถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด พร้อมแต่งตั้งคณะทำงานในการร่างหลักเกณฑ์สำหรับการบวชพระใหม่ โดยจะต้องมีการกำหนดระยะเวลาขั้นต่ำว่า จะต้องบวชกี่วัน รวมถึงหลักสูตรที่จะต้องให้พระใหม่ได้ศึกษาระหว่างการบวช โดยมหาเถรสมาคม ได้มอบหมายให้พระพรหมบัณฑิต พระพรหมมณี พระพรหมติลก พระพรหมโมลี ดำเนินการนั้น ที่ประชุมมหาเถรสมาคม ได้มีมติเห็นชอบหลักสูตรพุทธศาสนศึกษา สำหรับผู้บวชระยะสั้นตามที่คณะทำงานเสนอโดยมหาเถรสมาคม เห็นชอบหลักสูตรบวชระยะสั้น 15 วัน และ 30 วัน เนื่องจาก ที่ประชุมมหาเถรสมาคม ได้ปรารภร่วมกันเห็นว่า การบวชระยะสั้น 7 วันนั้น ไม่เพียงพอต่อการศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา แต่ไม่ได้มีการกล่าวถึงการบวชตามประเพณี 3 วัน 7 วัน 9 วัน แต่อย่างไร สำหรับมติดังกล่าวสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จะทำหนังสือแจ้งเวียนไปยังพระสังฆาธิการทั่วประเทศ ให้ปฏิบัติตามมติมหาเถรสมาคม ดังกล่าว ส่วนเรื่องหลักสูตรนั้น ให้คณะทำงานดำเนินการปรับเนื้อหาอีกเล็กน้อย ก่อนดำเนินการประกาศในเว็บไซต์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ www.onab.go.th เพื่อให้วัดทั่วประเทศได้นำหลักสูตรดังกล่าวไปปฏิบัติ โดยพร้อมเพรียงกันสำหรับหลักสูตรการบวชระยะสั้นของมหาเถรสมาคมนั้น คณะทำงานได้นำหลักสูตรศาสนศึกษาสำหรับผู้บวชระยะสั้น 30 วัน ซึ่งเป็นหลักสูตรที่สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก สมเด็จพระสังฆราชพระองค์ที่ 19 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ให้มีการจัดทำขึ้นมาเป็นต้นแบบ โดยจะเน้นการอบรมพระใหม่ใน 6 วิชา คือ ธรรมะ, วินัย, พุทธประวัติ, เทศนา, ศาสนพิธี, ภาวนา, ซึ่งการปรับระยะเวลาการบวชระยะสั้นและมีหลักสูตรอบรมเนื่องจากมหาเถรสมาคม เห็นว่าจากนี้ไปผู้เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนาจะต้องสามารถนำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ด้วย เช่น เรื่องการอาราธนาศีลเกี่ยวกับศาสนพิธี การฝึกสมาธิ เป็นต้น โดยหลักสูตรการอบรมทั้ง 15 วัน และ 30 วัน จะใช้หลักสูตรเดียวกันแต่จะต่างกันเพียงชั่วโมงการอบรมเท่านั้น

ฉะนั้น ผู้วิจัยได้เล็งเห็นประโยชน์และความสำคัญของการบริหารจัดการการอบรมผู้บวชระยะสั้นของคณะสงฆ์ จังหวัดอ่างทอง ทั้งด้านนโยบาย ด้านรูปแบบ ด้านปฏิบัติงาน เพื่อนำเอาองค์ความรู้จากการศึกษาในครั้งนี้ นำมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการบริหารจัดการผู้บวชระยะสั้นของคณะสงฆ์ในจังหวัดอ่างทองให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาการบริหารจัดการการอบรมผู้บวชระยะสั้นของคณะสงฆ์ จังหวัดอ่างทอง
- 2.2 เพื่อเปรียบเทียบการบริหารจัดการการอบรมผู้บวชระยะสั้นของคณะสงฆ์ จังหวัดอ่างทอง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
- 2.3 เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการบริหารจัดการการอบรมผู้บวชระยะสั้นของคณะสงฆ์ จังหวัดอ่างทอง

3. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยศึกษาเรื่อง “การบริหารจัดการการอบรมผู้บวชระยะสั้นของคณะสงฆ์ จังหวัดอ่างทอง” ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาการบริหารจัดการการอบรมผู้บวชระยะสั้นของคณะสงฆ์ จังหวัดอ่างทอง ใน 4 ด้าน คือ 1) ด้านนโยบาย 2) ด้านรูปแบบ 3) ด้านปฏิบัติงาน 4) ประเมินผลการปฏิบัติงาน

3.2 ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือ ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ, พรรษา, ตำแหน่งทางคณะสงฆ์, วุฒิการศึกษาแผนกธรรม, วุฒิการศึกษาแผนกบาลี, วุฒิการศึกษาแผนกสามัญ.

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ การบริหารจัดการการอบรมผู้บวชระยะสั้นของคณะสงฆ์ จังหวัดอ่างทอง โดยผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านนโยบาย 2. ด้านรูปแบบ 3. ด้านปฏิบัติงาน 4. ด้านประเมินผลการปฏิบัติงาน

3.3 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.3.1 ประชากร (Population) ได้แก่ พระสงฆ์ฆาติการในพื้นที่จังหวัดอ่างทอง ซึ่งมีจำนวน 219 รูป

3.3.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 9 รูป/คน

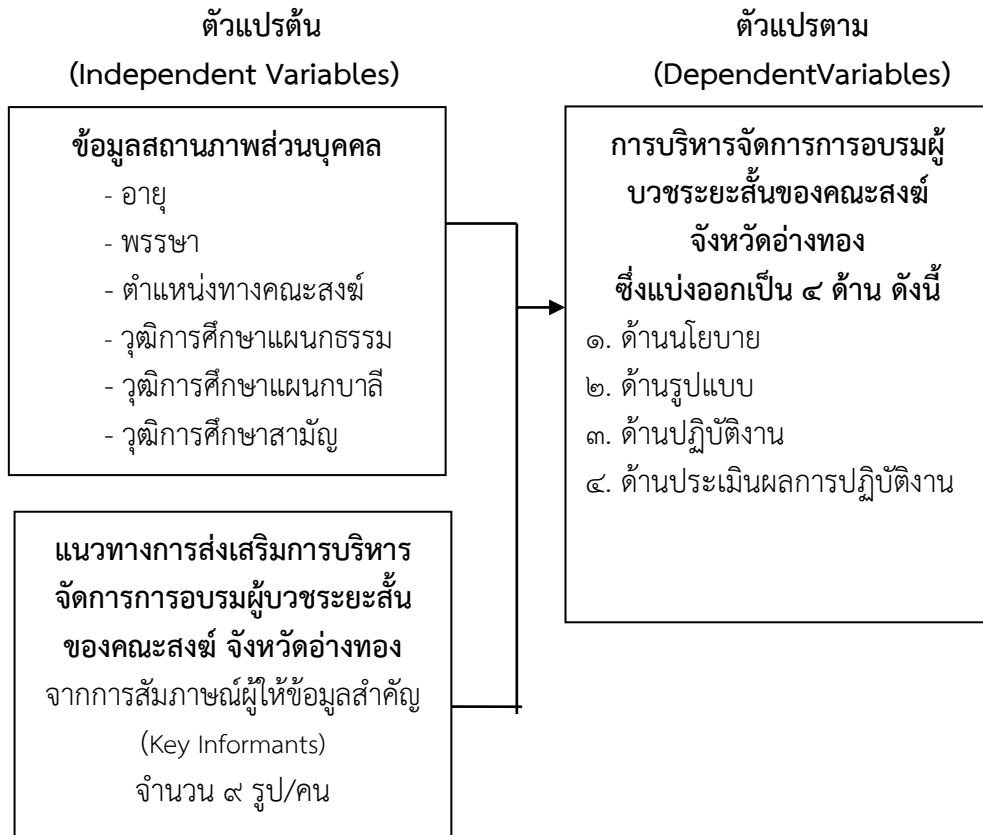
3.4 ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ จังหวัดอ่างทอง

3.5 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ดำเนินการวิจัยตั้งแต่เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2561 ถึงเดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562 รวมเป็นระยะเวลา 5 เดือน

4. กรอบแนวคิด

แผนภาพที่ 2.1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

5. วิธีการดำเนินการวิจัย

5.1 รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการการอบรมผู้บวชระยะสั้นของคณะสงฆ์ จังหวัดอ่างทอง” ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และสุ่มตัวอย่างจากแบบสอบถาม (Questionnaire) และใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อสนับสนุนข้อมูลเชิงปริมาณ

5.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พระสังฆาธิการในพื้นที่จังหวัดอ่างทอง จำนวน 219 วัด กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พระสังฆาธิการในพื้นที่จังหวัดอ่างทอง ซึ่งมีจำนวน 141 รูป ซึ่งได้จากการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ (ทาโร ยามาเน) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 สำหรับความคลาดเคลื่อน 0.05 และใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่ายโดยการจับสลาก จากแบบสอบถาม (Questionnaire) ตามสัดส่วนประชากร

5.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ตามกรอบของ การบริหารจัดการการอบรมผู้บวชระยะสั้นของคณะสงฆ์ จังหวัดอ่างทอง เพื่อใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) โดยมีสาระสำคัญของการสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพปัญหา และอุปสรรค ตลอดทั้งข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับด้านนโยบาย ด้านรูปแบบ ด้านปฏิบัติงาน และด้านประเมินผลการปฏิบัติงานของการบริหารจัดการอบรมผู้บวชระยะสั้นของคณะสงฆ์ จังหวัดอ่างทอง โดยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) แก่ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) พระสังฆาธิการจำนวน 5 รูป และฆราวาส 4 คน รวมเป็น 9 รูป/คน นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับพระสังฆาธิการในพื้นที่ใกล้เคียง ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ในการวิจัย จำนวน 30 รูป/คน และนำเครื่องมือที่ทดลองใช้ มาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามฉบับนี้มีค่าเท่ากับ 0.777 นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและจัดพิมพ์แบบสอบถามเป็นฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้แจกกลุ่มตัวอย่างจริงในการวิจัย

5.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. นำแบบสอบถามทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์ ความถูกต้อง ในการตอบแบบสอบถามแล้วนำมาคัดเลือกฉบับที่สมบูรณ์และถูกต้องเพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยการบันทึกคะแนนแต่ละข้อของแต่ละคนลงในแบบลงรหัส (Coding Form)

2. ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1) ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

3.2) ระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการการอบรมผู้บวชระยะสั้นของคณะสงฆ์ จังหวัดอ่างทอง วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของคะแนนจากการตอบแบบสอบถามของพระสังฆาธิการใน จังหวัดอ่างทอง

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการการอบรมผู้บวชระยะสั้นของคณะสงฆ์ จังหวัดอ่างทอง

ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการการอบรมผู้บวชระยะสั้นของคณะสงฆ์ จังหวัดอ่างทอง ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทั้ง 4 ด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก ทุกด้าน

6.2 ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการการอบรมผู้บวชระยะสั้นของคณะสงฆ์ จังหวัดอ่างทอง จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล

พระสงฆ์ที่มี อายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการการอบรมผู้บวชระยะสั้นของคณะสงฆ์ จังหวัดอ่างทอง ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ (วิโรจน์ พรหมสุด, 2547) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบวช กระบวนการขัดเกลาเพื่อความเป็น ศาสนทายาทคุณภาพ” ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุแตกต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน การบวช กระบวนการขัดเกลาเพื่อความเป็น ศาสนทายาทคุณภาพ

พระสงฆ์ที่มี พรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการการอบรมผู้บวชระยะสั้นของคณะสงฆ์ จังหวัดอ่างทอง ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ (พระมหาสมนึก หอมริน, 2550) ได้กล่าวถึงการบวชเพื่อมุ่งพระนิพพานว่าเป็นการบวชที่ เป็นไปตามวัตถุประสงค์ดั้งเดิมของการบวชซึ่งมีมาในสมัยพุทธกาล ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษา แตกต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ในการว่าถึงการบวชเพื่อมุ่งพระนิพพาน

พระสงฆ์ที่มี วุฒิการศึกษา(แผนกธรรม) ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการการอบรมผู้บวชระยะสั้นของคณะสงฆ์ จังหวัดอ่างทอง โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ (จ่านงค์ อติวัฒน์สิทธิ์, 2555) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “พฤติกรรม การบวชของคนไทย” ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษา(แผนกธรรม) แตกต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ในพฤติกรรม การบวชของคนไทย

พระสงฆ์ที่มี วุฒิการศึกษา (แผนกบาลี) ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการการอบรมผู้บวชระยะสั้นของคณะสงฆ์ จังหวัดอ่างทอง โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ (บุญช่วย จันทร์

เข้า, 2544) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมกรรมการบริหารของเจ้าอาวาสที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดกรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ที่มี วุฒิการศึกษา (บาลี) ต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ต่อพฤติกรรมกรรมการบริหารของเจ้าอาวาสที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดกรุงเทพมหานคร

พระสงฆ์ที่มี วุฒิการศึกษา (แผนกสามัญ) ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการการอบรมผู้บวชระยะสั้นของคณะสงฆ์ จังหวัดอ่างทอง โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ (พระมหาพรหม นธิบุญยากร, 2545) ได้ศึกษาวิจัย วิภุตพุทธศาสนา: ศีลากรรมวิธีการบรรพชาเป็นสามเณรในประเทศไทย (2523 - 2543) ผลการวิจัย พบว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษา (แผนกสามัญ) ต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ต่อวิภุตพุทธศาสนา: ศีลากรรมวิธีการบรรพชาเป็นสามเณรในประเทศไทย (2523 - 2543)

5.3 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการการอบรมผู้บวชระยะสั้นของคณะสงฆ์ จังหวัดอ่างทอง

ปัญหา อุปสรรค คือ 1) ด้านนโยบาย การบวชในปัจจุบันบางพื้นที่ไม่มีพระอุปัชฌาย์ จำเป็นต้องบวชที่อื่น ๆ ทำให้ยากต่อการดูแล 2) ด้านรูปแบบ การอบรมสั่งสอนไม่มีรูปแบบที่แน่ชัดจากผู้เกี่ยวข้อง ทำให้ผู้ปฏิบัติไม่สามารถดำเนินการได้ 3) ด้านการปฏิบัติงาน บางวัดไม่มีพระที่มีความรู้สามารถให้การอบรมผู้บวชระยะสั้นได้ 4) ด้านประเมินผลการปฏิบัติงาน การติดตามประเมินผลทำได้ยาก การประเมินผลจึงไม่เห็นผลเท่าที่ควร ข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการการอบรมผู้บวชระยะสั้นของคณะสงฆ์ จังหวัดอ่างทอง ได้แก่ 1) ด้านนโยบาย ได้แก่ มีนโยบายในการพัฒนาบริหารจัดการการอบรมผู้บวชระยะสั้นแก่คณะสงฆ์ที่ชัดเจนและมีหลักการในการอบรมผู้บวชระยะสั้นโดยไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย 2) ด้านรูปแบบ มีการอบรมผู้บวชระยะสั้นเป็นไปตามแบบอย่างในการอบรมของคณะสงฆ์และมีรูปแบบการออกกฎระเบียบในการอยู่ร่วมกันของผู้บวชระยะสั้น 3) ด้านการปฏิบัติงาน มีการดูแลผู้บวชระยะสั้นภายในวัดอย่างทั่วถึง เท่าเทียมกันและเป็นธรรม ให้พระภิกษุผู้มีความรู้ความสามารถเป็นผู้อบรมแก่ผู้บวชระยะสั้นตามแต่โอกาส 4) ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน มีการประเมินผลการบริหารการอบรมผู้บวชระยะสั้นของคณะสงฆ์และเปิดโอกาสให้องค์กรภายนอกเข้ามาตรวจสอบงานการอบรม จัดเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อจัดทำรายงานประจำปีภายในการอบรมผู้บวชระยะสั้น

7. สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการการอบรมผู้บวชระยะสั้นของคณะสงฆ์จังหวัดอ่างทอง” ทำให้ผู้วิจัยค้นพบองค์ความรู้จากการวิจัย

สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย การบริหารจัดการการอบรมผู้บวชระยะสั้นของคณะสงฆ์จังหวัดอ่างทอง ทั้ง 4 ด้าน พบว่า

1) **ด้านนโยบาย** มีนโยบายในการพัฒนาบริหารจัดการการอบรมผู้บวชระยะสั้นแก่คณะสงฆ์ที่ชัดเจนและมีหลักการในการอบรมผู้บวชระยะสั้นโดยไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎหมายเถรสมาคม มีการรับฟังความคิดเห็นและเปิดโอกาสให้คณะสงฆ์มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย วางกฎระเบียบ และการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในการอบรมผู้บวชระยะสั้น

2) **ด้านรูปแบบ** มีการอบรมผู้บวชระยะสั้นเป็นไปตามแบบอย่างในการอบรมของคณะสงฆ์และมีรูปแบบการออกกฎระเบียบในการอยู่ร่วมกันของผู้บวชระยะสั้นมีการบริหารจัดการประชุมคณะสงฆ์เพื่ออบรมสั่งสอนให้มีจิตสำนึกในการให้การอบรมผู้บวชระยะสั้น

3) **ด้านการปฏิบัติงาน** มีการดูแลผู้บวชระยะสั้นภายในวัดอย่างทั่วถึง เท่าเทียมกันและเป็นธรรม มีบทบาทในการการอบรมผู้บวชระยะสั้นและมีการส่งเสริมสนับสนุนให้พระภิกษุผู้มีความรู้ความสามารถเป็นผู้อบรมแก่ผู้บวชระยะสั้นตามแต่โอกาส

4) **ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน** มีการประเมินผลการบริหารการอบรมผู้บวชระยะสั้นของคณะสงฆ์และเปิดโอกาสให้องค์กรภายนอกเข้ามาตรวจสอบงานการอบรม จัดเก็บรวบรวมข้อมูลภายในคณะสงฆ์เกี่ยวกับการอบรมผู้บวชระยะสั้นเพื่อจัดทำรายงานประจำปี มีการรายงานผลการปฏิบัติงานการอบรมผู้บวชระยะสั้นต่อผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไป สุดท้ายเก็บรวบรวมข้อมูลการดำเนินงานการอบรมผู้บวชระยะสั้น เพื่อนำไปปรับปรุง แก้ไขและพัฒนาต่อไป

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. พระสังฆาธิการควรส่งเสริมให้วัดต่าง ๆ จัดทำคู่มือเกี่ยวกับการบวชเรียนโดยเรื่องความเป็นอยู่ในพระพุทธศาสนา เพื่อให้ผู้บวชใหม่เข้าใจง่ายขึ้น

2. พระสังฆาธิการควรจัดให้มีการอบรมสั่งสอนผู้บวชใหม่ และให้คำปรึกษาเกี่ยวกับหลักธรรมคำสอน

3. พระสังฆาธิการควรกำหนดวิธีดำเนินการให้พระภิกษุ สามเณร ประพฤติปฏิบัติตนให้มั่นคงในพระธรรมวินัย สมฐานะผู้สืบทอดพระพุทธศาสนา

4. พระสังฆาธิการควรประพฤติปฏิบัติกับผู้บวชใหม่ให้เข้มงวด และหลากหลายกว่าในอดีตที่ผ่านมาเพื่อเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของ มส.

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นกับพระสงฆ์และประชาชนทั่วไปเกี่ยวกับการบวชในระยะสั้น ๆ

2. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายและมติเห็นชอบหลักสูตรพระบวชใหม่ระยะสั้น 15 วัน และ 30 วัน ของมหาเถรสมาคม

3. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาความคิดเห็นของผู้ที่จะเข้ามาบวชเรียน ว่ามีความคิดใดบ้างที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้ามาบวช

4. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อจะได้ทราบรายละเอียด ด้วยการสัมภาษณ์ โดยรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับพระสังฆาธิการพร้อมทั้งคณะสงฆ์ และผู้ที่บวชหรือที่บวชแล้ว

บรรณานุกรม

1. ภาษาไทย

(1) หนังสือ:

พระมหาอรุณ อธิปญโญ และคณะ. “พระสงฆ์กับการพัฒนาชนบท”. การแสวงหาเส้นทางการพัฒนาชนบทของพระสงฆ์ไทย. กรุงเทพมหานคร: กองแผนงาน กรมการศาสนา, 2526.

พระมหาสมทรง สิรินธโร และคณะ. **บทบาทของวัดและพระสงฆ์ไทยในอนาคต**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา, 2540.

(2) วิทยานิพนธ์:

บุญช่วย จันทร์เข้า. “พฤติกรรมกรรมการบริหารของเจ้าอาวาสที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดกรุงเทพมหานคร”. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2544.

พระมหาสมนึก หอมรื่น. “สาเหตุและผลกระทบของการอุปสมบทระยะสั้นในสังคมไทยปัจจุบัน”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. คณะศิลปศาสตร์: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550.

พระมหาหรรษา นิธิบุญยากร. “วิฤทธิพุทธศาสนา : ศึกษากรณีการบรรพชาเป็นสามเณรในประเทศไทย (2523-2543)”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545.

รศ.ดร. จำนงค์ อติวัฒนสิทธิ์. “พฤติกรรมการบวชของคนไทย”. **รายงานการวิจัย**. ศูนย์พุทธศาสน์ศึกษา: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วิทยาเขตบางเขน, 2557.

วิโรจน์ พรหมสุด. “การบวช: กระบวนการขัดเกลาความเป็นศาสนทายาทคุณภาพ”. **วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา**. คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2547.

2. สื่ออิเล็กทรอนิกส์:

สำนักงานจังหวัดอ่างทอง. **ข้อมูลพื้นที่จังหวัดอ่างทอง**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: www.angthong.go.th/atgsprb/m7-54/putasasana.doc [2 มีนาคม 2561].

การพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอำเภอบางคนที
จังหวัดสมุทรสงคราม
The Potentiality Development of Moral Teaching Monks In Schools of
Bang Khonthi District, Samut Songkhram Province

พระครูสมุห์ประมวล ปภัสสโร (นาคะเวช) * พระครูสังฆรักษ์ทรงพรพรณ ชยทตโต, **
พระสมุทรวชิโรโสภณ ***

Phrakhrusamu Pramon Pabhassaro (Nakavad), PhraKhrusangharak Songphan
Jayadhatto, PhraSamutrawachirasophon

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม และเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและจากผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 18 รูป/คน โดยสัมภาษณ์เจาะลึก เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนาความ

ผลการวิจัยพบว่า

สภาพทั่วไปของศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพระสอนศีลธรรมที่สอนก็จะสอนตามเนื้อหาของหลักสูตรเป็นหลัก ซึ่งในเนื้อหาของหน่วยการเรียนรู้ก็จะมีตัวชี้วัดด้านการเป็นผู้นำนักเรียนเข้าสู่การฝึกสมาธิบริหารจิตเจริญปัญญา และทำพิธีทางพระพุทธศาสนาต้องสอนให้เกิดการเรียนรู้ในระดับง่าย ๆ และพัฒนาขึ้นในระดับที่สูงขึ้น โดยการหมั่นฝึกฝนให้ปฏิบัติบ่อย ๆ เพื่อให้เกิดความเคยชินเป็นการปลูกฝังให้มองเห็นคุณค่าประโยชน์และความสำคัญที่ได้จากการปฏิบัติจริงด้านการเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้นักเรียนนักศึกษาพระผู้ที่ทำหน้าที่สอนก็สอนตามเนื้อหาของหลักสูตรของแม่กองธรรมสนามหลวงในแต่ละชั้นที่กำหนดไว้ ด้านให้การสนับสนุนโรงเรียนวิถิพุทธโดยการสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการโดยบูรณาการนำสื่อการสอนวีดีโอมาช่วยเสริมในการดูแลทำความเข้าใจในเนื้อหาของ ศีล โดยควบคุม

---

* Master of Arts Program in Buddhist Management, RatchaburiSangha College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

** RatchaburiSangha College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

*** RatchaburiSangha College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

กาย วาจา ไม่ให้ไปเบียดเบียนผู้อื่น สอนให้รู้และเข้าใจในการมีจิตและสมาธิที่ตั้งมั่น เพื่อให้การงานต่าง ๆ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี และปัญหาเป็นการนำเอาความรู้ที่ได้เรียนที่ได้ศึกษามาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่นในทางที่ถูกต้อง

แนวทางการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานควรจะต้องมีการพัฒนาทักษะและวิธีการสอนนำสื่อการเรียนรู้ที่ทันสมัยมาช่วยในการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ด้านการเป็นผู้นำนักเรียนเข้าสู่การฝึกสมาธิบริหารจิตเจริญปัญญา และทำพิธีทางพระพุทธศาสนา ผู้สอนควรวางแผนการสอนและจัดกิจกรรมให้ได้มีการฝึกปฏิบัติอยู่เรื่อย ๆ เพื่อให้เกิดความคุ้นเคยด้านการเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่แก่นักเรียนนักศึกษาผู้สอนควรมีการพัฒนาศักยภาพในการสอนให้มากขึ้น จัดเตรียมเอกสารการสอน การวางแผนการสอน ให้มีความเหมาะสม ควรหมั่นฝึกฝนอบรมเทคนิคและวิธีการสอน สื่อในการสอนรูปแบบใหม่ด้านให้การสนับสนุนโรงเรียนวิถีพุทธโดยการสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการ ผู้สอนควรเตรียมตัวก่อนการสอนให้มากขึ้น จัดสื่อการสอนให้หลากหลายให้เข้ากับผู้เรียนและเข้ากับเนื้อหาในการสอน

คำสำคัญ: การพัฒนา, ศักยภาพ, พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

ABSTRACT

The objectives of research paper were to study the potential of moral teaching in schools bang khonti district SamutSongkhram province and to study the problems and suggestions on the potential moral teaching in schools bang khontiSamutSongkhram province Using qualitative research methodology Collect data from relevant documents and research and from key informants 18 figures/person. In-depth interview is a tool for data collection and data were analyzed by descriptive analysis.

The findings of this research were as following:

The general potential of moral teaching in schools bang Khonti district SamutSongkham province. found that the teaching of religion in the curriculum of basic education. He taught moral lessons will teach the course content is. The contents of the unit, it will be a measure. The leadership students into meditation of spiritual growth, intellectual and religious rites. Lessons must be learned in a simple and evolve to a higher level. By regularly trained to perform frequently used to achieve an implant to provide a valuable benefit. And the importance of practicality. The review was teaching religious education to students who do not teach the course content is taught by the chief justice of the plaza in each set. The

teaching of Buddhism is meditation baptized by intelligence integrated into the lifestyle to students. By adopting an integrated video teaching materials supplemented to see and understand the content. Baptized by the control body, speech and not to persecute others. Teach knowledge and understanding of mental concentration and focus. To make the task of completing the well. And wisdom is the knowledge learned at school applied for the benefit of themselves and others in the right way.

The development of moral teaching in schools bang Khonti district SamutSongkham province. found that the teaching of religion in the curriculum of basic education. Should be taken to develop the skills and methods of teaching learning materials to help in the teaching of modern Buddhism. The leadership students into meditation of spiritual growth, intellectual and religious rites. It should teach that lesson plans and activities for children to practice constantly in order to become familiar. The review was teaching religious education to students, teachers should develop the ability to teach more. Prepare to Teach Lesson Plans To be appropriate Should keep training techniques and teaching methods. Media in teaching new ways. The teaching of Buddhism is meditation baptized by intelligence integrated into the lifestyle to students. Teachers should prepare to teach more. The medium of instruction for diverse learners and to the content of teaching.

Keywords: Potentiality, Development, Teaching monks in Schools

1. บทนำ

โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเกิดขึ้นโดยข้อตกลงความร่วมมือระหว่างกระทรวงวัฒนธรรมกับกระทรวงศึกษาธิการในการสนับสนุนให้พระภิกษุเข้าไปสอนในโรงเรียนทั้งระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาและระดับอาชีวศึกษาซึ่งระยะแรกรัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณให้กรมการศาสนากระทรวงวัฒนธรรมเพื่ออุดหนุนเป็นค่าใช้จ่ายถวายพระภิกษุที่เข้าไปสอนในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอาชีวศึกษา ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค โดยมีวัตถุประสงค์แรกเริ่มคือ (1) เพื่อจัดพระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถทั้งในด้านปริยัติและปฏิบัติเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนในระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอาชีวศึกษา (2) เพื่อให้แก่นักเรียนนักศึกษาที่มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมที่สำคัญของพระพุทธศาสนา และ (3) เพื่อปลูกฝังให้นักเรียนมีความรู้คู่คุณธรรม สามารถนำความรู้ และคุณธรรมไปบูรณาการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างเหมาะสม และมีความสุข ปัจจุบันการเรียนรู้เรื่อง

พระพุทธศาสนานับเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งสำหรับคนไทย เนื่องจากคนไทยส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา และวิถีชีวิตผูกพันประสานกลมกลืนกับหลักความเชื่อ และหลักปฏิบัติในทางพระพุทธศาสนา(มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, 2552: 5)

การดำเนินงานตามโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนได้ดำเนินการมาตั้งแต่ปีงบประมาณ 2546 อย่างต่อเนื่อง และเมื่อปีงบประมาณ 2551 กรมการศาสนาได้เปลี่ยนบทบาทการบริหารโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ที่ดำเนินการมาแต่เดิมไปสนับสนุนกิจกรรมคุณธรรมอื่นๆ โดยได้โอนภาระงานพร้อมงบประมาณให้กระทรวงศึกษาธิการรับดำเนินการ และได้มอบให้มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยรับโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มาดำเนินการจัดเข้าในพันธกิจประเภทงานให้บริการวิชาการแก่ชุมชน โดยได้ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 5 หน่วยงาน ดังนี้ (1) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มีพระสงฆ์ที่มีความพร้อมและมีพระที่สอนอยู่ในสถานศึกษาต่างๆ อยู่แล้ว (2) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มีศึกษานิเทศก์และสถานศึกษา/โรงเรียนที่มีความต้องการพระสอน ฯ (3) กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม มีวัฒนธรรมจังหวัดซึ่งเป็นผู้ดูแลโครงการ ฯ มาแต่เริ่มแรก (4) สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มีผู้อำนวยการพระพุทธศาสนาจังหวัดเป็นผู้ส่งเสริมพระสอน ฯ ที่เข้าไปทำการสอนในโรงเรียน (5) ภาคคณะสงฆ์ทั้ง 18 ภาค มีเจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัดซึ่งปกครองดูแลพระสอน ฯ ทั่วประเทศ (สำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2560: ออนไลน์)

การวิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อนและโอกาสของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนแล้ว การดำเนินงานย่อมมีผลกระทบต่อสังคมต่อการบริหารจัดการและผลกระทบต่อโรงเรียนซึ่งถือว่าเป็นสภาวะคุกคาม (Threats) โดยมีผลการวิเคราะห์ดังนี้ (1) ในภาพรวมโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเป็นโครงการที่มีประโยชน์ต่อสังคมไทยพระสอนศีลธรรมจะเป็นผู้ที่จะต้องให้เยาวชนเข้าสู่ธรรมะซึ่งเป็นงานที่ยากลำบากในสังคมไทยปัจจุบันหากพระสอนศีลธรรมปฏิบัติงานได้ดีเป็นที่ศรัทธาของเยาวชนตลอดจนถึงผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้องจะได้รับการยกย่องจากสังคมในทางกลับกันหากพระสอนศีลธรรมไม่สามารถสร้างศรัทธาได้ก็จะทำให้ภาพพจน์ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเสียหายและมีผลกระทบต่อการสนับสนุนของรัฐบาลมหาเถรสมาคมและผู้เกี่ยวข้องทุกระดับได้ (2) โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนปัจจุบันมีพระสอนศีลธรรมจำนวน 24,000 รูปและจะต้องเพิ่มจำนวนขึ้นจนเพียงพอต่อความต้องการของสถานศึกษาการบริหารจัดการโครงการนี้จึงมีความสลับซับซ้อนมากขึ้นหากมหาวิทยาลัยไม่มีการปรับปรุงการบริหารจัดการให้มีศักยภาพเพิ่มขึ้นก็จะพบกับปัญหาและอุปสรรคอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้และอาจมีผลกระทบต่อการสนับสนุนจากสำนักงานงบประมาณและรัฐบาลได้ (3) การสร้างพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนหากใช้กระบวนการแต่งตั้งพระภิกษุที่มีคุณสมบัติเช่นที่กำหนดไว้ในปัจจุบันก็ไม่สามารถที่จะเสนอสำนักงานงบประมาณเพื่อเพิ่มหรือเปลี่ยนค่านิตยภัตเป็นระบบเงินเดือนได้มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยจึงต้องรีบ

พัฒนายกระดับคุณวุฒิและผ่านการศึกษาอบรมตามหลักสูตรที่กำหนดไว้เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับหน่วยงานที่สนับสนุนงบประมาณจนสามารถเพิ่มค่านิยมที่ดีหรือเปลี่ยนเป็นระบบเงินเดือนได้ แม้จะใช้เวลาแต่ก็ต้องเริ่มดำเนินการตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป (4) การบริหารจัดการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้จัดตั้งสำนักงานพระสอนศีลธรรมสังกัดสำนักงานอธิการบดีสำหรับวิทยาเขตวิทยาลัยสงฆ์ห้องเรียนและหน่วยวิทยบริการก็ควรจัดตั้งหน่วยงานภายในขึ้นรับผิดชอบโดยใช้โครงสร้างของสำนักงานพระสอนศีลธรรมโดยอนุโลมเพื่อให้มีหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรงหากไม่ดำเนินการจะทำให้การบริหารจัดการขาดประสิทธิภาพ (5) การพิจารณากำหนดสถานภาพของพระสอนศีลธรรมเป็นเรื่องที่สำคัญมากอาจพิจารณาได้ 3 ฐานะคือ วิทยากรผู้ช่วยครูและครูประจำการการกำหนดสถานภาพของพระสอนศีลธรรมจะมีผลต่อการบริหารจัดการและการพัฒนาพระสอนศีลธรรมด้วย (สำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2558: 28)

อำเภอบางคนทีเป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดสมุทรสงคราม มีการแบ่งเขตการปกครองเป็น 4 ตำบล สำหรับวัดในเขตการปกครองของคณะสงฆ์อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม มีทั้งหมด 22 วัดมีพระภิกษุ จำนวน 241 รูป (สำนักงานเลขานุการเจ้าคณะอำเภอบางคนที, 2560: 1) และมีพระสอนศีลธรรม ในอำเภอบางคนที จำนวน 17 รูป (สังกัด มจร.)รูป (สำนักงานเลขานุการเจ้าคณะอำเภอบางคนที, 2560: 1)

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ในฐานะผู้วิจัยเป็นผู้หนึ่งที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเป็นพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ในเขตอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งได้ตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของปัญหาที่ได้กล่าวมาแล้ว เพราะพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนนั้น มีอายุประสบการณ์ วุฒิกศศึกษาต่างกัน เช่น บางรูปมีวุฒนิักรธรรม บางรูปมีวุฒิมหาบัณฑิต บางรูปศึกษาจบปริญญาตรี ซึ่งอาจส่งผลให้การสอนไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนได้รูป(สำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2558: 2) จึงมีความสนใจศึกษาเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม” เพื่อสังเคราะห์ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาศักยภาพของพระสอนศีลธรรม สืบไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม

2.2 เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคที่มีต่อศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม

2.3 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลขอบเขตเนื้อหาใน แยกโดยลักษณะมี 4 ด้าน คือ

1. ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. ด้านการเป็นผู้นำนักเรียนเข้าสู่การฝึกสมาธิบริหารจิตเจริญปัญญา และทำพิธีทางพระพุทธศาสนา
3. ด้านการเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่แก่นักเรียนนักศึกษา
4. ด้านให้การสนับสนุนโรงเรียนวิถิพุทธโดยการสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการ(สำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2560:4)

3.2 ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้วิจัยได้กำหนดเกี่ยวกับผู้ให้ข้อมูลหลักที่สำคัญ (Key Informants) จากผู้ที่มีคุณลักษณะสอดคล้องกับสาระสำคัญของการวิจัย จำนวน 18 รูป/คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi Structured) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยกำหนดโครงสร้างของข้อคำถาม สำหรับนำไปใช้ในกระบวนการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์ (Interview)

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้อาศัยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ขอนหนังสือจากหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ถึงผู้ให้ข้อมูลหลักสำคัญ (Key Informants) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์
2. ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลหลักสำคัญ (Key Informants) เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้
3. ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนดนัดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึกและบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์
4. นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์โดยวิธีการดังนี้

1. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ
2. นำข้อความจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

3. วิเคราะห์คำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context)
4. สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

4. สรุปผลการวิจัย

สภาพทั่วไปของศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพระสอนศีลธรรมที่สอนก็จะสอนตามเนื้อหาของหลักสูตรเป็นหลัก ซึ่งในเนื้อหาของหน่วยการเรียนรู้ก็จะมีตัวชี้วัดด้านการเป็นผู้นำนักเรียนเข้าสู่การฝึกสมาธิบริหารจัดการจิตเจริญปัญญา และทำพิธีทางพระพุทธศาสนาต้องสอนให้เกิดการเรียนรู้ในระดับง่าย ๆ และพัฒนาขึ้นในระดับที่สูงขึ้น โดยการหมั่นฝึกฝนให้ปฏิบัติบ่อย ๆ เพื่อให้เกิดความเคยชินเป็นการปลูกฝังให้มองเห็นคุณค่าประโยชน์และความสำคัญที่ได้จากการปฏิบัติจริงด้านการเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่แก่นักเรียน นักศึกษาพระผู้ที่ทำหน้าที่สอนก็สอนตามเนื้อหาของหลักสูตรของแม่กองธรรมสนามหลวงในแต่ละชั้นที่กำหนดไว้ ด้านให้การสนับสนุนโรงเรียนวิถิพุทธโดยการสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการโดยบูรณาการนำสื่อการสอนวิดีโอมาช่วยเสริมในการดูและทำความเข้าใจในเนื้อหาของ ศิล โดยควบคุมกาย วาจา ไม่ให้ไปเบียดเบียนผู้อื่น สอนให้รู้และเข้าใจในการมีจิตและสมาธิที่ตั้งมั่น เพื่อให้การงานต่าง ๆ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี และปัญญาเป็นการนำเอาความรู้ที่ได้เรียนที่ได้ศึกษามาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่นในทางที่ถูกต้อง

ปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเวลาที่ใช้ในการสอนมีเวลาน้อยไม่สามารถสอนได้เต็มที่ ด้านการเป็นผู้นำนักเรียนเข้าสู่การฝึกสมาธิบริหารจัดการจิตเจริญปัญญา และทำพิธีทางพระพุทธศาสนาพระสอนศีลธรรมขาดทักษะความรู้ความสามารถในการสร้างแรงจูงใจให้แก่เด็กนักเรียน บรรยากาศในการปฏิบัติไม่มีความพร้อม มีเสียงรบกวนสมาธิในการเรียน ผู้สอนขาดเทคนิควิธีการสอนที่สามารถจูงใจเด็กได้ ด้านการเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่แก่นักเรียนนักศึกษาจำกัดด้านระยะเวลาในการเรียนส่วนใหญ่ทางโรงเรียนจะจัดให้พระเข้าไปสอนเพียงอาทิตย์ละ 1 คาบเท่านั้น ด้านให้การสนับสนุนโรงเรียนวิถิพุทธโดยการสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการการพัฒนาสื่อการสอนของพระสอนศีลธรรมยังไม่ทันสมัย ขาดความน่าสนใจ ขาดการบูรณาการสื่อการสอนอื่น ๆ เข้ามาร่วมในการช่วยสอน

แนวทางการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานควรจะต้องมีการพัฒนาทักษะและวิธีการสอนนำสื่อการเรียนรู้ที่ทันสมัยมาช่วยในการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ด้านการเป็นผู้นำนักเรียนเข้าสู่การฝึกสมาธิบริหารจัดการจิตเจริญปัญญา และทำพิธีทางพระพุทธศาสนาผู้สอนควรวางแผนการสอนและจัดกิจกรรมให้เด็กมีการฝึกปฏิบัติอยู่เรื่อย ๆ

เพื่อให้เกิดความคุ้นเคยด้านการเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่นักเรียนนักศึกษาผู้สอนควรมีการพัฒนาศักยภาพในการสอนให้มากขึ้น จัดเตรียมเอกสารการสอน การวางแผนการสอน ให้ความเหมาะสม ควรหมั่นฝึกฝนอบรมเทคนิคและวิธีการสอน สื่อในการสอนรูปแบบใหม่ด้านให้การสนับสนุนโรงเรียนวิถีพุทธโดยการสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการ ผู้สอนควรเตรียมตัวก่อนการสอนให้มากขึ้น จัดสื่อการสอนให้หลากหลายให้เข้ากับผู้เรียนและเข้ากับเนื้อหาในการสอน

5. อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอำเภอบางคนที่ จังหวัดสมุทรสงคราม โดยภาพรวม พบว่า ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในเนื้อหาของหน่วยการเรียนรู้จะมีตัวชี้วัดซึ่งเมื่อทำการสอนไปแล้ว และมีการปฏิบัติกิจกรรมในเนื้อหา รายวิชาที่จะสามารถวัดได้ว่าเด็กนักเรียนสามารถเรียนรู้และทำความเข้าใจได้ในระดับใด ซึ่งสอดคล้องกับ พระใบฎีกาเทียนชัย เมธงกาโร (แก้วตมตา) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียน เขตพื้นที่อำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี” ผลการศึกษาพบว่าควรมีกิจกรรมนันทนาการเพิ่มขึ้น พาไปทัศนศึกษาดูงาน จัดให้สถานที่เรียนให้มีบรรยากาศดีควหาสื่อการสอนที่น่าสนใจมาเพิ่ม(พระใบฎีกาเทียนชัย เมธงกาโร (แก้วตมตา), 2555: ก-ข) ด้านการเป็นผู้นำนักเรียนเข้าสู่การฝึกสมาธิบริหารจัดการเจริญปัญญา และทำพิธีทางพระพุทธศาสนาต้องสอนให้เกิดการเรียนรู้ในระดับง่าย ๆ และพัฒนาขึ้นในระดับที่สูงขึ้น โดยการหมั่นฝึกฝนให้ปฏิบัติบ่อย ๆ เพื่อให้เกิดความเคยชินเป็นการปลูกฝังให้มองเห็นคุณค่าประโยชน์ และความสำคัญที่ได้จากการปฏิบัติจริง ซึ่งสอดคล้องกับ พระครูภาวนาปัญญาคุณ (สมพงษ์ กรุณา) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาจริยธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดแพร่แห่งที่ 1 (ธรรมยุต) วัดป่าเวียงทอง อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่” ผลการวิจัยพบว่าหลักการพัฒนาจริยธรรมระดับต้นเป็นลักษณะที่ต้องละเว้นการประพฤติชั่วทางกายวาจาเรียกว่า เบญจศีล ศีลแปดว่า ปกติกการรักษากายและวาจาให้เรียบร้อย คนที่มีศีลเป็นปกติจะไม่ถูกกิเลสครอบงำ ศีล 5 จึงเป็นพื้นฐานของศีลทั้งปวง หลักการพัฒนาจริยธรรมระดับกลาง เป็นหลักคำสอนที่ควรประพฤติปฏิบัติ ให้กระทำดีเพราะมีเหตุผลในตัวเอง เป็นหลักปฏิบัติที่สูงกว่าหลักจริยศาสตร์ขั้นต้น(พระครูภาวนาปัญญาคุณ (สมพงษ์ กรุณา), 2559: ก-ข) ด้านการเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่เรียนนักศึกษาพระผู้ที่ทำหน้าที่สอนก็สอนตามเนื้อหาของหลักสูตรของแม่กองธรรมสนามหลวงในแต่ละชั้นที่กำหนดไว้ แต่เนื้อหาในการเรียนการสอนนั้นเยอะมาก ไม่สามารถจะทำการสอนให้เด็กนักเรียนมีความรู้และความเข้าใจได้เต็มที่ จึงต้องมีการให้ทำปัญหาในช่วงเวลาเรียนในแต่ละคาบแทน โดยให้ทำปัญหาสลับสับเปลี่ยนซ้ำ ๆ ไปเพื่อให้เด็กได้จดจำแทนเพื่อให้เกิดความคุ้นเคยจะได้จำได้ดีซึ่งทำให้ซึมซับไปเรื่อย ๆ ซึ่งสอดคล้องกับ พระจันท์ จิตตส่วโร (คอน) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสอนศีลธรรมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ในระดับมัธยมศึกษา อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม” ผลการศึกษาพบว่ามีการพัฒนาคุณธรรม

จริยธรรมในระดับมัธยมศึกษาตามหลัก สูตรธรรมศึกษาชั้นตรี โท เอก และสถานที่เป็นที่สบายในการเรียนรู้ โดยมีครูอาจารย์เอาใจใส่ในการเรียนการสอน เพื่อให้ให้นักเรียนมีคุณภาพและศักยภาพของตน โรงเรียนเป็นสถาบันศึกษาที่สำคัญอย่างยิ่งในด้านการให้ความรู้แก่เด็ก เยาวชน นักเรียน เพื่อให้มีความรู้ในวิชาต่าง ๆ รวมถึงสังคมศึกษา ประเพณีวัฒนธรรม(พระจันทร์ จิตตสวโร (คอน), 2555: ก-ข)ด้านให้การสนับสนุนโรงเรียนวิถิปุทธโดยการสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการผู้สอนทำหน้าที่ในการสอนจะต้องมีการนำเทคนิคและวิธีการสอนในรูปแบบใหม่ ๆ เข้ามาช่วยในการสอน เพื่อจะได้ทำให้สามารถมองเห็นเป็นรูปธรรมได้ โดยการนำสื่อการสอนวีดิโอมาช่วยเสริมในการดูและทำความเข้าใจในเนื้อหาของ ศีลว่าจะต้องมีการปฏิบัติตน โดยควบคุมกาย วาจา ใจไม่ให้ไปเบียดเบียนผู้อื่น สอนให้รู้และเข้าใจในการมีจิตและสมาธิที่ตั้งมั่น เพื่อให้การงานต่าง ๆ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี และปัญหาเป็นการนำเอาความรู้ที่ได้เรียนที่ได้ศึกษามาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่นในทางที่ถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับ พระครูวิสุทธิสรคุณ (วิจิต วิจิตโต)ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี” ผลการวิจัยพบว่าควรให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนและให้ผลิตสื่อที่เข้าใจโดยเฉพาะสื่อที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีควรให้ครูที่เลี้ยงเข้ามามีบทบาทในการควบคุมนักเรียนร่วมกับพระสงฆ์ควรปรับสภาพบรรยากาศในห้องเรียน ให้สอดคล้องกับการเรียนการสอน พระพุทธศาสนาควรปรับเนื้อหาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียน(พระครูวิสุทธิสรคุณ (วิจิต วิจิตโต), 2555: ก-ข)

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. โรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา ควรส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมพัฒนาความรู้ความสามารถของพระสอนศีลธรรมให้มากขึ้นโดยเน้นให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพมากขึ้น ในทักษะของความรู้และความสามารถ

2. จัดให้มีการอบรมพัฒนาทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรมโดยจัดหาวิทยากรที่มีความรู้เชี่ยวชาญด้านการสอนมาฝึกอบรมในด้านการสอนให้พระสอนศีลธรรมเรียนรู้และพัฒนาทักษะการสอนให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาปัญหาและผลกระทบที่มีผลต่อการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

2. ควรศึกษาในเชิงพัฒนาทักษะเพื่อบูรณาการด้านการการสอนและเทคนิควิธีการของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

3. ควรมีการศึกษาความคิดเห็นของครูและนักเรียนที่มีผลต่อทักษะการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

บรรณานุกรม

(1) หนังสือ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น. (2552). **คู่มือปฏิบัติงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน**.ขอนแก่น: โรงพิมพ์แอนนาออฟเซต ขอนแก่น.

สำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2558). **แผนยุทธศาสตร์พระสอนศีลธรรม**. นนทบุรี: หจก.เซนปรีนติ้ง.

สำนักงานเลขาธิการเจ้าคณะอำเภอบางคนที่. (2560). **ฐานข้อมูลสถิติพระภิกษุจำพรรษา ประจำปี 2560**, (สมุทรสงคราม: สำนักงานเลขาธิการเจ้าคณะอำเภอบางคนที่.

สำนักงานเลขาธิการเจ้าคณะอำเภอบางคนที่. (2560). **ฐานข้อมูลสถิติพระสอนศีลธรรมและพระสอนธรรมศึกษาในสถานศึกษา ประจำปี 2560**. สมุทรสงคราม: สำนักงานเลขาธิการเจ้าคณะอำเภอบางคนที่.

(2) วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์

พระใบฎีกาเทียนชัย เมธงกาโร (แก้วตมตา). (2555). “ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียน เขตพื้นที่อำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูภาวนาปัญญาคุณ (สมพงษ์ กรุณา). (2559). “การพัฒนาจริยธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทของ สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดแพร่แห่งที่ 1 (ธรรมยุต) วัดป่าเวียงทอง อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระจันท์ จิตตสัโร (คอน). (2555). “บทบาทของพระสอนศีลธรรมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในระดับมัธยมศึกษา อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูวิสุทธิสรคุณ (วิจิต วิจิโต). (2555). “บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(3) บทความ/สาระเชปออนไลน์

สำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2560). **ความเป็นมาของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน**, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.krupra.net/new/index.php?url=krupra,18> กันยายน 2560.

การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดในอำเภอบางสะพาน
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

Management Development of Provincial Meditation Centers in
Bangsaphan District, Prachuapkhirikhan Province

พระปลัดพนมชัย มหาวชิโร* พระครูวาทีวรวัฒน์,** พระมหากังวาล ธีรธมโม***
Phrapalad Phanomchai Mahāvajiro (Kittisak), PhrakruWwateeworawat,
Phramaha Kangwal Dhiradhammo

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดในอำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (2) ศึกษาเปรียบเทียบการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดในอำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และ (3) ศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดในอำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยในส่วนของ การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือเก็บข้อมูลภาคสนามจากผู้มาเข้าปฏิบัติธรรมในสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดในอำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 320 คน วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที และค่าเอฟ วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และในส่วนของ การวิจัยเชิงคุณภาพมีการวิเคราะห์เอกสาร และใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลภาคสนามจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูป/คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า

1. การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดในอำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.85 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการจัดการ อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.48 ส่วนด้านอื่นๆ ที่เหลืออยู่ในระดับมากทุกด้าน

---

*Master of Arts Program in Buddhist Management, Ratchaburi Sangha College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

**RatchaburiSangha College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

***RatchaburiSangha College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

2. ผลการเปรียบเทียบระดับการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดในอำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ตามความคิดเห็นของผู้มาเข้าปฏิบัติธรรม จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า สถานภาพส่วนบุคคลด้านเพศ และอายุ ของผู้มาเข้าปฏิบัติธรรมมีผลทำให้ความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดในอำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนสถานภาพส่วนบุคคลด้านการศึกษาสามัญ และการศึกษาทางธรรม ไม่มีผลทำให้เกิดความคิดเห็นที่แตกต่างกัน

3. ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดในอำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้แก่ (1) ด้านสถานที่ ควรสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะวัด ปัญหาที่พบคือ ขาดการดูแลเอาใจใส่ จึงจำเป็นต้องมีนโยบายการตั้งคณะกรรมการควบคุมดูแล ให้มีผู้รับผิดชอบที่เป็นรูปธรรมและเอาใจใส่จริงๆ (2) ด้านบุคลากร ควรมีนโยบายการประสานหน่วยงานภาครัฐและเอกชน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (3) ด้านการบริหารจัดการ ปัญหาที่พบคือ การทำงานยังไม่เป็นระบบทำให้ขาดประสิทธิผลสูงสุดในการประสานงาน จึงควรมีการประสานหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เพื่อจัดสัมมนาและเชิญวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถในด้านการพัฒนาบุคลากรและองค์กรให้ความรู้ในวัดเพิ่มเติม

คำสำคัญ: การพัฒนา, การบริหารจัดการ, สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด

ABSTRACT

The objectives of this research were: (1) to study the Management Development of provincial Meditation Centers in Bangsaphan district, Prachuapkhirikhan province (2) to study comparison study Management Development of provincial Meditation Centers in Bangsaphan district, Prachuapkhirikhan province, and (3) to study the problems, obstacles and suggestions for Management Development of provincial Meditation Centers in Bangsaphan district, Prachuapkhirikhan province. The research methodology was the mixed method research, In terms of quantitative research, the questionnaire was used as a tool to collect field data from the practitioners of meditation in the provincial practice office in Bangsaphan district, Prachuapkhirikhan province, 320 people in Damnoen Saduak district, Ratchaburi province. The statistics were used for the data analysis through frequency, percentage, mean, standard deviation (S.D.), testing the hypothesis by t-test and F-test, One-way Analysis of Variance. And the qualitative research had the documentary analysis and interview as the tool to collect the data in the field

study from 9 key informants and analyzed the data through the content analysis technique.

The Findings of research were as following:

1. Management Development of provincial Meditation Centers in Bangsaphan district, Prachuapkhirikhan province, overall, is at a high level. with an average of 3.85. When considering each aspect, it was found that the management aspect were at the moderate level with an average of 3.47, the other aspects were at high level .

2. The finding of the comparison of the level of Management Development of provincial Meditation Centers in Bangsaphan district, Prachuapkhirikhan province, according to the opinions of the practitioners, classified by personal status, found that personal status in sex and age of the participants had the opinion towards the Management Development of provincial Meditation Centers in Bangsaphan district, Prachuapkhirikhan province, with a significantly difference at the level of 0.05, which is in accordance with the hypothesis set. But personal status such as general education and religious education did not effect on different opinions.

3. Suggestions for the Management Development of provincial Meditation Centers in Bangsaphan district, Prachuapkhirikhan province, namely (1) The place aspect; should build and reconstruct the temple. The problem is lack of care. Therefore, need to have a policy to set up a supervisory board to have in responsible persons seriously (2) Personnel aspect; should have a policy to coordinate government and private agencies and National Buddhism Office (3) Management aspect; the problem is working unsystematically lack of maximum effectiveness in coordination. Therefore should coordinate with government and private agencies for seminars and invite academicians who have the knowledge and ability of personnel development and organizations for addition knowledge to temples.

Keywords: Development, Management, Provincial Meditation Centers

1. บทนำ

ประเทศไทยนับได้ว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ เพราะประชากรส่วนใหญ่ร้อยละ 94 เป็นชาวพุทธ (พระระพิน พุทธสาโร, 2554: 26) และมีพิธีกรรมทางศาสนามากมายที่

แสดงถึงการปฏิบัติธรรมใน พระพุทธศาสนา เช่น การบวชพระ บวชชีพรหมณ์ เป็นต้น พิธีกรรมเหล่านี้ก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ พระพุทธศาสนาสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน อย่างไรก็ตามการนับถือพระพุทธศาสนาของคนไทยส่วนใหญ่ เป็นการนับถือโดยบุพการีนิยม กล่าวคือเมื่อบิดามารดานับถือพระพุทธศาสนา ตนเองก็พลอยนับถือ ไปด้วย

พระสงฆ์และวัด เป็นองค์กรสำคัญที่จะมีส่วนเกี่ยวข้องเหมาะสมสอดคล้องต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต เพราะพระเป็นผู้อบรมให้ธรรมะ ให้ผลทั้งโลกิยะและโลกุตระ จัดการศึกษาด้านปริยัติและด้านปฏิบัติแก่ประชาชนทุกคน มีส่วนใกล้ชิดกับสังคม เอื้อประโยชน์ทางธรรมอันเป็นสาธารณะ สมบัติสงเคราะห์ชุมชนและสังคม คอยพัฒนาสาธารณูปการ มีการร่วมมือประสานการเผยแผ่ธรรมผูกสัมพันธ์กับชุมชนและสังคมเนื่องกัน ในพระพุทธศาสนาตลอดทั้งชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย วัดในฐานะที่เป็นสถาบันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ต้องฟื้นฟูบทบาทในการเป็นศูนย์รวมอบรมศีลธรรมแก่ประชาชน สำหรับกิจกรรมด้านการฝึกอบรม ทางวัดได้มีการกำหนดประเภท และจำนวนผู้เข้าอบรม กำหนดหลักสูตรและระยะเวลาในการอบรม โดยมีกิจกรรมตามโครงการหลัก ๆ ดังนี้ คือ

โครงการปฏิบัติธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิผลในการทำงาน เป็นโครงการสำหรับข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ ตลอดจนบริษัทต่าง ๆ นำบุคลากรในองค์กรมาปฏิบัติธรรมตามหลักสูตรที่วัด กำหนดไว้มีหลักสูตร 2 คืน 3 วัน หลักสูตร 4 คืน 5 วัน และหลักสูตร 6 คืน 7 วัน เพื่อพัฒนาศักยภาพบุคลากรได้มีแนวทางในการพัฒนาตนเองทั้งทางกายและใจ

โครงการฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนและเยาวชนที่เรียกว่า โครงการเข้าค่ายคุณธรรม เป็นโครงการด้านศึกษาสงเคราะห์ เกิดจากแนวคิดที่จะให้เยาวชนตลอดจนคนทั่วไป ได้มีโอกาสศึกษาธรรมอย่างถ่องแท้ โดยใช้เวลานั้น ๆ 2 วัน 1 คืน หรือ 3 วัน 2 คืน เพื่อมาใช้ชีวิตอยู่ใน วัด สำหรับฝึกปฏิบัติและมีวิถีชีวิตแบบวิถีพุทธตามหลักสูตรที่ทางวัดจัดไว้ให้ โดยมีข้อตกลงร่วมกันในสิ่งที่ต้องปฏิบัติและละเว้นข้อห้ามตลอดระยะเวลาที่ศึกษาอบรมหรือใช้ชีวิตอยู่ในค่ายปฏิบัติธรรม (พระมหานภดล สุวณฺณเมธี (มีคำเหลือ), 2551: 5) สภาพทางจิตใจของมนุษย์เราจะเสื่อมโทรมลง ถ้ามิได้รับการประดับประดาจากตนเอง พุทธศาสนิกชนมักจะยึดติดกับปัจจัยทางวัตถุที่ดูเหมือนอยู่ใกล้ ขาดการเฝ้าดูแลขัดเกลาจิตใจ ผลก็ทำให้ ห่างจากการพิจารณาธรรม ไกลจากความเป็นจริงทุกขณะ การศึกษาอบรมและการเผยแผ่ศาสนาธรรม จึงเป็นปัจจัยที่สำคัญของชุมชนและสังคมในการเป็นแนวทางการดำเนินไปสู่ความสันติสงบสุข ทั้งกับ ตนเองและผู้อื่น

ปัจจุบันมหาเถรสมาคม ให้ความสนใจสนับสนุนการปฏิบัติธรรมโดยออกระเบียบส่งเสริมการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดขึ้น เป็นระเบียบควบคุมเกี่ยวกับการเรียนการสอน วิปัสสนาธุระหรือการปฏิบัติสมถวิปัสสนากัมมัฐานให้เป็นไปตามหลักที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในมหาสติปัฏฐานสูตร เพื่อรองรับประชาชนพุทธบริษัทที่สนใจใคร่ปฏิบัติธรรมด้วยการฝึกสมาธิเจริญวิปัสสนากัมมัฐาน (กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2553: 2)

สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดในอำเภอบางสะพานนั้นในปัจจุบันมีอยู่ทั้งสิ้น 3 แห่ง กระจายตัวอยู่ทั่วไปทั้งอำเภอ และยังมีวัดที่ไม่ได้เป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดแต่มีการ

ฝึกอบรมอยู่อีกจำนวนหนึ่ง แต่ปัญหาสำคัญในการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมก็คือ การขาดพระภิกษุที่เป็นเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมและพระวิปัสสนาจารย์สำหรับทำหน้าที่บริหารจัดการฝึกอบรมสั่งสอนได้อย่างดีมีคุณภาพและมีปริมาณเพียงพอต่อความต้องการของพุทธศาสนิกชน และยังขาดสำนักปฏิบัติธรรมที่มีมาตรฐานและพระภิกษุที่มีความรู้ความสามารถและปฏิบัติชอบในการอบรมสั่งสอนเรื่อง สมถกัมมัฏฐานและวิปัสสนากัมมัฏฐานอยู่จำนวนมาก

ฉะนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาถึงการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดในอำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ทั้งด้านความพร้อมของวัดในการจัดตั้งเป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด ทั้งด้านบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสนับสนุนดำเนินการและด้านการบริหารจัดการที่ดี เพื่อนำเอาองค์ความรู้จากการศึกษาในครั้งนี้ นำมาพัฒนาสำนักปฏิบัติธรรมจังหวัดในอำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น และเป็นแบบอย่างในการพัฒนาสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดในอำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

2.2 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดในอำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

2.3 เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดในอำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed-Methods Research) กำหนดขอบเขตเนื้อหาใน 3 ด้าน คือ (1)ด้านสถานที่ (2) ด้านบุคลากร (3) ด้านการบริหารจัดการ (ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ วัดพิชยญาติการาม กรุงเทพมหานคร, 2560: 2-6)

3.2 ประชากรกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร ได้แก่ ผู้มาเข้าปฏิบัติธรรมในสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดในอำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวนประชากร 1,596 คน (สำนักงานเจ้าคณะอำเภอบางสะพาน, 2561: 1-5)

กลุ่มตัวอย่าง ได้ทำการสุ่มมาจากรายชื่อประชากรโดยหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากการใช้สูตรคำนวณของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane)(คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2554: 228) ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 320 รูป

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 9 รูป/คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม ที่มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check List) แบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) แบบปลายเปิด (Open Ended Question) และแบบสัมภาษณ์ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview)

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมดด้วยตนเอง โดยนำหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ไปเสนอเพื่อขอความอนุเคราะห์และสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้สมบูรณ์ทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 100

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที และค่า เอฟ วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุดและในส่วนของการวิจัยเชิงคุณภาพมีการวิเคราะห์เอกสาร และวิเคราะห์ผลการสัมภาษณ์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

4. สรุปผลการวิจัย

1. การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดในอำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.85 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการจัดการ อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.48 ส่วนด้านอื่นๆ ที่เหลืออยู่ในระดับมากทุกด้าน

2. ผลการเปรียบเทียบระดับการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดในอำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ตามความคิดเห็นของผู้มาเข้าปฏิบัติธรรม จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า สถานภาพส่วนบุคคลด้านเพศ และอายุ ของผู้มาเข้าปฏิบัติธรรมมีผลทำให้ความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดในอำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนสถานภาพส่วนบุคคลด้านการศึกษาสามัญ และการศึกษาทางธรรม ไม่มีผลทำให้เกิดความคิดเห็นที่แตกต่างกัน

3. ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดในอำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้แก่ (1) ด้านสถานที่ ควรสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์

เสนาสนะวัด ปัญหาที่พบคือ ขาดการดูแลเอาใจใส่ จึงจำเป็นต้องมีนโยบายการตั้งคณะกรรมการควบคุมดูแล ให้มีผู้รับผิดชอบที่เป็นรูปธรรมและเอาใจใส่จริงจัง (2) ด้านบุคลากร ควรมีนโยบายการประสานหน่วยงานภาครัฐและเอกชน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (3) ด้านการบริหารจัดการ ปัญหาที่พบคือ การทำงานยังไม่เป็นระบบทำให้ขาดประสิทธิผลสูงสุดในการประสานงาน จึงควรมีการประสานหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เพื่อจัดสัมมนาและเชิญวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถในด้านการพัฒนาบุคลากรและองค์กรให้ความรู้ในวัดเพิ่มเติม

5. อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดในอำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม พบว่า ด้านสถานที่จากผลการวิจัย พบว่า การปฏิบัติธรรมกรรมฐานที่ดีนั้น ยังต้องประกอบด้วยสถานที่ที่มีความสงบร่มรื่น ทั้งในส่วนของที่พัก ห้องน้ำ โรงอาหาร ต้องมีความสะอาดเรียบร้อยซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาวิชัย ยติชโย (ฤทธิ์วิรุฬห์) กล่าวไว้ว่า สถานที่ปฏิบัติธรรมที่เหมาะสมคือเสนาสนะอันสงบได้แก่ป่าโคนไม้ภูเขาชอกเขา ถ้าป่าช้าป่าทึบที่กลางแจ้งลอมฟางที่สงบมีเสียงน้อยมีเสียงอีกทีก็น้อยไม่มีคนสัญจรไปมาไม่มีคนพลุกพล่าน นอกจากนั้นอาจเป็นเสนาสนะ5ชนิดได้แก่วิหารเรือนมุงแถบเดียวเรือนชั้น เรือนโล้นและถ้ำที่สร้างขึ้น ทำให้สะดวกสบายต่อการเจริญภาวนา(พระมหาวิชัย ยติชโย (ฤทธิ์วิรุฬห์), 2551: 1-2)ด้านบุคลากร จากผลการวิจัย พบว่า สำนักปฏิบัติธรรมพยายามที่จะพัฒนาศักยภาพบุคลากร หรือบุคลากรที่มีอยู่แล้ว พยายามต่อยอดด้วยการให้เข้าไปฝึกปฏิบัติทำให้จริงจัง จนเป็นที่ยอมรับ เพื่อให้การพัฒนาบุคลากรในการเผยแผ่พระศาสนาที่เหมาะสมได้ในที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสังฆรักษ์วิสิทธิ์ ฒมวโร (วัฒน์คุณ) กล่าวไว้ว่า ด้านวิทยากร วิทยากรทั้งพระภิกษุ และฆราวาส กัลยาณมิตรที่ดี และมีความเป็นกันเอง ระหว่างผู้เข้าปฏิบัติธรรม วิทยากรใช้วิธีการสอนเชิงนันทนาการและวิชาการคู่กัน พร้อมทั้งใช้โสต ทักษะในการนำเสนอได้อย่างเหมาะสม วิทยากรใช้วิธีการสอนเชิงนันทนาการ (พระครูสังฆรักษ์วิสิทธิ์ ฒมวโร (วัฒน์คุณ), 2549: 101-102) ด้านการบริหารจัดการ สำนักปฏิบัติธรรมที่ดีจะเตรียมพร้อมในเรื่องของสถานที่และวิทยากรแล้ว สิ่งจำเป็นที่จะต้องเตรียมพร้อมคือในส่วนของการบริหารจัดการเพื่อความเป็นมาตรฐานและควรมีประสิทธิภาพในการจัดการและพัฒนาสำนักปฏิบัติธรรมให้ความสะดวกและให้เป็นที่เคารพศรัทธาเข้ามาประพฤติปฏิบัติธรรมของเหล่าสาธุชนพุทธบริษัทได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหากังวาล ธีรธมโม กล่าวไว้ว่า สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด ต้องมีจัดทำบัญชีรายรับ-จ่าย ให้เป็นระบบโปร่งใสชัดเจนตรวจสอบได้ บัญชีการเงินของสำนักปฏิบัติธรรมควรแยกจากบัญชีวัด จัดทำสถิติผู้เข้ารับการปฏิบัติธรรม มีการตั้งทุนเพื่อการเผยแผ่ของสำนักปฏิบัติธรรม ประชาสัมพันธ์กิจกรรมผ่านทางสื่อ และจัดทำสื่อการปฏิบัติธรรม(พระมหากังวาล ธีรธมโม), 2557: ก-ข)

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ด้านสถานที่ ควรจัดอาคารสถานที่พักของอุบาสกพัก เมื่อเกิดฝนตกในช่วงเวลาการฝึกอบรม
2. ด้านบุคลากร ควรจัดการรักษาความปลอดภัย ควรมีการกำหนดเวลาการออกนอกสถานที่ของผู้อบรม ในเวลาวิกาล การป้องกันงูพิษแปลกปลอมเข้ามาขโมยสิ่งของ
3. ด้านการบริหารจัดการ ควรมีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมการฝึกอบรมให้กว้างขวางออกไป เป็นกระบวนการอย่างมีระบบ

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพเพื่อจะได้ทราบรายละเอียดด้วยการสัมภาษณ์ (Interview) โดยแบบสัมภาษณ์ รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เช่น พระสังฆาธิการ ไวยาวัจกร กรรมการวัด หรือผู้นำชุมชน เป็นต้น
2. ควรศึกษาจากกลุ่มประชากรหรือกลุ่มตัวอย่างที่มากกว่านี้เช่นระดับจังหวัดหรือระดับภาคเป็นต้นเพื่อศึกษาข้อมูลว่ามีกลยุทธ์การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมมีความเหมือนหรือแตกต่างจากการวิจัยครั้งนี้

บรรณานุกรม

(1) หนังสือ

- กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2553). **สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด**
ดีเด่น 2553. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- พระระพี น พุทธสาโร. (2544). **คู่มือสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม**.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2560). **ระเบียบมหา**
เถรสมาคมว่าด้วยสำนักปฏิบัติธรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพระพุทธศาสนา
แห่งชาติ.

(2) วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์

- พระมหานภดล สุวณฺณเมธี. (2551). “การศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการฝึกอบรมเยาวชนของค่าย
คุณธรรมวัดบรรพตสถิต จังหวัดลำปาง”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิต
วิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาวิชัย ยติชโย. (2551). “การศึกษาการพัฒนาวัดนาคเป็นสำนักปฏิบัติธรรมในคัมภีร์
พระพุทธศาสนา”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**.
บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูสังฆรักษ์วิสิทธิ์ ธรรมวโร. (2549). “ความคิดเห็นของนักเรียนต่อการปฏิบัติธรรมของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี แห่งที่ 2”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหากังวาล ธีรธมโม. (2557). “การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(3) เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่และเอกสารอื่น ๆ:

สำนักงานเจ้าคณะอำเภอบางสะพาน. (2560). **แบบรายงานผลของสำนักปฏิบัติธรรมจังหวัดในอำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ประจำปีพุทธศักราช 2560**. ประจวบคีรีขันธ์: สำนักงานเจ้าคณะอำเภอบางสะพาน.

**การบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5
ของคณะสงฆ์อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี**
**Management of The Five Precepts Observing Village Project of Sangha
Administrators Bangplama District, Suphanburi Province**

พระมหาพงษ์ศักดิ์ รัตนธำณ*
ประเสริฐ ธิลาอ** พระมหากฤษณา กิตติโสภณ***
Phrakritsanaphon Gunangkaro,
Prasert Thilao, Phramaha Krisada Kittisobhano.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี 2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

ระเบียบวิธีวิจัยเป็นแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ เป็นการสำรวจด้วยแบบสอบถามซึ่งมีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.725 กับกลุ่มตัวอย่าง คือ พระสงฆ์อำเภอบางปลาม้า จำนวน 251 รูป ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าเอฟ ด้วยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และงานวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 รูป/คน โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา สรุปเป็นความเรียง และตารางความถี่

ผลการวิจัยพบว่า

1. พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.67$, S.D. =0.617) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ ด้านการจัดองค์กรด้านการวางแผน ด้านการกำกับดูแล ด้านการอำนวยความสะดวก และด้านงานบุคลากร ตามลำดับ

---

* หลักสูตรพุทธมหาบัณฑิต สาขาภาควิชาการจัดการเชิงพุทธ ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

** ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

*** ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี โดยจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล คือ อายุ พรรษา ระดับการศึกษาแผนกธรรม ระดับการศึกษาแผนกบาลี ระดับการศึกษาทางโลก และตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน พบว่า พระสงฆ์มีอายุ ระดับการศึกษาแผนกธรรม ระดับการศึกษาแผนกบาลี ระดับการศึกษาทางโลก และตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบันต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ส่วนพระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

3. ปัญหาและอุปสรรคต่อการบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า คณะสงฆ์อำเภอบางปลาม้าขาดความเข้าใจในเรื่องวัตถุประสงค์และขั้นตอนในการดำเนินโครงการ ไม่กระจายอำนาจหน้าที่ให้ชัดเจน ไม่คัดเลือกคนที่มีความรู้เหมาะสมกับตำแหน่งงานที่รับผิดชอบ ไม่ประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร จึงขาดบุคลากรที่เชี่ยวชาญและมีความรู้ความสามารถที่เข้ากับงานของโครงการ ไม่สร้างแรงจูงใจให้พระสงฆ์เกิดความยินดีต่อการปฏิบัติงานของโครงการ การติดต่อประสานงานระหว่างภาครัฐ เอกชน และประชาชนที่ล่าช้า และการเฝ้าติดตามผลประเมินผลการดำเนินงานของโครงการ ไม่ได้ตามระยะเวลาที่กำหนด

ข้อเสนอแนะต่อการบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า คณะสงฆ์อำเภอบางปลาม้าควรศึกษาทำความเข้าใจในวัตถุประสงค์และขั้นตอนในการดำเนินโครงการ กระจายอำนาจหน้าที่ให้ชัดเจน จัดฝึกอบรมคัดเลือกคนที่มีความรู้เหมาะสมกับตำแหน่งงานที่รับผิดชอบ ประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร สร้างแรงจูงใจให้พระสงฆ์เกิดความยินดีต่อการปฏิบัติงานของโครงการ นำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการติดต่อประสานงานระหว่างภาครัฐ เอกชน และประชาชน ตรวจสอบติดตามผลประเมินผลการดำเนินงานของโครงการตามระยะเวลาที่กำหนด ขับเคลื่อนโครงการด้วยการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจที่จะปฏิบัติตนให้เกิดประโยชน์ต่อชาติบ้านเมือง จัดทำแผ่นป้ายประชาสัมพันธ์ รณรงค์เชิญชวนให้ประชาชนเห็นคุณค่าของการรักษาศีลว่าสำคัญต่อการดำเนินชีวิต ณ บริเวณหน้าวัดหรือในพื้นที่ชุมชน มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อการทำงานร่วมกันระหว่างชาวบ้าน หน่วยงานราชการ กับคณะสงฆ์, หาจุดแข็งและประโยชน์หรือคุณค่าจากโครงการนี้แล้วนำเสนอให้เป็นที่ยอมรับ, พัฒนาตนเองโดยการแสวงหาความรู้เทคนิคใหม่ๆ จัดกิจกรรมจิตอาสาเพื่อสร้างสังคมให้มีความสามัคคีมีแรงจูงใจที่จะทำประโยชน์เพื่อตนและเพื่อสังคมที่สงบสุข จัดตั้งศูนย์กลางในระดับหมู่บ้านหรือชุมชน ผู้นำหมู่บ้านหรือชุมชนให้การสนับสนุนการดำเนินโครงการทั้งด้านกำลังคนอาหารและน้ำช่วยดูแลการขับเคลื่อนโครงการอย่างเต็มกำลัง

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ; การจัดการโครงการ; หมู่บ้านรักษาศีล 5

Abstract

The objectives of this study were Research: 1. To study Management of The Five Precepts Observing Village Project of Sangha Administrators at Bangplama District, Suphanburi Province 2. To compare monks' opinions towards management of The Five Precepts Observing Village Project of Sangha Administrators at Bangplama District, Suphanburi Province by lassified by personal status and 3. To study Problems, obstacles and recommendations about management of The Five Precepts Observing Village Project of Sangha Administrators at Bangplama District, Suphanburi Province

Methodology was the mixed methods Research: The quantitative research applying survey method collected data from 251 samples who were Buddhist monks at Bangplama District using questionnaires with the confidence value at 0.725. The data were analyzed by descriptive statistics; frequency, percentage, mean, standard deviation, F-test, one-way analysis of variance, ANOVA. The qualitative research collected data from 10 key informants with in-depth-interviewing and analyzed data by descriptive interpretation

Findings of the research were as follows:

1. Monks by overall, had opinions towards the management of The Five Precepts Observing Village Project of Sangha Administrators at Bangplama District, Suphanburi Province at high level ($\bar{x}=3.67$, S.D. =0.617) Each aspect was also at high level namely; Planning Organizing Staffing Directing Controlling. Monks had opinions towards management of The Five Precepts Observing Village Project of Sangha Administrators at Bangplama District, Suphanburi Province at high levels in all these aspects,

2. The comparison of the opinions of the monks towards management of The Five Precepts Observing Village Project of Sangha Administrators at Bangplama District, Suphanburi Province by classified by personal status, it was found that monks with different ordained age, levels of education, Dharma and Pali education, formal educational levels and current Positions had different opinions towards the management of The Five Precepts Observing Village Project of Sangha Administrators at Bangplama District, Suphanburi Province at statistical significant level of 0.05, accepting set hypothesis. While monks with different age did not have different opinions towards the management of The Five Precepts Observing Village

Project of Sangha Administrators at Bangplama District, Suphanburi Province, herefore, rejecting the set hypothesis.

3. Problems and obstacles of management of The Five Precepts Observing Village Project of Sangha Administrators Bangplama District Suphanburi Province found The Sangha Administrators Bangplama District lacked understanding of objectives and procedures for project implementation. District Sangha Administrators do not clearly empower authority, do not select people with knowledge suitable for the position of responsibility do not evaluate the performance of personnel Therefore, the project lacked skilled and knowledgeable personnel who are compatible with the work of the project, do not motivate monks to be pleased with the project performance. Liaison between government and private sector and the public is delayed. And visiting, monitoring and evaluating the project's performance were not carried out in the proper timeframe.

Recommendations for the management of The Five Precepts Observing Village Project of Sangha Administrators at Bangplama District, Suphanburi Province are that Sangha Administrators should study to understand the objectives and procedures of the project. District Sangha Administrators need to give out orders clearly with decentralized authority. Organize training and recruit people with knowledge suitable for the position of responsibility. Evaluate the performance of personnel Motivate monks to be pleased with the project's performance Modern technology should be used to coordinate between government, private and public sectors. Project inspection and site visits to follow up the evaluate the project's performance at the specified period of time.

The findings from in-depth interviews revealed that Sangha Administrators at Bangplama District undertake the project by promoting knowledge and understanding that will benefit the nation. create a public relations sign, campaign to invite people in the village at the monasteries entrances to encourage community to have good relations with government agencies and Sangha Order. Find strengths and benefits or values from this project and offer them to be accepted. Have the knowledge and knowledge in line with the ability to develop themselves by seeking new knowledge and techniques The campaign to invites people to see the value of keeping the sacraments important to life Organize volunteer activities to create a harmonious society with benefits for themselves

and for a peaceful society. Establish community centers at the village or community. Village or community leaders should support the project implementation in terms of manpower, food and water, help oversee the project with full force and capability.

Keywords: Management; Project Management; The Five Precepts Observing Village Project.

บทนำ

ประเทศไทยเป็นดินแดนพระพุทธศาสนา ประชาชนอาศัยอยู่ร่วมกันอย่างสันติภาพ เพราะต่างมุ่งสร้างกุศลคุณงามความดี โดยยึดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการดำเนินชีวิต เว้นจากการเบียดเบียนกัน ประกอบสัมมาอาชีวะ ชื่อสัตย์ สุจริต สถาบันพระปกเกล้า (2555 น. 6) เมื่อเวลาแปรเปลี่ยนไปกลับพบว่า ประชาชนเกิดความขัดแย้งกันอย่างรุนแรง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปรากฏการณ์ความรุนแรงทางการเมืองที่เกิดขึ้นตั้งแต่ในช่วงปี พ.ศ.2549-2553 นำมาซึ่งการสูญเสียชีวิตไม่ต่ำกว่า 100 คน บาดเจ็บอีกจำนวนมาก รวมถึงผู้สูญหายอีกจำนวนหนึ่งที่ยังไม่ปรากฏข้อมูล อีกทั้งความสูญเสียทางวัตถุ อาคาร สถานที่ต่างๆ อีกหลายแห่ง สังคมไทยในช่วงที่ผ่านมาเป็นยุคแห่งความหวาดกลัวและหวาดระแวง ที่ประชาชนไม่สามารถพูดคุยเรื่องความคิดเห็นทางการเมืองเป็นการทั่วไป แม้กระทั่งการพูดคุยกับญาติหรือเพื่อนสนิท ในหลายชุมชนมีกลุ่มคนที่มีความคิดเห็นแตกต่างทางการเมืองกันอย่างชัดเจน เกิดการบ่มเพาะความเกลียดชังกัน จากการเลือกรับสื่อที่นำเสนอความคิดเห็นทางการเมืองที่สอดคล้องกับมุมมองของตน และแบ่งขั้วแยกกันอย่างเห็นได้ชัด จากความรุนแรงที่กล่าวมาอันนำมาซึ่งการสูญเสียอย่างประเมินค่ามิได้ และเกิดสภาพสังคมแห่งความหวาดระแวง คำถามที่ตามมาคือรากเหง้าของปัญหาของสังคมไทยคืออะไร ซึ่งมีหลายฝ่ายพยายามให้คำอธิบายต่อปัญหาดังกล่าวว่าเป็นการแข่งขันเชิงอำนาจ การทุจริตประพฤติมิชอบของผู้มีอำนาจ ความรู้สึกที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม การถูกเลือกปฏิบัติ ช่องว่างทางเศรษฐกิจและสังคมระหว่างคนจนกับคนรวย ตลอดจนโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรที่แตกต่างกัน

แม้ในปัจจุบันปัญหาดังกล่าวก็ยังคงมีอยู่ให้เห็นกันบ่อยครั้งผ่านสื่อต่างๆ จนกลายเป็นปัญหาที่แก้ไขได้ยากยิ่ง แม้ที่บ้านเมืองจะมีกฎหมาย มีเจ้าหน้าที่คอยดูแลคุ้มครองความปลอดภัยแต่ก็ยังมีคนที่ขาดสติไร้ศีลธรรมทำผิดกฎหมาย บ้านเมืองสร้างความความเดือดร้อนให้สังคมอย่างต่อเนื่อง อนึ่ง ในทางพระพุทธศาสนามีแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว คือ การแก้ไขปัญหาที่ต้นเหตุของปัญหานั้นๆ จึงจะได้รับประโยชน์และสามารถสลายปัญหาได้ เพราะหากแก้ไขไม่ถูกจุดทำไม่ถูกที่และไม่ถูกเวลาย่อมไม่ได้ผล ทั้งจะยิ่งทำให้ปัญหาขยายตัวออกไปไม่จบสิ้นอันสืบเนื่องมาจากสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาทั้งหมดไม่ว่าจะเกี่ยวกับสารเสพติด เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองเป็นต้น ล้วนแล้วเกิดมาจากบุคคลในชาติ

บ้าน เมื่อมองของเราปล่อยปละละเลย ไม่รักษา ศิล และ ปฏิบัติธรรม จึงได้รับผลกระทบดังที่ปรากฏอยู่นี้

คณะสงฆ์ไทย โดยเจ้าประคุณสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า มังคลาจารย์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช มีดำริที่จะเสริมสร้างความปรองดองและสมานฉันท์ของคนในชาติ ให้เกิดความสงบสันติสุข มีความสามัคคี กลมเกลียวกัน โดยให้พุทธศาสนิกชนได้นำหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาไปพัฒนาชีวิต ครอบครัว ชุมชนและสังคม ด้วยการเน้นการรณรงค์และส่งเสริมสนับสนุนให้มี “หมู่บ้านรักษาศีล 5” ขึ้น ในทุกภาคส่วนของประเทศ เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2556 ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ซึ่งนำโดย พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ได้ให้แนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว (เมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม 2557) โดยการให้ทุกภาคส่วนร่วมมือกันดำเนินการในเรื่องการสร้างความปลอดภัยและสมานฉันท์ และทำให้ประชาชนมีความรักความสามัคคีกัน โดยเริ่มจากครอบครัว หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด ซึ่งจะนำพาประเทศก้าวไปข้างหน้าอย่างปลอดภัยยั่งยืน

อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ฝ่ายบ้านเมืองแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 14 ตำบล 127 หมู่บ้าน องค์การบริหารส่วนตำบล 14 แห่ง เทศบาลตำบล 4 แห่ง มีประชากรรวมทั้งสิ้น 84,848 คน เป็นชาย 41,625 คน เป็นหญิง 43,223 คน ฝ่ายคณะสงฆ์แบ่งเขตการปกครองคณะสงฆ์ออกเป็น 15 ตำบล 75 วัด เมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม 2558 ได้มีพิธีเปิดโครงการหมู่บ้านศีล 5 ชาวประชาเป็นสุข โดยคณะสงฆ์อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ณ วัดดาว อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี มีประชาชนสมัครเข้าร่วมโครงการทั้งสิ้น 65,110 คน อนึ่ง จากจำนวนผู้ที่สนใจเข้าร่วมโครงการมี 77 % แต่เป็นเพียงการเข้าร่วมที่เป็นรูปธรรมเท่านั้น แต่ยังคงมีความประพฤติดีศีลอยู่เช่นเดิม ทำเพียงแค่สมาทานศีลแล้วก็จบกันที่ตรงนั้นไม่มีการนำมาปฏิบัติกันอย่างจริงจัง กล่าวได้ว่าโครงการยังไม่สัมฤทธิ์ผลเป็นนามธรรม ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาแนวทางการบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ว่ามีองค์ประกอบและวิธีดำเนินการอย่างไรให้โครงการนี้เข้าถึงประชาชนอีก 23 % ได้ เกิดสัมฤทธิ์ผลเป็นนามธรรม และประสบผลสำเร็จ ในอนาคตอันใกล้

1. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

2. ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ใช้แนวคิดของพระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2549 น. 3 – 5) แนวคิดเกี่ยวกับหลักการบริหารจัดการ “POSDC” ซึ่งประกอบไปด้วย การวางแผน (Planning) การจัดองค์กร (Organizing) งานบุคลากร (Staffing) การอำนวยการ (Directing) การกำกับดูแล (Controlling)

2. ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรต้น (Independent Variables) ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล คือ อายุ พรรษา ระดับการศึกษาแผนกธรรม ระดับการศึกษาแผนกบาลี ระดับการศึกษาทางโลก และตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ ความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี มี 5 ด้าน คือ การวางแผน (Planning) การจัดองค์กร (Organizing) งานบุคลากร (Staffing) การอำนวยการ (Directing) การกำกับดูแล (Controlling)

3. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรในการวิจัย ได้แก่ พระสงฆ์ในเขตปกครองอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 673 รูป ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูป/คน

4. ขอบเขตด้านสถานที่ (พื้นที่)

พื้นที่ในการวิจัย ได้แก่ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

5. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ดำเนินการวิจัยตั้งแต่เดือนตุลาคม 2561 ถึงเดือน มีนาคม 2562 รวม 6 เดือน

3. สมมติฐานการวิจัย

1. พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี แตกต่างกัน

2. พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี แตกต่างกัน

3. พระสงฆ์ที่มีระดับการศึกษาแผนกธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี แตกต่างกัน

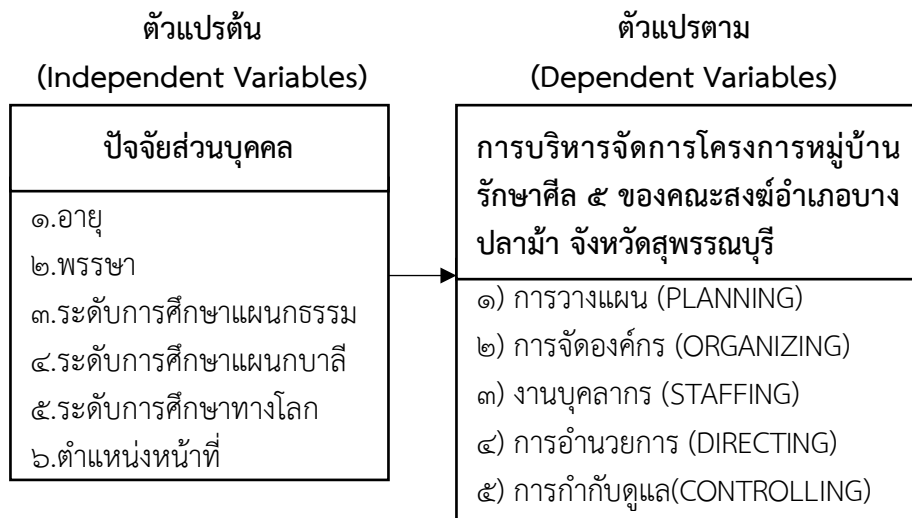
4. พระสงฆ์ที่มีระดับการศึกษาแผนกบาลีต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี แตกต่างกัน

5. พระสงฆ์ที่มีระดับการศึกษาทางโลกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี แตกต่างกัน

6. พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบันต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี แตกต่างกัน

4. กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างกรอบแนวคิดเพื่อการวิจัย ดังแสดงไว้ดังนี้

5. วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัยเป็นแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ เป็นการสำรวจด้วยแบบสอบถามซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.725 กับกลุ่มตัวอย่าง คือ พระสงฆ์อำเภอบางปลาม้า จำนวน 251 รูป ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าเอฟ ด้วยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และงานวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 รูป/คน โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา สรุปเป็นความเรียง และตารางความถี่

6. ผลการวิจัย

6.1 ผลการศึกษาสภาพทั่วไปในการบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

1) ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า พระสงฆ์ที่ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่ มีอายุระหว่าง 41 ปีขึ้นไป มีจำนวน 118 รูป คิดเป็นร้อยละ 47.0 มีพรรษาระหว่าง 1 – 10 ปี มีจำนวน 133 รูป คิดเป็นร้อยละ 53.0 มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา มีจำนวน 109 รูป คิดเป็นร้อยละ 43.4 ไม่มีวุฒิปริญญาธรรม มีจำนวน 212 รูป คิดเป็นร้อยละ 84.5 มีการศึกษาระดับประถมศึกษา มีจำนวน 110 รูป คิดเป็นร้อยละ 43.8 และไม่มีตำแหน่ง มีจำนวน 189 รูป คิดเป็นร้อยละ 75.3

2) ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

พระสงฆ์ที่มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=3.67$, S.D. =0.617) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ ด้านการจัดองค์กรด้านการวางแผน ด้านการกำกับดูแล ด้านการอำนวยความสะดวก และด้านงานบุคลากร ตามลำดับ

6.2 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี” ครั้งนี้ ทำให้ทราบถึงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอในการแก้ไข ซึ่งจำแนกเป็นรายด้าน ดังนี้

1) ปัญหา อุปสรรค คือ

ด้านการวางแผน พบว่า คณะสงฆ์อำเภอบางปลาม้าขาดความเข้าใจในเรื่องวัตถุประสงค์ของโครงการ และขั้นตอนในการดำเนินโครงการไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

ด้านการจัดองค์กร พบว่า ผู้บริหารระดับสูงใช้อำนาจในการสั่งการผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาให้ปฏิบัติหน้าที่ตามที่ตนมอบหมายไม่ได้เต็มที่ จนละเลยหน้าที่ทำให้โครงการดำเนินไปอย่างล่าช้าและไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ และคณะสงฆ์อำเภอบางปลาม้าไม่มีการกระจายอำนาจหน้าที่ตามขั้นตอนตามลำดับขั้นให้ชัดเจน

ด้านงานบุคลากร พบว่า คณะสงฆ์อำเภอบางปลาม้าไม่มีการคัดเลือกคนที่มีความรู้ความสามารถและเหมาะสมเข้ามารับหน้าที่ในตำแหน่งงานที่รับผิดชอบ ไม่มีการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร จึงขาดบุคลากรที่เชี่ยวชาญและมีความรู้ความสามารถที่เข้ากับงานของโครงการ

ด้านการอำนวยความสะดวก พบว่า ผู้นำในการดำเนินโครงการไม่มีเชี่ยวชาญในการสร้างแรงจูงใจให้พระสงฆ์เกิดความยินดีต่อการปฏิบัติงานของโครงการ และคณะสงฆ์อำเภอบางปลาม้าได้ร่วมมือกับหน่วยงานอื่นๆ มีการติดต่อประสานงานระหว่างภาครัฐ เอกชน และประชาชนที่ล่าช้า

ด้านการกำกับดูแล พบว่า คณะสงฆ์อำเภอบางปลาม้าเยี่ยมชมติดตามผลการดำเนินงานของโครงการไม่ได้ตามระยะเวลาที่กำหนด ไม่มีการประเมินผลการปฏิบัติงานของคณะสงฆ์อำเภอบางปลาม้า

2) ข้อเสนอแนะ คือ

ด้านการวางแผน พบว่า คณะสงฆ์อำเภอบางปลาม้าควรศึกษาทำความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของโครงการว่ากำหนดไว้อย่างไร และควรการดำเนินโครงการตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ รวมทั้งจัดฝึกอบรมสัมมนาแนะแนวทางดำเนินโครงการก่อนปฏิบัติงานจริง

ด้านการจัดองค์กร พบว่าผู้บริหารระดับสูงควรใช้อำนาจในการสั่งการผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาที่มีอยู่ให้ปฏิบัติหน้าที่ตามที่ตนมอบหมาย เพื่อให้โครงการดำเนินไปได้อย่างรวดเร็วเป็นไปตามวัตถุประสงค์ และคณะสงฆ์อำเภอบางปลาม้าควรกระจายอำนาจหน้าที่ตามขั้นตอนตามลำดับชั้นให้ชัดเจน

ด้านงานบุคลากร พบว่า คณะสงฆ์อำเภอบางปลาม้าควรให้มีการคัดเลือกคนที่มีความรู้ความสามารถเข้ามารับหน้าที่ในตำแหน่งงานที่รับผิดชอบ ให้มีความเหมาะสมกับงาน ควรมีการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร และควรมีการจัดฝึกอบรมสัมมนาเพื่อพัฒนาบุคลากรให้ได้มาซึ่งบุคลากรที่เชี่ยวชาญและมีความรู้ความสามารถและมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของโครงการ

ด้านการอำนวยการ พบว่า ผู้นำในการดำเนินโครงการที่ควรมีเชี่ยวชาญในการสร้างแรงจูงใจให้พระสงฆ์เกิดความยินดีต่อการปฏิบัติงานของโครงการ และคณะสงฆ์อำเภอบางปลาม้าควรติดต่อประสานงานระหว่างภาครัฐ เอกชน และประชาชนให้ความรู้แก่หน่วยงานนั้นๆ จนเข้าใจวัตถุประสงค์ของโครงการ

ด้านการกำกับดูแล พบว่า คณะสงฆ์อำเภอบางปลาม้าควรเยี่ยมชมติดตามผลการดำเนินงานของโครงการตามระยะเวลาที่กำหนด และควรมีการประเมินผลการปฏิบัติงานของคณะสงฆ์อำเภอบางปลาม้า

7. อภิปรายผลการวิจัย

7.1 ผลการศึกษาระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี โดยการจำแนกตามภาพรวมและรายด้าน

โดยภาพรวม พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.67$, S.D.=0.617) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญต่อการบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 โดยการนำของเจ้าคณะอำเภอบางปลาม้าที่คอยสนองงานของคณะสงฆ์ในการขับเคลื่อนโครงฯ ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยทั้งคอยอำนวยการ

พระสังฆาธิการเจ้าคณะผู้ปกครองช่วยกันสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้นำท้องถิ่น ชาวบ้านหรือชุมชนมีความตื่นตัวกับโครงการฯ และมีความเข้าใจเกี่ยวกับการรักษาศีล 5 มากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระธิดิ ญาณเมธี (พิฑะวงค์ 2559) ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของผู้นำท้องถิ่นที่มีต่อการส่งเสริมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ตำบลเหมืองจี้ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน” ผลการวิจัยพบว่าระดับบทบาทในการส่งเสริมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ตำบลเหมืองจี้ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.18

7.2 ผลการเปรียบเทียบการบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี โดยการจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

สมมติฐานที่ 1 พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย แสดงให้เห็นว่าพระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน จะมีความสามารถในการบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 แตกต่างกัน เพราะพระสงฆ์ที่มีอายุมากจะมีประสบการณ์ในการทำงาน และเป็นที่เคารพศรัทธาของคนในชุมชนมากกว่าพระสงฆ์ที่มีอายุน้อย แต่พระสงฆ์ที่มีอายุน้อยถ้ามีความรู้ก็สามารถบริหารคณะสงฆ์ได้ทุกอย่างก็ประสบการณ์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหามณเฑียร วรธมโม (ซ้ายเกลี้ยง 2553) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพังงา” ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบระดับบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดพังงา จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า พระสังฆาธิการที่มีอายุต่างกัน มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 2 พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย เนื่องจากพระสงฆ์แม้จะมีพรรษาต่างกันแต่ก็สามารถที่จะบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ได้ เพราะการบริหารของคณะสงฆ์ต้องอาศัยผู้ที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ ดังนั้นถึงจะมีพรรษาที่ต่างกันก็สามารถช่วยบริหารจากคณะสงฆ์ได้ และเป็นกำลังในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสันติธรรมามิริต (บุญชัย สนติกโร 2554) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคลโดยรวม พระสังฆาธิการที่มีพรรษาต่างกัน มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี ไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 3 พระสงฆ์ที่มีระดับการศึกษาแผนกธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์จะจบนักธรรมชั้นไหน ก็

สามารถมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ได้ เพราะภูมิความรู้ในแต่ละระดับชั้นถึงแม้จะไม่เท่ากัน แต่ถ้ามีความเข้าใจในการบริหารจัดการโครงการฯ ก็สามารถมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสุภากร วฑฒโน (จาตุรธรรมวงษ์ 2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มี วุฒิการศึกษาทางธรรม แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 4 พระสงฆ์ที่มีระดับการศึกษาแผนกบาลีต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย แสดงให้เห็นว่าพระสงฆ์ที่เป็นมหาเปรียญ ประโยคสูงๆ จะมีประสบการณ์และทักษะในการบริหารมากกว่า ซึ่งโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ต้องอาศัยทรัพยากรหลายอย่างในการขับเคลื่อน เพราะฉะนั้นผู้ที่มีประสบการณ์และความสามารถจึงจะบริหารโครงการได้ดีกว่าผู้ที่ยังขาดประสบการณ์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระพงษ์ชัย ชยวิโส (พุทธวิชิตกุล 2557) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานบริหารงานโครงการพระธรรมจาริกส่วนภูมิภาค” ผลการวิจัยพบว่าเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระธรรมจาริกต่อการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของ สำนักงานบริหารงานโครงการพระธรรมจาริกส่วนภูมิภาค จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า พระธรรมจาริกที่มีระดับการศึกษาเปรียญธรรม ต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีความคิดเห็นแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐาน

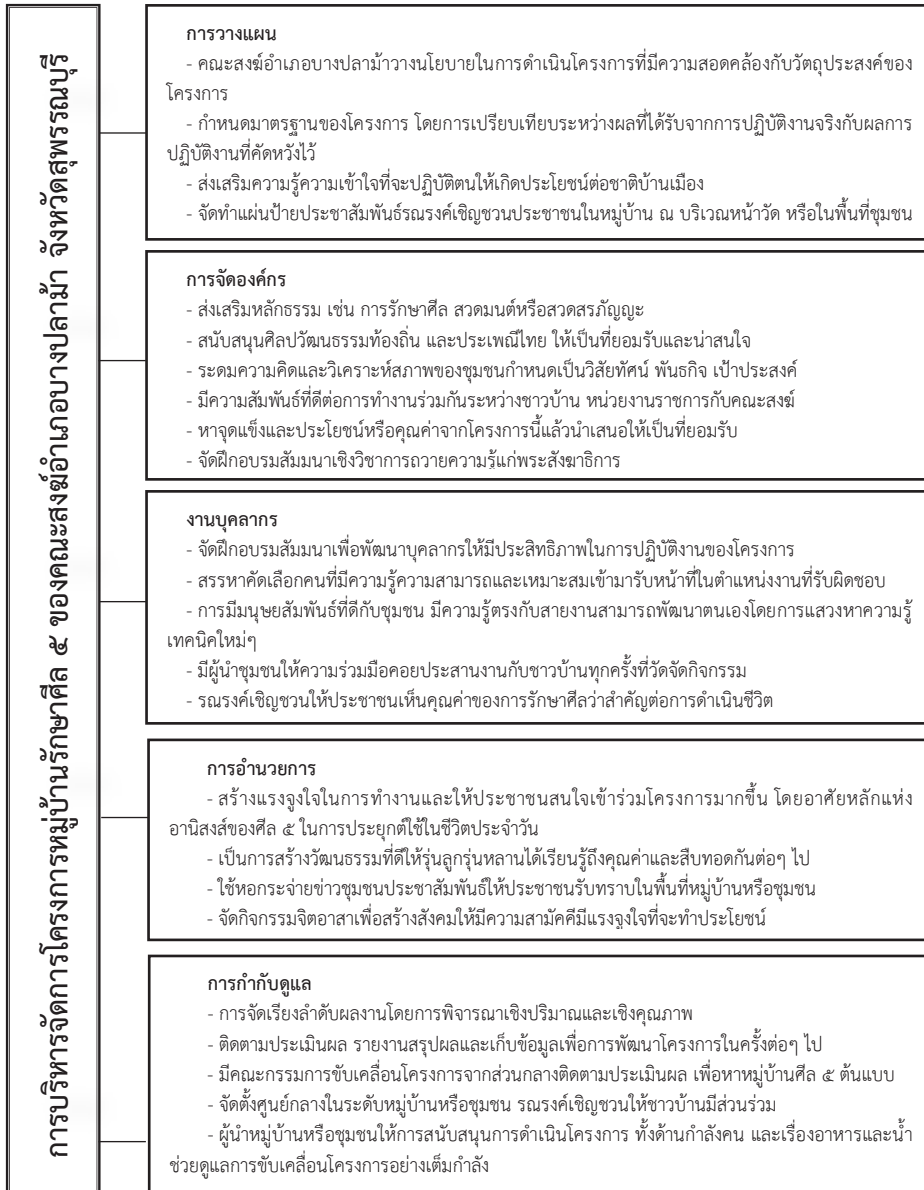
สมมติฐานที่ 5 พระสงฆ์ที่มีระดับการศึกษาทางโลกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์ที่มีการศึกษาทางโลกต่างกันจะมีความรู้ความสามารถที่แตกต่างกันเพราะระดับการศึกษาที่เป็นสิ่งหนึ่งที่สามารถชี้วัดระดับความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสมยศ งามเชษฐ (ปรีธะ 2559) ได้วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมในการบริหารโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะกรรมการจังหวัดระยอง” ผลการวิจัยพบว่า ระดับการศึกษาที่ต่างกัน มีผลทำให้ความคิดเห็นของคณะกรรมการบริหารโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 จังหวัดระยอง แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.001 ตามลำดับซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 6 พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบันต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย แสดงให้เห็นว่าพระสงฆ์ที่มีตำแหน่งหน้าที่ต่างกัน ความรับผิดชอบก็แตกต่างกันไปตามหน้าที่ของแต่ละรูป เจ้าคณะอำเภอก็มีหน้าที่วางนโยบายกำหนดแนวทางในการดำเนินงาน บริหารกิจการของคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย พระสงฆ์ในเขต

ปกครองก็มีหน้าที่ปฏิบัติงานตามมติคณะสงฆ์ให้เป็นไปได้ด้วยความเรียบร้อยดีงาม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสันติธรรมมาภีรต (บุญชัย สนติกโร 2554) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดราชบุรี” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี จำแนกตามสภาพส่วนบุคคลโดยรวม พระสังฆาธิการที่มีตำแหน่งและประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ต่างกัน มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

8. สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

จากการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้รับองค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้ คือ ทำให้ทราบถึงหลักการบริหารจัดการ 5 ด้านคือ ด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์กร ด้านงานบุคลากร ด้านการอำนวยความสะดวก และด้านการกำกับดูแล มาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ต่อไป ผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นแผนภาพองค์ความรู้ได้ ดังนี้

จากแผนภาพองค์ความรู้ ผู้วิจัยได้รับองค์ความรู้จากการศึกษาในครั้งนี้ ซึ่งจะนำไปสู่การบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ให้ดียิ่งขึ้น สรุปได้ดังนี้

การวางแผน การบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการวางแผน ได้แก่ คณะสงฆ์อำเภอบางปลาม้าวางนโยบายในการดำเนินโครงการที่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการ, กำหนดมาตรฐานของโครงการ โดยการเปรียบเทียบระหว่างผลที่ได้รับจากการปฏิบัติงานจริงกับผลการปฏิบัติงานที่คาดหวังไว้, ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจที่จะปฏิบัติตนให้เกิดประโยชน์ต่อชาติบ้านเมือง, จัดทำแผ่นป้ายประชาสัมพันธ์รณรงค์เชิญชวนประชาชนในหมู่บ้าน ณ บริเวณหน้าวัดหรือในพื้นที่ชุมชน

การจัดองค์กร การบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการจัดองค์กร ได้แก่ ส่งเสริมหลักธรรม เช่น การรักษาศีล สวดมนต์ หรือสวดสรภัญญะ, สนับสนุนศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และประเพณีไทย ให้เป็นที่ยอมรับและน่าสนใจ, ความคิดและวิเคราะห์สภาพของชุมชนกำหนดเป็นวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์, มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อการทำงานร่วมกันระหว่างชาวบ้าน หน่วยงานราชการกับคณะสงฆ์, หาจุดแข็งและประโยชน์หรือคุณค่าจากโครงการนี้แล้วนำเสนอให้เป็นที่ยอมรับ, จัดฝึกอบรมสัมมนาเชิงวิชาการถวายความรู้แก่พระสังฆาธิการให้เกิดความเข้าใจถึงวัตถุประสงค์และคุณค่าของโครงการอย่างแท้จริง

งานบุคลากร การบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านงานบุคลากร ได้แก่ จัดฝึกอบรมสัมมนาเพื่อพัฒนาบุคลากรให้มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของโครงการ, สรรหาคัดเลือกคนที่มีความรู้ความสามารถและเหมาะสมเข้ามารับหน้าที่ในตำแหน่งงานที่รับผิดชอบ, การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน มีความรู้ตรงกับสายงานสามารถพัฒนาตนเองโดยการแสวงหาความรู้เทคนิคใหม่ๆ, มีผู้นำชุมชนให้ความร่วมมือคอยประสานงานกับชาวบ้านทุกครั้งที่วัดจัดกิจกรรม, รณรงค์เชิญชวนให้ประชาชนเห็นคุณค่าของการรักษาศีลว่าสำคัญต่อการดำเนินชีวิต

การอำนวยการ การบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการอำนวยการ ได้แก่ สร้างแรงจูงใจในการทำงานและให้ประชาชนสนใจเข้าร่วมโครงการมากขึ้น โดยอาศัยหลักแห่งอานิสงส์ของศีล 5 ในการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน, เป็นการสร้างวัฒนธรรมที่ดีให้รุ่นลูกรุ่นหลานได้เรียนรู้ถึงคุณค่าและสืบทอดกันต่อไป, ใช้หอกระจายข่าวชุมชนประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับทราบในพื้นที่หมู่บ้านหรือชุมชน, จัดกิจกรรมจิตอาสาเพื่อสร้างสังคมให้มีความสามัคคีมีแรงจูงใจที่จะทำประโยชน์เพื่อตนและเพื่อสังคมที่สงบสุข

การกำกับดูแล การบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการกำกับดูแล ได้แก่ การจัดเรียงลำดับผลงานโดยการพิจารณาเชิง

ปริมาณและเชิงคุณภาพ, ติดตามประเมินผล รายงานสรุปผลและเก็บข้อมูลเพื่อพัฒนาโครงการในครั้งต่อไป, มีคณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการจากส่วนกลางติดตามประเมินผลเพื่อหาหมู่บ้านศีล 5 ต้นแบบ, จัดตั้งศูนย์กลางในระดับหมู่บ้านหรือชุมชน รณรงค์เชิญชวนให้ชาวบ้านมีส่วนร่วม, ผู้นำหมู่บ้านหรือชุมชนให้การสนับสนุนการดำเนินโครงการ ทั้งด้านกำลังคน และเรื่องอาหารและน้ำช่วยดูแลการขับเคลื่อนโครงการอย่างเต็มกำลัง

9. ข้อเสนอแนะ

9.1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ด้านการวางแผน คณะสงฆ์อำเภอบางปลาม้าและหน่วยงานทุกภาคส่วนร่วมกันขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ให้เป็นไปตามตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้
2. ด้านการจัดองค์กร คณะสงฆ์อำเภอบางปลาม้าที่ได้รับการมอบหมายหน้าที่จากผู้บังคับบัญชาปฏิบัติงานหน้าที่และภาระงานของตนตามแผนงานที่กำหนดไว้
3. ด้านงานบุคลากร คณะสงฆ์อำเภอบางปลาม้าใช้บุคลากรผู้เชี่ยวชาญและมีความรู้ความสามารถที่สรรหาคัดเลือกมาได้ให้ปฏิบัติหน้าที่และงานของคณะสงฆ์
4. ด้านการอำนวยการ เจ้าคณะอำเภอต้องสร้างแรงจูงใจให้พระสงฆ์เกิดความยินดีต่อการปฏิบัติงานของโครงการ และการติดต่อประสานงานระหว่างภาครัฐ เอกชน และประชาชนต้องมีความชัดเจนและรวดเร็ว
5. ด้านการกำกับดูแล คณะสงฆ์อำเภอบางปลาม้าติดตามผลการดำเนินงานของโครงการตามระยะเวลาที่กำหนด และประเมินผลการปฏิบัติงานทุกระดับชั้น

9.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี” ผู้วิจัยขอเสนอให้ผู้ที่สนใจ ได้นำไปศึกษาวิจัยครั้งต่อไปในประเด็นดังต่อไปนี้

- 1) การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาบูรณาการกับการบริหารจัดการ เช่น หลักอิทธิบาท 4, หลักพรหมวิหาร 4 และ อริยสัจ 4 เป็นต้น
- 2) ศึกษาเกี่ยวกับระบบการบริหารจัดการโครงการต่างๆของคณะสงฆ์และของภาครัฐอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรีที่จะจัดขึ้นในครั้งต่อไป
- 3) สร้างเครื่องมือการวิจัยเพิ่มเติมนอกจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึก เช่น การสังเกตการณ์ และการสนทนากลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อมูลตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

บรรณานุกรม

(1) หนังสือ:

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). พุทธวิธีในการบริหาร. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2549.

(2) วิทยานิพนธ์:

พระครูสันติธรรมมาภีรต (บุญชัย สนติกโร). “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดราชบุรี”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ.

บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2554.

พระธรรมากร วฑฒโน (จาวสุวรรณวงษ์). “การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี”. ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2559.

พระธิตี ญาณเมธี (พิทชะวงศ์). “บทบาทของผู้นำท้องถิ่นที่มีต่อการส่งเสริมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ตำบลเหมืองจี้ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคมบัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2559.

พระพงษ์ชัย ชยวิโส (พุทธวิชิตกุล). “การบริหารทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานบริหารงานโครงการพระธรรมจาริกส่วนภูมิภาค”. ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2557.

พระมหามณเฑียร วรรณโม (ซ้ายเกลี้ยง). “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพังงา”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2553.

(3) รายงานการวิจัย:

สถาบันพระปกเกล้า. “การสร้างความปลอดภัยแห่งชาติ”. รายงานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการสร้างความปลอดภัยแห่งชาติสภาผู้แทนราษฎร, 2555.

การพัฒนาบทบาทพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี
Development of The Role of Moral Teaching Monks In Schools, Muang
District, Suratthani Province.

พระศุภชาติ สุภชาติ (อ่อนเย็น)* พระมหากังวาล ธีรธมโม** พระครูวิสุทธานันทคุณ***
Phra Supphachat Suphachato (Onyen), Phramaha Kangwal Dhiradhammo,
Phrakhru Wisutthanantakun

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพบทบาทพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อศึกษาเปรียบเทียบบทบาทพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ตามความคิดเห็นของนักเรียน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาบทบาทพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม คือการศึกษาวิจัยแบบผสมวิธี ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ ด้วยการแจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 294 ชุด ดำเนินการ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบสมมติฐานโดยใช้การทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความ แปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA) หากพบมีความแตกต่างกันจึงทำการเปรียบเทียบรายคู่ โดยมีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD) และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เจาะลึก จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 8 คน/รูป ดำเนินการวิเคราะห์และนำเสนอ ข้อมูลโดยการพรรณนาความ ตามลำดับต่อไปนี้

ผลการวิจัย พบว่า

บทบาทพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ทั้ง 4 ด้าน โดย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ก็พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก ซึ่งด้านการสอน วิชาพระพุทธศาสนาแบบบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิต มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดรองลงมาคือด้านเป็นผู้สอนหรือ ทบทวนธรรมศึกษาให้แก่ นักเรียน

---

* Master of Arts Program in Buddhist Management, Ratchaburi Sangha College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

** Ratchaburi Sangha College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

*** Ratchaburi Sangha College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

ผลการเปรียบเทียบ พบว่านักเรียนเพศต่างกันและระดับวุฒิทางธรรมศึกษาต่างกันจะมีระดับความคิดเห็นต่อบทบาทพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานีต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนนักเรียนที่มีอายุต่างกันและระดับการศึกษาต่างกันจะมีระดับความคิดเห็นต่อบทบาทพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอเมือง จังหวัด สุราษฎร์ธานี ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

คำสำคัญ: การพัฒนา, บทบาท, พระสอนศีลธรรม

Abstract

The objectives of this research were to study development of the roles of moral teaching Monks in Schools, Muang District, Suratthani province, to take comparison of the roles of moral teaching Monks in Schools, and to study obstacles and suggestions of the roles of moral teaching Monks in Schools. The sample used in research was 294. The method of this study was Mixed-Method Research. Research collecting data by the questionnaire that the researcher has created. The Reliability value 0.966. The statistics used for data analysis include frequency, percentage, mean and standard deviation. The tests of hypotheses have been performed by t-test and One Way ANOVA and Least Significant Difference (LSD)

The Finding of research was as follows:

The Role of moral teaching Monks in School, Muang District, Suratthani Province, 4 aspects as a whole had the high mean. When considering each aspect, it was found that the mean was high level, which the aspects of teaching integrated Buddhism into the way of life has highest mean. Followed by the aspects of teacher or review Dhamma Suksa for students.

The comparison results showed that student with different gender and Qualification of Dharma education were different. There are opinions on the roles of moral teaching Monks in School, Muang District, Suratthani having significantly difference at .05 level, which accepted the hypothesis. Students with different ages and different education levels had different levels of opinions on the role of moral teaching Monks in schools in Mueang District, Surat Thani Province, without statistically significant difference at .05, which rejected the hypothesis.

Keyword: Development, Role, Moral Teaching Monks

1. บทนำ

การพัฒนาบทบาทการศึกษาทางพระพุทธศาสนา ส่งเสริมให้มีการศึกษาไม่ว่าจะเป็นทางด้านธรรม เช่น เรื่อง พระนิพพาน การกำจัดอวิชชา ไตรสิกขา การเน้นปัญญา ความสำคัญของกัลยาณมิตร ความเป็นพหูสูต เป็นต้น หรือทางพระวินัย เช่น การถือนิสัยของพระนวกะ การร่วมประชุมในอุโบสถเดียวกัน การนั่งประชุมแสดงธรรมสนทนาสากัจฉา (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2544: 48) วัตถุประสงค์ของการศึกษาชีวิตความเป็นอยู่ของพระภิกษุการพัฒนาบทบาทการศึกษาพระพุทธศาสนาในสมัยพุทธกาล การศึกษาพระพุทธศาสนา ตามพุทธบัญญัติพระวินัย กุลบุตรที่จะเข้ามาสู่สถาบันแห่งนี้ต้องบรรพชาอุปสมบท สามเณรมีอายุ 7 ปีขึ้นไป พระภิกษุอายุ 20 ปีขึ้นไป ระบบการศึกษาของพระพุทธศาสนาเป็นแบบโรงเรียนกินนอน สถานศึกษาคือวัด ทุกคนเสมอภาคเท่าเทียมกันตามพระวินัย ไม่แบ่งชนชั้นวรรณะในสมัยก่อนการแต่งกายใช้ผ้าบังสุกุลตามพุทธบัญญัติ เรียบง่าย สะอาด วิธีการสอน สอนด้วยการใช้มุขปาฐะ (ปากเปล่า) สนทนา การบรรยาย การถามตอบ แบบวางกฎข้อบังคับ บทบาทของครู ครูผู้สอนมักเรียกว่า อุปัชฌาย์ อาจารย์ เป็นผู้มีบทบาทในการโอนให้การอบรมให้คำปรึกษาและสอบวัดผลด้วยตนเอง (พระครูสมุห์ณัฐเสฎฐ์ อธิาโณ, 2559: 150)

พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จึงถือกำเนิดขึ้นและเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2546 โดยมีข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ระหว่างกระทรวงวัฒนธรรมกับกระทรวงศึกษาธิการ ในการสนับสนุนงบประมาณให้พระภิกษุสงฆ์เข้าสอนในโรงเรียนทั้งระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอาชีวศึกษา และนับเป็นสิ่งที่จำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องมีการพระสอนศีลธรรมเข้าไปมีส่วนร่วมกับโรงเรียนและสถานศึกษา ส่วนกลางและส่วนภูมิภาค มีวัตถุประสงค์แรกเริ่มคือ เพื่อจัดพระสงฆ์ที่มีความรู้ ความสามารถ ทั้งในด้านปริยัติ และปฏิบัติเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนในระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอาชีวศึกษา เพื่อให้นักเรียน นักศึกษามีความรู้ ความเข้าใจในหลักธรรมของพระพุทธศาสนา เพื่อปลูกฝังให้นักเรียน นักศึกษา มีความรู้คู่คุณธรรม สามารถนำความรู้และคุณธรรมไปบูรณาการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างเหมาะสมและมีความสุข การพัฒนานักเรียน เยาวชน ให้มีความรู้ และจริยธรรมเริ่มตั้งแต่เยาว์วัย ให้ความสำคัญแก่ครอบครัวที่อบอุ่นและสถานศึกษาที่เอาใจใส่ดูแลเด็กอย่างใกล้ชิดด้วยการปลูกฝังความรู้ที่ทันโลกและคุณค่าที่ดีของวัฒนธรรมไทย(กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, 2548) การส่งเสริมบทบาทของคณะสงฆ์ให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โรงเรียนและครอบครัวต้องร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด ตลอดจนสนับสนุนให้มีการปฏิบัติธรรม และโน้มน้าวจิตใจเยาวชนให้ห่างไกลจากสิ่งชั่วร้าย หลีกเลียงสิ่งลามกอนาจาร การหมกมุ่นทางเพศก่อนวัยอันควร อันตรายและพิษภัยจากยาเสพติด การให้การศึกษาลักษณะทางพระพุทธศาสนาที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้(พระธรรมโกศาจารย์, 2549: 132)

จังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นจังหวัดหนึ่ง ที่มีการจัดให้พระมาสอนวิชาศีลธรรมในโรงเรียนเกือบทุกโรงเรียนจึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง “การพัฒนาบทบาทพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี” เพื่อศึกษาค้นคว้าให้เห็นถึงการปฏิบัติตนในทางที่ดี และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมอันดีงามของนักเรียน เพราะนอกจากได้รับการศึกษาที่ดีแล้ว ก็ควรจะได้รับ การปลูกฝังอบรมในเรื่องของการเป็นผู้ที่มีคุณธรรมจริยธรรม เพื่อเติบโตไปเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพต่อไปในอนาคตข้างหน้า

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาสภาพบทบาทพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ตามความคิดเห็นของนักเรียน
- 2.2 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบบทบาทพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอเมืองจังหวัดสุราษฎร์ธานี ตามความคิดเห็นของนักเรียน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
- 2.3 เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาบทบาทพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่อง "การพัฒนาบทบาทพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี" ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธีประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณใช้เป็นแบบสอบถามจำนวน 294 ชุด ผสมกับการวิจัยเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 8 รูป/คน

3.2 ประชากรกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 1,093 คนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยการคำนวณตามสูตรของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) ในกรณีที่ทราบจำนวนประชากร ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 เพื่อศึกษาสภาพบทบาทพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี 4 ด้าน คือ (1) ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนา (2) ด้านเป็นผู้นำนักเรียนการฝึกสมาธิ (3) ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่ นักเรียน (4) ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาแบบบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิต ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ สถานภาพ อายุ วุฒิการศึกษา และวุฒิการศึกษาทางธรรม

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 294 ชุด ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 8 รูป/คน

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมดด้วยตนเอง โดยนำหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ไปเสนอเพื่อขอความอนุเคราะห์และสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้สมบูรณ์ทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 100

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที และค่า เอฟ วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุดและในส่วนของ การวิจัยเชิงคุณภาพมีการวิเคราะห์เอกสาร และวิเคราะห์ผลการสัมภาษณ์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

4. ผลการวิจัย

1. บทบาทพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ทั้ง 4 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ก็พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก ซึ่งด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาแบบบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิต มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดรองลงมาคือด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่นักเรียน

2. ผลการเปรียบเทียบ พบว่านักเรียนเพศต่างกันและระดับวุฒิทางธรรมศึกษาต่างกันจะมีระดับความคิดเห็นต่อบทบาทพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนนักเรียนที่มีอายุต่างกันและระดับการศึกษาต่างกันจะมีระดับความคิดเห็นต่อบทบาทพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอเมือง จังหวัด สุราษฎร์ธานี ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

5. อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่องการพัฒนาบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้มีข้อสรุปที่มีความสำคัญ ผู้วิจัยอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของนักเรียนต่อการพัฒนาบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่าค่าคะแนนเฉลี่ยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากเช่นกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนนั้น เป็นวิธีการหรือขั้นตอนในการเตรียมความพร้อมของพระผู้สอน รวมทั้งมีพฤติกรรมและความรับผิดชอบต่อการสอนในรายวิชาศีลธรรม โดยมีการถ่ายทอดความรู้ตามหลักธรรม รวมทั้งการจัดกิจกรรมที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ นักเรียน โดยให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา พระผู้สอนมี

การใส่ใจในการสอน มีความรู้สึกในเนื้อหาทางธรรม ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พระครูวรดิตถานุกยุต (สังเวท คเวสโก)(2554) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของครูและนักเรียนต่อบทบาทครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม” ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อบทบาทครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม โดยรวมอยู่ในระดับมาก (พระครูวรดิตถานุกยุต (สังเวท คเวสโก), 2554: 2) และสอดคล้องกับการศึกษาของพระอนุศาสน์ อาภากรโ (สิทธิสกุลชัย) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของพระสอน ศีลธรรมในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในอำเภอนองแคะ จังหวัดสระบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของครูและนักเรียนที่มีต่อการมีส่วนร่วมของพระสอนศีลธรรม ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาในอำเภอนองแคะจังหวัดสระบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าการมีส่วนร่วมของพระสอนศีลธรรมในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาอยู่ในระดับมากทุกด้านตามลำดับ เพศชายจะได้รับเสรีภาพในการปฏิบัติตัวมากกว่าเพศหญิง ซึ่งการอบรมเลี้ยงดูเหล่านี้มีผลต่อบุคลิกภาพ และทัศนคติ หลายอย่างที่แตกต่างกัน (พระอนุศาสน์ อาภากรโ (สิทธิสกุลชัย)ค, 2555: 2) ซึ่งอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้การรับรู้ต่อการพัฒนาบทบาทพระสอนคุณธรรมจริยธรรมมีความแตกต่างกัน สอดคล้องกับการศึกษาของได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของพระสอน ศีลธรรมในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในอำเภอนองแคะ จังหวัดสระบุรี” ผลการวิจัยพบว่าระดับความคิดของนักเรียนเมื่อจำแนกตามเพศ จะมีความแตกต่างกัน นอกจากนี้ยังพบว่านักเรียนที่มีวุฒิทางธรรมศึกษาสูงกว่าจะมีระดับความคิดเห็นต่อการพัฒนาบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมากกว่านักเรียนที่มีวุฒิทางธรรมต่ำกว่า เนื่องจากนักเรียนที่มีวุฒิทางธรรมศึกษาสูงจะมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาของหลักธรรมศึกษาได้ชัดเจนและลึกซึ้งกว่า(พระครูสมุห์ฉนัญญ์เสฎฐ์ อธิญาโณ (รุ่งเรือง). 2559:1) ซึ่งเป็นไปตามหลักสูตรการสอนรายวิชาทางพุทธศาสนาที่ออกแบบหลักสูตรให้มีการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาชั้นเอกให้มีเนื้อหาที่ครอบคลุมและลึกซึ้งกว่าการเรียนธรรมศึกษาชั้นโทและชั้นตรี และการพัฒนาบทบาทพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนนั้นคือวิธีการถ่ายทอดความรู้โดยใช้หลักธรรม เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน เมื่อนักเรียนได้รับการถ่ายทอดหลักธรรมชั้นสูงกว่าจึงมีความเข้าใจในบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนได้ดีกว่า และทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักเรียนที่มีวุฒิทางธรรมศึกษาในชั้นเอก ส่วนใหญ่จะมีอายุ 17-18 ปีขึ้นไป ซึ่งเป็นวัยที่เริ่มต้นเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ เป็นช่วงวัยที่กำลังสั่งสมความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ มาพอสมควร มีความพร้อมที่จะเป็นผู้ใหญ่ สามารถแยกแยะได้ว่าสิ่งใดเป็นสิ่งที่ถูกที่ควร

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรให้พระที่มีประสบการณ์ในการสอนในรายวิชาพระพุทธศาสนาสอนให้มากขึ้น และเปลี่ยนบรรยากาศการเรียนหรือเรียนนอกสถานที่เพิ่มเติมตามความเหมาะสมของแต่ละสถานศึกษา หรือนิมนต์พระสงฆ์หรือผู้มีความรู้มาบรรยายตามโอกาสสมควร

2. ควรสนับสนุนให้พระผู้สอนมีการผลิตสื่อเพื่อการสอนให้เพียงพอและเหมาะสมกับการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา และจัดหาสื่อ วัสดุอุปกรณ์ให้สอดคล้องและครอบคลุมเนื้อหาวิชา

3. ควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เป็นไปตามแผนการสอนในรายวิชาพระพุทธศาสนา

6.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. ควรมีการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนเพื่อเอื้อต่อการพัฒนาบทบาทการสอนศีลธรรมในโรงเรียนและการประเมินผลทางคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนให้มากขึ้น

2. ควรมีการใช้พุทธสุภาษิต คำคม คำกลอนที่มีเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมการเรียนการสอนแก่นักเรียน และมีวิธีการถ่ายทอด/นำเสนอ

3. ควรมีป้ายแสดงรายชื่อนักเรียนที่มีจริยธรรมดีเด่นของโรงเรียน และมีข้อเขียนพุทธสุภาษิต คติพจน์สอนใจคติไว้ตามที่ต่าง ๆ ในบริเวณโรงเรียน

บรรณานุกรม

(1) หนังสือ

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). **การจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมสภา.

_____. (2549). **คู่มือการดำเนินงานตามโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ปีงบประมาณ 2549**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตตโต). (2549). **พุทธวิธีในการบริหาร**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์

พระครูสมุห์ธัญญ์เสฏฐ์ธัญญาโณ(รุ่งเรือง). (2559). “การพัฒนาการบริหารจัดการการสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค11”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต**. สาขาการจัดการเชิงพุทธบัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูวรดิตถานุกุล (สังเวท คเวสโก). (2554). “ความคิดเห็นของครูและนักเรียนต่อบทบาทครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**. สาขาวิชาพระพุทธศาสนาบัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระอนุศาสตร์ อาภากร (สิทธิสกุลชัย). (2555). “การมีส่วนร่วมของพระสอน คีลธรรมในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในอำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

บทบาทในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายของ
พระสงฆ์อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี
The Roles of Morality Promotion For Students In Secondary Schools
of Buddhist Monks In Banpong District, Ratchaburi Province

พระสมคิด จินตสโม (คล้ายเงิน)* พระครูสังฆรักษ์ทรงพรธม ชยทตโต**
พระมหากังวาล ธีรธมโม***

Phra Somkit Cintasamo (Kly-Ngern), Phrakhrusangharak Songphan Jayadatto,
Phramaha Kangwal Dhiradhamma

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพบทบาทในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายของพระสงฆ์อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี (2) ศึกษาเปรียบเทียบบทบาทในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายของพระสงฆ์อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ตามความคิดเห็นของนักเรียน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ (3) ศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเพื่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายของพระสงฆ์อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยในส่วนของ การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือเก็บข้อมูลภาคสนามจากนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี จำนวน 335 คน วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที ค่าเอฟ วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และในส่วนของ การวิจัยเชิงคุณภาพมีการวิเคราะห์เอกสาร และใช้แบบสัมภาษณ์เก็บข้อมูลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 8 ท่าน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพบทบาทในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายของพระสงฆ์อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.29 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความมีวินัย ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความเมตตา ด้านความประหยัด และด้านความกตัญญู อยู่ในระดับมากทุกด้าน

---

*Master of Arts Program in Buddhist Management, Ratchaburi Sangha College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

**Ratchaburi Sangha College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

*** Ratchaburi Sangha College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

2. ผลการเปรียบเทียบบทบาทในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายของพระสงฆ์อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ตามความคิดเห็นของนักเรียน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของนักเรียน ได้แก่ ผลการเรียน มีผลให้ความคิดเห็นที่มีต่อบทบาทในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายของพระสงฆ์อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเพื่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายของพระสงฆ์อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี พบว่า ปัญหา อุปสรรค ได้แก่ ปัญหาการยืมของแล้วไม่ส่งคืน ปัญหาการลอกการบ้าน ปัญหาทะเลาะวิวาทในโรงเรียน ปัญหาการทำร้ายสัตว์ในโรงเรียน ขาดการทำบุญชื้อรายรับรายจ่ายประจำตัว นักเรียนบางคนซื้อของที่ไม่น่าเป็นนักเรียนบางคนใช้เงินสุรุ่ยสุร่าย ปัญหาการนิเทศครูอาจารย์ นักเรียนบางคนอายุที่จะแสดงความกตัญญู ส่วนข้อเสนอแนะ ได้แก่ ควรส่งเสริมความซื่อสัตย์ทางวาจา ควรส่งเสริมความซื่อสัตย์ต่องานและส่งการบ้านให้ตรงเวลา ควรส่งเสริมการจัดกิจกรรมที่มุ่งทำประโยชน์ให้สังคมและเสริมสร้างความสามัคคี ควรส่งเสริมความเมตตาทั้งต่อเพื่อนมนุษย์และสัตว์เดรัจฉาน ควรส่งเสริมการจัดทำบุญชื้อรายรับจ่าย ควรส่งเสริมการคิดก่อนซื้อ ควรส่งเสริมการออม ควรส่งเสริมการแสดงออกด้านความกตัญญูต่อครูอาจารย์ และควรยกย่องนักเรียนที่เป็นต้นแบบ

คำสำคัญ: บทบาท, การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม, นักเรียน, พระสงฆ์

ABSTRACT

The objectives of research paper were (1) to study status of the roles of morality promotion for students in secondary schools of Buddhist monks in Banpong district, Ratchaburi province, (2) to compare the opinion of students toward the roles of morality promotion for students in secondary schools of Buddhist monks in Banpong district, Ratchaburi province, classified by personal data, and (3) to study the problems, obstacles and suggestions for promotion of the roles of morality promotion for students in secondary schools of Buddhist monks in Banpong district, Ratchaburi province. The research methodology was the mixed methods research, that the quantitative research used the questionnaire as the tool to collect the data in the field study from 335 students in secondary schools in Banpong district, Ratchaburi province. The statistics were used for the data analysis through frequency, percentage, mean, standard deviation (S.D.), t-test, F-test, One-way Analysis of Variance. And the qualitative research had the documentary analysis and interview as the tool to collect the data in the field study from 8 key informants and analyzed the data through the content analysis technique.

The findings of this research were as following:

1. Status of the roles of morality promotion for students in secondary schools of Buddhist monks in Banpong district, Ratchaburi province, overall, that in high at mean of 4.29, when considering the aspect found that the aspect of discipline, the aspect of honest, the aspect of mercy, the aspect of saving, and, the aspect of gratitude, that in high level all aspect.

2. The comparison of student's opinion toward the roles of morality promotion for students in secondary schools of Buddhist monks in Banpong district, Ratchaburi province, classified by personal data, found that grade has the opinion toward the roles of morality promotion for students in secondary schools of Buddhist monks in Banpong district, Ratchaburi province was different, the significantly at 0.05. But, sex, age, and class level had the opinions toward the roles of morality promotion for students in secondary schools of Buddhist monks in Banpong district, Ratchaburi province were not different.

3. The problems, obstacles and suggestions for promotion of the roles of morality promotion for students in secondary schools of Buddhist monks in Banpong district, Ratchaburi province as following: problems and obstacles found that the problem of borrowing and not returning, homework copying problems, problem of brawl that occurred in the school, the problem of animal abuse in schools, lack of accounting for personal income expenditure of students, some students buy unnecessary things, some students spend lavishly, problem of students gossiping teachers, some students are embarrassed to show gratitude. And, suggestions found that should should promote honesty verbal, should promote honesty towards work and deliver homework on time, should promote activities that objective to benefit society and strengthen unity, should promote mercy to human and animals, should promote the accounting of personal income expenditure, should promote thinking before buying, Should promote savings, should promote expression of gratitude to teachers, and, should praise students who are good examples.

Keywords: Roles, Morality Promotion, Students, Buddhist Monks

1. บทนำ

การศึกษานั้นต้องยึดหลักการตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2543 ในมาตรา 6 ที่กำหนดให้การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่าง ๓ มีความสุข (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2548: 1-3)

โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบ้านโป่ง มีจำนวน 5 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนวัดบ้านโป่งสามัคคีคุณูปถัมภ์ โรงเรียนรัตนราษฎร์บำรุง โรงเรียนหนองปลาหมอพิทยาคม โรงเรียนมัธยมวัดดอนตูม และโรงเรียนรับใหญ่ว่องกุศลกิจ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8, 2561: ออนไลน์) โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพโรงเรียน ในฐานะเป็นสถาบันการศึกษาที่ได้รับความคาดหวังจากสังคมให้ดำเนินบทบาทหน้าที่ในการบำรุงปลูกเร้าให้ผู้เรียนเป็นคนที่มีคุณภาพในการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมการศึกษา สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพ (องค์กรมหาชน) ได้กำหนดมาตรฐาน ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์การพิจารณาเพื่อประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รอบที่ 2 (พ.ศ. 2549 - 2553) ด้านคุณภาพผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ โดยมีตัวบ่งชี้ คือ ผู้เรียนมีวินัย มีความรับผิดชอบ มีความซื่อสัตย์ สุจริต มีความกตัญญูกตเวทีย มีความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละเพื่อส่วนรวม ประหยัด รู้จักใช้ทรัพย์สินของส่วนตนและส่วนรวมอย่างคุ้มค่า ภูมิใจในความเป็นไทย เห็นคุณค่าภูมิปัญญาไทย นิยมไทยและดำรงไว้ซึ่งความเป็นไทย และจากรายงานผลการประเมินสถานศึกษาประจำปี 2547 พบว่า มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน คือ ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ในภาพรวมอยู่ในระดับดี แต่ในเรื่องของความประหยัดรู้จักใช้ทรัพย์สินของส่วนตนและส่วนรวมอย่างคุ้มค่า อยู่ระดับพอใช้ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์กรมหาชน), 2549: 35-39)

จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับบทบาทในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายของพระสงฆ์อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อเป็นการพัฒนาผู้เรียนอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ให้มีความรู้และคุณธรรม เป็นผู้ที่มีจริยธรรมในการดำเนินชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เป็นผู้ใฝ่รู้ มีทักษะในการแสวงหาความรู้ที่เพียงพอต่อการพัฒนางานอาชีพและคุณภาพชีวิตส่วนตน เสริมสร้างให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ความคาดหวังของสังคม และมาตรฐานการศึกษาของชาติ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพบทบาทในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายของพระสงฆ์อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

2.2 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบบทบาทในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายของพระสงฆ์อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ตามความคิดเห็นของนักเรียนโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

2.3 เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเพื่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายของพระสงฆ์อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed-Methods Research) กำหนดขอบเขตเนื้อหาใน 5 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านความมีวินัย (2) ด้านความซื่อสัตย์ (3) ด้านความเมตตา (4) ด้านความประหยัด และ (5) ด้านความกตัญญู (สำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2549: 34-35)

3.2 ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร ได้แก่ นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี จำนวน 2,035 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้ทำการสุ่มมาจากประชากร โดยหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากการใช้สูตรคำนวณของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) (สุวริย์ ศิริโกคาภิรมย์, 2546: 129-130). ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 335 คน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 8 รูป/คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม ที่มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check List) แบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) แบบปลายเปิด (Open Ended Question) และแบบสัมภาษณ์ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview)

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมดด้วยตนเอง โดยนำหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ไปเสนอเพื่อขอความอนุเคราะห์ และสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้สมบูรณ์ทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 100

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที ค่าเอฟ วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด และในส่วนของ การวิจัยเชิงคุณภาพมีการวิเคราะห์เอกสาร และวิเคราะห์ผลการสัมภาษณ์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา ประกอบบริบท

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 สภาพพบทบาทในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายของพระสงฆ์อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.29 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความมีวินัย ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความเมตตา ด้านความประหยัด และด้านความกตัญญู อยู่ในระดับมากทุกด้าน

4.2 ผลการเปรียบเทียบพบทบาทในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายของพระสงฆ์อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ตามความคิดเห็นของนักเรียน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของนักเรียน ได้แก่ ผลการเรียน มีผลให้ความคิดเห็นที่มีต่อพบทบาทในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายของพระสงฆ์อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่ปัจจัยส่วนบุคคลของนักเรียน ได้แก่ เพศ อายุ และระดับชั้น มีผลให้ความคิดเห็นที่มีต่อพบทบาทในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายของพระสงฆ์อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน

4.3 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเพื่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายของพระสงฆ์อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี พบว่า ปัญหา อุปสรรค ได้แก่ ปัญหาการแต่งกายผิดระเบียบของโรงเรียน ปัญหาการมาสายและเข้าเรียนไม่ตรงเวลา ปัญหาการละเมิดระบบเข้าคิวก่อน-หลังของการซื้ออาหารที่โรงอาหาร ปัญหาการยืมของแล้วไม่ส่งคืน ปัญหาการลอกการบ้าน ปัญหาทะเลาะวิวาทในโรงเรียน ปัญหาการทำร้ายสัตว์ในโรงเรียน ขาดการทำบัญชีรายรับรายจ่ายประจำตัว นักเรียนบางคนซื้อของที่ไม่จำเป็น นักเรียนบางคนใช้เงินสุรุ่ยสุร่าย ปัญหาการนิทาครูอาจารย์ นักเรียนบางคนอายุที่จะแสดงความกตัญญู ส่วนข้อเสนอแนะ ได้แก่ ควรส่งเสริมวินัยการแต่งกาย ส่งเสริมการตรงต่อเวลาโดยให้ครูเป็นแบบอย่างที่ดี ควรรณรงค์การเข้าแถวซื้ออาหารตามลำดับก่อน-หลัง ควรส่งเสริมความซื่อสัตย์ทางวาจา ควรส่งเสริมความซื่อสัตย์ต่องานและส่งการบ้านให้ตรงเวลา ควรส่งเสริมการจัดกิจกรรมที่มุ่งทำประโยชน์ให้สังคมและเสริมสร้างความสามัคคี ควรส่งเสริมความเมตตาทั้งต่อเพื่อนมนุษย์และสัตว์เดรัจฉาน ควรส่งเสริมการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่าย ควรส่งเสริมการคิดก่อนซื้อ ควรส่งเสริมการออม ควรส่งเสริมการแสดงออกด้านความกตัญญูต่อครูอาจารย์ และควรยกย่องนักเรียนที่เป็นต้นแบบ

5. อภิปรายผลการวิจัย

สภาพบทบาทในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายของ พระสงฆ์อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี พบว่า สภาพบทบาทในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายของพระสงฆ์อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายของพระสงฆ์อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ตระหนักรู้และเข้าใจกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชน โดยให้ความสำคัญกับคุณธรรมในฐานะเครื่องมือในการกำหนดความคิดและทำคุณงามความดีเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม และจริยธรรมในฐานะเครื่องมือแสดงความประพฤติหรือการ แสดงออกที่ดีงาม เพื่อให้เด็กนักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรมเป็นรากฐานอันสำคัญแห่งความเจริญรุ่งเรือง ความมั่นคง และความสงบสุข ดังกล่าวนี้นี้ สอดคล้องกับที่ พระครุชิต โกสโล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน จังหวัดราชบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของพระสอนศีลธรรม ต่อบทบาทพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนจังหวัดราชบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน (พระครุชิต โกสโล, 2554: ก) และสอดคล้องกับที่ พระสมจิตร ขนติโก ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอมัทพวา จังหวัดสมุทรสงคราม” จากผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอมัทพวา จังหวัดสมุทรสงคราม โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน (พระสมจิตร ขนติโก, 2554: ก) และสอดคล้องกับที่ พระอธิการมานัส ธรรมพโล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมศีลธรรมจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาโรงเรียนหนองโพวิทยา จังหวัดราชบุรี” จากผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นมัศึกษามีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมศีลธรรมจริยธรรมโรงเรียนหนองโพวิทยา จังหวัดราชบุรี โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน (พระอธิการมานัส ธรรมพโล, 2554: ก)

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ควรส่งเสริมให้นักเรียนเป็นคนมีระเบียบวินัยตรงต่อเวลา
2. ควรส่งเสริมให้นักเรียนมีความยึดถือระเบียบวินัยในชั้นเรียน
3. ควรส่งเสริมให้นักเรียนมีความซื่อสัตย์มีความจริงจัง
4. ควรส่งเสริมให้นักเรียนไม่ทุจริตคดโกงทั้งทางตรงและทางอ้อม
5. ควรส่งเสริมให้นักเรียนมีจิตใจมุ่งช่วยเหลือสังคมด้วยร่างกายและสติปัญญา
6. ควรส่งเสริมให้นักเรียนมีจิตสาธารณะคิดทำประโยชน์แก่สังคมและเพื่อนมนุษย์

7. ควรส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักคุณค่าของเวลาและใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

8. ควรส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักใช้จ่ายทรัพย์สินอย่างเหมาะสม ไม่ฟุ่มเฟือย ฟุ้งเฟ้อ

9. ควรส่งเสริมให้นักเรียนรู้สำนึกในบุญคุณของผู้มีพระคุณ

10. ควรสอดแทรกบทเรียนที่ส่งเสริมความกตัญญูแก่นักเรียนตามโอกาสสมควร

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบกิจกรรมการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่สอดคล้องกับสังคมยุคโลกาภิวัตน์

2. การวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วมของสถาบันทางสังคมในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน

บรรณานุกรม

(1) หนังสือ

กระทรวงศึกษาธิการ. (2547). **แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา.

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2548). **สถิติสำหรับงานวิจัย**. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาสถิติ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2552). **80 นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท แดเน็กซ์ อินเทอร์เน็ตคอร์ปอเรชั่น.

ประกอบ กรรณสูต. (2542). **สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: ด้านสุทธาการพิมพ์.

สำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2559). **มาตรฐานตัวชี้วัดและเกณฑ์การพิจารณา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน).

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2548). **มาตรฐานการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดสหยาบบล็อกและการพิมพ์.

(2) วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์

พระครุชิต โกสโล. “บทบาทพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน จังหวัดราชบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2554.

พระสมจิตร ขนดีโก. “บทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์**

มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2554.

พระอธิการมานัส ธรรมพโล. “การส่งเสริมศีลธรรมจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาโรงเรียนหนองโพวิทยา จังหวัดราชบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ.** บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2554.

(3) ออนไลน์

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8. (2561). **รายชื่อโรงเรียน.** [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: [http:// www.sesao8.go.th/sesao/](http://www.sesao8.go.th/sesao/) [1 มิถุนายน 2561].

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์อำเภอบ้านหมอจังหวัดสระบุรี
The Development of Buddhist Monks In The Buddhism
Dissemination In Ban Mor District Saraburi Province

พระอธิการสมชาย อินทโชโต* พระมหาภคภูษา กิตติโสภณ** พระอุดมสิทธินายก***
Phra Athikarn Somchai Intachoto, PhramahaKrisada Kittisobhano, Phra
Udomsittthinayok

บทคัดย่อ

บทความนี้ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในอำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี 2) เพื่อเปรียบเทียบการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในอำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล 3) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในอำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี

การวิจัยเป็นแบบผสมวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณใช้เครื่องมือการวิจัย คือแบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.0.961 เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพระสงฆ์ในอำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี จำนวน 138 รูป วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าเอฟ ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด และการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 7 รูป/คน และวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. พระสงฆ์ในอำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี มีความคิดเห็นต่อระดับการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในอำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.96 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้ว เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านรูปแบบของการสื่อสาร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.03 อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาด้านจริยวัตรผู้เผยแผ่

---

* หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ) ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

** ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

*** ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.95 ด้านรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94 และน้อยที่สุดด้านเทคนิคการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92 ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในอำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุอายุพรรษา วุฒิการศึกษาสายสามัญ ที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในอำเภอบ้านหมอจังหวัดสระบุรี ของพระสงฆ์ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามข้อสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้ ส่วนพระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักรธรรม วุฒิการศึกษาปริญญาธรรม ที่ต่างกัน มีความคิดเห็น ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน

3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในอำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี คือ พัฒนารูปแบบของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ ควรมีการฝึกอบรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์แก่พระสงฆ์ ก่อนออกไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาจริง ควรศึกษาและวิจัยเทคนิคการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ให้เหมาะสมกับการปรับใช้ในชีวิตประจำวัน และให้เกิดแรงจูงใจในการประพฤติปฏิบัติ

คำสำคัญ การพัฒนา การเผยแผ่ พระพุทธศาสนา

ABSTRACT

The objectives of research paper were: (1) to study the Buddhism propagation development of the Sangha in Banmo district, Saraburi province, (2) to compare the Buddhism propagation development of the Sangha in Banmo district, Saraburi province, classified by personal data, and (3) to study problems, obstacles and suggestions for Buddhism propagation development of the Sangha in Banmo district, Saraburi province. It was the mixed research method that the quantitative research used the survey with questionnaire that had the reliability test at as 0.961 with the sampled group was 138 monks who practiced the meditation in Banmo district, Saraburi province. The data analysis through ready programme of social sciences. The statistics were used for the data analysis through frequency, percentage, mean, standard deviation (S.D.), F-test, One-way Analysis of Variance and Least Significant Difference: LSD. But the qualitative research was the in depth interview from 8 key informants by using the descriptive content analysis technique.

The findings of research were as follows:

1. The Sangha in Banmo district, Saraburi province had the opinions to the Buddhism propagation development of the Sangha in Banmo district, Saraburi province in overall, found that at the high level with an average 3.96, when

considered in each aspect found that at the communication aspect with an average 4.03 as the highest level, the second aspect was the behavior of Buddhism propagators with an average 3.95, the model of Buddhism propagation with an average 3.94 and the lowest aspect was the Buddhism propagation technique with an average 3.92 respectively.

2. The findings from opinions comparison the Buddhism propagation development of the Sangha in Banmo district, Saraburi province, classified by personal data found that the monks who had the difference of ordination years, general education qualification, had the opinions differently with significantly statistics at 0.05. It accepted the research hypothesis but the monk who had the difference of Dhamma education and Pali education qualifications, had the opinions indifferently. It rejected the research hypothesis.

3. The problems, obstacles and suggestions for the Buddhism propagation development of the Sangha in Banmo district, Saraburi province, have the low leadership of ritual rite and do not have the knowledge and understanding to teach or propagate the principle of Dhamma in Buddhism to the people, some monks lack of readiness in the duty of Buddhism propagation, small activity for Buddhism propagation, lack of public relations for meditation practice and low role of Buddhism propagation, no relaxing and friendship atmospheres for Buddhism propagation, no gesture for Dhamma teaching for more understanding of the audience, no learning equipment and media for Dhamma delivery, hard language usage and hard understanding, no printing such as handbook, Brochure and CD and impolite words for greeting.

The suggestions about the Buddhism propagation development of the Sangha in Banmo district, Saraburi province are the communication aspect, should focus on more approach propagations that not only the communication aspect but also the behavior aspect of Buddhism propagators, the model aspect of Buddhism propagation, the Buddhism propagation technique aspect for the Sangha that can use in the real practice, should have Buddhism propagation training for increasing the experience to the Sangha before leaving for Buddhism propagation in real practice, should study and research the Buddhism propagation technique to suit in daily life adjustment and should have the motivation in the practice.

Keywords

1. บทนำ

การเผยแผ่พระพุทธศาสนามีมาตั้งแต่ครั้งพุทธกาลจนกระทั่งปัจจุบัน ซึ่งเป็นหน้าที่หลักของพระสงฆ์จะต้องแสดงให้เห็นถึงอุดมการณ์อันเป็นไปเพื่อความผาสุกของชาวโลก ถือเป็นกุญแจเปิดประตูสู่การ เดินทางเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อสืบทอดพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าให้แผ่ขยายไป ทั่วทุกทิศ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาหรือการประกาศพระพุทธศาสนาถือว่าเป็นบทบาทและ หน้าที่ของพระสงฆ์ให้เป็นอุปการคุณแก่ชาวบ้านเช่นกัน ซึ่งไม่ใช่ การตอบแทนด้วยปัจจัย 4 แต่ด้วยการแสดงธรรมอันงาม ในเบื้องต้น ในท่ามกลาง และในที่สุด

ปัจจุบันเข้าสู่ยุคแห่งเทคโนโลยีการสื่อสาร ไร้ พรมแดนข่าวสารข้อมูลที่เข้ามามีบทบาทต่อการดำเนินชีวิตคนในสังคมมาก ความเจริญทางด้านวัตถุ ทำให้การติดต่อสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจ การเมือง การสื่อสารและการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเกิดขึ้น อย่างรวดเร็ว มีเหตุการณ์สำคัญเกิดขึ้นในโลก สังคมรับรู้ร่วมกันหมด มีอิทธิพลครอบงำโลก ทำให้คน ตกอยู่ในอำนาจของวัตถุ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), ๒๕๓๔: ๒) สภาพความเป็นอยู่ของชุมชนสังคมเปลี่ยนแปลง ส่งผลต่อจิตใจให้ โน้มเอียงไป ในทางที่ต้องการความสะดวกสบายมากขึ้น

จากเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้ผู้วิจัยจะทำวิจัย เพื่อจักได้นำข้อมูลทางวิชาการที่ได้มาเป็นสารสนเทศใช้ในการวางแผนพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้สัมฤทธิ์ผลในสภาพสังคมปัจจุบัน ได้ต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในอำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี
- 2.2 เพื่อเปรียบเทียบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในอำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล
- 2.3 เพื่อศึกษา ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในอำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี

3. ขอบเขตการวิจัย

3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

งานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในอำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี 4 ด้าน ได้แก่ ด้านจริยวัตรผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านเทคนิคการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และ ด้านรูปแบบของการสื่อสาร

3.2 ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือ สถานภาพส่วนบุคคลของพระสงฆ์ ได้แก่ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาปริญญาธรรม

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ พระสงฆ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ พระสงฆ์ในอำเภอ บ้านหมอ จังหวัดสระบุรี รวม 4 ด้าน ได้แก่ ด้านจริยวัตรผู้เผยแผ่ พระพุทธศาสนา ด้านรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านเทคนิคการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และ ด้านรูปแบบของการสื่อสาร

3.3 ขอบเขตด้านประชากร/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ พระสงฆ์มหานิกายในอำเภอบ้านหมอ จังหวัด สระบุรี จำนวน 210 รูป

3.4 ขอบเขตด้านพื้นที่

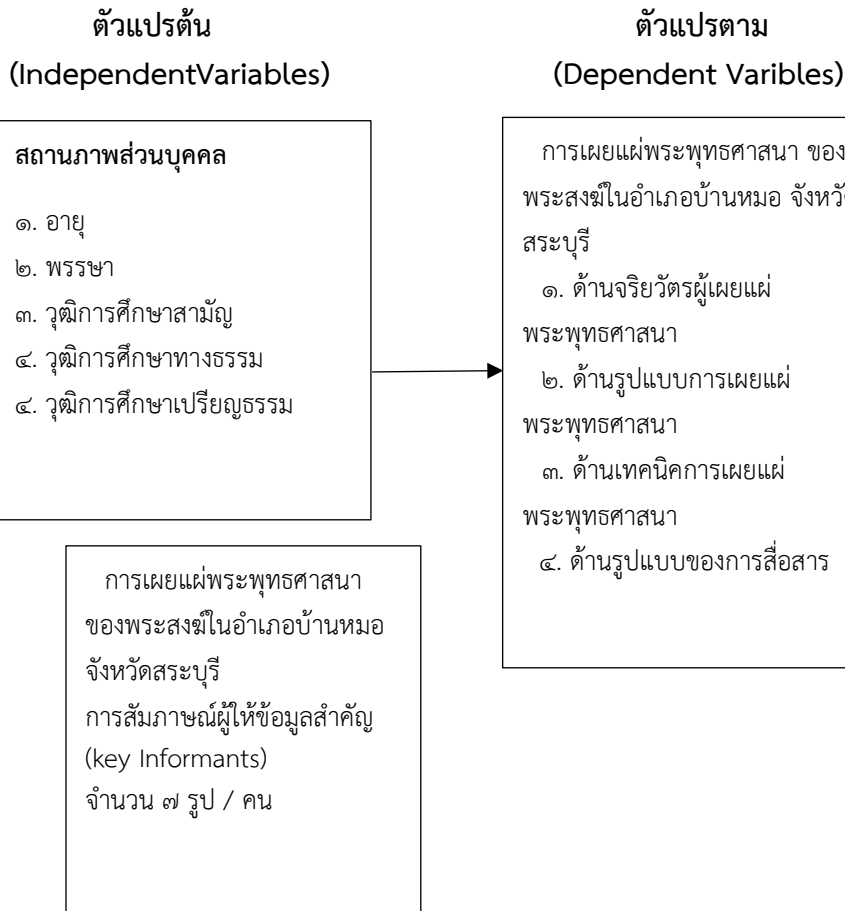
พื้นที่ที่ใช้ศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่ อำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี

3.5 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการวิจัยตั้งแต่เดือนตุลาคม 2561 ถึงเดือน มีนาคม 2562 รวม 6 เดือน

4. กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนแนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยได้นำมากำหนดเป็น กรอบแนวคิดการวิจัย ประกอบด้วย

5. วิธีดำเนินการวิจัย

5.1 รูปแบบการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant)

5.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ พระสงฆ์ในอำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี จำนวน 210 รูป **กลุ่มตัวอย่าง (Sample)** พระสงฆ์ในอำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี จำนวน 138 คน ที่ได้จากสูตรของ Taro Yamane

5.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 138 ชุด ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 รูป/คน

5.4 การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานการณ์ของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้ ค่าความถี่ และร้อยละ โดยการทดสอบค่าเอฟ (f-test) เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด โดยกำหนดนัยสำคัญสถิติที่ระดับ 0.05

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจัดกลุ่มข้อมูล ตามลำดับความสำคัญของการประเด็นการสัมภาษณ์ที่กำหนดไว้ จากนั้น จึงทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาประกอบบริบท

6. ผลการวิจัย

1. พระสงฆ์ในอำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี มีความคิดเห็นต่อระดับการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในอำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.96 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้ว เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านรูปแบบของการสื่อสาร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.03 อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาด้านจริยวัตรผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.95 ด้านรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94 และน้อยที่สุดด้านเทคนิคการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92 ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในอำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุพรรษา วุฒิการศึกษาสายสามัญ ที่ต่างกัน มีความคิดเห็น แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามข้อสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้ ส่วนพระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรม วุฒิ การศึกษาเปรียญธรรม ที่ต่างกัน มีความคิดเห็น ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้

3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในอำเภอ บ้านหมอ จังหวัดสระบุรี ควรมีการฝึกอบรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ แก่พระสงฆ์ ก่อนออกไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาจริง ควรศึกษาและวิจัยเทคนิคการเผยแผ่ พระพุทธศาสนา ให้เหมาะสมกับการปรับใช้ในชีวิตประจำวัน และให้เกิดแรงจูงใจในการประพฤติ ปฏิบัติ

7. องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในอำเภอ บ้านหมอ จังหวัดสระบุรี” ทำให้ผู้วิจัยค้นพบองค์ความรู้จากการวิจัย ดังแผนภาพที่ 4.1 ดังนี้

สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาสามารถอธิบายเกี่ยวกับองค์ความรู้ที่ได้รับจากการ วิจัยเรื่อง การพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในอำเภอบ้านหมอจังหวัดสระบุรี

ด้านจริยวัตรผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนา ประพฤติตนอยู่ในศีลาจารวัตร สวรรมระวังกิริยา- วาจา เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจสามารถถ่ายทอดหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนได้ เป็นผู้นำด้านศาสนพิธีแก่ประชาชน เป็นผู้ที่สามารถให้คำปรึกษาและแนะนำเกี่ยวกับการจัดกิจกรรม ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาได้ เป็นผู้มีความพร้อมในการทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนา เป็นผู้ มีความรู้และเชี่ยวชาญการใช้ภาษาบาลี

ด้านรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีการจัดบรรยายธรรมะ มีการจัดปฏิบัติธรรม มี การแสดงบทบาทสมมติในการเผยแผ่ธรรม มีการจัดบรรพชา/อุปสมบทหมู่ มีกิจกรรมนันทนาการ ประกอบการเผยแผ่ มีการจัดทัศนศึกษา/ดูงานตามสถานที่สำคัญ

ด้านเทคนิคการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีการสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลายเป็นกันเองใน การเผยแผ่ธรรม มีการตั้งคำถามโต้ตอบกับผู้ฟัง มีการพูดโน้มน้าวจิตใจให้อยู่ในอาการที่สงบ มีการ ใช้อุปกรณ์หรือสื่อการเรียนรู้ประกอบในการเผยแผ่ มีการใช้ท่าทางประกอบการบรรยายเพื่อสร้าง ความเข้าใจให้กับผู้ฟังมากขึ้น มีเกมส์หรือกิจกรรมประกอบการบรรยาย

ด้านรูปแบบของการสื่อสาร มีการใช้ภาษาที่ง่ายต่อการทำความเข้าใจ มีการใช้ภาษาที่ สุภาพชัดเจน มีการบรรยายธรรมโดยใช้เสียงตามสายภายในชุมชน มีการจัดทำป้ายประกาศและ เอกสารประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับรายการธรรมะ มีการจัดทำสื่อสิ่งพิมพ์ อาทิ คู่มือ แผ่นพับแผ่นซีดี มี การจัดแสดงนิทรรศการในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

8. อภิปรายผลการวิจัย

พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อ การพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในอำเภอ บ้านหมอจังหวัดสระบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีประเด็นการอภิปราย ดังนี้

ด้านจริยวัตรผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับ ซึ่งไม่สอดคล้องกับ พระธนตล นาคสุวรรณโณ ได้ทำการวิจัย พระสังฆาธิการมีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การจัดให้มีการบรรยายทางธรรมทางวิทยุกระจายเสียง และการจัดให้มีการพิมพ์หนังสือธรรมะหรือการเทศน์ออกเผยแผ่เป็นธรรมทาน สำหรับเรื่องอื่น ๆ มีบทบาทอยู่ในระดับมาก

ด้านรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับ พระมหาสัญญา ปณญา วิจิตโต การศึกษารูปแบบและแนวทางการเผยแผ่พุทธธรรมของพระครูพิศาลธรรมโกศล ทั้ง 3 ประเภทคือ 1. การเทศนา (เทศน์มหาชาติและเทศน์ธรรมวัตร) 2. การปาฐกถา – บรรยายธรรม อภิปราย สนทนา และโต้วาที 3. เขียนหนังสือ บทความวรรณกรรมเรื่องสั้นต่าง ๆ ซึ่งรูปแบบดังกล่าวมีวิธีการนำเสนอ 4 วิธีคือ 1. การนำเสนอโดยตรง 2. การนำเสนอโดยเปรียบเทียบ 3. การนำเสนอโดยการใช้เชื่อมโยง 4. การนำเสนอโดยการใช้ตัวอย่าง

ด้านเทคนิคการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับ พระวุฒิกธม วุฒิกธม ได้วิจัยเรื่อง “ศึกษาเทคนิคและวิธีการ เผยแผ่พุทธธรรมของพระราชาวรมุณี (ประยูร ธมมจิตโต)” สรุปผลการวิจัยว่าเนื้อหาของพระราชาวรมุณีมีจุดเด่น คือ มีเนื้อหาเรื่องการบรรยายธรรมเป็นลำดับขั้น เป็นขั้นตอน แต่ละประเด็นจะมีความรู้ใหม่ ให้ขบคิดอยู่เสมอโดยใช้ภาษาร่วมสมัย ฟังเข้าใจง่าย อธิบายพุทธธรรมได้ลุ่มลึก ชัดเจน และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เนื้อหาประเภทพระธรรมเทศนาและเนื้อหาประเภทวิชาการ

ด้านรูปแบบของการสื่อสาร ซึ่งสอดคล้องกับ ประเสริฐ ชัยพิภูลิตกิจกรรมที่จะทำให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมจาริกในหมู่บ้านห้วยปง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ การใช้สื่อเสียงตามสาย การสร้างและฝึกแกนนำชาวพุทธ การจัดงานในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันสำคัญของชาติและวันสำคัญตามประเพณีของชนเผ่า การสอนศีลธรรมในโรงเรียน การปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและการจัดงานแสดงตนเป็นพุทธมามกะ กิจกรรมเหล่านี้ พระธรรมจาริกที่ปฏิบัติงานประจำอยู่ในหมู่บ้านชาวเขา จำเป็นต้องดำเนินการ เพื่อให้ชาวเขามีความรู้ ความเข้าใจ และมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงสำหรับกิจกรรมที่ดำเนินงานในหมู่บ้านห้วยปง

9. ข้อเสนอแนะ

9.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. มหาเถรสมาคมควรให้การสนับสนุนพระสงฆ์ผู้มีบทบาทในการพัฒนาและการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้ได้รับตำแหน่งทางคณะสงฆ์
2. สำนักงานพระพุทธศาสนาควรสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการในการพัฒนาและการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้แก่พระสงฆ์ผู้มีบทบาทในการพัฒนา
3. รัฐบาลควรให้ความสำคัญ และถือเป็นนโยบายหลักในเรื่องการพัฒนาและการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์

9.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาบทบาทการพัฒนาและการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในจังหวัดอื่นๆ เพื่อให้ทราบข้อมูลที่ครอบคลุมและใกล้เคียงมากขึ้น
2. ควรมีการศึกษาบทบาทการพัฒนาและการเผยแผ่ศีลธรรมในระดับวัยรุ่น หรือ วัยทำงาน เพื่อศึกษาความแตกต่าง และนำไปสู่การพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

1.ภาษาไทย

(1) หนังสือ :

พระธรรมปิฎก ป.อ. ปยุตฺโต. **การพัฒนาที่ยั่งยืน**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม, 2543.

(2) วิทยานิพนธ์ :

ประเสริฐ ชัยพิกุลิต. “กระบวนการมีส่วนร่วมของชาวเขาในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมจาริกในหมู่บ้านห้วยปาง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 255.

พระชนดล นาคสุวรรณโณ. “การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2550.

พระมหาสัณญา ปณฺญานิกโก. การศึกษารูปแบบและแนวทางในการเผยแผ่พุทธธรรมของพระครูพิศาลธรรมโกศล, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2547.

การพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์
อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

The Development of Educational Management For
Phrapariyattidhamma Pali Section of The Sangha In Muang District,
Phetchaburi Province

พระครูวินัยธรธัญญ์สุวาทโธ (สนขวา)* พระมหากังวาล ธีระธมโม** พระครูวาทีวรวัฒน์***
Phrakhruwinaithorn Athit Suvaddho (Sonkhao), Phramaha Kungwan Dhiradhammo,
Phrakhruwateeworawat

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี (2) เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา และอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี (3) เพื่อศึกษาการพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจำนวน 20 รูป/คน

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพทั่วไปของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี พบว่า การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรีซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคลากร ให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมคำสอนและเผยแผ่คำสอนไปสู่ประชาชน แต่การจัดการศึกษาในแผนกนี้ยังมีปัญหาและการพัฒนาอีกมากมายที่ต้องรอการแก้ไขและจัดการทั้งด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ และด้านบริหารจัดการ การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีนี้เป็นการศึกษาเพื่อให้พระภิกษุสามเณรทั่วไปในจังหวัดมีความเข้าใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น

2. ปัญหาอุปสรรค เกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรีด้านบุคลากร ปัจจุบันมีผู้บวชเรียนน้อยลงครูผู้สอนและนักเรียนมีน้อยมากผู้ที่เข้ามาเป็นอาจารย์ผู้สอน ควรอบรมให้มีความรู้ความสามารถ และเป็นผู้เสียสละอย่างแท้จริง โดยอาจารย์ผู้สอนและนักเรียนควรมีการทุ่มเทในการเรียนการสอนอย่าง

---

*Master of Arts Program in Buddhist Management, Ratchaburi Sangha College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

**Ratchaburi Sangha College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

***Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

จริงจัง ด้านงบประมาณ ในการจัดการเรียนการสอนงบประมาณในปัจจุบันยังไม่ได้ตามที่ตั้งเป้าหมายไว้โดยคณะสงฆ์ในจังหวัดร่วมกันสนับสนุนการบริหารงบประมาณต้องจัดให้กับสำนักเรียนต่าง ๆ ตามที่สมควร ด้านวัสดุอุปกรณ์ สำนักเรียนเล็ก ๆ ขาดวัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสมและทันสมัย ควรปรับปรุงวัสดุอุปกรณ์หรือสื่อการสอนให้ทันสมัยและเพียงพอต่อความต้องการ ด้านการจัดการ จัดทำคู่มือการศึกษาบาลีเพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน เพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดการพัฒนาไปสู่เป้าหมายที่ชัดเจน

3. แนวทางในการพัฒนาการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี คือ มีการตั้งคณะกรรมการดูแลการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีโดยเจ้าคณะพระสังฆาธิการจัดการงานการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ไปในทิศทางเดียวกันโดยการออกตรวจเยี่ยม ให้กำลังใจ ดูแล ช่วยเหลือสอบถามถึงปัญหาและช่วยเหลือแก้ไขอุปสรรคต่าง ๆ วางระบบที่เป็นมาตรฐานโดยยึดหลักการบริหารที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์และมุ่งเน้นที่ผลงานเพื่อพัฒนาการในการเรียนการสอนที่ดีขึ้น

คำสำคัญ: การพัฒนา, การจัดการ, การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี

ABSTRACT

The objectives of research were (1) to study the conditions of the Development of Educational Management for Phrapariyattidhamma Pali Section of the Sangha in Muang District, Phetchaburi Province (2) to study the problem, obstacles and suggestion of the development of educational management Phrapariyattidhamma Pali section of the Sangha in Muang District, Phetchaburi Province, (3) to study the development of educational management for Phrapariyattidhamma Pali section of the Sangha in Muang District, Phetchaburi Province. The research methodology was the mixed methods research that the quantitative research used the key informants by interviews and in-depth interview as the tool to collect the data in the field study from 20 monks/persons

The findings of this research were as following:

1. General condition of the development of educational management Phrapariyattidhamma Pali section of the Sangha, found that education For Management Phrapariyattidhamma Pali Section of the Sangha in Muang district, Phetchaburi province has the aims to develop the potential of personnel to have knowledge and understanding of the principles of Buddhism but it has some problems; personal, budget, material and management. Management of pali

Section of the Sangha is education of monks and novices in province understand more principles of Buddhism.

2. The problems and obstacles for the development of educational management for Phrapariyattidhamma Pali section of the Sangha in Muang district, Phetchaburi province as following: Personnel: less learners and teachers, the teachers should have knowledge training and truly sacrificed Budget: Phrapariyattidhamma Pali Section of the Sangha did not meet the target by the monks in Phetchaburi province support to manage budget to department suitable. Material: small school has less material and the modern materials should improve material to the modern and enough to use. Management: create a study guide students develop in the clearly goal.

3. The way to improve the development of educational management Phrapariyattidhamma Pali section of the Sangha should set up the committee to oversee the Pali Education by Sangha Administrators for the educational work of the Pali and Dhamma sections in Muang District, Phetchaburi Province and the same direction that should pay attention by going to visit outside, encouraging, to take care, helping, inquiring about problems and help various obstacles and set up the standard system by focusing on the results of better teaching and learning.

Keywords: Development, Educational Management, Phrapariyattidhamma Pali

1. บทนำ

นับตั้งแต่สมัยพุทธกาลเป็นต้นมา กุลบุตรผู้ที่มีศรัทธาเข้ามาบวชในพระพุทธศาสนานั้น ย่อมกิจวัตร สำคัญที่จะต้องปฏิบัติอยู่ 2 อย่าง คือ คั่นถุระและวิปัสสนาธุระ “คั่นถุระ” หมายถึง งานด้านคันถะ, งานด้านการเล่าเรียน, งานเกี่ยวกับคัมภีร์หรือตำรา โดยรวมคืองานเกี่ยวกับการศึกษาเล่าเรียนพระพุทธพจน์อันเป็นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าโดยการเล่าเรียนพระพุทธพจน์บทใดบทหนึ่ง หรือพระไตรปิฎกทั้งหมดตามความสามารถแห่งสติปัญญาของตน แล้วท่องบ่น ทรงจำ สอนกันบอกกัน ต่อ ๆ ไป เพื่อรักษาพระพุทธพจน์ไว้ รวมถึงการแนะนำสั่งสอน เผยแพร่พระพุทธพจน์แก่บุคคลทั่วไป ตลอดทั้งการจัดทำและการรักษาตำราและคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาไว้ด้วย(พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ. 9 ราชบัณฑิต), 2551: 117)

การศึกษาพระปริยัติในสมัยก่อนนั้นเจริญก้าวหน้ามั่งคั่งมากนับได้ว่าเจริญรุ่งเรืองอย่างมาก โดยเฉพาะด้านภาษาบาลีมีการเรียนอย่างจริงจัง ซึ่งผู้ศึกษาสามารถเรียนรู้และอ่านพระไตรปิฎกฉบับต่าง ๆ และสามารถแต่งหนังสือหรือตำราได้เป็นจำนวนมาก อย่างไรก็ตาม การจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของจังหวัดเพชรบุรี ได้กระจัดกระจายไปยังสำนัก

ต่างๆโดยไม่เป็นเอกภาพ เมื่อเป็นเช่นนี้ ทำให้การเรียนการสอนจึงแตกต่างกันออกไป แม้จะใช้หลักสูตรเดียวกันก็ตาม และนอกจากนี้สาเหตุที่ทำการศึกษาแผนกนี้ไม่ได้รับความสนใจจากผู้เรียนเหมือนในอดีตที่ผ่านมา ก็เพราะปัจจุบันการศึกษาของคณะสงฆ์ได้เปิดกว้างให้โอกาสแก่ผู้เรียน ซึ่งเรียนสามารถเลือกเรียนได้ตามใจชอบด้วยเหตุนี้ ทำให้ผู้เรียนด้านพระปริยัติธรรมแผนกบาลีลดน้อยลงและผู้เรียนไม่ให้ความสำคัญกับการศึกษาแผนกนี้เท่าที่ควร จึงทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ปรากฏออกมาในแต่ละปีการศึกษาค่อนข้างต่ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาระดับเปรียญต่างๆ ของสำนักเรียนในจังหวัดเพชรบุรีในแต่ละปีการศึกษานั้น มีจำนวนผู้สอบได้น้อยลงแสดงให้เห็นว่า การเรียนการสอน พระปริยัติธรรมแผนกบาลีของสำนักเรียนจังหวัดเพชรบุรี ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร จึงต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไข

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้นทำให้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการพัฒนาการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี เพื่อที่จะได้นำผลจากการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรีให้ได้มากที่สุด

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2 เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปการพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

1.2 เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา และอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

1.3 เพื่อศึกษาการพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) กำหนดขอบเขตเนื้อหาใน 4 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านบุคลากร (Man) (2) ด้านงบประมาณ (Money) (3) ด้านวัสดุอุปกรณ์ (Materials) (4) ด้านการจัดการ (Management (พระธรรมปัญญาจารย์ (สุชาติ ธรรมรัตน์ ป.ธ. 9), 2548: 169-171)

3.2 ผู้ให้ข้อมูลหลัก

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี” ผู้วิจัยได้กำหนดเกี่ยวกับผู้ให้ข้อมูลหลักที่สำคัญ (Key informants) จากผู้ที่มีคุณลักษณะสอดคล้องกับสาระสำคัญของการวิจัย จำนวน 20 รูป/คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี” ผู้วิจัยได้ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi Structured) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยกำหนดโครงสร้างของข้อคำถาม สำหรับนำไปใช้ในกระบวนการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์ (Interview)

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้อาศัยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ขอนหนังสือจากหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์
2. ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้
3. ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนดนัดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึกและบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์
4. นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์โดยวิธีการดังนี้

1. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ
2. นำข้อความจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย
3. วิเคราะห์คำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context)
4. สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 สภาพทั่วไปของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี พบว่า การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรีซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคลากร ให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมคำสอนและเผยแผ่คำสอนไปสู่ประชาชน แต่การจัดการศึกษาในแผนกนี้ยังมีปัญหาและการพัฒนาอีกมากมายที่ต้องรอการแก้ไขและการทั้งด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ และด้านบริหารจัดการ การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีนี้เป็นการศึกษาเพื่อให้พระภิกษุสามเณรทั่วไปในจังหวัดมีความเข้าใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น

4.2 ปัญหาอุปสรรค เกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรีด้านบุคลากร ปัจจุบันมีผู้บวชเรียนน้อยลงครูผู้สอนและนักเรียนมีน้อยมากผู้ที่เข้ามาเป็นอาจารย์ผู้สอน ควรอบรมให้มีความรู้ความสามารถ และเป็นผู้เสียสละอย่างแท้จริง โดยอาจารย์ผู้สอนและนักเรียนควรมีการทุ่มเทในการเรียนการสอนอย่างจริงจังด้านงบประมาณ ในการจัดการเรียนการสอนงบประมาณในปัจจุบันยังไม่ได้ตามที่ตั้งเป้าหมายไว้โดยคณะสงฆ์ในจังหวัดร่วมกันสนับสนุนการบริหารงบประมาณต้องจัดให้กับสำนักเรียนต่าง ๆ ตามที่สมควร ด้านวัสดุอุปกรณ์ สำนักเรียนเล็ก ๆ ขาดวัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสมและทันสมัย ควรปรับปรุงวัสดุอุปกรณ์หรือสื่อการสอนให้ทันสมัยและเพียงพอต่อความต้องการ ด้านการจัดการจัดทำคู่มือการศึกษาบาลีเพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน และสำนักเรียนจัดให้นักเรียนได้เรียนร่วมกัน โดยไม่มีข้อจำกัดเรื่องอายุ พรรษา ทำให้การเรียนการสอนไปได้ช้าเนื่องจากความเข้าใจและช่องว่างของอายุจัดชั้นเรียนให้เหมาะสมหรือจัดตามระดับความรู้ แยกเป็นกลุ่มเก่ง ปานกลาง และไม่เก่งเพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดการพัฒนาไปสู่เป้าหมายที่ชัดเจน

4.3 การพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรีมีการตั้งคณะกรรมการดูแลการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี โดยเจ้าคณะพระสังฆาธิการจัดการงานการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ไปในทิศทางเดียวกันโดยการออกตรวจเยี่ยม ให้กำลังใจ ดูแล ช่วยเหลือ สอบถามถึงปัญหา และช่วยเหลือแก้ไขอุปสรรคต่าง ๆ วางระบบที่เป็นมาตรฐานโดยยึดหลักการบริหารที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์และมุ่งเน้นที่ผลงานเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนที่ดีขึ้น

5. อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม พบว่า 1. ด้านบุคลากร ผู้ที่จะเข้ามาทำหน้าที่เป็นผู้สอน ควรผ่านคัดเลือก อบรมให้มีรู้ความสามารถ จนเกิดทักษะ ความชำนาญ และเป็นผู้เสียสละอย่างแท้จริง สำหรับผู้เรียนแล้วควรขยันตั้งใจในการศึกษา โดยควรจะมีการสนับสนุนจากสำนักเรียนในปัจจัยต่าง ๆ ที่จะอำนวยความสะดวกกับผู้เรียนเพื่อเป็นกำลังใจในการศึกษาหาความรู้พระปริยัติธรรมแผนกบาลีให้มากขึ้นและมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ (พระศักดิ์ดา วิสุทธิธำ (มรดา), 2551: 122-124) ได้ทำ การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนา” ผลการศึกษาวิจัยพบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนา เน้นฝึกพัฒนามนุษย์ในทุก ๆ มิติ 2. ด้านงบประมาณเจ้าคณะพระสังฆาธิการจัดการเรื่องงบประมาณในการศึกษาโดยตั้งคณะกรรมการหรือโครงสร้างด้านงบประมาณอย่างชัดเจน โดยการจัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาสหบาลีของจังหวัดเพชรบุรีขึ้นเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีให้มีความเจริญในพระพุทธศาสนาและมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ (พระปลัดสมควร อธิบุญโญ (วงศ์วรรณ), 2556: 97-61) ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของ

โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จังหวัดสมุทรสาคร” ผลการวิจัยพบว่าคณะผู้บริหาร และฝ่ายผู้เรียนจะต้องร่วมกันพัฒนาศักยภาพตามขีดความสามารถ ต้องร่วมแรงและร่วมใจกันรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ ตัวเองรับผิดชอบ 3. ด้านวัสดุอุปกรณ์จัดหาวัสดุอุปกรณ์ให้เพียงพอต่อความต้องการในการใช้การเรียนการสอนเพื่อการพัฒนาให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนที่ตั้งไว้และมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ (พระธวัช จิรวทโธ (อ่วมสอาด), 2555: บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง “สภาพการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติ ธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี” ผลการวิจัยพบว่าในกระบวนการเรียนการสอนเพื่อเป็นการสื่อสารและเป็นตัวกลางในการเรียนการสอนที่ทันสมัยโดยมีแนวทางพัฒนาสภาพการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี โดยการจัดสรรงบประมาณ สำหรับจัดซื้อ จัดหา จัดสร้าง อุปกรณ์การเรียน และ 4. ด้านการจัดการจัดการถือว่่าเป็นสิ่งที่สำคัญมากเพราะเป็นการดูแลรับผิดชอบในส่วนของ บุคลากร, งบประมาณ, และวัสดุอุปกรณ์ให้เป็นในความเรียบร้อยและมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ (พระมหาธีรสุข ธรรมสาโร (อุปไชย), 2554: 134-135) ได้วิจัยเรื่อง “การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี:กรณีศึกษาสำนักเรียน วัดโมลีโลกยาราม เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร” พบว่าการวัดผล และประเมินผล และมีการปฏิบัติงานในระดับปานกลาง 4 ด้านโดยในด้านที่มีระดับการปฏิบัติงานสูงสุด ได้แก่ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน รองลงมาคือด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านที่ผู้บริหารและครูสอนมีความคิดเห็นต่ำสุด คือด้านสื่อการเรียนการสอนตามลำดับ

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. มีการตั้งคณะกรรมการดูแลการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ให้มีความสำคัญกับการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีโดยเจ้าคณะพระสังฆาธิการจัดการงานการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ไปในทิศทางเดียวกัน
2. มีการอบรมเทคนิคการสอนแบบสมัยใหม่แต่ให้รักษาการเรียนการสอนแบบสมัยเก่าไว้ด้วย
3. จัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาในทุกอารามเพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาในต้นน้ำ ส่วนการสนับสนุนกลางน้ำและปลายน้ำเป็นการจัดการของผู้บริหารของเจ้าสำนักเรียน มีการจัดตั้งเงินนิตยภัตให้กับอาจารย์สอนที่พอสมควร นอกจากนี้ควรจัดงบประมาณสำหรับรับส่งนักเรียนในสำนักเรียนต่าง ๆ ให้ชัดเจน

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการจัดการศึกษาด้านวิชาการพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเพื่อประยุกต์องค์ความรู้เกี่ยวกับการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีมาใช้ในสำนักเรียน เพื่อเป็นการดำเนินงานให้บรรลุตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ตามหลักเกณฑ์ของการพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี

2. ควรศึกษาความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมดเกี่ยวกับการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนบาลีของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรีและจังหวัดอื่นๆ
3. ควรมีการวิจัยเรื่องการพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนบาลีของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรีและในสำนักเรียนหรือจังหวัดอื่นๆ
4. ควรมีการศึกษาในรายละเอียดในส่วนที่เป็นรายละเอียดเชิงลึกของการพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนบาลีของคณะสงฆ์ที่เป็นของที่มีค่าอย่างยิ่ง

บรรณานุกรม

(1) หนังสือ

- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช) ป.ธ. 9. (2551) **พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์. ชุดคำ**
วัด, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เลี้ยงเชียง.
- พระธรรมปัญญาภรณ์ (สุชาติ ธรรมรัตน์ ป.ธ. 9) และพระมหาทองดี ปญญาวิชโร. (2548).
การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี. กรุงเทพมหานคร: อักษรการพิมพ์.

(2) วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์

- พระศักดิ์ดาวิสุทธิธำณ (มรดา) (2551). “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนา”,
วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาพระพุทธศาสนา.บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระปลัดสมควร อธิบุญโญ (วงศ์วรรณ) (2556). “การบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนก
บาลีของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จังหวัดสมุทรสาคร”, **วิทยานิพนธ์พุทธ**
ศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย:มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธวัช จิรวฑฒ (อ่วมสอาด). (2555). “สภาพการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนก
ธรรมของคณะสงฆ์อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร**
มหาบัณฑิตสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ.บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาธีรสุข ธรรมสาร (อุปไชย) (2554). “การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี: กรณีศึกษา
สำนักเรียนวัดโมลีโลกยาราม เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์พุทธ**
ศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา.บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สภาการจัดการศึกษาธรรมศึกษา ในอำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี
State of Dhamma Education Management In Phunphin District,
Suratthani Province

พระครูสมุห์ดิฐภูมิ จิระมโ (อินทชาติ)* พระมหากังวาลจิระมโ**
พระครูวาทีวรวัฒน์***

PhrakrusamuditthaphumChiradhammo (Inthachat), Phramaha Kangwal
Dhiradhammo, Parakru Wateeworawat

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เพื่อศึกษาสภาพการจัดการศึกษาธรรมศึกษา ในอำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี (2) เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อสภาพการจัดการศึกษาธรรมศึกษา ในอำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล (3) เพื่อนำเสนอแนวทางในการจัดการศึกษาธรรมศึกษา ในอำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ใช้ระเบียบการวิจัยแบบผสมผสานวิธี คือ การวิจัย เชิงปริมาณเป็นหลัก จากกลุ่มตัวอย่างนักเรียนในอำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี 280 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดย การทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม และการทดสอบค่าเอฟ (F-Test) โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีค่าแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) และการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูป/คน ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบทช่วยอธิบายผลให้กระจ่างขึ้น ผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพการจัดการศึกษาธรรมศึกษา ในอำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.80 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านที่ 1 หลักสูตรการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.91 ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านที่ 4 สื่อการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.70

2. ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อสภาพการจัดการศึกษาธรรมศึกษา ในอำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า นักเรียนที่มีอายุ และวุฒิทางการศึกษาสายสามัญ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพการจัดการศึกษาธรรม

---

*Master of Arts Program in Buddhist Management, Ratchaburi Sangha College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

**Ratchaburi Sangha College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

***Ratchaburi Sangha College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

ศึกษา ในอำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนนักเรียนที่มีเพศ และวุฒิการศึกษาทางธรรม ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพการจัดการศึกษาธรรมศึกษา ในอำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. แนวทางการจัดการศึกษาธรรมศึกษา ในอำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า (1) ควรจัดให้มีการอบรมให้ความรู้ด้านหลักสูตรการเรียนการสอนและร่วมกันทำแผนการสอน ให้มีความเหมาะสมกับนักเรียน (2) กิจกรรมการเรียนการสอนต้องมีความหลากหลาย และให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นมากที่สุด (3) ควรจัดสถานที่ในการเรียนการสอนให้มีความเหมาะสม ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน (4) ควรจัดหาวิทยากรมาให้ความรู้ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอนสมัยใหม่แก่พระสอนศีลธรรม (5) ควรร่วมกันสร้างเกณฑ์ในการวัดและประเมินผลให้สอดคล้องกับเกณฑ์ที่ทางโรงเรียนใช้อยู่ ควรใช้วิธีการวัดผลที่หลากหลาย

คำสำคัญ: สภาพ, การจัดการ, การศึกษาธรรมศึกษา

ABSTRACT

The objectives of this research were: (1) to study the State of Dhamma Education Management in Phunphin District, Suratthani Province. (2) to compare the level of opinions towards State of Dhamma Education Management in Phunphin District, Suratthani Province, Classified by personal factors. (3) to present guidelines for the State of Dhamma Education Management in Phunphin District, Suratthani Province by using mixed methods research is mainly quantitative research from the sample group of students in Phunphin District Suratthani Province, 280 people. The data were analyzed by using percentage, mean, standard deviation. The hypothesis testing by using statistics is t-test. In the case of two initial variables And F-test with one-way analysis of variance (One Way ANOVA) In the case of three or more initial variables When it was found that there were differences, the differences were compared by the Least Significant Different (LSD) and qualitative research by in-depth interview with 9 key informants by using content analysis techniques in context to help clarify the findings.

The findings of research were as follows:

1. State of education in Dharma Studies in Phunphin District Suratthani Province found that the overall level is very high. The average value is 3.80. When considered in each aspect, it is found that the highest mean value is the aspect 1 of the curriculum for teaching and learning management. with high level the

average value is 3.91. The lowest mean value is the aspect 4 of teaching and learning media With an average of 3.70

2. The findings of the comparison of the opinions of students towards the State of Dhamma Education Management in Phunphin District, Suratthani Province, Classified by personal factors, Found that students aged and difference educational qualifications in general, have opinions on the condition of Dharma education In Phunphin District Suratthani Province is difference. Therefore, accepted the hypothesis set. For students with difference of sex and the educational level of Dharma, had opinions on the condition of Dharma education In Phunphin District Suratthani Province not different. Therefore rejected the hypothesis set.

3 . Guidelines for the State of Dhamma Education Management in Phunphin District, Suratthani Province, found that (1) Should provide training for knowledge on curriculum, teaching and jointly make lesson plans, to be suitable for students. (2) Teaching and learning activities must be diverse. and allow students to participate in the most comments (3) Should provide a place for teaching and learning to be appropriate both in the classroom and outside the classroom. (4) Should provide lecturers to provide knowledge on the use of modern teaching materials to moral teaching. (5) Measurement and evaluation should jointly create criteria for measuring and evaluating by the school, should use a variety of measurement methods

Keywords: State, Management, Dhamma Education

1. บทนำ

การจัดการศึกษานั้นทำให้เกิดผลดี ในด้านการศึกษาพระศาสนาหลายประการ เช่น ทำให้พระสงฆ์สามเณรมีความอดุสาหะในการศึกษาเล่าเรียนมากขึ้น เพื่อมิให้มีความรู้ด้อยกว่าประชาชนที่เข้ามาศึกษาธรรมวินัย และทำให้ประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาดียิ่งขึ้น ซึ่งนับเป็นจุดมุ่งหมายที่สำคัญของการเผยแผ่ศาสนา ปัจจุบันการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมนี้มีสมเด็จพระวันรัต (พรหมคฤตเถร) วัดบวรนิเวศวิหาร เป็นแม่กองธรรมสนามหลวง เน้นการพัฒนาศาสนทายาทให้มีคุณภาพสามารถดำรงพระศาสนาไว้ได้เป็นอย่างดี ทั้งถือว่าเป็นกิจการของพระสงฆ์ส่วนหนึ่งที่สำคัญยิ่งในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศไทย (พระมหาไชยา ขยสิทธิ, 2546: 1-2) การพัฒนาสังคมไทยต่อจากนี้ไปจะต้องพัฒนาในเชิงรุกในทุกด้าน โดยเฉพาะการนำมิติทางศาสนาไปสู่การปฏิบัติในวิถีชีวิตของประชาชนอย่างเร่งด่วนและเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้ประเมินทุนทาง

สังคมเพื่อหาข้อสรุปในเรื่องการขับเคลื่อนประเทศไทยให้เจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืน จะต้องอาศัยทุนทางสังคมที่มีคุณภาพได้กำหนดกรอบแนวคิดพื้นฐานในการพัฒนาโดยเฉพาะสถาบันศาสนา จะต้องเร่งปฏิรูปการบริหารจัดการวงการศาสนา โดยกระตุ้นให้สถาบันศาสนามีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่ศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข(กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม,2549: 3-5)

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพการจัดการศึกษาธรรมศึกษาในอำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อจะนำผลการวิจัยที่ได้นำไปใช้เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อันจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายของหลักสูตร และเป็นไปตามเจตนารมณ์ของการจัดการศึกษาธรรมศึกษาทุกระดับชั้น ในอำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

2.วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพการจัดการศึกษาธรรมศึกษา ในอำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

2.2 เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อสภาพการจัดการศึกษาธรรมศึกษา ในอำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

2.3 เพื่อนำเสนอแนวทางในการจัดการศึกษาธรรมศึกษา ในอำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method Research) โดยดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณก่อน แล้วจึงทำการวิจัยเชิงคุณภาพ (Expiratory Research Design) ทำการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาสภาพการจัดการศึกษาธรรมศึกษา ในอำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยสังเคราะห์จากแนวคิดของ อากรณใจเที่ยง ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ด้าน คือ ด้านหลักสูตรการเรียนการสอน ด้านกิจกรรมการจัดเรียนการสอน ด้านสภาพแวดล้อมทางการเรียน ด้านการใช้สื่อการสอน การวัดและประเมินผล (อากรณใจเที่ยง, 2546: 3-5)

3.2 ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร ได้แก่ นักเรียนที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนที่เปิดทำการเรียนการสอนทั้งระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาปลาย ในอำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีจำนวนประชากร 936 คน (สำนักงานกองเลขานุการรองเจ้าคณะอำเภอพุนพิน, 2557)

กลุ่มตัวอย่าง ทำการหาขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรคำนวณกลุ่มตัวอย่างของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) (พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา, ดร., 2558: 175) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 285 คน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ(Key Informants)คือ บุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ในการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ในอำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้แก่ คณะพระภิกษุครูผู้สอน และประธานนักเรียน จำนวน 9 รูป/คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Check List) จำนวน 5 ข้อ และแบบสอบถามแบบ Scale ให้เลือกตอบ 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด จำนวน 35 ข้อและแบบสัมภาษณ์ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview)

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมดด้วยตนเอง โดยนำหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ไปเสนอเพื่อขอความอนุเคราะห์ และสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้สมบูรณ์ทั้งหมด

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐาน โดย การทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม และการทดสอบค่าเอฟ (F-Test) โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ โดยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) และการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูป/คน ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบทช่วยอธิบายผลให้กระจ่างขึ้น

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 สภาพการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ในอำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.80เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านหลักสูตรการเรียนการสอนด้านกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนด้านสภาพแวดล้อมทางการเรียนการสอนด้านสื่อการเรียนการสอน และด้านการวัดและประเมินผล อยู่ในระดับมากทุกด้าน

4.2 ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อสภาพการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ในอำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า นักเรียนที่มีอายุ และวุฒิทางการศึกษาสายสามัญ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ในอำเภอ

พุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนนักเรียนที่มีเพศ และวุฒิทางการศึกษาทางธรรม ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพการจัดการศึกษาธรรมศึกษา ในอำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเพศ และวุฒิทางการศึกษาทางธรรมไม่ใช่เครื่องขวางกั้นการศึกษา และในสังคมปัจจุบัน ทุกคนถือว่าเพศชาย และเพศหญิง มีความเสมอภาคกัน จึงอาจเป็นปัจจัยให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการจัดการศึกษาธรรมศึกษา ในอำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ไม่แตกต่างกัน

4.3 แนวทางการจัดการศึกษาธรรมศึกษา ในอำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานีด้านหลักสูตรการเรียนการสอน ควรมีการอธิบายคำศัพท์ให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจ ควรจัดตำราเรียนให้เพียงพอต่อจำนวนนักเรียน และทางโรงเรียนควรจัดตารางเรียนให้ให้พระภิกษุเข้ามาสอนนักเรียนอย่างเหมาะสมด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีความหลากหลาย ควรจัดพระภิกษุผู้สอนให้เพียงพอต่อผู้เรียน และควรยกตัวอย่างประกอบการบรรยายเพื่อความเข้าใจยิ่งขึ้นด้านสภาพแวดล้อมทางการเรียน ควรเปลี่ยนสถานที่เรียนตามโอกาสที่สมควรเพื่อการผ่อนคลายในการเรียน ควรจัดสถานที่เรียนในที่สงบไม่มีเสียงดังรบกวนการเรียน และ ควรแบ่งช่วงชั้นในการสอนให้ชัดเจน ไม่ควรเรียนรวมกันเป็นกลุ่มใหญ่เกินไปด้านสื่อการเรียนการสอน พระภิกษุผู้สอนควรศึกษาการใช้สื่อการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ ควรจัดหาสื่อการเรียนการสอนที่มีความทันสมัย และพระภิกษุผู้สอนควรใช้สื่อการเรียนการสอนที่มีความหลากหลายด้านการวัดและประเมินผล ไม่ควรออกข้อสอบยากจนเกินไป ควรเพิ่มเวลาในการอบรมก่อนสอบ และควรจัดให้มีการทดสอบก่อนเรียน และหลังเรียน

5. อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ สภาพการจัดการศึกษาธรรมศึกษา ในอำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า นักเรียนที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนที่เปิดทำการเรียนการสอนทั้งระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาปลาย ในอำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้รับการจัดการศึกษาธรรมศึกษา โดยภาพรวม ทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เป็นข้อบ่งชี้ให้เห็นว่า สภาพการจัดการศึกษาธรรมศึกษา ในอำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานีในสภาพปัจจุบัน หลักสูตรมีเนื้อหาสาระที่เหมาะสม และที่น่าสนใจแต่พระผู้สอนธรรมศึกษา ต้องอาศัยทักษะและประสบการณ์ในการสอน เนื่องจากในหลักสูตรมีศัพท์ที่ยากแก่การเข้าใจของนักเรียน มีการจัด กิจกรรมการเรียนการสอนเน้นให้นักเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในเชิงบวกสถานที่จัดการเรียนการสอนมีการจัดการโดยคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้เรียน ผู้เรียนนำความรู้จากสื่อการเรียนรู้ออกไปประยุกต์ ใช้ในชีวิตได้จริงการวัดและประเมินผลความรู้ของนักเรียนมีความเหมาะสมตามขอบข่ายของหลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับ พระปลัดสนชัย ภูมิปาโลได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมศึกษาในอำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผลการวิจัยพบว่าประสิทธิภาพการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติ

ธรรม แผนกธรรมศึกษาในอำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยาโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.91 และเมื่อพิจารณาทุกด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน(พระปลัดสนชัย ภูมิปาโล, 2554: ข) และสอดคล้องกับที่ ขรินทร์ทิพย์ ม่วงทวี ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การสอนธรรมศึกษาของพระสงฆ์ตามทัศนะของนักเรียนโรงเรียนพุลเจริญวิทยาคม ตำบลบางไฉลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ” ผลการวิจัยพบว่านักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนพุลเจริญวิทยา โรงเรียนพุลเจริญวิทยาคม ตำบลไฉลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ มีทัศนะต่อการสอนธรรมศึกษาของพระสงฆ์ โดยรวมทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.97 เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน (ขรินทร์ทิพย์ ม่วงทวี, 2558: ข) และสอดคล้องกับที่ พระมหาญาณพล ญาณปญโญได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทการจัดการศึกษาธรรมศึกษาของพระสังฆาธิการ จังหวัดกระบี่” ผลการวิจัยพบว่าบทบาทการจัดการศึกษาธรรมศึกษาของพระสังฆาธิการ จังหวัดกระบี่ โดยรวมอยู่ใน ระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน(พระมหาญาณพล ญาณปญโญ, 2559: ก)

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ด้านหลักสูตรการเรียนการสอน ควรจัดให้มีการอบรมให้ความรู้ด้านหลักสูตรการเรียนการสอนแก่พระผู้สอนธรรมศึกษา และครูภายในโรง พร้อมทั้งร่วมกันทำแผนการสอนให้ครอบคลุมขอบข่ายเนื้อหาการเรียนตามหลักสูตร

2. ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน พระผู้สอนธรรมศึกษา และครูภายในโรงเรียน ควรร่วมจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้ครูภายในโรงเรียนสามารถจัดการเรียนการสอนเพิ่มเติมให้แก่นักเรียนได้ และลดภาระหน้าที่ในการสอนของพระผู้สอนธรรมศึกษาที่มีจำนวนน้อย

3. ด้านสภาพแวดล้อมทางการเรียน ควรจัดสถานที่ในการเรียนการสอนให้มีความเหมาะสม ทั้งในห้องเรียน และนอกห้องเรียน สถานที่จัดการเรียนการสอนต้องอุปกรณ์การเรียนโต๊ะ เก้าอี้ พียงพอด่อนักเรียน และมีบรรยากาศที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน

4. ด้านสื่อการเรียนการสอน ควรจัดหาวิทยากรมาให้ความรู้ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอนสมัยใหม่แก่พระผู้สอนธรรมศึกษา การใช้สื่อการเรียนการสอนต้องมีความหลากหลาย พระผู้สอนธรรมศึกษา ครู และนักเรียน ควรร่วมกันสร้างสื่อการเรียนการสอน ให้มีความเหมาะสมกับนักเรียน

5. ด้านการวัดและประเมินผล พระผู้สอนธรรมศึกษา และครูภายในโรงเรียน ควรร่วมกันสร้างเกณฑ์ในการวัดและประเมินผล ให้สอดคล้องกับเกณฑ์ที่ทางโรงเรียนใช้อยู่ เพื่อให้การวัดและประเมินผลเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ควรใช้วิธีการวัดผลที่หลากหลาย

6.2 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ด้านหลักสูตรการเรียนการสอน ควรมีการอธิบายคำศัพท์ให้ง่ายต่อการเข้าใจ/ควรจัดตารางเรียนให้ให้พระภิกษุเข้าสอนอย่างเหมาะสม/ควรจัดตำราเรียนให้เพียงพอต่อจำนวนนักเรียน
2. ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ควรจัดกิจกรรมการเรียนให้มีความหลากหลาย/ควรจัดพระภิกษุผู้สอนให้เพียงพอต่อผู้เรียน/ควรยกตัวอย่างประกอบการบรรยายเพื่อความเข้าใจยิ่งขึ้น
3. ด้านสภาพแวดล้อมทางการเรียน ควรแบ่งช่วงชั้นในการสอนให้ชัดเจน/ควรเปลี่ยนสถานที่เรียนตามโอกาสที่สมควร/ควรจัดสถานที่เรียนในที่สงบไม่มีเสียงดังรบกวนการเรียน
4. ด้านสื่อการเรียนการสอน ควรใช้สื่อการสอนที่หลากหลาย/ควรจัดหาสื่อการเรียนการสอนที่มีความทันสมัย/ควรศึกษาการใช้สื่อการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ
5. ด้านการวัดและประเมินผล ควรจัดให้มีการทดสอบก่อนเรียน และหลังเรียน/ไม่ควรออกข้อสอบยากจนเกินไป/ควรเพิ่มเวลาในการอบรมก่อนสอบ

6.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยสภาพการจัดการศึกษาธรรมศึกษา ในเขตอำเภออื่นๆ ของจังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อให้เห็นสภาพการจัดการศึกษาธรรมศึกษา และแนวทางการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวมทั้งจังหวัด และนำผลการวิจัยในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้นไป
2. ควรเปลี่ยนกลุ่มประชากรในการทำวิจัยเป็นพระผู้สอนธรรมศึกษา ครูภายในโรงเรียน ผู้อำนวยการ บุคลากรที่เกี่ยวข้อง และผู้ปกครองของนักเรียน เพื่อให้ทราบสภาพปัญหาในด้านอื่นๆ
3. ควรทำการศึกษาวิจัยให้ครอบคลุมทุกช่วงชั้น ตามการแบ่งหลักสูตรของแม่กองธรรมสนามหลวง เพื่อให้ทราบสภาพปัญหาที่แท้จริงของแต่ละช่วงชั้น

บรรณานุกรม

(1) หนังสือ

- กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2549). **การศึกษารูปแบบและแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอน ธรรมศึกษาในสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา, ดร. (2558). **ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์**. เชียงใหม่: บจก.ประชากรธุรกิจ.
- สำนักงานกองเลขานุการรองเจ้าคณะอำเภอพุนพิน. (2557). **คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการคูนสอบนักธรรมและธรรมศึกษา**. (อัดสำเนา).
- อาภรณ์ ใจเที่ยง. (2546). **หลักการสอน (ฉบับปรับปรุง)**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

(2) วิทยานิพนธ์

- ชรินทร์ทิพย์ ม่วงทวี. (2558). การสอนธรรมศึกษาของพระสงฆ์ตามทัศนะของนักเรียนโรงเรียนพูลเจริญวิทยาคม ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ. **วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์ศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระปลัดสนชัย ภูมิปาโล. (2554). ประสิทธิภาพการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมศึกษาในอำเภอกาฬี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาไชยา ชยสิทธิ. (2546). ศึกษาทัศนคติและความคาดหวังของครูและนักเรียนที่มีต่อพระภิกษุผู้สอนธรรมศึกษา. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาญาณพล ญาณปญโญ. (2559). บทบาทการจัดการศึกษาระบบศึกษาของพระสังฆาธิการจังหวัดกระบี่. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิตสาขาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาของคณะสงฆ์ ในเขต
อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

Management Development of Religious Education In Sangha
Administrative Bangplama District, Suphanburi Province

พระบุญมี ธมมธโร (แก้วแก่น)* พระมหาสุนันท์ สุนนโท** พระปลัดระพิน พุทธิสารโ***

Phra Boonmee Dhammatharo (Kaewkaen),

Phramaha Sunan Sunando, Phrapalad Raphin Buddhisar

บทคัดย่อ

บทความการวิจัยมีวัตถุประสงค์คือ 1. เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาของคณะสงฆ์ในเขตอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ในเขตอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี 2. เพื่อศึกษาการเปรียบเทียบการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาของคณะสงฆ์ในเขตอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ตามความคิดเห็นของพระภิกษุสามเณร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาของคณะสงฆ์ ในอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

ระเบียบวิธีวิจัยเป็นแบบผสมผสานวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ เป็นการสำรวจด้วยแบบสอบถามซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.972 กับกลุ่มตัวอย่าง คือ พระสงฆ์ในอำเภอบางปลาม้า จำนวน 216 รูป ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการทดสอบค่าเอฟ ด้วยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และงานวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 8 รูป/คน โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา สรุปเป็นความเรียง

ผลการวิจัยพบว่า

1. พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาของคณะสงฆ์ในเขตอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.99$, $S.D. = 0.543$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ดังนี้ ด้านการวิชาการ

---

* หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ) ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

** ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

*** ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

($\bar{X}$ =3.81, S.D.=0.697) ด้านบริหารสภาพแวดล้อม ($\bar{X}$ =3.76, S.D.=0.749) ด้านบริหารบุคคล ($\bar{X}$ =3.75, S.D.=0.707) ด้านบริหารงบประมาณ ($\bar{X}$ =3.66, S.D.=0.711) ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาของคณะสงฆ์ในเขตอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี โดยจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล คือ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษานักธรรม วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม วุฒิการศึกษาสามัญ พบว่า พระสงฆ์ที่มี อายุ พรรษา วุฒิการศึกษานักธรรม วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม วุฒิการศึกษาสามัญ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาของคณะสงฆ์ในเขตอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาของคณะสงฆ์ในเขตอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า เนื้อหาสาระ เก่าเกินไป และภาษาที่ใช้ในหนังสือเป็นภาษาที่เข้าใจยาก โดยเฉพาะเนื้อหาสาระในแผนกบาลีเน้นการจำและการแปลมากกว่าความเข้าใจ ขาดการประยุกต์ใช้ ไม่เหมาะสมกับวุฒิภาวะของผู้เรียน การจัดเวลาเรียนยังไม่เป็นระบบ ไม่แน่นอน มีเวลาเรียนน้อยเกินไป จึงไม่สามารถทำความเข้าใจได้อย่างลึกซึ้ง ดังนั้น ข้อเสนอแนะ คณะสงฆ์ต้องมีการปรับปรุงหลักสูตร เนื้อหาให้น่าสนใจและง่ายขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนมีกำลังใจในการเรียนมากขึ้น และควรเน้นการท่องจำในส่วนที่ต้องใช้เฉพาะหรือที่สำคัญเพื่อให้นักเรียนเกิดความอยากเรียนมากขึ้นและไม่ต่อต้านการเรียน สร้างแรงจูงใจด้วยการให้รางวัลแก่ผู้ที่มีผลการเรียนดีหรือแก่นักเรียนที่สอบไล่ได้ เพื่อสร้างขวัญกำลังใจให้แก่ผู้เรียน มีสื่อการเรียนการสอนที่หลากหลายและทันสมัยมากยิ่งขึ้น เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเข้าถึงสื่อมากยิ่งขึ้น ควรจัดหางบประมาณในการดำเนินงานจากภายนอก

คำสำคัญ: การพัฒนา, การบริหารจัดการ, สำนักศาสนศึกษา

ABSTRACT

Objectives of this research were to: 1. study the level of management development of the Buddhist Studies Schools at Bang Pla Ma District. Suphanburi Province 2. study the comparison of the development of Buddhist Studies Schools management at Bang Pla Ma District Suphanburi Province, according to the opinions of monks and novices, classified by personal factors and 3. study the guidelines for the development of the Buddhist Studies School management at Bang Pla Ma District Suphanburi Province.

Methodology was the mixed methods: The quantitative research using survey method collected from 216 samples who were monks at Bang Pla Ma District with questionnaires which had reliability value at 0.972, analyzed data with

frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test and F-test. with one-way analysis of variance, ANOVA. The qualitative research collected data from 8 key informants by in-depth-interview and analyzed data by descriptive interpretation.

Findings were as follows:

1. The monks had opinions on the development of the Buddhist Studies Schools management at Bangplama District, Suphanburi Province, by overall at a high level.($\bar{x}=2.99,S.D.=0.543$) Each aspect was also at high levels as follows: Academic aspect was at high level ($\bar{x}=3.81,S.D.=0.697$),Environmental management aspect was at high level ($\bar{x}=3.76,S.D.=0.749$), Personnel management was at high level ($\bar{x}=3.75,S.D.=0.707$), Budget management was at high level ($\bar{x}=3.66,S.D.=0.711$), respectively.

2 . The results of the comparison of monks' opinions on the development of the Buddhist Studies Schools management at Bangplama District Suphanburi Province, classified by personal status, such as age, Buddhist Lents, Dhamma educational level, Pali educational level, formal educational level, revealed that monks with different age, Buddhist Lents, Dhamma educational level, Pali educational level, formal educational level, had different opinions on the development of the Buddhist Studies Schools management at Bang Pla Ma District, Suphanburi Province, with statistically significance value 0.05, accepting the set research hypotheses.

3. Problems, obstacles and suggestions for the development of the Buddhist Studies Schools management at Bangplama District, Suphanburi Province were as follows: The courses contents were too old and the language used in the textbooks is difficult to understand in particular, the content in the Pali department emphasizes memory and translation rather than understanding. Lack of application of new method, not suitable for the maturity of learners. The study time is still not systematic, irregular and limited, not enough for examination for profound understanding. Suggestions were that The Sangha must improve the curriculum adding more interesting and useful contents so that the students would be more interested in learning, motivating learners who are good and pass examination with rewards and honors for good morale. Use more modern teaching media, open opportunities for students to get access to new media and external resource of budget should be included and allocated.

Keyword: Management; Development; Buddhist Studies Schools.

1. บทนำ

การที่พระพุทธเจ้าทรงได้ตั้งสังคมคณะสงฆ์ขึ้นมานั้น ก็เพื่อให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ พระภิกษุสามเณรทุกรูปที่เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนา จะต้องเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ตามหลัก ไตรสิกขาบทเพราะต้องสมาทานศึกษา ปฏิบัติ ฝึกฝน อบรม และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ในอดีตจึงมี ประเพณีไทยที่เรียกว่า “บวชเรียน” คือบวชแล้วจะต้องศึกษาเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองสู่ความเป็น บัณฑิตมีปัญญาที่สามารถพึ่งได้ ซึ่งประเพณีการบวชเรียนนี้เป็นสิ่งที่ชาวไทยยึดถือและปฏิบัติสืบทอด กันมาจนถึงปัจจุบัน แต่ปัจจุบันนี้บทบาททางการศึกษาของวัดจะมีได้เป็นไปอย่างกว้างขวาง เหมือนในอดีต แต่ถึงกระนั้นก็ตามวัดยังคงไว้ซึ่งความสำคัญทางการศึกษาอย่างมั่นคงเสมอมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินการทางการศึกษาแก่บุคคลากรภายในวัด ส่วนพระสงฆ์รูปใดก็ตามเมื่อ บวชเข้ามาในพระพุทธศาสนาแล้วจะศึกษาค้นถุระคือ พระปริยัติธรรม แผนกธรรม-บาลี เป็นธรรมเนียมปฏิบัติในพระพุทธศาสนาขั้นต้นในสำนักของพระอุปัชฌาย์ก่อนเป็นเวลา 5 ปี เพื่อขัดเกลา จิตใจตนเองให้สิ้นกิเลส ดังนั้น การศึกษาในสมัยพุทธกาลจึงยึดถือหลักการปฏิบัติดังกล่าวมาเป็น แบบแผนของการศึกษาของพระสงฆ์ในยุคต่อมาจนถึงปัจจุบัน

ประวัติความเป็นมาของการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี การศึกษา ในพระพุทธศาสนาดำเนินตามแนวไตรสิกขา โดยยึดถือพระพุทธศาสนาเป็นหลักสำคัญมีความมุ่ง หมาย เพื่อให้ผู้ศึกษาเล่าเรียนได้นำไปประพฤติปฏิบัติตามคำสั่งสอนและดำรงรักษาไว้ พร้อมทั้ง นำไปเผยแผ่อันเป็นระบบการดำรงชีวิตตามหลักแห่งพระธรรมวินัย ต่อมาได้แยกออกเป็นฝ่ายคันถ ธุระและฝ่ายวิปัสสนาธุระ ซึ่งเน้นหนักทางภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติตามลำดับ การศึกษาเล่าเรียน ในฝ่ายคันถธุระนั้นได้อาศัย พระไตรปิฎกเป็นพื้นฐานและใช้คัมภีร์ที่อธิบายความในพระไตรปิฎกเป็น เครื่องมือตลอดมาจนถึงปัจจุบัน การศึกษาระบบนี้เรียกว่าพระปริยัติธรรม ในประเทศไทยสมัยกรุง ศรีอยุธยาได้จัดระบบการศึกษาพระปริยัติธรรมโดยแบ่งชั้นเป็นบาลีเปรียญตรี เรียนพระสูตร บาลีเปรียญโท เรียนพระวินัย และบาลีเปรียญเอก เรียนอภิธรรม ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 2 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ได้ เปลี่ยนระบบชั้นบาลีเปรียญโดยแบ่งออกเป็นเปรียญ 3 ถึง 9 ประโยค (กรมการศาสนา 2531, 3-4) ใน รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 6 จัดแบ่งชั้นภูมิของการศึกษาแผนกบาลี เป็น 3 แบบ คือ (1) ประโยค 1-3 เป็นเปรียญธรรมชั้นตรี (2) ประโยค 4-6 เป็นเปรียญธรรมชั้นโท (3) ประโยค 7-9 เป็นเปรียญธรรมชั้นเอก ในครั้งนั้นคนที่ทำหน้าที่เป็นครูสอนเรียกว่า “ราชบัณฑิต” สอนและสอบภายในพระบรมมหาราชวัง คือวัดพระศรีรัตนศาสดาราม จึงเรียกว่า “สอบบาลี สนามหลวง” มาจนถึงปัจจุบัน คำว่า “สนามหลวง” หมายถึงสนามสอบภายในพระบรมมหาราชวังและ อยู่ภายในพระบรมราชูปถัมภ์

นอกจากนั้นในรัชสมัยรัชกาลที่ 6 การศึกษาของคณะสงฆ์ยังได้มีการปรับปรุงให้เจริญ ยิ่งขึ้นและได้มีการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมขึ้นมาใหม่ ต่อมาได้นำเอานักธรรมชั้น

ต่างๆ มาเป็นบุรพภาคของเปรียญประโยคด้วย กล่าวคือ นักธรรมชั้นตรี เป็นบุรพภาคของเปรียญตรี คือ ประโยค 1-2-3 นักธรรมชั้นโท เป็นบุรพภาคของเปรียญโท คือ ประโยค 4-5-6 นักธรรมชั้นเอก เป็นบุรพภาคของเปรียญเอกคือ ประโยค 7-8-9 รวมเรียกว่า “เปรียญธรรม” ใช้อักษรย่อว่า ป.ธ. ดังที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน แต่เดิมมาวัดเป็นสถานศึกษาสำหรับประชาชนทั่วไป การศึกษาเล่าเรียนส่วนใหญ่จัดดำเนินไปอย่างไม่เป็นทางการ นอกจากการศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรม ที่กล่าวข้างต้นแล้ว ก็มีการศึกษาวิชาภาษาไทยและวิชาชีพร่างๆ การศึกษาของรัฐยังมีได้แยกเป็นแผนกหนึ่งต่างหาก จนถึงสมัยรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ จึงโปรดให้มีการจัดระบบการศึกษาอย่างเป็นทางการขึ้นโดยนำเอาระบบการศึกษาตามแบบอย่างของตะวันตกเข้ามาจัดดำเนินการในระยะแรก ได้มีการร่วมมือกันระหว่างพุทธจักรและอาณาจักรในการจัดการศึกษาของรัฐพร้อมทั้งได้ปรับปรุงระบบการศึกษาของสงฆ์ขึ้นใหม่ให้สอดคล้องกับกาลสมัย

การศึกษาเป็นการจัดการศึกษาให้กับพระภิกษุสามเณรได้มีโอกาสศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม หรือที่เรียกกันว่า “นักธรรม” ในประเทศไทยเกิดขึ้นตามพระดำริของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส เป็นการศึกษาพระธรรมวินัยในภาษาไทย เพื่อพระภิกษุสามเณรผู้เป็นกำลังสำคัญของพระพุทธศาสนาสามารถศึกษาพระธรรมวินัยได้สะดวกและทั่วถึง อันจะเป็นพื้นฐานนำไปสู่สัมมาปฏิบัติ ตลอดจนเผยแผ่พระพุทธศาสนา การศึกษาพระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยแต่โบราณมานิยมศึกษาเป็นภาษาบาลีที่เรียกว่าการศึกษาพระปริยัติธรรมซึ่งเป็นสิ่งที่เรียนรู้ได้ยากสำหรับพระภิกษุสามเณรทั่วไป จึงปรากฏว่าพระภิกษุสามเณรที่มีความรู้ในพระธรรมวินัยมีจำนวนน้อยเป็นเหตุให้สังฆมณฑลขาดแคลนพระภิกษุที่มีความรู้ความสามารถที่ช่วยกิจการพระศาสนาโดยเฉพาะด้านการศึกษา สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรสจึงได้ทรงพระดำริวิธีการเล่าเรียนพระธรรมวินัยเป็นภาษาไทยขึ้น และทรงกำหนดหลักสูตรการสอนให้พระภิกษุสามเณรได้เรียนรู้พระพุทธศาสนาทั้งด้านหลักธรรม พุทธประวัติ พระวินัย ตลอดจนให้หัดแต่งแก้กระทู้ธรรม

พ.ศ.2455 ทรงปรับหลักสูตรองค์นักธรรมให้เหมาะสมสำหรับพระภิกษุสามเณรทั่วไปจะได้เรียนรู้กว้างขวางยิ่งขึ้น โดยแบ่งหลักสูตรเป็น 2 อย่างคือ อย่างสามัญ เรียนวิชาธรรมวิภาค พุทธประวัติ พระวินัย และเรียงความแก้กระทู้ธรรม และอย่างวิสามัญ โดยเพิ่มแปลอรรถกถา ธรรมบท มีแก้อรรถ บาลีไวยากรณ์ และสัมพันธ์ และวินัยบัญญัติที่ผู้เรียนจะต้องมีการสอบทั้งสามัญและวิสามัญ

ในปัจจุบันศาสนศึกษา เป็นการศึกษาหลักธรรมที่สำคัญเป็นอย่างยิ่งของคณะสงฆ์คือ พระสงฆ์ควรศึกษาหลักธรรมให้ถ่องแท้เพื่อพร้อมที่จะพัฒนาตนให้รอบรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม เพื่อรู้เท่าทันต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคโลกาภิวัตน์ อันจะส่งผลต่อศักยภาพในการอบรมพัฒนาจิตการเผยแผ่ศาสนธรรมแก่ศาสนิกชนและจัดระบบการศึกษาของคณะสงฆ์ควรปรับประยุกต์ให้เหมาะสมกับยุคสมัยแต่คงไว้ซึ่งศาสนธรรม การจัดการศาสนศึกษาจะดีหรือไม่ประการใดขึ้นอยู่กับเจ้าสำนักเรียนและเจ้าสำนักศาสนศึกษาตลอดจนครูอาจารย์ผู้บริหารการศาสนศึกษาที่จะได้ช่วย

แบกภาระการศาสนศึกษาอย่างเต็มกำลัง อันเป็นการแสดงความกตัญญูต่อพระศาสนาและคณะสงฆ์ การจัดการศาสนศึกษายังมีการพบปัญหาและบุคลากรเพื่อมาเป็นคณาจารย์ช่วยอบรมสั่งสอนกับ พระภิกษุสงฆ์สามเณรภายในวัด เนื่องจากการขาดแคลนครูผู้สอนการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนก ธรรม-บาลี และสามัญเป็นอุปสรรคอย่างยิ่งที่จะมาช่วยการจัดการศึกษาให้มีความเจริญด้วยวิชา ความรู้และความก้าวหน้าต่อไป

ดังนั้นจากเหตุผลที่กล่าวมาเบื้องต้น ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความต้องการ ของคณะสงฆ์ต่อประสิทธิภาพการบริหารงานการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม-บาลี ในอำเภอ บางปلام้า จังหวัดสุพรรณบุรี ใน 5 ด้าน คือ ด้านอาคารและสถานที่, ด้านบุคลากร, ด้าน งบประมาณ, ด้านวัสดุอุปกรณ์ และด้านสาธารณูปโภค เพื่อศึกษาว่ามีระดับ ผลการเปรียบเทียบ และข้อเสนอแนะความต้องการของคณะสงฆ์ในอำเภอบางปلام้า จังหวัดสุพรรณบุรีอย่างไร เพื่อจะ ได้ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการพัฒนา และปรับปรุงความต้องการในแต่ละด้าน ให้เกิด ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาของคณะสงฆ์ในเขต อำเภอบางปلام้า จังหวัดสุพรรณบุรี ในเขตอำเภอบางปلام้า จังหวัดสุพรรณบุรี

2.2 เพื่อศึกษาการเปรียบเทียบการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาของคณะ สงฆ์ในเขตอำเภอบางปلام้า จังหวัดสุพรรณบุรี ในเขตอำเภอบางปلام้า จังหวัดสุพรรณบุรี ตาม ความคิดเห็นของพระภิกษุสามเณร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

2.3 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาของคณะสงฆ์ ในอำเภอบางปلام้า จังหวัดสุพรรณบุรี

3. ขอบเขตการวิจัย

3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาของคณะสงฆ์ในเขต อำเภอบางปلام้า จังหวัดสุพรรณบุรี” แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาของ คณะสงฆ์ในเขตอำเภอบางปلام้า จังหวัดสุพรรณบุรี 4 ด้านดังนี้ 1. ด้านบริหารวิชาการ 2. ด้านงาน งบประมาณ 3. ด้านการบริหารงานบุคคล 4. ด้านการบริหารงานทั่วไป

3.2 ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรต้น เป็นข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับคุณลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ สถานภาพ อายุ จำนวนพรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษานักธรรม วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม

ตัวแปรตาม ความต้องการของคณะสงฆ์ต่อประสิทธิภาพการบริหารงาน การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม-บาลี ในเขตอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรีทั้ง 4 ด้านคือ 1. ด้านบริหารวิชาการ 2. ด้านบริหารบุคคล 3. ด้านบริหารสภาพแวดล้อม 4. ด้านบริหารงบประมาณ

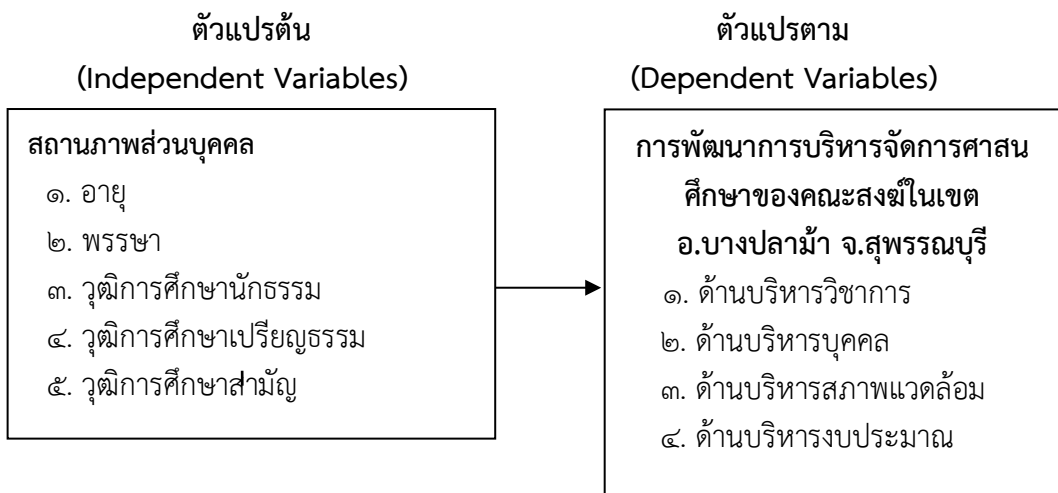
3.3 ขอบเขตด้านประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ พระสงฆ์ในอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 510 รูปจากทั้งหมด 75 วัด ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 8 คน

3.4 ขอบเขตด้านพื้นที่ ผู้ศึกษาได้กำหนดพื้นที่ในการศึกษา คือ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

3.5 ขอบเขตด้านระยะเวลา ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาตั้งแต่ เดือนมีนาคม พ.ศ. 2561 ถึง เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562 เป็นเวลารวม 12 เดือน

4. กรอบแนวคิดในการวิจัย

5. วิธีการดำเนินการวิจัย

5.1 รูปแบบการวิจัย

วิจัยเรื่อง "การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาของคณะสงฆ์ในเขต อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี" เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mix Methods Research) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Study) และสุ่มตัวอย่าง จากแบบสอบถาม (Questionnaire) และใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key

Informants) เพื่อสนับสนุนข้อมูลเชิงปริมาณจากพระสงฆ์ที่อยู่เขตอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี โดยผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัยตามลำดับดังนี้

5.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยกำหนดจากพระภิกษุสามเณร ในเขตอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี 11 ตำบล จำนวน 510 รูป

2) กลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) กลุ่มตัวอย่างได้แก่เจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส กรรมการวัดและไวยาวัจกรของวัดในพื้นที่อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 224 รูป/คน

5.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถาม ผู้ศึกษาได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือขึ้นเอง โดยปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข ศึกษาเอกสารวิชาการและจากงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการบริหารงานสำนักศาสนศึกษาของคณะสงฆ์ โดยมีขั้นตอนในการสร้าง และการตรวจสอบเครื่องมือ ดังนี้

5.3.1 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

ศึกษาหลักการ เอกสาร ตำรา และแนวคิดทฤษฎีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการบริหารงานสำนักศาสนศึกษาของคณะสงฆ์ กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือการศึกษา กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการศึกษา โดยขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ สร้างเครื่องมือ นำเสนอร่างเครื่องมือการศึกษาต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข นำเครื่องมือการวิจัยไปทดลองใช้กับประชากรที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อหาสัมประสิทธิ์ความเที่ยงตรงของเครื่องมือ ปรับปรุงแก้ไข จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

การรวบรวมเอกสารผู้ศึกษารวบรวมข้อมูลจากหนังสือบทความงานวิจัยและเอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาของคณะสงฆ์ในเขตอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี. ขอหนังสือรับรองจากผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขอความร่วมมือจากเจ้าอาวาส ในอำเภอบางปลาม้า ทดลองใช้เครื่องมือการศึกษา โดยผู้ศึกษาดำเนินการนำแบบสอบถามไปส่งตามวัดต่างๆ เพื่อช่วยอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษาดำเนินการเก็บรวบรวมแบบสอบถามที่ได้รับคืนจากวัดต่างๆ ทั้งหมดดำเนินการเก็บคืนภายใน 1 สัปดาห์ โดยอยู่ในสภาพที่สมบูรณ์จำนวน 216 ชุด คิดเป็นแบบสอบถามที่ได้รับคืนร้อยละ 100 ของจำนวนประชากรในการแจกแบบสอบถามผู้ศึกษาได้นำแบบสอบถามไปแจกและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตัวเอง นำข้อมูลจากแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมกลับมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของคำตอบ และตรวจให้คะแนนทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

5.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และพรรณนา โดยใช้สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD.)

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด (Open ended Question) วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท นำเสนอเป็นความเรียงประกอบตาราง โดยการแจกแจงความถี่ของผู้ตอบคำถามปลายเปิด

6. ผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นสำคัญที่เกี่ยวกับการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาของคณะสงฆ์ในเขตอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ตามวัตถุประสงค์ในการวิจัยครั้งนี้

6.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีอายุระหว่าง 20-25 ปี จำนวน 87 รูป คิดเป็นร้อยละ 38.8 พรรษา 1 - 5 ปี จำนวน 125 รูป คิดเป็นร้อยละ 55.8 การศึกษานักธรรมชั้นเอก จำนวน 150 รูป คิดเป็นร้อยละ 67.0 ไม่มีวุฒิเปรียญธรรมจำนวน 136 คน คิดเป็นร้อยละ 60.7 มีวุฒิการมัธยมศึกษา จำนวน 104 รูป คิดเป็นร้อยละ 46.4 ตามลำดับ

6.2) ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาของคณะสงฆ์ในเขตอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า

1) พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาของคณะสงฆ์ในเขตอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มาก ($\bar{x}=2.99, S.D.=0.543$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

2) พระสงฆ์ที่มีความคิดเห็นต่อ การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาของคณะสงฆ์ในเขตอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ในด้านบริหารวิชาการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.81, S.D.=0.697$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ

3) พระสงฆ์ที่มีความคิดเห็นต่อ การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาของคณะสงฆ์ในเขตอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ในด้านบริหารบุคคล อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}= 3.75, S.D.=0.707$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ

4 พระสงฆ์ที่มีความคิดเห็นต่อ การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาของคณะสงฆ์ในเขตอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ในด้านบริหารสภาพแวดล้อม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}= 3.75, S.D.=0.707$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ

5) พระสงฆ์ที่มีความคิดเห็นต่อ การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาของคณะสงฆ์ในเขตอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ในด้านบริหารงบประมาณ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}= 3.66, S.D.=0.711$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ

6.3 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาของคณะสงฆ์ในเขตอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

1) ปัญหา อุปสรรค โดยภาพรวมทุกด้าน ที่เกี่ยวกับการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาของคณะสงฆ์ในเขตอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านผู้ส่งสาร พบว่า

เนื้อหาสาระ เก่าเกินไป และภาษาที่ใช้ในหนังสือเป็นภาษาที่เข้าใจยาก โดยเฉพาะเนื้อหาสาระในแผนกบาลีเน้นการจำและการแปลมากกว่าความเข้าใจ ขาดการประยุกต์ใช้ ไม่เหมาะสมกับวุฒิภาวะของผู้เรียน การจัดเวลาเรียนยังไม่เป็นระบบ ไม่แน่นอน มีเวลาเรียนน้อยเกินไป จึงไม่สามารถทำความเข้าใจได้อย่างลึกซึ้ง เน้นการท่องจำ และการแปล ไม่ค่อยมีการประยุกต์ใช้และขาดการคิดวิเคราะห์และขาดสื่อที่การเรียนการสอนที่ทันสมัย

2) ข้อเสนอแนะ ด้านบริหารวิชาการ ควรให้มีการปรับปรุงหลักสูตร เนื้อหาที่น่าสนใจและง่ายขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนมีกำลังใจในการเรียนมากขึ้น และควรเน้นการท่องจำในส่วนที่ต้องใช้เฉพาะหรือที่สำคัญเพื่อนักเรียนเกิดความอยากเรียนมากขึ้นและไม่ทอดทิ้งการเรียน

3) ข้อเสนอแนะ ด้านบริหารบุคคล ควรสร้างแรงจูงใจด้วยการให้รางวัลแก่ผู้ที่มีผลการเรียนดีหรือแก่นักเรียนที่สอบไล่ได้ เพื่อสร้างขวัญกำลังใจให้แก่ผู้เรียนควรมีการจัดให้มีครูผู้สอนอย่างพอเพียงและได้คุณภาพในแต่ละชั้นเรียนเพราะผู้เรียนมีระดับความเข้าใจไม่เท่ากัน

4) ข้อเสนอแนะ ด้านบริหารสิ่งแวดล้อม ควรพัฒนาคุณภาพบุคลากรให้มีความรู้ในการใช้และสร้างสรรค์สื่อสมัยใหม่เพื่อช่วยในการเรียนการสอนบาลี ควรมีสื่อการเรียนการสอนที่หลากหลายและทันสมัยมากยิ่งขึ้น เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเข้าถึงสื่อมากยิ่งขึ้น

5) ข้อเสนอแนะ ด้านบริหารงบประมาณ พระสงฆ์ควรประยุกต์ใช้หลักธรรมให้ง่ายต่อการสื่อสารให้ผู้รับสารเข้าใจ พระสงฆ์ควรรหาข้อคิดหลักธรรมที่เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน

7. อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ จะกล่าวถึงการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาของคณะสงฆ์ในเขตอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี โดยผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นสำคัญและน่าสนใจและนำมาอภิปรายดังนี้

7.1 ความคิดเห็นของพระสงฆ์ ที่มีต่อการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาของคณะสงฆ์ในเขตอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

1) พระสงฆ์ที่มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาของคณะสงฆ์ในเขตอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหาอัมราช อมรเสวี (เหม้ง)**(2561) ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนของครูและนักเรียน สำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกเป็นรายข้อพบว่า ทุกข้อมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

2) พระสงฆ์ที่มีความคิดเห็นต่อ การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาของคณะสงฆ์ในเขตอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านบริหารวิชาการ อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า คณะสงฆ์มีการจัดอบรมเสริมประสิทธิภาพการสอนให้แก่ครูผู้สอน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระสกล ฐานธมโม (อินทร์คล้าย)** (2556) ได้ศึกษาเรื่อง “การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์” ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์ อยู่ในระดับมากทุกด้าน

3) พระสงฆ์ที่มีความคิดเห็นต่อ การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาของคณะสงฆ์ในเขตอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านบริหารบุคคล อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า ครูผู้สอนมีประสบการณ์ในวิชาที่สอนเป็นอย่างดีและมีการประชุมวางแผนเตรียมการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระเฉลิมพงศ์ จรณสมปนโน (แก้วกัณฑ์)** (2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารตามหลักสัปปุริสธรรม 7 อำเภอแม่वंก จังหวัดนครสวรรค์” ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นต่อการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารตามหลักสัปปุริสธรรม 7 อำเภอแม่वंก จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมมีความเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละด้านพบว่า มีความเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน

4) พระสงฆ์ที่มีความคิดเห็นต่อ การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาของคณะสงฆ์ในเขตอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านบริหารสภาพแวดล้อม อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **อารีญา บุญมี (2561)** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 โรงเรียนรางวัลพระราชทานจังหวัดนครสวรรค์” ผลการวิจัยพบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นเดียวกัน

5) พระสงฆ์ที่มีความคิดเห็นต่อ การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาของคณะสงฆ์ในเขตอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านช่องทางการ อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า มีการจัดสัมมนาเพื่อพัฒนาศักยภาพและแก้ไขจุดบกพร่องในการทำงานของบุคลากร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระเมธีธรรมาลังการ (ประยุทธ์ ภูริทนต์)** และคณะ (2547) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาศักยภาพการบริหารการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ตามทฤษฎีของผู้บริหาร ครูผู้สอนและนักเรียน : ศึกษาเฉพาะกรณี วัดจองคำ จังหวัดลำปาง” พบว่า ด้านการ

บริหารการเงินและพัสดุ (งบประมาณ) ศักยภาพการบริหารการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ตามทฤษฎีของครูผู้สอนและนักเรียน : ศึกษาเฉพาะกรณีวัด จอคำ จังหวัดลำปาง ในภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

7.2 ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ ที่มีต่อการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาของคณะสงฆ์ในเขตอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล

1) พระสงฆ์ที่มีอายุและพรรษาต่างกันมีระดับความคิดเห็นต่อการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาของคณะสงฆ์ในเขตอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระนุจร อนุทสาโร (2557)** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ในอำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี” ผลการศึกษาพบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุและจำนวนพรรษาต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

2) พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรม วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม และวุฒิการศึกษาสามัญ ต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาของคณะสงฆ์ในเขตอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระอธิการมนัส ปลายาพัฒโน (เก่งสวัสดิ์) (2556)** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ด้านการเผยแผ่ของพระสังฆาธิการในอำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี” ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิทางการศึกษาสามัญ วุฒิทางการศึกษานักธรรม และวุฒิทางการศึกษาเปรียญธรรม มีผลทำให้ความคิดเห็นของคณะสงฆ์และพระสังฆาธิการที่มีต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ด้านการเผยแผ่ของพระสังฆาธิการในอำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เป็นการยอมรับสมมติฐานของการวิจัย

7.3 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาของคณะสงฆ์ในเขตอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

ปัญหา อุปสรรค เนื้อหาสาระ เก่าเกินไป และภาษาที่ใช้ในหนังสือเป็นภาษาที่เข้าใจยาก โดยเฉพาะเนื้อหาสาระในแผนกบาลีเน้นการจำและการแปลมากกว่าความเข้าใจ ขาดการประยุกต์ใช้ ไม่เหมาะสมกับวุฒิภาวะของผู้เรียนอาคารสถานที่ มักใช้ศาลาการเปรียญ ซึ่งมักมีเสียงรบกวน และบรรยากาศไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ คับแคบ ไม่ปลอดโปร่ง แสงสว่างไม่เพียงพอและ ที่มีแผนแม่บทอย่างชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร มีร่องรอยตรวจสอบได้ และให้นักเรียนสามารถศึกษาต่อในระดับสูง แล้วสามารถประกอบอาชีพได้อย่างมีคุณธรรมในการดำเนินชีวิตคณะสงฆ์ควรควรส่งเสริมสนับสนุนหาทุน จัดสรรงบประมาณพัฒนาสิ่งทีเอื้อต่อการศึกษาอย่างเหมาะสม โปร่งใส

8. สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาของคณะสงฆ์ ในเขตอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี” ทำให้ผู้วิจัยค้นพบองค์ความรู้จากการวิจัย ดังนี้

สรุปองค์ความรู้จากการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัด อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี ผู้บริหารวัดควรมีการแต่งตั้งทนายประจำวัดเพื่อเป็นธุระในการจัดทำนิติกรรมสัญญาเกี่ยวกับการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดหากแม้ไม่มีทนายประจำก็ควรมีการทำสัญญาว่าจ้างบุคคลใดบุคคลหนึ่งเพื่อทำหน้าที่ด้านนี้ มีการส่งบุคลากรของวัดไปศึกษาต่อด้านกฎหมายหรือการบริหารจัดการที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศาสนสมบัติ ผู้บริหารวัดควรมีการจัดตั้ง

หน่วยงานหรือคณะทำงานเพื่อบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัด เช่น ที่ดิน ที่ธรณีสงฆ์ เงินบริจาค มีการจัดตั้งคณะกรรมการการเงินและทรัพย์สินของวัด มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านการบริหารจัดการการเงินของวัดกับธนาคารหรือหน่วยงานภาครัฐ มีการจัดตั้งมูลนิธิหรือกองทุนเพื่อการบริการจัดการบัญชีเงินของวัด มีเครือข่ายความร่วมมือระหว่างวัดกับชุมชนในการจัดสรรผลประโยชน์จากที่ดินหรือสิ่งปลูกสร้างของวัด คณะกรรมการวัดและไวยาวัจกรมีการแต่งตั้งเป็นลายลักษณ์อักษร และมีคุณสมบัติครบถ้วนตามที่กฎหมายกำหนด

9. ข้อเสนอแนะ

9.1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

1) ผู้บริหาร สถานศึกษาควรจัดแจง กำหนดนโยบาย ที่มีแผนแม่บทอย่างชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร มีร่องรอยตรวจสอบได้ และให้นักเรียนสามารถศึกษาต่อในระดับสูง แล้วสามารถประกอบอาชีพได้อย่างมีคุณธรรมในการดำเนินชีวิต

2) คณะสงฆ์ควรควรส่งเสริมสนับสนุนหาทุน จัดสรรงบประมาณพัฒนาสิ่งทีเอื้อต่อการศึกษาย่างเหมาะสม โปร่งใสไม่อคติ

3) คณะสงฆ์ควรเปิดโอกาสให้บุคลากรในสถานศึกษามีส่วนร่วมในการคิด ดำเนินการ และทำงาน มีความโปร่งใสตรวจสอบได้ พัฒนาคู่มือการใช้ทรัพยากร อย่างคุ้มค่า มีประสิทธิภาพ

9.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรนำงานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาของคณะสงฆ์ในเขตอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี” ไปศึกษาในพื้นที่ใกล้เคียง เช่น อ่างทอง สิงห์บุรี ชัยนาท เป็นต้น เพื่อหาข้อมูลเปรียบเทียบที่จะนำไปการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาของคณะสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2) ควรนำงานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาของคณะสงฆ์ในเขตอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี” มาศึกษาเป็น “การบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาของคณะสงฆ์ในเขตอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี” เพื่อค้นหาและวิเคราะห์ข้อมูลให้ได้ประโยชน์มากขึ้น

บรรณานุกรม

- กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. **นโยบายและแผนการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, 2531.
- พระมหาอัมราช อมรเสวี (เหม็ง). “การศึกษาแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนของครูและนักเรียน สำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม กรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2561.
- พระสกล ฐานธมโม (อินทร์คล้าย). “การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2556.
- พระเฉลิมพงศ์ จรณสมปนโน (แก้วกัณฑ์). “การบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารตามหลักสัปปุริสธรรม 7 อำเภอแม่वंก จัหวัดนครสวรรค์”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2556.
- อารียา บุญมี. “การบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 โรงเรียนรางวัลพระราชทานจังหวัดนครสวรรค์”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2561.
- พระเมธีธรรมาลังการ (ประยุทธ์ ภูริทตโต) และคณะ. “การศึกษาศักยภาพการบริหารการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ตามทรรศนะของผู้บริหาร ครูผู้สอนและนักเรียน : ศึกษาเฉพาะกรณี วัดจองค์ำ จังหวัดลำปาง”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่, 2547.
- พระนุกร ฉนุทสาโร (มะลิวัลย์). “บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ในอำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2557.
- พระอธิการมนัส ปถาวทฒโน (แง่อสวัสดิ์). “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ด้านการเผยแผ่ของพระสังฆาธิการในอำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2556.

การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดในอำเภอบางสะพาน
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

Management Development of Provincial Meditation Centers In
Bangsaphan District, Prachuapkhirikhan Province

พระไพโรจน์ สุจิตโต (เทพพิทักษ์)* พระครูวาทิวรรณ** พระมหากังวาล ธีระธมโม***

Phra Phairot Sujitto (Thepphithak), Phrakru Wateworawat,
Phramaha Kangwal Dhiradhammo

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ (1) เพื่อศึกษาการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ (2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล(3) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ เยาวชนที่อยู่ในเขตพื้นที่อำเภอบางสะพานน้อย ซึ่งมีจำนวนจำนวน 348 คนเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบผสมวิธีเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และใช้สถิติทดสอบสมมติฐานโดยทดสอบค่าที (t-test) และ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA)

ผลการวิจัยพบว่า

1. การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้านเมื่อเรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาต่ำสุด ได้แก่ ด้านปัญญา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04 ด้านสมาธิ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98 และด้านศีลมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92 ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบแสดงให้เห็นว่า ระดับความคิดเห็นของเยาวชนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์เยาวชนที่

---

* Master of Arts Program in Buddhist Management, Ratchaburi Sangha College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

** Ratchaburi Sangha College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

*** Ratchaburi Sangha College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์เยาวชนที่มี สถานภาพส่วนบุคคลด้านเพศ อายุวุฒิการศึกษาสามัญและวุฒิการศึกษาทางธรรม ของเยาวชนมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ไม่แตกต่างกัน

3.ปัญหา อุปสรรคและ ข้อเสนอแนะในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ปัญหาอุปสรรค (1) ด้านศีลเยาวชนไม่ได้รับการแนะนำสั่งสอน, ไม่มีความรู้ในเรื่องของศีล, ขาดบุคลากรที่มีประสบการณ์, (2) ด้านสมาธิ ขาดการส่งเสริมให้เยาวชนนั่งสมาธิอย่างต่อเนื่อง, ขาดความเข้าใจเรื่องของสมาธิและหลักการปฏิบัติเกี่ยวกับเรื่องสมาธิทุกรูปแบบเดิม ๆ, ขาดความอดทนและทักษะในการดำเนินชีวิต, พระสงฆ์ไม่เพียงพอในการเข้าไปจัดการเรียนรู้ ในโรงเรียน, (3) ด้านปัญญาพระสงฆ์ที่ให้ความรู้แก่เยาวชนมีจำนวนน้อย, ขาดความร่วมมือกับเครือข่ายจัดการเรียนรู้, ขาดการส่งเสริมการเจริญปัญญา ทั้งในโรงเรียน ชุมชนและผู้ปกครอง, ขาดความร่วมมืออย่างจริงจังจากชุมชน, ผู้ปกครองยังไม่เข้าใจในหลักการจัดการเรียนรู้ตามหลักปัญญาอย่างชัดเจน

คำสำคัญ:การพัฒนา, คุณธรรมจริยธรรม, เยาวชน, คณะสงฆ์

Abstract

The purposes of this research were (1) To study the moral and ethics Development Sangha Organization in Bang Saphannoi District, Prachuapkhirikhan Province According to the opinions of the monks (2)To study and compare the opinions of the moral and ethics Development Sangha Organization in Bang Saphannoi District, Prachuapkhirikhan Province Classified by personal factors(3) To study the problems, obstacles and suggestions for moral and ethics Development Sangha Organization in Bang Saphannoi District, Prachuapkhirikhan ProvinceThe sample group used in the research was the youth who live in the area of Bang Saphan Noi district, which has 348 people. The instrument used in the research are a combination of methods. Is a data collection tool The statistics used in data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation (S.D.) and using hypothesis testing by t (t-test) and one-way analysis of variance (One way ANOVA)

The result found that

1. Moral and ethical development for youth in the Bang Saphan Noi District Prachuap Khiri Khan Province, overall, is at a high level. With an average of 3.98 In every level When sorting from the highest average to lowest, in terms of wisdoms,

with an average of 4.04, the Meditation is equal to 3.98 and the precepts are 3.92, respectively.

2. The comparison results show that The level of opinion of youth towards moral and ethics Development Sangha Organization in Bang Saphannoi District, Prachuapkhiri khan Province Youth with different gender. Have opinions on moral and ethical development for youth of the Sangha Bang Saphan Noi District Prachuap Khiri Khan Province Youths with personal status in terms of gender, age, educational background, and academic qualification of youth have opinions on moral and ethical development for youth of the Sangha Bang Saphan Noi District Prachuap Khiri Khan Province not different Which is not accepting the hypothesis set As for personal status in sex There is no effect on different opinions.

3. District problems, obstacles and suggestions for moral and ethical development for youth of the Sangha Bang Saphan Noi District Prachuap Khiri Province(1). The precepts of youth are not instructed, no knowledge of the sacrament, lack of experienced personnel.(2). Meditation, lack of encouragement for youth to continuously meditate , Lacking understanding of meditation and practice of meditation on traditional forms , Lack of patience and skills in life, monks are not enough to enter in school learning (3). In terms of Wisdom, monks who educate young people have a small amount. Lack of cooperation with learning management networks , Lack of promotion of intellectual growth Both in school Community and parents, lack of serious cooperation from the community, parents still do not understand the principles of clear learning based on intellectual principles.

Keywords: Development, Moral and Ethics, Sangha Organization

1. บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ซึ่งได้กำหนดจุดมุ่งหมายการจัดการศึกษาไว้ใน มาตรา 6 ว่าการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและใน มาตราที่ 24 ได้กำหนดไว้ว่าการจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องการจัดการเรียนการสอนให้ผสมผสานสาระความรู้ต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน โดยเฉพาะการปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชาเพื่อป้องกันและแก้ปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรม ที่จะเกิด

ขึ้นกับเยาวชนผู้ที่จะเป็นประชาชนของชาติในอนาคต (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2541: 58) คุณธรรมจริยธรรมเป็นรากฐานแห่งความเจริญรุ่งเรือง มั่นคง และความสงบสุขของทุกคนในสังคม และประเทศชาติ ทุกประเทศมีนโยบายให้ประชาชนมีคุณธรรม จริยธรรม อันดีเป็นหลัก ประการแรก การพัฒนาทางเศรษฐกิจ การศึกษาทางวิชาการและการเมืองซึ่งไม่มีคุณธรรมจริยธรรม เป็นหลักยึดแล้วย่อมให้โทษมากกว่าให้คุณ ถ้าเปรียบสังคมเหมือนต้นไม้มีแก่น คุณธรรมจริยธรรม ก็เหมือนแก่นความเจริญนอกนี้เหมือนเปลือกกระพี้ ซึ่งห่อหุ้มแก่นเอาไว้ คนมีความรู้ไม่มีคุณธรรม จริยธรรม จึงมักเป็นคนที่ก่อความรำคาญหรือความเดือดร้อนให้แก่คนอื่น การพัฒนาบ้านเมืองต้อง พัฒนาที่จิตใจของคนก่อน

เนื่องจากปัจจุบันสังคมมีการแข่งขันกันสูง มีการแก่งแย่งทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่าง จำกัด ประชาชนมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น สภาพเศรษฐกิจฝืดเคืองความหลากหลายของวัฒนธรรม ต่างชาติและนวัตกรรมอยู่ในสภาพที่ก้าวกระโดด ทำให้พ่อแม่ต้องแข่งขันกันประกอบอาชีพ จึงไม่มี เวลาที่จะเลี้ยงดูบุตรหลาน เด็กบางคนถูกผู้ปกครองทอดทิ้งเพื่อไปทำงานในต่างถิ่นหรือถูกเลี้ยงดู แบบปล่อยปละละเลย จึงทำให้เด็กมีปัญหาทั้งด้านสุขภาพจิต สุขภาพกาย และการศึกษาโดยเฉพาะ ด้านคุณธรรมและจริยธรรม ในด้านคุณธรรมและจริยธรรมพระสงฆ์เป็นผู้ที่สามารถถ่ายทอดและ ปลุกฝังคุณลักษณะดังกล่าวให้เด็กและเยาวชนได้ ดังนั้น กระทรวงศึกษาธิการและสถาบันศึกษาจึง เล็งเห็นความสำคัญของสถาบันสงฆ์ที่ต้องเข้าไปร่วมพัฒนาเด็กและเยาวชนในสถาบันการศึกษา ต่างๆ ศาสนธรรมหรือหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นพื้นฐานของจริยธรรมในสังคมไทย พระสงฆ์ถือว่าเป็นศาสนบุคคล ผู้มีหน้าที่ในการนำศาสนธรรมสู่เยาวชน ซึ่งนับว่าเป็นสิ่งอยาก สำหรับสังคมปัจจุบัน (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2545: 2-5)

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) 2541: 60) ได้กล่าวถึงเหตุผลที่ต้องจัดการเรียนการสอน สาระพระพุทธศาสนาในโรงเรียน โดยสรุปสาระสำคัญดังต่อไปนี้ พระพุทธศาสนาเป็นจริยศึกษา เพื่อรับมือกับปัญหาของยุคพัฒนา ให้คนไทยรู้จักเก็บรวบรวมการศึกษา และเลือกใช้ประโยชน์จาก ข้อมูลทั้งหลายเกี่ยวกับการสร้างเสริมความเจริญอย่างเพียงพอเพื่อมาร่วมอยู่และร่วมพัฒนา สังคมไทย การเรียนรู้สิ่งที่อยู่ในสังคมควรจะต้องรู้ ในฐานะที่เป็นการรู้จักเรื่องราวของประเทศของตน เป็นความรับผิดชอบของการศึกษาที่จะต้องจัดให้สังคมไทยได้เรียนรู้พระพุทธศาสนา ถ้าคนไทย ไม่รู้จักพระพุทธศาสนาทั้งในด้านเนื้อหาและสถาบันก็ถือว่าเป็นความบกพร่องของการศึกษาชาติ

จากปัญหาข้างต้นทำให้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมที่คณะสงฆ์ดำเนินการอยู่ และศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนใน ชุมชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพื่อนำผลการวิจัยไปทำการ วางแผนในการพัฒนานักศึกษาให้เป็นผู้ที่มีคุณธรรมควบคู่กับความรู้ซึ่งจะช่วยลดปัญหาต่าง ๆ ที่เกิด ขึ้นกับเด็กและเยาวชนในสังคมปัจจุบัน เพื่อชีวิตก้าวไปสู่ความสุขในที่สุด และเป็นกำลังสำคัญในการ พัฒนาประเทศชาติให้เจริญรุ่งเรืองสืบไป

2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ตามความคิดเห็นของเยาวชน

2.2 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

2.3 เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed-Method Research) กำหนดขอบเขต 3 ด้าน (1) ด้านกาย วาจา ให้เรียบร้อย (2) ด้านจิตใจการมีจิตที่แน่วแน่ไม่หวั่นไหวต่อสภาธรรมต่างๆ มีคำถาม(3) ด้านปัญญา ความรอบรู้ที่จะสามารถนำไปสู่เป้าหมายอันสูงสุดแห่งชีวิต (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2541:60)

3.2 ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ เยาวชนที่เข้าร่วมทำกิจกรรมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนในอำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ปี พ.ศ.2561 ที่อยู่ในเขตพื้นที่ในตำบลต่างๆ ของอำเภอบางสะพานน้อยซึ่งมีจำนวนทั้งหมดจำนวน 2,695 คน (สำนักงานเจ้าคณะอำเภอบางสะพานน้อย), 2560: 6).

กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มมาจากประชากรโดยหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากการใช้สูตรคำนวณของ ทาโรยามาเน่ (Taro Yamane) (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2554: 228) ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 หรือระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 โดยได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 348 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) จำนวน 11 รูป/คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่แบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check List) แบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) แบบปลายเปิด (Open Ended Question) และแบบสัมภาษณ์ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview)

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมดด้วยตนเอง โดยนำหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ไปเสนอเพื่อขอความอนุเคราะห์และสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้สมบูรณ์ทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 100

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที ค่าเอฟ วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวและเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด และในส่วนของ การวิจัยเชิงคุณภาพมีการวิเคราะห์เอกสาร และวิเคราะห์ผลการสัมภาษณ์ด้วยเทคนิคการ

4. ผลการวิจัย

1. การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้านเมื่อเรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาต่ำสุด ได้แก่ ด้านปัญญา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04 ด้านสมาธิ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98 และด้านศีลมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบแสดงให้เห็นว่า ระดับความคิดเห็นของเยาวชนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์เยาวชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์เยาวชนที่มี สถานภาพส่วนบุคคลด้านเพศ อายุวุฒิการศึกษาสามัญและวุฒิการศึกษาทางธรรม ของเยาวชนมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ไม่แตกต่างกัน

3. ปัญหา อุปสรรคและ ข้อเสนอแนะในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ปัญหาอุปสรรค (1) ด้านศีลเยาวชนไม่ได้รับการแนะนำสั่งสอน, ไม่มีความรู้ในเรื่องของศีล, ขาดบุคลากรที่มีประสบการณ์, (2) ด้านสมาธิ ขาดการส่งเสริมให้เยาวชนนั่งสมาธิอย่างต่อเนื่อง, ขาดความเข้าใจเรื่องของสมาธิและหลักการปฏิบัติเกี่ยวกับเรื่องสมาธิทุกรูปแบบเดิมๆ, ขาดความอดทนและทักษะในการดำเนินชีวิต, พระสงฆ์ไม่เพียงพอในการเข้าไปจัดการเรียนรู้ ในโรงเรียน, (3) ด้านปัญญาพระสงฆ์ที่ให้ความรู้แก่เยาวชนมีจำนวนน้อย, ขาดความร่วมมือกับเครือข่ายจัดการเรียนรู้, ขาดการส่งเสริมการเจริญปัญญา ทั้งในโรงเรียน ชุมชนและผู้ปกครอง, ขาดความร่วมมืออย่างจริงจังจากชุมชน, ผู้ปกครองยังไม่เข้าใจในหลักการจัดการเรียนรู้ตามหลักปัญญาอย่างชัดเจน

5. อภิปรายผล

การพัฒนาเยาวชนในสังคมไทย ให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์หรือให้เยาวชนกระทำพฤติกรรมที่พึงปรารถนา นั้น มีจุดเริ่มต้นคือ ต้องให้เยาวชนมีทัศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมหรือ

คุณลักษณะที่ต้องการเสริมสร้างจะทำให้เยาวชนกระทำพฤติกรรมนั้นได้ง่าย และเต็มใจกระทำสอดคล้องกับการพัฒนาเอง 4 ด้าน คือ ความรับผิดชอบ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความซื่อสัตย์ ความอดทน โดยเน้นหลัก 3 ประการในการทำกิจกรรมคือสร้างพฤติกรรม (ศีล) สร้างความสนใจ (สมาธิ) สร้างความเข้าใจ (ปัญญา) ถูกต้องตามความเป็นจริง เกิดจากเหตุ ถ้าสร้างเหตุที่ดีย่อมทำให้เกิดผลที่ดีเช่นกัน หลังจากนั้นจึงเปลี่ยนทัศนคติต่อวินัย เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกเกิดความชอบความพอใจ และเกิดความสนใจในการที่จะพัฒนาตนเองให้เป็นผู้มีวินัยซึ่งสอดคล้องกับที่ พระมหาศุภกิจ สุภกิจโจ (ภักดีแสน), 2554: ก-ข) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขา: กรณีศึกษา ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น” ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลไม่มีผลทำให้ประชากรมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขา ส่วนปัญหาและอุปสรรคคือ (1) คนส่วนใหญ่มักจะมีเวลาในการทำงานมาก แต่ไม่มีเวลาในการปฏิบัติธรรม (2) คนส่วนใหญ่ที่ไม่ปฏิบัติธรรมเป็นคนค่อนข้างใจร้อน ควบคุมอารมณ์ไม่ค่อยได้ไม่ค่อยมีสมาธิ (3) ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนขาดบุคลากรในการพัฒนาเยาวชนด้านจัดกิจกรรมด้านปัญญา

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ด้านศีลเยาวชนควรได้รับคำแนะนำ การพูดคุย และแสดงความคิดเห็นของตนเองการประพฤติปฏิบัติตนเกี่ยวกับเรื่องของศีลควรมุ่งพัฒนาคุณภาพของเยาวชนทุกช่วงวัยซึ่งเยาวชนควรได้รับความรู้ในเรื่องของศีลในแต่ละข้ออย่างละเอียดควรมีการฝึกอบรมไตรสิกขาด้านศีลให้กับบุคลากรโดยเน้นการปฏิบัติและควรมีความต่อเนื่องในการสอนและอบ

2. ด้านสมาธิควรส่งเสริมให้เยาวชนมีการนั่งสมาธิเป็นประจำในทุกวันอย่างต่อเนื่องซึ่งเยาวชนควรได้รับความเข้าใจในเรื่องของสมาธิและหลักการปฏิบัติที่ถูกต้องมากยิ่งขึ้นควรมีการประยุกต์การพัฒนาเรื่องสมาธิอย่างสร้างสรรค์ ควรปลูกจิตสำนึกให้เยาวชนมีคุณลักษณะของคนดี รู้จักอดทนใช้หลักธรรมในการดำเนินชีวิตและควรมีการส่งเสริมให้เยาวชนมีการฝึกปฏิบัติสมาธิเพื่อการพัฒนาจิตใจ

3. ด้านปัญญา ควรนิมนต์พระสงฆ์ที่มีความรู้ด้านปัญญา ให้ความรู้แก่เยาวชน.การจัดกิจกรรมพื้นฐานเป็นการฝึกให้นักเรียน แก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตได้และควรส่งเสริมการฝึก เจริญปัญญา ทั้งใน โรงเรียน ชุมชนและผู้ปกครองมีการประสานความร่วมมือในการดำเนินงาน จัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาอย่างจริงจัง จากชุมชนมีการทำความเข้าใจแก่ผู้ปกครองในด้านการดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา

6.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนโดยศึกษางานวิจัยที่เป็นเชิงประสิทธิภาพ

2. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนโดยศึกษากับกลุ่มผู้สนใจนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ อาทิ กลุ่มนักศึกษา หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ

3. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนที่มีกลุ่มประชากรเฉพาะ ไม่มีความซับซ้อนในการหาข้อมูลและในกลุ่มประชากร

4. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนเพื่อนำไปพัฒนารูปแบบ การอบรมพฤติกรรมทางกาย วาจา และใจเป็นหลักสูตรเฉพาะต่อไป

5. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนเฉพาะด้านหรือกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง เป็นการเฉพาะโดยเป็นการศึกษาวิจัยเชิง ทดลอง เพื่อนำไปพัฒนาเยาวชน เป็นหลักสูตรเฉพาะต่อไป

บรรณานุกรม

(1) หนังสือ

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). **การจัดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา**, กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.

คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2545). **สถิติเบื้องต้นและการวิจัย: Basic Statistics and Research**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2541). **ทางสายอิสรภาพของการศึกษาไทย**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท สหธรรมิก จำกัด.

สำนักงานเจ้าคณะอำเภอบางสะพานน้อย. (2560). **เอกสารประกอบการประชุมพระสังฆาธิการ อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พุทธศักราช 2560 ภาค 15. ประจวบคีรีขันธ์: สำนักงานเจ้าคณะอำเภอบางสะพานน้อย.**

(2) วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์

พระมหาศุภกิจ สุภกิจใจ (ภักดีแสน). (2554). “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขา: กรณีศึกษาศูนย์การเรียนรู้ชุมชน อำเภอพลจังหวัดขอนแก่น”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารจัดการคณะสงฆ์**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

การบริหารจัดการงานประเพณีวัฒนธรรมวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์
MANGEMENT OF VUÉEHÂNAVIDHÍ PRACTICE OF TEMPLES IN PHETCHABUN
PROVINCE

พระมหาพรประกิจ กิตติมโน (ฤทธิสกุล) * พระสุธีวีรบัณฑิต ** ประเสริฐ ธิลาอ ***
Phramaha Pornprakit Kittimano (Ritsakul), Phrasutivirabandit, Prasert Thilao

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการงานประเพณีวัฒนธรรมวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ 2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นการบริหารจัดการงานประเพณีวัฒนธรรมวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการบริหารจัดการงานประเพณีวัฒนธรรมวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์

ระเบียบวิธีวิจัยเป็นแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ เป็นการสำรวจด้วยแบบสอบถามซึ่งมีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.759 กับกลุ่มตัวอย่างได้แก่ พระสงฆ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 268 รูป ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้คือ ค่าความถี่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และทดสอบค่าเอฟ ด้วยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูป/คน โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการงานประเพณีวัฒนธรรมวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.97$, S.D. = 0.34) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ดังนี้ ด้านการบริหารจัดการ ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.508) ด้านนิตยสาร ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = 0.581) ด้านสถานที่ ($\bar{X} = 3.94$, S.D. = 0.586) และ ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการงานประเพณีวัฒนธรรมวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล คือ อายุ พรรษา วุฒิ

---

* หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ) ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

** ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

*** ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

การศึกษานักธรรม วุฒิกการศึกษาเปรียญธรรม วุฒิกการศึกษาสามัญ พบว่า พระสงฆ์ที่มี อายุ พรรษา วุฒิกศึกษานักธรรม วุฒิกการศึกษาเปรียญธรรม มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการงานประเพณี ฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับ สมมติฐานการวิจัย ส่วนพระสงฆ์ที่มีวุฒิกการศึกษาสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน จึง ปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

3. ปัญหา อุปสรรค การบริหารจัดการงานประเพณีฐานวิธีของวัดในจังหวัด เพชรบูรณ์ พบว่า 1) เจ้าสำนักขาดวิสัยทัศน์ในการปรับปรุงสถานที่ภายในวัด 2) เจ้าสำนักมีอาคาร ไม่สามารถรองรับจำนวน ผู้มาร่วมประเพณีฐานวิธี จำนวนมาก ๆ ได้ 3) ขาดกระบวนการคัดสรร กลั่นกรองผู้เข้ามาบวชเป็นพระภิกษุอย่างเป็นขั้นตอน ข้อเสนอแนะควรนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ ในการบริหารจัดการ เช่น หลักอิทธิบาท 4 เพราะเป็นคุณเครื่องให้ถึงความสำเร็จ คุณธรรมที่นำไปสู่ ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมาย คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา 1) เจ้าสำนัก ควรมีการปรับปรุงภูมิ ทัศน์ของสถานที่สำนัก ให้เหมาะสมกับภูมิประเทศ และมีกฎระเบียบในการเข้าพักสำหรับผู้เข้า ประเพณีฐานวิธี 2) เจ้าสำนักควรจัดคนทำความสะอาดเป็นประจำไม่รก อากาศถ่ายเทดี ป้องกัน ปลูก แมลงต่าง ๆ มีร่องเท้าสำหรับเข้าห้องน้ำ ไม่มีกลิ่นรบกวน ผนังห้องน้ำ โถส้วม อ่างล้างมือ มีความสะอาดพร้อมใช้งานได้ 2) เจ้าสำนักควรพัฒนาบุคลิกภาพให้มีความเป็นผู้นำที่นั้งอยู่ในใจของ ผู้อื่น รู้จักแบ่งงานรู้จักใช้คนให้เหมาะสมกับงานและความรู้ รู้จักบริหารศรัทธาของประชาชน

คำสำคัญ: การบริหารการจัดการ, ประเพณี, ฐานวิธี

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1. to study the Vuööhânavidhî Practice of Temples in Phetchabun Province, 2. to study the comparison the opinions of the study the Vuööhânavidhî Practice of Temples in Phetchabun Province, classified by personal factors, 3) to study the problems, obstacles and suggestions to the study the Vuööhânavidhî Practice Temples in Phetchabun Province.

The research methodology was the quantitative research, as a survey with questionnaires that had the reliability test at 0.759 of a sample group of 268 monks in Phetchabun province, analyzed by social science program the statistics used are frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test and F-test. With one-way analysis of variance and qualitative research with in-depth interviews with 9 key informants by using the descriptive content analysis techniques.

Findings were as follows:

1. Management of the Vuööhânavidhî Practice of Temples in Phetchabun Province, found that the management has a good work system and emphasizing the transparency. Academician aspect, good knowledge academicians, leadership, harmony and compromise. Location aspect, has the convenience, calmness, cleaning and sufficiency for the work using the Vuööhânavidhî Practice Temples by emphasizing management with transparency.

2. The comparison of opinions of the principles and methods of principle of the Vuööhânavidhî Practice of Temples in Phetchabun Province found 3 aspects: management according to Dhammasappaya or Iddhipada IV such as Chanda(Aspiration) means the satisfaction , like , love good management, would start with satisfaction, love like in the management as priority. Viriya(Effort or Energy) means to work hard , industrial, a person who is successful , must work hard. Citta(Mind or Thoughtfulness) means responsibility , focus on that work that the successful executives must have the responsibility and then will make the work successful , has the efficiency , effectiveness, quality. Vimaæsâ (Investigation) is to know the consideration that means must know the analysis, consider to improve, solution , management work and own development to have much knowledge and ability. However, executives know the consideration and analysis and then will make the decision correctly and use the mistake to be solved in the future.

3. Problems and obstacles in the Vuööhânavidhî Practice of Temples in Phetchabun Province were as follows: 1) The abbot of temple lacks of the vision for improving the place of temple. 2) The abbot of temple , does not have enough building to welcome many people who behave in the Vuööhânavidhî Practice. 3) To lack of recruitment selection of young men to be ordained as the monks systematically. The suggestions : should use the principle of Dhamma to be applied for the management such as principle of Iddhibada IV are Chanda(aspiration), Viriya(Effort or Energy, Citta(Mind or Thoughtfulness) , Vimaæsâ (Investigation). 1) The abbot of temple ,should improve the scenario of the temple to suit with geography and should have the rule to stay for behaving Vuööhânavidhî Practice. 2) The abbot of temple , should the worker to clean regularly, good fresh air, to protect the insects, to have the slipper in front of the restroom, no bad smell and good cleaning basin. 3) The abbot of temple should develop the personality to

impress the people, to know how to put the right man on the right job to match with the knowledge and to know the faith management of the people.

Keywords: Management; Vuööhânavidhî; Practice.

1. บทนำ

การเข้าอยู่ปริวาสกรรมเป็นในสังคมไทยจะเป็นข้อปฏิบัติสำหรับการทำ สังฆกรรม ประเภทหนึ่งซึ่งจะพึงกระทำซึ่งในปัจจุบันนี้เป็นที่รู้จักกันแพร่หลายในการอยู่ปริวาส และแนวคิด การเข้าปริวาสกรรมของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบันเป็นการชำระศีลในส่วนที่เป็นครุกาบัติที่พอแก้ไขได้ ทำความบกพร่องของศีลให้มีความสมบูรณ์ขึ้นมีขั้นตอนละวิธีการเข้าอยู่ คือ ขั้นตอนละวิธีการก่อน เข้าอยู่ ขั้นตอนละวิธีการขณะเข้าอยู่ ขั้นตอนละวิธีการหลังเข้าอยู่ กิจกรรมการเข้าอยู่ปริวาสกรรม เช่นการฟังธรรม การนั่งสมาธิเดินจงกรม การบอแก้วตบ การเก็บวัตร เป็นต้น ซึ่งรูปแบบการปฏิบัติใน แต่ละสำนักมีความแตกต่างกันโดยยึดถือตามธรรมเนียมในแต่ละท้องถิ่นตามรูปแบบของคณะครูบา อาจารย์ที่ได้นำปฏิบัติสืบๆกันมาแต่ไม่ว่าการเข้าอยู่ปริวาสกรรมจะมีรูปแบบปฏิบัติแตกต่างกัน ใดๆก็ตามก็มีวัตรอุปสมถ์อย่างเดียวกันคือความบริสุทธิ์แห่งศีล

การจัดประเพณีปริวาสกรรมของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อให้พระภิกษุสงฆ์ได้มีการ ชำระข้อวัตรปฏิบัติสำหรับการเป็นเพศบรรพชิตให้เกิดการยอมรับในหมู่สังคมสงฆ์ เพื่อให้เปิดโอกาส ให้ประชาชนและพุทธศาสนิกชนได้มีโอกาสทำบุญ และร่วมกันปฏิบัติธรรมตามแนวทางแห่ง พระพุทธศาสนา จัดให้เป็นแหล่งการพบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับธรรมปฏิบัติที่ยัง ไม่เข้าใจ และรวมทั้งการพัฒนาในจังหวัดเพชรบูรณ์ ให้ร่วมกันสร้างกิจกรรมทางสังคมเพื่อสร้าง ความสามัคคีระหว่างพระภิกษุสงฆ์กับพุทธศาสนิกชนให้มากยิ่งขึ้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะ ศึกษา การอยู่ประพฤติวิภูฐานวิธี ของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ ว่าการจัดประพฤติวิภูฐานวิธี เป็นการ อนุรักษ์ประเพณีทางพระพุทธศาสนาอย่างหนึ่ง พร้อมทั้งจะศึกษาวิธีบริหารและการจัดการ ว่ามี อุปสรรคอย่างไรแล้วนำผลการวิจัยมาปรับปรุงเพื่อพัฒนาการบริหารจัดการ ให้มีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดแก่พระพุทธศาสนาสืบต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาการบริหารจัดการงานประพฤติวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์
- 2.2 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นการบริหารจัดการงานประพฤติวิภูฐานวิธีของ วัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
- 2.3 เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการบริหารจัดการงานประพฤติ วิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์

3. ขอบเขตการวิจัย

3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการงานประเพณีวัฒนธรรมวิถีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ 1) ด้านการบริหารจัดการ 2) ด้านวิทยากร 3) ด้านสถานที่ (สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดดีเด่นประจำปี, 2553 น.200)

3.2 ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรต้น (In-dependent Variables) คือ ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษานักธรรม วุฒิการศึกษาปริญญาธรรม และวุฒิการศึกษาสามัญ

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ “การบริหารจัดการงานประเพณีวัฒนธรรมวิถีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์” ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตเนื้อหาโดยสังเคราะห์จากกรอบแนวคิด/ทฤษฎี ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ 1) ด้านการบริหารจัดการ 2) ด้านวิทยากร 3) ด้านสถานที่

3.3 ขอบเขตด้านประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

3.3.1 ประชากร (Population) ได้แก่ พระสงฆ์ ที่มาร่วมงานปฏิบัติประเพณี วัฒนธรรมวิถี ซึ่งมีจำนวน 810 รูป (สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดเพชรบูรณ์, 2561)

3.3.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 9 รูป/คน

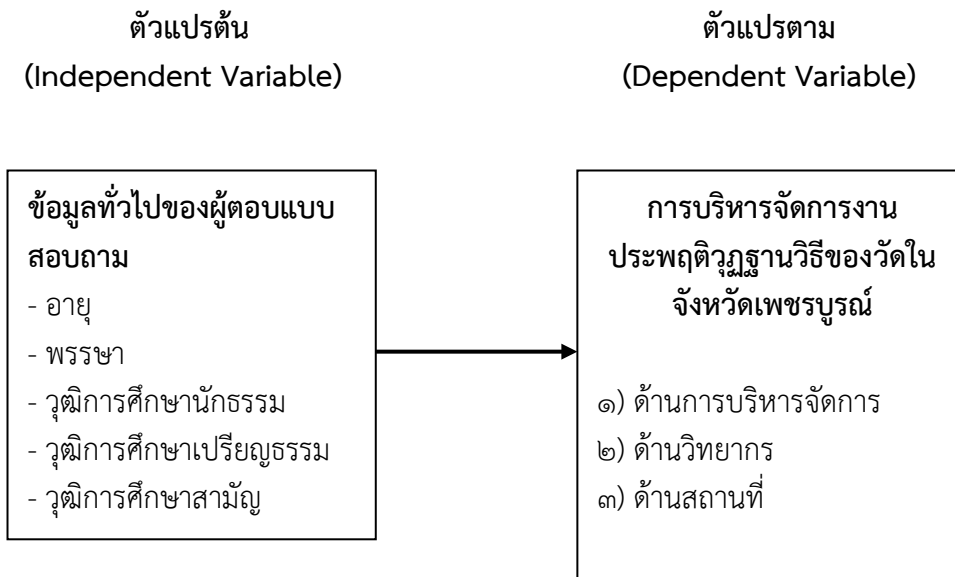
3.4 ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พื้นที่วัดที่จัดงานประเพณีวัฒนธรรมวิถี ในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 5 วัด

3.5 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ดำเนินการวิจัยตั้งแต่เดือน ตุลาคม พ.ศ.2561 ถึงเดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ.2562 รวมเป็นระยะเวลา 5 เดือน

4. กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพ กรอบแนวคิดการวิจัย

5. วิธีการดำเนินการวิจัย

5.1 รูปแบบการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มุ่งศึกษาการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed - Method Research) โดยใช้ระเบียบการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants)

5.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากร (Population) ได้แก่ พระสงฆ์ ที่มาร่วมงานปฏิบัติประเพณีฐานวิถีในจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยมีกลุ่มเป้าหมาย/กลุ่มตัวอย่าง/ประชากร ทั้งสิ้น 5 วัด 810 รูป

2) กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) และวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง (Sampling) ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) จากสูตรจะได้ประชากรที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในแต่ละชั้นของพระสงฆ์ ในพื้นที่ปกครองคณะสงฆ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ รวม 268 รูป ที่ได้จากสูตรของ Taro Yamane

5.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น โดยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะประเด็นศึกษาที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการงาน ประพฤติคุณฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ที่ใช้ กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยผู้วิจัยกำหนดประเด็นคำถามอันนำมาซึ่งการบริหาร จัดการงานประพฤติกุณฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ พร้อมข้อเสนอแนะ

แบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้ (Try-out) กับพระสงฆ์ ที่ไม่ใช่กลุ่ม ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 30 รูป เพื่อหาความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งหมด เท่ากับ 0.759 นำแบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์ที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา สารนิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบ และจัดพิมพ์แบบสอบถาม เป็นฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้ในการ วิจัย

5.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทาง สังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติ ดังนี้

สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และพรรณนา “การบริหารจัดการงานประพฤติกุณฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์” สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สำหรับทดสอบสมมติฐาน เพื่อเปรียบเทียบ “การบริหารจัดการงานประพฤติกุณฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์” โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้คือ การทดสอบค่าเอฟ (F-Test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการ เปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD.)

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด (Open ended Question) วิเคราะห์ โดยการจัดระบบเนื้อหาตามประเด็นที่ได้กำหนดไว้ จากนั้นจึงทำการวิเคราะห์โดยใช้การแจกแจง ความถี่เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย แล้วทำการแปลผลเป็นความเรียง

5.4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงแบบสัมภาษณ์

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์โดยวิธีการดังนี้

1. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ

2. นำข้อความจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย
3. วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลักตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context)
4. สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

6. ผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นสำคัญที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการงานประเพณีปฏิฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามวัตถุประสงค์ในการวิจัยดังนี้

6.1 การบริหารจัดการงานประเพณีปฏิฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์

1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 40 ปีขึ้นไป จำนวน 115 รูป คิดเป็นร้อยละ 42.9 มีอายุพรรษา 1 - 5 ปี จำนวน 118 รูป คิดเป็นร้อยละ 44.0 มีการศึกษานักธรรมชั้นเอก จำนวน 151 รูป คิดเป็นร้อยละ 56.3 มีวุฒิเปรียญธรรมระโยค 1-2 จำนวน 205 รูป คิดเป็นร้อยละ 76.5 มีวุฒิการชันปริญาตรี จำนวน 132 รูป คิดเป็นร้อยละ 49.3 รองลงมาคือเป็นผู้มีวุฒิการศึกษามัธยมศึกษา จำนวน 120 รูป คิดเป็นร้อยละ 44.8 สุดท้ายคือเป็นผู้มีวุฒิการศึกษาสามัญชั้นประถม จำนวน 16 รูป คิดเป็นร้อยละ 6.0 ตามลำดับ

2) ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการงานประเพณีปฏิฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์

2.1 พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการงานประเพณีปฏิฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.97$, S.D. = 0.336) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

2.2 พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการงานประเพณีปฏิฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ ในด้านการบริหารจัดการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.00$, S.D. = 0.509) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ

2.3 พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการงานประเพณีปฏิฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ ในด้านวิทยากร(อาจารย์กรรม) อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.98$, S.D. = 0.581) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ

2.4 พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการงานประเพณีปฏิฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ ในด้านสถานที่ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.94$, S.D. = 0.586) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ

6.3 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารการประเพณีปฏิฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์

- 1) ปัญหา อุปสรรค โดยภาพรวมทุกด้าน

ภาวะเรื่องค่าน้ำ ค่าไฟ งบประมาณค่า ซ่อมแซมอาคารที่ชำรุดทรุดโทรม ห้องน้ำสำหรับ ผู้ทุพพลภาพ มีไม่เพียงพอ บางสำนัก มีอาคารไม่สามารถรองรับจำนวนผู้มาร่วมประพาศิฐานวิธี จำนวนมาก ๆ ได้ เจ้าสำนักบางแห่ง ขาดวิสัยทัศน์ในการปรับปรุงสถานที่ภายในวัด ขาด กระบวนการคัดสรรกลั่นกรองบุคลากรผู้เข้ามาบวชเป็นพระภิกษุอย่างเป็นขั้นตอน พระวิทยากรขาด ประสพการณ์ ในการนำ IT มาใช้ในการปฏิบัติงานยังไม่เต็มประสิทธิภาพ

2) ข้อเสนอแนะ โดยภาพรวมทุกด้าน

ควรมีการกำหนดวัตถุประสงค์ ติดตามและประเมินผล ควรมีการวางแผนกำหนดกรอบ การดำเนินงานและการจัดการทรัพยากรต่าง ๆ ให้เหมาะสม สามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ควรแบ่งหน้าที่งานให้เหมาะสมกับงานและความรู้ของบุคลากร 3) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหาร จัดการงานประพาศิฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ ควรมีสั่งอำนวยความสะดวกให้กับ พระสงฆ์ที่เข้าฐานวิธี เช่น สถานที่พัก ห้องน้ำมีอย่างเพียงพอ และสะอาดน่าใช้ ควรมีการ ปรับปรุงภูมิทัศน์ของสถานที่ ให้เหมาะสม และมีกฎระเบียบในการเข้าพักสำหรับผู้เข้าประพาศิฐาน วิธี

7. อภิปรายผลการวิจัย

7.1 ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการงานประพาศิฐานวิธีของวัดใน จังหวัดเพชรบูรณ์

พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการงานประพาศิฐานวิธีของวัดในจังหวัด เพชรบูรณ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.97$, S.D. = 0.336) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

7.2 ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ ที่มีต่อการบริหารจัดการงาน ประพาศิฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล

พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการงานประพาศิฐานวิธีของ วัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐาน ที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (พระครูปลัดทรงศักดิ์ กนตวิโร, 2552) ที่ได้ศึกษา วิทยานิพนธ์เรื่อง “ความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนต่อการบริหารวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุแตกต่างกัน มีความคิดเห็น ของพุทธศาสนิกชนต่อการบริหารวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร

พระสงฆ์ที่มี พรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการงานประพาศิฐานวิธี ของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐาน ที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ (พระธนดล นาคพิพัฒน์, 2552) ที่ได้ศึกษาวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์” ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษา แตกต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์

พระสงฆ์ที่มี วุฒิการศึกษา(แผนกธรรม) ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการงานประเพณีวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ (พระครูปลัดเจริญ สุวีโร, 2554) ที่ได้ศึกษาวิทยานิพนธ์เรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในจังหวัดสมุทรสงคราม” ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษา(แผนกธรรม) แตกต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน ประสิทธิภาพการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในจังหวัดสมุทรสงคราม

พระสงฆ์ที่มี วุฒิการศึกษา (แผนกบาลี) ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการงานประเพณีวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ (พระครูวินัยธรรมชาย สุวิชาโน, 2554) ที่ได้ศึกษาวิทยานิพนธ์เรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี” ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ที่มี วุฒิการศึกษา(บาลี) ต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน ต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี

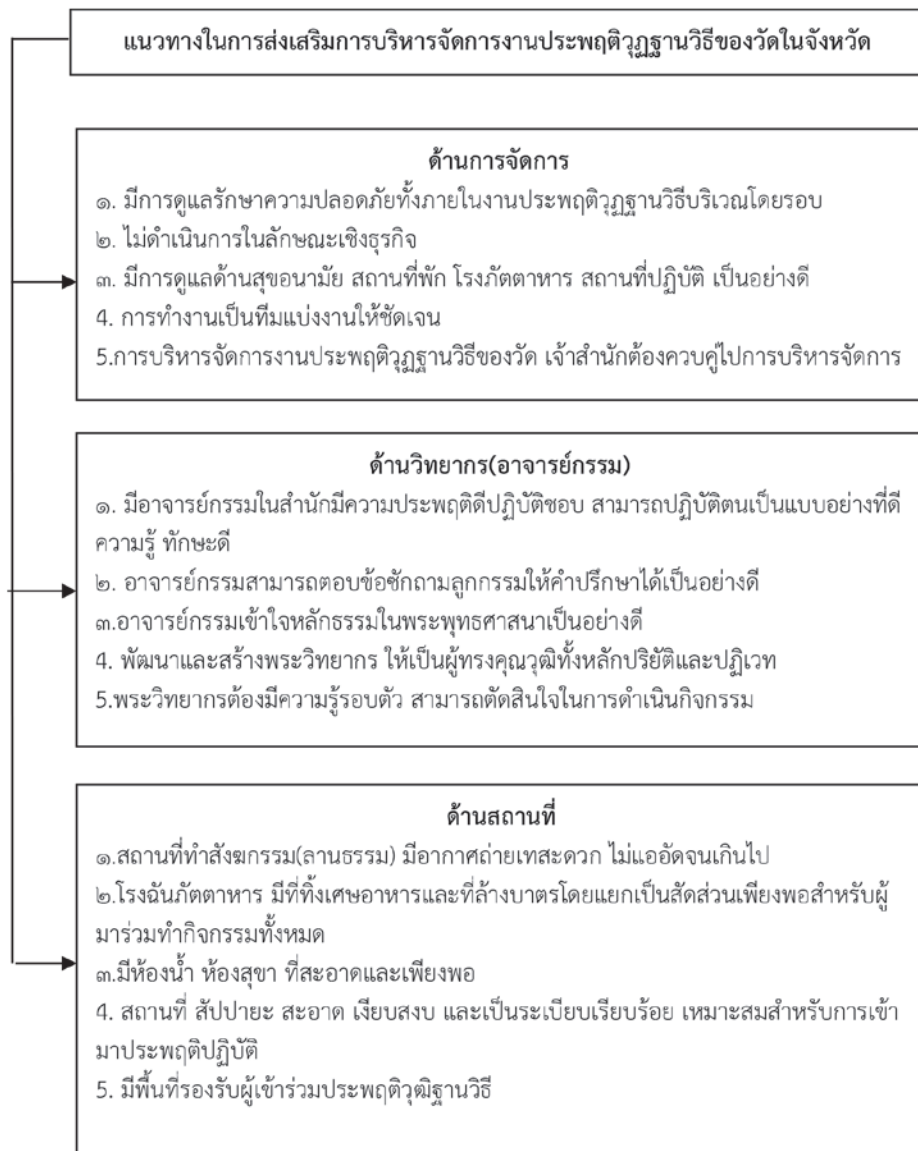
พระสงฆ์ที่มี วุฒิการศึกษา (แผนกสามัญ) ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการงานประเพณีวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ (พระธวัช จิรวทโธ, 2555) ที่ได้ศึกษาวิทยานิพนธ์เรื่อง “สภาพการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี” ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษา (แผนกสามัญ)ต่างกัน มีความคิดเห็น ไม่แตกต่างกัน ต่อสภาพการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

7.3 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการงานประเพณีวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์

ปัญหา อุปสรรค การบริหารจัดการงานประเพณีวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า 1) เจ้าสำนักขาดวิสัยทัศน์ในการปรับปรุงสถานที่ภายในวัด 2) เจ้าสำนักมีอาคารไม่สามารถรองรับจำนวน ผู้มาร่วมประเพณีวิภูฐานวิธี จำนวนมาก ๆ ได้ 3) ขาดกระบวนการคัดสรรกลั่นกรองผู้เข้ามาบวชเป็นพระภิกษุอย่างเป็นขั้นตอน ข้อเสนอแนะควรนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการ เช่น หลักอิทธิบาท 4 เพราะเป็นคุณเครื่องให้ถึงความสำเร็จ คุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมาย คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา 1) เจ้าสำนัก ควรมีการปรับปรุงภูมิทัศน์ของสถานที่สำนัก ให้เหมาะสมกับภูมิประเทศ และมีกฎระเบียบในการเข้าพักสำหรับผู้เข้าประเพณีวิภูฐานวิธี 2) เจ้าสำนักควรจัดคนทำความสะอาดเป็นประจำไม่รก อากาศถ่ายเทดี ป้องกันปลวก แมลงต่าง ๆ มีร่องเท้าสำหรับเข้าห้องน้ำ ไม่มีกลิ่นรบกวน ผนังห้องน้ำ โถส้วม อ่างล้างมือ มีความสะอาดพร้อมใช้งานได้ 2) เจ้าสำนักควรพัฒนาบุคลากรให้มีความเป็นผู้นำที่นั้งอยู่ในใจของผู้อื่น รู้จักแบ่งงานรู้จักใช้คนให้เหมาะสมกับงานและความรู้ รู้จักบริหารศรัทธาของประชาชน

8. สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการงานประเพณีภูฏานวิถีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์” สามารถสรุปองค์ความรู้ได้ดังนี้

แผนภาพองค์ความรู้จากการวิจัย

สรุปองค์ความรู้จากการวิจัยพบว่า “การบริหารจัดการงานประเพณีวิภูฐานวิธีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์” โดยมีลักษณะที่สำคัญในแต่ละด้าน คือ

1) ด้านการบริหารจัดการ ควรให้มีการจัดการบัญชีรายรับ - จ่ายให้เป็นระบบ โปร่งใส ชัดเจน ตรวจสอบได้ สำนักงานพุทธฯ ควรจัดฝึกอบรมให้ความรู้ด้านการเงิน การบัญชี รู้จักประยุกต์หลักธรรมเข้ากับหลักทฤษฎีการบริหารมาใช้บริหารจัดการสำนักจัดทำสถิติผู้เข้ารับการประเพณีปฏิบัติทุกโครงการ ประสานงานกับชุมชนให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของสำนัก ตามโอกาสที่เหมาะสมประชาสัมพันธ์กิจกรรมของสำนัก มี แผ่นป้าย แผ่นพับ หอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน ทางอินเทอร์เน็ต เช่น Line Facebook เป็นต้น

2) ด้านการวิทยากร ควรมีการอบรมวิทยากรเรื่องการให้ความรู้ในการสื่อสารที่ชัดเจนกับผู้เข้าร่วมปฏิบัติและการฝึกอบรม โดยเน้นการปฏิบัติงานจริงมีการอบรมอย่างต่อเนื่อง และขยายผลจากสำนักตน ไปสู่นักอื่น เพื่อสร้างเครือข่าย มันประชุมกันเป็นเนืองนิตย์ นิมนต์ เชิญ พระวิปัสสนาจารย์ ผู้มีประสบการณ์มาแนะนำ/สาธิต ให้ความรู้ด้านการปฏิบัติงานประเพณีวิภูฐานวิธี เจ้าสำนักต้องพัฒนาบุคลิกภาพของบุคลากรให้มีภาวะความเป็นผู้นำ และส่งเสริมพระภิกษุในสำนักให้มีการพัฒนาบุคลิกภาพ และมีการไปศึกษาดูงานจากสถานที่ปฏิบัติประเพณีวิภูฐานวิธี ที่มีมาตรฐาน เพื่อนำมาประยุกต์ใช้

3) ด้านสถานที่ เจ้าสำนักต้องมีวิสัยทัศน์ มีการชวนชวนศึกษาดูงานของสำนักที่มีมาตรฐานสมบูรณ์ แล้วนำมาปรับปรุงสำนักของตน สภาพห้องน้ำห้องสุขา ทำความสะอาดเป็นประจำ ไม่รกรุงรัง อากาศถ่ายเทดี ป้องกันปลวก แมลงต่าง ๆ มีร่องเท้าสำหรับเข้าห้องน้ำ ไม่มีกลิ่นรบกวน ผับห้องน้ำ โถส้วม อ่างล้างมือ มีความสะอาดพร้อมใช้งานได้ มีการขอความร่วมมือกับชุมชนใกล้เคียง ให้ใช้เสียงพอประมาณอย่าให้รบกวนเมื่อกิจกรรม ฝึกผู้มาปฏิบัติธรรมให้รู้จักรักษาความสะอาด ทั้งที่พัก ห้องน้ำ ห้องสุขา กุฏิระเบียบ และมีการประเมินผล จากผู้เข้ามาเข้าร่วมโครงการประเพณีวิภูฐานวิธี ทุกครั้ง

9. ข้อเสนอแนะ

9.1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

1) ด้านการบริหารจัดการ ปัญหาที่พบคือ การทำงานยังไม่เป็นระบบทำให้ขาดประสิทธิภาพสูงสุดในการประสานงาน จึงควรมีการประสานหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เพื่อจัดสัมมนาและเชิญวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถในด้านการพัฒนาบุคลากรและองค์กรให้มีความรู้ในวัดเพิ่มเติม เพื่อให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2) ด้านวิทยากร(อาจารย์กรรม) ปัญหาที่พบคือ ไม่เพียงพอ จึงควรมีนโยบายการประสานหน่วยงานภาครัฐและเอกชน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ รวมทั้งศูนย์ประสานงานสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดแห่งประเทศไทย (ศปท.) เพื่อจัดทำโครงการอบรมพระวิปัสสนาจารย์ และอบรมพระภิกษุใหม่ให้มากขึ้น เพื่อการพัฒนาบุคลากร

3) ด้านสถานที่ ขาดการดูแลเอาใจใส่ จึงจำเป็นต้องมีนโยบายการตั้งคณะกรรมการควบคุมดูแล ให้มีผู้รับผิดชอบที่เป็นรูปธรรมและเอาใจใส่จริงๆ ส่วนการที่ทางการให้ความช่วยเหลือ น้อยมาก จึงควรทำหนังสือติดต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น อบต. โดยจัดทำโครงการเสนอกับทาง ราชการก่อนดำเนินการก่อสร้าง ตลอดจนชาวบ้านมีส่วนร่วมค่อนข้างน้อยจึงจำเป็นต้องมีการ ประชุมคณะกรรมการเพื่อวางแผนและกำหนดนโยบาย พร้อมกับติดป้ายประชาสัมพันธ์เพื่อแจ้งให้ ทราบโดยทั่วกัน เพื่อประกาศเชิญชวนชาวบ้าน ให้เข้ามามีส่วนร่วม อธิบายให้เห็นความสำคัญของ การอนุรักษ์ในการบูรณปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุ เป็นต้น

9.2 ข้อเสนอเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการงานประเพณีภูฐานวิถีของวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์” ผู้วิจัยกำหนดประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ พระสงฆ์ ซึ่งสังกัดในเขตปกครองจังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ สำหรับข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปมีดังนี้

1. ควรศึกษาจากกลุ่มประชากร หรือกลุ่มตัวอย่างที่มากกว่านี้ เช่น ระดับจังหวัด หรือ ระดับภาค เป็นต้น เพื่อศึกษาข้อมูลว่ามีกลยุทธ์การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม มีความเหมือน หรือแตกต่างจากการวิจัยครั้งนี้

2. ควรศึกษาการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม โดยมุ่งเน้นในด้านต่างๆ ให้มากขึ้น เพื่อนำมาประยุกต์ใช้กลยุทธ์ในการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมต่อไป

3. ควรศึกษาประสิทธิผลในการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมวัดมเหยงคณ์ เพื่อ พัฒนารูปแบบและรักษารูปแบบ รวมถึงส่งเสริมโครงการปฏิบัติธรรม ให้คงอยู่เป็นโครงการพัฒนา สังคมให้ได้รับความสุขต่อไป

บรรณานุกรม

1. ภาษาไทย

(1) หนังสือ:

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดดีเด่นประจำปี พ.ศ. 2553, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2553), หน้า200.

(2) วิทยานิพนธ์:

พระครูปลัดทรงศักดิ์ กนตวีโร. “ความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนต่อการบริหารวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2552).

พระชนดล นาคพิพัฒน์. “การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2552).

พระครูปลัดเจริญ สุวีโร. “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการด้านการศึกษา สงเคราะห์ในจังหวัดสมุทรสงคราม”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2554).

พระครูวินัยธรรมสมชาย สุวีชาโน. “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2554).

พระธวัช จิรวฑฒ. “สภาพการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2555).

2. เอกสารอื่นๆที่ไม่ได้ตีพิมพ์:

สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดเพชรบูรณ์. บัญชีทำสำรวจพระภิกษุสามเณรจังหวัดเพชรบูรณ์, 25 กรกฎาคม 2561. (อัดสำเนา).

การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์
อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ
Leanning and Teaching Phrapariyattidhamma School In Pali Section
of The Sangha In Bang Phli District Samutprakarn Province

พระมหามงคล อริ ฌ ชโย (ภุณาเขียว)* พระมหากฤษณา กิตติโสภโณ**

พระปลัดระพิน พุทธิสารโ***

Phramahamongkhon Ariñjayo (Phunakaew),

Phramahakrisada Kittisobhano, Phrapalad Raphin Buddhisarō

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์คือ 1.เพื่อศึกษาการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ 2.เพื่อศึกษาความคิดเห็นของพระสงฆ์สามเณรต่อ การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ และ 3.เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อประสิทธิภาพในการบริหารการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

ระเบียบวิธีวิจัยเป็นแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ เป็นการสำรวจด้วยแบบสอบถามซึ่งมีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.976 กับกลุ่มตัวอย่าง คือ พระภิกษุสามเณรในอำเภอบางพลี จำนวน 104 รูป ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการทดสอบค่าเอฟ ด้วยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 8 รูป/คน โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา สรุปเป็นความเรียง

ผลการวิจัยพบว่า

1.พระภิกษุสามเณรมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ของคณะสงฆ์ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

---

* หลักรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ) ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

** ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

*** ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

($\bar{X}$ = 4.24,S.D.=0.465) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน มากที่สุดคือ ด้านการวัดผลและประเมินผล ($\bar{X}$ =4.26,S.D.=0.501), รองลงมาคือ ด้านงบประมาณในการสนับสนุน ($\bar{X}$ =4.24,S.D.=0.510) และน้อยที่สุดคือ ด้านหลักสูตร ($\bar{X}$ =4.21,S.D.=0.490)

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของ พระภิกษุสามเณรที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ส่วนพระภิกษุสามเณรที่มี สถานะ อายุ พรรษา และวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ของคณะสงฆ์ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

3. ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ของคณะสงฆ์ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการพบว่า 1. ด้านหลักสูตร ยังไม่มีการปรับปรุงให้ทันสมัย น่าสนใจเรียน 2. ด้านการจัดการเรียนการสอน ยังมีการทอกรูปแบบทำให้เกิดความเบื่อหน่ายในการเรียน 3. ด้านการวัดผลและประเมินผล มีการจัดสอบปีละหนึ่งครั้ง และยังไม่ขาดมาตรฐานในการตรวจข้อสอบ 4. ด้านงบประมาณในการสนับสนุน ยังขาดปัจจัยในการพัฒนาและสนับสนุนการเรียนการสอน ดังนั้นจึงควรปรับปรุงหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนให้ทันสมัยขึ้น มีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาใช้ ควรจัดให้มีการวัดผลและประเมินผลการเรียนปีละ 2 ครั้ง และมีการสนับสนุนทุนการศึกษาให้กับผู้เรียน เพิ่มนิยัตให้กับผู้สอน เพื่อเป็นขวัญกำลังใจ การพัฒนาการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีนั้น ต้องมีการทำเป็นระบบเริ่มจากการวางแผนเปลี่ยนแปลงระบบการสอนให้มีประสิทธิภาพขึ้น จัดให้มีการเรียนการสอนที่ทันสมัย พัฒนาเทคโนโลยีเข้ามามีส่วนร่วมในการสอนมากขึ้น มีการประเมินและวัดผลผลการเรียนปีละ 2 ครั้ง เพื่อมิให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่ายและไม่สนใจเล่าเรียนภาษาบาลี จัดให้มีงบประมาณสนับสนุนการเรียนการสอนเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจให้ผู้เรียนและผู้สอน

คำสำคัญ: การพัฒนา, การจัดการเรียนการสอน, พระปริยัติธรรมแผนกบาลี

ABSTRACT

This thesis is intended to: 1. To study the development of learning and teaching Phrapariyattidhamma School Pali Section of the Sangha in Bangphli district, Samutprakarn province, 2. To study the opinions of the novices and monks towards learning and teaching Phrapariyattidhamma School Pali Section of the Sangha in Bangphli district, Samutprakarn province, 3. To study problems, obstacles and suggestions on the efficiency of the management of learning and

teaching Phrapariyattidhamma School Pali Section of the Sangha in Bangphli district, Samutprakarn province.

The research methodology was the quantitative research , as a survey with questionnaires that had the reliability test at 0.976 of a sample group of 104 monks and novices in Bangphli District, analyzed by social science program the statistics used are frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test and F-test. With one-way analysis of variance and qualitative research with in-depth interviews with 8 key informants by using the descriptive content analysis techniques..

Findings were as follows:

1. The monks and novices had opinions on the development of learning and teaching Phrapariyattidhamma School Pali Section of the Sangha in Bangphli district, Samutprakarn province. The overall was at a high level ($\bar{X}$ =4.24, SD=0.465) and when considered in each aspect, it found that it is at a high level in all aspects. ($\bar{X}$ =4.26,S.D.=0.501), followed by the budget of support ($\bar{X}$ = 4.24, SD = 0.510) and the least was the curriculum ($\bar{X}$ = 4.21, SD = 0.490).

2. The findings of the opinions of the monks and novices with different educational backgrounds had opinions on the development of learning and teaching Phrapariyattidhamma School Pali Section of the Sangha in Bangphli district, Samutprakarn province was not different. It rejected the research hypothesis. But the monks and novices who have different status, age and education, had the different opinions on the development of learning and teaching Phrapariyattidhamma School Pali Section of the Sangha in Bangphli district, Samutprakarn province, were significantly different at level 0.05. It accepted the research hypothesis.

3. Problems, obstacles and suggestions for the development of learning and teaching Phrapariyattidhamma School Pali Section of the Sangha in Bangphli district, Samutprakarn province, found that 1) the curriculum has not been updated to be modern and no interesting 2.Teaching and learning management aspect , it is still causing of boring learning. 3) Examination and evaluation aspect , there is an examination once a year and still lacks of the standard for examination. 4) The budget support aspect, still lacks of the factors to develop and support teaching and learning. Therefore, the curriculum and teaching and learning

management should be improved. The modern technology should be introduced and should arrange to have the examination and evaluation of the study twice a year and support the scholarships for learners and the teachings to the instructors to have the motivation to develop learning and teaching Phrapariyattidhamma School Pali Section , must have the plan for changing to have more teaching efficiency, to have modern teaching, develop more technology and have the examination and evaluation of the study twice a year for no boring study and more interesting Pali study and should have the budget support of teaching and learning for motivation of learners and teachers.

Keywords: Development; Learning and Teaching;

Phrapariyattidhamma School Pali Section

1. บทนำ

การศึกษาของสงฆ์ในปัจจุบัน เป็นไปตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535 พระราชบัญญัติ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พ.ศ.2540 พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2540 และกฎระเบียบคำสั่ง และข้อบังคับของกรรมการมหาเถรสมาคม คณะสงฆ์กระทรวงศึกษาธิการ และกรมการศาสนา โดยมีกรรมการมหาเถรสมาคมองค์สูงสุด ของคณะสงฆ์ สภาการศึกษาของคณะสงฆ์คณะกรรมการการศึกษาของคณะสงฆ์ คณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาการศาสนาระยะที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) พ.ศ. 2540 คณะกรรมการฝ่าย ต่าง ๆ ของมหาเถรสมาคม พ.ศ. 2540 แม่กองบาลีสนามหลวงแม่กองธรรมสนามหลวง เจ้าคณะใหญ่ เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล และเจ้าอาวาสเป็นผู้รับผิดชอบ ในการบริหารตามลำดับ ในปัจจุบัน การศึกษาที่คณะสงฆ์จัดให้พระภิกษุสามเณรได้ศึกษา มีอยู่ 4 ประเภท คือ 1. การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม 2. การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี 3. การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ 4. การศึกษาระดับอุดมศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ 2 แห่ง

การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี เป็นการศึกษาดั้งเดิม ที่คณะสงฆ์ดำเนินการมาเป็นลำดับจนถึงปัจจุบัน มีระบบการและระเบียบการอันเกี่ยวข้องกับการศึกษาที่รัดกุม เป็นการศึกษาที่อยู่ภายใต้พระบรมราชูปถัมภ์ มีผลของการศึกษาเป็นที่ยอมรับ ของประชาชนโดยทั่วไป มีเกียรติประวัติ และเกียรติภูมิที่ผู้ศึกษาได้รับอย่างสูงส่ง และถือเป็นการศึกษา ของคณะสงฆ์ โดยเฉพาะ มีจุดมุ่งหมายเพื่อผลิตบุคลากรของพระศาสนา เพื่อรับใช้พระศาสนา นอกจากนี้ การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี เป็นหัวใจของการศึกษาของคณะสงฆ์ ที่มีผล ต่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา เพราะคัมภีร์สำคัญ เช่น พระไตรปิฎกของฝ่ายเถรวาทจารึกไว้ด้วยภาษาบาลี และการรักษาต้นฉบับเดิมซึ่งเป็นภาษาบาลี เพื่อป้องกันพระพุทธรูปพจน์ มิให้คลาดเคลื่อนที่รู้จักกันว่า

พระสัทธรรมปฏิรูป ฉะนั้นการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ จะรักษาศาสนธรรมไว้ได้อย่างสมบูรณ์ นอกจากนี้การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ยังเป็นการเพิ่มวิทยฐานะให้กับพระภิกษุสามเณรให้เป็นผู้มีเกียรติมีฐานะที่สูงขึ้น เป็นผู้มีความค่าใน สังคม ได้รับการยกย่องจากบุคคลทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้รับพระมหากรุณาธิคุณ จากพระมหากษัตริย์ ซึ่งถือว่าเป็นเกียรติอย่างสูง โดยผู้สอบได้เปรียญธรรม 3 ประโยค พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดพระราชทานพระบรมราชานุญาตถวาย ให้สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก เสด็จพระกอบพิธีทรงตั้งเปรียญธรรม 3 ประโยค ประทานพัดเปรียญ และประกาศนียบัตร ตามเวลา และสถานที่อันสมควร พระภิกษุที่ สอบเปรียญ ธรรม 3 ประโยค เมื่อได้รับพระราชทานทรงตั้งเปรียญธรรมแล้ว จะได้รับพระบรมราชานุญาต ให้ใช้คำว่า “พระมหา” นำหน้าชื่อเดิมได้ ส่วนสามเณรจะใช้คำ ว่า ป. (เปรียญ) ตามหลังชื่อตัว และนามสกุลได้ นับว่าเป็นเกียรติ และนำ ชื่อเสียงมาสู่วงศ์ ตระกูลไม่น้อย

แม้ว่าการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีซึ่งเป็นการศึกษาระดับสูง ที่คณะสงฆ์ ยอมรับโดยสมบูรณ์ว่า เป็นการศึกษาระดับของคณะสงฆ์ และมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาศักยภาพ ของบุคลากร ให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมคำ สอน เพื่อทรงศาสนา และเผยแผ่คำ สอนไปสู่ประชาชน เพื่อความร่วมมือเป็นสุขของสังคมโดยส่วนรวมก็ตาม แต่การจัดการศึกษาในแผนกนี้ยังมีปัญหาอีกมากมายที่รอการแก้ไข

จากความสำคัญและปัญหา การจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ที่กล่าวมาข้างต้น เป็นเหตุจูงใจให้ผู้วิจัย ต้องการจะศึกษาการจัดการศึกษาแผนกบาลี ของสำนักเรียนในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับความพร้อมในการจัดการศึกษา การเรียนการสอน ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะต่าง ๆ อันจะเป็นประโยชน์ ในการนำไป ปรับปรุงพัฒนา การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น โดยมีความเชื่อเบื้องต้นว่า การจัดการศึกษาประเภทนี้เป็นการจัดการศึกษาเพื่อสนองความต้องการของพระภิกษุสามเณร ผู้ในใจทั่วไปให้เข้าใจ หลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น นอกจากนี้การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ยังช่วยเป็นภูมิคุ้มกันให้กับเยาวชน ที่บวชเข้ามาเรียนได้ห่างจากปัญหายาเสพติด และปัญหา พฤติกรรมที่ผิดจากศีลธรรมอันดีงาม เพราะเยาวชนผู้ มาบวชเรียนเหล่านี้จะได้รับการอบรมบ่มนิสัย กล่อมเกลา ให้อยู่ในหลักธรรมของศาสนาอย่างใกล้ชิด และต่อเนื่อง อันจะช่วยบรรเทาปัญหา ทางสังคมของเยาวชนได้ในอนาคตอีกทางหนึ่ง ด้วยเหตุผลและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาเรื่องนี้ เพื่อนำผลการวิจัยไปปรับปรุงและพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ให้ดียิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

2.2 เพื่อศึกษาความคิดเห็นของพระสงฆ์สามเณรต่อ การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

2.3 เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อประสิทธิภาพในการบริหารการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

3. ขอบเขตการวิจัย

3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา เกี่ยวกับ “การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ” ใช้กรอบแนวคิดการจัดการศึกษา 4 ด้าน คือ 1. ด้านการบริหารหลักสูตร 2. ด้านการจัดการเรียนการสอน 3. ด้านการวัดผลประเมินผล 4. ด้านงบประมาณในการสนับสนุน

3.2 ขอบเขตด้านตัวแปร

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ได้กำหนดตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่

ตัวแปรต้น (independent variables) ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล คือ สถานะ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาปริยัติธรรม (แผนกบาลี) วุฒิการศึกษาปริยัติธรรม (แผนกธรรม)

ตัวแปรตาม (dependent variables) ได้แก่ ทศนคติต่อการจัดการพัฒนาการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ 4 ด้าน คือ

1. ด้านหลักสูตร 2. ด้านการจัดการเรียนการสอน 3. ด้านการวัดผลประเมินผล 4. ด้านงบประมาณในการสนับสนุน

3.3 ขอบเขตด้านประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

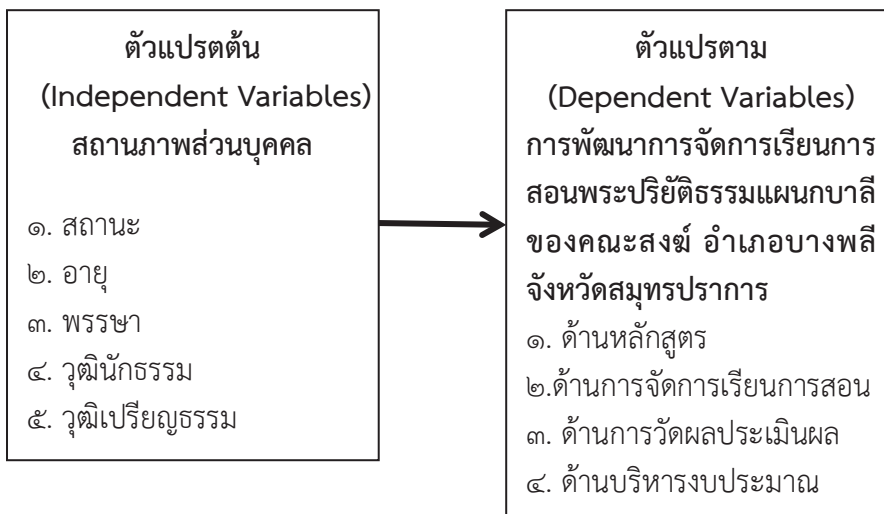
ประชากรในการวิจัย ได้แก่พระภิกษุสามเณรสังกัดมหานิกายที่เข้าเรียนพระปริยัติธรรมปี 2561 จำนวน 140 รูป

3.4 ขอบเขตด้านพื้นที่ ในการทำวิจัยได้แก่ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

3.5 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2561 ถึงเดือน มีนาคม 2562 รวม 6 เดือน

4. กรอบแนวคิดในการวิจัย

5. วิธีการดำเนินการวิจัย

5.1 รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ของคณะสงฆ์ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ” ผู้วิจัยได้ศึกษาโดยใช้การวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed-Methods Research) คือการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview)

5.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

- 1) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยกำหนดจากพระภิกษุสามเณรในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 140 รูป
- 2) ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยได้ทำการสุ่มจากพระภิกษุสามเณร อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ จากประชากรทั้งหมด จำนวน 140 รูป ที่ได้จากสูตรของ Taro Yamane

5.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ศึกษาหลักการและทฤษฎี ศึกษาเอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ของคณะสงฆ์ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ จากเอกสารและผลงานการวิจัยที่เคยมีผู้ดำเนินการวิจัยเอาไว้กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือการวิจัยกำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัยโดยขอคำปรึกษาจากอาจารย์ ที่ปริกษาสารนิพนธ์สร้างเครื่องมือนำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปริกษาสารนิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขนำเครื่องมือการวิจัยไปทดลองใช้กับ

ประชากรที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างประชากรที่จะดำเนินการวิจัยเพื่อหาสัมประสิทธิ์ความเที่ยงตรงของเครื่องมือ ปรับปรุงแก้ไข จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

5.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนา สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สำหรับทดสอบสมมติฐาน เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความคิดเห็น สถิติที่ใช้คือ การทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD.)

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความนำข้อความจากการสัมภาษณ์และการจัดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยวิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context) สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

6. ผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นสำคัญที่เกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ของคณะสงฆ์ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ตามวัตถุประสงค์ในการวิจัยครั้งนี้

6.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีสถานะเป็นสามเณร มีจำนวน 95 รูป คิดเป็น ร้อยละ 91.3 มีอายุ ต่ำกว่า 20 ปี มีจำนวน 98 รูป คิดเป็นร้อยละ 94.2 ไม่มีภรรยา มีจำนวน 97 รูป คิดเป็นร้อยละ 93.3 มีภูมิลำเนาอยู่ มีจำนวน 54 รูป คิดเป็นร้อยละ 51.90 มีวุฒิเปรียญธรรม ประโยค 1-2 มีจำนวน 50 รูป คิดเป็นร้อยละ 48.10 ตามลำดับ

6.2. ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ของคณะสงฆ์ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

1) พระภิกษุสามเณรความคิดเห็นต่อการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ของคณะสงฆ์ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.24, S.D.=0.465$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

2) พระภิกษุสามเณรที่มีความคิดเห็นต่อ การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ของคณะสงฆ์ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ด้านหลักสูตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.21, S.D.=0.490$) และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ

3) พระภิกษุสามเณรที่มีความคิดเห็นต่อ การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ของคณะสงฆ์ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ด้านการจัดการเรียนการสอน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.23, S.D.=0.459$) และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ

4) พระภิกษุสามเณรที่มีความคิดเห็นต่อ การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ของคณะสงฆ์ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ด้านการจัดการเรียนการสอน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.26, S.D.=0.501$) และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ

5) พระภิกษุสามเณรที่มีความคิดเห็นต่อ การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ของคณะสงฆ์ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ด้านงบประมาณในการสนับสนุน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.24, S.D.=0.510$) และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ

6.3 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ของคณะสงฆ์ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

ด้านหลักสูตร พบว่า หลักสูตรยังไม่มีพัฒนาให้ทันสมัย ยังคงเรียนแบบท่องจำแบบเรียนบาลียาก ทำให้ไม่อยากจะเรียน ตามลำดับ ข้อเสนอแนะ ควรปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนให้ทันสมัยง่ายขึ้น

ด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่า ผู้เรียนยังขาดความกระตือรือร้น สนใจ ในการเรียนเท่าที่ควร ผู้สอนขาดจิตวิทยาชักจูงใจให้ผู้เรียนเกิดความสนใจอยากเรียน ตามลำดับ ข้อเสนอแนะ ผู้สอนควรมีการใช้สื่อการสอนที่น่าสนใจ ควรมีเทคนิคการเรียนการสอนให้มีความทันสมัยน่าสนใจอยากเรียน

ด้านการวัดผลและประเมินผล พบว่า ระบบและรูปแบบการตรวจข้อสอบของแม่กลองธรรมไม่เป็นไปตามมาตรฐานเท่าที่ควร การวัดผลและประเมินผลของแม่กลองธรรมสนามหลวง ยังไม่เหมาะสมกับปัจจุบัน ข้อเสนอแนะ การวัดผลและประเมินผลของแม่กลองธรรมสนามหลวง ยังไม่

เหมาะสมกับปัจจุบัน แม่กลองธรรมสนามหลวงควรมีการปรับเปลี่ยนวิธีการวัดผลและประเมินผลให้เหมาะสมกับปัจจุบัน

ด้านงบประมาณในการสนับสนุน พบว่า ขาดงบประมาณในการสนับสนุนอย่างเพียงพอ อุปสรรคการเรียนการสอนขาดแคลน ข้อเสนอแนะ พบว่า จัดหาเงินทุนจากภายนอกมาสนับสนุนกิจการของโรงเรียน จัดหางบประมาณมาซื้ออุปกรณ์การเรียนการสอนให้เพียงพอ

7.อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ จะกล่าวถึงการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ของคณะสงฆ์ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ โดยผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นสำคัญและน่าสนใจและนำมาอภิปรายดังนี้

1) พระภิกษุสามเณรความคิดเห็นต่อการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ของคณะสงฆ์ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า มีการจัดการเรียนตรงตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร มีการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีส่วนร่วม ซึ่งตรงกับงานวิจัยของ **พระนิมิต กลิ่นดอกแก้ว (2549)** ได้วิจัยเรื่อง “สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของสำนักศาสนศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ ” พบว่าสภาพการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของสำนักศาสนศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์อยู่ในระดับมาก

2) พระภิกษุสามเณรที่มีความคิดเห็นต่อ การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ของคณะสงฆ์ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ด้านหลักสูตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า สำนักเรียนบาลีมีการจัดการเรียนตรงตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร มีความเหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระธวัช จิรวฑุโฒ (อ่วมสอาด)(2555)** ได้วิจัยเรื่อง “สภาพการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี” ผลการวิจัยพบว่า สภาพการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านครูสอนพระปริยัติธรรม ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ด้านสื่อการเรียนการสอนและ ด้านการวัดและประเมินผล อยู่ในระดับมากทุกด้าน

3) พระภิกษุสามเณรที่มีความคิดเห็นต่อ การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ของคณะสงฆ์ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ด้านการจัดการเรียนการสอน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็น จัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีส่วนร่วม มีการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสามารถของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระธวัช จิรวฑุโฒ (อ่วมสอาด) (2555)** ได้วิจัยเรื่อง “สภาพการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี” ผลการวิจัยพบว่า สภาพการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านครูสอนพระปริยัติ

ธรรม ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ด้านสื่อการเรียนการสอนและ ด้านการวัดและประเมินผล อยู่ในระดับมากทุกด้าน

4) พระภิกษุสามเณรที่มีความคิดเห็นต่อ การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ของคณะสงฆ์ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ด้านการจัดการเรียนการสอน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า มีการวัดผลการเรียนการสอนตามสภาพที่เป็นจริง จัดการอบรมก่อนสอบเพื่อพัฒนาความรู้ ประสบการณ์ ซึ่งตรงกับงานวิจัยของ **พระธวัช จิรวฑุโฒ (อ่วมสอาด)** ได้วิจัยเรื่อง “สภาพการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี” ผลการวิจัยพบว่า สภาพการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านครูสอนพระปริยัติธรรม ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ด้านสื่อการเรียนการสอนและ ด้านการวัดและประเมินผล อยู่ในระดับมากทุกด้าน

5) พระภิกษุสามเณรที่มีความคิดเห็นต่อ การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ของคณะสงฆ์ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ด้านงบประมาณในการสนับสนุน อยู่ในระดับมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่า มีการจัดหางบประมาณอย่างเป็นระบบ มีการจัดหางบประมาณมาสนับสนุนการบริหารการศึกษา ซึ่งตรงกับงานวิจัยของ **พระมหาชโล ขยสิทธิ์ (กาไชยา)**(2550) ได้วิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่นำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ต่อการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี : ศึกษากรณีวัดจองคำ ตำบลบ้านหวด อำเภोगั่ว จังหวัดลำปาง” ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ได้แก่ ปัจจัยด้านแรงจูงใจ มีการสร้างขวัญและกำลังใจสำหรับผู้สอนและผู้เรียนอย่างดีเยี่ยม

8. สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ของคณะสงฆ์ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ” ทำให้ผู้วิจัยค้นพบองค์ความรู้จากการวิจัย ดังนี้

สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยพบว่า “การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ของคณะสงฆ์ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ”

1) ด้านหลักสูตร มีการจัดการเรียนตรงตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร หลักสูตรมีความเหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับ หลักสูตรสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ เนื้อหาเหมาะสมและเอื้ออำนวยให้เกิดการอยากเรียนรู้

2) ด้านการจัดการเรียนการสอน จัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีส่วนร่วม มีการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสามารถของผู้เรียน มีหนังสือและตำราเรียนที่ปรับปรุงได้มาตรฐานแบบเดียวกัน มีสื่อและอุปกรณ์เพื่อการเรียนการสอนอย่างเพียงพอ

3) ด้านการวัดผลและประเมินผล มีการวัดผลการเรียนการสอนตามสภาพที่เป็นจริง จัดการอบรมก่อนสอบเพื่อพัฒนาความรู้ประสบการณ์ มีการปรับปรุงระบบการสอนและการจัดเก็บคะแนนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน มีการประเมินผลเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน มีการประเมินผลที่หลากหลายเพื่อให้สอดคล้องกับการเรียน

4) ด้านงบประมาณในการสนับสนุน มีการจัดตั้ง/จัดหางบประมาณอย่างเป็นระบบ มีการให้เกียรติแก่ภิกษุสามเณรผู้เรียนและครูผู้สอน มีการจัดหางบประมาณมาสนับสนุนการบริหารการศึกษา มีการมอบทุนการศึกษาแก่นักเรียนเพื่อเป็นขวัญกำลังใจ มีการวางแผนจัดสรรงบประมาณ เพื่อสนับสนุนการศึกษา

9. ข้อเสนอแนะ

9.1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ด้านหลักสูตร หลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกบาลีควรได้รับการปรับปรุงให้เนื้อหาของหลักสูตร มีการนำเอาด้านเนื้อหาบูรณาการให้เข้ากับศาสตร์สมัยใหม่ได้อย่างเหมาะสม เพื่อเพิ่มพูนความรู้ให้กับพระภิกษุสามเณรได้นำไปใช้ในการเผยแผ่ได้ต่อไป

2. ด้านการจัดการเรียนการสอน ควรมีการปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีความน่าสนใจมากขึ้นโดยการนำเอาสื่อการเรียนการสอนมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ เพิ่มทักษะพัฒนาการสอนของครูผู้สอนให้มีเทคนิคการสอนที่ดีขึ้น

3. ด้านการวัดผลและประเมินผล มีการจัดสอบปีละ 2 ครั้ง เพื่อไม่ให้ผู้เรียนเกิดความกดดันในการสอบ มีการปรับปรุงการสอบสนามหลวงให้เป็นมาตรฐานมากขึ้น

9.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ผลการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ของคณะสงฆ์ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ” ผู้วิจัยขอเสนอเพื่อการวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

1. ควรศึกษาการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ของคณะสงฆ์ ในจังหวัดอื่นบ้าง เพื่อเปรียบเทียบผลการศึกษาว่าเป็นอย่างไร

2. ควรศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนต่อการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ว่าปัจจัยใดส่งผลให้ตัดสินใจเข้ามาศึกษาปริยัติธรรมแผนกบาลีบ้าง

3. ควรศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในการเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมว่าเป็นอย่างไร

บรรณานุกรม

1. ภาษาไทย

วิทยานิพนธ์:

พระนิมิต กลิ่นดอกแก้ว. “สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของ สำนักศาสนศึกษาจังหวัดนครสวรรค์”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, 2549.

พระธวัช จีรวฑโฒ อ่วมสอาด. “สภาพการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2555.

พระมหาชโล ขยสิทโธ กาไชยา. “ปัจจัยที่นำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ต่อการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี : ศึกษาเฉพาะกรณีวัดจองคำ ตำบลบ้านหวด อำเภอแจ่ว จังหวัดลำปาง”. **วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2550.

พระปลัดสมควร อธิปุลโย วังวรณ. “การบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จังหวัดสมุทรสาคร”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2556.

พระมหาประจักษ์ กิตติเมธี ทองดาษ. “การบริหารงานวิชาการสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีดีเด่น กรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2554.

พระปลัดสมควร อธิปุลโย วังวรณ. “การบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จังหวัดสมุทรสาคร”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2556.

พระมหาบุญชัย ปภัสสรเมธี จูแวน. “ศึกษาสภาพการดำเนินงานการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของสำนักเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2551.

พระมหาสมพงษ์ สมจิตโต แซ่ลิ้ม. “สภาพปัญหาการบริหารโรงเรียนสหศึกษาบาลีองค์พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2553.

ประสิทธิผลการจัดการศาสนศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอเมือง
จังหวัดราชบุรี
Efficiency of Religious Education on Dhamma Section Administration of
Sangha In Muang District, Ratchaburi Province

พระมหาสมศักดิ์ ปญญาโวโร (สุขสม)* พระครูสังฆรักษ์ทรงพรพน ชยทตฺโต**
พระปิฎกโกศล***

Phramaha Somsak Paññavaro (Suksom), Phrakhru Sangharak Songphan Jayadatto,
Phra Pidokgason

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาประสิทธิผลการจัดการศาสนศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี (2) เปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อประสิทธิผลการจัดการศาสนศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ (3) ศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาประสิทธิผลการจัดการศาสนศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยในส่วนของ การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือเก็บข้อมูลภาคสนามจากพระสงฆ์ในอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี จำนวน 282 รูป วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที ค่าเอฟ วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และในส่วนของ การวิจัยเชิงคุณภาพมีการวิเคราะห์เอกสาร และใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลภาคสนามจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 7 รูป/คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า

1. ประสิทธิผลการจัดการศาสนศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านอาจารย์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านสื่อการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.89

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อประสิทธิผลการจัดการศาสนศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล

---

*Master of Arts Program in Buddhist Management, Ratchaburi Sangha College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

**Ratchaburi Sangha College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

*** Ratchaburi Sangha College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

บุคคลของพระภิกษุ ได้แก่ สถานภาพ อายุ และพรรษา มีผลให้ความคิดเห็นที่มีต่อประสิทธิภาพการจัดการ ศาสนศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

3. ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการศาสนาแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี พบว่า ปัญหาอุปสรรค ได้แก่ ขาดเทคนิคการกระตุ้นความสนใจแก่ผู้เรียน ขาดความหลากหลายในการใช้สื่อการสอน ขาดแคลนสื่อการสอนทันสมัย ขาดงบประมาณสำหรับจัดซื้อสื่อการเรียนการสอน ขาดการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ระหว่างเรียนและภายหลังจบบทเรียน ขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษา และไม่มีห้องเรียนในลักษณะระบบปิด สำหรับข้อเสนอแนะ ได้แก่ ควรจัดการอบรมเทคนิคการสอนแก่ครูสอนพระปริยัติธรรม ควรปรับใช้สื่อการสอนที่ทันสมัยเพื่อเร้าความสนใจของผู้เรียน ควรจัดห้องเรียนระบบปิดที่มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ควรส่งเสริมให้มีการประเมินผลการเรียนรู้ทั้งก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังจบบทเรียน และควรสนับสนุนงบประมาณเพื่อใช้ในการพัฒนาครูสอนพระปริยัติธรรม การจัดซื้อสื่อการสอน การปรับปรุงสถานที่จัดการเรียนการสอน แก่ทุก ๆ สำนักเรียน

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพ, การจัดการ, การศาสนาศึกษาแผนกธรรม

ABSTRACT

The objectives of research paper were: (1) to study efficiency of religious education on Dhamma section administration of Sangha in Muang district, Ratchaburi province, (2) to compare the opinions of monks toward efficiency of religious education on Dhamma section administration of Sangha in Muang district, Ratchaburi province, classified by personal data, and (3) to study problems, obstacles and suggestions for development efficiency of religious education on Dhamma section administration of Sangha in Muang district, Ratchaburi province. It was the mixed research method that the quantitative research used the questionnaire as the tool to collect the data in the field study from 282 monks in Muang district, Ratchaburi province. The statistics were used for the data analysis through frequency, percentage, mean, standard deviation (S.D.), t-test, F-test, One-way Analysis of Variance and Least Significant Difference: LSD. And the qualitative research had the documentary analysis and interview as the tool to collect the data in the field study from 7 key informants and analyzed the data through the content analysis technique.

The findings of research were as follow:

1. Efficiency of religious education on Dhamma section administration of Sangha in Muang district, Ratchaburi province. Overall was found in high level with average at mean of 3.98, when considering the aspect found that in high level all aspect, the aspect that has the most value include the teacher aspect at mean of 4.06, the aspect with the lowest mean include the Instruction media aspect at mean of 3.89.

2. Comparison of monk's opinions toward efficiency of religious education on Dhamma section administration of Sangha in Muang district, Ratchaburi province, classified by personal data (status, age, years of being monk, general education) found that status, age, and years of being monk, had the opinions to toward efficiency of religious education on Dhamma section administration of Sangha in Muang district, Ratchaburi province on overall were different, the significantly at 0.01.

3. The problems, obstacles and suggestions for development efficiency of religious education on Dhamma section administration of Sangha in Muang district, Ratchaburi province were as following: problems and obstacles: lack of techniques to stimulate interest for learners, lack of variety in the use of Instruction media, lack of modern Instruction media, Lack of budget for purchasing instructional media, lack of measurement and evaluation of learning during and after the end of the lesson, lack of educational materials, and, lack of classrooms in a closed system. And, suggestions: Should train teaching techniques for Dhamma teachers, should use modern Instruction media to stimulate the interest of learners, should have a closed classroom system that has an environment that is conducive to learning, should encourage learning evaluation both before and during school and after the lesson, and, should support the budget for Dhamma teacher development-Arrangement of Instruction media-Improving learning facilities for every Dhamma schools.

Keywords: Efficiency, Administration, Religious Education on Dhamma Section

1. บทนำ

การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมมีหลักสูตร คือ นักธรรมชั้นตรี นักธรรมชั้นโทและนักธรรมชั้นเอก (กรมการศาสนา, 2540: 13) เกิดขึ้นจากเจตนารมณ์ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงจัดการศึกษาแบบใหม่ขึ้นเรียกว่านักธรรม เพื่อผลิตศาสนทายาทให้มีส่วนช่วยในการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ หลักสูตรที่พระองค์ทรงจัดขึ้นนั้น เน้นพระธรรมวินัยเป็นหลัก เพราะทรงเห็นว่าการศึกษาพระธรรมวินัยเป็นสิ่งที่เหมาะสมกับพระภิกษุสามเณรมากกว่าหลักสูตรเดิมที่เป็นภาษาบาลี และทรงเปลี่ยนหลักสูตรจากเดิมที่เป็นเพียงภาษาบาลีอย่างเดียวมาเป็นภาษาไทย

เพราะทรงประจักษ์ว่าผู้ที่มีความรู้ภาษาไทยดีแล้ว ย่อมสามารถแปลและเข้าใจเนื้อความแห่งภาษาบาลีได้เป็นอย่างดี (คณาจารย์มหามกุฏราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์, 2536: 136) พระองค์ทรงปรับปรุงขึ้นมาใหม่ จึงมุ่งให้ผู้เรียนศึกษาเรียนรู้ขนบธรรมเนียมประเพณีเกี่ยวกับพระศาสนา พระวินัยของพระภิกษุ ประวัติของพระพุทธเจ้าและพระสาวก และรู้หลักธรรมในพระพุทธศาสนา ตลอดจนสามารถเขียนอธิบายธรรมต่าง ๆ ได้ (เสฐียรพงษ์ วรรณปก, 2538: 138)

แต่ปัญหาการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ เกิดขึ้นเนื่องจากมีความคิดเห็นขัดแย้งกันระหว่างพระเถระผู้รับผิดชอบการบริหารงานคณะสงฆ์กับพระนักศึกษารุ่นใหม่ โดยพระเถระผู้บริหารคณะสงฆ์ซึ่งถือว่าเป็นผู้มีทัศนคติของเก่า เห็นว่าการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม เป็นระบบการศึกษาอย่างเดียวที่ถูกต้องของพระภิกษุสามเณร และควรรักษาไว้ให้คงที่อยู่อย่างเดิมโดยไม่มี การเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะเป็นโครงสร้างระบบหรือหลักสูตรและแบบเรียน การเปลี่ยนแปลงอย่างใดอย่างหนึ่งถือว่าเป็นความเสื่อม และเห็นว่าภิกษุสามเณรไม่ควรเล่าเรียนวิชาการสมัยใหม่ เพราะจะทำให้ลาสิกขากันมาก แต่ฝ่ายพระนักศึกษารุ่นใหม่เห็นว่า การศึกษาพระปริยัติธรรมควรรักษาไว้เพียง เนื้อหาสาระคือพระธรรมวินัย แต่ควรมีการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงในด้านระบบ หลักสูตร แบบเรียน และวิธีการเรียนการสอนให้เหมาะสมตามกาลสมัย (กรมการศาสนา, 2534: 6-7)

คณะสงฆ์คณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี มีวัดในเขตปกครอง จำนวน 82 วัด (สำนักงานเจ้าคณะอำเภอเมืองราชบุรี, 2561: 1-5) จึงมีสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม จำนวน 82 สำนักเรียน ตามความแห่งคำสั่งของมหาเถรสมาคมเรื่อง ให้ภิกษุสามเณรเรียนพระธรรมวินัย พ.ศ. 2528 แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า คณะสงฆ์ให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมอย่างมาก ซึ่งได้มีการกำหนดให้เป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาสโดยตรงและให้เจ้าคณะผู้ปกครองร่วมจัดด้วย ดังนี้ (1) เจ้าอาวาสเป็นผู้จัดการศาสนศึกษาในฐานะเจ้าสำนักเรียนหรือเจ้าสำนักศาสนศึกษา (2) เจ้าคณะจังหวัดเป็นผู้จัดการในฐานะเจ้าสำนักเรียนคณะจังหวัด และ (3) ในบางกรณีให้เจ้าคณะเจ้าสังกัดร่วมจัดด้วย อีกทั้ง พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ยังได้กำหนดหน้าที่ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์ระดับเจ้าอาวาส ไว้ในมาตรา 37 ความว่า เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ (กนก แสนประเสริฐ, 2549: 9)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้น ประกอบกับที่ผู้วิจัยมีสังกัดในอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี และเล็งเห็นความสำคัญของปัญหา จึงสนใจศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพการจัดการศาสนศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี เพื่อสังเคราะห์ข้อมูลเชิงวิชาการที่สามารถนำไปเป็นสารสนเทศเพื่อการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการศาสนศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการจัดการศาสนศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

2.2 เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อประสิทธิภาพการจัดการศาสนศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

2.3 เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการศาสนศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed-Methods Research) กำหนดขอบเขตเนื้อหาใน 4 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านอาจารย์ (2) ด้านสื่อการเรียนการสอน (3) ด้านวัดผลและประเมินผล และ (4) ด้านสถานที่และสิ่งแวดล้อม (คณะกรรมการดำเนินงานการวิจัย สาขาวิทยบริการเฉพาะพระเกียรติ จังหวัดเชียงราย, 2556: 11-13)

3.2 ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร ได้แก่ พระภิกษุที่สังกัดวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี จำนวน 956 รูป (สำนักงานเจ้าคณะอำเภอเมืองราชบุรี, 2561: 1-5).

กลุ่มตัวอย่าง ได้ทำการสุ่มมาจากประชากร โดยหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากการใช้สูตรคำนวณของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) (สุวริย์ ศิริโกคาภิรมย์, 2546: 129-130). ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 282 รูป

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 7 รูป/คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check List) แบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) แบบปลายเปิด (Open Ended Question) และแบบสัมภาษณ์ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview)

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมดด้วยตนเอง โดยนำหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ไปเสนอเพื่อขอความอนุเคราะห์ และสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้สมบูรณ์ทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 100

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที ค่าเอฟ วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด และในส่วนของกรวิจัยเชิง

คุณภาพมีการวิเคราะห์เอกสาร และวิเคราะห์ผลการสัมภาษณ์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา ประกอบบริบท

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 ประสิทธิภาพการจัดการศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านอาจารย์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านสื่อการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.89

4.2 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อประสิทธิภาพการจัดการศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของพระภิกษุ ได้แก่ สถานภาพ อายุ และพรรษา มีผลให้ความคิดเห็นที่มีต่อประสิทธิภาพการจัดการ ศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ วุฒิกศศึกษาสามัญ มีผลให้ความคิดเห็นที่มีต่อประสิทธิภาพการจัดการศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน

4.3 ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี พบว่า ปัญหาอุปสรรค ได้แก่ ขาดเทคนิคการกระตุ้นความสนใจแก่ผู้เรียน ขาดความหลากหลายในการใช้สื่อการสอน ขาดแคลนสื่อการสอนทันสมัย ขาดงบประมาณสำหรับจัดซื้อสื่อการเรียนการสอน ขาดการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ระหว่างเรียนและภายหลังจบบทเรียน ขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษา และไม่มีห้องเรียนในลักษณะระบบปิด สำหรับข้อเสนอแนะ ได้แก่ ควรจัดการอบรมเทคนิคการสอนแก่ครูสอนพระปริยัติธรรม ควรปรับใช้สื่อการสอนที่ทันสมัยเพื่อสร้างความสนใจของผู้เรียน ควรจัดห้องเรียนระบบปิดที่มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ควรส่งเสริมให้มีการประเมินผลการเรียนรู้ทั้งก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังจบบทเรียน และควรสนับสนุนงบประมาณเพื่อใช้ในการพัฒนาครูสอนพระปริยัติธรรม การจัดซื้อสื่อการสอน การปรับปรุงสถานที่จัดการเรียนการสอน แก่ทุก ๆ สำนักเรียน

5. อภิปรายผลการวิจัย

ประสิทธิภาพการจัดการศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน แสดงให้เห็นว่า คณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาแผนกธรรมทั้งในด้านเนื้อหาวิชาและตำราที่ใช้เป็นหลักสูตรหรือแบบเรียนในชั้นนั้น ๆ ทั้งนี้ก็เพื่อให้ผู้สอบนักรธรรมได้ในชั้นนั้น ๆ มีความรู้สมกับภูมิ ตามวัตถุประสงค์สำคัญของการจัดการศึกษาที่สมเด็จ

พระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงต้องการให้ภิกษุสามเณรมีความรู้ธรรมวินัยสมกับภูมิของตน โดยที่ ระดับนักธรรมชั้นตรีมุ่งหมายให้ผู้ศึกษาเล่าเรียนซึ่งยังอยู่ในภูมิมวกะ มีพรรษาหย่อน 5 มีความรู้ธรรมวินัยพอรักษาตัวได้ ระดับนักธรรมชั้นโทมุ่งหมายให้ผู้ศึกษาเล่าเรียนซึ่งอยู่ในภูมิมักขิมะมีพรรษาเกิน 5 มีความรู้ธรรมวินัยละเอียดกว้างขวางออกไปถึงขั้นพอช่วยแนะนำผู้อื่นได้ และระดับนักธรรมชั้นเอกมุ่งหมายให้ผู้ศึกษาเล่าเรียนซึ่งอยู่ในภูมิมเถระ มีพรรษาเกิน 10 มีความรู้ละเอียดลึกซึ้งยิ่งขึ้นถึงขั้นสามารถเป็นหลักในสังฆกรรม และเป็นอุปัชฌาย์อาจารย์ได้ ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวนี้ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พระมหาวิจัก กิตติวัฒนโธ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริการจัดการการเรียนการสอนตามหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของเจ้าอาวาสในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี” จากผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการเรียนการสอนตามหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของเจ้าอาวาสในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านผู้สอน ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านอาคารสถานที่ และด้านสื่อการสอน อยู่ในระดับมาก ทุกด้าน (พระมหาวิจัก กิตติวัฒนโธ, 2554: ก) และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พระปลัดสนชัย ภูมิปาโล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม ศึกษาในอำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมศึกษาในอำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.91 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านผู้สอน ด้านหลักสูตร ด้านการประเมินผลการเรียน ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านปัจจัยสนับสนุนการเรียนการสอน อยู่ในระดับมากทุกด้าน (พระปลัดสนชัย ภูมิปาโล, 2554: ก)

1. ด้านอาจารย์ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ แสดงให้เห็นว่า คณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี สามารถพัฒนาทักษะของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมให้มีทักษะในการสอนและการปฏิบัติงานในฐานะครู ซึ่งอาจจำแนกออกเป็นทักษะที่สำคัญและจำแนกเป็นหลายประการ เช่น อธิบายเก่ง สอนสนุก ตลอดจนมีทักษะในการสอนที่เน้นผู้เรียนหรือพิจารณาจากศักยภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวนี้ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สมจิต ขอนวงศ์, อรอนงค์ วุวงศ์ และฉวีวรรณ สุวรรณภา ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดแพร่” ผลการวิจัยพบว่า ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาใช้ในการสอนมาก คือ นำเนื้อหาที่สอนเรียงลำดับเป็นขั้นตอนต่อเนื่องกัน และครูสอนเนื้อหาจากง่ายไปหายากตามลำดับ (สมจิต ขอนวงศ์, อรอนงค์ วุวงศ์ และฉวีวรรณ สุวรรณภา, 2550: ก)

2. ด้านสื่อการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.89 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ แสดงให้เห็นว่า คณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ตระหนักใน ความสำคัญและให้การส่งเสริมการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนในฐานะที่เป็นพาหนะหรือสื่อที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความรู้ ทักษะ และเจตคติให้บรรลุผลตามจุดประสงค์การเรียนการสอนและตาม

จุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้ดียิ่งขึ้นหรือเร็วยิ่งขึ้น อีกทั้ง ยังสามารถส่งเสริมให้แต่ละบุคคลสามารถเรียนรู้ตามความสนใจ ความสามารถและความสนใจของตนเอง ดังกล่าวนี้น สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พระครูสังฆรักษ์สุชาติ เขมกาโร ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการเรียนการสอนของสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า ด้านสื่อการเรียนการสอน โดยส่วนใหญ่ เห็นว่าการจัดการเรียนการสอนของสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร ในด้านสื่อการเรียนการสอน มีการสนับสนุนการใช้สื่อการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ และสัมพันธ์กับขนาดของกลุ่มผู้เรียน มีความน่าสนใจที่ทำให้ผู้เรียนเกิดองค์ความรู้ด้วยตัวเองมีความหลากหลายที่เหมาะสมกับวิธีการสอนตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรและมีความชัดเจน (พระครูสังฆรักษ์สุชาติ เขมกาโร, 2554: ก)

3. ด้านวัดผลและประเมินผล อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.96 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ แสดงให้เห็นว่า คณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ให้ความสำคัญกับการวัดผลและประเมินผล เพื่อช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศอย่างหลากหลายเกี่ยวกับการสอนของครู และการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เกิดขึ้นระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ทำให้สามารถบอกความก้าวหน้าและพัฒนาการ การคิด และรวมไปถึงประสิทธิภาพการสอนของครูได้ ดังกล่าวนี้น สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พระครูสังฆรักษ์สุชาติ เขมกาโร ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการเรียนการสอนของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน โดยส่วนใหญ่เห็นว่าควรจัดให้มีการวัดและประเมินผลก่อนและหลังการเรียนการสอนเพื่อนำมาปรับปรุงหลักสูตรการเรียน เพื่อการพัฒนาการเรียนการสอนและให้สอดคล้องกับเนื้อหาและตรงกับจุดประสงค์การเรียนการสอน การวัดและประเมินผลควรมีความหลากหลายรวมถึงเครื่องมือการวัดและประเมินผลมีความเป็นรูปธรรมชัดเจน (พระครูสังฆรักษ์สุชาติ เขมกาโร, 2554: ก)

4. ด้านสถานที่และสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.02 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ แสดงให้เห็นว่า คณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ให้ความสำคัญกับสถานที่และสิ่งแวดล้อม โดยมีการจัดการให้มีสภาพเอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนตามสมควร ดังกล่าวนี้น สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ฉวีวรรณ สุวรรณภา, พัฒน์นรี อัฐวงศ์ และอรอนงค์ วุวงศ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาประสิทธิภาพการใช้บริการห้องสมุดมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่” ผลการวิจัยพบว่า ด้านอาคารสถานที่ โดยภาพรวมอยู่ระดับความพึงพอใจระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก โดยความสะอาดภายในห้องสมุดมากเป็นอันดับแรก รองลงมาห้องสมุด มีบริเวณกว้างขวาง, การถ่ายเทของอากาศดี, การจัดแบ่งเนื้อที่ที่เหมาะสมได้สัดส่วน, ห้องสมุดตั้ง อยู่ในที่ให้บริการได้สะดวก, ที่นั่งอ่านหนังสือสบายและเหมาะสม, เสียงรบกวนภายในห้องสมุด, จุดให้บริการยืม-คืนให้ความสะดวก, แสงสว่างภายในห้องสมุดมีเพียงพอ และห้องค้นคว้าสำหรับการค้นคว้าเป็นกลุ่มมีความเหมาะสมสะดวกในการใช้งาน (ฉวีวรรณ สุวรรณภา, พัฒน์นรี อัฐวงศ์ และอรอนงค์ วุวงศ์, 2553: ก)

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ควรจัดการอบรมเทคนิคการสอนแก่ครูสอนพระปริยัติธรรม
2. ควรปรับใช้สื่อการสอนที่ทันสมัยเพื่อสร้างความสนใจของผู้เรียน
3. ควรจัดห้องเรียนระบบปิดที่มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้
4. ควรส่งเสริมให้มีการประเมินผลการเรียนรู้ทั้งก่อนเรียนระหว่างเรียน และหลังจบ

บทเรียน

5. ควรสนับสนุนงบประมาณสำหรับพัฒนาครูสอนพระปริยัติธรรม การจัดซื้อสื่อการสอน การปรับปรุงสถานที่จัดการเรียนการสอน แก่ทุก ๆ สำนักเรียน

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำของเจ้าสำนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม เพื่อจะได้ทราบข้อมูลสำหรับการพัฒนาศักยภาพผู้นำทางการศึกษา
2. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเกี่ยวกับนวัตกรรมทางการศาสนศึกษาแผนกธรรม ในยุคไทยแลนด์ 4.0

บรรณานุกรม

(1) หนังสือ

- กนก แสนประเสริฐ. (2549). **ประมวลพระราชบัญญัติคณะสงฆ์**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- กรมการศาสนา. (2540). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- _____. (2548). **วิชาการพระพุทธศาสนา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, 2534.
- คณาจารย์มหาวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์. (2536). **100 ปี มหามกุฏราชวิทยาลัย 2436-2536**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์.
- สำนักงานเจ้าคณะอำเภอเมืองราชบุรี. (2560). **สถิติภิกษุ สามเณร และศิษย์วัด อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี ภาค 15 พุทธศักราช 2560**. ราชบุรี: สำนักงานเจ้าคณะอำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี.
- เสฐียรพงษ์ วรรณปก. (2538). **พุทธศาสนา: ทรรศนะและวิจารณ์**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พิมพ์เนศ พรินต์ติ้ง เซ็นเตอร์ จำกัด.
- สำนักงานเจ้าคณะอำเภอเมืองราชบุรี. (2561). **สถิติภิกษุ สามเณร และศิษย์วัด อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี ภาค 15 พุทธศักราช 2561**. ราชบุรี: สำนักงานเจ้าคณะอำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี.

(2) วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์

- คณะกรรมการดำเนินงานการวิจัย สาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดเชียงราย. (2556). “ความคิดเห็นของนักศึกษาปริญญาโทที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยรามคำแหง สาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดเชียงราย”. **รายงานการวิจัย**. สาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดเชียงราย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ฉวีวรรณ สุวรรณภา, พัฒน์นรี อัฐวงศ์ และอรอนงค์ วุวงศ์. (2553). “การศึกษาประสิทธิภาพการใช้บริการห้องสมุดมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่”. **รายงานการวิจัย**. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสังฆรักษ์สุชาติ เขมกาโร. (2554). “การจัดการเรียนการสอนของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระปลัดสนชัย ภูมิปาโล. (2554). “ประสิทธิภาพการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม ศึกษาในอำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมจิต ขอนวงศ์, อรอนงค์ วุวงศ์ และฉวีวรรณ สุวรรณภา. (2550). “ประสิทธิภาพการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดแพร่”. **รายงานการวิจัย**. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

แนวทางการพัฒนาโครงการรักษาศีล 5 ที่ดำเนินการโดยโรงเรียน มัธยมศึกษา อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

A Guideline of Development on the Five Precepts Observing Project by Secondary Schools in Bangplama District Suphanburi Province

พระสมุห์นพดล จิรสีโล (เจริญผล)* พระมหาสุนันท์ สุนนโท** พระปลัดระพิน พุทธิสารโ***

Phrasamu Noppadon Cirasilo (Jaroenphol),

Phramaha Sunan Sunando, Phrapalad Raphin Buddhisarō

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1. ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อแนวทางการพัฒนาโครงการรักษาศีล 5 ที่ดำเนินการโดยโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี 2. แนวทางการพัฒนาโครงการรักษาศีล 5 ที่ดำเนินการโดยโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี 3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อแนวทางการพัฒนาโครงการรักษาศีล 5 ที่ดำเนินการโดยโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

ระเบียบวิธีวิจัยเป็นแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ เป็นการสำรวจด้วยแบบสอบถามซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.750 กับกลุ่มตัวอย่าง คือ 1.นักเรียนโรงเรียนบางปลาม้า “สูงสูดผดุงวิทย์” 2. นักเรียนโรงเรียนพระราชาสุจิตต์วิทยา 3. นักเรียนโรงเรียนบางแม่หม้ายรัฐราษฎร์รังสฤษดิ์ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 274 คน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการทดสอบค่าเอฟ ด้วยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และงานวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 9 รูป/คน โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา สรุปเป็นความเรียง

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อผลการดำเนินงานพัฒนาโครงการรักษาศีล 5 ที่ดำเนินการโดยโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับ

---

* หลักรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ) ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

** ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

*** ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มาก ($\bar{X}=3.86$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านบริบทของสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=3.91$, S.D.=0.80) รองลงมา คือ ด้านผลผลิต มีค่า ($\bar{X}=3.89$, S.D.=0.88) และด้านปัจจัยนำเข้ามีค่า ($\bar{X}=3.85$, S.D.=0.90) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านกระบวนการ มีค่า ($\bar{X}=3.80$, S.D.=0.91)

2. ผลการศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อผลการพัฒนาโครงการรักษาสิ่งแวดล้อม 5 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า นักเรียนที่มี อายุ ระดับการศึกษา ต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

3. ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการพัฒนาโครงการรักษาสิ่งแวดล้อม 5 ที่ดำเนินการโดยโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ไม่มีผลการวิเคราะห์โครงการขาดการบูรณาการโครงการที่มีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายเดียวกัน มีบางโรงเรียนไม่มีการประเมินและปรับแผน และไม่ได้รับงบประมาณสนับสนุน ไม่มีการประเมินผลเมื่อสิ้นสุดโครงการฯ ข้อเสนอแนะ คณะสงฆ์ต้องมีการวิเคราะห์ในด้านของสภาพโดยทั่วไปของโครงการเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของโครงการ ความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์ของโครงการกับนโยบายขององค์การต้นสังกัดของโรงเรียน ควรมีการเตรียมการภายในของโครงการ การจัดเก็บข้อมูลให้เป็นระบบและชัดเจน พระสงฆ์ต้องมีการวิเคราะห์ในด้านของปัจจัยการดำเนินงานตามโครงการ ความพร้อมของปัจจัยในด้านอื่น ๆ ได้แก่ ความเพียงพอในด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร ด้านอุปกรณ์/สื่อที่ใช้ในการพัฒนาโครงการ และเนื้อหาหลักสูตรที่ใช้ในการพัฒนานักเรียน พระสงฆ์ต้องมีการวิเคราะห์ ในด้านของกระบวนการดำเนินงานภายในโครงการ ได้แก่ การวางแผน การจัดกิจกรรม การดำเนินการเรียนการสอน การติดตามการประเมินผล การได้รับความสนับสนุนจากทางผู้บริหาร และองค์การต้นสังกัด พระสงฆ์ต้องมีการวิเคราะห์ ในด้านนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการรักษาสิ่งแวดล้อม 5 ได้แก่ คุณลักษณะของผู้มีจิตสาธารณะ และมีคุณลักษณะของผู้มีคุณธรรม จริยธรรม ตามหลักศีล 5 และควรนำผลผลิต/ผลลัพธ์ของโครงการฯ มาเป็นฐานในการพัฒนาโครงการอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: การพัฒนา, โครงการรักษาสิ่งแวดล้อม 5, โรงเรียนมัธยมศึกษา

Abstract

Objectives of this study were: 1. to study students' opinions on guidelines of five precepts observing project development by secondary schools at Bangplama District, Supanburi Province, 2. To study guidelines of five precepts observing project development by secondary schools at Bangplama District, Supanburi Province, 3. To study problems, obstacles and recommendations for five precepts observing project by secondary schools at Bangplama District, Supanburi Province.

Methodology was the mixed method: The quantitative research collected data by questionnaires with the reliability value at 0.750 from 274 samples who were students at: 1) Sungsumanpadungvit School; 2) Hansasuchitvittaya School; 3) Bang Maemairatrartrangsarit School at Bangplama District, Supanburi Province, analyzed data by frequency, percentage, mean, standard deviation, SD., t-test, F-test, one way ANOVA. The qualitative research collected data from 9 key informants by in-depth-interview and analyzed data by descriptive interpretation.

Findings were as follows:

1. Students' opinions on the five precepts observing project development by secondary schools at Bangplama District, Supanburi Province, by overall were at high level ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = 0.88), Input aspect was at high level ($\bar{X} = 3.85$, S.D. = 0.90), the lowest level was the development process at ($\bar{X} = 3.80$ S.D. = 0.91).

2. Comparison of students' opinions on the five precept observing project Development by secondary schools at Bangplama District, Supanburi Province, classified by personal data indicated that students, Students with different age and educational levels had different opinions at statistically significant level at 0.05, accepting the set hypothesis.

3. Problems, obstacles and recommendations of the five precepts observing project development by secondary schools at Bangplama District, Supanburi Province indicated that there was not project analysis, lack of integrating schools with the same project targets and objectives. Some schools did not evaluate and adjust the project, lack of supporting budget and there was not evaluation at the end of project.

Recommendations: Sangha should analyze general context of the project of the agency to which the schools belong. There should be internal preparation, systematic data collection, Sangha should analyze the availability of supporting factors, such as sufficient budget, personnel, equipment, media for project development and the course contents used for students development. Sangha should have internal analysis of the project, such as planning, activities, learning and teaching process, monitoring and evaluation, support from the mother agency. Sangha should analyze students who participated in the project whether they are volunteering minded, ethical and moral with the five precepts. The output

and outcomes of the project should be used as the foundation for further continuous operation.

Keyword: Five Precepts Observing Project; Guideline Development; School.

1. บทนำ

มนุษย์เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญที่สุด เพราะไม่ว่าสังคมโลกจะปรับเปลี่ยนไปในทิศทางใดๆ ย่อมมีความสัมพันธ์กับมนุษย์ทั้งสิ้น อาจกล่าวได้ว่า ตัวชี้วัดความสำเร็จอย่างมั่นคงหรือความล่มสลายของสังคม จะมีความสัมพันธ์กับ “คุณภาพของมนุษย์” อยู่เสมอ ดังนั้น การให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการพัฒนาชุมชน สังคม และประเทศชาติ

นับจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 – ฉบับที่ 12 ประเทศไทยยังคงมุ่งการพัฒนาคนในภาพรวมให้เป็นผู้ที่สมบูรณ์ในทุกช่วงวัยที่สามารถบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงที่เป็นสภาพแวดล้อม การดำเนินชีวิตได้อย่างดีโดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาทุนมนุษย์ ด้วยการยกระดับคุณภาพการศึกษา การเรียนรู้ การพัฒนาทักษะ และยกระดับคุณภาพบริการสาธารณสุขให้ทั่วถึงในทุกพื้นที่ พร้อมทั้งต้องส่งเสริมบทบาทสถาบันทางสังคมในการกล่อมเกลาสรางคนดี มีวินัย มีค่านิยมที่ดี และมีความรับผิดชอบต่อสังคม จากสภาพการณ์ดังกล่าวนี้ การพัฒนา และเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมในด้านต่างๆ อย่างเร่งด่วนให้กับเยาวชนจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

ปัจจุบัน การปลูกฝังศีลธรรม เพื่อสร้างความเป็นคนดีให้แก่เด็กและเยาวชนไทย ยังคงมีปัญหาอุปสรรคอยู่มาก กล่าวคือ การปลูกฝังศีลธรรมให้แก่เด็กและเยาวชนยังคงดำเนินการได้ไม่ทั่วถึง และยังไม่มียุทธศาสตร์ หรือหน่วยงานที่จะสนับสนุนอย่างจริงจัง และต่อเนื่องมากนัก ประกอบกับสังคมไทยได้พัฒนาเป็นพหุสังคมอย่างรวดเร็ว และมีความซับซ้อน สถานที่ที่เป็นแหล่งบันเทิงต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น ร้านเกม ศูนย์การค้า แหล่งอบายมุขต่างๆ เกิดขึ้นมากมาย ทั้งในเมืองและชนบท สถานที่เหล่านี้ เป็นแหล่งมั่วสุมของเด็ก และเยาวชน ทำให้กลุ่มหลงมัวเมาอยู่กับความสนุกสนานบันเทิง เป็นเหตุให้เด็กและเยาวชนไทยจำนวนมากไม่น้อยจมปลักอยู่กับอบายมุข เห็นผิดเป็นชอบ ประพฤติปฏิบัติตนในทางที่ขัดต่อศีลธรรมอันดีงาม เด็กและเยาวชนเป็นวัยที่อยู่ระหว่างการเปลี่ยนแปลงจากเด็กเป็นผู้ใหญ่ทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ สังคม อารมณ์และสติปัญญา เมื่อเข้าสู่วัยรุ่นมักจะมีอารมณ์รุนแรง วู่วาม ฉุนเฉียว หุนหันพลันแล่นหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า เป็นวัยพายุและความเครียด ดังนั้นเด็กและเยาวชน มักกระทำผิดอันก่อให้เกิดปัญหาแก่สังคมได้โดยง่าย ซึ่งปัจจุบัน การประพฤติดีที่ก่อให้เกิด ปัญหาสังคมที่สำคัญของเด็กและเยาวชน มีมากมายเช่น อาชญากรรม ยาเสพติด และประพฤติดีทางเพศ เป็นต้น

จากสถานการณ์ของสังคมไทยที่กล่าววามารัฐบาลและคณะสงฆ์จึงร่วมมือกันเพื่อให้สังคมเกิดความสงบสุข มีความรักใคร่ปรองดองต่อกัน โดยบรรณรังค์ให้พุทธศาสนิกชนได้น้อมนำหลักศีล 5 มาประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน มหาเถรสมาคมจึงมีมติที่พิเศษ 5/2557 ให้คณะสงฆ์ส่งเสริมความปรองดองสมานฉันท์ของชนในชาติ ได้กำหนดแผนการดำเนินงานเป็น 3 มุ่งบรรณรังค์ให้พุทธศาสนิกชน ครอบครัว หมู่บ้าน สถานศึกษา และหน่วยงานต่างๆ สมัครเข้าร่วมโครงการ และรักษาศีล 5 ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของจำนวนพุทธศาสนิกชน/หมู่บ้าน/ชุมชน .

จังหวัดสุพรรณบุรีได้มีการดำเนินการพัฒนาสังคมโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ตั้งแต่เดือนมิถุนายน พ.ศ.2557 ภายใต้ชื่อโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล 5” โดยมีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อสร้างความปรองดองสมานฉันท์ ลดปัญหาความขัดแย้ง สร้างความมั่นคง ความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน รวมทั้งปลูกฝังจิตสำนึกและสร้างความ ตระหนักรักเจตชูสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ประเทศชาติ เกิดความสงบสุขร่มเย็น ข้อมูลผู้สมัครเข้าร่วมโครงการ ฯ ณ วันที่ 16 พฤศจิกายน พ.ศ.2560 มีผู้สมัครเข้าร่วมโครงการ “หมู่บ้านศีล 5” จำนวน 710,336 คน คิดเป็นร้อยละ 84 ของจำนวนประชากร ทั้งหมด 849,699 คน ในส่วนของสถานศึกษาก็ได้ดำเนินโครงการโรงเรียนรักษาศีล 5 ครอบคลุมรอบอุ้มโดยมีหลักการสำคัญคือ เป็นการเปลี่ยนแปลงจากภายในสู่ภายนอก คือบรรณรังค์เรื่องการฝึกฝนสร้างนิสัยที่ดี โดยการคิดดี พูดดี ทำดี อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เป้าหมายสำคัญ เป็นการนำธรรมะไปสู่การปฏิบัติโดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักศีล 5 ครอบคลุมรอบอุ้ม สังคมสงบสุข เกิดความปรองดองสมานฉันท์ เด็กและเยาวชนห่างไกลยาเสพติด และอบายมุขต่างๆ และพระพุทธศาสนา เจริญรุ่งเรือง ด้วยการปฏิบัติกิจวัตรทำความดีผ่านหลักสูตร 7 กิจวัตรความดี (วัดปากน้ำ, [ออนไลน์], 30 กันยายน 2561)

เมื่อพิจารณารายงานการประเมินสถานการณ์เชิงพื้นที่ อำเภอบางปลาม้าจะพบว่า มีผู้ประสบปัญหาทางสังคม 1,260 คน ปัญหาที่พบส่วนใหญ่คือปัญหาสถานะความเป็นอยู่ รอลงลงมา ปัญหาที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม ได้แก่ ติดเหล้า /เครื่องดื่มแอลกอฮอล์/ยาเสพติด และปัญหามั่วสุม ทำความรำคาญให้ชาวบ้าน จากสถานการณ์ดังกล่าวมานี้ ผู้ศึกษาจึงมีประเด็นคำถามว่า โครงการรักษาศีล 5 ที่ดำเนินการโดยโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี มีผลการพัฒนาเป็นไปตามวัตถุประสงค์โครงการหรือไม่อย่างไร มีปัญหาอุปสรรคใดบ้างที่ทำให้โครงการรักษาศีล 5 ที่ดำเนินการโดยสถานศึกษาเกิดภาวะชะงักงัน

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษา “แนวทางการพัฒนาโครงการรักษาศีล 5” ได้ส่งผลต่อพัฒนาการทางด้านกาย วาจา และใจของเยาวชนอย่างไร โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนที่กำลังเรียนอยู่ในระดับมัธยมศึกษาอำเภอบางปลาม้า ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และอารมณ์แบบพายุบูแคม โดยจะทำการศึกษาผลการดำเนินงานตามโครงการรักษาศีล 5 ใน 4 ประเด็น ได้แก่ ด้านบริบท ด้านปัจจัยการนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต แล้วสรุปผลนำเสนอเป็นแนวทางการพัฒนาโครงการรักษาศีล 5 เพื่อให้ก่อเกิดประโยชน์สุขต่อประชาชน ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อผลการพัฒนาโครงการรักษาศีล 5 ที่ดำเนินการโดยโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ดีหรือไม่อย่างไร

2.2 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อผลการพัฒนาโครงการรักษาศีล 5 ที่ดำเนินการโดยโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี มีความแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

2.3 อะไรคือ ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการพัฒนาโครงการรักษาศีล 5 ที่ดำเนินการโดยโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพเป็นอย่างไร

3. ขอบเขตการวิจัย

3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาโครงการรักษาศีล 5 ที่ดำเนินการโดยโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี” ได้กำหนดขอบเขตไว้ดังนี้

3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา วิจัยมุ่งศึกษาองค์ประกอบผลการดำเนินงานโครงการ มี 4 ด้าน ดังนี้ (1). ด้านบริบท (Context) (2). ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) 3. ด้านกระบวนการ(Process) 4. ด้านผลผลิต(Product)

3.2 ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรต้น ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคลคือ เพศ อายุ ระดับชั้นการศึกษา

ตัวแปรตาม ได้แก่ แนวทางการพัฒนาโครงการรักษาศีล 5 ที่ดำเนินการโดยโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

3.3 ขอบเขตด้านประชากร

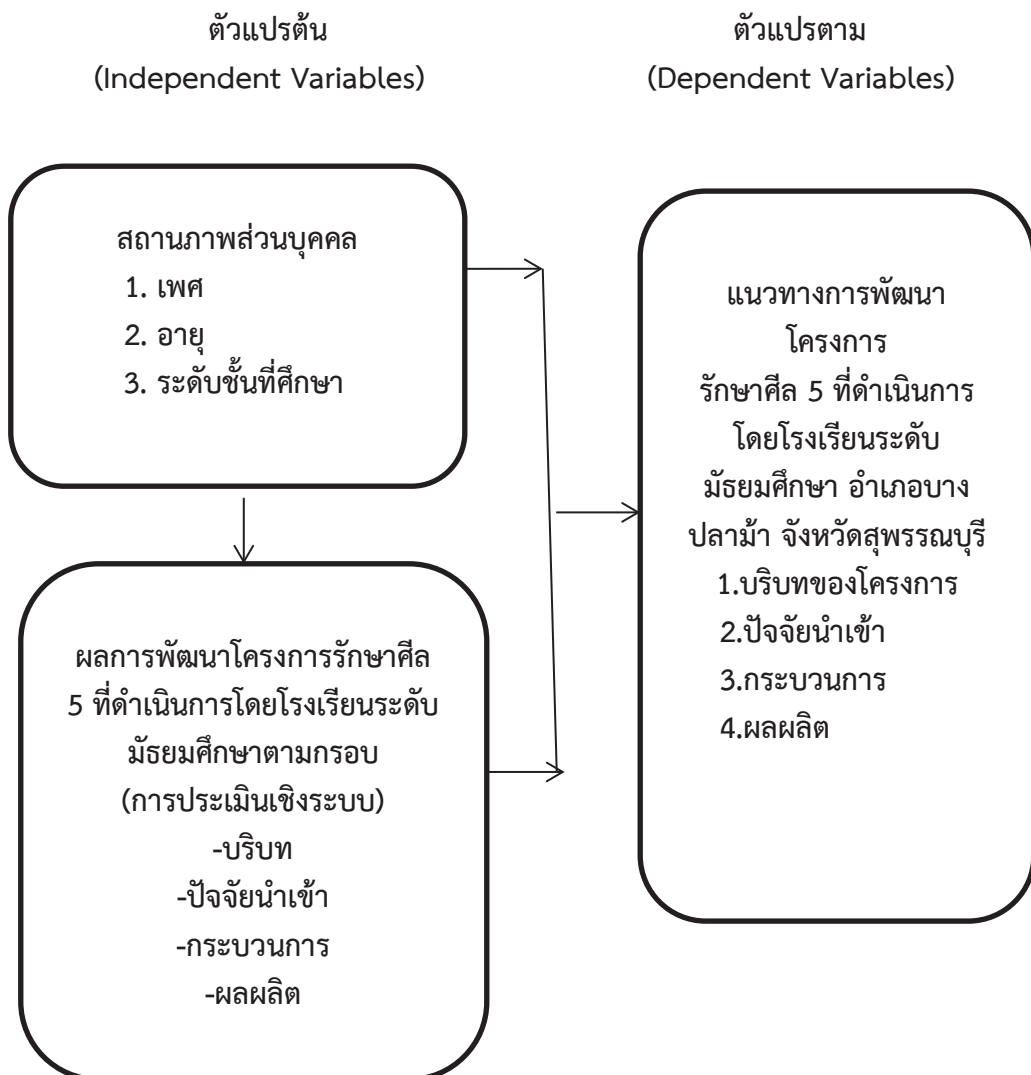
1) ประชากร ที่ใช้สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ คือ นักเรียนที่กำลังเรียนอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – ชั้นปีที่ 6 ซึ่งเข้าร่วมโครงการรักษาศีล 5 ที่ดำเนินการโดยโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 885 คน

2) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่ใช้สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ในส่วนของการสัมภาษณ์เชิงลึกคือผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ(เจ้าคณะพระสังฆาธิการ) ครู-อาจารย์ ที่รับผิดชอบโครงการรักษาศีล 5 ที่ดำเนินการโดยโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

3.4 ขอบเขตด้านพื้นที่ ผู้ศึกษาได้กำหนดพื้นที่ในการศึกษาแนวทางการพัฒนาโครงการรักษาศีล 5 ที่ดำเนินการโดยโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ได้แก่ โรงเรียนมัธยมศึกษาในอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 3 โรงเรียน

3.5 ขอบเขตด้านเวลา ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาเป็นระยะเวลา 6 เดือน โดยเริ่มตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ.2561 - มีนาคม พ.ศ.2562

4. กรอบแนวคิดในการวิจัย

5. วิธีการดำเนินการวิจัย

5.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาโครงการรักษาศีล 5 ที่ดำเนินการโดยโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี” เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) กับการวิจัยเชิงคุณภาพ ทำการเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Study) และสุ่มกลุ่มตัวอย่างจากกลุ่มประชากรที่เป็นนักเรียนโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นแกนและใช้ระเบียบวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นข้อมูลสนับสนุน เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จากกลุ่มประชากรที่เกี่ยวข้องกับโครงการรักษาศีล 5 ที่ดำเนินการโดยโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา เพื่อสนับสนุนข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

5.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

- 1) กลุ่มประชากรที่กำลังเรียนอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษา อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ประจำปีการศึกษา 2561 จำนวน 885 คน
- 2) กลุ่มประชากรผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีความเกี่ยวข้องกับโครงการรักษาศีล 5 ที่ดำเนินการโดยโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ประจำปีการศึกษา 2561 จำนวน 5 คน

5.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถาม ผู้ศึกษาได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือขึ้นเอง โดยปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข ศึกษาเอกสารวิชาการและจากงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการบริหารงานสำนักศาสนศึกษาของคณะสงฆ์ โดยมีขั้นตอนในการสร้าง และการตรวจสอบเครื่องมือ

การรวบรวมเอกสารผู้ศึกษารวบรวมข้อมูลจากหนังสือบทความงานวิจัยและเอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาของคณะสงฆ์ในเขตอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี. ขอหนังสือรับรองจากผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขอความร่วมมือจากเจ้าอาวาส ในอำเภอบางปลาม้า ทดลองใช้เครื่องมือการศึกษา โดยผู้ศึกษาดำเนินการนำแบบสอบถามไปส่งตามวัดต่างๆ เพื่อช่วยอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษาดำเนินการเก็บรวบรวมแบบสอบถามที่ได้รับคืนจากวัดต่างๆ ทั้งหมดดำเนินการเก็บคืนภายใน 1 สัปดาห์ โดยอยู่ในสภาพที่สมบูรณ์จำนวน 274 ชุด คิดเป็นแบบสอบถามที่ได้รับคืนร้อยละ 100 ของจำนวนประชากรในการแจกแบบสอบถามผู้ศึกษาได้นำแบบสอบถามไปแจกและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตัวเอง นำข้อมูลจากแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมกลับมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของคำตอบ และตรวจให้คะแนนทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

5.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และพรรณนา โดยใช้สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีค่าแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD.)

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด (Open ended Question) วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท นำเสนอเป็นความเรียงประกอบตาราง โดยการแจกแจงความถี่ของผู้ตอบคำถามปลายเปิด

2) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์โดยวิธีการดังนี้ โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความนำข้อความจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยวิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context) สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

6 ผลการวิจัย

6.1 ปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 176 คน คิดเป็นร้อยละ 64.23 เพศชายจำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 35.77 มีอายุ 17 ปีมากที่สุด จำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 35.40 รองลงมาคืออายุ 16 ปี จำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 32.28 และมีอายุ 18 ปี จำนวน 87 คน คิดเป็นร้อยละ 31.75 และส่วนใหญ่กำลังเรียนอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 34.67 รองลงมา กำลังเรียนอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 32.85

6.2 ผลการการพัฒนาโครงการรักษาศิล 5 ที่ดำเนินการโดยโรงเรียนมัธยมศึกษาอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อผลการพัฒนาโครงการรักษาศิล 5 ที่ดำเนินการโดยโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี โดยรวมมีระดับมากทุกด้าน เฉลี่ย 3.86 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สรุปได้ดังนี้

1) **ด้านบริบทของสถานศึกษา** กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อผลการพัฒนาโครงการรักษาสิ่งแวดล้อม 5 ที่ดำเนินการโดยโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.91

2) **ด้านปัจจัยนำเข้า** กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อผลการพัฒนาโครงการรักษาสิ่งแวดล้อม 5 ที่ดำเนินการโดยโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.85

3) **ด้านกระบวนการ** กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อผลการพัฒนาโครงการรักษาสิ่งแวดล้อม 5 ที่ดำเนินการโดยโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.80

4) **ด้านผลผลิต** กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อผลการพัฒนาโครงการรักษาสิ่งแวดล้อม 5 ที่ดำเนินการโดยโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.8

6.3 ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานข้อที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อผลการพัฒนาโครงการรักษาสิ่งแวดล้อม 5 ที่ดำเนินการโดยโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 ด้านเพศ พบว่า เพศ ที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อผลการพัฒนาโครงการรักษาสิ่งแวดล้อม 5 ที่ดำเนินการโดยโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี .ในด้านการพัฒนาปัจจัยนำเข้าและด้านการพัฒนากระบวนการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ($p < 0.05$) ส่วนความคิดเห็นในด้านการพัฒนาบริบทของสถานศึกษาด้านการพัฒนาผลผลิตมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ($p > 0.05$)

สมมติฐานที่ 2 ด้านอายุ พบว่า อายุที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อผลการพัฒนาโครงการรักษาสิ่งแวดล้อม 5 ที่ดำเนินการโดยโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี .ในด้านการพัฒนาปัจจัยนำเข้า ด้านการพัฒนากระบวนการ และด้านการพัฒนาผลผลิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ($p < 0.05$) ส่วนความคิดเห็นด้านการพัฒนาบริบทของสถานศึกษา ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ($p > 0.05$)

สมมติฐานที่ 3 ด้านระดับการศึกษา พบว่า ระดับการศึกษาที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อผลการพัฒนาโครงการรักษาสิ่งแวดล้อม 5 ที่ดำเนินการโดยโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ในด้านการพัฒนาปัจจัยนำเข้า ด้านการพัฒนากระบวนการ และด้านการพัฒนาผลผลิต แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ($p < 0.05$) ส่วนความคิดเห็นด้านการพัฒนาบริบทของสถานศึกษา ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ($p > 0.05$)

6.4 สรุปผลการวิเคราะห์ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะจากกลุ่มตัวอย่าง ชนิดคำถามเป็นคำถามปลายเปิด

1) ปัญหา พบว่า ส่วนใหญ่เกิดจากสื่อต่าง ๆ ส่วนอุปสรรค พบว่า นักเรียนมีเวลาอยู่ในโรงเรียนจำกัด

2) ข้อเสนอแนะ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ต้องการให้โครงการนี้ดำเนินงานต่อไป ควรทำอย่างจริงจัง เป็นโครงการที่ไม่ต้องใช้งบประมาณ มีความคุ้มค่า คุณธรรมที่ได้จากการเข้าร่วมโครงการฯ ได้แก่ ควรพอใจในสิ่งที่มี รักนวลสงวนตัว ไม่ฟุ้งเฟ้อ และมีศีลธรรม ควรเป็นโครงการร่วมกับชุมชน โดยใช้โรงเรียนเป็นที่ตั้งศูนย์อำนวยการ ควรเลือกสถานที่ที่เหมาะสม

7. อภิปรายผลการวิจัย

7.1 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อผลการพัฒนาโครงการรักษา ศิล 5 ที่ดำเนินการโดยโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นที่มีต่อผลการพัฒนาโครงการรักษา ศิล 5 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี โดยรวม มีระดับผลการพัฒนามากทุกด้าน เฉลี่ย 3.86 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

ด้านบริบทของสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3.91 สอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่กล่าวว่า “...มีความสอดคล้องกับนโยบายขององค์การต้นสังกัดและมีความเหมาะสมอย่างดี สอดคล้องกับวิถีชีวิตของนักเรียน และส่งผลให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้วัฒนธรรมชาวพุทธที่ดีงาม นักเรียนที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่เข้าใจเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโครงการระดับปานกลางถึงระดับดี”

ด้านผลผลิต มีค่าเฉลี่ย 3.8 ซึ่งสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่กล่าวว่า “...ไม่มีการประเมินคุณลักษณะของผู้มีจิตสาธารณะ และมีคุณลักษณะของคุณธรรม จริยธรรมตามหลักศิล 5 นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องศิล 5 แต่ก็ยังมีการล่วงละเมิดศิล 5 เรื่องการงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ การงดเว้นจากการพูดเท็จ และการดื่มเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมแอลกอฮอล์ ขาดการประเมินความก้าวหน้าของโครงการอย่างเป็นระบบ รวมทั้งไม่มีการนำผลการดำเนินงานที่ผ่านมาเพื่อวางแผนพัฒนาให้เป็นแบบอย่างที่ดี”

ด้านปัจจัยนำเข้า มีค่าเฉลี่ย 3.85 ซึ่งสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่กล่าวว่า “...ผู้บริหารยังให้การสนับสนุนโครงการรักษาศิล 5 ไม่เต็มที่ ขาดการสนับสนุนทรัพยากรที่สำคัญ ๆ ในการทำโครงการ...”

ด้านกระบวนการ มีค่าเฉลี่ย 3.80 ซึ่งสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่กล่าวว่า “...มีการดำเนินการไม่จริงจัง ไม่ต่อเนื่อง กิจกรรม 7 กิจกรรมทำได้ไม่ครบทุกข้อ” “...บางแห่งไม่ได้จัดอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่บางแห่งมีสมุดบันทึกความดี แต่บางแห่งไม่มีสมุดบันทึกความดี ไม่มีการบริหารโครงการอย่างเป็นระบบ ขาดการนำผลการประเมินมาวางแผนพัฒนาต่อเนื่องให้มี

ความเป็นเลิศ” และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศิริมา ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา เรื่อง การประเมินผลโครงการกรุงเทพฯ เมืองน่าอยู่ของเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย 3.65 และงานวิจัยของจรรยา ตาสา และคณะ เรื่องการประเมินผลและติดตามผลหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์ศึกษา(แผน ข.) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ผลการวิจัย สรุปว่า การประเมินในทุกด้านมีผลการประเมินเฉลี่ยอยู่ในระดับมากและมากที่สุด ในด้านบริบท วัตถุประสงค์ได้รับการประเมินในระดับมาก

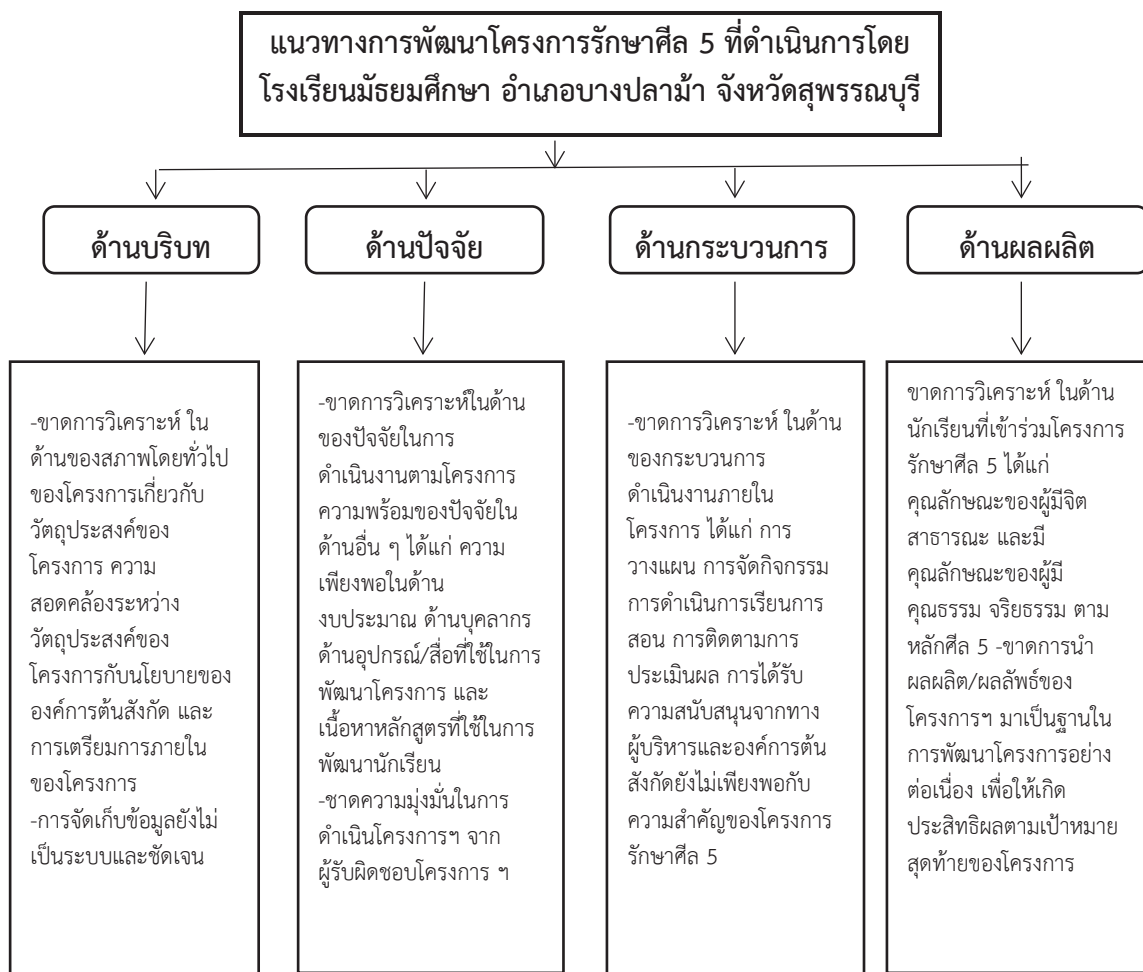
7.2 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อผลการพัฒนาโครงการรักษาศิล 5 ที่ดำเนินการโดยโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

ผลการวิจัย พบว่าความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อผลการพัฒนาโครงการรักษาศิล 5 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ และระดับการศึกษา พบว่า เพศ ที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อผลการพัฒนาโครงการรักษาศิล 5 ในด้านปัจจัยนำเข้าและด้านกระบวนการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ส่วนนักเรียนที่มี อายุ และระดับการศึกษาที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อผลการพัฒนาโครงการรักษาศิล 5 ในด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

การที่ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อผลการพัฒนาโครงการรักษาศิล 5 แตกต่างกัน อาจเกิดจากการบริหารโครงการที่ขาดพื้นฐานของกระบวนการจัดการโครงการที่ดี เพราะโครงการรักษาศิล 5 เป็นโครงการที่องค์กรภาครัฐจัดทำขึ้นแล้วแจ้งให้ภาคการศึกษานำไปดำเนิน กิจกรรมต่างๆ ที่ถูกกำหนดมาอาจไม่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้อง

8. สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาของคณะสงฆ์ ในเขตอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี” ทำให้ผู้วิจัยค้นพบองค์ความรู้จากการวิจัย ดังนี้

สรุปองค์ความรู้จากการวิจัยพบว่า “แนวทางการพัฒนาโครงการรักษาศีล 5 ที่ดำเนินการโดยโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ” ดังนี้

1.ด้านบริบท ควรมีการวิเคราะห์ในด้านของสภาพโดยทั่วไปของโครงการเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของโครงการ ความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์ของโครงการกับนโยบายขององค์การต้นสังกัดของโรงเรียน ควรมีการเตรียมการภายในของโครงการ การจัดเก็บข้อมูลให้เป็นระบบและชัดเจน

2. ด้านปัจจัยนำเข้า ควรมีการวิเคราะห์ในด้านของปัจจัยการดำเนินงานตามโครงการ ความพร้อมของปัจจัยในด้านอื่น ๆ ได้แก่ ความเพียงพอในด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร ด้านอุปกรณ์/สื่อที่ใช้ในการพัฒนาโครงการ และเนื้อหาหลักสูตรที่ใช้ในการพัฒนานักเรียน

3. ด้านกระบวนการ ควรมีการวิเคราะห์ ในด้านของกระบวนการดำเนินงานภายในโครงการ ได้แก่ การวางแผน การจัดกิจกรรม การดำเนินการเรียนการสอน การติดตามการประเมินผล การได้รับความสนับสนุนจากทางผู้บริหารและองค์กรต้นสังกัด

4. ด้านผลผลิต ควรมีการวิเคราะห์ ในด้านนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการรักษาศีล 5 ได้แก่ คุณลักษณะของผู้มีจิตสาธารณะ และมีคุณลักษณะของผู้มีคุณธรรม จริยธรรม ตามหลักศีล 5 และควรนำผลผลิต/ผลลัพธ์ของโครงการฯ มาเป็นฐานในการพัฒนาโครงการอย่างต่อเนื่อง

9. ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาโครงการรักษาศีล 5 ที่ดำเนินการโดยโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ผู้ศึกษาขอเสนอแนะ ดังนี้

9.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด ควรเข้ามากำกับ ติดตาม ประเมินผลโครงการเชิงระบบ
- 2) จังหวัดควรสนับสนุนให้เกิดการบูรณาการโครงการเยาวชนคนดีศรีสุพรรณกับโครงการโรงเรียนรักษาศีล 5 พร้อมทั้งแต่งตั้งคณะติดตามประเมินผลเชิงระบบอย่างต่อเนื่อง

9.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ ผู้ศึกษาขอเสนอแนะ ดังนี้

- 1) ควรมีการประเมินผลโครงการในแต่ละด้านอย่างครอบคลุมและต่อเนื่อง เพื่อจะได้ข้อมูลการเปลี่ยนแปลงที่เป็นรูปธรรม ซึ่งจะนำไปสู่สารสนเทศที่มีประโยชน์ต่อการปรับปรุงโครงการให้มีสัมฤทธิ์ผลมากขึ้น
- 2) ควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการติดตามประเมินผลโครงการทั้งจากบุคคลภายนอกและภายใน เพื่อให้ได้มุมมองความคิดเห็นที่หลากหลาย และประเมินครอบคลุมทุกมิติ
- 3) ควรมีการประเมินผลกระทบจากการจัดโครงการในเชิงลึก ซึ่งเป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อความยั่งยืน

9.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษาเรื่องการบริหารโครงการรักษาศีล 5 สู่วิถีความเป็นเลิศ
- 2) ควรศึกษาผลสัมฤทธิ์การรักษาศีล 5 ของนักเรียนทุกระดับการศึกษา

บรรณานุกรม

1. ภาษาไทย

วิทยานิพนธ์:

ศิริมา ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา, “การประเมินผลโครงการกรุงเทพฯ เมืองน่าอยู่ของเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร”, **ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).

จรรยา ดาสา และคณะ “การประเมินผลและติดตามผลหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์ศึกษา(แผน ข.) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ”, **รายงานการวิจัย**, (ศูนย์วิทยาศาสตร์ศึกษา: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).

**สภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขในการบริหารจัดการที่พักสงฆ์
ในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี**
**Problems And Guidelines of Sangha Residence Management In Suan
Phueng District, Ratchaburi Province**

พระครูจริยธรรมานุรักษ์ (วัลลภ จริยธมฺโม)* พระสมุทรวชิโรโสภณ** สุรพล สุยะพรหม***
Phrakhru Jariyathammanurak (Wanlop Caridhammo), Phra Samutrawachirasophon,
Surapon Suyaprom

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ คือ (1) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการบริหารจัดการที่พักสงฆ์ในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี (2) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคในการบริหารจัดการที่พักสงฆ์ในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี (3) เพื่อศึกษาแนวทางแก้ไขเพื่อพัฒนาในการบริหารจัดการที่พักสงฆ์ในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและจากผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 17 รูป/คน โดยสัมภาษณ์เจาะลึก เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนาความ ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพทั่วไปในการบริหารจัดการที่พักสงฆ์ในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี พบว่าด้านการปกครอง อำนาจหน้าที่ในการบริหารปกครองก็ขึ้นอยู่กับหัวหน้าที่พักสงฆ์ ต้องคอยควบคุมดูแล และส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงามให้ถูกต้องตามพระธรรมวินัย ด้านการศึกษา เป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาของพระภิกษุสามเณรให้ได้รับความรู้ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ เป็นงานที่ต้องจัดการสงเคราะห์จะเป็นการส่วนตัวหรือเป็นคณะก็ได้ ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม รักษาศรัทธาความเลื่อมใส เป็นการสืบทอดต่อของพระพุทธศาสนาให้ยืนยาว ด้านการสาธารณูปการ วางแผนการก่อสร้าง และบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนสถานให้สอดคล้องเข้ากับชุมชน ด้านการสาธารณสงเคราะห์ เข้าไปดูแลช่วยเหลือร่วมกับชุมชน

2. ปัญหา อุปสรรคในการบริหารจัดการที่พักสงฆ์ในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี พบว่าด้านการปกครอง ขาดความร่วมมือจากผู้ใต้บังคับบัญชา ขาดความร่วมมือจากชุมชน ด้านการศึกษา บุคลากรขาดความรู้ความสามารถในการใช้สื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ไม่มีการส่งเสริมหรือสนับสนุนช่วยเหลืองบประมาณ ไม่มีการจัดตั้งกองทุน ด้านการเผยแผ่ศาสนา

---

* Master of Arts Program in Buddhist Management, Ratchaburi Sangha College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

** Ratchaburi Sangha College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

*** Ratchaburi Sangha College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

ธรรม ขาดการอบรมบุคลากรให้มีความรู้เพิ่มเติมในการใช้สื่อช่วยในการเผยแผ่ ด้านการสาธารณูปการ ขาดการประสานงานกับชุมชนในการก่อสร้างทำให้เกิดความขัดแย้งตามมาภายหลัง ด้านสาธารณสงเคราะห์ ขาดความร่วมมือกับชุมชนในการวางแผนและนโยบายในการปฏิบัติร่วมกัน

3. แนวทางแก้ไขเพื่อพัฒนาในการบริหารจัดการที่พักสงฆ์ในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี พบว่า ด้านการปกครอง ประชุมปรึกษางานที่จะต้องดูแลและปฏิบัติร่วมกันอย่างสามัคคี ด้านการศึกษา สรรหาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการใช้สื่อ และจัดงบประมาณสนับสนุน ด้านการศึกษาสงเคราะห์ จัดตั้งคณะกรรมการดูแลและตั้งกองทุนจัดกิจกรรมทางบเข้ากองทุน ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม จัดทำแผนผังสถานที่ภายในที่พักสงฆ์ให้เป็นระเบียบ และประสานงานโยธาในพื้นที่ให้เป็นที่พักสงฆ์ก่อสร้างต่าง ๆ ด้านสาธารณสงเคราะห์ ประสานความร่วมมือกับชุมชนในพื้นที่ ในการวางแผน และวางนโยบายในการปฏิบัติงานร่วมกัน

คำสำคัญ: สภาพปัญหาและแนวทางแก้ไข, การบริหารจัดการที่พักสงฆ์

ABSTRACT

The objectives of research paper were (1) to study the general state of Sangha residence management in Suan Phueng district, Ratchaburi province, (2) to study the problems and obstacles of Sangha residence management in Suan Phueng district, Ratchaburi province, and (3) to propose the operational guidelines of Sangha residence management in Suan Phueng district, Ratchaburi province. The research methodology was the qualitative research, had the documentary analysis and interview as the tool to collect the data in the field study from 17 key informants and analyzed the data through the content analysis technique.

The findings of this research were as following:

1. The general state of Sangha residence management in Suan Phueng district, Ratchaburi province found that the administration aspect; the power and authority towards administration management depends on Sangha residence leader which must control and promote to have good security and safety according to Dhamma Vinnaya. The religious education aspect; as the promoter and supporter to manage the education for the monks to be educated. The educational welfare aspect; as the work of welfare management for individual or Sangha organization. For the Buddhism propagation aspect; to have the faith and confidence for preserving the longer Buddhism. The constructions aspect; to plan for construction and reconstruction of religious place to match with community. The public welfare aspect; to help the community and to make the better way of life in the

community people. (1) hospitality and helping procedure; arranging the land of the temple for living by paying the rent at a cheap price, arranging a meditation training center for the general public, providing vocational training/short-term careers to the public, providing the cremation assistance for no relatives or poor people and establishing the cremation welfare fund, establishment of library for the public, and Thai traditional medicine or herbal garden within the temple.

2. The problems and obstacles of Sangha residence management in Suan Phueng district, Ratchaburi province found that the administration aspect lacks of cooperation from subordinates and community. The religious education aspect lacks of technology specialists. The educational welfare aspect lacks of promotion and budgetary support. For the Buddhism propagation aspect lacks of personnel training to have the knowledge for propagation. The constructions aspect lacks of cooperation from community for construction that after that it has the problem. The public welfare aspect lacks of cooperation with the community for policy making and cooperation policy.

3. The development guidelines of Sangha residence management in Suan Phueng district, Ratchaburi province found that the administration aspect should have the meeting and to take care including cooperating with harmony. The religious education aspect should recruit the educated person for technology usage. The educational welfare aspect should set up the committee and raise the foundation for activity support. For the Buddhism propagation aspect should have the for the monks who have the authority to propagate Buddhism to have the knowledge for variety of modern technology. The constructions aspect should have the master plan for the place within Sangha residence properly and cooperate with constructions government agency for constructions consult. The public welfare aspect should have the cooperation with the community for policy making and cooperation policy.

Keywords: Problems and Guidelines, Sangha Residence Management

1. บทนำ

ปัจจุบันขอบข่ายภารกิจของคณะสงฆ์ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 และกฎหมายตราสามดวง ฉบับที่ 23 ได้ระบุอย่างชัดเจนเกี่ยวกับบทบาทของพระสังฆาธิการตามภารกิจของคณะสงฆ์ 6 ด้าน คือ (1) ด้านการปกครอง (2) ด้านการศาสนศึกษา (3) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ (4) ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม (5) ด้านการสาธารณูปการ และ (6) ด้านสา

ธารณสงเคราะห์โดยผู้มีบทบาทในภารกิจงานทั้ง 6 ด้าน ดังกล่าวไปใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ นั้นคือพระภิกษุสงฆ์ระดับ พระสังฆาธิการ ตามกฎหมายเถรสมาคมฉบับที่ 24 (พ.ศ. 2541) ที่ให้ความหมายของพระสังฆาธิการไว้ว่า หมายถึง พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ อันได้แก่ (1) เจ้าคณะใหญ่ (2) เจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค (3) เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด (4) เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ (5) เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล (6) เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส มีหน้าที่ในการปกครองและบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย (กองแผนงานกรมศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, 2552: 403)

ชาวพุทธโดยทั่วไปมักได้ยินและคุ้นเคยคำว่าที่พักสงฆ์ สำนักสงฆ์ และวัดโดยส่วนใหญ่เข้าใจความหมายที่ไม่ตรงกับกฎหมาย และผลที่จะเกิดในทางกฎหมาย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาตรา 31 กำหนดให้วัดมี 2 อย่างคือ วัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาอย่างหนึ่ง และสำนักสงฆ์ (คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2553: 153) อีกอย่างหนึ่งสำหรับสำนักสงฆ์นั้นไม่ปรากฏว่าพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ได้บัญญัติความหมายไว้ว่าหมายถึงอะไร แต่ย้อนกลับไปดูพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 ซึ่งเป็นพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการปกครองคณะสงฆ์ฉบับแรก ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 5 กำหนดว่า วัดมี 3 อย่าง คือ พระอารามหลวง อารามราชภัฏ และที่สำนักสงฆ์(คณาจารย์ เจริญศรี นักวิชาการศาสนาชำนาญการ และคณะ, 2558: 4) และกำหนดให้ความหมายของคำว่า “ที่สำนักสงฆ์” คือวัดซึ่งยังมิได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา

ต่อมาเมื่อมีการยกเลิกพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 และตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 ขึ้นใช้บังคับแทน มาตรา 38 กำหนดให้วัดมี 2 อย่าง คือ วัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา อย่างหนึ่ง และสำนักสงฆ์ อีกอย่างหนึ่ง ต่อมาได้มีการยกเลิกพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 และตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันขึ้นใช้บังคับแทน โดยมาตรา 31 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 กำหนดให้วัดมี 2 อย่าง คือ วัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาอย่างหนึ่ง และสำนักสงฆ์ อีกอย่างหนึ่ง โดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ที่ตราขึ้นในภายหลังมิได้มีบทบัญญัติให้เห็นว่ามีความประสงค์จะให้ลักษณะของสำนักสงฆ์มีความหมายเปลี่ยนแปลงไปจากที่เคยบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 จึงต้องถือว่าสำนักสงฆ์ หมายถึง วัดที่ยังมิได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา

อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี มีพื้นที่ 3 ตำบลมีวัดที่ขึ้นทะเบียนทั้งหมดจำนวน 17 วัด และมีที่พักสงฆ์ จำนวน 24 แห่ง ซึ่งมีจำนวนพระภิกษุ จำนวน 228 รูป (สำนักงานเจ้าคณะอำเภอสวนผึ้ง, 2560:1) ซึ่งสภาพปัจจุบันอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี มีจำนวนที่พักสงฆ์ 24 แห่ง แล้วมีโอกาที่จะมีการพัฒนาต่อไปข้างหน้าในการขอจัดตั้งเป็นวัด จึงจำเป็นที่พระสังฆาธิการจะต้องมีการบริหารให้กิจการคณะสงฆ์เป็นไปด้วยดีมีความถูกต้องมีความเหมาะสมมีความบริสุทธิ์มีความยุติธรรมมีประสิทธิภาพและเป็นไปตามหลักพระธรรมวินัยให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในสภาพสังคม

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ประกอบกับผู้วิจัยสังกัดในอำเภอสวนผึ้งจึงมีความสนใจศึกษาเรื่อง “สภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขในการบริหารจัดการที่พักสงฆ์ในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี” เพื่อสังเคราะห์ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการกิจการคณะสงฆ์ของที่พักสงฆ์สืบไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการบริหารจัดการที่พักสงฆ์ในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี
- 2.2 เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคในการบริหารจัดการที่พักสงฆ์ในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี
- 2.3 เพื่อศึกษาแนวทางแก้ไขเพื่อพัฒนาในการบริหารจัดการที่พักสงฆ์ในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลขอบเขตเนื้อหาใน แยกโดยลักษณะมี 6 ด้าน คือ 1. ด้านการปกครอง 2. ด้านการศาสนศึกษา 3. ด้านการศึกษาสงเคราะห์ 4. ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม 5. ด้านการสาธารณูปการ 6. ด้านสาธารณสงเคราะห์ (กองแผนงาน กรมศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, 2560: 403)

3.2 ผู้ให้ข้อมูลหลัก

การวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการที่พักสงฆ์ ในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี” ผู้วิจัยได้กำหนดเกี่ยวกับผู้ให้ข้อมูลหลักที่สำคัญ (Key Informants) จากผู้ที่มีคุณลักษณะสอดคล้องกับสาระสำคัญของการวิจัย จำนวน 17 รูป/คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการที่พักสงฆ์ ในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี” ผู้วิจัยได้ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi Structured) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยกำหนดโครงสร้างของข้อคำถาม สำหรับนำไปใช้ในกระบวนการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depht interview) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์ (Interview)

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้อาศัยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ขอหนังสือจากหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ถึงผู้ให้ข้อมูลหลักสำคัญ (Key Informants) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์

2. ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลหลักสำคัญ (Key Informants) เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้

3. ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนดนัดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึกและบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

4. นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์โดยวิธีการดังนี้

1. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ

2. นำข้อความจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

3. วิเคราะห์คำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context)

4. สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

4. สรุปผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปในการบริหารจัดการที่พิกสงฆ์ ในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี พบว่า ด้านการปกครอง อำนาจหน้าที่ในการบริหารปกครองก็ขึ้นอยู่กับหัวหน้าที่พิกสงฆ์ ต้องคอยควบคุมดูแล และส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงามให้ถูกต้องตามพระธรรมวินัย ด้านการศึกษา เป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาของพระภิกษุสามเณรให้ได้รับความรู้ ด้านการศึกษา สงเคราะห์ เป็นงานที่ต้องจัดการสงเคราะห์จะเป็นการส่วนตัวหรือเป็นคณะก็ได้ ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม รักษาศรัทธาความเลื่อมใส เป็นการสืบทอดต่อของพระพุทธศาสนาให้ยืนยาว ด้านการสาธารณูปการ วางแผนการก่อสร้าง และบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนสถานให้สอดคล้องเข้ากับชุมชน ด้านการสาธารณสงเคราะห์ เข้าไปดูแลช่วยเหลือร่วมกับชุมชน

2. ปัญหา อุปสรรคในการบริหารจัดการที่พิกสงฆ์ ในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี พบว่า ด้านการปกครอง ขาดความร่วมมือจากผู้ใต้บังคับบัญชา ขาดความร่วมมือจากชุมชน ด้านการศึกษา บุคลากรขาดความรู้ความสามารถในการใช้สื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่ ด้านการศึกษา สงเคราะห์ ไม่มีการส่งเสริมหรือสนับสนุนช่วยเหลืองบประมาณ ไม่มีการจัดตั้งกองทุน ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม ขาดการอบรมบุคลากรให้มีความรู้เพิ่มเติมในการใช้สื่อช่วยในการเผยแผ่ ด้านการสาธารณูปการ ขาดการประสานงานกับชุมชนในการก่อสร้างทำให้เกิดความขัดแย้งตามมาภายหลัง ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ขาดความร่วมมือกับชุมชนในการวางแผนและนโยบายในการปฏิบัติร่วมกัน

3. แนวทางแก้ไขเพื่อพัฒนาในการบริหารจัดการที่พิกสงฆ์ ในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี พบว่า ด้านการปกครอง ประชุมปรึกษางานที่จะต้องดูแลและปฏิบัติร่วมกันอย่างสามัคคี ด้านการศึกษา สรรหาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการใช้สื่อ และจัดงบประมาณ

สนับสนุน ด้านการศึกษาสงเคราะห์ จัดตั้งคณะกรรมการดูแลและตั้งกองทุนจัดกิจกรรมทางบเข้า กองทุน ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม จัดการอบรมพระผู้ทำหน้าที่เผยแผ่ให้มีความรู้ในการใช้สื่อที่หลากหลายและทันสมัย ด้านการสาธารณสุขการ จัดทำแผนผังสถานที่ภายในที่พักสงฆ์ให้เป็นระเบียบ และประสานงานโยธาในพื้นที่ให้เป็นที่พักสงฆ์ก่อนสร้างต่าง ๆ ด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ ประสานความร่วมมือกับชุมชนในพื้นที่ ในการวางแผน และวางนโยบายในการปฏิบัติงานร่วมกัน

5. อภิปรายผลการวิจัย

การบริหารจัดการพักสงฆ์ในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม พบว่า ด้านการปกครองอำนาจหน้าที่ในการบริหารปกครองก็ขึ้นอยู่กับเจ้าอาวาสหรือหัวหน้าที่พักสงฆ์ ต้องคอยควบคุมดูแลและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงามในการปกครองดูแลพระภิกษุสามเณรในปกครองของตนให้อยู่ได้ด้วยดีด้วยความสามัคคี ประองตองกันซึ่งสอดคลองกับ พระภพ สุนทรธมโม (สุนทรภัก) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรีผลการวิจัยพบว่าด้านการปกครอง ควรมีการชี้แจงกฎระเบียบ และมีพระผู้ใหญ่ดูแลความประพฤติและจริยวัตรต่างๆ (พระภพ สุนทรธมโม (สุนทรภัก), 2554: ก-ข) ด้านการศึกษา หน้าที่การจัดการเรียนการศึกษาของพระสงฆ์เจ้าอาวาสหรือหัวหน้าที่พักสงฆ์เป็นเจ้าสำนักที่จะต้องคอยดูแลและส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดการเรียนการสอนขึ้นซึ่งสอดคลองกับพระครูเกษมสมุทรรคุณ (ทองหล่อ เขมธมโม) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงครามผลการวิจัยพบว่าด้านการศึกษา ควรสรรหาบุคลากรครูสอนพระปริยัติธรรมให้เพียงพอและมีประจำอยู่ในทุกสำนักเรียน และควรจัดอุปกรณ์การสอนที่ทันสมัยเพื่อช่วยประหยัดเวลาในการเรียนการสอนที่สูญเสียไปโดยไม่จำเป็น (พระครูเกษมสมุทรรคุณ (ทองหล่อ เขมธมโม), 2554: ก-ข) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ทางคณะสงฆ์ก็มีการบริหารจัดการงานด้านนี้เป็นประจำ โดยมีการจัดมอบทุนแจกทุนการศึกษาให้แก่เด็กนักเรียนนักศึกษาตามโรงเรียนและสถาบันการศึกษาเป็นประจำทุกปีซึ่งสอดคลองกับ พระครูวิบูลกิจสุนทร (เมธี สุนทรโร) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการอำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยพบว่าด้านการศึกษาสงเคราะห์ ควรจัดหาทุนในการช่วยเหลือให้เป็นระบบและมีผู้ดูแลอย่างชัดเจนและเข้มแข็ง เพื่อการประสานงานที่ดี(พระครูวิบูลกิจสุนทร (เมธี สุนทรโร), 2554: ก-ข)ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรมการเผยแผ่ของพระสงฆ์เพื่อเป็นการสืบทอดต่อของพระพุทธศาสนาให้ยืนยาว เพราะเป็นการประกาศศาสนาธรรมให้คนที่ไม่รู้ไม่เข้าใจซึ่งสอดคลองกับ พระอธิการมนัส ปญญาวฑฒโน (געอสวัสดิ์) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ด้านการเผยแผ่ ของพระสังฆาธิการในอำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี ผลการศึกษาพบว่า ด้านบุคลากรผู้เผยแผ่ ควรให้มีการอบรมส่งเสริมบุคลากร ด้านเผยแผ่ให้มาก และควรใช้สื่อเข้ามาประกอบด้วย ควรสร้างกระบวนการโดยเสริมเทคนิคต่าง ๆ (พระอธิการมนัส ปญญาวฑฒโน (געอสวัสดิ์), 2555: ก-ข)ด้านการสาธารณสุขการพักสงฆ์ส่วนใหญ่ในแต่ละที่ยังต้องพัฒนาในด้านนี้อย่างมาก และยังขาดงบประมาณที่มาช่วยเหลือในการก่อสร้างต่าง ๆ ทำให้การ

พัฒนางานในด้านนี้จึงต้องค่อยเป็นค่อยไปซึ่งสอดคล้องกับ พระครูวินัยธรสมชาย สุวิชาโน (อยู่สำราญ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ผลการวิจัยพบว่า ด้านการสาธารณูปการ: ควรประสานงานและขอความช่วยเหลือจากส่วนราชการหรือองค์กร การปกครองส่วนท้องถิ่น ได้เข้ามาให้การสนับสนุนเงินทุนในการก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะแก่วัดในสังกัดพื้นที่(พระครูวินัยธรสมชาย สุวิชาโน (อยู่สำราญ), 2554: ก-ข) ด้านสาธารณสงเคราะห์เป็นหน้าที่ที่สำคัญด้านหนึ่งที่เจ้าอาวาสหรือหัวหน้าที่พักสงฆ์จะต้องดำเนินงานในด้านนี้เพื่อเป็นการสงเคราะห์ช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนซึ่งสอดคล้องกับ พระหัตถ์สนธิ์ปริบูรณ์ (สุวรรณจินดา) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสงขลา ผลการศึกษาพบว่า ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ควรประสานงานและร่วมมือกับส่วนราชการหรือองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อป้องกันปัญหาการสงเคราะห์ที่ซ้ำซ้อน เกิดประโยชน์ได้ไม่เต็มที่ และควรกำหนดเป้าหมาย/วัตถุประสงค์ที่ชัดเจนก่อนลงมือปฏิบัติงาน (พระหัตถ์สนธิ์ ปริบูรณ์ (สุวรรณจินดา), 2555: ก-ข)

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. เจ้าคณะผู้ปกครองตามลำดับชั้น ควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาที่พักสงฆ์ในจังหวัดราชบุรี โดยการจัดการชี้แนะและแนะนำการปฏิบัติการดำเนินงานต่าง ๆ ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อเป็นการพัฒนาต่อไปสู่การขอยกขึ้นเป็นวัดต่อไปในภายภาคหน้า

2. ที่พักสงฆ์ในเขตอำเภอสวนผึ้งจังหวัดราชบุรี ควรมีการจัดระบบการบริหารจัดการร่วมกันเพื่อให้เกิดประโยชน์ในการหาแนวทางการพัฒนาที่พักสงฆ์ในพื้นที่ในแต่ละแห่งให้ เป็นไปด้วยดีอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การทำวิจัยแบบเจาะประเด็นในส่วนของภาวะผู้นำในการพัฒนาที่พักสงฆ์ใน เฉพาะด้าน เช่น ประสิทธิภาพภาวะผู้นำในการจัดการสาธารณูปการของที่พักสงฆ์ เป็นต้น เพื่อเป็นแนวทางนำไปสู่การปฏิบัติจริง

2. ควรทำการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างอำเภอต่าง ๆ ในเขตจังหวัดราชบุรีและ จังหวัดอื่น ๆ เพื่อหาความแตกต่างและนำมาพัฒนาแก้ไขข้อบกพร่องต่อไป

บรรณานุกรม

(1) หนังสือ

กองแผนงานกรมศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติกฎระเบียบและคำสั่งของ คณะสงฆ์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.

คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2553). การปกครองคณะสงฆ์ไทย. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

คชาภรณ์ เจริญศรี และคณะ. (2560). **คู่มือพระสังฆาธิการ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงาน
พระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

สำนักงานเจ้าคณะอำเภอสวนผึ้ง. (2560). **สถิติพระภิกษุจำพรรษา ประจำปี 2560**. ราชบุรี:
สำนักงานเจ้าคณะอำเภอสวนผึ้ง.

(2) วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์

พระครูเกษมสมุทรรคุณ(ทองหล่อ เขมธมโม). (2554). “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระ
สังฆาธิการในอำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม”. **วิทยานิพนธ์พุทธ
ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูวิบูลกิจสุนทร (เมธี สุนทรโร). (2554). “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ของ
พระสังฆาธิการ อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย.

พระภพ สุนทรธมโม. (2554). “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการในอำเภอดำเนิน
สะดวกจังหวัดราชบุรี” **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิง
พุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระหส์นัย ปริบูรณ์ (สุวรรณจินดา)(2555). “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะ
สงฆ์ จังหวัดสงขลา”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิง
พุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระอธิการมนัส ปญฺญาวตฺตโน (เง่อสวัสดี). (2555). “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการกิจการคณะ
สงฆ์ด้านการเผยแผ่ ของพระสังฆาธิการในอำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี”. **วิทยานิพนธ์
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูวินัยธรสมชาย สุวิชาโน (อยู่สำราญ). (2554). “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการคณะสงฆ์ใน
อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการ
จัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

การพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี
Constructions Development of Sangha Administrators In
Muangratchaburi Province

พระครูจาวรรณโกวิท (เจตน์ จารุวิโส)* พระครูวิสุทธานันทคุณ** พระสมุทรวชิโรโสภณ***
Phrakhru Jaruwankovid (Jade Caruvamso),
Phra Khruwisudtanantakun, Phra Samutrawachirasophon

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ คือ (1) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี (2) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี (3) เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและจากผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 17 รูป/คน โดยสัมภาษณ์เจาะลึก เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนาความ

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพทั่วไปของการพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรีพบว่า ด้านอवासสี่ปายะ วัดในอำเภอเมืองราชบุรีได้มีการจัดการบริหารและพัฒนาสาธารณูปการภายในวัดได้ดี ด้านโคจรสี่ปายะ วัดในอำเภอเมืองราชบุรีส่วนใหญ่การเดินทางสัญจรไปมาเป็นอย่างดีด้วยความสะดวกดี ด้านกลาสี่ปายะ เป็นการพูดการกล่าวในสิ่งที่ดีมีประโยชน์โดยผู้ที่ได้ยินได้ฟังเกิดความสบายใจและหายข้องใจในสิ่งที่พูดได้กล่าวออกไป ด้านบุคคสี่ปายะ ซึ่งสภาพทั่วไปก็เป็นไปอย่างสันติสุขดีมีความสุข บ้าน วัด โรงเรียน ก็สามารถอยู่ร่วมกันได้ ด้านอาหารสี่ปายะ จำเป็นจะต้องเลือกให้ถูกสุขลักษณะทางโภชนาการ ด้านอุตุสี่ปายะ สภาพวัดทั่วไปในอำเภอเมืองราชบุรีได้มีการปรับปรุงอาคารเสนาสนะและพื้นที่ต่าง ๆ ภายในวัด ด้านอิริยาบถสี่ปายะ ทุกวัดก็มีการจัดอาคารสถานที่ไว้รองรับอำนวยความสะดวกแก่ผู้เข้ารับการอบรมปฏิบัติธรรม

2. ปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรีพบว่า ด้านอवासสี่ปายะ วัดที่อยู่ใกล้กับชุมชนส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบเกี่ยวกับเสียงที่ตั้งรกรกเข้ามาภายในวัดเป็นประจำทุกวัน ด้านโคจรสี่ปายะ ภายในวัดไม่มีบริหารจัดการ

---

*Master of Arts Program in Buddhist Management, Ratchaburi Sangha College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

**Ratchaburi Sangha College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

***Ratchaburi Sangha College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

รถที่เข้ามาจอดภายในวัด ด้านกาศสปปายะ ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้พูดหรือผู้กล่าวจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมให้ถูกต้องและสามารถถ่ายทอดให้ผู้ฟังเกิดความรู้ความเข้าใจได้ ด้านบุคคลสปปายะที่อยู่อาศัยของชาวบ้านที่อยู่ในเขตที่ดินของวัด ด้านอาหารสปปายะ ขึ้นอยู่กับญาติโยมที่มาทำบุญส่วนใหญ่อีกจะซื้ออาหารตามร้านค้าที่ทำขาย ด้านอุตุสปปายะ ได้รับปัญหาเกี่ยวกับเสียงจากรถยนต์ที่สัญจรไปมา และเรื่องฝุ่นละออง ควันจากท่อไอเสียรถ ที่เกิดขึ้นอยู่ทุกวัน ด้านอิริยาบถสปปายะขาดการดูแลทำความสะอาดพื้นที่ภายในวัด ประชาชนทั่วไปที่เข้ามาวัดเลยไม่ค่อยสะดวกที่จะมานั่งพักผ่อนตามสถานที่โคนต้นไม้

3. แนวทางการพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี พบว่า ได้แก่ ด้านอวาาสสปปายะ ควรจัดการให้ทุกวัดมีแผนผังสถานที่ภายในวัดเป็นการจัดระเบียบศาสนสถานให้มีความสะอาด สะดวก และร่มรื่น ด้านโคจรสปปายะ ทางวัดควรมีการจัดพื้นที่ภายในวัดเพื่อจะอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนที่สัญจรไปมา หรือประชาชนที่เข้ามาทำบุญภายในวัด ด้านกาศสปปายะ ควรจัดให้มีการฝึกฝนอบรมผู้ที่จะมาทำหน้าที่ในด้านนี้ให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และสามารถประยุกต์การใช้สื่อที่ทันสมัยเข้ามาช่วยในการสื่อสาร ด้านบุคคลสปปายะ ส่งเสริมประสานความร่วมมือทั้งภายในวัดและนอกวัดที่เป็นชุมชนหมู่บ้านที่อยู่รอบ ๆ วัด ด้านอาหารสปปายะ ประสานงานหน่วยงานของรัฐจัดหาวิทยากรผู้มีความรู้ในด้านโภชนาการมาอบรมให้ความรู้แก่ญาติโยมในชุมชน และพระภิกษุสงฆ์ให้มีความรู้ความเข้าใจให้เหมือนกัน ด้านอุตุสปปายะ วัดที่อยู่ติดกับถนนในชุมชน ควรปลูกต้นไม้ในวัดด้านในที่ติดถนนสัญจรไปมาให้มากขึ้นช่วยป้องกันฝุ่นละออง และควันจากท่อไอเสีย ด้านอิริยาบถสปปายะ ควรจัดอาคารสถานที่ให้พร้อมใช้งานอยู่เสมอ และมีเครื่องอำนวยความสะดวกที่เหมาะสม

คำสำคัญ: การพัฒนา, งานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการ

ABSTRACT

The objectives of research paper were (1) to study the general state of constructions development of Sangha administrators in Muang district, Ratchaburi province, (2) to study the problems and obstacles of constructions development of Sangha administrators in Muang district, Ratchaburi province, and (3) to propose the operational guidelines of constructions development of Sangha administrators in Muang district, Ratchaburi province. The research methodology was the qualitative research had the documentary analysis and interview as the tool to collect the data in the field study from 17 key informants and analyzed the data through the content analysis technique.

The findings of this research were as following:

1 . The general state of constructions development of Sangha administrators in Muang district, Ratchaburi province found that the suitable abode aspect which temples in Muang district, Ratchaburi province have good construction management. The suitable resort aspect found that temples in Muang district, Ratchaburi province have the good management of convenience for journey. The suitable speech aspect found that good speech and usefulness make the audience to have happiness without hesitation. The suitable person aspect that general state has the peace with vallages, temples and schools for co-living. The suitable food aspect that the food must have the nutrition sanitary. The suitable climate aspect found that temples in Muang district, Ratchaburi province have the improving buildings and places within temple. The suitable posture aspect found that every temple has the reception room and the convenience for meditation practitioners training

2. The problems and obstacles of constructions development of Sangha administrators in Muang district, Ratchaburi province found that the suitable abode aspect which temples near the community get the disturbance into the temple every day. The suitable resort aspect found that within temples do not have the convenience for parking. The suitable speech aspect found that Dhamma presenters or Dhamma delivers must know the principle of Dhamma correctly and can teach the audience understandingly. The suitable person aspect that people live by using the temple's land. The suitable food aspect that mostly food depends on the people who buy it from the shop. The suitable climate aspect found that temples get the noise disturbance and dust from exhaust weaving every day. The suitable posture aspect found that lacks of cleaning in the temple and people come to the temple with inconvenience for sitting under the trees.

3. The development guidelines of constructions development of Sangha administrators in Muang district, Ratchaburi province found that the suitable abode aspect which should manage every temple have the master plan for the place within the temple for ritual ceremony cleaning, convenience and comfortability with calmness. The suitable resort aspect; should set up the convenient place within the temple for the people who come for relaxing and for making merit. The suitable speech aspect; should have the authority training for knowledge and better understanding and can apply modern technology for better communication. The suitable person aspect; should promote the cooperation both within temple and

community people around the temple. The suitable food aspect; should promote the cooperation with government agency for nutrition expert to train the community people and the monks. The suitable climate aspect; found that temples get the noise disturbance and make the bad climate within the temple. The suitable posture aspect ;should manage the properly place for ready usage and should have the convenient things.

Keywords: Constructions Development, Sangha Administrators

1. บทนำ

การพัฒนาประเทศมุ่งเน้นการพัฒนาความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ ทำให้สังคมไทยเปลี่ยนเป็นสังคมเมือง ความสัมพันธ์และพึ่งพาอาศัยกันของคนในชุมชนในสังคม เปลี่ยนไปเป็นต่างคนต่างอยู่ เป็นสังคมบริโภคนิยม ความเสื่อมถอยทางศีลธรรม จริยธรรมมีมากขึ้น และขาดศรัทธาในพระพุทธศาสนา วิถีชีวิตของคนไทยเริ่มห่างจากวัดมากขึ้นทุกทีที่เป็นปัญหาสังคมมากขึ้นเรื่อย ๆ (ประเวศ วะสี, 2545: 32) ปัญหาที่เกิดขึ้นกับพระพุทธศาสนา ที่สังเกตได้จากปรากฏการณ์ทางสังคมไทยหลายประการ เช่น ผู้เข้าวัดส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ วัยรุ่นหนุ่มสาวไม่นิยมเข้าวัด อันเนื่องมาจากสาเหตุ คือ พระภิกษุบางส่วนกระทำผิดหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา และปฏิบัติตนไม่ก่อให้เกิดศรัทธาต่อประชาชน มีการสร้างโบสถ์วิหารเกินความจำเป็น วัดบางวัดอาศัยกลวิธีในวงการธุรกิจ ดึงดูดให้คนยินยอมบริจาคทรัพย์เพื่อตอบแทนทางวัตถุเป็นสิ่งสำคัญ

การสาธารณสุขการ โดยรวมหมายถึง การพัฒนาวัดในด้านวัตถุทุกอย่างไม่เฉพาะแต่ศาสนสถานเท่านั้น หากรวมไปถึงการทำวัดให้สะอาด ร่มรื่น สะดวก สบาย การทำถนน ทางเดินในวัด และการตกแต่งวัดให้ดูสวยงามให้สบายตาแก่ผู้พบเห็น นอกจากนี้ การสาธารณสุขการ เป็นงานประจำของเจ้าอาวาสอย่างหนึ่งซึ่งถือว่าเป็นหน้าที่ที่จะต้องทำ ทั้งนี้เพื่อสร้างสิ่งที่ดีงาม รักษาสิ่งที่มีอยู่แล้วไว้ และซ่อมแซมสิ่งที่ชำรุดทรุดโทรมให้คงสภาพไว้เพื่อประโยชน์แก่ชุมชนและพระสงฆ์ภายในวัด ในการนี้ให้รวมถึงการดูแลรักษาศาสนสมบัติของพระพุทธศาสนาที่เป็นสมบัติส่วนรวมของพระสงฆ์ มิใช่สมบัติส่วนตัวของผู้หนึ่งโดยเฉพาะ มีพระพุทธานุญาตให้สงฆ์ช่วยกันดูแลรักษา เช่น ให้ตั้งพระภิกษุทำหน้าที่ดูแลรักษาวัสดุสิ่งของสงฆ์ ซึ่งเรียกว่า ภัณฑาคาริ โดยเฉพาะ และเป็นกิจหนึ่งใน ๖ ของกิจการของคณะสงฆ์ ซึ่งหมายถึง การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์รวมถึงการสร้าง การตั้ง การรวม การย้าย การยุบเลิก การขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา การยกวัดร้างเป็นวัดมีพระภิกษุอยู่จำพรรษา และการยกวัดราษฎร์ขึ้นเป็นพระอารามหลวงซึ่งในส่วนนี้จะมีเจ้าคณะปกครองในทุกระดับภายในแต่ละจังหวัดที่มีหน้าที่ในการดูแลส่วนนี้ ตั้งแต่เจ้าอาวาสเจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะอำเภอฝ่ายสาธารณสุขการโดยการอำนวยความสะดวกของเจ้าคณะอำเภอและ รองเจ้าคณะจังหวัด โดยการอำนวยความสะดวกของเจ้าคณะจังหวัดต้องมีความสัมพันธ์กัน ๒ ประการ คือ (๑) ควบคุมการสาธารณสุขการ (๒) ส่งเสริมการสาธารณสุขการ นอกจากนั้นพระสังฆาธิการที่ได้รับการมอบหมายให้รับผิดชอบยังมีภาระงานอื่นอีกที่เกี่ยวข้องกับงานสาธารณสุขการอื่น อาทิ การจัดการสิ่งแวดล้อม

ภายในวัด การจัดวางผังวัด การจัดวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวและการเรียนรู้ การจัดพิพิธภัณฑ์ในวัด สิ่งเหล่านี้สามารถนำมารวมกับงานสาธารณูปการได้เช่นเดียวกัน ซึ่งในอดีตนั้นและปัจจุบันวัดและพระสงฆ์มีอิทธิพลต่อความเจริญ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2543: 17)

เจ้าอาวาสจึงต้องมีภารกิจที่ต้องรับผิดชอบต่อการบริหารจัดการวัดในทุก ๆ ด้าน โดยให้พระภิกษุสามเณรในวัดทุกรูปได้ศึกษาและปฏิบัติอย่างเต็มความสามารถ ให้เกิดประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับกรมการศาสนา กล่าวว่าการบริหารวัด คือ การปกครองบังคับบัญชากำกับดูแล แนะนำ สั่งสอนภิกษุสงฆ์ สามเณร และฆราวาสผู้อยู่ในวัดให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ให้อยู่ในศีลธรรมอันดี และดำเนินกิจกรรมโครงการต่าง ๆ ของวัดให้สำเร็จด้วยดีมีประสิทธิภาพสูงสุด เจ้าอาวาสจึงต้องมีภารกิจที่ต้องรับผิดชอบต่อการบริหารจัดการโดยให้พระภิกษุสามเณรในวัดทุกรูปได้ศึกษาและปฏิบัติอย่างเต็มความสามารถ และเกิดประสิทธิภาพสูงสุด แต่ปัญหาที่ทำให้การบริหารจัดการวัดขาดประสิทธิภาพ ก็คือ เจ้าอาวาสจำนวนมากยังขาดทักษะในการบริหารจัดการวัด ไม่มีศักยภาพในการพัฒนาวัด ไม่มีความรู้ในการสั่งสอนประชาชน เจ้าอาวาสจำนวนมากยังปล่อยปะละเลยพระภิกษุสามเณร ในการปกครองให้ประพฤติปฏิบัติไปตามยถากรรม ไม่มีการศึกษาอบรมพระธรรมวินัย จึงส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัด (พระอภินิษฐ์ สิริปณฺโญ (อาจริชย), 2554: 4)

สภาพปัจจุบันอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี มีพื้นที่ ทั้งหมด 15 ตำบล มีวัดที่ขึ้นทะเบียนทั้งหมด จำนวน 82 วัด และมีที่พักสงฆ์ จำนวน 7 แห่ง ซึ่งมีจำนวนพระภิกษุ จำนวน 878 รูป (สำนักงานเจ้าคณะอำเภอเมืองราชบุรี, 2560: 1) ซึ่งมีวัดเป็นจำนวนมากที่จะต้องมีการพัฒนาศาสนสถานภายในวัดอย่างต่อเนื่องโดยมีเจ้าอาวาสของแต่ละวัดนั้นดูแลสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ ภายในวัด รวมทั้งการบูรณปฏิสังขรณ์ ศาสนสถานต่าง ๆ ให้สามารถใช้งานได้ยาวนานต่อไป

จากที่กล่าวข้างต้น ประกอบกับผู้วิจัยมีความต้องการศึกษาเรื่อง “การพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี” เพื่อสังเคราะห์ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการสาธารณูปการของคณะสงฆ์ในอำเภอเมืองฯ จังหวัดราชบุรี สืบไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี

2.2 เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี

2.3 เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลขอบเขตเนื้อหาใน แยกโดยลักษณะมี 7 ด้าน คือ 1. ด้านอवासสัปปายะ 2. ด้านโคจรสัปปายะ 3. ด้านกถาสัปปายะ 4. ด้านบุคคลสัปปายะ 5. ด้านอาหารสัปปายะ 6. ด้านอุตุสัปปายะ 7. ด้านอิริยาบถสัปปายะ (มหามกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2560: 71-75)

3.2 ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้วิจัยได้กำหนดเกี่ยวกับผู้ให้ข้อมูลหลักที่สำคัญ (Key informants) จากผู้ที่มีคุณลักษณะสอดคล้องกับสาระสำคัญของการวิจัย จำนวน 17 รูป/คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi Structured) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยกำหนดโครงสร้างของข้อคำถาม สำหรับนำไปใช้ในกระบวนการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depht interview) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์ (Interview)

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้อาศัยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ขอนหนังสือจากหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ถึงผู้ให้ข้อมูลหลักสำคัญ (Key Informants) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์
2. ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลหลักสำคัญ (Key Informants) เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้
3. ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนดนัดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึกและบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์
4. นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์โดยวิธีการดังนี้

1. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ
2. นำข้อความจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย
3. วิเคราะห์คำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context)
4. สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

4. สรุปผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปของการพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี พบว่า ด้านอवासสัปปายะ วัดในอำเภอเมืองราชบุรีได้มีการจัดการบริหารและพัฒนาสาธารณูปการภายในวัดได้ดี ด้านโคจรสัปปายะ วัดในอำเภอเมืองราชบุรีส่วนใหญ่การเดินทางสัญจรไปมาเป็นไปด้วยความสะดวกดี ด้านกถาสัปปายะ เป็นการพูดการกล่าวในสิ่งที่ดีมีประโยชน์โดยผู้ที่ได้ยินได้ฟังเกิดความสบายใจและหายข้องใจในสิ่งที่พูดได้กล่าวออกไป ด้านบุคคลสัปปายะ ซึ่งสภาพทั่วไปก็เป็นไปอย่างสันติสุขดีมีความสุข บ้าน วัด โรงเรียน ก็สามารถอยู่ร่วมกันได้ ด้านอาหารสัปปายะ จำเป็นจะต้องเลือกให้ถูกสุขลักษณะทางโภชนาการ ด้านอุตุสัปปายะ สภาพวัดทั่วไปในอำเภอเมืองราชบุรีได้มีการปรับปรุงอาคารเสนาสนะและพื้นที่ต่าง ๆ ภายในวัด ด้านอิริยาบถสัปปายะ ทุกวัดก็มีการจัดอาคารสถานที่ไว้รองรับอำนวยความสะดวกแก่ผู้เข้ารับการอบรมปฏิบัติธรรม

2. ปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี พบว่า ด้านอवासสัปปายะ วัดที่อยู่ใกล้กับชุมชนส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบเกี่ยวกับเสียงที่ดังรบกวนเข้ามาภายในวัดเป็นประจำทุกวัน ด้านโคจรสัปปายะ ภายในวัดไม่มีบริหารจัดการรถที่เข้ามาจอดภายในวัด ด้านกถาสัปปายะ ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้พูดหรือผู้กล่าวจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมให้ถูกต้องและสามารถถ่ายทอดให้ผู้ฟังเกิดความรู้ความเข้าใจได้ ด้านบุคคลสัปปายะ ที่อยู่อาศัยของชาวบ้านที่อยู่ในเขตที่ดินของวัด ด้านอาหารสัปปายะ ขึ้นอยู่กับญาติโยมที่มาทำบุญส่วนใหญ่ก็จะซื้ออาหารตามร้านค้าที่ทำขาย ด้านอุตุสัปปายะ ได้รับปัญหาเกี่ยวกับเสียงจากรถยนต์ที่สัญจรไปมา และเรื่องฝุ่นละออง คิว้นจากท่อไอเสียรถ ที่เกิดขึ้นอยู่ทุกวัน ด้านอิริยาบถสัปปายะ ขาดการดูแลทำความสะอาดพื้นที่ภายในวัด ประชาชนทั่วไปที่เข้ามาวัดเลยไม่ค่อยสะดวกที่จะมานั่งพักผ่อนตามสถานที่โคนต้นไม้

3. แนวทางการพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี พบว่า ได้แก่ ด้านอवासสัปปายะ ควรจัดการให้ทุกวัดมีแผนผังสถานที่ภายในวัดเป็นการจัดระเบียบศาสนสถานให้มีความสะอาด สะดวก และร่มรื่น ด้านโคจรสัปปายะ ทางวัดควรมีการจัดพื้นที่ภายในวัดเพื่อจะอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนที่สัญจรไปมา หรือประชาชนที่เข้ามาทำบุญภายในวัด ด้านกถาสัปปายะ ควรจัดให้มีการฝึกฝนอบรมผู้ที่จะมาทำหน้าที่ในด้านนี้ให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และสามารถประยุกต์การใช้สื่อที่ทันสมัยเข้ามาช่วยในการสื่อสาร ด้านบุคคลสัปปายะ ส่งเสริมประสานความร่วมมือทั้งภายในวัดและนอกวัดที่เป็นชุมชนหมู่บ้านที่อยู่รอบ ๆ วัด ด้านอาหารสัปปายะ ประสานงานหน่วยงานของรัฐจัดหาวิทยากรผู้มีความรู้ในด้านโภชนาการมาอบรมให้ความรู้แก่ญาติโยมในชุมชน และพระภิกษุสงฆ์ให้มีความรู้ความเข้าใจให้เหมือนกัน ด้านอุตุสัปปายะ วัดที่อยู่ติดกับถนนในชุมชน ควรปลูกต้นไม้ในวัดด้านในที่ติดถนนสัญจรไปมาให้มากขึ้นช่วยป้องกันฝุ่นละออง และคิว้นจากท่อไอเสีย ด้านอิริยาบถสัปปายะ ควรจัดอาคารสถานที่ให้พร้อมใช้งานอยู่เสมอ และมีเครื่องอำนวยความสะดวกที่เหมาะสม

5. อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี โดยภาพรวม

พบว่า ด้านอาวาสสัปปายะ ควรจัดการให้ทุกวัดมีแผนผังสถานที่ภายในวัดเป็นการจัดระเบียบศาสนสถานให้มีความสะอาด สะดวก และร่มรื่น ซึ่งสอดคล้องกับ จิตติพร สะสม ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาระบบและการจัดการวัดในพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษาวัดพระธาตุแช่แห้ง อำเภอภูเวียง จังหวัดน่าน” ผลการวิจัยพบว่า การก่อสร้างการบูรณะ ปฏิสังขรณ์ ถาวรวัตถุ และการพัฒนาพื้นที่ดินอันเป็นที่ตั้งของวัดรวมทั้งการปลูกต้นไม้ตามความเหมาะสมและตามความจำเป็น (จิตติพร สะสม, 2553: ก-ข) ด้านโคจรสัปปายะ ทางวัดควรมีการจัดพื้นที่ภายในวัดเพื่อจะอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนที่สัญจรไปมา หรือประชาชนที่เข้ามาทำบุญภายในวัด ซึ่งสอดคล้องกับ ปิยะภรณ์ วรประโยชน์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “มลพิษทางทัศนียภาพของวัดจากการบดบังของสาธารณูปโภค-สาธารณูปการ ในเทศบาลเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่” ผลการวิจัยพบว่า เพื่อเน้นความสำคัญของพื้นที่บริเวณด้านหน้าวัดให้ชัดเจนและมีความโดดเด่นขึ้น การติดตั้งระบบสาธารณูปโภค การจอดรถของรถประจำทางที่มาจอดรอรับผู้โดยสาร (ปิยะภรณ์ วรประโยชน์, 2551: ก-ข) ด้านกถาสัปปายะ ควรจัดให้มีการฝึกฝนอบรมผู้ที่จะมาทำหน้าที่ในด้านนี้ให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และสามารถประยุกต์การใช้สื่อที่ทันสมัยเข้ามาช่วยในการสื่อสารให้ผู้ฟังเกิดความสนใจและเกิดความเข้าใจให้เห็นเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ พระครูภาวนาปัญญาคุณ (สมพงษ์ กรุณา) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาจริยธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทของ สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดแพร่แห่งที่ ๑ (ธรรมยุต) วัดป่าเวียงทอง อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่” ผลการวิจัยพบว่า อบรมธรรมบรรยายให้กับผู้ปฏิบัติธรรมได้เข้าใจในการปฏิบัติที่ถูกต้อง เปิดเครื่องกระจายเสียงเกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานให้กับผู้ปฏิบัติธรรมทุกเช้าเย็น จัดให้ผู้ปฏิบัติวิปัสสนาให้ปฏิบัติธรรมด้วยตนเอง (พระครูภาวนาปัญญาคุณ (สมพงษ์ กรุณา), 2559: ก-ข) ด้านบุคคลสัปปายะ ส่งเสริมประสานความร่วมมือทั้งภายในวัดและนอกวัดที่เป็นชุมชนหมู่บ้านที่อยู่รอบ ๆ วัดให้มีความสนใจในการเข้ามาวัดมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ พระภพ สุนทรธมโม (สุนทรภัก) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ควรให้มีการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อช่วยกันในการให้ความช่วยเหลือแก่สังคม พระภพ สุนทรธมโม (สุนทรภัก), 2554: ก-ข) ด้านอาหารสัปปายะ ควรประสานงานกับหน่วยงานของรัฐในชุมชนจัดหาวิทยากรผู้มีความรู้ความสามารถในด้านโภชนาการมาอบรมให้ความรู้แก่ญาติโยมในชุมชนให้มีความรู้ความเข้าใจและเลือกสรรอาหารที่มีคุณค่าทางอาหารได้อย่างถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับ พระวีรรัตน์ ปริบุญโณ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของพระสังฆาธิการที่มีผลต่อการพัฒนาพระสงฆ์ในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์” ผลการศึกษาพบว่า ควรให้ความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกเพื่อร่วมกันทำกิจกรรมฝึกอบรมที่เป็นประโยชน์และสร้างสรรค์ ควรให้ความรู้ความเข้าใจกับพระภิกษุที่สนใจที่จะเข้ารับการศึกษา (พระวีรรัตน์ ปริบุญโณ, 2558: ก-ข) ด้านอุตุสัปปายะ นำหลัก ๕ ส. มาปฏิบัติใช้ในการปรับภูมิทัศน์ภายในวัดเพื่อดูแลรักษาสภาพร่มรื่นภายในวัดให้อยู่ตลอดเวลา และปรับปรุงอาคาร

สถานที่ภายในวัดให้พร้อมใช้งานตลอดให้อยู่ในสภาพคงทนและแข็งแรง ซึ่งสอดคล้องกับ พระครูเวฬุวันพัฒนาทร (ชัยวัฒน์ ชุตินฺธโร) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการงานสาธารณูปการนั้นพระสังฆาธิการควรมีความรู้ความเข้าใจเป็นอย่างดี ด้วยการศึกษาดูงาน สอบถามจากท่านผู้รู้เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมแก่งานของตน (พระครูเวฬุวันพัฒนาทร (ชัยวัฒน์ ชุตินฺธโร), 2556: ก-ข) ด้านอิริยาบถสัปปายะ ควรจัดอาคารสถานที่ให้พร้อมใช้งานอยู่เสมอ และมีเครื่องอำนวยความสะดวกที่เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับ พระครูปลัดเจริญ สุวีโร (มีประเสริฐ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในจังหวัดสมุทรสงคราม” ผลการวิจัยพบว่า ด้านอาคารสถานที่ควรมีการแบ่งสัดส่วนที่ชัดเจนในอาคารสถานศึกษาเล่าเรียน พระครูปลัดเจริญ สุวีโร (มีประเสริฐ), 2554: ก-ข)

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

๑. ประชาชนควรเข้าไปมีส่วนร่วมแนะนำ และดำเนินการในการปฏิบัติร่วมกับวัด เพื่อพัฒนางานสาธารณูปการและสิ่งแวดล้อมภายในวัด

๒. ประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ ในการปรึกษาและให้ความช่วยเหลือ ในด้านการพัฒนางานสาธารณูปการของวัดให้เป็นไปในรูปแบบเป็นมาตรฐานเดียวกัน ให้เหมาะสม และเข้ากับชุมชนได้

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ทำการวิจัยแบบเจาะประเด็นในส่วนของภาวะผู้นำในการพัฒนาวัดในด้านอื่น ๆ ที่สำคัญ เช่น การพัฒนาภาวะผู้นำในการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของวัด เป็นต้น เพื่อเป็นแนวทางนำไปสู่การปฏิบัติได้จริงต่อไป

2. ควรทำการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างอำเภอต่าง ๆ ในเขตจังหวัดราชบุรี และจังหวัดอื่น ๆ เพื่อหาความแตกต่างและนำมาพัฒนาแก้ไขข้อบกพร่องต่อไปในอนาคต

บรรณานุกรม

(1) หนังสือ

ประเวศ วะสี, ศ.นพ. (2554). **หลักการบริหารจัดการวัดในยุคโลกาภิวัตน์**. กรุงเทพมหานคร:

สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2543). **การศึกษาเครื่องมือพัฒนาที่ยังต้องพัฒนา**. พิมพ์ครั้งที่ 9.

กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.

สำนักงานเจ้าคณะอำเภอเมืองราชบุรี (2560). **สถิติพระภิกษุจำพรรษา ประจำปี 2560**. ราชบุรี:

สำนักงานเจ้าคณะอำเภอเมืองราชบุรี.

(2) วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์

- ฐิติพร สละสม (2553). “ศึกษาระบบและการจัดการวัดในพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษาวัดพระธาตุแช่แห้งอำเภอภูเวียง จังหวัดน่าน”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ปิยะภรณ์ วรประโยชน์ (2551). “มลพิษทางทัศนียภาพของวัดจากการบดบังของสาธารณูปโภค-สาธารณูปการ ในเทศบาลเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่”. **วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์ มหาบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พระครูปลัดเจริญ สุวีโร (มีประเสริฐ) (2554). “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ในจังหวัดหวัดสมุทรสงคราม”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูภาวนาปัญญาคุณ (สมพงษ์ กรุณา) (2559). “การพัฒนาจริยธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทของ สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดแพร่แห่งที่ ๑ (ธรรมยุต) วัดป่าเวียงทอง อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูเวฬุวันพัฒนาทร (ชัยวัฒน์ ชุตินุโร) (2556). “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระภพ สุนทรธมโม (2554). “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการในอำเภอดำเนินสะดวกจังหวัดราชบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระวีรัตน์ ปริบุญโญ (2558). “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของพระสังฆาธิการที่มีผลต่อการพัฒนาพระสงฆ์ในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระอภินิษฐ์ สิริปัญญา (อาจวิชัย) (2554). “การบริหารจัดการด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

Temple Development for Cultural Tourism In Photharam District, Ratchaburi Province

พระครูพิทักษ์ศิลปาคม (นุชิต วชิรวิฑูโฒ)* พระครูวิสุทธานันทคุณ**

พระครูสังฆรักษ์ทรงพรธม ชยทตโต***

Phrakhru Pitaksillapakhom (NuChit Vajiravuddho), Phrakhru Wisutthanantakhun,
Phrakhrusangharak Songphan Jayadatto

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพการณ์ปัจจุบันของการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี (2) ศึกษาแนวโน้มในเชิงอุดมคติของการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี และ (3) นำเสนอแนวทางการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ที่สอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบันและแนวโน้มเชิงอุดมคติ ระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพมีการวิเคราะห์เอกสาร และใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลภาคสนามจากผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 17 รูป/คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการณ์ปัจจุบันของการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี พบว่า (1) ด้านสิ่งดึงดูดใจ ได้แก่ หนึ่งใหญ่วัดখনอซึ่งได้รับรางวัลจากยูเนสโก เป็นต้น (2) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว (3) ด้านการเข้าถึง ได้แก่ มีป้ายบอกเส้นทางเดินรถ เป็นต้น (4) ด้านการรักษาความปลอดภัย ได้แก่ มีอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนปฏิบัติงานด้านความปลอดภัยร่วมกับเจ้าหน้าที่หน่วยงานราชการ เป็นต้น (5) ด้านการตลาด ได้แก่ มีการกระตุ้นตลาดจากกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว เป็นต้น และ (6) ด้านนักท่องเที่ยว ได้แก่ ให้ความสำคัญกับความพึงพอใจและความประทับใจของนักท่องเที่ยว เป็นต้น
2. แนวโน้มในเชิงอุดมคติของการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี พบว่า ควรพัฒนาอย่างยั่งยืนโดยไม่ทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม ควรมีการบริหารจัดการโดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชนเป็น

---

*Master of Arts Program in Buddhist Management, Ratchaburi Sangha College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

**Ratchaburi Sangha College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

***Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

สำคัญ ควรสนับสนุนงบประมาณให้เท่าเทียมกันทุกวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว ควรวางแผนยุทธศาสตร์ตามหลัก PDCA ควรกำหนดปฏิทินกิจกรรมพระพุทธรักษาอ้างอิงเทศกาลต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ไม่นั้นของเรื่องราววัตถุมงคลแต่เน้นพุทธศิลป์ ไม่เก็บค่าเข้าชมจากคนไทย ควรแก้กฎหมายการอุดหนุนเงินบำรุงศาสนสถาน ควรจำแนกกลุ่มกลุ่มนักท่องเที่ยวสำหรับการให้บริการที่ตรงกับความต้องการท่องเที่ยว ทุกวัดที่มีมรดกทางวัฒนธรรมควรขึ้นทะเบียนโบราณสถานโดยไม่กังวลเรื่องความอิสระในการบริหารจัดการ และควรร่วมกันอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนมอญในฐานะมรดกทางวัฒนธรรมของชาติมากกว่าการให้ความสำคัญกับรายได้จากการท่องเที่ยว

3. แนวทางการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ที่สอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบันและแนวโน้มเชิงอุดมคติ พบว่า (1) ด้านสิ่งดึงดูดใจ ได้แก่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายร่วมกันรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนมอญและเผยแพร่สู่สาธารณชน เป็นต้น (2) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายร่วมกันจัดศูนย์บริการนักท่องเที่ยวรองรับนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศและมีผู้เชี่ยวชาญภาษาอยู่ประจำการ เป็นต้น (3) ด้านการเข้าถึง ได้แก่ กรมทางหลวงติดตั้งป้ายบอกทางเพิ่มเติมในจุดเชื่อมต่อหรือบริเวณทางแยก เป็นต้น (4) ด้านการรักษาความปลอดภัย ได้แก่ วัดดำเนินการติดตั้งกล้องวงจรปิดเพิ่มเติมให้ครอบคลุมแหล่งท่องเที่ยวและพื้นที่ภายในวัด เป็นต้น (5) ด้านการตลาด ได้แก่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายร่วมกันประชาสัมพันธ์ในช่องทางที่หลากหลาย เป็นต้น และ (6) ด้านนักท่องเที่ยว ได้แก่ ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวในพื้นที่ให้บริการกับนักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างชาติโดยเสมอภาคกัน เป็นต้น

คำสำคัญ: การพัฒนาวัด, การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ABSTRACT

The objectives of research paper were (1) to study the current situation of the management of cultural tourism in Photharam district, Ratchaburi province, (2) to study Idealistic trend of temple development for cultural tourism in Photharam district, Ratchaburi province, and (3) to propose guidelines of temple development for cultural tourism in Photharam district, Ratchaburi province that corresponds to the current situation and ideal trend. The research methodology was the qualitative research had the documentary analysis and interview as the tool to collect the data in the field study from 17 key informants and analyzed the data through the content analysis technique.

The findings of this research were as following:

1. The current situation of the management of cultural tourism in Photharam district, Ratchaburi province as following: (1) Attraction side; Khanon temple which has been awarded by UNESCO, etc. (2) Amenity side; the tourist service center, etc. (3) Accessibility side; car route signs, etc. (4) Safety side; civil protection volunteers perform safety work with government officials, etc. (5) Marketing side; marketing stimulation from tourism business operators, etc., and (6) Tourist side; a focus on satisfaction and impression of tourists, etc.

2. An idealistic trend on temple's development for cultural tourism in Photharam district, Ratchaburi province as following: should be managed by emphasizing the participation of stakeholders in the community, should support the budget equal to every temple that is a tourist attraction, should establish a strategic plan based on PDCA principles, should create a Buddhist activity calendar by reference to various festivals to promote tourism, not emphasizing the story of sacred objects but emphasizing Buddhist art, not collecting admission fees from Thai people, should amend the law regarding temple maintenance support, should classify tourists groups for providing services that meet the travel needs, every temple with cultural heritage should register the Antique Sites without worrying about administrative freedom, and should conserve the Mon community culture as the national cultural heritage rather than focusing on tourism income.

3. The guidelines of temple development for cultural tourism in Photharam district, Ratchaburi province that corresponds to the current situation and ideal trend as following: (1) Attraction side; all stakeholders involved in preserving the traditional culture of the Mon community and publicizing it, etc. (2) Amenity side; all stakeholders involved in organizing the tourist service center to support the foreign tourists and have language experts, etc. (3) Accessibility side; department of highways installed additional signs in the access point or intersection area, etc. (4) Safety side; temple install additional CCTV cameras to cover tourist attractions and areas within the temple, etc. (5) Marketing side; all stakeholders involved in public relations in various channels, etc., and (6) Tourist side; tourism business operators in the area providing services to Thai and foreign tourists equally.

Keywords: Public Welfare Management, Sangha Administrators

1. บทนำ

การท่องเที่ยวนอกจากจะมีประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจแล้ว ยังมีประโยชน์ทางด้านสังคมซึ่งช่วยให้ประชาชนได้เห็นความสำคัญของศิลปวัฒนธรรม ประเพณีของแต่ละท้องถิ่นแล้วยังช่วยให้สภาพแวดล้อมของท้องถิ่นดีขึ้นเนื่องจากการพัฒนาท้องถิ่น ให้มีความสะอาดปลอดภัยเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยว ยิ่งไปกว่านั้น การท่องเที่ยวยังเป็นการสร้างความมั่นคงให้กับประเทศ เพราะในสถานที่ที่นักท่องเที่ยวเดินทางไปจะมีการสร้างปัจจัยต่างๆ เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา โรงแรม ที่พักต่าง ๆ ตามมา เพื่อสนองความต้องการ และการสร้างวัตถุสิ่งของเหล่านี้จะช่วยขจัดปัญหาหรือภัยที่เกิดจากการแทรกซึม หรือบ่อนทำลายต่าง ๆ ได้อย่างดี นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างความเจริญให้แก่ท้องถิ่นได้อย่างมากมายอีกด้วย ฉะนั้น นานาประเทศจึงใช้กลยุทธ์ต่าง ๆ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติให้เดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศของตนให้มากที่สุด และส่งเสริมให้พลเมืองของตนสนใจท่องเที่ยวภายในประเทศของตนมากกว่าที่จะเดินทางไปท่องเที่ยวยังต่างประเทศ (ปิยะวดี หิริมกมล, 2555: 25)

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นรูปธรรมการท่องเที่ยวประเภทหนึ่งที่น่าสนใจกับแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับมรดกประเพณีที่สืบทอดต่อ ๆ กันมา และวัฒนธรรมที่ดึงดูดความสนใจ โดยสิ่งที่ดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยวนั้นมีหลายอย่างประกอบด้วย วิถีชีวิต พิพิธภัณฑสถาน การแสดง แหล่งโบราณคดี ศิลปะ ละคร การแสดงดนตรีสากล และการแสดงดนตรีพื้นบ้าน ประเพณี พิธีกรรมทางศาสนา หัตถกรรมงานฝีมือ และการกระทำอื่น ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม (จุฑามาศ คงสวัสดิ์, 2550: 1) ประการสำคัญ คือ แหล่งท่องเที่ยวจะต้องมีองค์ประกอบที่ทำให้การท่องเที่ยวบรรลุวัตถุประสงค์ได้ คือ หรือ 3As ได้แก่ สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) และการเข้าถึง (Accessibility) (Collier A. & Harraway S., 1997: 18)

โพธาราม อำเภอหนึ่งในจังหวัดราชบุรี เป็นหมู่บ้านสองฝั่งแม่น้ำแม่กลองที่ยังคงวิถีชาวบ้านอันเรียบง่ายและมีกลิ่นอายของความเก่าแก่ และมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมากมาย อาทิ หนึ่งใหญ่วัดขนอน ซึ่งได้รับรางวัลจากยูเนสโก (UNESCO) ในฐานะการแสดงที่ควรค่าแก่การสืบทอดให้คงอยู่ต่อไป และโพธารามเป็นอำเภอที่ได้รับการยกย่องให้เป็น 1 ใน 6 ชุมชนดีเด่นของโลกที่มีผลงานในการอนุรักษ์ฟื้นฟูมรดกวัฒนธรรมเชิงนามธรรม โดยในการเชิดนั้น คนที่เชิดตัวละครหนังใหญ่ไม่ใช่ผู้ใหญ่หรือคนเฒ่าคนแก่ แต่เป็นเด็กในชุมชนโพธารามที่ได้รับการฝึกฝนมาอย่างดีไม่ต่ำกว่า 3 เดือน หนังใหญ่แต่ละตัวก็ไม่ใช่นาขนาดเล็กเหมือนตัวหนังตะลุง เด็กตัวเล็ก ๆ มายกตัวหนังขึ้นในระดับศีรษะพร้อมแสดงท่วงท่า ลีลา และก้าวเดินให้ถูกจังหวะสอดคล้องไปกับดนตรี เด็กตัวน้อย ๆ นี้ จะคอยสืบสานวัฒนธรรมและสานต่อลมหายใจของ หนึ่งใหญ่วัดขนอนให้ดำรงอยู่ต่อไป อีกสถานที่หนึ่ง คือ วัดคงคาราม ซึ่งมีภาพจิตรกรรมฝาผนังโบราณอายุเก่าแก่กว่า 250 ปี ทั้งงดงามเช่นกัน ภาพส่วนใหญ่เป็นภาพพุทธประวัติตอนมารผจญ ภาพสวรรค์ชั้นต่าง ๆ ภาพอดีตของพระพุทธเจ้าที่ประทับบนบัลลังก์ ภาพพระพุทธประวัติ

และพระพุทธรูปต่าง ๆ บางภาพก็บอกเล่าเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ในยุคนั้นได้อย่างดี และยังมีรูปของฝรั่งเข้ามาอยู่ในเรื่องราวของภาพด้วย แสดงให้เห็นว่าในยุคนั้นชาติตะวันตกเริ่มเข้ามา มีอิทธิพลในประเทศไทย ฯลฯ (ไปด้วยกัน.คอม, 2560: ออนไลน์)

อย่างไรก็ตาม การส่งเสริมการท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่มักประสบปัญหา โดยเฉพาะความขัดแย้งระหว่างการพัฒนากับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมทางสังคม เพราะรูปแบบของการจัดการการท่องเที่ยวโดยทั่วไปนั้นมุ่งเน้นเพื่อพัฒนาระบบเศรษฐกิจมากกว่าที่จะสนใจถึงผลกระทบต่อชุมชน ไม่ว่าจะเป็นวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี สังคมและวัฒนธรรม ซึ่งหากมองผลกระทบที่เกิดขึ้นแล้วนั้นจะพบว่าสังคมหรือชุมชนจะเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด ทั้งทางตรงและทางอ้อม อย่างไรก็ตามในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา กระแสการอนุรักษ์ได้เพิ่มสูงขึ้นจึงเกิดแนวทางการจัดการท่องเที่ยวแนวใหม่ซึ่งเป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ นั่นคือ การท่องเที่ยวที่ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวรวมทั้งเจ้าหน้าที่ของพื้นที่มีจิตสำนึกที่ดีต่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม โดยมีปรัชญาหลักคือการเพิ่มรายได้ในด้านการท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมเป็นสำคัญ เน้นการตอบสนองต่อความจำเป็นพื้นฐานมากกว่าการบริโภควัตถุ นอกจากนี้ ยังเน้นการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ทางวัฒนธรรมระหว่างนักท่องเที่ยวกับคนในชุมชน ซึ่งเรียกกันย่อๆ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism)

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ประกอบกับที่ผู้วิจัยมีสังกัดในพื้นที่อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี จึงมีความสนใจศึกษาเรื่อง การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้จากการวิจัยเป็นข้อมูลสำคัญเพื่อใช้ในการพัฒนาบทบาทวัดในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สืบไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาสภาพการณ์ปัจจุบันของการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี
- 2.2 เพื่อศึกษาแนวโน้มในเชิงอุดมคติของการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี
- 2.3 เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ที่สอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบันและแนวโน้มเชิงอุดมคติ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ขอบเขตเนื้อหาครอบคลุม 6 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านสิ่งดึงดูดใจ (2) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (3) ด้านการเข้าถึง (4) ด้านการรักษาความปลอดภัย (5) ด้านการตลาด และ (6) ด้านนักท่องเที่ยว (กลุ่มวิชาการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว, 2557: 67)

3.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 17 รูป/คน โดยจำแนกเป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 พระสังฆาธิการ จำนวน 3 รูป กลุ่มที่ 2 หัวหน้าหน่วยงานราชการที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 7 คน กลุ่มที่ 3 บุคลากรมหาวิทยาลัย/โรงเรียน/สถานศึกษาในพื้นที่ จำนวน 3 คน และกลุ่มที่ 4 ตัวแทนภาคประชาสังคม/ชุมชน จำนวน 5 คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) มีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายเปิดเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมดด้วยตนเอง โดยนำหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ไปเสนอเพื่อขอความอนุเคราะห์ และสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้สมบูรณ์ทั้งหมด

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลจากการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยผู้วิจัยพยายามรักษาสำนวนเดิมของผู้ให้สัมภาษณ์รวมทั้งปรับแก้ให้มีความชัดเจนทางการสื่อสาร ความหมาย และลดข้อความที่ซ้ำซ้อนกัน

4. สรุปผลการวิจัย

การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี มีแนวทางดำเนินการ ดังนี้

1. ด้านสิ่งดึงดูดใจ ได้แก่ ให้มีการแต่งกายด้วยเครื่องแต่งกายแบบมอญเป็นปกติวิสัยเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว ให้จัดรถสาธารณะเชื่อมโยงการเดินทางท่องเที่ยวในอำเภอโพธารามในลักษณะรถโดยสารสายเดียวเที่ยวได้ทั่ว ให้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและสำนักงานจังหวัดราชบุรีร่วมมือกันสนับสนุนการประชาสัมพันธ์ทั้งในระดับประเทศและระดับโลก ให้มีการเปิดโบสถ์เพื่อไหว้พระได้ตลอดวัน จัดงานเทศกาลวัฒนธรรมโดยอาศัยกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา ให้ร่วมกันรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนมอญและเผยแพร่สู่สาธารณชน จัดสร้างตัว

หนังสือที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในโลก (เฉพาะวัดখনอน) และจัดการจุดถ่ายภาพพิเศษที่มีแห่งเดียวเท่านั้น

2. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ จัดศูนย์บริการนักท่องเที่ยวรองรับนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศและมีผู้เชี่ยวชาญภาษาอยู่ประจำการ จัดสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานที่รองรับการท่องเที่ยวพร้อมกันของนักท่องเที่ยวจำนวนมากได้ จัดป้ายบอกตำแหน่งอาคารสถานที่แต่ละจุดภายในวัดหรือแผนผังของวัด จัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกตามหลักพื้นฐานแหล่งท่องเที่ยวสากล และเพิ่มจำนวนมัคคุเทศก์น้อยในช่วงเทศกาลการท่องเที่ยว

3. ด้านการเข้าถึง ได้แก่ เพิ่มช่องทางการสื่อสารสาธารณะของทางวัด จัดรถสาธารณะเชื่อมโยงการเดินทางท่องเที่ยว เพิ่มป้ายบอกทางในจุดเชื่อมต่อหรือบริเวณทางแยก เพิ่มป้ายประชาสัมพันธ์บอกทางและตำแหน่งที่ตั้งจุดสำคัญ ๆ ภายในวัด นำระบบสแกน QR Code จาก Smartphone เข้ามาช่วย องค์กรปกครองท้องถิ่นต้องมีบดุกเงินรองรับการซ่อมแซมถนนที่ใช้เป็นเส้นทางเดินทางหลัก ปรับภูมิทัศน์โดยไม่ให้เกิดผลกระทบต่อวิถีชีวิตดั้งเดิม และเพิ่มช่องทางการเดินทางในการสรรจรทางน้ำ

4. ด้านการรักษาความปลอดภัย ได้แก่ รมรงค์ให้คนในชุมชนร่วมเป็นจิตอาสา รักษาความปลอดภัยในชุมชน เพิ่มจำนวนผู้ดูแลความปลอดภัยตามจำนวนนักท่องเที่ยวที่มีมากในช่วงเทศกาลหรือหยุดยาว ดำเนินการติดตั้งกล้องวงจรปิดเพิ่มเติมให้ครอบคลุมพื้นที่ ติดตั้งตู้แดงสายตรวจโดยรอบครอบคลุมจุดเสี่ยงบริเวณแหล่งท่องเที่ยว จัดให้มีหน่วยปฐมพยาบาลเบื้องต้นโดยมีเจ้าหน้าที่รองรับการให้บริการทุกวัน เพิ่มป้ายเตือนนักท่องเที่ยวให้ระวังสิ่งหรือสัตว์ประจำถิ่น และทุก ๆ วัดที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยวต้องจัดทำแผนงานการท่องเที่ยวแบบปลอดภัย

5. ด้านการตลาด ได้แก่ ประชาสัมพันธ์ในช่องทางที่หลากหลาย ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวโดยตลอดไม่เฉพาะแต่ช่วงเทศกาลเท่านั้น ภาครัฐผ่อนปรนนโยบายจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว วัดไม่ควรตั้งราคาค่าเข้าชมโดยใช้รูปแบบของการบริจาคตามศรัทธา รักษาจุดแข็งที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรม (การขีดหนังสือใหญ่) ช่วยกันรักษามาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยว จัดทำแผนประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวระยะยาว วัดในพื้นที่จัดทำปฏิทินการท่องเที่ยวโดยสอดคล้องกัน และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานจังหวัดราชบุรี ชุมชน และผู้ประกอบการต่าง ๆ ต้องร่วมมือกันอย่างจริงจัง

6. ด้านนักท่องเที่ยว ได้แก่ ให้ความสำคัญกับนักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างชาติเสมอภาคกัน ไม่จำกัดโอกาสทางการท่องเที่ยว จัดทำแผนคุณค่าหรือแผนใช้ประโยชน์ มีกลยุทธ์หรือวิธีการสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว สำนวความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเป็นประจำ ทำงานร่วมกันระหว่าง วัด โรงเรียน/ราชการ และชุมชน และให้บริการนักท่องเที่ยวโดยแรงงานในชุมชน

5. อภิปรายผลการวิจัย

ทางการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ที่สอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบันและแนวโน้มเชิงอุดมคติ พบว่า ด้านสิ่งดึงดูดใจ ได้แก่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายร่วมกันรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนมอญและเผยแพร่สู่สาธารณชน เป็นต้น ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายร่วมกันจัดศูนย์บริการนักท่องเที่ยวรองรับนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศและมีผู้เชี่ยวชาญภาษาอยู่ประจำการ เป็นต้น ด้านการเข้าถึง ได้แก่ กรมทางหลวงติดตั้งป้ายบอกทางเพิ่มเติมในจุดเชื่อมต่อหรือบริเวณทางแยก เป็นต้น ด้านการรักษาความปลอดภัย ได้แก่ วัดดำเนินการติดตั้งกล้องวงจรปิดเพิ่มเติมให้ครอบคลุมแหล่งท่องเที่ยวและพื้นที่ภายในวัด เป็นต้น ด้านการตลาด ได้แก่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายร่วมกันประชาสัมพันธ์ในช่องทางที่หลากหลาย เป็นต้น และด้านนักท่องเที่ยว ได้แก่ ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวในพื้นที่ให้บริการกับนักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างชาติโดยเสมอภาคกัน เป็นต้น ดังกล่าวนี้ สอดคล้องกับที่ พระพรพร โชติวโร ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาระบบการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น: กรณีศึกษาวัดร่องเมิง จังหวัดเชียงใหม่” ผลการวิจัยพบว่า การอนุรักษ์โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นการสงวนรักษา และบูรณะผลิตผลทางด้านวัฒนธรรม (พระพรพร โชติวโร, 2554: ก-ข) และสอดคล้องกับที่ พระสมุห์อนุรักษ์ ธีรสกโก ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดสมุทรสาคร” ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาส่วนใหญ่ในการพัฒนาวัด คือ ปัญหาเกี่ยวกับความสะอาด (พระสมุห์อนุรักษ์ ธีรสกโก, 2556: ก-ข) และสอดคล้องกับที่ ด.ต.หญิง ญัฐวีร์ภัทร์ ถิ่นมีผล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ทัศนคติของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อประสิทธิภาพการบริหารงาน บริการของตำรวจท่องเที่ยว ตามหลักสังคหวัตถุ 4” จากผลการวิจัยพบว่า เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจในการบริการของตำรวจท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องมีความเต็มใจในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว มีความกระตือรือร้นและอัธยาศัยไมตรีที่ดีในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว แสดงความเอาใจใส่ต่อความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว (ด.ต.หญิง ญัฐวีร์ภัทร์ ถิ่นมีผล, 2553: ก-ข) และสอดคล้องกับที่ นิลรัตน์ กลิ่นจันทร์ และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาศาสนสถานที่สำคัญต่อการอนุรักษ์การท่องเที่ยวของวัดในกรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า ศาสนสถานที่สำคัญของวัดที่เป็นแหล่งดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติมีองค์ประกอบสำคัญ คือ วัดมีศาสนสถานสำคัญต่าง ๆ เช่น พระพุทธรูป พระอุโบสถ เจดีย์ พระปรางค์ พระวิหารหลวง (นิลรัตน์ กลิ่นจันทร์ และคณะ, 2553: ก-ข) และสอดคล้องกับที่ นริวัลค์ ธรรมนิมิตโชค ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษารูปแบบของวัดที่เหมาะสมกับการเป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต” ผลการวิจัยพบว่า ต้นแบบดั้งเดิมของวัดในสมัยพุทธกาลมีบรรยากาศสภาพแวดล้อมเอื้ออำนวยต่อการประพฤติพรหมจรรย์ของพระสงฆ์ (นริวัลค์ ธรรมนิมิตโชค, 2550: ก)

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ควรร่วมกันรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนมอญและเผยแพร่สู่สาธารณชน
2. ควรจัดศูนย์บริการนักท่องเที่ยวรองรับนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศและมีผู้เชี่ยวชาญภาษาอยู่ประจำการ
3. ควรเพิ่มป้ายบอกทางในจุดเชื่อมต่อหรือบริเวณทางแยก
4. ควรดำเนินการติดตั้งกล่องวงจรปิดเพิ่มเติมให้ครอบคลุมแหล่งท่องเที่ยวและพื้นที่ภายในวัด
5. ควรประชาสัมพันธ์ในช่องทางที่หลากหลาย
6. ควรให้บริการกับนักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างชาติโดยเสมอภาคกัน

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
2. การวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเกี่ยวกับนวัตกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดในพระพุทธศาสนา

บรรณานุกรม

1. ภาษาไทย

(1) หนังสือ

- กลุ่มวิชาการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว. (2557). การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร: สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว.
- จุฑามาศ คงสวัสดิ์. (2550). การศึกษาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดนครปฐม. นครปฐม: ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ปรีชา แดงโรจน์. (2554). อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสู่ศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: ไฟว์ แอนด์ โฟว์ พรินติ้ง.
- ปิยะวดี หิริมกมล. (2555). พฤติกรรมนักท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อการท่องเที่ยวในจังหวัดสุโขทัย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

(2) วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์

พระพรพร โขติวโร. (2554). “ศึกษากระบวนการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น: กรณีศึกษา วัดร่องเมิง จังหวัดเชียงใหม่”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา พระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระสมุห์อนุรักษ์ ธีรสกุลโก. (2556). “การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดสมุทรสาคร”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

นิลุบล ผ่องศรี. (2550). “ระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำในจังหวัดสมุทรสงคราม”. **วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา ภูมิศาสตร์และภูมิสารสนเทศ**, บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ด.ต.หญิง ญัฐวีร์ภัทร์ ถิ่นมีผล. (25534). “ทัศนะของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อประสิทธิภาพการบริหารงาน บริการของตำรวจท่องเที่ยว ตามหลักสังคหวัด 4”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

นรีวัลค์ ธรรมนิมิตโชค. (2550). “การศึกษารูปแบบของวัดที่เหมาะสมกับการเป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา พระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

นิลรัตน์ กลิ่นจันทร์ และคณะ. (2550). “ศึกษาศาสนสถานที่สำคัญต่อการอนุรักษ์การท่องเที่ยวของวัดในกรุงเทพฯ มหานคร”. **รายงานการวิจัย**. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2. ภาษาอังกฤษ

Collier A. & Harraway S. *The New Zealand Tourism Industry*. 2nded. New York: Longman, 1997.

การพัฒนาวัดให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่างของอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

Temple Development As The Best Example Developed Temple of Banpong District, Ratchaburi Province

พระครูสุพัฒน์วรกิจ (ใหม่ อุตตโม)* พระครูสังฆรักษ์ทรงพรพรณ ชยทตโต**
พระปิฎกโกศล***

Phrakhru Suphatwarakit (Mai Auttamo), Phrakhru Sangharak Songphan Jayadatto,
Phra Pidokgason

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพการพัฒนาวัดให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่างของอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี (2) ศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระภิกษุที่มีต่อการพัฒนาวัดให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่างของอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ (3) ศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการพัฒนาวัดให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่างของอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเก็บข้อมูลจากพระภิกษุ จำนวน 231 รูป วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที ค่าเอฟ วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการวิจัยเชิงคุณภาพมีการวิเคราะห์เอกสาร และใช้แบบสัมภาษณ์การเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 7 รูป/คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการพัฒนาวัดให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่างของอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.21 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระภิกษุที่มีต่อการพัฒนาวัดให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่างของอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า อายุ และพรรษา มีผลให้ความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาวัดให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่างของอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

---

*Master of Arts Program in Buddhist Management, Ratchaburi Sangha College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

**Ratchaburi Sangha College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

*** Ratchaburi Sangha College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการพัฒนาวัดให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่างของอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี พบว่า ปัญหา อุปสรรค ได้แก่ บางวัดมีต้นไม้ยืนต้นน้อย บางวัดขาดเงินสนับสนุนการก่อสร้าง พระภิกษุบางรูปไม่ทำความสะอาดบริเวณวัด บางวัดก่อสร้างเสนาสนะไม่เป็นสัดส่วน บางวัดไม่รักษาความสะอาดของห้องน้ำห้องสุขา บางวัดปล่อยให้ชาวบ้านรุกล้ำเข้ามาในที่ดินของวัด บางวัดปิดแสงไฟฟ้าบริเวณหน้าวัดในเวลากลางวัน บางวัดเน้นการจำหน่ายวัตถุมงคล และบางวัดทำงานเพียงลำพัง ส่วนข้อเสนอแนะ ได้แก่ วัดควรเน้นการปลูกต้นไม้ยืนต้นเพื่อให้ร่มเงา วัดควรวางแผนการก่อสร้างโดยคำนึงถึงความเสี่ยงทางเศรษฐกิจ วัดควรกำหนดภาระรับผิดชอบในการรักษาความสะอาดแก่พระภิกษุในสังกัดอย่างชัดเจน วัดควรกำหนดแผนผังให้เป็นสัดส่วน วัดควรให้ความสำคัญกับความสะอาดของห้องสุขา วัดควรจัดทำรั้วถาวร วัดควรติดตั้งหลอดไฟให้แสงสว่างบริเวณหน้าวัด วัดควรเน้นการสร้างศรัทธาแก่ประชาชนด้วยการให้ธรรมะสำหรับการดำเนินชีวิต วัดควรส่งเสริมให้ครูในโรงเรียนได้เรียนและสอบธรรมศึกษา และวัดควรร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชนในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ โดยมุ่งประโยชน์ของชุมชน

คำสำคัญ: การพัฒนาวัด, วัดพัฒนาตัวอย่าง

ABSTRACT

The objectives of research paper were: (1) to study the temple development as the best example developed temple of Banpong district, Ratchaburi province, (2) to compare the opinion of monks toward temple development as the best example developed temple of Banpong district, Ratchaburi province, classified by personal data, and (3) to study the problems, obstacles and suggestions of temple development as the best example developed temple of Banpong district, Ratchaburi province. The research methodology was the mixed methods research, that the quantitative research used the questionnaire as the tool to collect the data in the field study from 231 monks in Banpong district, Ratchaburi province. The statistics were used for the data analysis through frequency, percentage, mean, standard deviation (S.D.), t-test, F-test, One-way Analysis of Variance, and the qualitative research had the documentary analysis and interview as the tool to collect the data in the field study from 7 key informants and analyzed the data through the content analysis technique.

The findings of this research were as following:

1. Temple development as the best example developed temple of Banpong district, Ratchaburi province, overall, was in high at mean of 4.21, when considered in each aspect found that was high level all aspects.

2. The comparison of monk's opinions toward temple development as the best example developed temple of Banpong district, Ratchaburi province, classified by personal data, found that age and ordination years had the opinions towards temple development as the best example developed temple of Banpong district, Ratchaburi province were different, significantly at 0.05. But, status, general education and Dhamma education had the opinions towards temple development as the best example developed temple of Banpong district, Ratchaburi province were not different.

3. The problems, obstacles and suggestions of temple development as the best example developed temple of Banpong district, Ratchaburi province as following: problems and obstacles found that some temples lack of money to support construction, some monks do not clean the temple area, some temples do not construct buildings in proportion, some temples do not keep the toilet clean, some temples let villagers occupy on the temple's land, Some temple turn off the electricity in front of the temple at night, some temples focus on selling sacred objects, and some temples work alone. Suggestions found that the temple should focus on planting the trees for shading, the temple should plan the construction with consideration of economic risks, the temple should clearly define the responsibility for maintaining cleanliness for the monks, the temple should set the plan in proportion, the temple should focus on the cleanliness of the toilets, the temple should be made permanent fence, the temple should be installed to illuminate the light in front of the temple, the temple should focus on building faith for the people by providing Dhamma for life, the temple should encourage teachers to study Dhamma education, and temples should cooperate with government or private agencies in organizing various activities with the benefit of the community.

Keywords: Temple Development, Best Example Developed Temple

1. บทนำ

วัด คือ สถานที่ทางศาสนา โดยปกติมีโบสถ์ วิหาร และที่อยู่ของพระสงฆ์ หรือนักบวช (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 1,104) ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน วัดเป็นศูนย์กลางแห่งกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน และแม้ปัจจุบันความเป็นศูนย์กลางในบางเรื่องจะลดลงแต่ความสำคัญก็ยังคงอยู่ โดยเฉพาะวัดในเขตภูมิภาค บทบาทของวัดยังคงมีความเข้มข้นอยู่ค่อนข้างมาก ทั้งในเรื่องของการพัฒนาชุมชน หรือการเป็นหน่วยสังคมสงเคราะห์และความเป็นศูนย์กลางทางด้านจิตใจ (กรมการศาสนา, 2543: 5)

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาตรา 31 ระบุว่า วัดมีสองอย่าง คือ วัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา และสำนักสงฆ์ (พระวิสุทธิภทฺธธาดา (ประสิทธิ์ พรหมรสี), 2547: 83) โดยนับนี้วัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา ได้แก่ อาราม ตามที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 และวัดที่เลื่อนฐานะมาจากสำนักสงฆ์ โดยได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเพื่อเป็นประโยชน์แก่สังฆกรรมตามพระธรรมวินัยสำหรับพระสงฆ์ นับว่าเป็นวัดที่สมบูรณ์ทั้งทางกฎหมายและทางพระวินัยทุกประการ ส่วนสำนักสงฆ์ ได้แก่ วัดที่กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศตั้งวัดแล้ว แต่ยังมีได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา รวมถึงวัดที่ได้รับพระบรมราชานุญาตให้สร้างขึ้น ตามความในมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 และวัดที่สร้างขึ้นก่อน ร.ศ. 121 ซึ่งยังมีได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาด้วย (สำนักงานเลขาธิการมหาเถรสมาคม, 2543: 8)

หากพิจารณาตามสภาพฐานะ พบว่า วัด มี 3 ประเภท คือ ประเภทที่ 1 พระอารามหลวง ได้แก่ วัดที่พระมหากษัตริย์ สมเด็จพระราชินี สมเด็จพระยุพราช ทรงสร้างและปฏิสังขรณ์ เป็นการส่วนพระองค์ดี พระราชทานเพื่อเป็นเกียรติแก่ผู้ต่ำศักดิ์ลงมา หรือแก่วัดเองก็ดี หรือวัดที่พระบรมวงศานุวงศ์และข้าราชการ ทรงสร้างหรือโปรดให้ปฏิสังขรณ์ แล้วน้อมเกล้าน้อมกระหม่อมถวายเป็นพระอารามหลวง รวมทั้งวัดที่ประชาชนสร้างหรือปฏิสังขรณ์ และทรงรับไว้เป็นพระอารามหลวงด้วย ประเภทที่ 2 วัดราษฎร์ ได้แก่ วัดที่ประชาชนทั่วไปสร้าง หรือปฏิสังขรณ์ ซึ่งได้รับอนุญาตให้สร้างวัดและประกาศตั้งวัด โดยถูกต้องตามกฎหมายจากทางราชการแล้ว และช่วยกันทะนุบำรุงสืบต่อมาตามลำพัง วัดราษฎร์ หมายถึง วัดทั้งหมดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาและสำนักสงฆ์ซึ่งมิได้นับเข้าเป็นพระอารามหลวง และประเภทที่ 3 วัดร้าง ได้แก่ วัดที่ไม่มีพระภิกษุสงฆ์พำนักอาศัยอยู่ประจำ ซึ่งทางราชการจะขึ้นทะเบียนเป็นวัดร้างไว้ (พระราชวิสุทธิเวที (เที่ยง อัครธมโม), 2546: 160)

ปัจจุบัน ภาครัฐมีนโยบายที่จะส่งเสริมการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชนในทุก ด้าน เป็นที่สงบจิตใจเป็นที่พักผ่อนของชุมชน โดยการปรับปรุงสภาพวัด และการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของวัดโดยมีแนวทางการพัฒนาวัดที่สร้างความรู้สึกร่วมกันของชุมชนในท้องถิ่นนั้นว่า วัดเป็นของตน เกิดความรู้สึกหวงแหน รักและช่วยกันดูแลรักษา จัดสภาพวัดให้มีความพร้อม

สามารถเชื่อมโยงกิจกรรมของวัดให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน ยึดหลักบวร (บ้าน วัด โรงเรียน และราชการ) เพื่อให้ประชาชนเห็นคุณค่าและประโยชน์ขององค์กรพระพุทธศาสนา คือ พระสงฆ์ วัด ซึ่งเป็นแกนสำคัญในการหล่อหลอมปลูกฝัง และพัฒนาวัด ตรงตามหลักของพระพุทธศาสนา 4 ประการ คือ สะอาด สงบ สว่าง สร้างความสุข โดยนัยนี้ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้รับสนองนโยบายดังกล่าว โดยกำหนดกรอบนโยบายในการส่งเสริมการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน โดยทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับวัด

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้กำหนดหลักเกณฑ์และแนวทางในการพิจารณาคัดเลือกอุทยานการศึกษาในวัด วัดพัฒนาตัวอย่าง และวัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่น พร้อมทั้งได้คัดเลือกและประกาศผลการคัดเลือกอุทยานการศึกษาในวัด วัดพัฒนาตัวอย่าง และวัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่นเป็นประจำทุกปี (จุฬารัตน์ มีศิริ, 2552: 8)

จากที่กล่าวมา ประกอบกับที่ผู้วิจัยมีสังกัดอยู่ในอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี จึงศึกษาเรื่อง การพัฒนาวัดให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่างของอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี เพื่อนำเสนอผลการวิจัยอันประโยชน์ต่อการพัฒนาวัดในอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี และเป็นกรณีศึกษาสำหรับพื้นที่อื่น ๆ ได้อีกประการหนึ่งด้วย

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาวัดให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่างของอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

2.2 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระภิกษุที่มีต่อการพัฒนาวัดให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่างของอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

2.3 เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการพัฒนาวัดให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่างของอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed-Methods Research) กำหนดขอบเขตเนื้อหาใน 11 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านพระสงฆ์ (2) ด้านความสงบ (3) ด้านความสวยงาม (4) ด้านความสะอาด (5) ด้านเสนาสนะ (6) ด้านสุขลักษณะ (7) ด้านสิ่งแวดล้อม (8) ด้านความสะอาด (9) ด้านการสร้างศรัทธา (10) ด้านการส่งเสริมการศึกษา และ (11) ด้านส่งเสริมกิจกรรมทางศาสนา (กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2553: 65-73)

3.2 ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร ได้แก่ พระภิกษุที่สังกัดวัดในอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี จำนวน 547 รูป (สำนักงานเจ้าคณะอำเภอบ้านโป่ง, 2561: 1-5)

กลุ่มตัวอย่าง ได้ทำการสุ่มมาจากประชากร โดยหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากการใช้สูตรคำนวณของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) (สุวริย์ ศิริโกศาภิรมย์, 2546: 129-130). ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 231 รูป

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 7 รูป/คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check List) แบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) แบบปลายเปิด (Open Ended Question) และแบบสัมภาษณ์ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview)

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมดด้วยตนเอง โดยนำหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ไปเสนอเพื่อขอความอนุเคราะห์ และสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้สมบูรณ์ทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 100

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที ค่าเอฟ วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด และในส่วนของการวิจัยเชิงคุณภาพมีการวิเคราะห์เอกสาร และวิเคราะห์ผลการสัมภาษณ์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 สภาพการพัฒนาวัดให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่างของอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.21 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

4.2 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระภิกษุที่มีต่อการพัฒนาวัดให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่างของอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของพระภิกษุ ได้แก่ อายุ และพรรษา มีผลให้ความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาวัดให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่างของอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่ปัจจัยส่วนบุคคลของพระภิกษุ ได้แก่ สถานะ วุฒิการศึกษา

สามัญ และวุฒิการศึกษานักธรรม มีผลให้ความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาวัดให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่างของอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน

4.3 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการพัฒนาวัดให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่างของอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี พบว่า ปัญหา อุปสรรค ได้แก่ พระภิกษุผู้บวชใหม่บางรูปไม่มีความรู้ทางธรรม บางวัดมีต้นไม้ยืนต้นน้อย บางวัดขาดเงินสนับสนุนการก่อสร้าง พระภิกษุบางรูปไม่ทำความสะอาดบริเวณวัด บางวัดก่อสร้างเสนาสนะไม่เป็นสัดส่วน บางวัดไม่รักษาความสะอาดของห้องน้ำห้องสุขา บางวัดปล่อยให้ชาวบ้านรุกล้ำเข้ามาในที่ดินของวัด บางวัดปิดแสงไฟฟ้าบริเวณหน้าวัดในเวลากลางคืน บางวัดเน้นการจำหน่ายวัตถุมงคล และบางวัดทำงานเพียงลำพัง ส่วนข้อเสนอแนะ ได้แก่ พระสงฆ์ผู้บวชใหม่ควรพัฒนาตนเองให้มีความรู้ทางธรรม วัดควรเน้นการปลูกต้นไม้ยืนต้นเพื่อให้ร่มเงา วัดควรวางแผนการก่อสร้างโดยคำนึงถึงความเสี่ยงทางเศรษฐกิจ วัดควรกำหนดภาระรับผิดชอบในการรักษาความสะอาดแก่พระภิกษุในสังกัดอย่างชัดเจน วัดควรกำหนดแผนผังให้เป็นสัดส่วน วัดควรให้ความสำคัญกับความสะอาดของห้องสุขา วัดควรจัดทำรั้วถาวร วัดควรติดตั้งหลอดไฟให้แสงสว่างบริเวณหน้าวัด วัดควรเน้นการสร้างศรัทธาแก่ประชาชนด้วยการให้ธรรมะสำหรับการดำเนินชีวิต วัดควรส่งเสริมให้ครูในโรงเรียนได้เรียนและสอบธรรมศึกษา และวัดควรร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชนในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ โดยมุ่งประโยชน์ของชุมชน

5. อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนาวัดให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่างของอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นว่า วัดในอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี มีศักยภาพในการพัฒนาไปสู่การเป็นวัดพัฒนาตัวอย่างตามเกณฑ์ที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้ร่วมกับเจ้าคณะจังหวัด และผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด คัดเลือกวัดที่มีความพร้อมและเหมาะสมในด้านความสะอาด ร่มรื่น สวยงาม และจัดกิจกรรมที่เอื้อประโยชน์ต่อชุมชน เพื่อประกาศให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง ทั้งนี้ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการสนองงานคณะสงฆ์ และรัฐได้มีนโยบายในการอุปถัมภ์ ค้ำครอง และทำนุบำรุงศาสนา ส่งเสริมการป้องกันคุ้มครองและกลไกที่รับผิดชอบด้านศาสนา เพื่อให้การบริการจัดการ ส่งเสริมทำนุบำรุงศาสนา มีความเป็นเอกภาพและประสิทธิภาพ รวมทั้งส่งเสริมความเข้าใจอันดีและสมานฉันท์ระหว่างศาสนิกชนของทุกศาสนาเพื่อนำหลักธรรมของศาสนาไปใช้ในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนใช้หลักธรรมในการดำรงชีวิตมากขึ้น ดังนั้น จึงมุ่งส่งเสริมให้วัดได้รับการพัฒนาทั้งในด้านการบูรณปฏิสังขรณ์ให้มีความมั่นคงแข็งแรง ปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ เพื่อสามารถใช้ประโยชน์ในการดำเนินกิจกรรมได้อย่างสมบูรณ์แบบให้วัดมีสภาพสะอาด สงบ และสว่าง สร้างความสุขทางด้านจิตใจให้กับประชาชน โดยสอดคล้อง

กับภารกิจของคณะสงฆ์ ทั้งนี้ จึงได้มีการระดมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ทั้งในส่วนของ ชุมชนรอบวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนราชการและสถานศึกษาต่าง ๆ ในพื้นที่ที่ตั้งวัด นั้น ๆ เพื่อร่วมกันปรับปรุงวัดมีสภาพความเป็นศูนย์กลางชุมชนอย่างยั่งยืน ดังกล่าวนี้นี้ สอดคล้องกับที่ พระครูโสภณกิจวิบูล (สุรพล สุรพล) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการ สิ่งแวดล้อมของวัดพัฒนาตัวอย่างในจังหวัดนครปฐม” จากผลการวิจัยพบว่า บทบาทที่สำคัญ ของพระสงฆ์คือการสืบทอดพระพุทธศาสนา มีหน้าที่อบรมสั่งสอนประชาชน โดยใช้หลักธรรม ทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ให้เข้ากับวิถีการดำเนินชีวิต ดังจะ เห็นได้จากการพัฒนาความ เจริญต่าง ๆ ของท้องถิ่น มักจะมีพระสงฆ์เป็นแกนนำ เพราะวิถีชีวิตของพระสงฆ์มีความเป็นอยู่ เรียบง่าย สามารถปรับตัวให้เข้ากับธรรมชาติและอยู่กับธรรมชาติได้อย่างกลมกลืนเป็นอย่างดี โดยเจ้าอาวาสใช้วิธีการบริหารจัดการตามประสบการณ์ที่ได้ประสบมา คือ การดูแล ซ่อมแซม รักษาสิ่งที่มีอยู่ให้คงสภาพที่จะใช้งานได้ หรือสร้างใหม่เพื่อทดแทนของเก่าที่หมดสภาพไปตาม กาลเวลา แต่ยังคงไว้ซึ่งรูปแบบและสถาปัตยกรรมที่มีอยู่เก่าก่อน หรืออาจเป็นแบบไทยประยุกต์ เพื่อเป็นการอนุรักษ์รักษาขนบธรรมเนียมประเพณีที่มีคุณค่า เพื่อเป็นมรดกสู่ชนรุ่นหลัง (พระครู โสภณกิจวิบูล (สุรพล สุรพล), 2556: ก-ข) และผลการวิจัยดังกล่าวนี้ ยังสอดคล้องกับที่ พระ ครุניתศน์วรรธม ปสาโท ได้ทำการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาวัดด้วยกิจกรรม 5ส ของวัดท่า ชูต อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์” จากผลการวิจัยพบว่า ผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวม ทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านสะอาด ด้านสะดวก ด้านสะอาด ด้านสุขลักษณะ ด้านสร้างนิสัย มีปัญหา อุปสรรคในระดับน้อยทุกด้าน และรูปแบบการพัฒนาวัดด้วยกิจกรรม 5ส ของวัดท่าชูต มีขั้นตอน ดังนี้คือ การวางแผนการบริหารงาน ปฏิบัติตามแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ติดตามประเมินผล การบริหารงานตามแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม นำผลการประเมิน/ไปใช้ในการปรับปรุงการ บริหารงานและวางแผนต่อไป (พระครูניתศน์วรรธม ปสาโท, 2556: ก-ข) และผลการวิจัย ดังกล่าวนี้นี้ ยังสอดคล้องกับที่ วรพงษ์ แสนเมือง ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหาการดำเนินงานของวัดพัฒนาตัวอย่างในเขตการศึกษา 11” จากผลการวิจัยพบว่า สภาพการดำเนินงานของวัดพัฒนาตัวอย่าง ในเขตการศึกษา 11 มีสภาพการดำเนินงาน อยู่ใน ระดับมาก เสนาสนะ ถาวรวัตถุ มีความมั่นคง สวยงาม แข็งแรง และแสงสว่างไฟฟ้าพอเพียง น้ำ ต็ม น้ำใช้ สะอาดพอเพียงมากที่สุด และมีป้ายบอกชื่อต้นไม้ครบทุกชนิดน้อยที่สุด วัดพัฒนา ตัวอย่างได้กำหนดให้พระภิกษุสามเณรทำวัตรเช้า เย็นอย่างสม่ำเสมอ และมีการประชุมอบรม ศิษย์วัดสม่ำเสมอ การจัดและดูแลศาสนสมบัติมีการใช้จ่ายเงินเป็นไปตามวัตถุประสงค์มากที่สุด และไวยาวัจกร กรรมการวัด ได้เข้ารับการอบรมทุกปี มีการส่งเสริมการเรียนพระธรรมวินัย พระภิกษุ สามเณร และจัดให้มีเจ้าหน้าที่ดูแลห้องสมุดและที่อ่านหนังสือ พร้อมทั้งให้การ ส่งเคราะห์ด้านสาธารณูปโภคแก่ประชาชน เช่น การให้ยืมของใช้เมื่อคราวจำเป็นมากที่สุด และ บริการด้านการให้นาแนะนำเกี่ยวกับข้อมูลกฎหมายแก่ประชาชน เป็นต้น (วรพงษ์ แสนเมือง, 2546: ฉ) และผลการวิจัยดังกล่าวนี้ ยังสอดคล้องกับที่ พรเพ็ญ ชัยคาริยะสกุล ได้ทำการวิจัย

เรื่อง “การดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานวัดในพุทธศาสนา: ศึกษาเฉพาะกรณีวัดพึงพลานชัย อำเภอมือง จังหวัดร้อยเอ็ด” จากผลการวิจัยพบว่า วัดพึงพลานชัยอำเภอมือง จังหวัดร้อยเอ็ด เสนาสนะและถาวรวัตถุมั่นคง ทางวัดได้ดำเนินการปฏิบัติด้วยความวิริยะอุตสาหะ มีกุฏิวิหาร เสนาสนะ ตลอดจนสิ่งปลูกสร้างภายในที่มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย มีบริเวณวัดสะอาด สวยงาม มั่นคงแข็งแรงดี ทั้งนี้ ทางวัดได้ยึดเกณฑ์ดำเนินการตามเกณฑ์มาตรฐานวัดพัฒนาตัวอย่าง คือ การจัดทำทะเบียนนอสังหาริมทรัพย์ ทะเบียนครุภัณฑ์ จัดเก็บดูแลรักษาหนังสือสำคัญเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ที่ดินของวัด (พรเพ็ญ ชัยคาริยะสกุล, 2543: ฉ)

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. พระสงฆ์ผู้บวชใหม่ควรพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถในทางธรรม
2. วัดควรเน้นการปลูกต้นไม้ยืนต้นเพื่อให้ร่มเงาแก่คนและสัตว์
3. วัดควรวางแผนการก่อสร้างโดยคำนึงถึงความเสี่ยงทางเศรษฐกิจ
4. วัดควรกำหนดภาระรับผิดชอบในการรักษาความสะอาดแก่พระภิกษุในสังกัดโดยให้แบ่งพื้นที่รับผิดชอบอย่างชัดเจน
5. วัดควรกำหนดแบบแปลนหรือแผนผังเสนาสนะให้เป็นสัดส่วน
6. วัดควรให้ความสำคัญกับความสะอาดและสุขอนามัยของห้องสุขา
7. วัดควรจัดทำรั้วถาวรเพื่อป้องกันการรुकล้ำที่ดินของวัด
8. วัดควรติดตั้งหลอดไฟหรือให้แสงสว่างบริเวณหน้าวัดในเวลากลางคืน
9. วัดควรเน้นการสร้างศรัทธาแก่ประชาชนด้วยการให้ธรรมะสำหรับการดำเนินชีวิต
10. วัดควรส่งเสริมให้ครูในโรงเรียนต่างๆ ได้เรียนและสอบธรรมศึกษา
11. วัดควรร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชนในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ โดยมุ่งประโยชน์ของชุมชนเป็นที่ตั้ง

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาวัดตามหลักสุขภาวะแนวพุทธ
2. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาวัดโดยใช้นวัตกรรมการจัดการในยุคไทยแลนด์ 4.0
3. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการส่งเสริมกิจกรรมทางศาสนาของวัดพัฒนาตัวอย่าง

บรรณานุกรม

(1) หนังสือ

- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์ จำกัด (มหาชน).
- กรมการศาสนา. (2543). **คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติ กฎ ระเบียบ และคำสั่งของคณะสงฆ์**. กรุงเทพมหานคร: กองแผนงาน กรมการศาสนา.
- พระวิสุทธิภัทรธาดา (ประสิทธิ์ พรหมรสี). (2547). **พระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎหมายเถรสมาคม**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานเลขาธิการมหาเถรสมาคม. (2542). **คู่มือพระสังฆาธิการและพระวิทยากร**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, 2542.
- พระราชวิสุทธิเวที (เที่ยง อคฺคธมฺโม). (2546). **พระสงฆ์กับงานพัฒนาพระศาสนาและสังคม**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2553). **วัดพัฒนา'52**. กรุงเทพมหานคร: กองพุทธศาสนสถาน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สำนักงานเจ้าคณะอำเภอบ้านโป่ง. (2561). **สถิติภิกษุ สามเณร และศิษย์วัด อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี ภาค 15 พุทธศักราช 2561**. ราชบุรี: สำนักงานเจ้าคณะอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

(2) วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์

- พระครูโสภณกิจวิบูล (สุรพล สุรพล). (2556). “การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของวัดพัฒนาตัวอย่างในจังหวัดนครปฐม”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูนิทัศน์นวัตรธรรม ปสาโท. (2550). “รูปแบบการพัฒนาวัดด้วยกิจกรรม 5ส ของวัดท่าซุด อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์การพัฒนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- พรเพ็ญ ชัยคาริยะสกุล. (2543). “การดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานวัดในพุทธศาสนา: ศึกษาเฉพาะกรณีวัดพึงพลานชัย อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด”. **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสารคาม.
- วรพงษ์ แสนเมือง. (2546). “การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานของวัดพัฒนาตัวอย่างในเขตการศึกษา 11”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

(3) บทความ

- จู่ไรรัตน์ มีศิริ. (2552). “หน้าต่างศาสนา”. **ข่าวสดรายวัน**. ปีที่ 19 ฉบับที่ 6933 (22 พฤศจิกายน 2552): 8.

การอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง
อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี
CONSERVATION OF LOCAL COMMUNITY CULTURE ACCORDING TO THE
BUDDHISM OF LAO VIEENG COMMUNITY IN PHOTHARAM DISTRICT
RATCHABURI PROVINCE

พระพิรุณหวิทย์ ยสวฑฒโฒ (พรมมาลี)* พระครูสังฆรักษ์ทรงพรธณ ชยทตโต**
พระปิฎกโกศล***

Phra Piroonwit Yasawatdhano (Phommalee),
Phrakhrusangharak Songphan Jayadatto, Phra Pidokguson

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี (2) เปรียบเทียบการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล (3) ศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยใช้ระเบียบการวิจัยแบบผสมผสานวิธี การวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลจากผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 396 คน วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติ คือ การทดสอบค่าที และค่าเอฟ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด และการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูล จำนวน 13 รูป/คน โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า

1. การอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการศึกษาคัมภีร์และวิจัย อยู่ในระดับมาก

---

*Master of Arts Program in Buddhist Management, Ratchaburi Sangha College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

**Ratchaburi Sangha College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

*** Ratchaburi Sangha College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการส่งเสริมแลกเปลี่ยน ศิลปวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98

2. ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการอนุรักษ์ วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีพื้นที่อยู่อาศัยต่างกัน มีความเห็นต่อการอนุรักษ์ วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเพศอายุ และอาชีพ ต่างกัน มีความเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของ ชุมชนลาวเวียงอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรีไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. ข้อเสนอแนะแนวทางการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนว พระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี พบว่า หน่วยงานรัฐควรจัด งบประมาณสนับสนุนให้เพียงพอ ควรจัดกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับความสำคัญของการอนุรักษ์ วัฒนธรรมชุมชนอย่างทั่วถึง และควรจัดกิจกรรมให้เสนอความคิดเห็นในการอนุรักษ์วัฒนธรรม ชุมชน

คำสำคัญ: การอนุรักษ์, วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนา ชุมชนลาวเวียง

ABSTRACT

This research has 3 objectives: (1) to study the conservation of local community culture in accordance with Buddhism in the Lao Wiang community, Photharam District Ratchaburi Province(2) to compare the conservation of local community culture in accordance with the Buddhism principles of the Lao Wiang community, Photharam District Ratchaburi Province Classified by personal factors (3) to study the problems, obstacles and suggestions for conservation of local community culture in accordance with the Buddhism principles of Lao Wiang community, Photharam District Ratchaburi Province by using mixed methods research, which is mainly quantitative research from the sample group, 396 respondents analyzed data obtained by looking at percentages (mean), mean (Mean), standard deviation (test), testing hypotheses using statistics. Is a t-test in the case of two initial variables and F-test with one-way analysis of variance (One Way ANOVA) In the case of three or more initial variables when it was found that there were differences, the differences were compared by the Least Significant Different (LSD) and qualitative research by In-depth Interview

with 13 Key Informants, using content analysis techniques to help clarify the results.

The finding of the research were as follow

1. Conservation of local community culture accordance with Buddhism in Lao Wiang community, Photharam district Ratchaburi province is in a high level. With an average of 4.06 when considering each aspect, it was found that the highest mean value was the aspect 1, education and research. Was high level with an average of 4.20, the lowest was the, aspect 4, promotion, exchange of arts and culture with an average of 3.98

2. The comparison of the opinions of the respondents towards the conservation of local community culture in accordance with the Buddhism principles of the Lao Wiang community, Photharam district ,Ratchaburi province found that respondents with different living areas There are opinions on the conservation of local community culture in accordance with the Buddhism principles of Lao Wiang community, Photharam district. Ratchaburi province is different Therefore, it accepted the hypothesis The respondents with different gender, age and occupation had different opinions on the conservation of local community culture according to the Buddhism principles of Lao Wiang community, Photharam district ,Ratchaburi province is no different. Therefore, rejecting the hypothesis set

3. Suggestions for the conservation of local community culture accordance with the Buddhism of Lao Wiang community, Photharam district Ratchaburi Province Found that government agencies should provide sufficient support budget should organize activities to educate the importance of community culture conservation thoroughly and should organize activities to offer opinions on community culture conservation

Keywords: Conservation, Local Community Culture in accordance with Buddhism, Lao Wiang community

1. บทนำ

ประเทศไทยมีวัฒนธรรมที่มีความเจริญรุ่งเรืองเป็นแบบแผน และเป็นเอกลักษณ์ของชาติซึ่งประกอบด้วย ศาสนา ภาษา วรรณกรรม ศิลปกรรม หัตถกรรม นาฏศิลป์ ดนตรี ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ที่เป็นแบบอย่างอันดีงาม และเป็นมรดกตกทอดจาก

อดีตมาจวบจนปัจจุบัน และวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีประจำชาติ เป็นเสมือนหนึ่งโครงสร้างหลักที่ยึดเหนี่ยวความเป็นชาติเป็นเครื่องมือในการควบคุมสังคม สร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อย และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันภายในชาติ เพราะวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่แสดงถึงความเจริญของมนุษย์พื้นฐานของวัฒนธรรมที่สามารถสืบต่อกันมาเป็นเวลานานหลายชั่วอายุคนนั้น นอกจากจะแสดงถึงความเจริญด้านจิตใจของชนในชาติแล้ว ยังเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็ง และความสามัคคีในการรักษาเอกลักษณ์ของชาติไว้ได้

ปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และภาคอุตสาหกรรมต่าง ๆ มีการเจริญเติบโตมากยิ่งขึ้น จนสามารถเรียกได้ว่าโลกไร้พรมแดนวัฒนธรรมต่างชาติจึงได้หลั่งไหลเข้ามา และมีบทบาทต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนเพิ่มมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นแนวความคิด หรือวิถีชีวิตความเป็นอยู่ จนส่งผลกระทบต่อเยาวชนไทยที่รับเอาวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เกิดการทำลายพื้นฐานภูมิปัญญาดั้งเดิมของบรรพบุรุษของชาติ ได้สร้างไว้ทำให้ความเชื่อ และการดำเนินชีวิตตามวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมของมนุษย์มีการเปลี่ยนแปลงไปมาก อาจจะถูกกล่าวได้ว่าวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ไม่เคยหยุดนิ่ง หากแต่มีการเปลี่ยนแปลง และเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวขึ้นวัฒนธรรม และประเพณีที่เคยปฏิบัติดั้งเดิมก็จะเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย ด้วยเหตุว่าวัฒนธรรมเป็นผลผลิตของมนุษย์ในสังคม แต่ละสังคมจะมีวัฒนธรรมทั้งที่เหมือนกัน และแตกต่างกันทำให้มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ไม่มีวัฒนธรรมใดดีที่สุด และเลวที่สุดเพราะวัฒนธรรมของสังคมหนึ่งจะมีความเหมาะสมกับสังคมหนึ่งเท่านั้น ทั้งนี้เพราะวัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิตหรือการดำเนินชีวิตของมนุษย์ มนุษย์มีความคิด และพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหวโดยตลอด วัฒนธรรมจึงไม่มีการหยุดนิ่งแม้แต่สังคมปิดที่มีการติดต่อสื่อสารกับสังคมภายนอกน้อยที่สุดเช่นกลุ่มชาติพันธุ์เผ่าต่างๆ ก็ยังมีการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม หากมีการเปลี่ยนแปลงอย่างช้า ๆ ส่วนในสังคมเปิด เช่น สังคมไทยการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรมเป็นไปอย่างรวดเร็ว และรุนแรง ซึ่งบางครั้งกลายเป็นความขัดแย้งระหว่างวัฒนธรรมเก่ากับวัฒนธรรมใหม่ จนกลายเป็นความขัดแย้งทางสังคม

ชาวลาวเวียงหรือกลุ่มชนชาวลาวที่อยู่ในจังหวัดราชบุรี คือ ชนชาติลาวกลุ่มหนึ่งที่มีเชื้อสายลาวจากเวียงจันทน์ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งถูกกวาดต้อนเข้ามาในประเทศไทยประมาณ 200 ปีมาแล้ว วัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นบ้านลาวเวียง ที่สำคัญ คือ ประเพณีการแต่งงานของชาวลาวเวียง วันสาทรลาวเวียง ประเพณีได้ดอกไม้ เป็นต้นสวนประเพณีที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับทางพระพุทธศาสนา คือ ประเพณีได้ดอกไม้ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ทุกวันนี้ชาวลาวเวียงที่เป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่ลืมความเป็นคนลาวเวียงในเรื่องภาษา วัฒนธรรมการแต่งกาย ทิ้งไว้เพียงแต่คนรุ่นปู่ รุ่นย่าต้องคอยเป็นเสมือนนาฬิกาที่คอยปลุกจิตสำนึกคอยเตือน การอนุรักษ์วัฒนธรรม เริ่มต้นง่าย ๆ โดยการปลูกฝังถ่ายทอดข้อมูลให้กับเยาวชนคนรุ่นใหม่ มีการรณรงค์ให้มีการแต่งกายชุดประจำถิ่นอย่างน้อยสัปดาห์ละหนึ่งวัน

เพื่อให้คนลาวเวียงได้มีโอกาสชื่นชมและย้อนอดีตของตนเองและมีการบรรจุหลักสูตรวัฒนธรรมลาวเวียงให้เป็นหลักสูตรท้องถิ่น

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ประกอบกับที่ผู้วิจัยมีสังกัดพื้นที่อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี จึงมีความสนใจศึกษาเรื่อง “การอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี” ของลาวเวียง

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

2.2 เพื่อเปรียบเทียบการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

2.3 เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed-Methods Research) กำหนดขอบเขตเนื้อหาใน 6 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการศึกษาค้นคว้าและวิจัย (2) ด้านการส่งเสริมให้ชนทุกหมู่เหล่าเห็นคุณค่า (3) ด้านการขยายขอบเขตการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรม (4) ด้านการส่งเสริมแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม (5) ด้านการสร้างทัศนคติความรู้และความเข้าใจ (6) ด้านการจัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศทางวัฒนธรรม

3.2 ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร ได้แก่ ประชาชนชาวลาวเวียงอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี จำนวน 377,365 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้ทำการสุ่มมาจากประชากร โดยหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากการใช้สูตรคำนวณของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) (สุวริย์ ศิริโกคาภิรมย์, 2546: 129-130). ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 396 คน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยก การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 13 รูป/คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check List) แบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) แบบปลายเปิด

(Open Ended Question) และแบบสัมภาษณ์ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview)

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมดด้วยตนเอง โดยนำหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ไปเสนอเพื่อขอความอนุเคราะห์ และสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้สมบูรณ์ทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 100

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที ค่าเอฟ วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด และในส่วนของ การวิจัยเชิงคุณภาพมีการวิเคราะห์เอกสาร และวิเคราะห์ผลการสัมภาษณ์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 การอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการศึกษาค้นคว้าและวิจัย อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการส่งเสริมแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98

4.2 ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีพื้นที่อยู่อาศัยต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเพศอายุและอาชีพ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรีไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

4.3 ข้อเสนอแนะแนวทางการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี พบว่า หน่วยงานรัฐควรจัดงบประมาณสนับสนุนให้เพียงพอ ควรจัดกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับความสำคัญของการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนอย่างทั่วถึง และควรจัดกิจกรรมให้เสนอความคิดเห็นในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชน

5. อภิปรายผลการวิจัย

การอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้านเรียงลำดับดังนี้ ด้านการศึกษาค้นคว้าและวิจัย ด้านการส่งเสริมให้ชนทุกหมู่เหล่าเห็นคุณค่า ด้านการจัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศทางวัฒนธรรม ด้านการขยายขอบเขตการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรม ด้านการสร้างทัศนคติความรู้และความเข้าใจ และด้านการส่งเสริมแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม ซึ่งให้เห็นว่า การจัดชุมชนได้ศึกษาคุณค่ามรดกของวัฒนธรรมท้องถิ่นให้มีความภูมิใจในวัฒนธรรม มีการจัดการศึกษาเป็นหลักสูตรแก่เยาวชนให้รู้จักคุณค่าและความสำคัญของวัฒนธรรมท้องถิ่น ส่งเสริมให้เยาวชนได้ศึกษาค้นคว้าความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของชุมชนและการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับวัฒนธรรมเพื่อปลูกฝังให้รักมรดกวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่ชุมชนทำให้เห็นว่าการศึกษาค้นคว้ามีความสำคัญกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมเพราะเป็นช่องทางในการศึกษาเรียนรู้และนำมาซึ่งการสืบทอดของชนรุ่นหลัง ซึ่งสอดคล้องกับสุชาติ เปี่ยมกิจ ได้แสดงความคิดเห็นว่า ศิลปวัฒนธรรมทำให้เด็กได้เรียนรู้ถึงความสวยงามที่สะท้อนมาจากวัฒนธรรม และเข้าใจถึงความเป็นมนุษย์ปุถุชนที่ต้องการจะสืบเสาะค้นหาความจริง และสันติภาพ และจากรายงานของโรงเรียนต่างประเทศ พบว่า หลายโรงเรียนประสบความสำเร็จในการใช้ศิลปวัฒนธรรมในการช่วยส่งเสริมความเข้าใจซึ่งกันและกัน และความเข้าใจในชนชาติอื่นของเด็กๆ มีเพิ่มมากขึ้น และบางที่แผนการเรียนเรื่องวัฒนธรรมนี้อาจจะเป็นตัวแบบสำหรับโรงเรียนในประเทศสหรัฐอเมริกาได้ ส่วนความสำคัญในระดับนานาชาตินั้นโลกของเราประกอบขึ้นด้วยสังคมหลายสังคมรวมกัน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่เราจะต้องศึกษาและทำความเข้าใจวัฒนธรรมของสังคมอื่น เพื่อให้เราได้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เพราะวัฒนธรรมสามารถเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างวัฒนธรรมได้ (สุชาติ เปี่ยมกิจ, 2541: 11) และสอดคล้องกับที่ ยูวัฒน์ วุฒิเมธี ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่าหมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่มการพิจารณาตัดสินใจการร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆอันมีผลกระทบต่อประชาชนเองและยอมรับปรัชญาการพัฒนาชุมชนว่ามนุษย์ทุกคนต่างมีความปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นอย่างมีความสุขได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมและเป็นที่ยอมรับของผู้อื่นพร้อมที่อุทิศตนเพื่อกิจกรรมของชุมชนขณะเดียวกันต้องยอมรับว่ามนุษย์สามารถพัฒนาได้หากมีโอกาสและได้รับการชี้แนะที่ถูกต้อง (ยูวัฒน์ วุฒิเมธี, 2526: 32) และสอดคล้องกับ วรพล พรหมมิกบุตร กล่าวว่า ความสามารถในการสืบสานถ่ายทอดวัฒนธรรมในสังคมหนึ่งๆ ขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพในการเผยแพร่ข่าวสารอย่างถูกต้องแม่นยำ และต่อเนื่องประสิทธิภาพในการเผยแพร่ข่าวสารด้านเทคโนโลยี ปากเปล่า ขึ้นอยู่กับความสามารถของบุคคลที่เกี่ยวข้องในการจํารายละเอียดของข่าวสาร (วรพล พรหมมิกบุตร, 2534: 24)

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

ควรจัดงบประมาณสนับสนุนให้เพียงพอควรจัดกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับความสำคัญของการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนอย่างทั่วถึงควรจัดกิจกรรมให้เสนอความคิดเห็นในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชน

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

ความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาโดยจำแนกตามพื้นที่อยู่อาศัย

บรรณานุกรม

(1) หนังสือ

กระทรวงวัฒนธรรม. (2556). คู่มือการดำเนินงานโครงการภายใต้ยุทธศาสตร์ประเทศของกระทรวงวัฒนธรรม: โครงการรากวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม.

วิรัตน์ ตั้งคุณวิทย์. (2554). การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดดูเคชั่น.

สำนักงานเจ้าคณะอำเภอโพธาราม. (2560). สถิติภิกษุ สามเณร และศิษย์วัด. ราชบุรี : สำนักงานเจ้าคณะอำเภอโพธาราม.

สุชาติ เปี่ยมกิจ. (2541). ศิลปะทางวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: ชัคเชสมิเดีย.

สุรพงษ์วรพันธ์. (2554). ความขัดแย้งทางวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: เจ.ซี. พรินติ้ง.

เสาวภา ไพทยวัฒน์. (2538). พื้นฐานวัฒนธรรมไทย: แนวทางอนุรักษ์และการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.

(2) วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์

ชัชฎุชา ปานศิริ. (2552). “การมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: กรณีศึกษาเขตเทศบาลเมือง จังหวัดเพชรบุรี”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

นิลรัตน์ กลิ่นจันทร์ และคณะ. (2550). “ศึกษาศาสนสถานที่สำคัญต่อการอนุรักษ์การท่องเที่ยวของวัดในกรุงเทพมหานคร”. รายงานการวิจัย. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พงศ์ศักดิ์ ชาลีเขียว. (2550). “การอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยพวน: ศึกษาเฉพาะกรณีไทยพวนบ้านมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี”. รายงานการศึกษาอิสระปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต. วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

พระครูใบฎีกาบัวฮองกิตติธมโม จำนำงศักดิ์. (2544). “บทบาทของพระสงฆ์กับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน: ศึกษากรณีอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น”. รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาไทยศึกษา กลุ่มมนุษยศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในอำเภอบางพลี
จังหวัดสมุทรปราการ
Buddhist Tourism Management of Temples Bangphli District, Samut
Prakarn Province

พระมุณินทร์ มุนินทร (ก่องจันทรดี)*¹พระมหาภคฤกษ์ กิตติโสภณ** ประเสริฐ ธิลา***
Phra Munin Munindaro (Kongchandee), Phramahakrissada Kittisobhano
Praseart Thilao

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อศึกษาการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ 2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะที่มีต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) การวิจัยเชิงปริมาณดำเนินการวิจัยเชิงสำรวจ โดยการแจกแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 384 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของ LSD. และดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 8 รูป/คน โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา ซึ่งผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.15) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่าการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ อยู่ในระดับมากทุกด้าน ดังนี้ ด้านการอำนวยความสะดวก ($\bar{X}$ =4.32) ด้านการวางแผน ($\bar{X}$ =4.25) ด้านบุคลากร ($\bar{X}$ =4.03) ด้านการจัดองค์กร ($\bar{X}$ =4.03) และด้านการกำกับดูแล ($\bar{X}$ =4.03) ตามลำดับ

* หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ) ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมมหาวิทาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

** ภาควิชาภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคม มหาวิทาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

*** ภาควิชาภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคม มหาวิทาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

2. ผลการเปรียบเทียบ พบว่า พุทธศาสนิกชนที่มีเพศ อายุ วุฒิการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า **ด้านการวางแผน** พบปัญหาและอุปสรรค คือ การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวไม่ต่อเนื่อง โดยมีข้อเสนอแนะให้ มีการวางแผนการทำงานอย่างต่อเนื่องตลอดปี **ด้านการจัดองค์กร** พบปัญหาและอุปสรรค คือ มีแผนผังแสดงเส้นทางบางจุด โดยมีข้อเสนอแนะว่าควรมีการบริหารจัดการองค์กรการท่องเที่ยวเพื่อรองรับการท่องเที่ยวในแต่ละฤดูกาล **ด้านบุคลากร** พบปัญหาและอุปสรรค คือ บุคลากรบางท่านขาดความรู้ความเข้าใจ และบุคลากรที่มีความรู้เฉพาะด้าน โดยเสนอแนะให้ เจ้าหน้าที่ควรมีความรู้เพื่อการให้คำแนะนำที่ถูกต้อง **ด้านการอำนวยความสะดวก** พบปัญหาและอุปสรรค คือ ไม่ค่อยมีรถในการเดินทางตลอดการเดินทางเหมือนการทำบุญ 9 วัด ขาดนักประชาสัมพันธ์มีอาชีพด้านศาสนา โดยเสนอแนะว่าควรมีผู้ประสานงานและเจ้าหน้าที่คอยให้คำแนะนำ **ด้านการกำกับดูแล** พบปัญหาและอุปสรรค คือ การแบ่งหน้าที่ระหว่างเทศบาลและวัด ยังแยกกันไม่ออก โดยมีข้อเสนอแนะว่า ควรมอบหมายผู้กำกับดูแลและมีการประเมินอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อนำผลนี้ไปพัฒนาหรือปรับปรุงแก้ไขต่อไป

คำสำคัญ: การบริหาร การท่องเที่ยวเชิงพุทธ

Abstract

The objective of research paper were: 1. to study Buddhist tourism management of temples in Bangphli District, Samut Prakarn Province. 2. To compare the opinions of the people to Buddhist tourism management of temples in Bangphli district, Samut Prakarn Province, Classified by personal data. And 3. to study the problems, obstacles and suggestions for Buddhist tourism management of temples in Bangphli District, Samut Prakarn Province.

It was the mixed method research that quantitative research use the survey research with questionnaires that had the sample group was 364 people. The statistics were use for the data analysis through frequency, percentage, mean, standard deviation (SD.), F-test, One-Way ANOVA analysis of variance and least But the qualitative research was in-depth interviews from the 8 keys informants. by descriptive content analysis techniques.

The findings of research were as follows:

1. The Buddhist had the opinions to Buddhist tourism management of temples in Bangphli district, Samutprakan province in overall, found that

Buddhist tourism management of temples in Bangphli district, Samutprakan province was at the high level by making the sequent from the highest to lowest aspects as follows : the directing aspect, planning aspect, personnel aspect, organizing aspect and controlling aspect respectively.

2. The Comparison of Buddhists had the difference of sex, age, education qualification, career and income, had the opinions to Buddhist tourism management of temples in Bangphli district, Samutprakan province indifferently. It rejected the research hypothesis.

3. The suggestions about problems, obstacles and suggestions for the Buddhist tourism management of temples in Bangphli district, Samutprakan province as following the problems and obstacles are the no public relations of tourism all years including tourism place map, personnel lack of special knowledge, no transport facility, lack of professional public creationists on religion. The suggestions are as follows; should train to have the knowledge for the tourist guide for giving the proper knowledge to the pilgrims, have the cooperative appointment and officers for giving the information, share the responsibility and every monk should have the participation, should assign the authority to look after and have the evaluation.

Keywords: Management, Buddhist tourism

1. บทนำ

ปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงพุทธ เป็นการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมมากขึ้น มีนักท่องเที่ยวจำนวนมากนิยมเดินทางไปวัด เพื่อร่วมกิจกรรมทางศาสนา การปฏิบัติธรรมฯ มักใช้ช่วงวันหยุดเทศกาล โดยเฉพาะช่วงเทศกาลวันสำคัญทางศาสนาจะมีการถือศีลปฏิบัติธรรม จากวิถีชีวิตของชาวไทยส่วนใหญ่ผูกพันกับพระพุทธศาสนา วัดมีศาสนสถานทางพุทธศาสนา เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายในรูปแบบ ตลอดจนเป็นศูนย์กลางของชุมชนตามฐานะและบทบาทหน้าที่พึงปฏิบัติของวัด การท่องเที่ยวเชิงพุทธ เป็นการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมมากขึ้น มีนักท่องเที่ยวจำนวนมากนิยมเดินทางไปวัด เพื่อร่วมกิจกรรมทางศาสนา การปฏิบัติธรรมฯ วัดหรือศาสนสถานในปัจจุบันได้กลายเป็นอีกหนึ่งแหล่งท่องเที่ยวที่ผู้คนต่างให้ความสนใจเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ

วิถีชีวิตของชาวไทยส่วนใหญ่ผูกพันกับพระพุทธศาสนา แนวทางสำคัญสำหรับการดำเนินชีวิตเพื่อให้รู้เท่าทันกับกระแสโลกาภิวัตน์คือ การนำเอาวัฒนธรรมมาเป็นครรลองในการดำเนินชีวิตวัดกับชุมชนเป็นสิ่งที่คู่กันมาแต่โบราณกาลวัดเป็นศาสนสถานทางพุทธศาสนา

เพื่อเป็นเส้นทางท่องเที่ยวแสวงบุญที่เป็นต้นแบบ กรมศาสนาในสังกัดกระทรวงวัฒนธรรม มีนโยบายส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนของสังคมทั้งภาครัฐและเอกชน เข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการจัดโครงการท่องเที่ยวแนวศาสนาให้เกิดการพัฒนาและจัดระบบการท่องเที่ยวภายในวัดหรือศาสนสถานมีความเหมาะสมน่าเลื่อมใสศรัทธา และนักท่องเที่ยวมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการบริหารจัดการเส้นทางท่องเที่ยวแสวงบุญ และยังก่อให้เกิดประโยชน์แก่วัดและชุมชน ทางด้านเศรษฐกิจและความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น

2. วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะที่มีต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

3. ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดจากการศึกษาการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ตามหลักการบริหาร POSDC ได้แก่ 1) ด้านการวางแผน (P) 2) ด้านการจัดองค์กร (O) 3) ด้านบุคลากร (S) 4) ด้านการอำนวยความสะดวก (D) และ 5) ด้านการกำกับดูแล (C)

ขอบเขตด้านตัวแปร ตัวแปรต้น ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ **ตัวแปรตาม** ได้แก่ ด้านการวางแผน (P) ด้านการจัดองค์กร (O) ด้านบุคลากร (S) ด้านการอำนวยความสะดวก (D) และ ด้านการกำกับดูแล (C)

ขอบเขตด้านประชากร/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร ได้แก่ พุทธศาสนิกชนที่เดินทางไปท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของวัดในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ เช่น ประเพณีตักบาตรดอกไม้ วัดบางโกลนใน ประเพณีการโยนบัว วัดบางพลีใหญ่ใน

ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 8 รูป/คน

ขอบเขตด้านพื้นที่

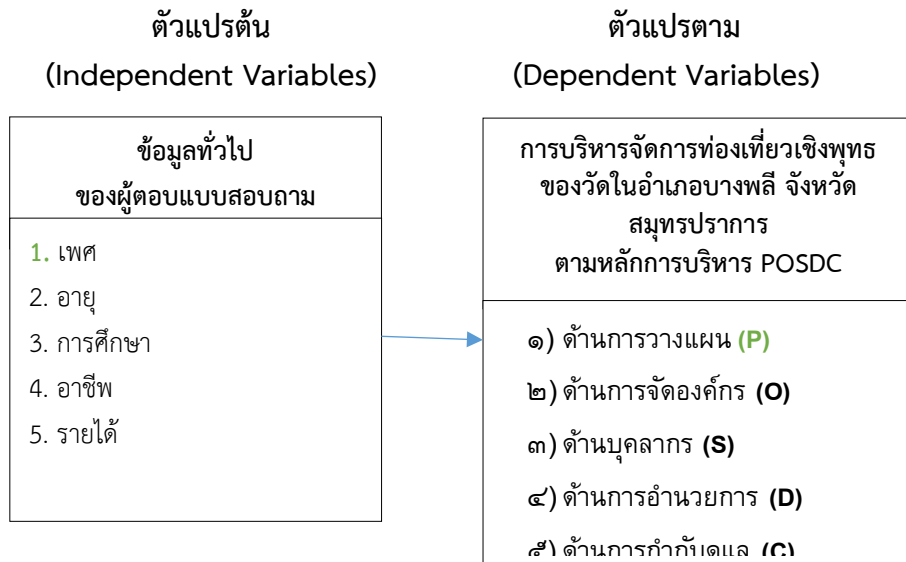
พื้นที่ในการศึกษา ได้แก่ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

4. สมมติฐานการวิจัย

พุทธศาสนิกชนที่มีเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ แตกต่างกัน

6. กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ โดยนำหลักการบริหาร “POSDC” การท่องเที่ยวมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้ O คือ Organizing หมายถึง การจัดองค์กร S คือ Staffing หมายถึง งานบุคลากร D คือ Directing หมายถึง การอำนวยการ C คือ Controlling หมายถึง การกำกับดูแล ดังนี้

7. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) การวิจัยเชิงปริมาณดำเนินการวิจัยเชิงสำรวจ โดยการแจกแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 384 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของ LSD. และดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 8 รูป/คน โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

8. ผลการวิจัย

1. พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 233 คน คิดเป็นร้อยละ 60.7 มีอายุ 20-30 ปี จำนวน 137 คน คิดเป็นร้อยละ 35.7 มีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 179 คน คิดเป็นร้อยละ 46.6 ประกอบอาชีพรับจ้าง/พนักงานบริษัท จำนวน 105 คน คิดเป็นร้อยละ 27.3 มีรายได้ 15,001 – 25,000 บาท จำนวน 195 คน คิดเป็นร้อยละ 50.8

2. ความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ดังนี้ ด้านการอำนวยความสะดวก ด้านการวางแผน ด้านบุคลากร ด้านการจัดองค์กร และด้านการกำกับดูแล ตามลำดับ

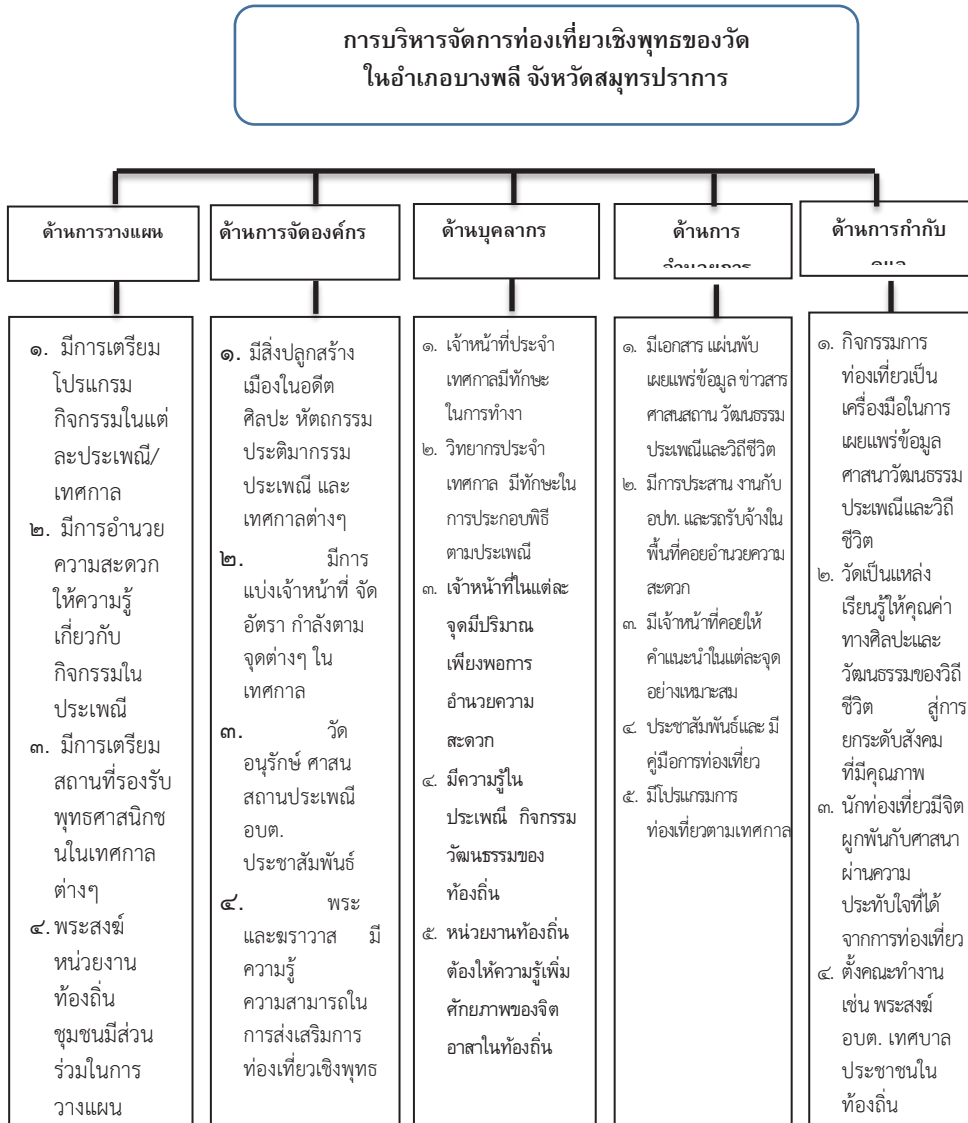
3. ผลการเปรียบเทียบ พบว่า พุทธศาสนิกชนที่มีเพศ อายุ วุฒิการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

4. ปัญหา อุปสรรค พบว่า ปัญหาและอุปสรรค คือ การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวไม่ต่อเนื่องตลอดทั้งปี การแบ่งหน้าที่ระหว่างเทศบาลและวัด ที่หลากหลายในการดูแล มีแผนผังแสดงเส้นทางบางจุด บุคลากรบางท่านขาดความรู้ความเข้าใจและบุคลากรที่มีความรู้เฉพาะด้าน

5. ข้อเสนอแนะต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ควรมีการบริหารจัดการองค์การการท่องเที่ยวเพื่อรองรับการท่องเที่ยวในแต่ละฤดูกาล มีผู้ประสานงานและเจ้าหน้าที่คอยให้คำแนะนำ ให้ความรู้และครอบคลุม มีการวางแผนการทำงานอย่างต่อเนื่องทุกปีควรมอบหมายผู้กำกับดูแลและมีการประเมิน เพื่อนำผลนี้ไปพัฒนาหรือปรับปรุงแก้ไขต่อไป อบรมบุคลากรที่หลากหลายให้มีแนวทางการกำกับดูแลให้เหมือนกัน

จากผลการวิจัยสามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ได้ดังนี้

9. อภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ผู้วิจัยจึงมีประเด็นที่นำมาอภิปราย ได้ดังนี้

1.ด้านการวางแผน

พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็น โดยรวมอยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า วัดในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการมีการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ มีโปรแกรมกิจกรรมในแต่ละประเพณี/เทศกาล มีการอำนวยความสะดวกให้ความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมในประเพณีนั้น

สอดคล้องกับงานวิจัยของ วงศ์ระวิทย์ น้อมนำทรัพย์ ได้วิจัยเรื่อง “แผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาอย่างยั่งยืนในจังหวัดนครปฐม” ผลการวิจัยว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2) **ด้านการจัดองค์กร** พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า วัดจัดพระสงฆ์หมั่นเวียนกันในการทำพิธีต่างๆ ตามเทศกาล โดยแบ่งเจ้าหน้าที่จัดอัตรากำลังตามจุดต่างๆ ในเทศกาล ซึ่งสอดคล้องกับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัชรบด ฤทธิ์เต็ม ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมในวัด” จากผลการสำรวจความพึงพอใจการท่องเที่ยววัดในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจต่อสถานที่ท่องเที่ยวและการจัดการท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก

3) **ด้านบุคลากร** พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า วัดจัดเจ้าหน้าที่ประจำเทศกาลมีทักษะในการทำงาน วิทยากรประจำเทศกาลมีทักษะในการประกอบพิธีตามประเพณี ให้คำแนะนำเกี่ยวกับสิ่งที่มีความรู้แก่พุทธศาสนิกชนได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสมุห์อนุรักษ์ ธีรสกโก (ช่างเมือง) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดสมุทรสาคร” ผลการวิจัย พบว่า ระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดสมุทรสาคร ด้านการพัฒนาศาสนบุคคลหรือบุคลากรในวัด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

4) **ด้านการอำนวยความสะดวก** พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า วัดในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ มีการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธมีเอกสาร แผ่นพับในการเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสารที่ถูกต้องของศาสนา วัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตในภูมิภาคกับสาธารณชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสมุห์อนุรักษ์ ธีรสกโก (ช่างเมือง) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดสมุทรสาคร” ผลการวิจัย พบว่า ระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดสมุทรสาคร ด้านการพัฒนากิจกรรมภายในวัด อยู่ในระดับมาก

5) **ด้านการกำกับดูแล** พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า วัดมีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวแสวงบุญเป็นเครื่องมือในการเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสารที่ถูกต้อง วัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตในภูมิภาคกับสาธารณชน เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสเอาคุณค่าทางศิลปะและวัฒนธรรมอันดีของวิถีชีวิตแบบไทยไปสู่การยกระดับสังคมที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรีดา ไชยา ได้วิจัยเรื่อง “การท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดสกลนคร ประเทศไทย” ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ให้ความสำคัญในระดับค่อนข้างมากต่อทุกปัจจัยความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงพุทธ

จากผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ผู้วิจัยมีประเด็นที่จะนำมาอภิปราย ดังนี้

1) ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน อภิปรายได้ว่า ประชาชนทั้งหญิงและชาย เป็นผู้ที่มีความประสงค์เที่ยวเพื่อแสวงบุญผ่านพุทธศิลปกรรมเหมือนกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระสมุห์อนุรักษ์ ธีรสกุลโก (ช่างเมือง)** ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดสมุทรสาคร” ผลการวิจัย ประชาชน ที่มีเพศที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดสมุทรสาคร ไม่แตกต่างกัน

2) ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน อภิปรายได้ว่า ประชาชนที่มาท่องเที่ยวเชิงพุทธ ต่างก็มีเป้าหมายเดียวกันเพื่อศึกษาพระพุทธศาสนา และศาสนสถาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหาธีรธรรม สิริมงคลโล (มาตรา)** ได้วิจัยเรื่อง “การจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดหนองแวง(พระอารามหลวง) อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น” ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวที่มีอายุและอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดหนองแวง (พระอารามหลวง) อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ไม่แตกต่างกัน

3) ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน อภิปรายได้ว่า วุฒิการศึกษาของนักท่องเที่ยววัฒนธรรม ไม่มีผลต่อการท่องเที่ยวลักษณะนี้ มุ่งหวังเพื่อศึกษาอัตลักษณ์ เอกลักษณ์ที่โดดเด่น และภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ของชุมชนนั้นๆ ตามเทศกาลต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระสินชัย ปริบูรณ์ (ช่างตี)** ได้วิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนางานบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนสถานของวัด ในอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี” ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนางานบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนสถานของวัดในอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี โดยรวมไม่แตกต่างกัน

4) ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน อภิปรายได้ว่า รายได้ไม่ได้เป็นผลกับการท่องเที่ยวเชิงพุทธ เพราะการท่องเที่ยวลักษณะนี้มุ่งทำบุญ ศึกษา ประเพณี และวัฒนธรรมมากกว่าการท่องเที่ยวเพื่อการจับจ่ายใช้สอย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหาธีรธรรม สิริมงคลโล (มาตรา)** ได้วิจัยเรื่อง “การจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดหนองแวง (พระอารามหลวง) อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น” ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดหนองแวง (พระอารามหลวง) อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ไม่แตกต่างกัน

5) ประชาชนที่มีรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน อภิปรายได้ว่า ความคาดหวังของนักท่องเที่ยว โดยวัดควรเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ศาสนา ประวัติศาสตร์ และ วัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นความคาดหวังของนักท่องเที่ยว ศักยภาพขององค์ประกอบการท่องเที่ยว ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระสมุห์อนุรักษ์ ธีรสกโก (ช่างเมือง)** ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนา วัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดสมุทรสาคร” ผลการวิจัย เปรียบเทียบความคิดเห็นของ ประชาชนที่มีต่อการพัฒนาวัดเพื่อการ ท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดสมุทรสาคร โดยภาพรวม ประชาชน ที่มีรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัด สมุทรสาคร แตกต่างกัน

10. ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ” มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

ด้านการวางแผน วัดควรมีเครือข่ายองค์กรต่างๆ เพื่อช่วยในการวางแผน พัฒนาวัด และชุมชนให้มีความเจริญ โดยการสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายในชุมชนให้มาช่วยกันวางแผน

ด้านการจัดองค์กร วัดควรประสานงานขอเจ้าหน้าที่คอยให้คำแนะนำตามการ ต้องการของพุทธศาสนิกชน เพื่อให้มีส่วนร่วมช่วยรักษาวัดและศาสนสมบัติของวัด

ด้านบุคลากร วัดฝึกพระสงฆ์ เณร ให้เป็นเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ให้คำแนะนำ เกี่ยวกับสิ่งที่เป็นความรู้แก่พุทธศาสนิกชน

ด้านการจัดองค์กร พระสงฆ์ควรควรเรียนรู้เพื่อเพิ่มเติมด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยว เชิงพุทธของวัดในอำเภอบางพลี มีส่วนร่วมกับการวางแผนยุทธศาสตร์ เพื่อขอกำลังสนับสนุนจาก ภาครัฐ สนับสนุนกิจกรรมต่างๆ ของคณะสงฆ์

ด้านการกำกับดูแล พระสงฆ์ วัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โรงเรียน ชุมชนต้อง ร่วมกันในการกำกับติดตามเพื่อให้การท่องเที่ยวนุรักษ์ไว้ซึ่งวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

พระสงฆ์ ควรศึกษาการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ เพื่อคงความเป็นเอกลักษณ์วัด และเป็นสถานที่ให้ประชาชน คณะสงฆ์ได้ใช้ประโยชน์ร่วมกัน

พระสงฆ์ เจ้าอาวาสควรบริหารจัดการกับสิ่งปลูกสร้างภายในวัด โดยจัดทำป้ายเพื่อ แนะนำประวัติเรื่องราวภายในวัด ป้ายสำหรับชี้แนะแนวทางการใช้ประโยชน์จากสถานที่เพื่อให้เกิดการดูแลรักษาด้วยกัน

เจ้าอาวาสควรบริหารจัดการให้พระสงฆ์มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาวัดให้อยู่ใน สภาพสามารถรองรับการใช้ประโยชน์ของชุมชน

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาเกี่ยวกับ “คุณลักษณะของเจ้าหน้าที่ประจำการบริหารการท่องเที่ยวเชิงพุทธ”

ควรศึกษาเกี่ยวกับ “การร่วมอนุรักษ์ ภูมิทัศน์ คุณค่าของศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว”

ควรศึกษาเกี่ยวกับ “ขนบธรรมเนียมความเชื่อของชุมชนท้องถิ่นที่เป็นแหล่งเรียนรู้ในชุมชน”

บรรณานุกรม

- ประยูร ธมมจิตโต. **พุทธวิธีในการบริหาร**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2549.
- ปรีดา ไชยา. “การท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดสกลนคร ประเทศไทย”. **บทความงานวิจัย. วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ**. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, Vol 8 (2016): ฉบับพิเศษ ตุลาคม - ธันวาคม 2558: 223.
- พระมหาธัชชกร สิริมงคล (มาตรา). “การจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดหนองแวง (พระอารามหลวง) อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น”. **พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2556.
- พระสมุห์อนุรักษ์ ธีรสกุลโก (ช่างเมือง). “การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดสมุทรสาคร”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยพุทธศักราช, 2554.
- พระสินชัย ปรีบุญโณ (ช่างตี). “แนวทางการพัฒนางานบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนสถานของวัด ในอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี”. **สารนิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยพุทธศักราช, 2560.
- ภัชชรด ฤทธิ์เต็ม. “รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมในวัด”. **พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2556.

วงศ์ระวิทย์ น้อมนำทรัพย์. “แผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาอย่างยั่งยืน
ในจังหวัดนครปฐม”. **ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการจัดการการท่องเที่ยว**. บัณฑิต
วิทยาลัย: มหาวิทยาลัยพะเยา, 2559.

อารีย์ นัยพินิจ และคณะ. “การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของวัดในกลุ่มจังหวัดร้อย
แก่นสารสินธุ์”. **วารสารปัญญาภิวัฒน์** ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนกรกฎาคม-
ธันวาคม 2556: 31.

การบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัด อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี
Management of Religious Property and Temple In Nongkeo District
Saraburi Province

พระธีระยุทธ์ อุชจาร์ (เอมเปีย)* พระอุดมสิทธินายก** พระมหากฤษณา กิตติโสภณ***
Phra teerayooth Uchujaro (Empia),
Phra Udomsiththinayok, Phraamaha Krissada Kittisobhano

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัด อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี 2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นผู้บริหารที่มีต่อการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัด อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัด อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี

ระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณกำหนดกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารในพื้นที่ อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี ในระดับตำแหน่ง ผู้บริหาร จำนวน 162 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม โดยมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.968 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว การทดสอบค่าเอฟ ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ กำหนดผู้ให้ข้อมูลหลัก 7 รูป/คน เลือกแบบเจาะจง จากผู้ทรงคุณวุฒิ เครื่องมือในการเก็บข้อมูลได้แก่แบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่มีโครงสร้าง เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกตัวต่อตัว วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาความ

ผลการวิจัยพบว่า

1. การบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัด อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี โดยภาพรวม มีการบริหารจัดการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.98, S.D.=0.594$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านก็พบว่า มีการบริหารจัดการอยู่ในระดับมากทุกด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยดังนี้ 1) ด้านการจัดองค์กร (Organizing) ($\bar{X}=4.11, S.D.=0.757$) 2) ด้านการจัดคน (Staffing) ($\bar{X}= 3.98, S.D.=0.736$) 3) ด้านการวางแผน

* หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ) ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

** ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

*** ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(Plan) ($\bar{X}$ =3.96, S.D.=0.658) 4) ด้านการอำนวยความสะดวก (Directing) ($\bar{X}$ = 3.94, S.D.=0.656) และ 5) ด้านการควบคุมดูแล (Controlling) ($\bar{X}$ = 3.90, S.D.=0.634)

2. ผลการเปรียบเทียบการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัด อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี จำแนกตามตำแหน่งการบริหารวัด อายุ ระยะเวลาในการเป็นผู้บริหารของวัดและระดับการศึกษา โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว โดยภาพรวม พบว่า มีการบริหารจัดการในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

3. ปัญหา อุปสรรค ในการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัด อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี พบว่า พระสงฆ์ที่เป็นผู้บริหารในอำเภอหนองแคส่วนใหญ่มีอายุ และพรรษามาก ไม่รู้การจัดทำบัญชีศาสนสมบัติ และบัญชีต่าง ๆ ยังขาดบุคลากรที่มีความสามารถในการจัดทำบัญชีต่าง ๆ ข้อเสนอแนะพบว่า คณะสงฆ์ต้องเตรียมการเพื่อเสียภาษีเงินได้ของวัดในอนาคต เนื่องจากหลายพื้นที่ในจังหวัดสระบุรีวัดเป็นแหล่งท่องเที่ยว มีพุทธศาสนิกชนมาเยี่ยมชมและมีการทำบุญบริจาค ปัจจัยเป็นจำนวนพอสมควร หากในอนาคตภาครัฐมีนโยบายเกี่ยวกับการจัดเก็บภาษีวัดก็ควรมีการเตรียมความพร้อม

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ, ศาสนสมบัติ, วัด

ABSTRACT

The objectives of this research were : 1) to study the religious property management of temples in Nongkhae district, Saraburi province, 2. To study the opinions comparison of the Sangha administrators towards religious property management of temples in Nongkhae district, Saraburi province, 3. To study problems, obstacles and suggestions on the religious property management of temples in Nongkhae district, Saraburi province.

The research methodology was the mixed methods research by quantitative research with the sample group as the 162 Sangha administrators in the area of Nongkhae district, Saraburi province. The tool for data collection was the questionnaires that had the reliability test at 0.968. The statistics for data analysis are frequency, percentage, mean, standard deviation, with one-way analysis of variance, t-test and F-test. and qualitative research determined the 8 key informants by purposive selection from academicians. The tool for data collection was in-depth interviews by structured pattern and individual depth interview and using the descriptive content analysis.

Findings were as follows:

1. The religious property management of temples in Nongkhae district, Saraburi province. The overall was at a high level ($\bar{X}$ =3.98, SD=0.594) and when

considered in each aspect, it found that it is at a high level in all aspects as following, 1) organizing aspect ($\bar{X}=4.11, S.D.=0.757$), 2) staffing aspect ($\bar{X}= 3.98, SD = 0.736$), 3) planning aspect ($\bar{X}= 3.96, SD = 0.658$), 4) directing aspect ($\bar{X}=3.94, S.D.= 0.656$), 5) controlling aspect ($x=3.90, S.D. = 0.634$).

2. The findings of the comparison of property management of temples in Nongkae district, Saraburi province , classified by position of temple management, age, period of time for temple management and level of education by one-way analysis of variance in overall, found that had the operation management indifferently. It rejected the research hypothesis.

3. Problems and obstacles to religious property management of temples in Nongkae district, Saraburi province, found that the monks who are the Sangha administrators in Nongkae district, Saraburi province as the elderly and long time ordination years , they do not know the religious property account management and other accounts still lack of able personnel to manage the accountancy. The suggestions , the Sangha should prepare for temple tax payment in the future due to many areas of Saraburi province are the tourist places and have many Buddhists come to visit and make the merit by money donation. If the government has the temple tax payment policy in the future and the temple should be ready for it.

Keyword: Management; Religious property; Temple.

1. บทนำ

จังหวัดสระบุรีมีพื้นที่ 3,576.5 ตารางกิโลเมตร และมีประชากร 615,756 คน แบ่งเขตปกครองออกเป็น 13 อำเภอ ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ และมีวัดจำนวน 518 วัด โดยแบ่งเป็นพระอารามหลวงชั้นเอก 1 วัด พระอารามหลวงชั้นตรี 2 วัด และวัดราษฎร์ จำนวน 515 วัด โดยแต่ละวัดกระจายอยู่โดยรอบจังหวัดสระบุรี ซึ่งมีบริบทที่แตกต่างกัน อีกทั้งวัดในจังหวัดสระบุรีมีจำนวน 153 วัด ทั้งนี้วัดในอำเภอแก่งคอยมีวัดทั้งหมด จำนวน 68 วัด เป็นวัดมหานิกายจำนวน 66 วัด และเป็นวัดของธรรมยุต 2 วัด จากบริบทของปัญหาที่ได้อธิบายไว้ข้างต้นนั้น ซึ่งเป็นปัญหาของการจัดการศาสนสมบัติของวัดที่พบในปัจจุบัน ในขณะที่เดียวกันสถานการณ์ของการจัดการศาสนสมบัติของวัดในพื้นที่อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรีจึงมีบริบทเดียวกับสภาพปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ได้แก่ 1) การจัดการศาสนสมบัติของวัดของเจ้าอาวาสวัด 2) การแต่งตั้งไวยาวัจกรหรือผู้จัดการประโยชน์ของวัด เป็นผู้จัดการศาสนสมบัติของวัด และ 3) การจัดการศาสนสมบัติของวัดตามวิธีการที่กำหนดไว้ในกฎหมายและกฎกระทรวง ซึ่งการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดจึงครอบคลุมภารกิจต่าง ๆ ได้แก่ 1) การจัดทำบัญชีอสังหาริมทรัพย์ เช่น โฉนดที่ดิน อาคารเสนาสนะต่างๆ 2)

การจัดทำทะเบียนครุภัณฑ์ เช่น ตู้ โต๊ะ ตั่ง เก้าอี้ พระพุทธรูป เป็นต้น 3) การจัดทำบัญชีการเงิน 4) การรับ – การจ่ายเงินของวัด 5) การแต่งตั้งไวยาวัจกรวัด มอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบตามคำสั่งเป็นหนังสือ 6) การเก็บรักษาเอกสารสิทธิ์ต่างๆ เช่น โฉนดที่ดิน ควรมอบให้สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเป็นผู้ดูแล 7) การเก็บรักษาเงินของวัด ควรฝากธนาคาร และต้องมีคณะกรรมการรับทราบด้วย 8) การออกใบอนุโมทนาบัตร ควรออกให้ทุกครั้งที่มีผู้บริจาค เพื่อเป็นการรักษาศรัทธาและเป็นการตรวจสอบรายรับรายได้ด้วย 9) การจัดทำแผนผังเขตจัดประโยชน์ ถ้าวัดมีธรณีสงฆ์แล้วดำเนินการจัดประโยชน์ ในที่ดินนั้น ควรทำแผนผังให้ชัดเจนเพื่อความสะดวกในการตรวจสอบและการจัดประโยชน์ ทั้งหมดนี้ล้วนแต่เป็นการจัดและดูแลศาสนสมบัติวัดทั้งสิ้น ดังนั้นการจัดดูแลศาสนสมบัติวัด จึงเป็นเรื่องที่สำคัญอีกเรื่องหนึ่ง ศาสนสมบัติวัดก็คือ สมบัติของพระศาสนา วัดจึงเป็นหน่วยงานที่ต้องมีความรับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับเรื่องนี้ ต้องจัดการดูแลให้เรียบร้อยตามระเบียบปฏิบัติ และรักษาผลประโยชน์ของวัดของพระศาสนาให้ได้มากที่สุด การได้มาของศาสนสมบัติของแต่ละวัด ได้มาด้วยแรงศรัทธาเป็นส่วนมาก จึงต้องบริหารจัดการดูแลให้เป็นประโยชน์แก่วัดแก่พระศาสนา และเป็นการฉลองศรัทธาของชาวบ้านด้วย

ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยในฐานะเป็นพระภิกษุจำพรรษาในวัดเขตอำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี จึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาการบริหารศาสนสมบัติของผู้บริหารวัด ในเขตอำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี โดยกำหนดแนวทางการศึกษาภายใต้กรอบทฤษฎีการบริหารจัดการของ Harold koontz ได้แก่ การวางแผน (Planning) การจัดองค์กร (Organization) การบังคับบัญชา (Commanding) การประสานงาน (Co-ordinating) และการควบคุม (Controlling) เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารศาสนสมบัติของผู้บริหารวัดในจังหวัดสระบุรี ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัด อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี
- 2.2 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นผู้บริหารที่มีต่อการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัด อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
- 2.3 เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัด อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี

3. ขอบเขตการวิจัย

3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเนื้อหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัด อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี โดยผู้วิจัยสังเคราะห์จากแนวคิดของ Harold Koontz ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการวางแผน (Planning) 2) ด้านการจัดองค์กร (Organizing) 3) ด้าน

การจัดคน (Staffing) 4) ด้านการอำนวยความสะดวก (Directing) และ 5) ด้านการควบคุมดูแล (Controlling)

3.2 ขอบเขตด้านตัวแปร

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ได้กำหนดตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ดังนี้

ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือ ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล ของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาแผนกสามัญ วุฒิการศึกษานักธรรมแผนกธรรม วุฒิการศึกษานักธรรมแผนกบาลี

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ การบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดอำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี โดยผู้วิจัยสังเคราะห์จากแนวคิดของ Harold Koontz ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการวางแผน (Planning) 2) ด้านการจัดองค์กร (Organizing) 3) ด้านการจัดคน (Staffing) 4) ด้านการอำนวยความสะดวก (Directing) และ 5) ด้านการควบคุมดูแล (Controlling)

3.3 ขอบเขตด้านประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.4.3.1 ประชากร ได้แก่ เจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส กรรมการวัดและไวยาวัจกรของวัดในพื้นที่อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี 68 วัด ประกอบด้วย เจ้าอาวาส 68 รูป ผู้ช่วยเจ้าอาวาส 68 รูป กรรมการวัด 68 คน และ ไวยาวัจกร 68 คน รวมทั้งสิ้น 272 รูป/คน

1.4.3.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส กรรมการวัดและไวยาวัจกรของวัดในพื้นที่อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี 68 วัด ประกอบด้วย เจ้าอาวาส 41 รูป ผู้ช่วยเจ้าอาวาส 41 รูป กรรมการวัด 40 คน และ ไวยาวัจกร 40 คน รวมทั้งสิ้น 162 รูป/คน

1.4.3.3 บุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ บุคคลผู้ให้สัมภาษณ์ (Key Informant) โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ผู้ศึกษาพิจารณาคัดเลือกตัวอย่าง โดยปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษา รวมทั้งสิ้น 10 รูป/คน

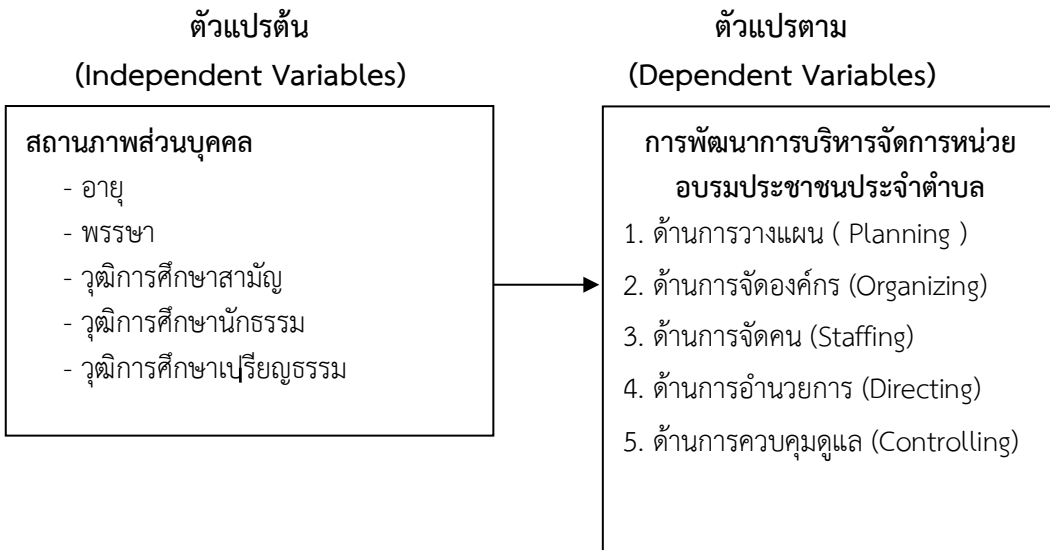
3.4 ขอบเขตด้านพื้นที่

ขอบเขตพื้นที่ของการวิจัยคือ อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี

3.5 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ได้กำหนดขอบเขตระยะเวลาตั้งแต่ ตุลาคม 2561 ถึง มีนาคม 2562 รวมทั้งสิ้น 6 เดือน

4. กรอบแนวคิดในการวิจัย

5. วิธีการดำเนินการวิจัย

5.1 รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัด อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี” ผู้วิจัยได้ศึกษาโดยใช้การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed-Methods Research) คือการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview)

5.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารที่เป็นเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส กรรมการวัดและ ไวยาวัจกรของวัดในพื้นที่อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี ประกอบด้วย เจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส กรรมการวัด และ ไวยาวัจกร รวมทั้งสิ้น 272 รูป/คน

2) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส กรรมการวัดและไวยาวัจกรของวัดในพื้นที่อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี รวมทั้งสิ้น 162 รูป/คน

ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) กลุ่มตัวอย่างได้มาจาก เจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส กรรมการวัดและไวยาวัจกรของวัดในพื้นที่อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี จำนวน 162 รูป/คน ที่ได้จากสูตรของ Taro Yamane ซึ่งใช้ระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 และระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ร้อยละ 0.05

5.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยมีขั้นตอน ลักษณะ และการตรวจสอบเครื่องมือ ดังนี้

5.3.1 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

ศึกษาหลักการและทฤษฎี ศึกษาเอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัด อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี จากแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และผลงานการวิจัยที่เคยมีผู้ดำเนินการวิจัยเอาไว้ กำหนดกรอบแนวคิด ในการสร้างเครื่องมือการวิจัยกำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัยโดยขอคำปรึกษาจากอาจารย์ ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ สร้างเครื่องมือ นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข นำเครื่องมือการวิจัยไปทดลองใช้กับประชากรที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างประชากรที่จะดำเนินการวิจัยเพื่อหาสัมประสิทธิ์ความเที่ยงตรงของเครื่องมือจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยการขอหนังสือจากศูนย์บัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ลงนามโดยผู้อำนวยการโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ เพื่อขอความร่วมมือไปยังผู้ให้ข้อมูลหลัก พร้อมทั้งแนบแนวทางสัมภาษณ์เชิงลึกไปด้วย เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายเข้าใจประเด็นของข้อคำถาม และเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการเตรียมความพร้อมในการให้สัมภาษณ์ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth interview) ผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 20 รูป/คน มีการบันทึกเทปและจดบันทึกโดยใช้เวลาการสัมภาษณ์แต่ละท่านอยู่ระหว่าง 15 –30 นาที

5.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนา โดยใช้วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัด อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สำหรับทดสอบสมมติฐาน เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัด อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี สถิติที่ใช้คือ การทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD.)

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด (Open ended Question) วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท นำเสนอเป็นความเรียงประกอบตาราง โดยการแจกแจงความถี่ของผู้ตอบคำถามปลายเปิด

5.4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์โดยวิธีการดังนี้ โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความนำข้อความจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยวิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context) สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

6. ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัด อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี” ผู้วิจัยได้สรุปการวิจัยตามลำดับของข้อมูล ดังนี้

6.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage)

ในการวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัด อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี” นี้ ผู้วิจัยสรุปตามลำดับ ดังนี้

ผู้บริหารวัดตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นกรรมการวัด จำนวน 46 คนคิดเป็นร้อยละ 30.07 มีอายุระหว่าง 31 - 40 ปี จำนวน 60 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ มีระยะเวลาในการเป็นผู้บริหารของวัดระหว่าง 6 - 10 ปี จำนวน 49 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 32.03 มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 69 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 45.10 ตามลำดับ

6.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล “การบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัด อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี” วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

การบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัด อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี โดยภาพรวม มีการบริหารจัดการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.98$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีการบริหารจัดการอยู่ในระดับมากทุกด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยดังนี้

1) ด้านการจัดองค์กร (Organizing) โดยภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$) เมื่อพิจารณาในรายข้อคำถามพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ

2) ด้านการจัดคน (Staffing) ($\bar{X} = 3.98$) เมื่อพิจารณาในรายข้อคำถามพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ

3) ด้านการวางแผน (Plan) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.96$) เมื่อพิจารณาในรายข้อคำถามพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ

4) ด้านการอำนวยการ (Directing) ($\bar{X} = 3.94$) โดยภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.94$) เมื่อพิจารณาในรายข้อคำถามพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ

5) ด้านการควบคุมดูแล (Controlling) ($\bar{X} = 3.90$) โดยภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$) เมื่อพิจารณาในรายข้อคำถามพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ

7. อภิปรายผลการวิจัย

7.1 ความคิดเห็นของพระสงฆ์ ที่มีต่อการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัด อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี

1) การบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัด อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี โดยภาพรวมมีการบริหารจัดการอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านก็พบว่า มีการบริหารจัดการอยู่ในระดับมากทุกด้าน แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารวัด มีการส่งบุคลากรของวัดไปศึกษาต่อด้านกฎหมายหรือการบริหารจัดการที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศาสนสมบัติ มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านการบริหารจัดการการเงินของวัดกับธนาคารหรือหน่วยงานภาครัฐ มีการแต่งตั้งฆราวาสผู้เชี่ยวชาญด้านบัญชีเฉพาะด้านมาบริหารจัดการการเงินของวัด พุทธศาสนิกชนทั่วไปสามารถรับรู้และตรวจสอบการใช้สอยศาสนสมบัติของวัดได้ คณะกรรมการวัดหรือไวยาวัจกรมีอำนาจการตัดสินใจในการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดมากกว่าเจ้าอาวาส ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (พระครูวินัยธรรมมณณ ธมมพล (แก้วแจ่มศรี), 2557) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาการจัดการศาสนสมบัติของวัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ผู้บริหาร พระภิกษุ สามเณร และพุทธศาสนิกชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการจัดการด้านศาสนสมบัติของวัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 4 ด้าน ในภาพรวมอยู่ในระดับมากโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.90 และเมื่อพิจารณาเป็นด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

2) การบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัด อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี ด้านการจัดองค์กร (Organizing) โดยภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายข้อคำถามพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ แสดงให้เห็นว่า มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านการบริหารจัดการการเงินของวัดกับธนาคารหรือหน่วยงานภาครัฐ มีการจัดตั้งคณะกรรมการการเงินและทรัพย์สินของวัด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาวิระชัย ขยวิโร (มิตะสิทธิ์) (2556) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการศาสนสมบัติวัดของคณะสงฆ์ไทย ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์เองควรตระหนักว่าการบริหารจัดการศาสนสมบัติ แม้จะอยู่ในอำนาจหน้าที่ แต่เป็นลักษณะของทางโลกซึ่งมีปัญหาในข้อกฎหมายหลายประการที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นพระสงฆ์โดยเฉพาะที่เป็นพระสังฆาธิการต้องระมัดระวังและจัดการให้ตั้งอยู่บนฐานของความสุจริตและโปร่งใส

3) การบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัด อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี ด้านการจัดคน (Staffing) โดยภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายข้อคำถามพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ แสดงให้เห็นว่า มีการแต่งตั้งฆราวาสผู้เชี่ยวชาญด้านบัญชีเฉพาะด้านมาบริหารจัดการการเงิน

ของวัด มีการแต่งตั้งเป็นสายลักษณะอักษร และมีคุณสมบัติครบถ้วนตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **ณดา จันทร์สม (2555)** ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารการเงินของวัดในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า ได้ดังนี้ 1) วัดโดยส่วนมากยังไม่มีโครงสร้างในการบริหารการเงินของวัดไว้อย่างเป็นระบบ 2) การจัดทำรายงานทางการเงินตามมาตรฐานบัญชีของวัดยังไม่มีหลักฐานเด่นชัดว่า วัดมีการดำเนินการได้อย่างถูกต้อง โดยแม้ว่าวัดจะมีการบันทึก รายรับ-รายจ่าย และจัดทำบัญชีเป็นประจำ แต่อาจเป็นบัญชีที่จัดทำขึ้นอย่างง่ายหรือตามความเข้าใจของผู้จัดทำเท่านั้น ยังไม่สอดคล้องกับหลักมาตรฐานบัญชีที่รับรองกันโดยทั่วไป รวมถึงยังไม่มี การตรวจสอบจากผู้สอบบัญชีรับอนุญาตด้วย

4) การบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัด อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี ด้านการ อำนาจการ (Directing) โดยภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายข้อคำถามพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ แสดงให้เห็นว่า พุทธศาสนิกชนทั่วไปสามารถรับรู้และตรวจสอบการใช้สอยศาสนสมบัติของวัดได้ คณะกรรมการวัดหรือไวยาวัจกรสามารถตัดสินใจแทนเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดได้ในบางกรณี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **อุดมพร พลดี (2554)** ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการศาสนสมบัติของวัด ผลการวิจัยพบว่า ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 วัดในพระพุทธศาสนาเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย ดังนั้น กิจการและทรัพย์สินของนิติบุคคลซึ่งผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการปกครองดูแลก็คือ เจ้าอาวาสจะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามข้อกำหนดคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 และกฎกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2511) ข้อ 6 ให้เจ้าอาวาสจัดให้ ไวยาวัจกรหรือผู้จัดประโยชน์ของวัดซึ่งเจ้าอาวาสแต่งตั้งทำบัญชีจ่ายเงินของวัด และเมื่อสิ้นปีปฏิทินให้ทำบัญชี

5) การบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัด อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี ด้านการควบคุมดูแล (Controlling) โดยภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายข้อคำถามพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ มีการตั้งกรรมการเมื่อเกิดข้อสงสัยต่ออำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัด คณะกรรมการวัดหรือไวยาวัจกรมีอำนาจการตัดสินใจในการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดมากกว่าเจ้าอาวาส ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูวินัยธรรมภณธมฺพโล (แก้วแจ่มศรี)(2554)** ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาการจัดการศาสนสมบัติของวัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหาร พระภิกษุ สามเณร และพุทธศาสนิกชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการจัดการด้านศาสนสมบัติของวัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 4 ด้านในภาพรวมอยู่ในระดับมากโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.90 และเมื่อพิจารณาเป็นด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน

7.2 ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ ที่มีต่อการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัด อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล

ผู้บริหารของวัดที่มีตำแหน่งการบริหารวัดต่างกัน มีอายุต่างกัน มีระยะเวลาในการเป็นผู้บริหารของวัดต่างกันมีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

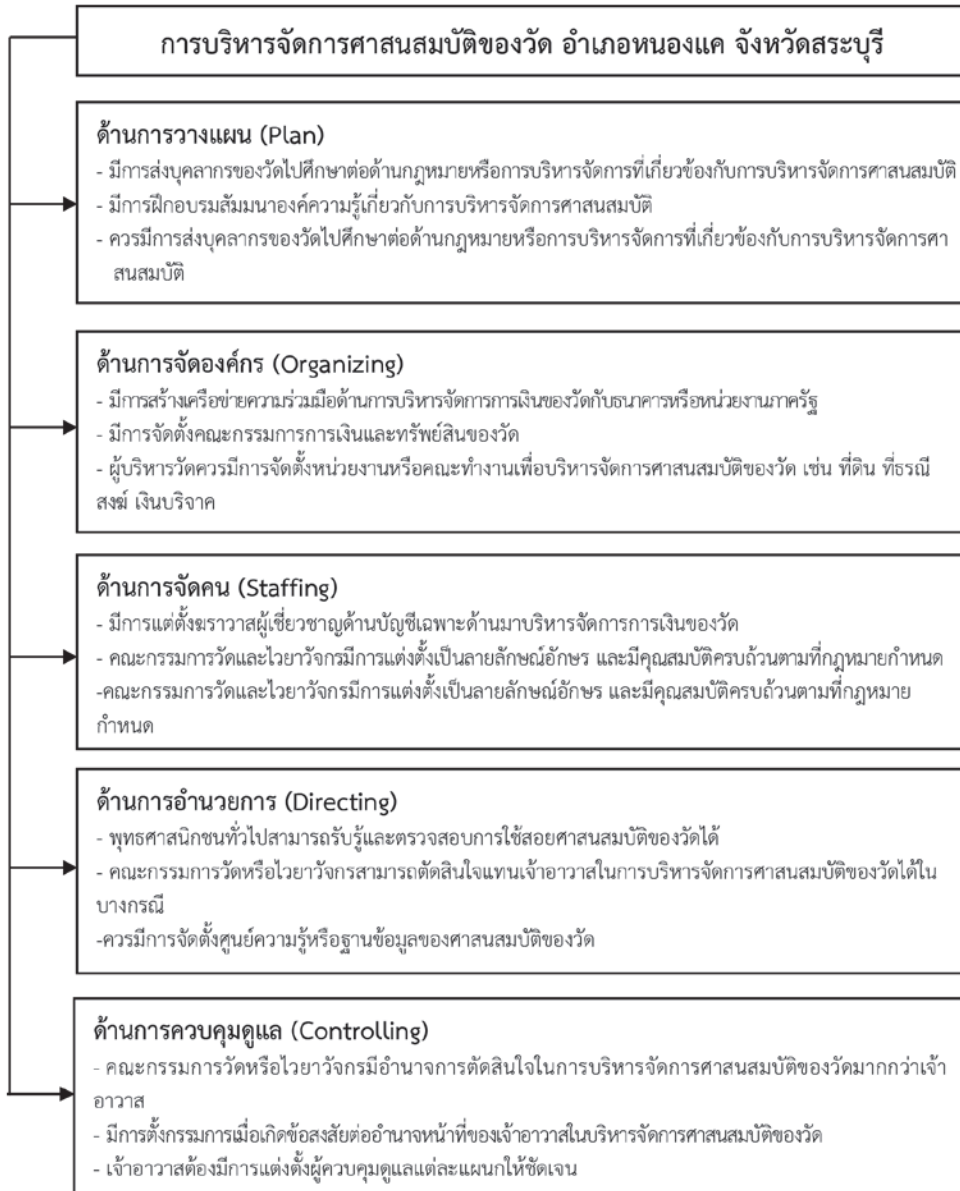
ศาสนสมบัติของวัด อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรีไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ จากผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูวิสุทธินนทคุณ (ทวี สุทธิวิไล)(2557) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาการจัดการศาสนสมบัติของวัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของผู้บริหาร พระภิกษุ สามเณร และพุทธศาสนิกชน ที่มีต่อการพัฒนาการจัดการด้านศาสนสมบัติของวัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่าโดยภาพรวมกลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษา สามีญ วุฒิการศึกษานักธรรม และวุฒิการศึกษาเปรียญธรรมที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการจัดการด้านศาสนสมบัติของวัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

6.3 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัด อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี

พระสงฆ์ที่เป็นผู้บริหารในอำเภอหนองแคส่วนใหญ่มีอายุ และพรรษามาก ไม่รู้การจัดทำบัญชีศาสนสมบัติ และบัญชีต่าง ๆ ยังขาดบุคลากรที่มีความสามารถในการจัดทำบัญชีต่าง ๆ ข้อเสนอแนะพบว่า คณะสงฆ์ต้องเตรียมการเพื่อเสียภาษีเงินได้ของวัดในอนาคต เนื่องจากหลายพื้นที่ในจังหวัดสระบุรีวัดเป็นแหล่งท่องเที่ยว มีพุทธศาสนิกชนมาเยี่ยมชมและมีการทำบุญบริจาค ปัจจุบันเป็นจำนวนมากพอสมควร หากในอนาคตภาครัฐมีนโยบายเกี่ยวกับการจัดเก็บภาษีวัดก็ควรมีการเตรียมความพร้อม

8. สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัด อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี” ทำให้ผู้วิจัยค้นพบองค์ความรู้จากการวิจัย ดังนี้

สรุปองค์ความรู้จากการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัด อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี ผู้บริหารวัดควรมีการแต่งตั้งทนายประจำวัดเพื่อเป็นธุระในการจัดทำนิติกรรมสัญญาเกี่ยวกับการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดหากแผ่นดินไม่มีทนายประจำก็ควรมีการทำสัญญาว่าจ้างบุคคลใดบุคคลหนึ่งเพื่อทำหน้าที่ด้านนี้ มีการส่งบุคลากรของวัดไปศึกษาต่อด้านกฎหมายหรือการบริหารจัดการที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศาสนสมบัติ ผู้บริหารวัดควรมีการจัดตั้งหน่วยงานหรือคณะทำงานเพื่อบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัด เช่น ที่ดิน ที่ธรณีสงฆ์ เงินบริจาค มีการจัดตั้งคณะกรรมการการเงินและทรัพย์สินของวัด มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านการบริหารจัดการการเงินของวัดกับธนาคารหรือหน่วยงานภาครัฐ มีการจัดตั้งมูลนิธิหรือกองทุนเพื่อการบริการจัดการบัญชีเงินของวัด เพื่อสร้างมาตรฐานในการควบคุมดูแลรักษาและป้องกันทรัพย์สินอันเป็นศาสนสมบัติของวัดมิให้สูญหายไป

9. ข้อเสนอแนะ

9.1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ควรมีเตรียมการเพื่อเสียภาษีเงินได้ของวัดในอนาคต เนื่องจากหลายพื้นที่ในจังหวัดสระบุรีวัดเป็นแหล่งท่องเที่ยว ในแต่ละวันมีพุทธศาสนิกชนแวะเวียนมาเยี่ยมชมเป็นจำนวนมากและมีการทำบุญบริจาคปัจจัยที่รวบรวมแล้วเป็นจำนวนพอสมควร ดังนั้นหากในอนาคตภาครัฐมีนโยบายเกี่ยวกับการจัดเก็บภาษีวัด ทางวัดในอำเภอแก่งคอยก็ควรมีการเตรียมความพร้อม

2. ผู้บริหารวัดควรมีเครือข่ายความร่วมมือระหว่างวัดกับชุมชนในการจัดสรรผลประโยชน์จากที่ดินหรือสิ่งปลูกสร้างของวัด

3. ผู้บริหารวัดควรมีการจัดแบ่งหน้าที่ให้บุคลากรภายในวัด จัดทำรายงานและให้มีการตรวจสอบ เพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระงานของผู้บริหารวัดให้เป็นระบบเพื่อให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

9.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรดำเนินการในลักษณะของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ซึ่งเป็นใช้วิธีการปฏิบัติ กระบวนการพัฒนา ปรับปรุง เปลี่ยนแปลง การเรียนรู้จากการวิจัยเชิงปฏิบัติการในการพัฒนาการทำงานของการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดเป็นการเฉพาะ

2. ควรเพิ่มกรณีศึกษาจากพื้นที่ของจังหวัดสระบุรีในเขตอำเภออื่น ๆ หรือจังหวัดอื่น เพื่อเพิ่มบริบทของการวิจัยให้ได้องค์ความรู้และรูปแบบการพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานของการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดที่หลากหลาย

3) ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารจัดการศาสนสมบัติของคณะสงฆ์และควรจะต้องแก้ไขไปในแนวทางอย่างไร

บรรณานุกรม

1. ภาษาไทย

(1) หนังสือ:

ณดา จันทร์สม. การบริหารการเงินของวัดในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิจัยสถาบัน
บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2555.

(2) วิทยานิพนธ์:

พระครูวินัยธรรมมณเฑียร (แก้วแจ่มศรี). “การพัฒนาการจัดการศาสนสมบัติของวัดใน
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการ
จัดการเชิงพุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2558.

พระมหาวีระชัย ชยวีโร. “การพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการศาสนสมบัติวัดของคณะสงฆ์ไทย”.
วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย, 2556.

พระครูวิสุทธินนทคุณ (ทวี สุทธิวิโส). บทบาทของวัดในการอนุรักษ์โบราณสถานในจังหวัดนนทบุรี.
วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย:
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2557.

(3) งานวิจัย:

อุดมพร พลดี. “การจัดการศาสนสมบัติของวัด”. รายงานวิจัย. สุราษฎร์ธานี: สำนักงาน
พระพุทธศาสนาจังหวัดสุราษฎร์ธานี, 2554.

ความพึงพอใจในการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา:
กรณีศึกษาโรงเรียนอนุบาลวัดโชติทายการามสงเคราะห์ อำเภอดำเนินสะดวก
จังหวัดราชบุรี

Satisfaction with Management Of Buddhist Charity Schools: A Case
Study of Anubanwatchotithayakaramsongkoh School
Damnoensaduak District, Ratchaburi Province

พระครูปลัดศุภชัย ขนติโก (บุญอิม)* พระครูวิสุทธานันทคุณ** พระสมุทรวชิโรโสภณ***
Phrakhrupalad Supachai khuntigo (Bun-im), Phrakhru Wisutthanantakhun,
Phra Samutrawachirasophon

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาความพึงพอใจในการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษาโรงเรียนอนุบาลวัดโชติทายการามสงเคราะห์ อำเภอดำเนินสะดวกจังหวัดราชบุรี (2) ศึกษาศึกษาเปรียบเทียบความพึงพอใจในการบริหารจัดการโรงเรียน การกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษาโรงเรียนอนุบาลวัดโชติทายการามสงเคราะห์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี และ(3) ศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในความพึงพอใจในการบริหารจัดการ โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษาโรงเรียนอนุบาลวัดโชติทายการามสงเคราะห์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 188 คน วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และในส่วนของกรณีศึกษาเชิงคุณภาพมีการวิเคราะห์เอกสาร และสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 8 คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความพึงพอใจในการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษา โรงเรียนอนุบาลวัดโชติทายการามสงเคราะห์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ใน

---

*Master of Arts Program in Buddhist Management, Ratchaburi Sangha College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

**Ratchaburi Sangha College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

*** Ratchaburi Sangha College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

ระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ได้แก่ ด้านการบริหารงานทั่วไป อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.08 ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการบริหารงานงบประมาณ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.01

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อความพึงพอใจในการบริหาร จัดการ โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษา โรงเรียนอนุบาลวัดโชติทายการาม สงเคราะห์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรีโดยจำแนกตามเพศ อายุ วุฒิการศึกษา และอาชีพ พบว่าไม่แตกต่างกันทุกด้านซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. ปัญหาและอุปสรรค พบว่า การประสานงานในการทำงานที่ซ้ำซ้อน ไม่มีเปลี่ยนแปลงผู้บริหารหรือหมุนเวียนในโรงเรียนให้อำนาจสิทธิขาดแก่ผู้หนึ่งผู้ใดนานเกินไป ไม่สามารถเลือกนักเรียนได้ ความรู้ในด้านการใช้สื่อประกอบในการเรียนการสอนยังมีน้อย ขาดงบประมาณในการจัดหาจัดทำสื่อที่ทันสมัย เงินที่ได้จากรัฐไม่เพียงพอตามรายหัวและผู้บริหารจัดการจัดตั้งกองทุนการศึกษาและมอบทุนให้นักเรียนอยู่ในส่วนจำกัด การลาออกของครูในช่วงภาคการศึกษาหรือปีการศึกษาซึ่งทำให้โรงเรียนหาบุคลากรไม่ทัน การประสานงานในส่วนราชการกับส่วนภูมิภาคเกิดข้อผิดพลาดบ่อยมีความเข้าใจไม่ตรงกัน และข้อเสนอแนะ พบว่าจัดการอบรมเพิ่มเติมความรู้ ส่งเสริมให้ครู มีการศึกษาต่อ เพื่อให้มีการพัฒนามากยิ่งขึ้นจัดทำสื่อเพิ่มแล้วนำมาทดลองก่อนใช้งานจริง พัฒนาโดยตั้งกองทุนหรือมูลนิธิขึ้นในโรงเรียน สร้างแรงจูงใจให้กับผู้มาทำหน้าที่ในการสอน และมีค่าตอบแทนให้อย่างเหมาะสม ส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมในการทำงาน

คำสำคัญ: ความพึงพอใจ, การบริหารจัดการ, โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา

ABSTRACT

The objectives of research paper were (1) to study satisfaction with management of Buddhist charity schools: a case study of Anubanwatchotithayakaramsongkoh school Damnoensaduak district, Ratchaburi province, (2) to study compare's satisfaction with management of Buddhist charity schools: A case study of Anubanwatchotithayakaramsongkoh school Damnoensaduak district Ratchaburi province (3) to study the problem obstacles and suggestion of development satisfaction with management of Buddhist charity schools: A case study of Anubanwatchotithayakaramsongkoh school Damnoensaduak district Ratchaburi province classify by personal factors. The research methodology was the mixed method research that the quantitative research used the questionnaire as the tool to collect the data in the field study from 188 parents of the students in Anubanwatchotithayakaramsongkoh School Damnoensaduak district Ratchaburi

province. The statistics were used for the data analysis through frequency percentage mean sigma and qualitative research had the documentary analysis and interview as the tool to collect the data in the field study from 8 key informants and analyzed the data through the content analysis technique.

The findings of this research were as following:

1. Satisfaction for management with Buddhist charity schools: a case study of Anubanwatchotithayakaramsongkoh school Damnoensaduak district Ratchaburi province overall was found in high level with average at mean of 4.04 when considering the aspect found that in high level all aspect the aspects that has the most general management at mean of 4.04 the aspects with the lowest all aspect the aspects that budget management at mean of 4.01.

2. Compare's satisfaction with management of Buddhist charity schools: a case study of Anubanwatchotithayakaramsongkoh School Damnoensaduak district Ratchaburi province classified by gender age educational background and occupation found that there were no differences in all aspects which rejects the hypothesis.

3. The problems and obstacles for management of Buddhist charity schools: a case study of Anubanwatchotithayakaramsongkoh school Damnoensaduak district Ratchaburi province as following: duplicate coordinating the activities There is no change in management or rotation in the school give power to one person for too long Knowledge about the use of media is minimal Lack of budget to buy media Money received from the government is not enough capital management is limited the resignation of the teacher which caused the personnel to not keep up coordination that is wrong understanding doesn't match. And the suggestion for management of Buddhist charity schools: A case study of AnubanwatchotithayakaramsongkohschoolDamnoensaduak district Ratchaburi province as following: additional training promote further education to develop create media and actually use foundation fund development motivate teachers to teach appropriate compensation and promote effective collective work processes.

Keywords: Satisfaction, Management, Buddhist Charity Schools

1. บทนำ

การบริหารการศึกษาเป็นเรื่องใหญ่และสำคัญอย่างยิ่ง คนเราเมื่อเกิดมาก็ได้รับการสั่งสอนจากบิดามารดา เมื่อเจริญเติบโตขึ้นมา ก็เป็นหน้าที่ของครูและอาจารย์ ผู้สั่งสอนศิษย์ให้ได้รับวิชาความรู้ ด้วยการอบรมจิตใจพร้อมด้วยคุณธรรม ดังนั้น พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติจึงได้กำหนดให้มีการปฏิรูปการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนใช้กระบวนการสร้างความรู้ เป็นการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียน การทำกิจกรรม การเรียนรู้อย่างมีความหมายซึ่งจะนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553: 25)

การบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดเป็นการจัดการศึกษาแก่เด็กและเยาวชน เป็นภารกิจที่สำคัญอย่างยิ่งของหน่วยงานเอกชนและรัฐที่จะต้องดำเนินการจัดการศึกษาอย่างทั่วถึงการบริหารจัดการศึกษาที่ผ่านมารัฐยังไม่สามารถจัดการศึกษาในทุกระดับให้ประชาชนได้อย่างเพียงพอ รัฐจึงได้มีนโยบายให้เอกชน มูลนิธิ สถาบันทางศาสนา เข้ามาช่วยเหลือแบ่งเบาภาระของรัฐโดยให้เอกชนจัดตั้งโรงเรียนโรงเรียนเอกชนเหล่านี้ตั้งขึ้นด้วยวัตถุประสงค์เพื่อการจัดการศึกษาแก่เด็กและเยาวชนในพื้นที่ โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ในฐานะเป็นสถานศึกษาที่จัดการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชนในท้องถิ่น โดยเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส และคณะกรรมการโรงเรียน หรือให้ที่ดินแก่รัฐบาลในการจัดตั้งโรงเรียน หรือทางวัดให้ใช้ที่ดินของวัดในการสร้างอาคารเรียนให้เป็นโรงเรียนมีวัดทั่วประเทศหลายวัดได้จัดตั้งโรงเรียนเอกชนขึ้น ในขณะที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนได้กำหนดการจัดการและการบริหารการศึกษาอยู่ในหมวดที่ 3 มีองค์ประกอบที่สำคัญอยู่ 5 ปัจจัย คือ (1) ปรัชญาและเป้าหมายของโรงเรียน (2) หลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน(3) บุคลากรภายในโรงเรียน(4) ทรัพยากรเพื่อการเรียนการสอน โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ในฐานะเป็นสถานศึกษาที่จัดการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชนในท้องถิ่น โดยเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส และคณะกรรมการโรงเรียน หรือให้ที่ดินแก่รัฐบาลในการจัดตั้งโรงเรียน หรือทางวัดให้ใช้ที่ดินของวัดในการสร้างอาคารเรียนให้เป็นโรงเรียนมีวัดทั่วประเทศหลายวัดได้จัดตั้งโรงเรียนเอกชนขึ้น (5) การจัดการและการบริหารการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553: 34) เน้นนโยบายการจัดการเรียนการสอนศีลธรรม พุทธศาสนาศึกษาเป็นหลักสาระสำคัญ รองลงมาจะเป็นเรื่องวิชาการตามหลักสูตร ตามหมวดวิชา หรือกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ทางรัฐบาลกำหนดตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยโรงเรียนราษฎร์ของวัด และการจัดตั้งเป็นโรงเรียนการกุศลของวัดก็เป็นไปตามกฎระเบียบ โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาได้ประสบปัญหาการดำเนินการอุดหนุนเหมือนโรงเรียนเอกชนทั่วไป ไม่สามารถเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการเรียนการสอนจากผู้ปกครอง เนื่องจากผู้ปกครองมีฐานะยากจน จึงทำให้โรงเรียนบางแห่งต้องเลิกกิจการเรียนการสอนไป ส่วนบางแห่งได้ออกรับเงินโรงเรียนให้แก่รัฐบาลดำเนินการต่อ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, 2552: 7)

การบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัด โดยภาพรวมยังไม่ประสบความสำเร็จ ตามวัตถุประสงค์เท่าที่ควร ดังที่สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) ได้ตั้ง คณะกรรมการขึ้นมาศึกษาหลักการบริหารจัดการโรงเรียนที่มีความไม่เท่าเทียมกันทั้งด้าน ศักยภาพการบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงาน ทั่วไป (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.), 2556: 81) การจัดการศึกษาใน ปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต ต้องมุ่งเน้นกระบวนการพัฒนาคนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีเป็นคน เก่ง คนกล้าและคนดี เป็นผู้ที่มีความรอบรู้ มีทักษะหลากหลาย มีคุณธรรมและเจตคติ ที่ดี มีความรับผิดชอบ ฟังตนเองได้ รู้จักตนเองและเข้าใจตนเอง มีพลังในการคิด การตัดสินใจ และการปรับตัวทั้งด้านการเรียน การดำเนินชีวิต การเลือกอาชีพด้วยความรอบคอบชาญฉลาด สมเหตุสมผล รักการทำงาน เองงานเป็นชีวิตและดำเนินชีวิตใน สังคมสมัยใหม่อย่างมีแบบแผน มีหลักเกณฑ์ มีสุขภาพกายและจิตที่ดี ตลอดจนมีนิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียน เพิ่มพูนพัฒนาตนเอง พัฒนา อาชีพและพัฒนาสังคมให้ทันสมัยอยู่เสมอ จึงจะมีชีวิตที่ประสบความสำเร็จและสงบสุข ท่ามกลางปัญหาอันเนื่องมาจากความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วฉับพลันทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมืองและเทคโนโลยี (วิโรจน์ สารัตนะ, 2535: 2-3)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัย ได้เล็งเห็นถึง ความสำคัญของการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา มีความสำคัญ อย่างยิ่ง ต่อการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่เด็กและเยาวชน เนื่องจากการเรียน การสอน เป็นการ พัฒนาทรัพยากรไปสู่การสร้างคนที่มีสมบูรณ์แบบในอนาคต เพื่อให้เกิดความพึง พอใจในการบริหารต่อผู้ปกครอง ดังนั้น ผู้วิจัย จึงมีความสนใจศึกษาเรื่อง “ความพึงพอใจใน การบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัด อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี” เพื่อศึกษา สภาพ ทั่วไปและปัญหาอุปสรรคการ บริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัด เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัด สืบไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาความพึงพอใจในการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัด ในพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษาโรงเรียนอนุบาลวัดโชติทายการามสงเคราะห์ อำเภอดำเนิน สะดวก จังหวัดราชบุรี

2.2 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความพึงพอใจในการบริหารจัดการ โรงเรียน การกุศล ของวัด ในพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษาโรงเรียนอนุบาลวัดโชติทายการามสงเคราะห์ อำเภอ ดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

2.3 เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในความพึงพอใจในการบริหาร จัดการ โรงเรียนการกุศลของวัด ในพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษาโรงเรียนอนุบาลวัดโชติทายกา รามสงเคราะห์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed-Methods Research) กำหนดขอบเขตเนื้อหาใน 4 ด้าน (1) ด้านการบริหารงานวิชาการ (2) ด้านการบริหารงานงบประมาณ (3) ด้านการบริหารงานบุคคล (4) ด้านการบริหารงานทั่วไป

3.2 ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนอนุบาลวัดโชติทายการาม สงเคราะห์ จำนวน 188 คน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 8 รูป/คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check List) แบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) แบบปลายเปิด (Open Ended Question) และแบบสัมภาษณ์ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview)

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมดด้วยตนเอง โดยนำหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ไปเสนอเพื่อขอความอนุเคราะห์ และสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้สมบูรณ์ทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 100

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที ค่าเอฟ วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด และในส่วนของ การวิจัยเชิงคุณภาพมีการวิเคราะห์เอกสาร และวิเคราะห์ผลการสัมภาษณ์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 ความพึงพอใจในการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษา โรงเรียนอนุบาลวัดโชติทายการามสงเคราะห์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ได้แก่ ด้านการบริหารงานทั่วไป อยู่ในระดับ

มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.08 ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการบริหารงานงบประมาณ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.01

4.2 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นมีต่อความพึงพอใจในการบริหาร จัดการ โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษา โรงเรียนอนุบาลวัดโชติทายการาม สงเคราะห์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรีโดยจำแนกตามเพศ อายุ วุฒิการศึกษา และ อาชีพ พบว่าไม่แตกต่างกันทุกด้านซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

4.3 ปัญหาและอุปสรรคต่อความพึงพอใจในการบริหารจัดการ โรงเรียนการกุศล ของวัด ในพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษาโรงเรียนอนุบาลวัดโชติทายการามสงเคราะห์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี พบว่า การประสานงานในการทำงานที่ซ้ำซ้อน ไม่มีเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารหรือหมุนเวียนในโรงเรียน ให้อำนาจสิทธิขาดแก่ผู้หนึ่งผู้ใดนานเกินไป ไม่สามารถเลือก นักเรียนได้ ความรู้ในด้านการใช้สื่อประกอบในการเรียนการสอนยังมีน้อย ขาดงบประมาณในการจัดหาจัดทำสื่อที่ทันสมัย เงินที่ได้จากรัฐไม่เพียงพอตามรายหัวและผู้บริจาค การจัดตั้งกองทุนการศึกษาและมอบทุนให้นักเรียนอยู่ในส่วนจำกัด การลาออกของครูในช่วงภาคการศึกษา หรือปีการศึกษาซึ่งทำให้โรงเรียนหาบุคลากรไม่ทัน การประสานงานในส่วนราชการกับส่วน ภูมิภาคเกิดข้อผิดพลาดบ่อยมีความเข้าใจไม่ตรงกันและข้อเสนอแนะต่อการบริหารจัดการ โรงเรียนการกุศลของวัด ในพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษา โรงเรียนอนุบาลวัดโชติทายการาม สงเคราะห์ อำเภอดำเนินสะดวกพบว่า จัดการอบรมเพิ่มเติมความรู้ ส่งเสริมให้ครู มีการศึกษา ต่อ เพื่อให้มีการพัฒนามากยิ่งขึ้นจัดทำสื่อเพิ่มแล้วนำมาทดลองก่อนใช้งานจริง พัฒนาโดยตั้ง กองทุนหรือมูลนิธิขึ้นในโรงเรียน สร้างแรงจูงใจให้กับผู้มาทำหน้าที่ในการสอน และมี ค่าตอบแทนให้อย่างเหมาะสม ส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมในการทำงาน

5. อภิปรายผลการวิจัย

ความพึงพอใจในการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัด ในพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษา โรงเรียนอนุบาลวัดโชติทายการามสงเคราะห์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี มี ประเด็นสำคัญ ดังนี้

ด้านการบริหารงานวิชาการ พบว่า ข้อที่อยู่ในอันดับต่ำที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.09 ได้แก่ การร่วมกิจกรรมในการเรียนการสอนระหว่างครูและนักเรียน แสดงให้เห็นว่าโรงเรียน การกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาเป็นแหล่งสร้างและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีโอกาสได้ เรียนรู้ทางวิชาการควบคู่ไปกับการฝึกอบรมคุณธรรมตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาให้มี ความพร้อมและส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจในทางปฏิบัติที่เป็นจริงสอดคล้องกับงานวิจัยของศรี นวล ศรีสวัสดิยาภรณ์ ได้วิจัยเรื่องการบริหารงานโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการศึกษาเอกชน ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานวิชาการของ โรงเรียนมีสภาพการปฏิบัติปานกลาง ใช้ห้องสมุดเป็นแหล่งวิชาการ มีการสอนเสริมทั้งผู้เรียนซ้ำ

และผู้เรียนดี ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนน้อยกว่างานด้านอื่น มีการเชิญบุคลากร ชุมชนมาเป็นวิทยากร มีการจัดการเรียนการสอนแบบภูมิปัญญาท้องถิ่น และดำเนินงานตาม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ศรีนวล ศรีสวัสดิการณ, 2546: ก-ข)

ด้านการบริหารงบประมาณ พบว่า ข้อที่อยู่ในอันดับต่ำที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.01 ได้แก่มีการประเมินผลและรายงานผลการใช้เงิน แสดงให้เห็นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งในการ ดำเนินกิจการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ด้านงบประมาณและการเงินซึ่ง จำนวนเงินรายรับได้มาเพียงพอกับรายจ่ายเพราะส่วนหนึ่งได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล โรงเรียนเก็บค่าธรรมเนียมในอัตราตราบางส่วนและบางโรงเรียนไม่เก็บค่าธรรมเนียมเนื่องจาก นักเรียนส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่ยากจนประกอบกับโรงเรียนจัดการศึกษาเป็นการศึกษา สงเคราะห์แบบให้เปล่าทำให้การดำเนินงานโรงเรียนให้มีคุณภาพที่ดีได้สอดคล้องกับงานวิจัย ของ อร์ธญา ผลจิตต์ ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาสภาพการบริหารจัดการศึกษาในสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาเขต 17 ผลการวิจัยด้านการบริหารงานงบประมาณโดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อ พิจารณารายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ การจัดสรรงบประมาณเพื่อกำหนดการใช้จ่าย จัดหาทรัพยากรต่าง ๆ ทั้งนี้ การเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชน ควรมีการวิเคราะห์สังเคราะห์ ปัญหาของชุมชน มีการวางแผนที่เหมาะสมและสอดคล้องกับวิถีชีวิต กำหนดกิจกรรม การ ดำเนินกิจกรรมและการประเมินผลกิจกรรม จัดขั้นตอนของการเข้ามามีส่วนร่วม และให้ ความสำคัญโดยใช้ชุมชน เป็นศูนย์กลาง โดยโรงเรียนหน่วยงานภาครัฐช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ หรืออำนวยความสะดวกอย่างต่อเนื่อง (อร์ธญา ผลจิตต์, 2556: ก-ข)

ด้านการบริหารบุคคล พบว่า ข้อที่อยู่ในอันดับต่ำที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 ได้แก่ มีการกำกับดูแลบุคลากรและนักเรียนภายในโรงเรียน ให้รู้รักษากฎระเบียบวินัยของโรงเรียน แสดงให้เห็นว่ามีการพัฒนาทรัพยากรบุคคลหรือศาสนาบุคคลของพระพุทธศาสนา โดยมีการ ดำเนินงานอย่างมีเป้าหมายและมีทิศทาง มีวิธีการดำเนินงานโดยสอดคล้องกับนโยบายทางด้าน การศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิมล ปิงเมืองเหล็ก ได้ทำวิจัยเรื่อง การบริหารงานบุคคล โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษาโรงเรียนพินิตประสาธน์ จังหวัดพะเยา ผลการศึกษาพบว่า สภาพการบริหารงานบุคคล จำแนกตามสถานภาพพบว่า ด้านการสรรหา และบรรจุแต่งตั้งบุคลากรผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานสอนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางด้าน การพัฒนาบุคลากร ผู้บริหารมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ผู้ปฏิบัติงานสอนมีความ คิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางส่วนสภาพปัญหา พบว่า โรงเรียนมีการบรรจุบุคลากรไม่ตรงกับ ความต้องการ ไม่ส่งเสริมให้บุคลากรมีโอกาสเข้าศึกษาต่อหรือไปอบรม สัมมนา ขาดหลักเกณฑ์ ในการพิจารณา เลื่อนขั้นเงินเดือน และไม่มีคามยุติธรรม บุคลากรขาดความร่วมมือในการทำ กิจกรรมต่าง ๆ และขาดการประสานงาน และขาดการสร้างขวัญและกำลังใจแก่บุคลากร สำหรับข้อเสนอแนะ พบว่า โรงเรียนควรหาวิธีการสรรหาบุคลากรให้ตรงกับความต้องการ ควร

มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาเลื่อนชั้นเงินเดือนที่ชัดเจน การจัดกิจกรรมควรมีโครงการหรือแผนงานที่ชัดเจน และผู้บริหารควรใช้หลักจิตวิทยาบริหารงาน (วิมล ปิงเมืองเหล็ก, 2552: ก-ข)

ด้านการบริหารทั่วไป พบว่า ข้อที่อยู่ในอันดับต่ำที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.11 ได้แก่ มีการส่งเสริมด้านสุขอนามัยและสิ่งแวดล้อม แสดงให้เห็นว่าการบริหารหรือกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นวิธีบริหารจัดการเพื่อเป็นการสร้างความมั่นใจว่ากระบวนการหรือการดำเนินงานจะทำให้ได้ผลลัพธ์ที่มีคุณภาพตรงตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ โดยแนวทางที่จะให้ได้ผลตามที่ต้องการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวัฒน์ อินทรประไพ ได้นำเสนอเกี่ยวกับการบริหารงานโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา โรงเรียนวัดชัยบอนวิทยา จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยที่โรงเรียนกับชุมชนต้องประกอบด้วย การมีส่วนร่วมของชุมชน ประสานงาน บ้าน วัด โรงเรียน คือ สามประสานร่วมกันในลักษณะกัลยาณมิตร อย่างยั่งยืนได้ เพราะเกิดจากจิตใจที่ต้องการเข้าร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง เพื่อให้เกิดผลต่อความต้องการของกลุ่มคนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตทางสังคม ทั้งนี้ ในการที่จะให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริงนั้น การจัดกิจกรรมเพื่อการมีส่วนร่วมต้องคำนึงถึงวิถีการดำเนินชีวิต ค่านิยม ประเพณี ทัศนคติของบุคคล ทั้งนี้ การเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชน ควรมีการวิเคราะห์สังเคราะห์ปัญหาของชุมชน มีการวางแผนที่เหมาะสมและสอดคล้องกับวิถีชีวิต กำหนดกิจกรรม การดำเนินกิจกรรมและการประเมินผลกิจกรรม จัดขั้นตอนของการเข้ามามีส่วนร่วม และให้ความสำคัญโดยใช้ชุมชน เป็นศูนย์กลาง โดยโรงเรียนหน่วยงานภาครัฐช่วยเหลือ ให้คำแนะนำหรืออำนวยความสะดวกอย่างต่อเนื่อง (สุวัฒน์ อินทรประไพ, 2557: 39-50)

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ควรศึกษารูปแบบโครงการฝึกอบรมบุคลากรที่สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศไทยยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนการกุศลของวัด ในพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษา โรงเรียนอนุบาลวัดโชติทายการามสงเคราะห์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

6.2 ควรศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัด ในพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษา โรงเรียนอนุบาลวัดโชติทายการามสงเคราะห์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

6.3 ควรศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพทรัพยากรบุคคลขององค์กรของโรงเรียนการกุศลของวัด ในพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษา โรงเรียนอนุบาลวัดโชติทายการามสงเคราะห์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

บรรณานุกรม

(1) หนังสือ

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ**. กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- วิโรจน์ สารัตนะ. (2535). **การพัฒนานโยบายการศึกษา**. ขอนแก่น: ภาควิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. (2552). **โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา**. กรุงเทพมหานคร: รุ่งศิลป์การพิมพ์.
- _____. (2553). **การรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชน**. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน. (2556). **กลุ่มนโยบายและแผนการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: ข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษา.

(2) วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์

- วิมล ปิงเมืองเหล็ก. (2552). “การบริหารงานบุคคลโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษา โรงเรียนพินิตประสาธน์ จังหวัดพะเยา”. **การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ศรีนวล ศรีสวัสดิยาภรณ์. (2546). “การบริหารงานโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: สถาบันราชภัฏพระนคร.
- อรัญญา ผลจิตต์. (2556). “สภาพการบริหารจัดการศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 17”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

(3) บทความ

- สุวัฒน์ อินทรประไพ. “การบริหารงานโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา โรงเรียนวัดชัยบอนวิทยา จังหวัดเพชรบูรณ์”. **วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์**. ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม 2557): 39-50.

ประสิทธิผลการจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษา
โรงเรียนวัดบ้านโป่งสามัคคีคุณูปถัมภ์ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี
Effectiveness In Management of Buddhist Charity School: A Case
Study of Watbanpong Samakkeekhunupatham School, Banpong
District, Ratchaburi Province

พระครูสุธีปริยัติวิธาน (สุภาพ อาตาปโก)* พระสมุทรวชิรโสภณ**
สุรพล สุยะพรหม***

Phrakhru Suteepariyattiwitan(Suphap Ātāpako), Phra Samutrawachirasophon,
Surapon Suyaprom

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพประสิทธิผลการจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษาโรงเรียนวัดบ้านโป่งสามัคคีคุณูปถัมภ์ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี (2) ศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อประสิทธิผลการจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษาโรงเรียนวัดบ้านโป่งสามัคคีคุณูปถัมภ์ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ (3) ศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษาโรงเรียนวัดบ้านโป่งสามัคคีคุณูปถัมภ์ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี โดยในส่วนของ การวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเก็บข้อมูลจากครู จำนวน 101 คน วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที ค่าเอฟ วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และในส่วนของ การวิจัยเชิงคุณภาพมีการวิเคราะห์เอกสารและใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 ท่าน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพประสิทธิผลการจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษาโรงเรียนวัดบ้านโป่งสามัคคีคุณูปถัมภ์ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม

---

*Master of Arts Program in Buddhist Management, Ratchaburi Sangha College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

**Ratchaburi Sangha College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

***Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.26 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ ด้านบุคลากร (4.37) ด้านงบประมาณ (4.11) ด้านวัสดุอุปกรณ์ (4.17) และ ด้านการจัดการ (4.40)

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อประสิทธิผลการจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษาโรงเรียนวัดบ้านโป่งสามัคคีคุณูปถัมภ์ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประสพการณ์ในการทำงาน มีผลให้ความคิดเห็นที่มีต่อประสิทธิผลการจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษาโรงเรียนวัดบ้านโป่งสามัคคีคุณูปถัมภ์ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อประสิทธิผลการจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษาโรงเรียนวัดบ้านโป่งสามัคคีคุณูปถัมภ์ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี พบว่า ปัญหา อุปสรรค ได้แก่ ขาดบุคลากรเฉพาะด้านการสอนทางวิชาชีพบางประเภท การเปลี่ยนแปลงครูบ่อยเพราะมีการลาออกเมื่อสอบบรรจุได้ งบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลมีจำกัด วัสดุอุปกรณ์บางอย่างไม่อยู่ในสภาพดี อุปสรรคจากนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการที่เปลี่ยนแปลงตามการปรับเปลี่ยนรัฐมนตรี ส่วนข้อเสนอแนะ ได้แก่ ควรสรรหาบุคลากรวิชาชีพเฉพาะทางให้ครบทุกประเภทตามความต้องการ ควรสร้างขวัญกำลังใจและสนับสนุนสวัสดิการแก่บุคลากรครูให้ทัดเทียมกับโรงเรียนรัฐบาล ควรบริหารจัดการงบประมาณบนพื้นฐานความประหยัดและคุ้มค่า ควรดูแลรักษาวัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษาให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งานอยู่เสมอ และควรจัดทำแผนบริหารความเสี่ยง

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพ, การจัดการ, โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา

ABSTRACT

The objectives of research paper were (1) to the study effectiveness state in management of Buddhist charity school: a case study of Watbanpong samakkeekhunupatham school, Banpong district, Ratchaburi province, (2) to compare the opinions of teachers toward effectiveness in management of Buddhist charity school: a case study of Watbanpongsamakkeekhunupatham school, Banpong district, Ratchaburi province, classified by personal data, and (3) to study the problems, obstacles and suggestions of effectiveness in management of Buddhist charity school: a case study of Watbanpongsamakkeekhunupatham school, Banpong district, Ratchaburi province. The research methodology was the mixed methods research, that the quantitative research used the questionnaire as the tool to collect the data in the field study from 101 teachers of

Watbanpongsamakkeekhunupatham school. The statistics were used for the data analysis through frequency, percentage, mean, standard deviation (S.D.), t-test, F-test, One-way Analysis of Variance, and the qualitative research had the documentary analysis and interview as the tool to collect the data in the field study from 10 key informants and analyzed the data through the content analysis technique.

The findings of this research were as following:

1. Effectiveness state in management of Buddhist charity school: a case study of Watbanpongsamakkeekhunupatham school, Banpong district, Ratchaburi province, overall, that was high level at mean of 4.26, when considering in each aspect, found that was high level all aspects, the aspect of man at mean of 4.37, the aspect of money at mean of 4.11, the aspect of material at mean of 4.17, and the aspect of management at mean of 4.40.

2. The comparison of teachers' opinions toward effectiveness in management of Buddhist charity school: a case study of Watbanpongsamakkeekhunupatham school, Banpong district, Ratchaburi province, classified by personal data, found that experience had the opinions toward effectiveness in management of Buddhist charity school: a case study of Watbanpongsamakkeekhunupatham school, Banpong district, Ratchaburi province was different, significantly at 0.05.

3. The problems, obstacles and suggestions of effectiveness in management of Buddhist charity school: a case study of Watbanpongsamakkeekhunupatham school, Banpong district, Ratchaburi province as following: problems and obstacles found that lack of personnel specialized in the teaching profession of some kind, teachers often change, budget support from the government is limited, some materials are not in good condition, obstacles from the Ministry of Education policy that changed according to the minister change. But, suggestions found that should recruit professional personnel to complete all types of needs, should create moral and support welfare for teachers to be equal to government schools, should manage the budget on the basis of frugality and worthiness, should always maintain educational materials in a ready to use condition, and should prepare a risk management plan.

Keywords: Effectiveness, Management, Buddhism Charity School

1. บทนำ

โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาจัดว่าเป็นทางเลือกอีกทางหนึ่ง ซึ่งได้รับอนุญาตให้จัดตั้งเป็นโรงเรียนตามพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พุทธศักราช 2488 ซึ่งได้จัดการเรียนการสอนแบบเดียวกับโรงเรียนสามัญทั่วไป ขณะเดียวกัน ก็มีจุดเน้นที่ต้องการให้นักเรียนนั้น มีคุณธรรมจริยธรรม โดยมีจุดประสงค์ มุ่งเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในหลักธรรม ซึ่งนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมและกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา อย่างถูกต้องโดยการควบคุมกาย วาจา ใจ ให้อยู่ในกรอบคุณธรรมจริยธรรมและวัฒนธรรมอันดีงาม ไม่เบียดเบียนตนเองและบุคคลอื่น สามารถสร้างประโยชน์ให้แก่ตนเองและสังคมได้ (สุรวัชร์ ศิววัชร์ (ส.ศิววัชร์), 2545: 9)

การบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา พบปัญหาสำคัญ คือ การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ซึ่งจากรายงานผลการดำเนินงานโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา และโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พบว่าจากการเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมติดตามการดำเนินงานโครงการในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาและโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา อย่างต่อเนื่อง ปัญหาที่ทรงพบ คือ ผลการประเมินในแต่ละกลุ่มสาระ เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยเทียบกับผลสอบระดับประเทศ พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยกลุ่มสาระใกล้เคียงกับคะแนนเฉลี่ยของระดับสังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ แต่ยังต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยของระดับประเทศอยู่มาก จึงทรงได้ถวายความช่วยเหลือ โดยเน้นการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน

ดังกล่าวนี้ สอดคล้องกับ เอกสารรายงานของธนาคารโลกที่ชื่อ What Do We Know About School-Based Management) โดยฝ่ายเครือข่ายการพัฒนาการศึกษาเพื่อมวลมนุษยชาติ (Education Human Development Network) ได้บรรยายไว้ว่า มากกว่า 100 ปีมาแล้วเป็นที่ยอมรับกันว่ายังขาดวิธีการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียน แต่จาก 30 ปีที่ผ่านมาแล้วนี้ได้มีความพยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าว และคำตอบของโจทย์นี้ก็ยังค้นหากันอยู่ (สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, 2546: 25) ประกอบกับ ผลการวิจัยในปี 2554 พบว่า โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาในพื้นที่จังหวัดราชบุรี ประสบปัญหามากมาย อาทิ บุคลากรส่วนมากขอไปสอบบรรจุเข้ารับราชการครูเนื่องจากบุคลากรไม่พึงพอใจในหน้าที่และสวัสดิการที่ได้รับซึ่งแตกต่างจากโรงเรียนของรัฐบาล, การบริหารงานกิจการนักเรียนเน้นกิจกรรมที่หลากหลายจึงมีผลกระทบด้านคุณภาพของกิจกรรม, งบประมาณการเงินที่ได้จากรัฐไม่เพียงพอ, ขาดอาคารเรียนเพราะนักเรียนมาก เช่น ห้องเรียน ห้องทำงาน ห้องปฏิบัติการ ห้องกลุ่มสาระ, ผู้ปกครองไม่ค่อยให้ความร่วมมือ ย้ายที่อยู่บ่อย และปัญหาการประชาสัมพันธ์ข่าวสารไม่เข้าถึงชุมชน เป็นต้น (พระไพศาล สุทฺถจิตฺโต, 2554: ก)

โรงเรียนวัดบ้านโป่งสามัคคีคุณูปถัมภ์ เป็นโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ตั้งอยู่ที่ เลขที่ 1 ถนนราษฎร์ร่วมใจ ตำบลบ้านโป่ง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี มีพระครูวิจิตรธรรมรส (อดีตเจ้าอาวาสวัดบ้านโป่งและอดีตเจ้าคณะอำเภอบ้านโป่ง) เป็นผู้ก่อตั้ง โดยได้รับการอนุญาตให้เปิดทำการสอน เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2503 และในปัจจุบัน โรงเรียนวัดบ้านโป่งสามัคคีคุณูปถัมภ์เปิดสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยมี พระครูสุธีปริยัติวิธาน (สุภาพ อาตาศิปโก) รองเจ้าคณะอำเภอบ้านโป่ง เจ้าอาวาสวัดบ้านโป่ง เป็นผู้รับใบอนุญาต และมีนางพัชราภรณ์ ธิบุฤทธิชัย เป็นผู้อำนวยการ (โรงเรียนวัดบ้านโป่งสามัคคีคุณูปถัมภ์, 2560: ออนไลน์)

จากที่กล่าวมา ประกอบกับที่ผู้วิจัยเป็นผู้รับใบอนุญาตโรงเรียนวัดบ้านโป่งสามัคคีคุณูปถัมภ์ จึงสนใจศึกษาเรื่อง “ประสิทธิผลการจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษาโรงเรียนวัดบ้านโป่งสามัคคีคุณูปถัมภ์ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี” ซึ่งผลการวิจัยที่ได้จักเป็นเอกสารทางวิชาการอันประโยชน์ต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศึกษาสงเคราะห์ สืบไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพประสิทธิผลการจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษาโรงเรียนวัดบ้านโป่งสามัคคีคุณูปถัมภ์ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

2.2 เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อประสิทธิผลการจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษาโรงเรียนวัดบ้านโป่งสามัคคีคุณูปถัมภ์ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

2.3 เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษาโรงเรียนวัดบ้านโป่งสามัคคีคุณูปถัมภ์ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed-Methods Research) กำหนดขอบเขตเนื้อหาใน 4 ด้าน ตามแนวคิดทางการจัดการ ได้แก่ (1) ด้านบุคลากร (Man) (2) ด้านงบประมาณ (Money) (3) ด้านวัสดุอุปกรณ์ (Material) และ (4) ด้านการจัดการ (Management) (สุธี สุทธิสมบุรณ์ และสมาน รังสิโยภุชงค์, 2541: 12)

3.2 ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร ได้แก่ ครูโรงเรียนวัดบ้านโป่งสามัคคีคุณูปถัมภ์ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี จำนวน 134 คน (โรงเรียนวัดบ้านโป่งสามัคคีคุณูปถัมภ์, 2561: ออนไลน์)

กลุ่มตัวอย่าง ได้ทำการสุ่มมาจากประชากร โดยหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากการใช้สูตรคำนวณของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) (สุวริย์ ศิริโกคาภิรมย์, 2546: 129-130). ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 101 คน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 10 รูป/คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check List) แบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) แบบปลายเปิด (Open Ended Question) และแบบสัมภาษณ์ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview)

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมดด้วยตนเอง โดยนำหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ไปเสนอเพื่อขอความอนุเคราะห์ และสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้สมบูรณ์ทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 100

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที ค่าเอฟ วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด และในส่วนของ การวิจัยเชิงคุณภาพมีการวิเคราะห์เอกสาร และวิเคราะห์ผลการสัมภาษณ์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 สภาพประสิทธิผลการจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษาโรงเรียนวัดบ้านโป่งสามัคคีคุณูปถัมภ์ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.26 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ ด้านบุคลากร (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.37) ด้านงบประมาณ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.11) ด้านวัสดุอุปกรณ์ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.17) และ ด้านการจัดการ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40)

4.2 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อประสิทธิผลการจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษาโรงเรียนวัดบ้านโป่งสามัคคีคุณูปถัมภ์ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประสบการณ์ในการทำงาน มี

ผลให้ความคิดเห็นที่มีต่อประสิทธิผลการจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษาโรงเรียนวัดบ้านโป่งสามัคคีคุณูปถัมภ์ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนเพศ อายุ และวุฒิการศึกษา มีผลให้ความคิดเห็นที่มีต่อประสิทธิผลการจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษาโรงเรียนวัดบ้านโป่งสามัคคีคุณูปถัมภ์ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ไม่แตกต่างกัน

4.3 ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อประสิทธิผลการจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษาโรงเรียนวัดบ้านโป่งสามัคคีคุณูปถัมภ์ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี พบว่า ปัญหา อุปสรรค ได้แก่ ขาดบุคลากรเฉพาะด้านการสอนทางวิชาชีพบางประเภท การเปลี่ยนแปลงครูบ่อยเพราะมีการลาออกเมื่อสอบบรรจุได้ งบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลมีจำกัด วัสดุอุปกรณ์บางอย่างไม่อยู่ในสภาพดี อุปสรรคจากนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการที่เปลี่ยนแปลงตามการปรับเปลี่ยนรัฐมนตรี ส่วนข้อเสนอแนะ ได้แก่ ควรสรรหาบุคลากรวิชาชีพเฉพาะทางให้ครบทุกประเภทตามความต้องการ ควรสร้างขวัญกำลังใจและสนับสนุนสวัสดิการแก่บุคลากรครูให้ทัดเทียมกับโรงเรียนรัฐบาล ควรบริหารจัดการงบประมาณบนพื้นฐานความประหยัดและคุ้มค่า ควรดูแลรักษาวัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษาให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งานอยู่เสมอ และควรจัดทำแผนบริหารความเสี่ยง

5. อภิปรายผลการวิจัย

ประสิทธิผลการจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษาโรงเรียนวัดบ้านโป่งสามัคคีคุณูปถัมภ์ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านบุคลากร อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า โรงเรียนวัดบ้านโป่งสามัคคีคุณูปถัมภ์ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ให้ความสำคัญกับทรัพยากรบุคคล และคำนึงถึงความเปลี่ยนแปลงหรืออัตราการเข้า-ออกของบุคลากร จึงมีการวางแผนกำลังคน เพื่อเป็นการเปรียบเทียบอัตราจำนวนครูและบุคลากรของโรงเรียนที่มีอยู่ในปัจจุบัน เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่า มีจำนวนและประเภทตรงตามความต้องการ มีคุณสมบัติตรงกับความต้องการงานภายใต้สถานการณ์แวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาเพราะความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เช่น การเปลี่ยนแปลงทางความต้องการของตลาดแรงงาน เป็นต้น ทำให้มีความต้องการครูที่มีฝีมือและมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน จึงมีการวางแผนเพื่อให้ได้มาซึ่งคนที่มีความสามารถตรงกับความต้องการ ดังกล่าวนี้อสอดคล้องกับที่พระครูสิกขกิจธำรง (สถิตย์ สถิตถิโก) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ประสิทธิผลการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมในอำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี พบว่า ประสิทธิผลการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมในอำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านครูสอนพระปริยัติธรรม มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก (พระครูสิกขกิจธำรง (สถิตย์ สถิตถิโก), 2556: ก)

ประสิทธิผลการจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษา โรงเรียนวัดบ้านโป่งสามัคคีคุณูปถัมภ์ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านงบประมาณ อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า โรงเรียนวัดบ้านโป่งสามัคคีคุณูปถัมภ์ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี มีการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ต่าง ๆ เพื่อความสะดวกในการวิเคราะห์ข้อมูลที่จะใช้ในการจัดทำและพิจารณางบประมาณ และทำการรวบรวมในรูปแบบที่เหมาะสม ซึ่งเป็นข้อมูลที่สำคัญต่อการตัดสินใจและช่วยในการบริหารงานงบประมาณได้อย่างเหมาะสม บนพื้นฐานของความถูกต้อง โปร่งใส บริสุทธิ์ และคุ้มค่า มีความรับผิดชอบ พร้อมสำหรับการตรวจสอบได้ตลอดเวลา ดังกล่าวนี้อสอดคล้องกับที่ วิไลลักษณ์ เพชรเอี่ยม ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา มีความถูกต้อง มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง (วิไลลักษณ์ เพชรเอี่ยม, 2558: ง)

ประสิทธิผลการจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษา โรงเรียนวัดบ้านโป่งสามัคคีคุณูปถัมภ์ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านวัสดุอุปกรณ์ อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า โรงเรียนวัดบ้านโป่งสามัคคีคุณูปถัมภ์ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ให้ความสำคัญกับวัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษาที่มีคุณภาพ นำเอาสิ่งใหม่ซึ่งอาจจะอยู่ในรูปของความคิดหรือการกระทำ รวมทั้งวัสดุอุปกรณ์ที่ทันสมัยเข้ามาใช้ในระบบการศึกษา เพื่อมุ่งหวังที่จะเปลี่ยนแปลงสิ่งที่มีอยู่เดิมให้ระบบการจัดการศึกษามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทำให้ผู้เรียนสามารถเกิดการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วเกิดแรงจูงใจในการเรียน โดยคำนึงถึงประสิทธิภาพในการเรียน การขยายตัวทางวิชาการ และการเปลี่ยนแปลงของสังคม รวมถึงสิ่งต่าง ๆ ที่คนจะต้องเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น แสวงหาวิธีการใหม่ที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้น อย่างไรก็ตาม ยังคงยึดมั่นในวิถีทางแห่งวิถีพุทธและจริยธรรมไทยเป็นสำคัญ ดังกล่าวนี้อสอดคล้องกับที่ พระมหาพนมกรณ จิตเมธี ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อของนักเรียนในโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษาโรงเรียนธรรมราชศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ จากผลการวิจัยพบว่า โดยแท้จริงแล้วผู้ปกครองทุกคนอยากให้บุตรหลานตนเองเรียนในโรงเรียนวัด เพราะประหยัดและต้องการให้บุตรหลานหลีกเลี่ยงจากปัญหาสังคม (พระมหาพนมกรณ จิตเมธี, 2558: ข)

ประสิทธิผลการจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษา โรงเรียนวัดบ้านโป่งสามัคคีคุณูปถัมภ์ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ด้านการจัดการ อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า โรงเรียนวัดบ้านโป่งสามัคคีคุณูปถัมภ์ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี มีกระบวนการบริหารจัดการโรงเรียนและการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ล่วงหน้าได้เป็นอย่างดี มีเทคนิคและวิธีที่ประกอบด้วยศิลปะและกลยุทธ์ต่าง ๆ ดำเนินกิจการตามขั้นตอนต่าง ๆ โดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจกันทำงานร่วมกันทำงานของผู้บริการและบุคลากรทุกฝ่ายได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ดังกล่าวนี้อสอดคล้องกับที่ เตือนใจ

ศรียัตนะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคกลางเขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพของการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาภาคกลางเขต 1 มีความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา โดยผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนการกุศลของวัด มีภาวะผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษามีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก (เตือนใจ ศรียัตนะ, 2558: ง)

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ฝ่ายบริหารงานบุคคลของโรงเรียนควรสรรหาบุคลากรวิชาชีพเฉพาะทางให้ครบทุกประเภทตามความต้องการ
2. ผู้บริหารของโรงเรียนควรสร้างขวัญกำลังใจพร้อมสนับสนุนสวัสดิการแก่บุคลากรครูให้ทัดเทียมกับโรงเรียนรัฐบาล
3. ผู้บริหารของโรงเรียนน่านโยบายในการบริหารจัดการงบประมาณบนพื้นฐานความประหยัดและคุ้มค่าประกาศแก่สาธารณชน
4. ฝ่ายบริหารงานทั่วไปควรดูแลรักษาวัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษาให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งานอยู่เสมอ
5. ผู้บริหารของโรงเรียนควรสนับสนุนให้มีการจัดทำแผนบริหารความเสี่ยง

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายทางการการรู้ร่วมกันของกลุ่มโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา
2. การวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเกี่ยวกับนวัตกรรมการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา

บรรณานุกรม

(1) หนังสือ

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2548). *สถิติสำหรับงานวิจัย*. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาสถิติ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. (2556). *รายงานการดำเนินงานโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา และโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาตามพระ ราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ประจำปีการศึกษา 2555*.

กรุงเทพมหานคร: สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต.

สุธี สุทธิสมบุรณ์ และสมาน รังสิโยภักษ์. (2541). **หลักการบริหารเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 17.

กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ ก.พ.

สุรักษ์ ศิวรักษ์ (ส.ศิวรักษ์). (2545). **ปรัชญาการศึกษาศาสตร์และศิลป์แห่งการปฏิรูปการเรียนรู้**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: เรือนแก้วการพิมพ์.

(2) วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์

เตือนใจ ศรีรัตนะ. (2558). “ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคกลางเขต 1”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริการการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.

พระครูสิขกิจธำรง (สถิตย์ สถิตฺธิโก) . (2556). “ประสิทธิผลการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมในอำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระไพศาล สุทธิจิตโต. (2554). “การบริหารงานโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดราชบุรี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาพนมภรณ์ จิตเมธี. (2558). “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อของนักเรียนในโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษาโรงเรียนธรรมราชศึกษา จังหวัดเชียงใหม่”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วิไลลักษณ์ เพชรเอี่ยม. (2558). “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา”. **วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(3) ออนไลน์

โรงเรียนวัดบ้านโป่งสามัคคีคุณูปถัมภ์. (2560). **ประวัติโรงเรียน**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.smkschool.ac.th/> [17 กันยายน 2560].

_____. (2561). **สำหรับอาจารย์**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.smkschool.ac.th/> [1 กรกฎาคม 2561].

การส่งเสริมการอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอพุนพิน
จังหวัดสุราษฎร์ธานี

Promotion of Morality and Ethics Training for Youths of Sangha In
Phunphin District, Suratthani Province

พระนิคม กตปถุญญ (นำชม)* พระมหากังวาลธีรธมโม** พระครูวาทีวรวัฒน์***

Phra Nicom Katapañño (Nachom), PhramahaKangwal Dhiradhammo

Phrakru Wateeworawat

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอพุนพินจังหวัดสุราษฎร์ธานี” มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอพุนพินจังหวัดสุราษฎร์ธานี (2) ศึกษาเปรียบเทียบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอพุนพินจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ (3) ศึกษาปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอพุนพินจังหวัดสุราษฎร์ธานี ระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยในส่วนของ การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือเก็บข้อมูลภาคสนามจากผู้บริหารโรงเรียน ครูพี่เลี้ยง ผู้ปกครองและนักเรียน โรงเรียนพุนพินวิทยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 283 คน วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที และค่าเอฟ วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และในส่วนของ การวิจัยเชิงคุณภาพมีการวิเคราะห์เอกสาร และใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลภาคสนามจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูป/คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า

1. การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอพุนพินจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอพุนพินจังหวัดสุราษฎร์ธานี อยู่ในระดับมากทุกด้าน

---

*Master of Arts Program in Buddhist Management, Ratchaburi Sangha College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

**RatchaburiSangha College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

***RatchaburiSangha College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

2. การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอพุนพินจังหวัดสุราษฎร์ธานี ตามความคิดเห็นผู้บริหารโรงเรียน ครูพี่เลี้ยง ผู้ปกครองและนักเรียน จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า สถานภาพส่วนบุคคลได้แก่อายุและระดับชั้น ของผู้บริหารโรงเรียน ครูพี่เลี้ยง ผู้ปกครองและนักเรียนที่ตอบแบบสอบถาม มีผลทำให้ความคิดเห็นที่มีต่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอพุนพินจังหวัดสุราษฎร์ธานี แตกต่างกัน ซึ่งเป็นการยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนสถานภาพส่วนบุคคลได้แก่เพศ และวุฒิการศึกษาทางธรรม ไม่มีผลทำให้เกิดความคิดเห็นที่แตกต่างกัน

3. ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอพุนพินจังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้แก่ (1) ควรศึกษา การบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ด้านการอบรมการปฏิบัติธรรมของสำนักปฏิบัติธรรมที่มีชื่อเสียงในประเทศไทย (2) ควรศึกษาการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ด้านการอบรมการปฏิบัติธรรม โดยศึกษากับกลุ่มผู้รับศีลอุโบสถในวัด กลุ่มนักศึกษาหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วย (3) ควรศึกษาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการอบรมการปฏิบัติธรรมที่มีกลุ่มประชากรเฉพาะพระบวชใหม่ที่บวชใหม่ บวชไม่กัวันหรือบวชในพรรษา เพื่อจะได้นำไปพัฒนาหลักสูตรสอนพระบวชไม่นาน ซึ่งยังไม่มีหลักสูตรนี้

คำสำคัญ: ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม, การอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชน

ABSTRACT

The Research entitled " Promotion of Morality and Ethics Training for Youths of Sangha in Phunphin district, Suratthani province " with objectives were: (1) To study the morality and ethics promotion for youths of the Sangha in Phunphin district, Suratthani province, (2) To study comparison Promotion of Morality and Ethics Training for Youths of Sangha in Phunphin District, Suratthani Province and, (3) To study problems and obstacles and suggestions for Promotion of Morality and Ethics Training for Youths of Sangha in Phunphin district, Suratthani Province in this study is a quantitative research (Quantitative Research) Field data collection from school administrators, mentors, parents and students PhunphinWitthaya School Suratthani this research uses Taro Yamane's formula, with a population of students who are studying grade 4-6. Number of schools: 959 people, therefore, the size of the sample group was 283 people using questionnaires. is a tool for collecting data. The characteristics of the questionnaire were both closed and open ends. The researcher analyzed the data obtained. By finding the frequency, percentage, Standard Deviation: S.D., Test the hypothesis by t-test and F-test. One-way analysis of variance. Therefore, comparing the

differences in the average in pairs With the least significant difference method (Least Significant Difference: LSD.)

The Findings of research were as following:

1. Promotion of morality and ethics for youth of the Sangha in Phunphin district, Suratthani province, overall at a high level Is equal to 3.92 When considered individually, it was found that promoting morality and ethics for youth of the Sangha District, Phunphin District, Suratthani Province In every level

2. Promoting morality and ethics for youths of the Sangha in Phunphin district, Suratthani province according to the opinions of school administrators, teachers, parents and students classified by personal status, found that personal status is age and grade level. Of school administrators, mentors, parents and students who responded to the questionnaire Resulting in different opinions on morality and ethics for youth of Phunphin District, Suratthani Province, which are acceptable to the hypothesis set Personal status is gender And academic qualification There is no effect on different opinions.

3. Suggestions for promoting morality and ethics for youths of the Sangha in Phunphin district, Suratthani province, namely (1) should study the administration of the Sangha affairs in the practice of meditation practice at the famous Dharma practice in Thailand (2) should study management of Buddhist affairs in the practice of meditation By studying with precepts in the temple student group or government officials as well. (3) should study the administration of the Sangha in the practice of Dharma practice with a specific population of PhraNakhra, who are new monks ordained a few days or ordained in the rainy season In order to be able to develop the curriculum to teach monks which still does not have this course.

Keywords: Promotion of Morality, Ethics Training for Youths

1. บทนำ

พระสงฆ์ได้ทำหน้าที่เป็นผู้ให้ความรู้ที่จะนำไปประกอบอาชีพและให้คุณธรรม คือความประพฤติปฏิบัติชอบ สำหรับเป็นเครื่องอุปถัมภ์ค้ำจุนวิชาชีพให้เจริญรุ่งเรืองและคงอยู่ตลอดไปเมื่อกาลเวลาผ่านไปได้มีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในหลายๆด้านดังจะเห็นได้ว่าปัจจุบันบทบาทแห่งความเป็นผู้นำทางการศึกษาและทางด้านจริยธรรมของพระสงฆ์จะถูกกลดลงไปบ้าง แต่กระนั้นพระสงฆ์ท่านก็พยายามที่จะรักษาบทบาทนี้ไว้เท่าที่ความสามารถจะพึงมี ทั้งนี้เพื่อความเจริญมั่นคงของประเทศชาติและเพื่อความสงบสุขของประชาชนซึ่งสถานการณ์บ้านเมืองของประเทศไทยเราใน

ปัจจุบันนี้ก็ดูน่าเป็นห่วงอย่างยิ่ง ไม่ว่าจะเป็นวิกฤตทางเศรษฐกิจ ปัญหาความเสื่อมถอยในด้านคุณธรรมจริยธรรมของคนทั้งในระดับนักการเมืองข้าราชการ หรือคนในแวดวงอาชีพอื่นๆ และภาพที่เห็นชัดเจนและเป็นข่าวอยู่ทุกวันนี้ก็คือการทุจริตคอร์รัปชัน การก่ออาชญากรรม การใช้ความรุนแรง การกลั่นแกล้งรังแก การล่วงละเมิดสิทธิ การฆ่าตัวตาย การเสพและการค้ายาเสพติด ซึ่งแพร่ระบาดในกลุ่มเยาวชนไทย ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงอุดมศึกษา รวมถึงการแต่งกายล่อแหลมที่เป็นมูลเหตุก่อให้เกิดอาชญากรรมทางเพศของนักศึกษาหญิง การขายบริการทางเพศของนักศึกษา การที่นักศึกษาอยู่ร่วมกันฉันท์สามีภรรยา ทะเลาะวิวาทของนักศึกษาทั้งภายในสถาบันเดียวกันและต่างสถาบัน เหล่านี้เป็นต้น ซึ่งชี้ให้เห็นประเด็นปัญหาวิกฤตอันน่าเป็นห่วงจากการพัฒนาที่ขาดความสมดุล โดยมุ่งสร้างความเจริญทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วทำให้บุคคลและสังคม รวมทั้งโครงสร้างและกลไกการบริหารและการจัดการต่างๆ ปรับตัวตามไม่ทัน เกิดความไม่สมดุลระหว่างการพัฒนาทางวัตถุกับการพัฒนาทางจิตใจก่อให้เกิดปัญหานานัปการ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543: 12) โดยเฉพาะต่อเด็กและเยาวชนในวัยเรียน และปัญหาที่เกิดขึ้นในกลุ่มของเยาวชนดังกล่าวทุกคนต่างลงความเห็นตรงกันว่าเยาวชนไทยของเราขาดการปลูกฝังในด้านคุณธรรมจริยธรรมอย่างยั่งยืน คืออาจจะมียุ่บ้างแต่เป็นแบบฉาบฉวย ไม่เกิดผลที่ถาวรในขณะที่สังคมไทยต้องการเห็นภาพการพัฒนาเยาวชนไทยไปสู่การเป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพ มีความสมบูรณ์ ทั้งร่างกายและจิตใจมีสติปัญญา มีความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มีรายงานผลการสำรวจของผู้ที่ถูกให้ออกจากงาน เฉพาะในกรณีที่เกี่ยวข้องกับคุณสมบัติของตัวพนักงานเองพบว่า 17% ถูกให้ออกจากงานเพราะขาดทักษะความรู้และประสบการณ์ 83% ถูกให้ออกจากงานเพราะปัญหาเรื่องความประพฤติและบุคลิกภาพ ในขณะที่เดียวกันมีผู้ไปสำรวจความคิดเห็นของผู้ประกอบการในการพิจารณารับคนเข้าทำงานในหน่วยงาน องค์กร สถาบันต่างๆ พบว่าผู้ประกอบการส่วนมากต้องการบัณฑิตที่มีคุณลักษณะดังนี้ ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ อดทน เสียสละ และมีความรับผิดชอบ ซึ่งปรากฏการณ์ในสังคมดังกล่าวมานี้เป็นผลโดยตรงมาจากรื่องของการปลูกฝังทางด้านคุณธรรมจริยธรรมนั่นเอง

ดังนั้นประเทศไทยต้องปรับเปลี่ยนวิธีการและกระบวนการในการบริหารงานเพื่อพัฒนาศักยภาพของประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาด้านการศึกษาซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาเยาวชนอันเป็นอนาคตของชาติ รากฐานของการพัฒนาประเทศต้องเริ่มจากการพัฒนาคุณภาพของประชากรภายในประเทศเป็นสำคัญ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550: ข) และการจะพัฒนาคนให้มีคุณภาพเป็นผู้มีคุณธรรมและจริยธรรมนั้นต้องเริ่มตั้งแต่เด็ก เพราะเด็กจะต้องเติบโตเป็นผู้ใหญ่และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมต่อไป พลเมืองในประเทศไทยส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติไทยและเป็นสถาบันหลักของสังคมไทยที่แทรกอยู่ในวัฒนธรรมวิถีดำเนินชีวิตของคนไทย ดังนั้นเด็กไทยจึงสมควรได้รับการปลูกฝังคุณธรรมตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่เหมาะสมกับวัยและเป็นประโยชน์แก่ชีวิตอย่างแท้จริงตั้งแต่วัยแรก

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 จึงได้กำหนดให้นักเรียนที่เป็นชาวพุทธเรียนวิชาพระพุทธศาสนาตลอดหลักสูตร ส่วนนักเรียนที่นับถือศาสนาอื่นก็กำหนดให้เรียนคุณธรรมพื้นฐาน 13 ประการ และระบุว่าการสอนวิชาพระพุทธศาสนาให้ได้ผลสมบูรณ์นั้นควรกำหนดจุดมุ่งหมายหลักคือ ต้องให้นักเรียนรับรู้ เข้าใจ ศรัทธา และเห็นคุณค่าของพระพุทธศาสนา และพระรัตนตรัย ปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดีอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม แม้กระทรวงศึกษาธิการจะจัดให้มีการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาทุกชั้น และทุกระดับการศึกษาตลอดระยะเวลาเรียน 12 ปีก็ตาม แต่ก็ยังมีปัญหาในทางปฏิบัติอยู่มากกล่าวคือ การบริหารและการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนายังขาดประสิทธิภาพ ขาดความเอาใจใส่ และไม่มีมาตรการเสริมอย่างเป็นทางการเรียนการสอนด้านศีลธรรมเข้ากับวิชาสามัญโดยทั่วไปอีกทั้งไม่ให้ความสำคัญต่อพระภิกษุที่มีความรู้ความเข้าใจในศาสนาอย่างถ่องแท้เข้ามาเป็นครูหรือวิทยากรในสถานศึกษานายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ กล่าวว่า การเรียนการสอนที่เกี่ยวกับจริยธรรมเดิมครูจะจัดให้มีการสวดมนต์ทุกวันศุกร์ เป็นเวลา 1 ชั่วโมงกว่าๆ และมีชั่วโมงวิชาศีลธรรมด้วยแต่ในการเรียนการสอนในปัจจุบันแทบจะไม่ให้ความสนใจในการสวดมนต์และวิชาดังกล่าวมากนัก เพราะคิดว่าเป็นเรื่องน่าเบื่อ แต่เมื่อใดเป็นผู้ใหญ่ในขณะที่มีความรู้เนื้อหาวิชาบางเรื่องจะลืมนไปแต่ประสบการณ์การสวดมนต์ที่โรงเรียนยังคงติดตัวอยู่จนทุกวันนี้ หากต้องการสอนเด็กให้เป็นคนดีมีความสุข มีสุขภาพจิตที่ดี มีหลักธรรมของศาสนาเข้ามาประคับประคองจิตใจเด็กจึงต้องปรับปรุงคุณภาพการศึกษาของเด็กให้สูงขึ้นไม่ว่าจะเป็นทางด้านวิชาการ คุณธรรมและจิตใจควรจะทำไปพร้อมกัน มิใช่สอนแต่วิชาการอย่างเดียว เด็กก็จะไม่รู้เรื่องศีลธรรม คุณธรรม และจริยธรรม

จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นทำให้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา เรื่อง “การส่งเสริมการอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี” เพื่อศึกษาในการวางแผนการส่งเสริมให้นักเรียนให้เป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรมควบคู่ไปกับความรู้ซึ่งจะช่วยลดปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนในสังคมไทย เพื่อชีวิตก้าวไปสู่ความสุข และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนา

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาการส่งเสริมการอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

2.2 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการส่งเสริมการอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

2.3 เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะการส่งเสริมการอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed-Methods Research) กำหนดขอบเขตเนื้อหาใน 3 ด้าน คือ ใน 3 ด้าน คือ (1) ด้านเนื้อหาหลักสูตรอบรม (2) ด้านการจัดกิจกรรมการอบรม (3) ด้านการใช้สื่อการสอนในการอบรม(กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, 2552: 61)

3.2 ประชากรกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร ได้แก่ ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครั้งนี้ คือ นักเรียนที่กำลังศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ในเขตอำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีโรงเรียนพุนพินพิทยาคมมี จำนวนนักเรียน 959 คน

กลุ่มตัวอย่าง ผู้บริหารโรงเรียน ครูพี่เลี้ยง ผู้ปกครองและนักเรียน โรงเรียนพุนพินพิทยาคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยศึกษาทั้งหมด จำนวน 959 คน

(Key Informant)ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 9 รูป/คน ประกอบด้วยครู นักเรียน ผู้ปกครอง ในโรงเรียนพุนพินพิทยาคม และเจ้าหน้าที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม ที่มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check List) แบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) แบบปลายเปิด (Open Ended Question)และแบบสัมภาษณ์ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview)

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมดด้วยตนเอง โดยนำหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ไปเสนอเพื่อขอความอนุเคราะห์และสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้สมบูรณ์ทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 100

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที และค่า เอฟ วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุดและในส่วนของการวิจัยเชิงคุณภาพมีการวิเคราะห์เอกสาร และวิเคราะห์ผลการสัมภาษณ์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอพุนพินจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอพุนพินจังหวัดสุราษฎร์ธานี อยู่ในระดับมาทุกด้าน

4.2 การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอพุนพินจังหวัดสุราษฎร์ธานี ตามความคิดเห็นผู้บริหารโรงเรียน ครูพี่เลี้ยง ผู้ปกครองและนักเรียน จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า สถานภาพส่วนบุคคลได้แก่อายุและระดับชั้น ของผู้บริหารโรงเรียน ครูพี่เลี้ยง ผู้ปกครองและนักเรียนที่ตอบแบบสอบถาม มีผลทำให้ความคิดเห็นที่มีต่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอพุนพินจังหวัดสุราษฎร์ธานี แตกต่างกัน ซึ่งเป็นการยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนสถานภาพส่วนบุคคลได้แก่เพศ และวุฒิการศึกษาทางธรรม ไม่มีผลทำให้เกิดความคิดเห็นที่แตกต่างกัน

4.3 ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอพุนพินจังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้แก่ (1) ควรศึกษา การบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ด้านการอบรม การปฏิบัติธรรมของสำนักปฏิบัติธรรมที่มีชื่อเสียงในประเทศไทย (2) ควรศึกษาการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ด้านการอบรมการปฏิบัติธรรม โดยศึกษากับกลุ่มผู้รับศีลอุโบสถในวัด กลุ่มนักศึกษา หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วย (3) ควรศึกษาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการอบรมการปฏิบัติธรรมที่มีกลุ่มประชากรเฉพาะพระนวกะที่บวชใหม่ บวชไม่กัวันหรือบวชในพรรษา เพื่อจะได้นำไปพัฒนาหลักสูตรสอนพระบวชไม่นาน ซึ่งยังไม่มีหลักสูตรนี้

5. อภิปรายผลการวิจัย

การส่งเสริมการอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอพุนพินจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวม

พบว่า ด้านเนื้อหาหลักสูตรอบรม สอนให้ตั้งอยู่ในศีลธรรมและเห็นคุณค่าของพระรัตนตรัยมีเนื้อหาสาระสอดคล้องกับเหตุการณ์ปัจจุบัน น่าสนใจเข้าใจง่ายสามารถปฏิบัติตามได้ ผู้ปฏิบัติธรรมสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ผู้ปฏิบัติธรรมให้ความคิดเห็นในด้านเนื้อหาสาระอยู่ในระดับมาทุกยกเว้นสอนให้ตั้งอยู่ในศีลธรรมและเห็นคุณค่าของพระรัตนตรัย สอดคล้องกับที่พระอดิศร ฐานวุฑฺโฒ (กลุ่มประสิทธิ์) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ศึกษาการฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรม : ศึกษากรณีค่ายธรรมทายาทของฝ่ายบริการฝึกอบรม ส่วนธรรมนิเทศ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กล่าวไว้ว่า การอบรมคุณธรรมจริยธรรมค่ายธรรมทายาทมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยของฝ่ายบริการฝึกอบรม ส่วนธรรมนิเทศ เป็นส่วนสำคัญในการส่งเสริมด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา สามารถพัฒนาเยาวชนให้เป็นผู้ที่มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย และจิตใจ (พระอดิศร ฐานวุฑฺโฒ (กลุ่มประสิทธิ์), 2552: 1) ด้านการจัดกิจกรรมการอบรมมีขั้นตอนและวิธีการปฏิบัติธรรม กิจกรรม ระยะเวลาที่เหมาะสม เครื่องขยายเสียงฟังชัด ผู้ปฏิบัติธรรมให้ความคิดเห็นในด้านรูปแบบการอบรมอยู่ในระดับมา แต่ก็มีปัญหาอุปสรรคบ้างจากแบบสอบถามปลายเปิด อาทิ กำหนดเวลาทำกิจกรรมไม่ชัดเจน เดินจงกรมน้อยไป แบ่งเวลาไม่เหมาะสม บางกิจกรรมใช้เวลาไม่เท่ากัน ซึ่งสอดคล้อง พระมหาสิงห์ชัย ธรรมโชโย

(เชียวสุก) กล่าวไว้ว่า พบว่า บทบาทของพระสงฆ์ตามความคาดหวังของกลุ่มผู้ปกครอง มีความเห็นว่า พระสงฆ์ทำบทบาทในด้านสาธารณูปโภคและระบบนิเวศเป็นอันดับหนึ่ง และคาดหวังให้พระสงฆ์แสดงบทบาทในการอบรมเยาวชนให้ตั้งอยู่ในจริยธรรมให้มากขึ้น และการเป็นตัวอย่งที่ดีของเยาวชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนและครอบครัวเนื่องจาก ผู้ปกครองส่วนใหญ่ประกอบอาชีพนอกบ้าน ทำให้การอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานทำได้ไม่เต็มที่ (พระมหาสิงห์ชัย ธรรมชโย (เชียวสุก), 2549: 1) ด้านการใช้สื่อการสอนในการอบรม การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เยาวชนควรใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ช่วยการในอบรม โดยให้พระวิทยากรหรือครูอธิบายค่านิยมต่างๆ อธิบายถึงหลักการปฏิบัติตนให้มีคุณธรรมจริยธรรมที่ช่วยสังคม เช่น รักเมืองไทย กินของไทย ใช้ของไทย เทียบเมืองไทย พยายามเน้นทฤษฎีสู่การปฏิบัติให้อยู่ในศีลธรรม และการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยซึ่งสอดคล้อง แสงจันทร์ มโนสร้อย กล่าวไว้ว่า ด้านสภาพการจัดการเรียนการสอน ครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสอนจริยธรรม ด้านการใช้สื่อและอุปกรณ์การสอน ผู้สอนประสบปัญหาเรื่องสื่อการจัดทำสื่อการสอนที่มีไม่เพียงพอ ขาดสื่อการสอนที่ทันสมัย เช่น สไลด์ วิดีทัศน์ นอกจากนี้ผู้สอนต้องการให้มีการอบรมให้ความรู้ในการจัดทำสื่อการสอน และต้องการสื่อที่ทันสมัยสะดวกต่อการใช้ และให้ความเพียงพอต่อนักเรียนด้วย (แสงจันทร์ มโนสร้อย, 2550: 1)

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ควรจัดสัมมนาเป็นประจำทุกภาคเรียน ในการนำเอาหลักคำสอนทาง พุทธศาสนาเข้ามีส่วนร่วมพัฒนาหลักสูตร นำไปประพฤติปฏิบัติ พัฒนาด้านร่างกาย จิตใจ และปัญญาให้สูงขึ้น
2. ควรฝึกอบรมให้ความรู้ด้านการวัดและประเมินผล เพื่อพระสงฆ์จะได้มีการวัดและประเมินผลที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ
3. ควรจัดให้พระสงฆ์ที่การอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนในโรงเรียนต่างๆ ได้ประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ด้านเทคนิคการจัดการเรียนการสอน

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษา การบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ด้านการอบรมการปฏิบัติธรรมของสำนักปฏิบัติธรรมที่มีชื่อเสียงในประเทศไทย
2. ควรศึกษาการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ด้านการอบรมการปฏิบัติธรรม โดยศึกษากับกลุ่มผู้รับศีลอุโบสถในวัด กลุ่มนักศึกษา หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วย
- 3 ควรศึกษาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการอบรมการปฏิบัติธรรมที่มีกลุ่มประชากรเฉพาะพระบวชที่บวชใหม่ บวชไม่กี่วันหรือบวชในพรรษา เพื่อจะได้นำไปพัฒนาหลักสูตรสอนพระบวชไม่นาน ซึ่งยังไม่มีหลักสูตรนี้

บรรณานุกรม

(1) หนังสือ

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2543). **ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด**, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554)**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

(2) วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์

- พระอดิศร ฐานวุฑฺฒโฒ. (2552). “ศึกษาการฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรม: ศึกษากรณีค่ายธรรมทายาทของฝ่ายบริการฝึกอบรม ส่วนธรรมนิเทศ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต การจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสิงห์ชัย ธมฺมชโย. (2549). “บทบาทของพระสงฆ์ในการอบรมจริยธรรมแก่เยาวชน ในตำบลศรีดงเย็นอำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่”. **วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามงกุฎราชวิทยาลัย.
- แสงจันทร์ มโนสร้อย. (2550). “สภาพการจัดการเรียนการสอนจริยธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนในอำเภอเวียงหนองล่อง”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).

ประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
อำเภอละแมจังหวัดชุมพร
Teaching Efficiency Towards Buddhism Subject of Moral Teaching
Monks In School, Lamae District, Chumphon province

พระใบฎีกาบุญญ จารุวรรณ (รัตน์ะพงศ์)* พระมหากังวาล ธีรธมโม**

พระครูวิสุทธธานันท์คุณ***

Phrabaidigha Manoon Jaruwanno (Ruttanapong), Phramaha kungwal Dhiradhammo,
Phrakru Visudthananthakun

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ (1) เพื่อศึกษาประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร (2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล (3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยในส่วนของกรวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือเก็บข้อมูลภาคสนามจากนักเรียนโรงเรียนละแมวิทยา จังหวัดชุมพร จำนวน 287 คน วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที และค่าเอฟ วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และในส่วนของกรวิจัยเชิงคุณภาพมีการวิเคราะห์เอกสาร และใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลภาคสนามจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูป/คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า

1. ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านที่ 1 ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.13 ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านที่ 3 ด้านเป็นผู้นำนักเรียนฝึกสมาธิ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98

---

*Master of Arts Program in Buddhist Management, Ratchaburi Sangha College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

**Ratchaburi Sangha College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

***Ratchaburi Sangha College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

2. ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า นักเรียนที่มีชั้นปีที่ศึกษา อายุ และรายได้ครอบครัว ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร แตกต่างกันไป จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนนักเรียนที่มีเพศ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. แนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร พบว่า (1) ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือพระอาจารย์ผู้สอนควรเน้นให้นักเรียนมีความกตัญญูแก่ผู้ที่ต่อบิดามารดา (2) ด้านเป็นผู้นำนักเรียนการฝึกสมาธิคือ มีการอบรมสั่งสอนนักเรียนในเรื่องคุณค่าของการเจริญภาวนา (3) ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่ นักเรียนคือ พระอาจารย์ผู้สอนควรดำเนินการประเมินผลความพร้อมของผู้เรียนก่อนการเรียนการสอน (4) ด้านให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิตคือ ทางโรงเรียนควรจัดให้มีการนำนักเรียนไปตักบาตรที่วัดในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนา, พระสอนศีลธรรม

ABSTRACT

The objectives of this research were (1) to study development of the roles of moral teaching Monks in Schools, Muang District, Suratthani Province. (2) To take comparison of the roles of moral teaching Monks in Schools. (3) To study obstacles and suggestions of the roles of moral teaching Monks in Schools. The sample used in research was 287. The method of this study was Mixed-Method Research. Research collecting data by the questionnaire that the researcher has created. The Reliability value 0.966. The statistics used for data analysis include frequency, percentage, mean and standard deviation. The tests of hypotheses have been performed by t-test and One Way ANOVA and Least Significant Difference (LSD) The Findings of research were as following:

1. Teaching efficiency towards buddhism subgecb of moral teaching monks in school, Lamae District Chumphon Province, found that the overall level is high With mean of 4.04, when considering each aspect, it was found that the highest mean value was the aspect (1) The teaching of Buddhism according to the basic education curriculum was a high level with the highest average of 4.13, As for

the aspect that has the lowest mean, ie, the 3rd side is the leader, the students practice meditation. With an average of 3.98

2. The comparison of students' opinions teaching efficiency towards buddhism subgecb of moral teaching monks in school, Lamae District Chumphon Province, classified by personal had, It was found that students with different years of education, age and income, different families, had different opinions on teaching effectiveness of Buddhism in the moral teaching of Lamae District, Chumphon Province, and therefore accepted the hypothesis. As for students with different gender, opinions on teaching efficiency in Buddhism of the moral teaching in Lamae district, Chumphon province were not different. Therefore rejecting the hypothesis set

3. Guidelines for the development of teaching efficiency towards buddhism subgecb of moral teaching monks in school, Lamae District Chumphon Province, found that (1) Teachers should focus on giving students a sense of gratitude to their parents. (2) There should be a training course for students about the value of prayer. Learning before teaching (4) The school should arrange for students to put monks at temples on important days of Buddhism.

Keywords: teaching Efficiency Towards Buddhism Subject, Moral teaching Monks

1. บทนำ

จากนโยบายรัฐบาลในเรื่องการพัฒนาคนและสังคมที่มีคุณภาพที่ระบุว่าการส่งเสริมให้วัยรุ่นไทยเกิดการเรียนที่ถูกต้องรักชาติในทางที่ถูกต้องมีคุณธรรมเอื้ออาทรต่อผู้อื่นรวมทั้งส่งเสริมให้มีการนำศีลธรรมและคุณธรรมมาใช้เป็นแนวทางในการดำรงชีวิตจะเห็นได้ว่าการพัฒนาคนเป็นเรื่องสำคัญของประเทศชาติที่จะส่งเสริมให้คนไทยเป็นคนที่มีร่างกายและจิตใจที่มีคุณภาพมีความพร้อมที่จะดำเนินชีวิตอย่างปกติสุขโดยเฉพาะกลุ่มเด็กและเยาวชนที่จะเป็นบุคลากรในการพัฒนาประเทศชาติให้มีอนาคตจะเป็นกลุ่มที่ต้องได้รับการพัฒนาจากภาครัฐเป็นอย่างยิ่งแต่ปัญหาที่พบในสถานการณ์บ้านเมืองในปัจจุบันกลับพบว่าสังคมไทยควบคู่ไปกับปัญหาเด็กและเยาวชนได้ทวีความรุนแรงและมีความหลากหลายมากขึ้นกว่าอดีตที่ผ่านมาชาวที่ได้รับทราบจากสื่อต่างๆล้วนเป็นปัญหาที่รุนแรงอย่างไม่น่าเชื่อแต่สาเหตุแห่งปัญหาที่เกิดขึ้นส่วนหนึ่งมาจากสภาพแวดล้อมและเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสพัฒนาทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารไร้พรมแดนในแนวทางโลกาภิวัตน์ซึ่งต่างมุ่งเน้นการแข่งขันเพื่อสร้างความมั่นคงในด้านเศรษฐกิจทำให้คนมีความเป็นวัตถุนิยมมากขึ้นแต่เกิดปัญหาด้านพฤติกรรมคือการหย่อนในศีลธรรมจริยธรรมปัญหาสังคมหลายด้านยังคงคุกคามเด็กเยาวชนนักเรียนนักศึกษาให้หลงผิดและพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากเดิมขาดระเบียบวินัยส่งผลให้วิถี

ชีวิตและค่านิยมดั้งเดิมที่ดิงตามโครงสร้างของสังคมไทยหายไปพร้อมกับการล่มสลายของสถาบันครอบครัวซึ่งทำให้ภูมิคุ้มกันของเด็กกับเยาวชนนักเรียนนักศึกษาที่จะต้านทานกับสภาพปัญหาต่างๆ ของสังคมตามมาเช่นปัญหาการทะเลาะของนักเรียนนักศึกษาปัญหาแพร่ระบาดของยาเสพติดในกลุ่มนักเรียนนักศึกษาปัญหานักเรียนนักศึกษาประพฤติตนไม่เหมาะสมในเวลาเรียนปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียนและปัญหาอาชญากรรมจากสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นกับนักเรียนนักศึกษา กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, คู่มือการดำเนินงานตามโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ปีงบประมาณ 2549, (กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, 2548: 57)

กรมการศาสนาได้พิจารณาเห็นว่าจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนนักศึกษาอย่างจริงจังและบังเกิดผลเป็นรูปเป็นธรรมโดยมีโครงการพระสอนศีลธรรมของนักเรียนซึ่งเป็นโครงการเชิงรุกที่สามารถนำกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมสู่กลุ่มเด็กและเยาวชนให้บังเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมได้อย่างชัดเจน (กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, 2550:16)

โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของกรมการศาสนานับเป็นโครงการที่บูรณาการระหว่างกระบวนการเรียนรู้ทางด้านหลักธรรมคำสอนทางศาสนาเพื่อพัฒนาคุณภาพคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กนักเรียนผ่านสื่อบุคคลคือพระสงฆ์ในการใช้ในโรงเรียนเป็นฐานในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ทางศาสนานั้นเกิดจากแนวคิดเพื่อสอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษาของไทยและเชื่อมั่นว่าการที่โรงเรียนมีอำนาจในการบริหารจัดการเรียนการสอนศีลธรรมที่มีความยืดหยุ่นและอิสระจะทำให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นรวมทั้งโรงเรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholders) จะเกิดความรู้สึกในความเป็นเจ้าของและรับผิดชอบในการจัดการสอนศีลธรรมในโรงเรียนมากยิ่งขึ้นเนื่องจากโรงเรียนและชุมชนมีส่วนร่วมตัดสินใจซึ่งจะทำให้การเรียนการสอนศีลธรรมมีประสิทธิภาพและได้รับการพัฒนาอย่างยั่งยืนกับทั้งยังเป็นการสร้างความพึงพอใจให้ชุมชนนอกจากนี้ยังเป็นการให้โรงเรียนซึ่งเป็นหน่วยปฏิบัติได้มีโอกาสจัดการเรียนการสอนศีลธรรมตามความต้องการของชุมชนจนเป็นที่ยอมรับของสังคมมากยิ่งขึ้น (กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, 2549: 32)

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้นบวกกับในฐานะที่ผู้วิจัยได้รับหน้าที่ทำงานเป็นพระสอนศีลธรรมรูปหนึ่งและมีโอกาสได้มาศึกษาระดับมหาบัณฑิตในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยทำให้ได้เรียนอยู่ในระบบการศึกษาที่เป็นระเบียบแบบแผนทั้งทางพระพุทธศาสนาและระบบการบริหารเชิงพุทธและทำให้เกิดโลกทัศน์มากมายจึงได้มีความสนใจศึกษาทำการวิจัยเรื่องประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละมั่ง จังหวัดชุมพรเพื่อได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์และเป็นแนวทางให้กับทางคณะสงฆ์โดยเฉพาะเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอละมั่งสถานศึกษารวมทั้งหน่วยงานองค์กรบุคคลที่เกี่ยวข้องเพื่อนำความรู้ที่ได้รับนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมและเกิดประโยชน์โดยส่วนรวมสืบต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร

2.2 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพรโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

2.3 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

ดำเนินการวิจัย 4 ด้าน คือ (1) ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2) ด้านเป็นผู้นำนักเรียนการฝึกสมาธิ (3) ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่นักเรียน (4) ด้านให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิตนักเรียน(ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ วัดพิชยญาติการาม กรุงเทพมหานคร, 2560: 2-6)

3.2 ประชากรกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร ได้แก่ นักเรียนโรงเรียนละแมวิทยา จังหวัดชุมพร จำนวนประชากร 1,015 คน (สำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2560:4)

กลุ่มตัวอย่าง ได้ทำการสุ่มมาจากประชากรโดยหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากการใช้สูตรคำนวณของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane)(คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2554: 228) ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 287 คน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 10 รูป/คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม ที่มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check List) แบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) แบบปลายเปิด (Open Ended Question)และแบบสัมภาษณ์ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview)

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมดด้วยตนเอง โดยนำหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ไปเสนอเพื่อขอความอนุเคราะห์และสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้สมบูรณ์ทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 100

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที และค่า เอฟ วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุดและในส่วนของการวิจัยเชิงคุณภาพมีการวิเคราะห์เอกสาร และวิเคราะห์ผลการสัมภาษณ์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

4. สรุปผลการวิจัย

1. ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละม่อม จังหวัดชุมพร พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านที่ 1 ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.13 ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านที่ 3 ด้านเป็นผู้นำนักเรียนฝึกสมาธิ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98

2. ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละม่อม จังหวัดชุมพร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า นักเรียนที่มีชั้นปีที่ศึกษา อายุ และรายได้ครอบครัว ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละม่อม จังหวัดชุมพร แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนนักเรียนที่มีเพศ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละม่อม จังหวัดชุมพร ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. แนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละม่อม จังหวัดชุมพร พบว่า (1) ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือพระอาจารย์ผู้สอนควรเน้นให้นักเรียนมีความกตัญญูทศเวทิต่อบิดามารดา (2) ด้านเป็นผู้นำนักเรียนการฝึกสมาธิคือ มีการอบรมสั่งสอนนักเรียนในเรื่องคุณค่าของการเจริญภาวนา (3) ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่นักเรียนคือ พระอาจารย์ผู้สอนควรดำเนินการประเมินผลความพร้อมของผู้เรียนก่อนการเรียนการสอน (4) ด้านให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิตคือ ทางโรงเรียนควรจัดให้มีการนำนักเรียนไปตักบาตรที่วัดในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

5. อภิปรายผลการวิจัย

ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละม่อม จังหวัดชุมพร โดยภาพรวม ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละม่อม จังหวัดชุมพร ทั้ง 4 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตาม

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ด้านเป็นผู้นำนักเรียนฝึกสมาธิ และด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่ นักเรียนมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด จะเห็นได้ว่า ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อยู่ในระดับมาก ซึ่ง สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พระนิพนธ์ เทวธมโม (แก้วแหวน) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประเมิน การสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2” ผลวิจัยพบว่า ครูผู้สอนมีความคิดเห็น ด้านวัตถุประสงค์ของหลักสูตรอยู่ในระดับสูง เช่น การ สอนโดยคำนึงถึงผู้เรียนเป็นสำคัญ เลือกกิจกรรมโดยใช้เกณฑ์ความสนใจของนักเรียนมีการวางแผน และเตรียมการสอนตามวัตถุประสงค์ รวมทั้งเลือกวิธีการสอนและกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัยของ นักเรียนตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และปรับวัตถุประสงค์ที่เป็นนามธรรมให้เป็นเชิงพฤติกรรม การประเมินด้านปัจจัยนำเข้านั้น พบว่าอยู่ในระดับสูง (พระนิพนธ์ เทวธมโม (แก้วแหวน), 2551: ก) สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระคำไข คมภีรานนโท (ธงสวัสดิ์) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพในการบริหารหลักสูตรการเรียนการสอนของวิทยาลัยสงฆ์นครหลวงเวียงจันทน์ประเทศ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว” ผลวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพในการบริหารหลักสูตรการเรียน การสอนโดยภาพรวมอยู่ในเกณฑ์ปานกลางการจัดหลักสูตรเป็นไปตามนโยบายกระทรวงศึกษาธิการ แต่บุคลากรยังขาดทักษะ และประสบการณ์เกี่ยวกับการใช้หลักสูตรการเรียนการสอนเน้นการส่งเสริม คุณธรรม จริยธรรมตามแผนการสอน การวัดผลเน้นประเมินผลตามสภาพความเป็นจริงวิเคราะห์ผล การประเมินเพื่อใช้ในปต่อไปอย่างไรก็ตามยังขาดแคลนสื่อ อุปกรณ์ เทคโนโลยีที่ทันสมัย และการ นิเทศการสอนอย่างต่อเนื่อง (2) วิทยาลัยสงฆ์วัดองค์ต่อ ควรจัดให้มีการศึกษาดูงานฝึกอบรมด้านต่าง ๆ (พระคำไข คมภีรานนโท (ธงสวัสดิ์), 2553: ก) และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาทวีศักดิ์ ปญญาสารโร (เกตเสนา), “การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ระดับ มัธยมศึกษาตอนปลาย ในโรงเรียนเทพศิรินทร์ นนทบุรี จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า 1. นักเรียนมีความ คิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนเทพศิรินทร์นนทบุรี จังหวัด นนทบุรี โดยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก 2. การ เปรียบเทียบข้อมูลพื้นฐานนักเรียน ในเรื่องเพศ อายุ และชั้นเรียนของ นักเรียนซึ่งมีความคิดเห็น เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา นักเรียนที่มีอายุ แตกต่างกันมีระดับความ คิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โดยภาพรวมแตกต่างกัน 3. ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ ในการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา 3.1 ด้านหลักสูตรการเรียน การสอน ครูควรมีความยืดหยุ่นเรื่องหลักสูตร 3.2 ด้านกระบวนการเรียนการสอน ครูควรให้นักเรียนมี ส่วนร่วมในการเรียนทั้งใน และนอกห้องเรียน 3.3 ด้านการใช้สื่อในการเรียนการสอน ครูควรเพิ่มสื่อ การเรียนการสอนให้มาก และทันสมัย 3.4 ด้านกิจกรรมส่งเสริมการเรียนการสอน ครูควรมีการจัด กิจกรรมประกอบการเรียน น่าสนใจและทันสมัยมากขึ้น 3.5 ด้านการวัดและประเมินผลการเรียน การสอน ครูควร ามผลการเรียน ของนักเรียนมาปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น(พระมหาทวีศักดิ์ ปญญาสารโร (เกตเสนา), 2556: ก)

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. พระอาจารย์ผู้สอนควรเน้นให้นักเรียนมีความกตัญญูทศเวทที่ต่อบิดามารดา
2. ควรมีการอบรมสั่งสอนนักเรียนในเรื่องคุณค่าของการเจริญภาวนา
3. พระอาจารย์ผู้สอนควรดำเนินการประเมินผลความพร้อมของผู้เรียนก่อนการเรียนการสอน
4. ทางโรงเรียนควรจัดให้มีการนำนักเรียนไปตักบาตรที่วัดในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน
2. ควรศึกษาปัจจัยเสริม เช่น การอบรมคุณธรรมจริยธรรมที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนา
3. ควรศึกษาปัจจัยเอื้อ เช่น การมีส่วนร่วมของชุมชน โรงเรียนหรือหน่วยงานในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา
4. ควรศึกษาการประกันคุณภาพการศึกษา มีผลต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

บรรณานุกรม

(1) หนังสือ

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม (2548). **คู่มือการดำเนินงานตามโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนปีงบประมาณ 2549**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

(2549). **แผนปฏิบัติการ/โครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมประชาชนประจำปีงบประมาณ 2549**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).

สำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2560). **คู่มือพระสอนศีลธรรม ปีงบประมาณ 2560**. นนทบุรี: ห้างหุ้นส่วนจำกัด เซน ปรี้นติ้ง.

(2) วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์

พระคำไข คมภีรานนโท (ธงส์สวัสดิ์) (2553). “ประสิทธิภาพในการบริหารหลักสูตรการเรียนการสอนของวิทยาลัยสงฆ์ นครหลวงเวียงจันทน์ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระนิพนธ์ เทวธมโม (แก้วแหวน) (2551). “การประเมินการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2”. **วิทยานิพนธ์พุทธ**

ศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาบริหารการศึกษา.บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาทวีศักดิ์ ปญญาสารโ (เกตเสนา) (2556). “การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนเทพศิรินทร์ นนทบุรี จังหวัดนนทบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา.บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.**

การบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์ การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์
อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
Monastery Management As Community Learning Center of Sangha
Administration In Wangnoi District Phra Nakhon Si Ayutthya
Province

พระสงฆ์ จันทวณโณ^๑พระมหาภคญาณ กิตติโสภณ^{**}พระอุดมสิทธินายก^{***}
PhraSanga Candavanno Phramahakrissada Kittisobhano
Phra Udomsittthinayokd

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2. ศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3. ปัญหา อุปสรรค และแนวทางปรับปรุงการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ การวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนในพื้นที่อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จำนวน 398 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.756 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยทดสอบค่าเอฟ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด และการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 รูป/คน เลือกแบบเจาะจงจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เกี่ยวข้องกับการบริหาร เครื่องมือเก็บข้อมูลได้แก่แบบสัมภาษณ์เชิง

---

*หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ) ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

** ภาควิชาภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

*** ภาควิชาภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ลึกที่มีโครงสร้าง เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกตัวต่อตัว วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาความ

ผลการวิจัยพบว่า

1. ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้ง 3 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.04$ S.D.= 0.241) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ ด้านอาคารสถานที่ ($\bar{X}=4.07$ S.D.= 0.363) ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.07$ S.D.= 0.359) ด้านการบริหารจัดการ ($\bar{X} = 3.98$ S.D.= 0.352) ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่าประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ส่วนประชาชนที่มี เพศ อายุ และอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

3. ปัญหาและอุปสรรคการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการบริหารมีการประชุมอยู่ตลอดแต่ปัญหาในแต่ละเรื่องต้องใช้เวลา เพราะชุมชนต้องมีคณะกรรมการและต้องมีการเสนอเพื่อขออนุมัติต่อไป ด้านกิจกรรมมีการจัดกิจกรรมอยู่แต่มีน้อยไปควรจะมีให้หลากหลายชนิดเพื่อให้ประชาชนมีความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม ด้านอาคารอาคารสถานที่ยังมีอยู่น้อยและต้องของบประมาณดำเนินการปรับปรุง ข้อเสนอแนะ ด้านการบริหารผู้บริหารควรทำงานให้เร็วและทันต่อเหตุการณ์ต่างๆ ด้านกิจกรรมควรจะมีการส่งเสริมให้ชุมชนได้มีโอกาสเข้าร่วมเพื่อเสนอแนวคิดใหม่ๆให้มากขึ้น ด้านอาคารควรมีสถานที่ให้เหมาะสมและเพียงพอต่อการจัดกิจกรรม

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ, ศูนย์การเรียนรู้, ชุมชน คณะสงฆ์

Abstract

The objectives of research paper were: (1) to study the monastery management as community learning center of Sangha administration in Wangnoi district, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province, (2) to compare the opinions of people to monastery management as community learning center of Sangha administration in Wangnoi district, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province, classified

by personal data, and (3) to study problems, obstacles and suggestions for monastery management as community learning center of Sangha administration in Wangnoi district, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province.

The research methodology was the mixed research method between the quantitative and qualitative researches. The quantitative research used the sampling group in the field study from of 398 people in Wangnoi district, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. The tool to collect the data as the questionnaires with reliability test 0.756. The statistics were used for the data analysis through frequency, percentage, mean, standard deviation (S.D.), F-test, One-way Analysis of Variance and Least Significant Difference: LSD. But the qualitative research was in depth interview of 10 key informants by purposive sampling from academicians and related persons about management. The tool to collect the data was the structured in depth interview by collecting the data from individual depth interview and analyzed the data through the descriptive interpretation technique.

The findings of research were as follows:

1. The people had the opinions towards the monastery management as community learning center of Sangha administration in Wangnoi district, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province for three aspects. In overall was found at the high level ($\bar{X}=4.04$, S.D.0.241) when considered in each aspect found that the building aspect ($\bar{X}=4.07$, S.D.0.363), the learning activity aspect ($\bar{X}=4.07$, S.D.0.359), the management aspect ($\bar{X}=4.07$, S.D.0.352) respectively.

2. The Comparison of people who had the difference of education, had the opinions to monastery management as community learning center of Sangha Administration in Wangnoi district, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province differently with significantly statistics 0.05. It accepted the research assumption. But the people who had the differences of sex, age and career, had the opinions to monastery management as community learning center of Sangha organization indifferently. It rejected the research assumption.

3. Problems and obstacles in monastery management as community learning center of Sangha Administration in Wangnoi district, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province The management has a meeting at all times, but each issue takes time. Because the community must have a committee and must be

proposed for approval for activities, activities are organized, but there should be a few, so there should be a variety of types for people to be interested in joining the group activities. in the area of buildings, buildings are still small and have to ask for budget to improve the management suggestions. management should work quickly and keep up with various events. for activities, there should be a promotion for the community to have the opportunity to participate in offering more new ideas. the building should have a suitable and adequate location for organizing activities.

Keyword: Monastery Management, Learning Center, Community, Sangha Administration

๑. บทนำ

การบริหารจัดการของวัดที่มีต่อชุมชนนั้น ในอดีตที่ผ่านมาวัดจัดว่าเป็นสถาบันหลักของชุมชน และเป็นศูนย์กลางของการทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น เป็นสถานที่บำเพ็ญกุศลและการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่การให้ทานรักษาศีล ฟังธรรม สวดมนต์ไหว้พระ และกิจกรรมทางศาสนา เป็นต้น อันแสดงออกทางด้านขนบธรรมเนียม และประเพณีต่างๆซึ่งเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา แหล่งที่มีของความรู้ หมายถึง ที่มา หรือตัวแทนของความรู้ที่สามารถอ้างอิงถึงความมีอยู่ขององค์ความรู้ชุมชน ซึ่งอาจอยู่ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ตัวบุคคล วัตถุสิ่งของ สถานที่ ประเพณี ฯลฯ แหล่งที่มาของความรู้นี้สามารถเสื่อมสลาย ผุพัง หรือล้มตายได้ นอกจากนี้บางแหล่งที่มาของความรู้ยังไม่สามารถให้เรื่องราวได้อย่างชัดเจนหากไม่มีคนมาบอกเล่าหรือไม่มีเอกสารมาให้อ่าน คือ (1) ส่งเสริมความร่วมมือและความช่วยเหลือกันและกันในทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยีวิทยาศาสตร์ และการบริหาร (2) ส่งเสริมสันติภาพและความมั่นคงในภูมิภาค (3) เสริมสร้างความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจระหว่างภูมิภาค (4) ส่งเสริมให้ประชาชนในอาเซียนมีความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตดี (5) ให้ความช่วยเหลือกันและกันในรูปแบบของการฝึกอบรมการวิจัย และส่งเสริมการศึกษาเป็นศูนย์ หรือฝ่ายปกครองใช้เป็นสถานที่ประชุม เป็นสถานศึกษาของชุมชน พระภิกษุ สามเณรลูกหลานของชาวบ้านได้อยู่อาศัยและเล่าเรียนที่วัด เป็นศูนย์กลางในการเผยแผ่อบรมศีลธรรมแก่ประชาชนทั้งหลาย เป็นห้องสมุดชาวบ้าน เป็นที่เก็บเอกสารต่าง ๆ ตั้งแต่พระไตรปิฎกจนถึงตำรายา ตำราหมอดูนิทานธรรมไป

วัดเป็นศาสนสถาน ที่ประกอบกิจกรรมของชาวพุทธเป็นที่อยู่ของบรรพชิตและฆราวาสที่เกี่ยวข้องรวมถึงผู้เข้ามาปฏิบัติธรรม เป็นสถานศึกษาและปฏิบัติธรรมตลอดจนการเผยแผ่ศาสนาธรรมของชาวพุทธ จากการดำเนินงานของโรงเรียนทั่วไปในเรื่องอาเซียน พบว่า การจัดการศูนย์การเรียนรู้และจัดมุมอาเซียน หรือตั้งศูนย์อาเซียนศึกษา เพื่อเป็นแหล่งการเรียนรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนโรงเรียนบางโรงเรียนยังไม่สามารถดำเนินการจัดตั้งศูนย์อาเซียนเพื่อ

ความจำเป็นแหล่งค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมทั้งที่มีในตำราเรียนและที่ไม่มีในตำราเรียนใช้เป็นสถานที่ในการจัดการเรียนการสอน การฝึกอบรมสถานที่พบปะ แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ ความคิดเห็นศูนย์กลางในการรวบรวมหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม โบราณสถาน โบราณวัตถุ ฯลฯ ไม่ให้ลบล้างสำหรับสืบต่อไปยังชนรุ่นหลังศูนย์กลางในการดำเนินกิจกรรมอื่น ๆ อาทิ เป็นศูนย์จัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน เป็นจุดรวบรวมผลผลิต พื้นที่รวมกลุ่มทำกิจกรรมของแม่บ้าน เพราะยังขาดรูปแบบของศูนย์อาเซียนศึกษาที่ชัดเจนและศูนย์กลางการพัฒนาที่พระสงฆ์จึงเป็นผู้นำทางความคิด และทางจิตใจของสังคมไทยทุกยุคทุกสมัย

การบริหารจัดการวัดให้มีประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับความสามารถในการบริหารจัดการของพระภิกษุสามเณรภายในวัดเป็นสำคัญ เจ้าอาวาส ซึ่งเป็นผู้ปกครองคณะสงฆ์ระดับต้น ซึ่งมีหน้าที่ในการบริหารจัดการวัดในด้านต่างๆ เจ้าอาวาสซึ่งเป็นผู้นำเบื้องต้นนับเป็นปัจจัยสำคัญในการนำองค์กรคือ ด้านการปกครอง ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์

มีบุคลากรทั้งในวัดและนอกวัด แบ่งออกเป็น 4 ฝ่าย ได้แก่ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิกา รวมเรียกว่าพุทธบริษัท วัดอุประสงค์สูงสุดของบริษัท คือการพ้นทุกข์ 3 ระดับ คือ ชั้นพื้นฐาน เพื่อความสุขของชีวิตในโลกนี้ ชั้นกลาง เพื่อความสุขในโลกชั้นสูง เพื่อความหลุดพ้นจากโลก

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3. ขอบเขตการวิจัย

3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ขอบเขตด้านเนื้อหามุ่งศึกษาการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยาของคณะสงฆ์ โดยผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านการบริหารจัดการ 2. ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ 3. ด้านอาคารสถานที่

3.2 ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรต้น (Independent Variable) คือ ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ปัจจัยส่วนบุคคล คือ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา อาชีพ

ตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ ความคิดเห็นประชาชนต่อการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา คือ 1. ด้านการบริหารจัดการ 2. ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ 3. ด้านอาคารสถานที่

3.3 ขอบเขตด้านประชากร

1) **ประชากร (Population)** ได้แก่ ประชาชนในพื้นที่อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 74,179 คน

2) **ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)** ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 รูป/คน

3.4 ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตคือ อำเภอวังน้อยจังหวัดพระนครศรีอยุธยาด้านสถานที่ ได้แก่ วัดทองจันทริการามอำเภอวังน้อยจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3.5 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ดำเนินการวิจัยตั้งแต่เดือน กันยายน พ.ศ.2561 ถึงเดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ.2562 รวมเป็นระยะเวลา 6 เดือน

4. สมมติฐานการวิจัย

4.1 ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยาแตกต่างกัน

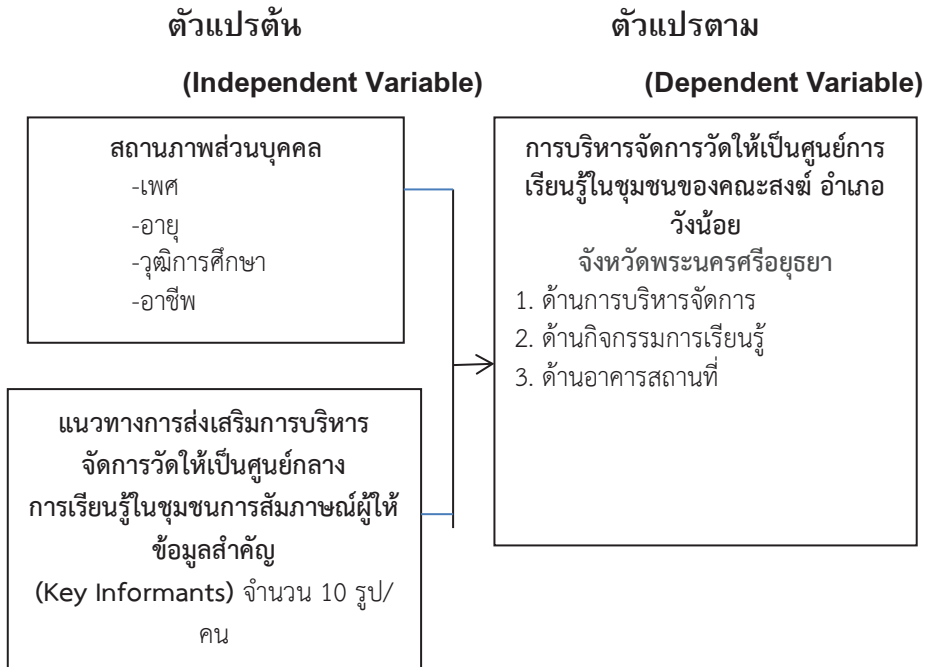
4.2 ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แตกต่างกัน

4.3 ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แตกต่างกัน

4.4 ประชาชนที่มีอาชีพ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แตกต่างกัน

5. กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนวังน้อยวังน้อย ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

6. วิธีดำเนินการวิจัย

6.1 รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และสุ่มตัวอย่างแบบง่ายโดยการจับสลาก จากแบบสอบถาม (Questionnaire) และใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อสนับสนุนข้อมูลเชิงปริมาณ

6.2 ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1) ประชากร (Population) ได้แก่ ประชาชนในพื้นที่ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 74,179 คน

2) กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ได้แก่ ประชาชนในพื้นที่ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 398 คน ที่ได้จากสูตรของ Taro Yamane ซึ่งใช้ระดับความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 ดังนี้

6.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์ โดยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) แก่ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) พระสังฆาธิการจำนวน 10 รูป/คน

6.4 การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยทดสอบค่าเอฟ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด และการวิจัยเชิงคุณภาพวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาความ

6. ผลการวิจัย

6.1 ปัจจัยส่วนบุคคล

ประชาชนในพื้นที่ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 209 คน คิดเป็นร้อยละ 52.50 มีอายุระหว่าง 41 – 50 ปี จำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 24.60 มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 180 คน คิดเป็นร้อยละ 45.20 อาชีพ ส่วนใหญ่ธุรกิจส่วนตัว จำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 27.10

6.2 ศึกษาระดับความคิดเห็นการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ ในชุมชนของคณะสงฆ์อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยาประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีระดับความคิดเห็นการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ ในชุมชนของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านอาคารสถานที่ รองลงมาคือ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ และน้อยที่สุดคือ ด้านการบริหารจัดการ ตามลำดับ

6.3 ผลการเปรียบเทียบระดับของการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ ในชุมชนของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า

1) ประชาชนที่มีเพศ แตกต่างกัน มีการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ ในชุมชน โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

2) ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

3) ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

4) ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

7. อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาผลการวิจัยรายด้านสามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

ด้านการบริหารจัดการ วัดมีการคัดเลือกคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตามความเหมาะสม และวัดให้บริการการยืม – คืน สื่อความรู้สำหรับผู้ที่ประสงค์จะยืมสื่อความรู้ไปศึกษาค้นคว้านอกศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสอดคล้องกับ **พระครูใบฎีกาสุนทรวิจิตร** (สอนเล็ก) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการการศึกษาตามแนววิถีพุทธ : กรณีศึกษาโรงเรียนวัดขมิ้นนิมิต อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ” ได้มีการศึกษา งาน ผล การ วิ จั ย พบ ว่า แล ะ ด ำ น **ด้านกิจกรรมการเรียนรู้** จากการวิจัย พบว่า การบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสอดคล้องกับ **จิรวาส์ เรือนพันธ์** ได้วิจัยศึกษา การใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนเพื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาชีววิทยาเรื่องความหลากหลายของสิ่งมีชีวิต ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบหลักของศูนย์การเรียนรู้ประกอบด้วย 1. ต้องมีสถานที่ที่สามารถใช้จัดกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างหลากหลาย สะดวกในการมาใช้บริการ ยึดหลักใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน 2. มีคณะกรรมการเป็นบุคคลที่อยู่ในชุมชนมีจิตสำนึกสาธารณะ 3. มีบุคลากร ทำหน้าที่จัดกระบวนการศึกษาหาองค์ความรู้ไว้บริการและเชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ

ด้านอาคารสถานที่ จากการวิจัย พบว่า การบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ **ณัฐพล สິงพิบูล** ได้ศึกษา ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่มีความยืดหยุ่นในการใช้งาน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า พื้นที่ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนเขตพระโขนง: แนวทางการออกแบบและบริหารจัดการ พบว่า รูปแบบของกิจกรรมที่เกิดขึ้นจะแตกต่างกันไปตามประเภทของผู้ใช้งานทั้ง 5 กลุ่ม คือ ผู้เรียน ผู้สอน ศูนย์กลางของชุมชนในการจัดกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ

7. สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ทำให้ผู้วิจัยค้นพบองค์ความรู้จากการวิจัยดังแผนภาพดังนี้

การบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ ในชุมชนของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ด้านการบริหารจัดการ	ด้านการจัดกิจกรรม	ด้านอาคารสถานที่
๑. คัดเลือกคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ๒. ให้บริการแนะแนวการศึกษา นอกโรงเรียน ๓. จัดงานในวันสำคัญต่าง ๆ ๔. จัดการศึกษาตามอัธยาศัย เช่น หนังสือวิชาการ วารสาร ๕. จัดหาสื่อความรู้สำหรับศึกษาค้นคว้านอกศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ๖. จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ๗. จัด การ ส่ง เสริม การ อ่าน การศึกษา ค้นคว้า การให้ความรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ๘. จัดการคัดสรรหนังสือ-สื่อต่างๆ ไปยังกลุ่มนักศึกษาทั่วไป ๙. จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ๑๐. จัดตั้งศูนย์หอกระจายข่าวให้ ความรู้กับชุมชน	๑. การกิจกรรมส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีของท้องถิ่น ๒. การจัดกิจกรรมเกี่ยวกับวรรณคดี พุทธประวัติ ๓. จัดอบรมกรรมฐาน ฝึกการทำสมาธิเพื่ออบรมจิตใจ ๔. การจัดกิจกรรมรักษาและปลูกจิตสำนึกให้เห็นคุณค่า ๕. จัดกิจกรรมต้นไม้พูดได้ โดยเขียนคติธรรม หรือคติพจน์ ๖. จัดกิจกรรมสื่อธรรมะ หรือเทปธรรมะ ซีดีธรรม ๗. จัดอบรมเกี่ยวกับศิลปกรรมงานพื้นบ้าน ๘. จัดกิจกรรมฟิงเทคน์และปฏิบัติธรรมให้กับชุมชน ๙. จัดกิจกรรมธรรมเพื่อเยาวชน 10.เชิญวิทยากรภายนอกมาให้รู้	๑. จัดทำพิธีถือน้ำพิพัฒน์รัตนโกสินทร์เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ๒. จัดให้มีหอกระจายข่าว และบริการข่าวสารต่างๆ ให้แก่ชุมชน ๓. เป็นศูนย์กลางจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน ๔. ให้ วัด เป็น ศูนย์ กลาง แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ ๕. จัดวัดให้มีบริเวณร่มรื่น สวยงาม สะอาด สงบ ๖. จัดวางผังวัดในส่วนที่ใช้เป็นศูนย์การเรียนรู้ให้เป็นระเบียบ ๗. จัดให้มีแหล่งน้ำ เพื่อให้บริการแก่พระภิกษุสามเณร ๘. จัดธรรมสถานหรือสวนธรรม

		เพื่อฝึกอบรมศีลธรรม จริยธรรมในชุมชน ๙. เป็นสถานที่ถ่ายทอดความรู้ ข้อมูล ข่าวสารทั่วไป ๑๐. เป็นสถานที่ประชาสัมพันธ์ เพื่อสื่อ
--	--	---

8. ข้อเสนอแนะ

5.1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ควรส่งเสริมให้มีการจัดทำคู่มือเกี่ยวกับศูนย์การเรียนรู้ เพื่อให้ประชาชนและบุคคลทั่วไปเข้าใจง่ายขึ้น
2. ควรจัดให้มีการมอบทุนสนับสนุนในศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน และมีการแนะแนวการศึกษาอาชีพชีวิตและสังคมผลการศึกษา
3. ควรจัดให้มีอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ เช่น คอมพิวเตอร์ และอุปกรณ์อื่น เพื่อสร้างความสะดวกและคล่องตัวในการรับบริการการศึกษาค้นคว้า
4. ควรจัดให้มีมุมอ่านหนังสือ และห้องสมุดไว้ให้กับประชาชนและบุคคลทั่วไปสำหรับอ่านหนังสือและศึกษาค้นคว้า

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปปฏิบัติ

1. ก่อนที่จะนำไปใช้ควรพิจารณาจากสถานที่ ความเหมาะสม เพราะในแต่ละพื้นที่ไม่เหมือนกัน
2. ควรจะมีการอบรมประชาชนและหน่วยงานที่รับผิดชอบ

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาเปรียบเทียบการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กับศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนอื่นๆ ที่มีการดำเนินการใกล้เคียงกัน
2. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อเป็นภาพสะท้อนว่าประชาชนและบุคคลทั่วไปมีความคิดเห็นอย่างไร ต่อการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน อันจะนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขการบริหารที่ดีต่อไป
3. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนและบุคคลทั่วไปที่เข้ามาใช้บริการในศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ว่ามีความคิดใดบ้างที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้ามาศึกษาในศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน
4. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนและบุคคลทั่วไปเกี่ยวกับความพึงพอใจศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อจะ

ได้นำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการจัดการศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนให้มีประสิทธิภาพ และได้ประสิทธิผลที่ดีมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- จิรวาสส์ เรือนพันธ์. “การใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนเพื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาชีววิทยา เรื่อง ความหลากหลายของสิ่งมีชีวิต”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2550.**
- ณัฐพล สี่งพิบูล. “ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่มีความยืดหยุ่นในการใช้งานพื้นที่ศูนย์บริการ การศึกษานอกโรงเรียนเขตพระโขนง : แนวทางการออกแบบและบริหารจัดการ”. **สถาปัตยกรรม ศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552.**
- พระครูใบฎีกาสุนันท์ สุวิชาโน (สอนเล็ก). “ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการ การศึกษาตามแนววิถีพุทธ: กรณีศึกษาโรงเรียนวัดชมนิมิตร อำเภอพระ ประแดง จังหวัดสมุทรปราการ”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2553.**

ประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
Teaching Effectiveness Towards Buddhism Subject of Moral
Teaching Moral In The Schools, Hua Hin District, Prachuapkhirikhan
Province

พระสมหมาย สิริภทโท(ไถยานนท์)* พระครูวาทีวรวัฒน์**
พระครูสังฆรักษ์ทรงพรณ ชยทตโต***

Phra Sommai Siriphattho (Thaiyanon), Phrakhru Wateeworawat,
Phakhrusangharak Songphan Jayadatto

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ (1) เพื่อศึกษาประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล (3) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะสำหรับพัฒนาประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยในส่วนของ การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือเก็บข้อมูลภาคสนามจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในสังกัดโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 323 คน วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที และค่าเอฟ วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และในส่วนของ การวิจัยเชิงคุณภาพมีการวิเคราะห์เอกสาร และใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลภาคสนามจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 12 รูป/คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า

---

* Master of Arts Program in Buddhist Management, Ratchaburi Sangha College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

** Ratchaburi Sangha College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

*** Ratchaburi Sangha College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

1. ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.90 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน คือ ด้านการใช้อุปกรณ์การสอน ด้านการสร้างบรรยากาศในห้องเรียน ด้านการสอนและด้านการวัดผลและประเมินผลพบว่าประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์อยู่ในระดับมากทุกด้าน

2. ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของนักเรียนต่อการพัฒนาประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า นักเรียนที่มีชั้นปีที่ศึกษา และอายุ มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์พบว่า ปัญหาและอุปสรรค คือ ไม่มีการจัดเตรียมสื่อการเรียนรู้พระพุทธศาสนานอกสถานที่ ขาดการใช้สื่อที่เน้นนักเรียนค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองและขาดการจัดเตรียมสื่อมุ่งเน้นการพัฒนาคนให้เกิดความรู้ความเข้าใจวิชาพระพุทธศาสนา เพื่อให้เกิดทัศนคติที่ดีงามขาดการจัดห้องเรียนที่สร้างสรรค์ความรู้ด้วยลักษณะทางธรรมชาติ การสร้างบรรยากาศที่สงบ มีเสียงและแสงที่จะรบกวนนักเรียนให้น้อยที่สุด และขาดการปรับปรุงสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้สะอาด เป็นระเบียบสวยงาม สร้างความสดชื่นเบิกบานให้กับผู้เรียนขาดการจัดการเรียนการสอนเน้นให้นักเรียนฝึกคิดพิจารณา ฝึกปฏิบัติให้ผลด้วยตนเองการจัดการเรียนการสอนแบบอุปมาอุปไมย

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพ, การสอนวิชาพระพุทธศาสนา, พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

ABSTRACT

The objective of this research were: (1) To study the effectiveness of teaching Buddhism in the moral teaching of the schools in Hua Hin District, Prachuap Khiri Khan Province (2) to study and compare the opinions on the effectiveness of the teaching of Buddhism in the moral teaching in Hua Hin District, Prachuap Khiri Khan Province By classified by personal factors (3) to study problems Obstacles and suggestions for improving the effectiveness of teaching Buddhism in the moral teaching of Hua Hin schools in Prachuap Khiri Khan Province In this study Is a mixed methods research between quantitative research and qualitative research by field study from secondary school students in secondary schools in Hua Hin District, Prachuap Khiri Khan Province, totaling 323 people using questionnaires. (Questionnaire) is a tool for collecting data.

The characteristics of the questionnaire were both closed and open ends. The researcher analyzed the data obtained. By searching for frequency (percentage), percentage (mean), standard deviation (SD), hypothesis testing by t-test and F-test) One-way analysis of variance and qualitative research By in-depth interviews with 12 key informants / data analysis by descriptive content analysis.

The findings of this research were as follows:

1. The effectiveness of teaching Buddhism in the moral teachings of the schools in Hua Hin District, Prachuap Khiri Khan Province, overall was at a high level. With an average of 3.80 when considered in each aspect, namely the use of teaching equipment In creating the atmosphere in the classroom And teaching aspect, it was found that the teaching effectiveness of Buddhism in the teaching of morality in schools in Hua Hin District, Prachuap Khiri Khan Province In every level.

2. The results of the comparison of students' opinions on the development of teaching effectiveness of Buddhism in the moral teaching in Hua Hin District, Prachuap Khiri Khan Province By personal status, it was found that students with years of study and age had an opinion on the development of teaching effectiveness of Buddhism in the moral teaching in Hua Hin District, Prachuap Khiri Khan Province. The overall picture is not different. Therefore rejecting the hypothesis set.

3. Problems, obstacles, and suggestions about the effectiveness of teaching Buddhism in the teaching of morality in schools in Hua Hin District, Prachuap Khiri Khan Province found that problems and obstacles are There is no provision of media for learning outside Buddhism. Lack of media use that focuses on students searching for knowledge by themselves. And lack of media preparation, focusing on developing people to gain knowledge and understanding of Buddhism Have a good attitude Lack of classrooms that create knowledge with natural features Creating a peaceful atmosphere There are sounds and light that will disturb students. And lacking a clean school environment beautiful mess Create freshness for the learners. Lack of teaching and learning management, emphasizing students to practice thinking Self-practice training, figurative teaching Summary of comparative content for example So that learners can understand easily.

Keyword : effectiveness, Teaching Buddhism, Monks teach morality in school

1. บทนำ

สังคมไทยถือว่าวัดเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้และการอบรมบ่มนิสัยทางด้านจริยธรรมโดยมีพระสงฆ์ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของประชาชนมีบทบาทมีอำนาจในการอบรมสั่งสอนแนวทางการประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นคนดีการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนนั้น เป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ทั้งในส่วนตัวและส่วนรวม แต่กระนั้นก็ตามถึงแม้ว่าจะมีการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับวิชาพุทธศาสนาเข้ามาช้านานก็ยังไม่ปรากฏว่าเยาวชนและประชาชนจำนวนมากขาดความรู้ในหลักพระพุทธศาสนาหรือคุณธรรมจริยธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริงโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จึงถือกำเนิดขึ้นและเริ่มดำเนินการมา โดยข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ระหว่างกระทรวงวัฒนธรรมกับกระทรวงศึกษาธิการในการสนับสนุนให้การเรียนรู้ตลอดชีวิตเน้นการพัฒนาให้มีความรู้และจริยธรรมโดยได้ส่งเสริมให้พระสงฆ์ได้ออกไปสอนศีลธรรมในโรงเรียน(กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, 2549: 25)

อย่างไรก็ตาม ผลการดำเนินงานในโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเกือบทุกพื้นที่ พบว่า ยังมีปัญหาหลายประการ คือ ปัญหาเกี่ยวกับผู้บริหารและครูในโรงเรียนได้แก่ผู้บริหารและครูในโรงเรียนส่วนมากให้ความสำคัญกับพระสอนศีลธรรมน้อยติดต่อประสานงานยากไม่เป็นแบบอย่างที่ดีของเด็กนักเรียน และไม่ให้ความสำคัญกับความรู้ทางพระพุทธศาสนาไม่ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน (พระครูสุวิธานพัฒนบัณฑิต และคณะ, 2552 : 36-37)

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นอย่างไร

2.2 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล มีความแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

2.3 ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะสำหรับพัฒนาประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นอย่างไร

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed-Methods Research) กำหนดขอบเขตเนื้อหาใน 4 ด้าน คือ (1) ด้านการใช้อุปกรณ์การสอน (2) ด้านการสร้างบรรยากาศในห้องเรียน (3) ด้านการสอน (4) ด้านการวัดและประเมินผล (กาญจนา นาคสกุล, 2546: 5)

3.2 ประชากรกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในสังกัดโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวนประชากร 1,672 คน (สำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2560: 4)

กลุ่มตัวอย่าง ได้ทำการสุ่มมาจากประชากรโดยหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากการใช้สูตรคำนวณของทาโร่ ยามานะ (Taro Yamane)(คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2554: 228).ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 287 คน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 12 รูป/คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม ที่มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check List) แบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) แบบปลายเปิด (Open Ended Question)และแบบสัมภาษณ์ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview)

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมดด้วยตนเอง โดยนำหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ไปเสนอเพื่อขอความอนุเคราะห์และสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้สมบูรณ์ทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 100

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที และค่า เอฟ วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุดและในส่วนของกรวิจัยเชิงคุณภาพมีการวิเคราะห์เอกสาร และวิเคราะห์ผลการสัมภาษณ์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” สรุปได้ดังนี้

1. ประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอกำแพงแสน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.90 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน คือ ด้านการใช้อุปกรณ์การสอน ด้านการสร้างบรรยากาศในห้องเรียน ด้านการสอน และด้านการวัดผลและประเมินผล พบว่า ประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอกำแพงแสน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ อยู่ในระดับมากทุกด้าน

2. ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของนักเรียนต่อการพัฒนาประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอกำแพงแสน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า นักเรียนที่มีชั้นปีที่ศึกษา และอายุ มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอกำแพงแสน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอกำแพงแสน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่า ปัญหาและอุปสรรค คือ ไม่มีการจัดเตรียมสื่อการเรียนรู้ออกสถานที่ ขาดการใช้สื่อที่เน้นนักเรียนค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง และขาดการจัดเตรียมสื่อมุ่งเน้นการพัฒนาคนให้เกิดความรู้ความเข้าใจวิชาพระพุทธศาสนา เพื่อให้เกิดทัศนคติที่ดีงาม ขาดการจัดห้องเรียนที่สร้างสรรค์ความรู้ด้วยลักษณะทางธรรมชาติ การสร้างบรรยากาศที่สงบ มีเสียงและแสงที่ระบกวนนักเรียนให้น้อยที่สุด และขาดการปรับปรุงสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้สะอาด เป็นระเบียบสวยงาม สร้างความสดชื่นเบิกบานให้กับผู้เรียน ขาดการจัดการเรียนการสอนเน้นให้นักเรียนฝึกคิดพิจารณา ฝึกปฏิบัติให้ผลด้วยตนเองการจัดการเรียนการสอนแบบอุปมาอุปไมย

5. อภิปรายผลการวิจัย

ประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอกำแพงแสน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม พบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนต่อการพัฒนาประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอกำแพงแสน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีความคิดเห็นสูงสุดคือด้านการสร้างบรรยากาศในห้องเรียนซึ่งสอดคล้องกับ ฌันชดวรงค์สารทรัพย์ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ศึกษาประสิทธิผลโครงการพัฒนาจิตให้เกิดปัญญาและสันติสุขโดยคุณแม่ดร.สิริกรินทร์” จากผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพของโครงการทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยพบว่าโยคีที่มีเพศต่างกันพบว่าด้านความศรัทธา (ความเชื่อ) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านวิริยะ (ความเพียร) และด้านสถานที่อาหารและเครื่องดื่มนั้น พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โยคีที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีระดับคะแนนเฉลี่ยทุกด้านที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่

ระดับ 0.05 โยคีที่มีสถานภาพสมรสต่างกันมีระดับคะแนนเฉลี่ยทุกด้านที่แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ถนัดดวงวารสารทรัพย์ : 2555) ด้านการใช้อุปกรณ์การสอนพบว่านักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยประเด็นที่มีความคิดเห็นสูงสุด คือ การใช้สื่อการสอนวิชาพระพุทธศาสนาที่หลากหลายและเหมาะสมซึ่งสอดคล้องกับ พระปลัดเรวัต เรวตโต ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการการเรียนการสอนในโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย : กรณีศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี” ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสถานที่ และด้านการวัดประเมินผล อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน อยู่ในระดับปานกลาง (พระปลัดเรวัต เรวตโต : 2554) ด้านการสร้างบรรยากาศในห้องเรียนพบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยประเด็นที่มีความคิดเห็นสูงสุด คือ การบำรุงรักษาและซ่อมแซมสถานที่ เพื่อให้ผู้อยู่ในสภาพคงทนถาวร ซึ่งสอดคล้องกับ ประเสริฐ ชัยพิภุสิต ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการมีส่วนร่วมของชาวเขาในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมจาริกในหมู่บ้านห้วยปง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่” ผลการวิจัยพบว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมจาริกในหมู่บ้านชาวเขาบ้านห้วยปง มีวิธีการที่เหมาะสมและเป็นไปได้อย่างค่อยเป็นค่อยไป ไม่ขัดต่อวัฒนธรรม ประเพณี (ประเสริฐ ชัยพิภุสิต: 2550) ด้านการสอนพบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยประเด็นที่มีความคิดเห็นสูงสุด คือ การจัดการให้นักเรียนเกิดศรัทธายึดมั่นในหลักปฏิบัติความเป็นคนดี มีจิตใจผ่องใสซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พระครูปลัดกัญไธ้ ชุตินฺธโร ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี” ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก (พระครูปลัดกัญไธ้ ชุตินฺธโร : 2554) ด้านการวัดผลและประเมินผล พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยประเด็นที่มีความคิดเห็นสูงสุด คือ เพื่อพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียนตามหลักพระพุทธศาสนาซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของบุญหนา จิมานัง และฤดี แสงเดือนฉาย ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การประเมินประสิทธิภาพการสอนของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 9” ผลการวิจัยพบว่า ประชากรกลุ่มตัวอย่างให้ความเห็นว่าพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 9 มีประสิทธิภาพการสอนอยู่ในระดับดีส่วนปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการสอนศีลธรรม พบว่า ระยะเวลา ที่สอนระดับความพึงพอใจต่อพฤติกรรมของนักเรียน จำนวนชั่วโมงสอนจำนวนนักเรียนมีความ สัมพันธ์กับประสิทธิภาพการสอนในเชิงบวก (บุญหนา จิมานัง และฤดี แสงเดือนฉาย: 2551)

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงการปฏิบัติ

1. ควรนำผลของการวิจัยครั้งนี้ไปเผยแพร่ให้ครูพระสอนศีลธรรมที่อื่นๆ ที่มีความสนใจที่จะพัฒนาประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนา เพื่อจะได้ร่วมกับภาคส่วนอื่นๆ ของการพัฒนาต่อไป

2. ควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการและเชิญผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงานด้านวิชาการและน่าเชื่อถือให้มาช่วยดูแลในการการพัฒนาประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการสอนของครูพระมากยิ่งขึ้น

3. ควรมีการวางแผนงานในการพัฒนาประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโดยเชิญวิทยากรหรือผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมาร่วมกันร่างหลักสูตรใหม่ๆ ขึ้น

6.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาวิจัยในพื้นที่กว้างขึ้นเพื่อให้เห็นภาพสะท้อนของบทบาทครูพระที่มีต่อการพัฒนาประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาได้ชัดเจนขึ้น

2. ควรทำการศึกษาวิจัยในลักษณะการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมและเพื่อให้ครูพระสอนศีลธรรม ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ปกครอง และนักเรียนร่วมกันศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับการพัฒนาประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

บรรณานุกรม

(1) หนังสือ

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม (2548). **คู่มือการดำเนินงานตามโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประจำปีงบประมาณ 2548**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

(2) วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์

พระปลัดเรวัต เรวตโต (2554). “การจัดการการเรียนการสอนในโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย : กรณีศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ประเสริฐ ชัยพิภุสิต (2550). “กระบวนการมีส่วนร่วมของชาวเขาในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมจาริกในหมู่บ้านห้วยปาง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,

พระครูปลัดกัญไธ้ ชุตินฺธโร (2554). “บทบาทของพระสงฆ์ในด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ณัชดวง วัชรสารทรัพย์ (2555). “ศึกษาประสิทธิผลโครงการพัฒนาจิตให้เกิดปัญญาและสันติสุข โดยคุณแม่ดร.สิริกรินทร์”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(3) บทความ

กาญจนา นาคสกุล (2546). “ปฏิรูปการศึกษาแก้ปัญหาจริยธรรมในสังคมไทย” **วารสารวิชาการ**. รัฐสภาสาร. 7 (กรกฎาคม 2546): 5

(4) รายงานการวิจัย

บุญหนา จิมาณี และคณะ (2551). “การประเมินประสิทธิภาพการสอนของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา เขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 9”. **รายงานการวิจัย**. สำนักวิชาการ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น.

พระครูสุวิธานพัฒนบัณฑิต และคณะ (2552). “ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้โดยพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 9”. **รายงานการวิจัย**. สำนักวิชาการ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น.

การจัดการสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในอำเภอบางคนที่
จังหวัดสมุทรสงคราม
Public Welfare Management of Sangha Administrators In Bang
Khonthi District, Samutsongkhram Province

พระครูปราโมทย์ปัญญาวัดมัน (บุญเลิศ เตชปุณฺโณ)* พระสมุทรวชิโรโสภณ**

สุรพล สุยะพรหม***

Phrakhru Pramotepanyawat (Boonlert Tajapuñño), Phra Samutrawachirasophon,
Surapon Suyaprom

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาสภาพทั่วไปเกี่ยวกับการจัดการสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในอำเภอบางคนที่ จังหวัดสมุทรสงคราม ศึกษาปัญหาและอุปสรรคการจัดการสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในอำเภอบางคนที่ จังหวัดสมุทรสงคราม และนำเสนอแนวทางการดำเนินงานการจัดการสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในอำเภอบางคนที่ จังหวัดสมุทรสงคราม ที่สอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน ระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพมีการวิเคราะห์เอกสาร และใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลภาคสนามจากผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 17 รูป/คน จากการเลือกแบบเจาะจงตามลักษณะการเป็นตัวแทนของกลุ่มที่เหมาะสม และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า

การดำเนินงานการจัดการสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในอำเภอบางคนที่ จังหวัดสมุทรสงคราม ที่สอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน พบว่า (1) ด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล ได้แก่ การสร้างเครือข่ายภาคีความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้อง การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้ครอบคลุม การยึดหลักคุณธรรมนำการพัฒนา และการสร้างความตื่นตัวและให้พระสังฆาธิการตระหนักในบทบาทการช่วยเหลือสังคม (2) ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ ได้แก่ การส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมโดยมุ่งประโยชน์ของส่วนร่วมเป็นสำคัญ การส่งเสริมบทบาทพระสังฆาธิการระดับวัด

*Master of Arts Program in Buddhist Management, Ratchaburi Sangha College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

**Ratchaburi Sangha College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

***Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

ดำเนินงานตามหลักการการพอเพียงตามแนวพระราชดำรัสของในหลวงรัชกาลที่ 9 และมุ่งดำเนินงานโดยใช้วัดเป็นศูนย์กลาง (3) ด้านการแก้วิกฤตสาธารณสมบัติสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ ได้แก่ การสร้างจิตสำนึกรักและหวงแหนสาธารณสมบัติแก่คนในชุมชน การเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สาธารณสมบัติ อบรมชุดทักษะความรู้ด้านการอนุรักษ์สาธารณสมบัติแก่พระสงฆ์ทุกรูป ส่งเสริมให้สาธารณสถานที่มีอายุเก่าแก่เป็นแหล่งศึกษาสำหรับเยาวชน และ (4) ด้านการแก้วิกฤตประชาชนหรือสรรพสัตว์ ได้แก่ การดำเนินการโดยปราศจากวัตถุประสงค์แอบแฝง การมีโครงสร้างและแผนรองรับกรณีเกิดภัยพิบัติกะทันหัน การใช้ธรรมะเพื่อสร้างแสงสว่างแก่ผู้ลี้หน้าง และการเสียสละเพื่อประโยชน์แก่ส่วนรวมอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: การจัดการสาธารณสงเคราะห์, พระสงฆ์

ABSTRACT

The objectives of research paper were to study the general state of public welfare management of Sangha administrators in Bang Khonthi district, Samutsongkham province, to study the problems and obstacles of public welfare management of Sangha administrators in Bang Khonthi district, Samutsongkham province, and to propose the operational guidelines of public welfare management of Sangha administrators in Bang Khonthi district, Samutsongkham province. The research methodology was the qualitative research had the documentary analysis and interview as the tool to collect the data in the field study from 17 key informants by choosing the specific group of suitable sampling group, and analyzed the data through the content analysis technique.

The findings of this research were as following:

Public welfare management of Sangha administrators in Bang Khonthi district, Samutsongkham province as follows: (1) hospitality and helping procedure; creating a network of partners from all parties involved, Extensive publicity of information, adherence to moral principles for development, creating awareness and allowing Sangha administrators to realize the role of social assistance. (2) To help the other people's activities for public welfare; promoting the participation process by focusing on the benefit of most people is important, promoting the role of Sangha administrators at the temple level, operating according to the principle of sufficiency economy according to the royal speech of the King Rama IX, and, focus on the work by using the temple

as a center. (3) To help to preserve the public domains; creating public awareness of public property for people in the community, dissemination of knowledge about public domain conservation, training a set of knowledge skills in the conservation of public property to Sangha administrators of all levels, and, encouraging the historic sites to be educational resources for youths. (4) To help the people and all kinds of animals; operation without hidden purpose, having a plan for the case of emergency disasters, using Dharma to create the light for the hopeless, and sacrificing the benefit for the public truly.

Keywords: Public Welfare Management, Sangha Administrators

1. บทนำ

การสาธารณสงเคราะห์ที่เป็นการคณะสงฆ์หรือการพระศาสนา ได้แก่ การดำเนินกิจการต่าง ๆ เพื่อให้เป็นสาธารณประโยชน์ของแก่งหน่วยงานหรือของบุคคลหรือคณะบุคคล หรือการช่วยเหลือเกื้อกูล หรือการอุดหนุนจนเจือสถานทีซึ่งเป็นสาธารณสมบัติหรือประชาชนทั่วไป 4 ประการ ได้แก่ (1) การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล ได้แก่ การที่วัดหรือคณะสงฆ์ดำเนินการเองซึ่งกิจอย่างใดอย่างหนึ่งมีวัตถุประสงค์ให้เป็นการสาธารณประโยชน์ เช่น กิจการหน่วยอบรมประจำตำบลกิจการห้องสมุดเพื่อประชาชน จัดอบรมวิชาชีพให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น เป็นต้น (2) การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ ได้แก่ การช่วยเหลือสนับสนุนส่งเสริมกิจการของรัฐหรือของเอกชนหรือผู้ใดผู้หนึ่งดำเนินการ และการนั้นเป็นไปเพื่อการสาธารณะประโยชน์ เช่น การพัฒนาหมู่บ้าน การพัฒนาตำบล ขุดสระน้ำขนาดใหญ่เพื่อเป็นแหล่งอุปโภคและเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ อนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม การจัดหาทุนเพื่อการสงเคราะห์และอื่น ๆ (3) การเกื้อกูลสาธารณสมบัติสถานทีอันเป็นสาธารณสมบัติ ได้แก่ การสร้างถนน ขุดลอกคูคลอง สร้างโรงพยาบาลและจัดซื้อเครื่องมือแพทย์ สร้างการประปา สร้างเครื่องกำเนิดไฟฟ้าปลุกต้นไม้ และอื่น ๆ และ (4) การเกื้อกูลประชาชนหรือสรรพสัตว์ ได้แก่ การช่วยเหลือประชาชนในการคอยช่วยเหลือ เช่น จัดตั้งหน่วยอาสาสมัครบรรเทาสาธารณภัย ช่วยเหลือประชาชนทั้งด้านไฟไหม้และน้ำท่วมพร้อมมอบเครื่องอุปโภคบริโภคแก่ผู้ประสบภัย หรือในยามปกติก็ตั้งกองทุนทำอาหารเลี้ยงเด็กกำพร้าและเด็กด้อยโอกาส หรือกระบวนกรสงเคราะห์ปวงชนผู้ประสบภัยพิบัติจากวินาศภัย อุบัติเหตุ และสาธารณภัยซึ่งได้แก่ภัย คือ ความยากจน ความเจ็บไข้ (พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ), 2540: 62)

การสาธารณสงเคราะห์มีความสำคัญในฐานะเป็นการดำเนินการช่วยเหลือสังคมทางวัตถุและจิตใจในรูปแบบต่าง ๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย ได้แก่โครงการบรรพชาและอุปสมบทพระภิกษุและสามเณรภาคฤดูร้อน โครงการสงเคราะห์ภิกษุสงฆ์สามเณรและวัดที่

ประสพภัยขาดแคลน วัดและเจ้าอาวาสภิกษุสงฆ์ซึ่งเป็นผู้ดำเนินการพัฒนาชุมชนและสังคม เช่น ให้สถานที่เป็นที่จัดประชุมอบรมเยาวชนและประชาชนด้านอาชีพต่าง ๆ การสร้างถนนเข้าหมู่บ้าน การออมทรัพย์ให้สถานที่เป็นแหล่งประปาหมู่บ้านการสนับสนุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียน การช่วยเหลือผู้ป่วยยากไร้ เป็นต้น (พระมหาบัว ปิยวณโณ, 2549: 23)

อำเภอบางคนที่เป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดสมุทรสงคราม มีการแบ่งเขตการปกครองเป็น 4 ตำบล สำหรับวัดในเขตการปกครองของคณะสงฆ์อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม มีทั้งหมด 22 วัด มีพระภิกษุ จำนวน 241 รูป (สำนักงานเลขานุการเจ้าคณะอำเภอบางคนที, 2560: 1) ทั้งนี้ได้ดำเนินงานด้านการสาธารณสงเคราะห์ที่ตามนโยบายและแนวทางการดำเนินงานที่ระบุไว้ในสารภาค 15 ความว่า การสาธารณสงเคราะห์ เป็นงานในส่วนที่คณะสงฆ์จะช่วยสังคมได้ เช่น การช่วยเหลือผู้ยากไร้เพราะถูกไฟไหม้บ้าน การจัดหน่วยบรรเทาสาธารณภัยหรือการจัดการให้ในพิสัยงานศพโดยไม่เรียกเก็บค่าใช้จ่าย ไม่เรียกเก็บค่าน้ำค่าไฟ ไม่เรียกเก็บค่าเจ้าพนักงาน ตลอดทั้งการให้การช่วยเหลือสังคมทั้งภายในและนอก ในส่วนของภายใน ได้แก่ การอำนวยความสะดวกแก่ผู้มาทำบุญที่วัดให้เหมาะสม สะอาด สะดวก สบาย และในส่วนของภายนอก ได้แก่ การสงเคราะห์ช่วยเหลือชาวบ้านที่มีทุกข์เท่าที่จะทำได้โดยไม่นิ่งดูตาย เป็นต้น (พระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ ฝุสฺสธมฺโม), 2548: 25)

อย่างไรก็ตาม สภาพปัญหาของสังคมไทยวิถีชีวิตของประชาชนที่รับอารยธรรมตะวันตกมากขึ้น กระทั่งความจำเป็นในการประกอบอาชีพ ทำให้บุคคลที่เคยเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ภายในวัดลดลงไปด้วย ความสัมพันธ์ระหว่างวัดและพระสงฆ์กับประชาชนก็ห่างกัน ขาดการส่งเสริมการให้ความร่วมมือในกิจกรรมการทำนุบำรุงดูแลรักษาวัดและกิจการในพระพุทธศาสนาเท่าที่ควร ส่งผลให้โอกาสของประชาชนที่จะได้ศึกษารับรู้หลักธรรมทางศาสนา น้อยลง มีผลให้คุณธรรมจริยธรรมในสังคมเสื่อมลง ประกอบกับวัดมีหลายแห่งได้มุ่งเน้นการพัฒนาในด้านวัตถุ มีการก่อสร้างที่ใหญ่โตสวยงาม ใช้งบประมาณจำนวนมาก ทำให้เกิดความจำเป็นและไม่สอดคล้องกับสภาพชุมชนเศรษฐกิจและการใช้งาน เกิดการทำลายสภาพแวดล้อมของวัด มุ่งหารายได้เข้าวัดมากเกินไป พระสงฆ์ไม่สนใจศึกษาเล่าเรียน รวมทั้งการปฏิบัติและเผยแผ่แก่ประชาชน(สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2550: 5) ไม่มีองค์ความรู้หรือขาดเอาใจใส่ที่เพียงพอต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโดยไม่ได้จัดตามเกณฑ์มาตรฐานในการพัฒนาวัดอย่างต่อเนื่องทั้งในด้านการศึกษา และการสาธารณสงเคราะห์ เป็นต้น (กองพุทธศาสนสถาน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2561: ออนไลน์)

จากปัญหาที่กล่าวข้างต้น ผู้วิจัยมีความต้องการศึกษาการจัดการสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปเกี่ยวกับการจัดการสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม ตลอดจนจนปัญหา อุปสรรค และแนวทางการจัดการสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้จะสามารถนำมาประยุกต์ใช้

ขับเคลื่อนพัฒนาการสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ให้มีคุณภาพโดยสอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปเกี่ยวกับการจัดการสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในอำเภอบางคนที่ จังหวัดสมุทรสงคราม

2.2 เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคการจัดการสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในอำเภอบางคนที่ จังหวัดสมุทรสงคราม

2.3 เพื่อนำเสนอแนวทางการดำเนินงานการจัดการสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในอำเภอบางคนที่ จังหวัดสมุทรสงคราม ที่สอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ขอบเขตเนื้อหาครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ (1) การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล (2) การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ (3) การเกื้อกูลสาธารณสุขสมบัติสถานที่ยันเป็นสาธารณสมบัติ และ (4) การเกื้อกูลประชาชนหรือสรรพสัตว์ (พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญฺโณ), 2540: 62)

3.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 17 รูป/คน โดยจำแนกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 พระสังฆาธิการ จำนวน 5 รูป กลุ่มที่ 2 หัวหน้าหน่วยงานราชการที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 4 คน กลุ่มที่ 3 ไวยาวัจกรของวัดในพื้นที่ จำนวน 4 คน และกลุ่มที่ 4 ตัวแทนภาคประชาสังคม/ชุมชน จำนวน 4 คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) มีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายเปิดเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมดด้วยตนเอง โดยนำหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ไปเสนอเพื่อขอความอนุเคราะห์ และสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้สมบูรณ์ทั้งหมด

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลจากการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยผู้วิจัยพยายามรักษาสำนวนเดิมของผู้ให้สัมภาษณ์รวมทั้งปรับแก้ให้มีความชัดเจนทางการสื่อสาร ความหมาย และลดข้อความที่ซ้ำซ้อนกัน

4. สรุปผลการวิจัย

การจัดการสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในอำเภอบางคนที่ จังหวัดสมุทรสงคราม มีดังนี้

4.1 ผลการศึกษาแนวทางการดำเนินงานการจัดการสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในอำเภอบางคนที่ จังหวัดสมุทรสงคราม ที่สอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน ด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล พบว่า แนวทางการดำเนินงานการจัดการสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในอำเภอบางคนที่ จังหวัดสมุทรสงคราม ที่สอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน ด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล ได้แก่ การสร้างเครือข่ายภาคีความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้อง การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้ครอบคลุมการยึดหลักคุณธรรมนำการพัฒนา และการสร้างความตื่นตัวและให้พระสังฆาธิการตระหนักในบทบาทการช่วยเหลือสังคม

4.2 ผลการศึกษาแนวทางการดำเนินงานการจัดการสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในอำเภอบางคนที่ จังหวัดสมุทรสงคราม ที่สอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ พบว่า แนวทางการดำเนินงานการจัดการสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในอำเภอบางคนที่ จังหวัดสมุทรสงคราม ที่สอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ ได้แก่ การส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมโดยมุ่งประโยชน์ของส่วนร่วมเป็นสิ่งสำคัญ การส่งเสริมบทบาทพระสังฆาธิการระดับวัด การดำเนินงานตามหลักการการพอเพียงตามแนวพระราชดำริของในหลวงรัชกาลที่ 9 และการมุ่งดำเนินงานโดยใช้วัดเป็นศูนย์กลาง

4.3 ผลการศึกษาแนวทางการดำเนินงานการจัดการสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในอำเภอบางคนที่ จังหวัดสมุทรสงคราม ที่สอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน ด้านการเกื้อกูลสาธารณสุขสมบัติสถานที่อันเป็นสาธารณสุขสมบัติ พบว่า แนวทางการดำเนินงานการจัดการสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในอำเภอบางคนที่ จังหวัดสมุทรสงคราม ที่สอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน ด้านการเกื้อกูลสาธารณสุขสมบัติสถานที่อันเป็นสาธารณสุขสมบัติ ได้แก่ การสร้างจิตสำนึกรักและหวงแหนสาธารณสุขสมบัติแก่คนในชุมชน การเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สาธารณสุขสมบัติ การอบรมชุดทักษะความรู้ด้านการอนุรักษ์สาธารณสุขสมบัติแก่พระสังฆาธิการทุกระดับ และการส่งเสริมให้สาธารณสุขสถานที่ที่มีอายุเก่าแก่เป็นแหล่งศึกษาสำหรับเยาวชน

4.4 ผลการศึกษาแนวทางการดำเนินงานการจัดการสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในอำเภอบางคนที่ จังหวัดสมุทรสงคราม ที่สอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน ด้านการแก้ปัญหาประชาชนหรือสรรพสัตว์ พบว่า แนวทางการดำเนินงานการจัดการสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในอำเภอบางคนที่ จังหวัดสมุทรสงคราม ที่สอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน ด้านการแก้ปัญหาประชาชนหรือสรรพสัตว์ ได้แก่ การดำเนินการโดยปราศจากวัตถุประสงค์แอบแฝง การมีโครงสร้างและแผนรองรับกรณีพิบัติภัยที่ทันหัน การใช้ธรรมะเพื่อสร้างแสงสว่างแก่ผู้สิ้นหวัง และการเสียสละเพื่อประโยชน์แก่ส่วนรวมอย่างแท้จริง

5. อภิปรายผลการวิจัย

การดำเนินงานการจัดการสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในอำเภอบางคนที่ จังหวัดสมุทรสงคราม ที่สอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน ได้แก่ การสร้างเครือข่ายภาคีความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้อง การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้ครอบคลุม การยึดหลักคุณธรรมนำการพัฒนา และการสร้างความตื่นตัวและให้พระสังฆาธิการตระหนักในบทบาทการช่วยเหลือสังคม แสดงให้เห็นว่า พระสังฆาธิการในอำเภอบางคนที่ จำเป็นต้องบริหารจัดการงานสาธารณสุขสงเคราะห์โดยยึดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือสำคัญในการดำเนินงาน ทั้งยังจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการติดตามการทำงานของผู้ใต้บังคับบัญชา ประสานงานในการบริหารคณะสงฆ์อย่างกระตือรือร้น และมุ่งการให้ความรู้ในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องในการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ดังกล่าวนี้ สอดคล้องกับที่ พระครูใบฎีกาสุรพล อาสโภ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบงานสาธารณสุขสงเคราะห์ตามกระบวนการทัศน์วิถีมุท” จากผลการวิจัยพบว่า เน้นการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบที่สามารถปฏิบัติงานออกมาแล้วเป็นสาธารณประโยชน์จริงอย่างเป็นรูปธรรม และที่สำคัญต้องปรับประยุกต์หลักพุทธธรรมอันเหมาะสมมี หลักไตรสิกขา หลักพรหมวิหารธรรม และหลักสังคหวัตถุธรรม ฯลฯ มาใช้ในการปฏิบัติ งานทั้งระบบอย่างเหมาะสมดั่งงาม โดยมีเป้าหมายจุดประสงค์หลักกว่าให้คณะสงฆ์ได้ถือปฏิบัติดำเนิน การเน้นหลักให้คณะสงฆ์ได้ทำงานช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนในด้าน ต่าง ๆ เป็นหลักสำคัญ การปฏิบัติงานด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ (พระครูใบฎีกาสุรพล อาสโภ, 2548: ก-ข) และสอดคล้องกับที่ พระสมุห์กำพร สุชาโต ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี” จากผลการวิจัยพบว่า พระสังฆาธิการจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการติดตามการทำงานของผู้ใต้บังคับบัญชา ประสานงานในการบริหารคณะสงฆ์อย่างกระตือรือร้น และปกครองดูแลให้พระภิกษุสามเณรให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบ มติและพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ได้ ควรหาปัจจัยเงินทุนและอุปกรณ์ด้านการศึกษาให้แก่พระภิกษุสามเณร และควรจัดให้มีการเทศนาและอบรมสั่งสอนให้ประชาชนทั่วไปอย่างสม่ำเสมอ (พระสมุห์กำพร สุชาโต, 2548: ก-ข) และสอดคล้องกับที่ พระอธิการชรัตน์ จิตคุโณ ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทการบริหารกิจการ

คณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” จากผลการวิจัยพบว่า ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ มีการดำเนินกิจการสาธารณสุขประโยชน์เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลแก่ประชาชนในชุมชนและสังคมทั้งในที่ใกล้และที่ไกล โดยการจัดกิจกรรมอันเป็นสาธารณสมบัติ หรือสาธารณกุศล เช่นการให้ความรู้ในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและให้ดำรงชีวิตแบบพอเพียง ประหยัดและมีธรรมาจริยธรรม ตลอดจนถึงการมอบอุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานต่าง ๆ เพื่ออนุเคราะห์สังคมโดยรวม (พระอธิการชรัตน์ จิตคุโณ, 2544: ก-ข) และสอดคล้องกับที่ พระครูสุนทรวัชรกิจ (บุญธรรม ธรรมโก) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดเพชรบุรี” จากผลการวิจัยพบว่า พระสังฆาธิการมีบทบาทอยู่ในระดับมากในเรื่อง ให้ความสะดวกในการใช้สถานที่ที่มีการประสานงานกับหน่วยงานราชการในการสงเคราะห์ประชาชน เรื่องมีการรณรงค์อบรมให้ความรู้แก่ประชาชนในด้านการป้องกันยาเสพติดและอบายมุข เรื่องมีการช่วยเหลือให้คำแนะนำแก่ประชาชนตามหลักพุทธศาสนาที่มีความเดือดร้อนหรือมีทุกข์ และเรื่องมีการเกื้อกูลอุดหนุนสงเคราะห์ และพัฒนาคุณภาพชีวิตของพุทธบริษัท (พระครูสุนทรวัชรกิจ (บุญธรรม ธรรมโก), 2545: ก-ข)

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล มีข้อเสนอแนะทั่วไป คือ ควรสร้างเครือข่ายภาคีความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสาธารณสุขสงเคราะห์
2. การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ มีข้อเสนอแนะทั่วไป คือ ควรส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนโดยมุ่งประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ
3. การเกื้อกูลสาธารณสมบัติสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ มีข้อเสนอแนะทั่วไป คือ ควรปลูกฝังสร้างจิตสำนึกรักและหวงแหนสาธารณสมบัติแก่คนในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เด็กและเยาวชนในพื้นที่
4. การเกื้อกูลประชาชนหรือสรรพสัตว์ มีข้อเสนอแนะทั่วไป คือ ควรจัดโครงสร้างองค์กรคณะสงฆ์รองรับกรณีเกิดภัยพิบัติกะทันหัน พร้อมจัดทำแผนงานบริหารอย่างเป็นรูปธรรมโดยสอดคล้องกับโครงสร้างองค์กร

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบและกระบวนการมีส่วนร่วมของสถาบันทางสังคมในการบริหารจัดการงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทย
2. การวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเกี่ยวกับการสร้างหลักสูตรจิตอาสาสำหรับเยาวชนโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของสถาบันทางสังคม

3. การวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายการจัดการงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทย

บรรณานุกรม

(1) หนังสือ

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณโณ). (2540). **การคณะสงฆ์และพระศาสนา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ ผุสฺสธมฺโม). (2548). **สารภาค 15**. กาญจนบุรี: สำนักพิมพ์ธรรมเมธี.

พระมหาบัว ปิยวณโณ. (2549). **การจัดระเบียบสังฆมณฑล**. นนทบุรี: รุ่งโรจน์การพิมพ์.

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. **คู่มือวิชาการโครงการอนุรักษ์วัด**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

สำนักงานเลขาธิการเจ้าคณะอำเภอบางคนที. (2560). **ฐานข้อมูลสถิติพระภิกษุจำพรรษา ประจำปี 2560**. สมุทรสงคราม: สำนักงานเลขาธิการเจ้าคณะอำเภอบางคนที.

(2) วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์

พระครูใบฎีกาสุรพล อาสโภ. (2558). “การพัฒนารูปแบบงานสาธารณสุขสงเคราะห์ตามกระบวนการทัศนวิสัยพุทธ”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูสุนทรวัชรกิจ (บุญธรรม ธมฺมิโก). (2555). “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดเพชรบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระสมุห์กำพร สุชาโต. (2554). “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระอธิการชรัตน์ จิตคุโณ. (2554). “บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(3) ออนไลน์

กองพุทธศาสนสถาน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). **การพัฒนาวัดสู่ความเป็นมาตรฐาน**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://npt.onab.go.th/menue/standard.pdf> [25 กรกฎาคม 2561].

บทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในอำเภอโพธาราม
จังหวัดราชบุรี
Buddhist Monks Role In Local Cultural Conservation In Photharam
District, Ratchaburi Province

พระครูสมุห์วิโรจน์ คุณวีโร (ตันบริบูรณ์)* พระครูวิสุทธานันทคุณ**
พระครูสังฆรักษ์ทรงพรพรณ ชยทตโต***

Phrakhrusamuh Viroj Gunavīro (Tan-Briburn), Phrakhru Wisutthanantakhun,
Phrakhrusangharak Songphan Jayadatto

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพบทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี (2) ศึกษาเปรียบเทียบบทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ (3) ศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเพื่อการส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ระเบียบวิธีวิจัยเป็นแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลภาคสนามจากพระสงฆ์ จำนวน 272 รูป วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที ค่าเอฟ วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และในส่วนของการวิจัยเชิงคุณภาพมีการวิเคราะห์เอกสาร และสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 7 รูป/คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพบทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการศึกษาค้นคว้าและวิจัย ด้านการส่งเสริมให้ชนทุกหมู่เหล่าเห็นคุณค่า ด้านการขยายขอบเขตการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรม ด้านการส่งเสริมแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม ด้านการสร้างทัศนคติความรู้และความเข้าใจ และด้านการจัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศทางด้านวัฒนธรรม อยู่ในระดับมากทุกด้าน

*Master of Arts Program in Buddhist Management, Ratchaburi Sangha College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

**Ratchaburi Sangha College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

***Ratchaburi Sangha College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

2. ผลการเปรียบเทียบบทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของพระสงฆ์ ได้แก่ อายุ พรรษา และการศึกษา มีผลให้ความคิดเห็นที่มีต่อบทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แต่ปัจจัยส่วนบุคคลของพระสงฆ์ ได้แก่ สถานภาพ มีผลให้ความคิดเห็นที่มีต่อบทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน

3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเพื่อการส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี พบว่า ปัญหา อุปสรรค ได้แก่ ขาดการให้ความสำคัญกับการศึกษาค้นคว้าของเยาวชน อุปสรรคจากค่านิยมที่ไม่พึงประสงค์ในยุคโลกาภิวัตน์ ขาดการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ขาดการประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ ขาดการให้ความรู้ด้านการอนุรักษ์แก่เยาวชน และขาดศูนย์ประชาสัมพันธ์ ส่วนข้อเสนอแนะ ได้แก่ ควรส่งเสริมการจัดการศึกษาแก่เยาวชนให้เกิดความภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่น ควรสนับสนุนภารกิจของคณะสงฆ์และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรม ควรเปิดโอกาสให้บุคคล ภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ควรจัดประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเป็นประจำทุกเดือน ควรสร้างมาตรการป้องกันความขัดแย้งทางวัฒนธรรมระหว่างคนรุ่นใหม่และคนรุ่นเก่า และควรจัดนิทรรศการด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นประจำทุกปี

คำสำคัญ: บทบาท, พระสงฆ์, การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

ABSTRACT

The objectives of research paper were: (1) to study status of Buddhist monks role in local cultural conservation in Photharam district, Ratchaburi province, (2) to compare the opinion of monks toward Buddhist monks role in local cultural conservation in Photharam district, Ratchaburi province, classified by personal data, and (3) to study the problems, obstacles and suggestions for encourage of Buddhist monks role in local cultural conservation in Photharam district, Ratchaburi province. The research methodology was the mixed methods research, that the quantitative research used the questionnaire as the tool to collect the data in the field study from 272 monks in Photharam district, Ratchaburi province. The statistics were used for the data analysis through frequency, percentage, mean, standard deviation (S.D.), t-test, F-test, One-way Analysis of Variance. And the qualitative research had the documentary analysis

and interview as the tool to collect the data in the field study from 7 key informants and analyzed the data through the content analysis technique.

The findings of this research were as following:

1. Status of Buddhist monks role in local cultural conservation in Photharam district, Ratchaburi province, overall, that in high at mean of 4.00, when considering the aspect found that aspect of education and research, aspect of encourage all people to see value, aspect of expand the scope of participation in culture, aspect of promote exchange of culture, aspect of create attitude-knowledge and understanding, and, aspect of create a cultural information network system, that in high level all aspect.

2. The comparison of opinion monks toward Buddhist monks role in local cultural conservation in Photharam district, Ratchaburi province, classified by personal data, found that age, years of being monk and general education had the opinions toward Buddhist monks role in local cultural conservation in Photharam district, Ratchaburi province were different, the significantly at 0.01. But, Status of monks has the opinions toward Buddhist monks role in local cultural conservation in Photharam district, Ratchaburi province wasn't not different.

3. The problems, obstacles and suggestions for encourage of Buddhist monks role in local cultural conservation in Photharam district, Ratchaburi province, as following: problems and obstacles found that lack of emphasis on the study of youth, obstacles from undesirable popularity in the age of globalization, lack of promotion of real participation processes, lack of coordination with government agencies, lack of education on conservation for youth, lack of public relations center. And, suggestions found that should encourage education for youth to be proud of local culture, should support the mission of Sangha and government agencies related to local culture, should give the opportunity for outsiders to truly participate, should hold a meeting to exchange opinions between stakeholders on a monthly basis, should create measures to prevent cultural conflicts between new generations and older generations, and, should organize an exhibition on local culture every year.

Keywords: Role, Buddhist Monks, Local Cultural Conservation

1. บทนำ

ปัจจุบัน วัฒนธรรมมีบทบาทมากขึ้นในระบบเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม และการท่องเที่ยวด้วยการแข่งขันในตลาดโลกที่ซับซ้อนมากขึ้น ส่งผลให้ทุกประเทศต่างพยายามหาสิ่งที่แตกต่างกันและโดดเด่น วัฒนธรรมจึงกลายเป็นเครื่องมือสำคัญที่ทุกฝ่ายนำมาใช้เพื่อสร้างความแตกต่างในการแข่งขัน (กระทรวงวัฒนธรรม, 2556: 6) อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงเป็นเรื่องปกติของสังคมมนุษย์ สังคมและวัฒนธรรมของทุกสังคมย่อมมีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งไม่มีผู้ใดสามารถหยุดยั้งได้ ดังที่ เฮราคลิตัส ปรัชญาเมธีชาวกรีก ได้เคยกล่าวว่า เราไม่สามารถจุ่มเท้าลงในสายน้ำเดียวกันได้ถึงสองครั้ง ทุกครั้งเมื่อหวนกลับมาสายน้ำก็เปลี่ยนแปลงไปแล้ว สายน้ำไม่มีวันไหลกลับ เวลาไม่มีวันหวนคืน (ยศ สันตสมบัติ, 2540: 234) การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมก็เช่นกัน ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ 3 ประการคือ ความแตกต่าง เวลา และสภาพที่คงตัวอยู่ได้ (สนิท สมัครการ, 2545: 3-3)

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมจัดเป็นกระบวนการที่สามารถเกิดขึ้นได้ตลอด เวลาทุกยุคทุกสมัยและทุกสังคม หากจะแตกต่างกันไปบ้างในเรื่องวิธีการและลักษณะของการเปลี่ยนแปลง สำหรับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในอดีตนั้นเป็นไปอย่างช้า ๆ เนื่องจากการประดิษฐ์คิดค้นสิ่งใหม่ ๆ ยังมีน้อย และระบบการสื่อสารคมนาคมยังไม่ค่อยพัฒนาก้าวหน้าเท่ากับปัจจุบัน การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมจึงเป็นไปค่อนข้างยาก แต่เมื่อเทคโนโลยีและสารสนเทศของทุกสังคมมีความเจริญก้าวหน้ามากขึ้น ทำให้การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมมีอัตราการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นค่อนข้างรวดเร็วและเกิดขึ้นตลอดเวลาเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ไม่สามารถควบคุมได้ และปัจจัยที่กำหนดให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ แรงกดดันที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ความเจริญทางเทคโนโลยี และระบบเศรษฐกิจ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของคนในสังคม (นิเทศ ดินณะกุล, 2549: 11)

อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี เป็นแหล่งรวมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ (วนิดา ตรีสวัสดิ์, 2555: 3) ปัญหาในปัจจุบัน คือ ขาดการสอดส่องดูแล รวมถึงการเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับอัตลักษณ์ของชุมชนที่สามารถช่วยให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้ มีความเข้าใจตัวตนของกันและกัน และเข้าถึงความรู้เชิงบริบท เช่น ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม เป็นต้น (วนิดา ตรีสวัสดิ์, 2555: 24) วัดและพระสงฆ์ถือเป็นสถาบันทางรูปธรรมของพระพุทธศาสนาที่สำคัญ หน้าที่หลักของพระสงฆ์ คือ การสั่งสอนหลักธรรมทางศาสนาให้แพร่หลายและสืบต่อคำสอนของศาสนาให้คงอยู่ในสังคม ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาวัดในฐานะองค์กรที่สำคัญองค์กรหนึ่งในสังคมว่าเป็นศูนย์กลางของชุมชนไทยและเป็นศูนย์รวมในด้านจัดกิจกรรมต่าง ๆ โดยนัยนี้วัดและพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาจึงเป็นหลักที่สำคัญของประเทศชาติ (พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคโกล), 2552: 25) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พระสังฆาธิการ (พระภิกษุผู้ปกครองคณะสงฆ์) ถือเป็นบุคคลผู้รับผิดชอบการคณะสงฆ์หรือการพระศาสนา หรือภารกิจ 6 ประการ คือ

การปกครอง การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ (กองแผนงาน กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, 2550: 71) ดังนั้น จึงมีฐานะเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณและผู้นำในการรักษาศิลปวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาของสังคมไทยด้วย

จากที่กล่าวมา ประกอบกับที่ผู้วิจัยมีสังกัดในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี จึงสนใจศึกษาเรื่อง บทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้จากการวิจัยเป็นสารสนเทศเพื่อการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในอำเภอ โพธาราม จังหวัดราชบุรี สืบไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาบทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

2.2 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบบทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

2.3 เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเพื่อการส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed-Methods Research) กำหนดขอบเขตเนื้อหาใน 6 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการศึกษา ค้นคว้า และวิจัย (2) ด้านการส่งเสริมให้ชนทุกหมู่เหล่าเห็นคุณค่า (3) ด้านการขยายขอบเขตการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรม (4) ด้านการส่งเสริมแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม (5) ด้านการสร้างทัศนคติ ความรู้ และความเข้าใจ และ (6) ด้านการจัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศทางด้านวัฒนธรรม (กรมศิลปากร, 2555: 35)

3.2 ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร ได้แก่ พระสงฆ์ที่สังกัดวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี จำนวน จำนวน 846 รูป (สำนักงานเจ้าคณะอำเภอโพธาราม, 2561: 1-5)

กลุ่มตัวอย่าง ได้ทำการสุ่มมาจากประชากร โดยหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากการใช้สูตรคำนวณของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) (สุวรรีย์ ศิริโภาคาภิรมย์, 2546: 129-130). ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 272 รูป

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 7 รูป/คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check List) แบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) แบบปลายเปิด (Open Ended Question) และแบบสัมภาษณ์ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview)

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมดด้วยตนเอง โดยนำหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ไปเสนอเพื่อขอความอนุเคราะห์ และสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้สมบูรณ์ทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 100

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที ค่าเอฟ วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด และในส่วนของการวิจัยเชิงคุณภาพมีการวิเคราะห์เอกสาร และวิเคราะห์ผลการสัมภาษณ์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 สภาพบทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการศึกษาค้นคว้าและวิจัย ด้านการส่งเสริมให้ชนทุกหมู่เหล่าเห็นคุณค่า ด้านการขยายขอบเขตการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรม ด้านการส่งเสริมแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม ด้านการสร้างทัศนคติความรู้และความเข้าใจ และด้านการจัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศทางด้านวัฒนธรรม อยู่ในระดับมากทุกด้าน

4.2 ผลการเปรียบเทียบบทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของพระสงฆ์ ได้แก่ อายุ พรรษา และการศึกษา มีผลให้ความคิดเห็นที่มีต่อบทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แต่ปัจจัยส่วนบุคคลของพระสงฆ์ ได้แก่ สถานภาพ มีผลให้ความคิดเห็นที่มีต่อบทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน

4.3 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเพื่อการส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี พบว่า ปัญหา อุปสรรค ได้แก่

ขาดการให้ความสำคัญกับการศึกษาค้นคว้าของเยาวชน อุปสรรคจากค่านิยมที่ไม่พึงประสงค์ในยุคโลกาภิวัตน์ ขาดการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ขาดการประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ ขาดการให้ความรู้ด้านการอนุรักษ์แก่เยาวชน และขาดศูนย์ประชาสัมพันธ์ ส่วนข้อเสนอแนะ ได้แก่ ควรส่งเสริมการจัดการศึกษาแก่เยาวชนให้เกิดความภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่น ควรสนับสนุนภารกิจของคณะสงฆ์และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรม ควรเปิดโอกาสให้บุคคล ภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ควรจัดประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเป็นประจำทุกเดือน ควรสร้างมาตรการป้องกันความขัดแย้งทางวัฒนธรรมระหว่างคนรุ่นใหม่และคนรุ่นเก่า และควรจัดนิทรรศการด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นประจำทุกปี

5. อภิปรายผลการวิจัย

บทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์ในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ได้ร่วมกันอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อรักษาวิถีชีวิตของของชนชาติไทยที่ได้รับอิทธิพลจากหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนา มีพระพุทธศาสนาอันทรงคุณค่าทางด้านจิตใจ ความรู้สึก เป็นพลังศีลธรรม นำไปสู่เอกลักษณ์และความร่วมมือกัน อันจะมีผลต่อการพัฒนาทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน ซึ่งภารกิจนี้ ถือเป็นพันธกิจด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ หรือการสงเคราะห์ชุมชนซึ่งที่พระสงฆ์เป็นผู้ดำเนินการ โดยไม่ขัดต่อหลักพระธรรมวินัย ดังกล่าวนี้นี้ สอดคล้องกับที่ พระครูประภัสสรโมธรรม (งทิตย์ ปภสฺสโร) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยทรงดำ จังหวัดนครปฐม” จากผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์เข้ามามีบทบาทในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยทรงดำโดยนำวัฒนธรรมไทยทรงดำนั้นมาประยุกต์ให้เข้ากับพระพุทธศาสนา และนำมาเผยแพร่แก่สังคมได้เป็นอย่างดี ซึ่งพระสงฆ์นำวัฒนธรรมที่มีอยู่กับชนไทยทรงดำแต่ดั้งเดิมนำมาใช้เข้ากับยุคปัจจุบันได้ดีมาก ถือเป็นารอนุรักษ์ให้สืบต่อไปแก่ชนรุ่นหลังได้ปฏิบัติตามวัฒนธรรมไทยทรงดำตลอดไป (พระครูประภัสสรโมธรรม (งทิตย์ ปภสฺสโร), 2555: ข) และสอดคล้องกับที่ พระครูสุนทรวัชรการ (อำพล อพโล) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์จังหวัดเพชรบุรีในการเสริม สร้างชุมชนเข้มแข็ง” ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ควรพัฒนาบทบาทของตน จากฐานะที่เป็นเพียงผู้ให้การสนับสนุนร่วมกับองค์กรพัฒนาชุมชนต่าง ๆ ไปเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ (พระครูสุนทรวัชรการ (อำพล อพโล), 2554: ก) และสอดคล้องกับที่ พระมหานิคมน ญาณโสภโณ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของวัดในการเป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี” ผลการวิจัยพบว่า มีการปรับปรุงอาคารสถานที่ที่แหล่งเรียนรู้ให้พร้อมสำหรับการให้บริการอยู่เสมอ มีจัดอบรมพัฒนาบุคลากรภายในศูนย์การเรียนรู้ให้มีความรู้ความสามารถที่เพียงพอ และเพิ่มแหล่งเรียนรู้ให้เพียงพอ

(พระมหานิกม ญาณโสภโณ, 2554: ข) และสอดคล้องกับที่ พระครูวิชัยพัฒนาภรณ์ (วิชา วิชโย) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี” ผลการวิจัยพบว่า มีข้อเสนอแนะสำคัญ คือ ควรปรับปรุงรูปแบบในการทำงานให้เป็นไปลักษณะของความร่วมมือกันทำงานเป็นทีม (พระครูวิชัยพัฒนาภรณ์ (วิชา วิชโย), 2554: ข) และสอดคล้องกับที่ วารินทร์ จิตคำภู ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้าน (ไทยใหญ่) ในทัศนะของกรรมการบริหารสภาวัฒนธรรมอำเภอและจังหวัดแม่ฮ่องสอน” จากผลการวิจัยพบว่า การอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้าน (ไทยใหญ่) ในทัศนะของกรรมการบริหารสภาวัฒนธรรมอำเภอและจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีข้อเสนอแนะสำคัญ คือ ควรจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่หลากหลายตามความเหมาะสมของท้องถิ่นแต่ไม่ควรจัดกิจกรรมวัฒนธรรมเพื่อจุดประสงค์ส่งเสริมงานท่องเที่ยวแต่เพียงอย่างเดียว (วารินทร์ จิตคำภู, 2551: 2)

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ควรส่งเสริมการจัดการศึกษาแก่เยาวชนให้เกิดความภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่น
2. ควรสนับสนุนภารกิจของคณะสงฆ์และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรม
3. ควรเปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง
4. ควรจัดประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเป็นประจำทุกเดือน
5. ควรสร้างมาตรการป้องกันความขัดแย้งทางวัฒนธรรมระหว่างคนรุ่นใหม่และคนรุ่นเก่า
6. ควรจัดนิทรรศการด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นประจำทุกปี

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรวัฒนธรรมศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชน
2. การวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบและกระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
3. การวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบและแนวทางการจัดนิทรรศการเพื่อการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

บรรณานุกรม

(1) หนังสือ

กรมศิลปากร, **อาสาสมัครท้องถิ่นในการดูแลรักษามรดกทางศิลปวัฒนธรรม**. กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม, 2555.

กระทรวงวัฒนธรรม. (2556). **คู่มือการดำเนินงานโครงการภายใต้ยุทธศาสตร์ประเทศของกระทรวงวัฒนธรรม: โครงการรากวัฒนธรรม**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม.

กองแผนงาน กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. (2540). **คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติ กฎ ระเบียบ และคำสั่งของคณะสงฆ์**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.

นิเทศ ดินณะกุล. (2549). **การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคโล). (2552). **การบริหารวัด**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: เอสทีพีเพรส จำกัด.

ยศ สันตสมบัติ. (2540). **มนุษย์กับวัฒนธรรม**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
สนิท สมัครการ. **การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาสังคม**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก, 2545.

สำนักงานเจ้าคณะอำเภอโพธาราม. (2561). **สถิติภิกษุ สามเณร และศิษย์วัด อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ภาค 15 พุทธศักราช 2561**. ราชบุรี: สำนักงานเจ้าคณะอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี.

(2) วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์

พระครูประภัสร์มโนธรรม (จงทิพย์ ปภสฺสโร). (2555). “บทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยทรงดำ จังหวัดนครปฐม”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูวิชัยพัฒนาภรณ์ (วิชา วิชโย). (2554). “บทบาทพระสงฆ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูสุนทรวัชรการ (อำพล อพโล). (2554). “บทบาทของพระสงฆ์จังหวัดเพชรบุรีในการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหานิกม ญาณโสภโณ. (2554). “บทบาทของวัดในการเป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วารินทร์ จิตคำภู. (2551). “การอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้าน (ไทยใหญ่) ในทัศนะของกรรมการบริหารสภาวัฒนธรรมอำเภอและจังหวัดแม่ฮ่องสอน”. **รายงานการวิจัย.** ส่วนวิจัยและพัฒนา: สถาบันวัฒนธรรมศึกษา.

(3) บทความ

วนิดา ตรีสวัสดิ์. (2555). “วัดมอญจังหวัดราชบุรี: การจัดการภูมิทัศน์และความหมายของอัตลักษณ์ชุมชน”. **วารสารร่มพญักษ์.** ปีที่ 30 ฉบับที่ 2 (กุมภาพันธ์-พฤษภาคม 2555): 2-28.

การบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี
The Religious Treasure Administration of Buddhist Temples In
Muang District, Ratchaburi Province

พระมหาเอกชัย ปญฺญาวชิโร (วราภรณ์สุภากุล)* พระครูสังฆรักษ์ทรงพรณ ชยทตฺโต**
พระปิฎกโกศล***

Phramaha Ekachai Paññavajiro (Warapornsupakul),
Phrakhru Sangharak Songphan Jayadatto, Phra Pidokgason

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี (2) เปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ (3) ศึกษาปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน การวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเก็บข้อมูลจากพระสงฆ์ในอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี จำนวน 282 รูป วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที ค่าเอฟ วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และในส่วนของ การวิจัยเชิงคุณภาพมีการวิเคราะห์เอกสาร และสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 7 รูป/คน และวิเคราะห์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า

1. การบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.80 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านบุคลากร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.87 ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการจัดการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.75

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของพระสงฆ์ ได้แก่ สถานภาพ อายุ และพรรษา มีผลให้ความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารจัดการศาสน

---

*Master of Arts Program in Buddhist Management, Ratchaburi Sangha College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

**Ratchaburi Sangha College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

*** Ratchaburi Sangha College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

สมบัติของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี พบว่า ปัญหาอุปสรรค ได้แก่ การขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการดูแลศาสนสมบัติ การขาดขวัญและกำลังใจในการทำงาน การมีงบประมาณไม่เพียงพอกับความต้องการใช้งานจริง การขาดแผนงบประมาณระยะยาว การใช้วัสดุอุปกรณ์ไม่คุ้มค่ากับราคาที่สูงเกินไป การขาดการจัดทำบัญชีควบคุมวัสดุอุปกรณ์และของใช้ภายในวัด การขาดการรณรงค์ให้ทุกฝ่ายเห็นคุณค่าของศาสนสมบัติอย่างแท้จริง และการขาดการประสานงานกับหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง สำหรับข้อเสนอแนะ ได้แก่ ควรอบรมทักษะความรู้เกี่ยวกับการดูแลศาสนสมบัติของวัดแก่พระภิกษุและสามเณร ควรยกย่องพระภิกษุที่ดูแลคลังพัสดุของวัดตามโอกาสสมควร ควรจัดสรรงบประมาณตามความจำเป็นในการบริหารจัดการศาสนสมบัติ ควรจัดทำแผนบริหารงบประมาณระยะยาวโดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรใช้วัสดุอุปกรณ์โดยคำนึงถึงหลักความคุ้มค่าสูงสุด ควรจัดทำบัญชีวัสดุอุปกรณ์ของวัดโดยจำแนกประเภทและลงรหัสอย่างเป็นรูปธรรม ควรจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์รณรงค์ให้ภิกษุสามเณรและประชาชนเห็นคุณค่าของศาสนสมบัติ และควรประสานการทำงานร่วมกัน

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ, การศาสนสมบัติ, วัด

ABSTRACT

The objectives of research paper were: (1) to study the religious treasure administration of Buddhist temples in Muang district, Ratchaburi province, (2) to compare the opinions of monks toward the religious treasure administration of Buddhist temples in Muang district, Ratchaburi province, classified by personal data, and (3) to study problems, obstacles and suggestions for the religious treasure administration of Buddhist temples in Muang district, Ratchaburi province. It was the mixed research method that the quantitative research used the questionnaire as the tool to collect the data in the field study from 282 monks in Muang district, Ratchaburi province. The statistics were used for the data analysis through frequency, percentage, mean, standard deviation (S.D.), t-test, F-test, One-way Analysis of Variance and Least Significant Difference: LSD. And the qualitative research had the documentary analysis and interview as the tool to collect the data in the field study from 7 key informants and analyzed the data through the content analysis technique.

The findings of research were as follow:

1. The religious treasure administration of Buddhist temples in Muang district, Ratchaburi province. Overall was found in high level with average at mean of 3.80, when considering the aspect found that in high level all aspect, the aspect that has the most value include the man aspect at mean of 3.87, the aspect with the lowest mean include the management aspect at mean of 3.75.

2. Comparison of monk's opinions toward the religious treasure administration of Buddhist temples in Muang district, Ratchaburi province, classified by personal data (status, age, years of being monk, general education) found that status, age, and years of being monk had the opinions to toward the religious treasure administration of Buddhist temples in Muang district, Ratchaburi province on overall were different, the significantly at 0.01.

3. The problems, obstacles and suggestions for the religious treasure administration of Buddhist temples in Muang district, Ratchaburi province were as following: problems and obstacles: lack of proper knowledge and understanding about the care of religious treasure, lack of morale in work, not enough budget for actual usage, lack of long-term budget plans, the use of equipment materials is not worth the purchase price, lack of preparation of accounting, control of materials and equipment within the temples, lack of campaigning for all parties to see the value of religious treasure seriously, lack of coordination with relevant agencies. And, suggestions: should train skills and knowledge about the care of religious treasure for monks and novices, Should praise monks who take care of the religious treasure of the temples as appropriate, should allocate the budget as needed in managing religious treasure, should create a long-term budget management plan that emphasizes the involvement of stakeholders, should use materials with regard to the highest worthiness, should prepare accounting materials of temple by classification and code into concrete, should create a media to publicize the campaign for monks-novices-people to see the value of the religious treasure, and should coordinate their work with the relevant government authorities.

Keywords: Administration, Religious Treasure, Buddhist Temples

1. บทนำ

ปัจจุบัน วัดซึ่งเป็นที่อยู่ของพระสงฆ์ เป็นที่พำนักอาศัยของพระภิกษุสามเณรและประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ในพระพุทธศาสนา (บุญร่วม เทียมจันทร์, 2546: 39) วัดมีฐานะเป็นนิติบุคคล มีเจ้าอาวาสเป็นทั้งผู้ปกครองวัดตามความในมาตรา 36 และเป็นผู้แทนวัดตามความในมาตรา 31 วรรคสาม ทั้งเป็นฐานะเป็นเจ้าของพนักงานตามความในประมวลกฎหมายอาญา ความแห่งมาตรา 45 แห่ง พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ว่า ให้ถือว่าพระภิกษุซึ่งได้รับแต่งตั้งในการดำรงตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์ และไวยาวัจกรเป็นเจ้าพนักงานตามความในประมวลกฎหมายอาญา (พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณโณ), 2550: 16)

ตามความในมาตราที่ 37 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 อันเป็นกฎหมายสูงสุดของคณะสงฆ์ไทย ระบุหน้าที่ของเจ้าอาวาสไว้ว่า มีหน้าที่ดังนี้ (1) บำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี (2) ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้นปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม (3) เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ (4) ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล (กนก แสนประเสริฐ, 2559: 9) ซึ่งตามความในวงเล็บที่หนึ่ง ระบุให้เห็นว่า เจ้าอาวาสมีหน้าที่รับผิดชอบและบริหารจัดการศาสนสมบัติ ทั้ง 2 ประเภท คือ ศาสนสมบัติกลาง ได้แก่ ทรัพย์สินของพระศาสนา ซึ่งมีใช้ของวัดใดวัดหนึ่ง และ ศาสนสมบัติของวัด ได้แก่ ทรัพย์สินของวัดใดวัดหนึ่ง (กนก แสนประเสริฐ, 2559: 10)

อย่างไรก็ตาม จากมติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ 25/2546 แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ปัญหาการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดทั่วราชอาณาจักรยังคงเป็นปัญหาสำคัญในปัจจุบัน ดังความปรากฏชัดแจ้งว่า การประชุมมหาเถรสมาคม ครั้งที่ 25/2546 เมื่อวันที่ 30 กันยายน 2546 อาทิเช่น ศาสนสมบัติของวัดทั่วราชอาณาจักร หากจะให้สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินเข้าไปตรวจสอบการเงินรายรับ-รายจ่าย จะต้องดำเนินการแก้ไขกฎกระทรวงฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2511) ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ต้องได้รับความเห็นชอบจากมหาเถรสมาคมก่อน (มหาเถรสมาคม, 2560: ออนไลน์)

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ประกอบกับที่ผู้วิจัยมีสังกัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี จึงสนใจศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี เพื่อสังเคราะห์ผลการวิจัยเป็นข้อมูลสำหรับพัฒนาการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้นสืบไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี
- 2.2 เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
- 2.3 เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed-Methods Research) กำหนดขอบเขตเนื้อหาใน 4 ด้าน ตามแนวคิดทางการจัดการ ได้แก่ (1) ด้านบุคลากร (Man) (2) ด้านงบประมาณ (Money) (3) ด้านวัสดุอุปกรณ์ (Material) และ (4) ด้านการจัดการ (Management) (สุธี สุทธิสมบูรณ์ และสมาน รังสีโยกฤษฎ์, 2541: 12)

3.2 ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร ได้แก่ พระภิกษุที่สังกัดวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี จำนวน 956 รูป (สำนักงานเจ้าคณะอำเภอเมืองราชบุรี, 2561: 1-5).

กลุ่มตัวอย่าง ได้ทำการสุ่มมาจากประชากร โดยหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากการใช้สูตรคำนวณของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) (สุวริย์ ศิริโกภาภิรมย์, 2546: 129-130). ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 282 รูป

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 7 รูป/คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check List) แบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) แบบปลายเปิด (Open Ended Question) และแบบสัมภาษณ์ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview)

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมดด้วยตนเอง โดยนำหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ไปเสนอเพื่อขอความอนุเคราะห์ และสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้สมบูรณ์ทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 100

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที ค่าเอฟ วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด และในส่วนของ การวิจัยเชิงคุณภาพมีการวิเคราะห์เอกสาร และวิเคราะห์ผลการสัมภาษณ์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 การบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.80 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านบุคลากร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.87 ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการจัดการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.75

4.2 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของพระสงฆ์ ได้แก่ สถานภาพ อายุ และพรรษา มีผลให้ความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนปัจจัยส่วนบุคคลของพระสงฆ์ ได้แก่ วุฒิการศึกษาสามัญ มีผลให้ความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน

4.3 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี พบว่า ปัญหาอุปสรรค ได้แก่ การขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการดูแลศาสนสมบัติ การขาดขวัญและกำลังใจในการทำงาน การมีงบประมาณไม่เพียงพอกับความต้องการใช้งานจริง การขาดแผนงบประมาณระยะยาว การใช้วัสดุอุปกรณ์ไม่คุ้มค่ากับราคาที่สูงเกินไป การขาดการจัดทำบัญชีควบคุมวัสดุอุปกรณ์และของใช้ภายในวัด การขาดการรณรงค์ให้ทุกฝ่ายเห็นคุณค่าของศาสนสมบัติอย่างแท้จริง และการขาดการประสานงานกับหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง สำหรับข้อเสนอแนะ ได้แก่ ควรอบรมทักษะความรู้เกี่ยวกับการดูแลศาสนสมบัติของวัดแก่พระภิกษุและสามเณร ควรยกย่องพระภิกษุที่ดูแลคลังพัสดุของวัดตามโอกาสสมควร ควรจัดสรรงบประมาณตามความจำเป็นในการบริหารจัดการศาสนสมบัติ ควรจัดทำแผนบริหารงบประมาณระยะยาวโดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรใช้วัสดุอุปกรณ์โดยคำนึงถึงหลักความคุ้มค่าสูงสุด ควรจัดทำบัญชีวัสดุอุปกรณ์ของวัดโดยจำแนกประเภทและลงรหัสอย่างเป็นรูปธรรม ควรจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์รณรงค์ให้ภิกษุสามเณรและประชาชนเห็นคุณค่าของศาสนสมบัติ และควรประสานการทำงานร่วมกับหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง

5. อภิปรายผลการวิจัย

การบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.80 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน แสดงให้เห็นว่า วัดในอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี มีกระบวนการบริหารงานวัดได้ผลดีมีประสิทธิภาพสูง มีประสิทธิผลสูง มีการแบ่งงาน และการมอบหมายอำนาจหน้าที่การงานแก่บุคคล หรือคณะบุคคลหน่วยรองลงไป ให้ปฏิบัติกิจกรรมหรือดำเนินโครงการต่าง ๆ ตามความเหมาะสมแก่สติ ปัญญา ความสามารถ ความถนัด และตามอัธยาศัยใจคอของแต่ละท่านหรือแต่ละกลุ่มบุคคล เพื่อให้เกิดการประสานความสามัคคี และประสานประโยชน์ร่วมกันของหมู่คณะ ให้เกิดความสามัคคีปรองดอง ให้เห็นแก่ประโยชน์โดยรวม คือ พระพุทธศาสนาาร่วมกัน โดยสำนึกในหน้าที่รับผิดชอบต่อตนเอง และรับผิดชอบต่อส่วนรวม ให้มีความร่วมมือ ประสานงาน และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทั้งนี้ ด้วยตระหนักโดยฐานะที่วัดเป็นศูนย์กลางในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน เป็นสถานศึกษากลางสำหรับประชาชนทั่วไป เป็นแหล่งรวมศิลปวิทยาการในด้านต่าง ๆ ที่เป็นความรู้เพื่อการดำรงรักษาสังคม ซึ่งได้แก่ วิชาก่อสร้างช่างฝีมือ จิตรกรรม ประติมากรรมสถาปัตยกรรม เกษัตริกรรม นิติศาสตร์ พงศาวดาร ตำนานเมืองและท้องถิ่น เป็นศูนย์รวมในการทำกิจกรรมร่วมกันของคนในชุมชนและสังคม นั้นเอง ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวนี้ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พระมหาวิรัช มหาวิโร ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการศาสนสมบัติวัดของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสงคราม” ผลการวิจัยพบว่า การจัดการศาสนสมบัติวัดของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสงคราม โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.73 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน (พระมหาวิรัช มหาวิโร, 2555: ก-ข) และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พระอภินิษฐ์ สิริปัญญา ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี” ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี พบว่า พระภิกษุมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.93 และเมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า พระภิกษุมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ (พระอภินิษฐ์ สิริปัญญา, 2555: ก-ข)

1. ด้านบุคลากร พบว่า อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.87 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ แสดงให้เห็นว่า วัดในอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ให้ความสำคัญกับทรัพยากรบุคคล ซึ่งหมายถึงผู้ร่วมปฏิบัติ งานทุกระดับ อันถือเป็นทรัพยากรทางการบริหารจัดการที่ทรงคุณค่า ด้วยปัจจุบันการบริหารจัดการและบริหารทรัพยากรมนุษย์มีความสำคัญเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ต่อทุก ๆ องค์กร เพราะไม่ว่าองค์กรจะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไปในทางใด ย่อมต้องเกี่ยวข้องกับตัวบุคคลทั้งสิ้น จึงอาจกล่าวได้ว่า ตัวชี้วัดความสำเร็จอย่างยั่งยืนของทุก ๆ องค์กรนั้นขึ้นอยู่กับคุณภาพของบุคลากร ทั้งนี้ จึงได้ให้ความสำคัญกับบุคลากรทุก

ระดับอย่างเสมอภาค เท่าเทียม และยุติธรรม ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวนี้ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พระครูเวฬุวันพัฒนาทร (ชัยวัฒน์ ชุตินธโร) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีสัมพันธภาพประสิทธิภาพในการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผลการวิจัยพบว่า มีการดำเนินงานด้วยความเสมอภาคไม่เห็นแก่พวกพ้อง ทำงานด้วยความเสียสละเพื่อประโยชน์แก่วัดและพระศาสนา ให้มีการสอบสวนด้วยดีเมื่อมีความผิดพลาดในการทำงานเกิดขึ้นเพื่อให้ความยุติธรรมแก่ผู้ปฏิบัติงาน (พระครูเวฬุวันพัฒนาทร (ชัยวัฒน์ ชุตินธโร), 2556: ก)

2. ด้านงบประมาณ พบว่า อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.78 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ แสดงให้เห็นว่า วัดในอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ให้ความสำคัญกับการบริหารงบประมาณในลักษณะของกระบวนการหรือการบริหารงบประมาณให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด โดยบรรลุเป้าหมายของแผนงานที่วางไว้ เนื่องจากทรัพยากรหรืองบประมาณของวัดมีจำกัด ดังนั้น จึงจำเป็นต้องใช้งบประมาณเป็นเครื่องมือในการจัดสรรทรัพยากรหรือใช้จ่ายเงินให้มีประสิทธิภาพ โดยมีการวางแผนในการใช้และจัดสรรเงินงบประมาณไปในแต่ละด้าน และมีการวางแผนการปฏิบัติงานในการใช้จ่ายทรัพยากรนั้น ๆ ด้วยเพื่อที่จะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในเวลาที่เร็วที่สุด โดยกำหนดให้การจัดสรรงบประมาณมีความเหมาะสมให้งานนั้น ๆ สามารถจัดทำ กิจกรรมได้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้หรืออีกนัยหนึ่ง คือ กำหนดเป้าหมายหรือผลที่จะได้รับโดยสอดคล้องกับงบประมาณและความเป็นไปได้ ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวนี้ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พระมหาวิรัช มหาวิโร ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการศาสนสมบัติวัดของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสงคราม” ผลการวิจัยพบว่า มีการพัฒนาบุคลากรรุ่นใหม่ไว้รองรับปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อให้งานดำเนินไปอย่างราบรื่น พร้อมทั้งปรับเปลี่ยนการจัดสรรงบประมาณรายจ่ายให้สอดคล้องกับรายรับ (พระมหาวิรัช มหาวิโร, 2555: ก-ข)

3. ด้านวัสดุอุปกรณ์ พบว่า อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.81 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ แสดงให้เห็นว่า วัดในอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัด โดยเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์ในการก่อสร้างเสนาสนะต่าง ๆ โดยเน้นการรักษาศิลปวัฒนธรรมและงานฝีมือตามรูปแบบของศิลปะประจำท้องถิ่น ทั้งนี้ ด้วยเหตุที่ วัดมีบทบาทและหน้าที่โดยทางอ้อมในการอนุรักษ์ พัฒนา และถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านศิลปวัฒนธรรมของชุมชน ผ่านทางสาธารณูปการ เสนาสนะ และศิลปวัตถุภายในวัด ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวนี้ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พระมหาถวิล ปิยะมโหม ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษางานนวัตกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยงานสาธารณูปการของพระครูโสภณบุญเขต (โสม โสภโณ)” ผลการวิจัยพบว่า พระครูโสภณบุญเขต (โสม โสภโณ) ใช้อุโบสถเป็นที่ทำสังฆกรรมและอุปสมบทกุลบุตรในชุมชนพื้นที่นั้น ศาลาการเปรียญใช้ประกอบพิธีทำบุญของชาวพุทธและประชุมสงฆ์รวมถึงชาวบ้าน วิหารเป็นที่

ประดิษฐานพระพุทธรูป สิ่งก่อสร้างมีลวดลายงดงาม และมีภาพซาดกไว้ศึกษา (พระมหาลวิล ปิยธมฺโม, 2556: ก-ข)

4. ด้านการจัดการ พบว่า อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.75 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ แสดงให้เห็นว่า วัดในอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ให้ความสำคัญกับกระบวนการจัดการโดยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย เน้นหลักความสามัคคี ซึ่งเน้นถึงการทำงานที่เป็นกลุ่มและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อให้ทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมช่วยส่งเสริมให้การทำงานเป็นคณะทำงาน และเปิดโอกาสให้พระสงฆ์ภายในวัดซึ่งมีฐานะเป็นผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจ เน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแข็งขันของทุก ๆ บุคคล ใช้ความคิดสร้างสรรค์และความเชี่ยวชาญของหมู่คณะในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวนี้ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พระสมุห์เอก ชินวิโส ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการสร้างสาธารณูปการ: กรณีศึกษา วัดในเขตเทศบาลตำบลพระอินทราชาอำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการสร้างสาธารณูปการวัดในเขตเทศบาลตำบลพระอินทราชา อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อยู่ในระดับมาก (พระสมุห์เอก ชินวิโส, 2556: ก-ข)

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ควรอบรมทักษะความรู้เกี่ยวกับการดูแลศาสนสมบัติของวัดแก่พระภิกษุและสามเณร
2. ควรจัดสรรงบประมาณตามความจำเป็นในการบริหารจัดการศาสนสมบัติ
3. ควรใช้วัสดุอุปกรณ์โดยคำนึงถึงหลักความคุ้มค่าสูงสุด
4. ควรจัดทำบัญชีวัสดุอุปกรณ์ของวัดโดยจำแนกประเภทและลงรหัสอย่างเป็นรูปธรรม

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรบุคคลในการจัดการ ศาสนสมบัติของวัดในยุคโลกาภิวัตน์
2. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเกี่ยวกับนวัตกรรมการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดยุคไทยแลนด์ 4.0
3. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ศาสนสมบัติวัดของชุมชน

บรรณานุกรม

(1) หนังสือ

- กนก แส่นประเสริฐ. (2549). **ประมวลพระราชบัญญัติคณะสงฆ์**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- บุญร่วม เทียมจันทร์. (2546). **เจ้าอาวาส เจ้าพนักงาน ใครกำหนด**. กรุงเทพมหานคร: สามดีพรีนติ้งอ็ควิปเมนท์,
- พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ) (2540). **เอกสารประกอบการบรรยายเรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุธี สุทธิสมบุญรณ์ และสมาน รังสิโยภุชฎ์. (2541). **หลักการบริหารเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 17. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ ก.พ., 2541.

(2) วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์

- พระครูเวฬุวันพัฒนาทร (ชัยวัฒน์ ชุตินธโร). (2556). “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการ อำเภพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระอภินิษฐ์ สิริปญโญ. (2556). “การบริหารจัดการด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาวิรัช มหาวีโร. (2554). “การจัดการศาสนสมบัติวัดของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสงคราม”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสมุห์เอก ชินวีโส. (2556). “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการสร้างสาธารณูปการ: กรณีศึกษา วัดในเขตเทศบาลตำบลพระอินทราชาอำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาถวิล ปิยธมโม. (2556). “การศึกษางานนวัตกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยงานสาธารณูปการของพระครูโสภณบุญเขต (โสม โสภโณ)”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(3) ออนไลน์

- มหาเถรสมาคม. (2560). **มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ 25/2560**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.mahathera.org/> [28 ธันวาคม 2560].

การจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดพระบาทน้ำพุ จังหวัดลพบุรี
Management of Public Welfare of Phrabatnampu Temple in
Lopburi Province

พระวรภาพ คุณสมปन्नโน* พระปลัดระพิน พุทธิสารโร,** ประเสริฐ ธิลาว***

Phra Waraphop Khunsampanno Phra Paladrapin Budthisaro, Prasert Thilao,

บทคัดย่อ

การศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดพระบาทน้ำพุ จังหวัดลพบุรี 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของชุมชนต่อการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดพระบาทน้ำพุ จังหวัดลพบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดพระบาทน้ำพุ จังหวัดลพบุรี

โดยในการศึกษานี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ ประชากรในการศึกษา โดยเลือกชมรมผู้สูงอายุและประชากรทั่วไปที่มาบริจาคสิ่งของที่วัดพระบาทน้ำพุ จังหวัด ลพบุรี

จำนวน 398 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.972 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยทดสอบค่าเอฟ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด และการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 7 รูป/คน เลือกแบบเจาะจง ผู้วิจัยหมายเอาผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ ในจังหวัดลพบุรี ประกอบด้วย พระสังฆาธิการ ข้าราชการ และผู้นำที่วัด เครื่องมือเก็บข้อมูลได้แก่แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกตัวต่อตัว วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาความ

คำสำคัญ : การจัดการ, สาธารณสงเคราะห์,

* หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ) ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

** ภาควิชาภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

*** ภาควิชาภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Abstract

The objectives of this research were : 1) to study the management of public welfare of Phrabatnampu temple in Lopburi province, 2) to study the opinions comparison of the community people towards management of public welfare of Phrabatnampu temple in Lopburi province, classified by personal data, 3) to study problems, obstacles and suggestions on the management of public welfare of Phrabatnampu temple in Lopburi province.

The research methodology was the mixed methods research by quantitative research which used the survey research from the questionnaire by collected the data from the sampling group as the 100000 people who came to Phrabatnampu temple in Lopburi province. The statistics for data analysis are frequency, percentage, mean, standard deviation, with one-way analysis of variance, t-test and F-test. The statistics for analysis the management of public welfare of Phrabatnampu temple in Lopburi province was the test of value by and qualitative research was in-depth interviews with key informants for supporting the quantity data.

The findings of research were as follows :

1. The management of public welfare of Phrabatnampu temple in Lopburi province. The overall was at a high level ($\bar{X} = 4.50$), it showed the problem solution of Phrabatnampu temple's executive from the past that the villagers hated the Aids patients and expelled the abbot to move from the temple and inform the police to manage him but at the present , the situation becomes the high faith in the community of Lopburi province and general people come to donate money and things..

2. The findings of the comparison of personnel to management of public welfare of Phrabatnampu temple in Lopburi province, classified by different status like sex, age, educational level, income and career, had the opinions towards management of public welfare of Phrabatnampu temple in Lopburi province

3. Problems and obstacles about the management of public welfare of Phrabatnampu temple in Lopburi province are to build the meditation practice center but now it becomes the storage room. Temples lack of personnel as monks to be the leader for meditation practice and public relations to invite the general

people and information about the sexual intercourse causing of Aids that happens with children and general people that the danger of Aids increases every year. It shows that the public relation of government agency is not interested in this matter and the practical asset, Subdistrict administrative organization lacks of the plan for human resource management and strategy for real practice and new project as the center for narcotics patients treatment, lack of specialist personnel for data searching and government advise , even though temples will make the usefulness for society until becomes famous but the impact of Aids patients treatment is sensitive. However, by the nature, every one fears the death and would not like to involve the diseases that it has the impact on personnel creation of Phrabathnampu temple that it is very hard to find the personnel who have the hospitality and sacrifice in the public welfare rarely more than other temples that must have Plan 1, Plan 2 and Plan 3 for personnel creation.

Keyword: Management, Public Welfare.

1. บทนำ

ชนชาติไทยนั้น ได้รับอิทธิพลในนับถือพระพุทธศาสนามาเป็นเวลาอันยาวนาน สังคมไทย จึงเป็นสังคมพุทธ วัดจึงเป็นศูนย์กลางของชุมชน เป็นศูนย์กลางที่รวมจิตใจของประชาชน เป็นเครื่องรักษาความเคารพนับถือได้ยั่งยืนมั่นคงยิ่ง ปัจจัย 3 อย่าง ที่เชิดชูฐานะของพระสงฆ์ในสังคม คือ ความบริสุทธิ์ ความเสียสละบำเพ็ญประโยชน์ และความเป็นผู้นำทางสติปัญญา ในด้านการให้ การศึกษา พระสงฆ์จะทำการอบรม สั่งสอน แนะนำ ผู้อื่นให้ดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยดี ซึ่งอาจต้องอาศัย ความรู้ทางโลกและทางธรรม การจัดการสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสงฆ์ประกอบด้วย 1) การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล 2) การช่วยเหลือเกื้อกูลเพื่อสาธารณสุขประโยชน์ 3) การช่วยเหลือเกื้อกูลสาธารณสุขสมมติสถานที่ 4) การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป

ซึ่งสถานการณ์ ด้านสังคมของประเทศไทยในปัจจุบันนี้ มีข้อมูลหลายประการที่บ่งชี้ว่าสังคมไทยอยู่ในภาวะเจ็บป่วย (Social illness) จำเป็นต้องได้รับการเยียวยา พัฒนา และเตรียมการป้องกันในทุกระดับ ทั้ง ปัญหาเชิงโครงสร้าง ได้แก่ เด็กกำพร้าพุ่ง ประมาณ 8 แสนกว่าคน 2 ตุลาคม พ.ศ. 2561 ผู้ป่วยจากโรคเอดส์ 4 แสนกว่าคน ปี 2559 คนชราไร้ญาติ แสนกว่าคน สังคมไทยกำลังเข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างรวดเร็วอีก 2 ปี 14 ล้านคน และสภาวะภายในสังคมเงินออมไม่เพียงพอต่อการยังชีพเมื่อชราภาพ และยังมีภาวะโรคใหม่ๆ เกิดขึ้นมา สังคมมีการเปลี่ยนแปลงเป็นสังคมเมืองมากขึ้น

การจัดการงานสาธารณสงเคราะห์โดยพระราชวิสุทธิประชาณาถ (หลวงพ่อลงกต)

ยุคปัจจุบันนี้ มีการพัฒนาการด้านเทคโนโลยีและสื่อสารมวลชนทั้งด้านการตลาด นำมา ดำเนินการใช้สื่อสารมวลชนทางทีวี ช่อง 9 อ.ส.ม.ท. รายการใจฟ้า จนไปถึงการสื่อสารทาง อินเทอร์เน็ต ไปจนขยายกิจการวัดเพิ่มขึ้น ซึ่งบูรณะการด้วยหลักพุทธนำการปกครองไปพร้อมกับ ความเจริญและกฎหมาย พระราชบัญญัติ ข้อบังคับระเบียบต่าง ๆ มาเกื้อกูลพระธรรมวินัย โดยเฉพาะการปกครองพระภิกษุและผู้ป่วยติดเชื้อเอดส์จนถึงเด็กกำพร้าและคนชราที่ไร้ญาติอยู่ใน ความอุปการะของวัด ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ซึ่งมีการจัดการที่ปฏิบัติอย่างชัดเจนมาก ยิ่งขึ้นดังนั้น ปัจจุบันนี้ผู้ต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ความสามารถ และเป็นผู้เพียบพร้อม ด้วยจริยวัตรข้อปฏิบัติ ซึ่งเป็นที่ยอมรับในสังคมและคณะสงฆ์ไปจนถึงประชาชนในชุมชน

ผู้วิจัยมีความตระหนักต่อปัญหาต่าง ๆ ที่กำลังแพร่ระบาดอยู่ในสังคมไทย โดยเฉพาะ ความอ่อนแอและไร้รูปแบบในการพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์ของพระสงฆ์ไทย ซึ่ง ถือว่าเป็นงานสำคัญอันเป็นหัวใจหลักต่อความมั่นคงต่อสถาบันพระพุทธศาสนา และมีความเห็น ว่าสถาบันสงฆ์ไทย ควรมีการพัฒนาปรับปรุงการทำงานด้านสาธารณสงเคราะห์ให้เหมาะสมดีงาม และมีประสิทธิภาพ และสามารถปรากฏผลเป็นรูปธรรมแบบ เข้าถึง เข้าใจ และปฏิบัติได้ทั้งใน สภาวะการณ์สังคมไทยทั้งใน ปัจจุบันและในอนาคต องค์คณะสงฆ์ไทย เพื่อการพัฒนาการจัดการ งานสาธารณสงเคราะห์อันเป็นการรองรับแก่สังคมไทยในอนาคตต่อไป พระราชวิสุทธิประชาณาถ (หลวงพ่อลงกต) เจ้าอาวาสโดยหลักยึดพระธรรม พรหมวิหาร 4 ยึดหลักเมตตาธรรม คำจูน โลก วัดแห่งนี้เริ่มต้นรับรักษาและฝึกฟื้นฟูผู้ติดเชื้อและผู้ป่วยโรคเอดส์ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2535 จนถึง ปัจจุบันนี้ โดยเป็นที่พึ่งยามยาก ในวาระสุดท้ายของชีวิตผู้ป่วยโรคเอดส์เป็นบุคคลที่น่า สงสาร ญาติพี่น้องก็ไม่เอา เพื่อนก็ไม่รัก คนเหล่านี้เหมือนถูกแบบจากสังคม ไม่มีใครแล้วสิ้นหวัง ไร้ที่พึ่ง อย่างน้อย ๆ มาตายที่วัดยังดี เสียกว่าตายอยู่ข้างถนนช่วงปีแรก หลวงพ่อลงกต ถูก ต่อต้านจากชาวบ้าน มีการร้องเรียนไปถึง นายอำเภอ ผู้ว่าฯ ให้ย้ายโครงการไปที่อื่น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดพระบาทน้ำพุ จังหวัดลพบุรี เพื่อ เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดพระบาท น้ำพุ จังหวัดลพบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อ การจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดพระบาทน้ำพุ จังหวัดลพบุรี

3. ขอบเขตการวิจัย

3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ขอบเขตด้านเนื้อหามุ่งศึกษาการจัดการสาธารณสุขสงเคราะห์ของวัดพระบาทน้ำพุ จังหวัดลพบุรี โดยนำหลักการจัดการงานสาธารณสุขสงเคราะห์ 1) การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล 2) การช่วยเหลือเกื้อกูลเพื่อสาธารณประโยชน์ 3) การช่วยเหลือเกื้อกูลสาธารณสุขสมบัติสถานที่ 4) การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป

3.2 ขอบเขตด้านตัวแปร

1) **ตัวแปรต้น (Independent Variables)** ได้แก่ เป็นข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Selection) เกี่ยวกับกับคุณลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ เพศ ระดับการศึกษา รายได้ อาชีพ

2) **ตัวแปรตาม (Dependent Variables)** ได้แก่ ความคิดเห็นของประชากรต่อการจัดการงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของวัดพระบาทน้ำพุ จังหวัดลพบุรี ไว้ 4 ข้อ ดังนี้

- (1) การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล
- (2) การช่วยเหลือเกื้อกูลเพื่อสาธารณประโยชน์
- (3) การช่วยเหลือเกื้อกูลสาธารณสุขสมบัติสถานที่
- (4) การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป

3.3. ขอบเขตด้านประชากร/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ การจัดการงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของวัดพระบาทน้ำพุ จังหวัดลพบุรี ครั้งนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมวิธี เชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ Mixed Methods Research ได้กำหนดขอบข่ายประชากรและ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1) ประชากร

ประชากรในการศึกษา โดยเลือกประชากรกลุ่มชมรมผู้สูงอายุและประชากรทั่วไปที่มาบริจาคสิ่งของที่วัดพระบาทน้ำพุ จังหวัดลพบุรี จำนวน 100,000 คน

2) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยหมายเอาผู้เชี่ยวชาญกับการจัดการงานสาธารณสุขสงเคราะห์ ในจังหวัดลพบุรี ประกอบด้วย พระสังฆาธิการ ข้าราชการ และผู้นำที่วัด

3.4 ขอบเขตด้านสถานที่

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดสถานที่ในการศึกษาวิจัย คือ วัดพระบาทน้ำพุ จังหวัดลพบุรี

3.5 ขอบเขตด้านระยะเวลา

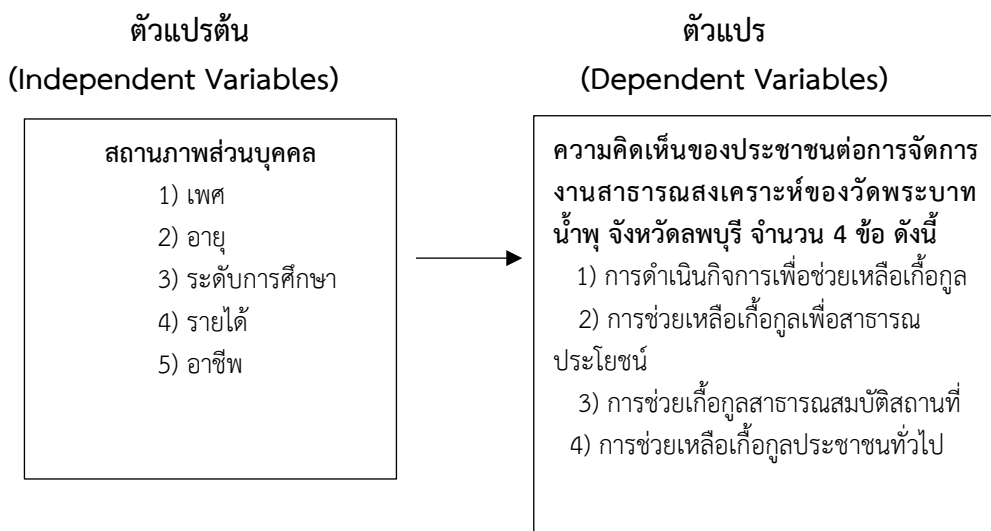
ระยะเวลาในการวิจัยตั้งแต่เดือนตุลาคม 2561 ถึงเดือน มีนาคม 2562 รวม 6 เดือน

4. กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัย เรื่องการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดพระบาทน้ำพุ จังหวัดลพบุรี ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework) ประกอบด้วยตัวแปรต้น (Independent Variables) และตัวแปรตาม (Dependent Variables) ดังนี้

ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ อาชีพ

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดพระบาทน้ำพุ จังหวัดลพบุรี จำนวน 2 ด้าน คือ 1) ด้านการจัดการ 2) ด้านสาธารณสงเคราะห์ ดังแผนภาพนี้

5. วิธีดำเนินการวิจัย

5.1 รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “เรื่องการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดพระบาทน้ำพุ จังหวัดลพบุรี ” ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และสุ่มตัวอย่างแบบง่ายโดยการจับสลาก จากแบบสอบถาม (Questionnaire) และใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อสนับสนุนข้อมูลเชิงปริมาณ

5.2 ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1) ประชากร (Population) ได้แก่ ชนรรมผู้สูงอายุและประชาชนทั่วไปที่มาบริจาคสิ่งของที่วัดพระบาทน้ำพุ จังหวัดลพบุรี จำนวน 100,000 คน

2) กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ได้แก่ ขนรมผู้สูงอายุและประชาชนทั่วไปที่มาบริจาคสิ่งของที่วัดพระบาทน้ำพุ จังหวัดลพบุรี จำนวน 398 คน ที่ได้จากสูตรของ Taro Yamane ซึ่งใช้ระดับความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 ดังนี้

5.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษารั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์ โดยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) แก่ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ผู้วิจัยหมายเอาผู้เชี่ยวชาญกับการจัดการงานสาธารณสุขสงเคราะห์ ในจังหวัดลพบุรี ประกอบด้วย พระสังฆาธิการ ข้าราชการ และผู้นำที่วัด จำนวน 7 รูป/คน

5.4 การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยทดสอบค่าเอฟ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด และการวิจัยเชิงคุณภาพวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาความ

6. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 ปัจจัยส่วนบุคคล

ประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามเรื่องการจัดการงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของวัดพระบาทน้ำพุ จังหวัดลพบุรี จำแนกได้ เพศ ส่วนใหญ่เป็นหญิง มีจำนวน 226 คน คิดเป็นร้อยละ 56.78 อายุ 31 – 40 ปี มีจำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 24.62 ระดับการศึกษา ต่ำกว่าปริญญาตรี มีจำนวน 246 คน คิดเป็นร้อยละ 61.81 รายได้ ต่ำกว่า 15,000 บาท มีจำนวน 189 คน คิดเป็นร้อยละ 47.49 อาชีพ บริษัทเอกชน มีจำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 28.14

6.2 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดการงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของวัดพระบาทน้ำพุ จังหวัดลพบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าการจัดการงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของวัดพระบาทน้ำพุ จังหวัดลพบุรี ทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล รองลงมาการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป รองลงมาการช่วยเหลือเกื้อกูลเพื่อสาธารณประโยชน์ และสุดท้ายการช่วยเหลือเกื้อกูลสาธารณสุขสมบัตีสถานที่

6.3 ผลการวิจัยเปรียบเทียบการจัดการงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของวัดพระบาทน้ำพุ จังหวัดลพบุรี

1) ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของวัดพระบาทน้ำพุ จังหวัดลพบุรี โดยรวมไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

2) ประชาชนที่มีอายุแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของวัดพระบาทน้ำพุ จังหวัดลพบุรี โดยรวมไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

3) ประชาชนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดพระบาทน้ำพุ จังหวัดลพบุรี โดยรวมไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

4) ประชาชนที่มีรายได้แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดพระบาทน้ำพุ จังหวัดลพบุรี โดยรวมไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

5) ประชาชนที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดพระบาทน้ำพุ จังหวัดลพบุรี โดยรวมไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

7. อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยในครั้งนี้ จะกล่าวถึงการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดพระบาทน้ำพุ จังหวัดลพบุรี ในภาพรวมทั้ง 4 ข้ออยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาผลการวิจัยรายด้านสามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ประทุม อังกูโรหิต ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “สถาบันทางพระพุทธศาสนากับงานสังคมสงเคราะห์”, ผลการศึกษาพบว่า

1. พระภิกษุสงฆ์ นักวิชาการและบุคคลทั่วไปสนับสนุนการทำงาน สังคมสงเคราะห์ของสถาบันทางพระพุทธศาสนา เนื่องจากสอดคล้องกับหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา และเป็นการทำเพื่อประโยชน์สุขของมหาชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งในแหล่งที่สวัสดิการ ของรัฐยังเข้าไปไม่ถึง

2. วัดทั้งห้าวัด และเสถียรธรรมสถานมีจุดอ่อนจุดแข็งที่แตกต่างกัน แต่เผชิญปัญหาและ อุปสรรคที่คล้ายคลึงกัน เช่น ด้านเงินทุนและบุคลากร ขณะที่เสถียรธรรมสถานได้รับความร่วมมือ จากชุมชนและองค์กรต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ในระดับที่พึงพอใจ ชาวบ้านมักมี ทัศนคติว่างานสังคมสงเคราะห์ที่วัดทั้งหลายที่ทำมีใช้ “กิจของพระสงฆ์”

3. การแก้ไขปัญหาที่มีประสิทธิภาพน่าจะเป็นการทำงานเชิงรุกมากกว่าเชิงรับ โดยการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับรัฐบาลและชุมชนรวมทั้งองค์กรเอกชน และใช้สื่อช่วยในการ เผยแพร่กิจกรรมต่าง ๆ ให้มากขึ้น ที่สำคัญคือการสร้างความสมดุลระหว่างการดำเนินงาน สังคม สงเคราะห์กับ การเผยแผ่ธรรม นอกจากนี้พระสงฆ์ต้องมีความระมัดระวังด้านความ

ประพจน์ให้อยู่ ในกรอบของ พระวินัยและจารีตประเพณีในขณะที่ปฏิบัติภารกิจให้การสงเคราะห์ประชาชน

การช่วยเหลือเกื้อกูลเพื่อสาธารณประโยชน์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย พระมหาเรืองเดช ถาวรธมโม, ดร. (ศรีประสม) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการ กิจกรรมคณะสงฆ์ให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนวัดไผ่ล้อม ตำบลจันทนิมิต อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี” เป็นการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เพื่อจะบริการชุมชนในวัด เป็นการพัฒนาการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้คู่คุณธรรม เพื่อความเจริญด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมชุมชน ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยทั้งภายในและภายนอกที่จะส่งผลให้ภารกิจหรือกิจกรรมของวัดบังเกิดผลสำเร็จ เนื่องจากเจ้าอาวาสสามารถสร้างวัดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้เป็นศูนย์กลางพัฒนาคุณภาพชีวิต ประชาชน และ พัฒนาชุมชน

การช่วยเหลือเกื้อกูลสาธารณสมบัติสถานที่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย วรพรรณ กระจ่าทอง บทบาทของพระสงฆ์ในการดูแลเด็กและเยาวชนที่พักอาศัยอยู่ในวัด ในการดูแลเด็กและเยาวชนที่พักอาศัยอยู่ในวัด ในการให้บริหารที่ควรจัดให้เพิ่มขึ้นคือ ควรจัดเสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม จัดสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็น ควรจัดให้ภิกษุ/สามเณร/บุคคลภายในวัดคอยดูแล ควรจัดให้มีกองทุนในการช่วยเหลือด้านสวัสดิการและการศึกษา รวมถึงสุขภาพอนามัยด้วย และควรให้ มีการสนับสนุนการศึกษาโดยมีการจัดหาอุปกรณ์ทางการศึกษา รวมถึงที่อ่านหนังสือหรือห้องสมุดไว้ในวัด นอกจากนี้ควรจัดให้มีการสนับสนุนการสร้างงานให้กับเด็กและเยาวชน รวมถึงการแนะนำงานหางานให้และทำให้กับเด็กและเยาวชนได้มีรายได้เพื่อใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน

การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย สหัชยา ไทยานนท์ สถาบันสงฆ์กับการพัฒนาสังคมไทยในอนาคต ตามที่ทัศนะของพระผู้นำ วิชาการ การพัฒนาสถาบันสงฆ์และการประยุกต์หลักธรรม เพื่อให้ประโยชน์เกื้อกูลแก่สังคมไทยนั้น แต่สำหรับอนาคตยังต้องมีการปรับปรุงสถาบันสงฆ์ในประเด็นต่างๆอีกมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องการศึกษาและการพัฒนาคน ส่วนใหญ่มองไม่เห็นปัญหาสำหรับการพัฒนา และการให้คำปรึกษาในงานสังคมสงเคราะห์ : ศึกษาเฉพาะกรณี ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ลาดหลุมแก้ว การปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์สำหรับผู้ติดยาเสพติดของศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ได้มีการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์แบ่งเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

1) การปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ กลุ่มชน (Social Group Work) เป็นกระบวนการให้ความช่วยเหลือโดยอาศัยกระบวนการกลุ่มเป็นตัวขับเคลื่อน

2) การปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์เฉพาะราย (Social Case Work) เป็นกระบวนการให้

ความช่วยเหลือ ผู้ที่เข้ารับการฟื้นฟูใหม่ในเบื้องต้น จะนำไปสู่แนวทางขั้นตอนต่อไปของการฟื้นฟู

9. สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดพระบาทน้ำพุ จังหวัดลพบุรี” ทำให้ผู้วิจัยค้นพบองค์ความรู้จากการวิจัย ดังแผนภาพที่

10.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล ต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย เช่น ภาครัฐ เอกชน คณะสงฆ์ เพื่อการดำเนินงานประสบความสำเร็จด้วยดี เป็นที่น่าเชิดชูหน้าตาของวัดและพระพุทธศาสนาเป็นอย่างยิ่ง การดำเนินกิจการที่ดี ต้องมีการวิจัยในการดำเนินงานและประเมินผล มีการพัฒนาองค์กรอยู่ตลอด

2. การช่วยเหลือเกื้อกูลเพื่อสาธารณประโยชน์ โดยนำหลักพระธรรมมาใช้ เห็นถึงความทุกข์ยากของสัตว์โลกทั้งหลาย จึงเมตตาด้วยหลักพรหมวิหาร 4 ช่วยเหลือให้เขาเหล่านั้นได้พ้นทุกข์เวทนา วัดต่าง ๆ สามารถจะทำประโยชน์ให้กับชุมชนได้หลายรูปแบบ ถ้ามีการศึกษาอย่างจริงจัง คณะสงฆ์ให้ความสำคัญกับนโยบายในเชิงสังคมสงเคราะห์ พระเถระผู้ใหญ่ควรเข้ามามีบทบาทชี้แนวทางให้พระผู้น้อยนำนโยบายไปปฏิบัติ

3. การช่วยเหลือเกื้อกูลสาธารณสมบัติสถานที่ อยู่ที่การบริหารของวัดต้องมีการจัดส่วนต่าง ๆ ได้ใช้สอยทุกส่วนให้เป็นประโยชน์และมีคุณค่าต่อคนทุกข์ยากและภาครัฐ การอำนวยความสะดวก

สะดวกในการให้ใช้สถานที่ของวัดจัดกิจกรรมต่าง ๆ ประชาชนทั่วไปที่มาสถานที่นั้นเกิดความประทับใจ สิ่งที่วัดดำเนินการอยู่เป็นภาพลักษณ์ขององค์กร

4. การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป ผู้บริหารต้องกำหนดเป็นแผน แต่ละโครงการ มีแบบแผนการช่วยเหลือ มีหน่วยประสานงานภาครัฐองค์การบริหารส่วนตำบลและอาสาสมัครและอื่น ๆ เป็นต้น

10.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. ควรนำผลของการศึกษาวิจัยนี้ไปเป็นข้อมูลในการพัฒนาการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ในสถานที่วัดของตนเองและที่อื่น ๆ เช่น วัดสวนแก้วของพระราชธรรมนิเทศ (หลวงพ่อย่อม กลยาโณ) โดยการนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสถานที่ของตน จะเป็นการนำไปต่อยอดพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

2. ควรนำปัญหาที่ได้จากการศึกษาวิจัยนี้มาปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่ยังมีปัญหาลู่ โดยให้ทุก ๆ ที่มีส่วนทั้งฝ่ายคณะสงฆ์และฝ่ายบ้านเมืองหรือฝ่ายผู้ที่มีความรับผิดชอบโดยตรงในงานสาธารณสงเคราะห์ ให้มีส่วนร่วมร่วมกัน ในการแก้ไขปัญหาของสังคม ทำสังคมและชีวิตของคนเหล่านี้ดีขึ้น

3. ควรมีการปรับปรุงกลยุทธ์และบูรณาการ ร่วมมือกันและพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์คณะสงฆ์ ให้เข้ากับยุคโลกาภิวัตน์ แต่ยังมีดีพระธรรมวินัยอันดีงามเป็นแกนหลักสำคัญในการพัฒนาชุมชนของตน ให้มีมั่นคงเจริญรุ่งเรืองคู่ชาติไทยต่อไป

4. ในฐานะพระสงฆ์ต้องศึกษาเป็นแบบอย่างที่ดีและเป็นผู้นำทางด้านจิตวิญญาณ ควรพัฒนาตนเป็นผู้นำทั้ง พระสงฆ์ด้วยกันเองหรือเป็นพระนักพัฒนาให้กับชุมชนตนเอง และเป็นผู้ที่มีความเสียสละแก่ชุมชนและคนทั่วไป เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับวัดต่าง ๆ

5. ควรสร้างทรัพยากรมนุษย์และสร้างผู้นำแบบพระภิกษุสงฆ์ที่เป็นแบบอย่างที่ดีและเป็นผู้นำในชุมชน ในลักษณะการทำงานจิตอาสาสมัคร ในการไปพัฒนาชุมชน ทำประโยชน์ให้กับสังคมและชุมชน ที่จะนำพากิจกรรมและการพัฒนาไปสู่ความสำเร็จได้นั้น เป็นผู้สร้างและให้กับคนทุกวัยทุกหมู่เหล่าที่จะทำตามกำลังตนเองได้ สร้างจิตอาสาสมัครทำงานร่วมกับพระสงฆ์ ทั้งมีการฝึกอบรมคนรุ่นใหม่ตลอดเวลา

6. การสร้างทรัพยากรมนุษย์นั้น ต้องคำนึงถึงความรู้และประสบการณ์ ต้องมีการส่งเสริมกับการศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรม สนับสนุนในเรื่องการเงินและสวัสดิการ สร้างแรงจูงใจ สร้างจิตสำนึก มีการอบรมทางทักษะ และประเมินผล

10.3 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยในครั้งต่อไป ผู้วิจัยขอเสนอแนะการดำเนินการวิจัยในประเด็นต่อไปนี้

1. ควรศึกษาวิจัยรูปแบบการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของที่อื่น ๆ ด้วยเพื่อการพัฒนาองค์กร ทั้งการศึกษาทางมหาวิทยาลัยในการพัฒนาทางความรู้และทักษะ
2. ควรทำการวิจัยเชิงคุณภาพในการประยุกต์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการงานสาธารณสงเคราะห์
3. ควรทำการศึกษาเรื่องการสร้างทรัพยากรมนุษย์ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงาน ในองค์กรเข้มแข็ง
4. ควรศึกษาวิจัยยุทธศาสตร์ในการวางแผนเป้าหมายระยะยาว ระยะสั้น ในการสร้างทรัพยากรมนุษย์ ในการทำงานสาธารณสงเคราะห์อย่างยั่งยืนขององค์กร

บรรณานุกรม

ประทุม อังกูโรหิต. “สถาบันทางพระพุทธศาสนากับงานสังคมสงเคราะห์”. **วิทยานิพนธ์ดุขฎิบัณฑิต**. ศูนย์พุทธศาสนศึกษา: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553.

พระมหาเรืองเดช ถาวรธมโม (ศรีประสม), “การบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นศูนย์การเรียนรู้

รัฐของชุมชนวัดไผ่ล้อม ตำบลจันทนิมิต อำเภอเมืองจันทบุรีจังหวัดจันทบุรี”, **รายงานการวิจัย**, (หน่วยวิทยุ บริการคณะสังคมศาสตร์วัดไผ่ล้อม พระอารามหลวง), (มหาวิทยาลัย

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2554).

วรพรรณ กระต่าทอง “การสงเคราะห์งานวิจัยงานสังคมศาสตร์ในกระบวนการยุติธรรมอาญา” **วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551), บทคัดย่อ.

สหัสยา ไทยานนท์, “การให้คำปรึกษาในงานสังคมสงเคราะห์ : ศึกษาเฉพาะกรณี ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถ

ภาพผู้ติดยาเสพติด ลาดหลุมแก้ว”, วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหา
บัณฑิต,

(บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์, 2551), บทคัดย่อ

การส่งเสริมเด็กและเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ของ
พระสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ
Children and Youths Promotion For Buddhist Activity Participation
of Monks At Muang District, Chaiyapum Province

พระสมพร สมจิตโต (อ่อนไธสง)* ประเสริฐ ธิลา ** พระอุดมสิทธินายก***
Phra Somporn Samacitto (Onthaisong) Prasert Thilao
Phra Udomsittinayok

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์คือ 1. เพื่อศึกษาการส่งเสริมเด็กและเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของพระสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ 2. เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อการส่งเสริมเด็กและเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมเด็กและเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลภาคสนาม จากกลุ่มประชากรคือ เด็กและเยาวชนที่เป็นนักเรียน 6,155 คน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 376 คน โดยใช้แบบสอบถาม ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.912 เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 12 รูป/คน จากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลเนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

---

* นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ภาควิชา รัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

** ภาควิชา รัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

*** ภาควิชา รัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

1. เด็กและเยาวชนมีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมเด็กและเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

2. ผลการเปรียบเทียบ พบว่า เด็กและเยาวชนที่มีเพศ อายุ และระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมเด็กและเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการส่งเสริมเด็กและเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ด้านความมีระเบียบวินัย ในปัจจุบันเด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ขาดคุณสมบัติด้านความมีระเบียบวินัย มาโรงเรียนไม่ค่อยตรงต่อเวลาแต่งกายไม่ค่อยถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน ควรที่จะเปิดโอกาสให้พระสงฆ์เข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนการสอนให้เด็กและเยาวชนเข้าถึงแก่นแท้ของระเบียบวินัย ด้านความซื่อสัตย์สุจริต เด็กและเยาวชนให้ความสนใจกิจกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมน้อยมาก ควรที่บิดามารดาครูและพระสงฆ์ต้องร่วมมือกันอบรมสั่งสอนและปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนมีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น ผู้บริหารสถานศึกษาพระสงฆ์และครูควรร่วมมือกันส่งเสริมการจัดกิจกรรมหรือโครงการอบรมด้านความกตัญญูกตเวทีในวันสำคัญของชาติและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนามากขึ้น

คำสำคัญ การส่งเสริม เด็กและเยาวชน กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา พระสงฆ์

Abstract

The objectives of this study were 1 . to study general context, problems and obstacles of children and youths promotion for Buddhist activity participation of monks at Muang District, Chaiyapum Province, 2. to compare the opinions on children and youths promotion for Buddhist activity Participation of Monks at Muang District, Chaiyapum Province, classified by personal data and 3. Propose guidelines for children and youths promotion for Buddhist activity participation of Monks at Muang District, Chaiyapum Province .

Methodology was the mixed methods: The quantitative method colled data from 284 samples who were monks in Chaiyapum Province with questionnaires with the reliability value at 0.875, analyze data by social research program with frequency, percentile, mean, standard deviation (SD), hypothesis test by F-test, one way ANOVA and test of paired variables with Least Significant

Different, LSD. The qualitative research collected data from 8 key informants, purposefully selected from experts with in-depth-interview script by face-to-face in-depth-interviewing, analyzed data by descriptive interpretation.

Findings were as follows:

1. Monks had opinions of promotion of Phra Vinaya - Dhikara Monks in Chaipayum Province, by overall at high level ($\bar{X}$ =3.41) Opinions on each aspects, from high to low, were also at high levels as; Inspection and instruction for new monks who come to monasteries were at high level ($\bar{X}$ =3.45), Abiding by rules, regulations, laws, Rules of Supreme Sangha Council, Orders, Announcement, Order from Supreme Patriarch and Superintendent were at high level ($\bar{X}$ =3.39), and the lowest were Abiding by rules, regulations, laws, Rules of Supreme Sangha Council, Orders, Announcement, Order from Supreme Patriarch and Superintendent were still at high level ($\bar{X}$ =3.39) accordingly.

2. The results of opinions comparison were that monks with different formal educational levels had different opinions on the operation promotion of promotion of Phra Vinaya - Dhikara Monks in Chaipayum Province at the statistically significant level at 0.05, accepting the set hypothesis. Meanwhile monks with different ordained Lents, Sangha administrative positions, Dhamma educational level and ages did not have different opinions, rejecting the set hypothesis .

3 . Problems and obstacles of the promotion of Phra Vinaya - Dhikara Monks in Chaipayum Province were that Phra Vinayatikarn were not diligent in inspection and controlling their constituencies. Those who broke the rules, disrobed and re-ordained still used the same Monk-ID-Books. Some of Phra Vinaya - Dhikara Monks did not understand their rules and duties and not ready to perform duties. Coordination among related agencies was not effective

Recommendations for promotion of Phra Vinaya - Dhikara Monks in Chaipayum Province were that Phra Vinaya - Dhikara Monks should be more diligent in inspection and controlling their constituencies, revoking the Monk-ID books from those wonks who were disrobed and destroy them. Phra Vinaya - Dhikara Monks should be recruited or appointed at their own wills so that they

would be willing to work diligently. There should be regular meeting to find the better ways to prevent and control and supervise monks more strictly.

Keywords Support Children And Youths Buddhist activities Monks

1. บทนำ

ในอดีตสังคมไทยเป็นสังคมที่คนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธเป็นหลัก วิธีการดำเนินชีวิตตั้งแต่เกิดจนกระทั่งเสียชีวิตมีความเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา โดยไม่สามารถแยกจากกันได้ เพราะการดำเนินชีวิตของสังคมไทยที่ส่วนใหญ่ นับถือพระพุทธศาสนา เช่นนี้จึงทำให้สังเกตเห็นถึงพัฒนาการในปัจจุบันของพระพุทธศาสนาที่ยังคงมีการสืบทอดเผยแผ่ทะนุบำรุงเหมือนอย่างทุกวันนี้ศาสนาทุกศาสนาสอนให้คนประพฤติตนเป็นคนดีมีคุณธรรมละเว้นความชั่วอันเป็นประโยชน์จำเป็นสำหรับตนเองและสังคมทำให้คนอยู่ร่วมกันได้อย่างผาสุก

ในปัจจุบันสังคมและวัฒนธรรมไทย ได้เปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปตามอิทธิพลของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การไหลเข้ามาของวัฒนธรรมต่างชาติและการสื่อสารโทรคมนาคมทันสมัย ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อแบบแผนพฤติกรรม ค่านิยมและทัศนคติของเด็กและเยาวชนเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งค่านิยมทางวัฒนธรรมไทย เด็กและเยาวชนซึ่งอยู่ในวัยเรียนและเป็นวัยที่มีอิสระในการเปิดรับข้อมูลข่าวสาร ได้ซึมซับเอาค่านิยมและวัฒนธรรมตะวันตกที่ไม่เหมาะสมซึ่งทำให้เกิดปัญหาสังคมมากมาย เช่น การสูบบุหรี่ ดื่มสุรา การใช้สารเสพติด การอดอาหารเพื่อลดน้ำหนัก การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร รักร่วมเพศการมั่วสุมเสพยาเสพติด ประกอบกับสังคมและเศรษฐกิจในปัจจุบันไม่เอื้ออำนวย ทำให้พ่อแม่ไม่มีเวลาให้แก่ลูกทำให้ลูกขาดความรักความอบอุ่น จึงต้องหันหน้าไปหาคนอื่นเช่นเพื่อนเป็นที่พึ่ง ซึ่งอาจจะชักจูงไปในทางเสื่อมเสียพ่อแม่บางคนประพฤตินิดไม่ดี เช่น เป็นนักการพนัน นักเลงสุราไม่สนใจเรื่องศาสนา ไม่ประพฤติตนตามหลักธรรมของศาสนา พ่อแม่เหล่านี้เป็นตัวอย่างไม่ดีแก่ลูก และเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดปัญหาทำให้ชาติที่ยืดเหนียว ก่อให้เกิดการห่างเหินศาสนาประพฤตินิดไม่เหมาะสม มีสุขภาพจิตที่ไม่ดีบกพร่องในศีลธรรมและวัฒนธรรมอันดีงาม นอกจากนี้ความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและสังคมทำให้บทบาทของวัดและพระสงฆ์ที่มีต่อสังคมลดลง ในอดีตโรงเรียนกับวัดอยู่ในสถานที่เดียวกันพระสงฆ์มีส่วนช่วยอบรมสั่งสอนให้เด็กเป็นผู้ที่มีความประพฤติที่ดีงาม อยู่ในศีลธรรมควบคู่กับการศึกษาวิชาความรู้วิทยาการต่างๆ ทางโลกด้วย แต่ในปัจจุบันสถานศึกษาส่วนมากได้ออกจากวัด พระสงฆ์ไม่มีโอกาสได้สั่งสอน

อบรมเด็กในวัยนี้เหมือนเช่นแต่ก่อน ทำให้ห่างเหินจากวัดและศาสนาเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้
 ความประพฤติและจิตใจของเด็กและเยาวชน มีความประพฤติและสภาพจิตใจที่แย่งลง

เพราะเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเห็นว่า ควรทำการศึกษาในเรื่องนี้ เพราะสาเหตุสำคัญที่ทำให้
 เกิดปัญหาทำให้ขาดที่ยึดเหนี่ยวก่อให้เกิดการห่างเหินศาสนาประพฤติตนไม่เหมาะสม ปัญหาการ
 เสื่อมทรามในสังคม ตั้งแต่ปัญหาครอบครัวไปถึงปัญหาใหญ่ในระดับชาติ เกิดขึ้นจากการที่คนใน
 สังคมไทยขาดศีลธรรมและจริยธรรม จึงต้องการศึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงให้เกิด
 การพัฒนาปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และเพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์กับวัดและชุมชนอื่นใน
 ประเทศไทยต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการส่งเสริมเด็กและเยาวชนในการเข้าร่วม
 กิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของพระสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิเพื่อเปรียบเทียบระดับความ
 คิดเห็นที่มีต่อการส่งเสริมเด็กและเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของ
 พระสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ และเพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะแนว
 ทางการส่งเสริมเด็กและเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอ
 เมือง จังหวัดชัยภูมิ

3. ขอบเขตการวิจัย

3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

บทความวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการ
 ส่งเสริมเด็กและเยาวชน 6 ด้าน คือ 1) การส่งเสริมด้านความมีระเบียบวินัย 2) ด้านความซื่อสัตย์
 สุจริต 3) ด้านความกตัญญูกตเวทิตา 4) ด้านปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม 5) การส่งเสริม
 พัฒนาเด็กและเยาวชนโดยการจัดอบรม 6) แนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม

3.2 ขอบเขตด้านตัวแปร

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ได้กำหนดตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ดังนี้ คือ
 ตัวแปรต้น (Independent Variable) ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล คือ
 เพศ อายุ และระดับการศึกษา

ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่ การส่งเสริมการใช้หลักธรรมทางศาสนา
 พัฒนาคุณธรรมจริยธรรม มีระเบียบวินัย มีสมาธิ ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งขอบเขตของเนื่อออกเป็น 6
 ด้าน

3.3 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร คือ เด็กและเยาวชนโรงเรียนสตรีชัยภูมิ และโรงเรียนชัยภูมิภักดีชุมพล อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ รวมประชากรทั้งหมดจำนวน 6,155 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 376 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ พระสงฆ์และผู้บริหาร จำนวน 12 รูป/คน

3.4 ขอบเขตด้านสถานที่

สถานที่โรงเรียนสตรีชัยภูมิ และโรงเรียนชัยภูมิภักดีชุมพล อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ

3.5 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2561 ถึงเดือน มีนาคม 2562 รวม 9 เดือน

4. กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง การส่งเสริมเด็กและเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยสามารถสรุปแผนกรอบแนวคิด ได้ดังนี้

5. วิธีดำเนินการวิจัย

5.1 รูปแบบการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มุ่งศึกษาการวิจัยแบบประสานวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถามการวิจัย (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

5.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร (population) ได้แก่ เด็กและเยาวชนอำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ โดยมีกลุ่มเป้าหมาย/กลุ่มตัวอย่าง/ประชากร ทั้งสิ้น 2 โรงเรียน ซึ่งมีจำนวน 6,155 คน กลุ่มตัวอย่างได้มาจากเด็กและเยาวชนโดยใช้สูตรการวิเคราะห์ของ Taro Yamane ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 376 คน

5.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 376 ชุด ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ผู้ทรงคุณวุฒิ พระสงฆ์และผู้บริหารจำนวน 12 รูป/คน

5.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม

ผู้วิจัยนำข้อมูลมาประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบสมมติฐาน โดยการทดสอบค่า T-test เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวแปร 2 ตัวที่เป็นอิสระต่อกัน โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และรวบรวมข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามปลายเปิดมาจัดกลุ่มข้อมูล ตามสาระสำคัญที่ได้กำหนดไว้ในคำถามปลายเปิด แล้วจึงวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

2. การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ นำข้อความจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

6. ผลการวิจัย

จากการวิจัยสามารถสรุปผลได้ ดังนี้

1. เด็ก และเยาวชน มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมเด็กและเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.80) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยดังนี้ 1) ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ($\bar{X}$ = 4.05), 2) ด้านความกตัญญูกตเวที ($\bar{X}$ = 3.89), 3) ด้านปฏิบัติตนเป็น

ประโยชน์ต่อส่วนรวม ($\bar{X}= 3.82$), 4) ด้านความมีระเบียบวินัย ($\bar{X}= 3.75$), 5) ด้านจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ($\bar{X}= 3.73$) และ 6) ด้านพัฒนาเด็กและเยาวชนโดยการจัดอบรม ($\bar{X}=3.55$).

2. ผลการเปรียบเทียบ พบว่า เด็กและเยาวชนที่มีเพศ อายุ และระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมเด็กและเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการส่งเสริมเด็กและเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ด้านความมีระเบียบวินัย ควรที่จะเปิดโอกาสให้พระสงฆ์เข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนการสอนให้เด็กและเยาวชนเข้าถึงแก่นแท้ของระเบียบวินัย ด้านความซื่อสัตย์สุจริต เด็กและเยาวชนให้ความสนใจกิจกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมน้อย จึงทำให้เด็กและเยาวชนขาดความซื่อสัตย์สุจริตต่อผู้มีพระคุณและเพื่อนๆ ควรที่บิดามารดาครูและพระสงฆ์ต้องร่วมมือกันอบรมสั่งสอนและปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนมีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น

7. สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยมาสรุปเป็นองค์ความรู้ได้ ดังต่อไปนี้

จากแผนภาพ แสดงองค์ความรู้ (Body of Knowledge) ที่ได้จากการศึกษาเรื่อง “การส่งเสริมเด็กและเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ” ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลตามรายด้านของการวิจัยทั้ง 6 ด้าน ดังนี้

ด้านความมีระเบียบวินัย พบว่า ในปัจจุบันเด็กและเยาวชนส่วนใหญ่มีคุณสมบัติด้านความมีระเบียบวินัย มาโรงเรียนตรงต่อเวลาแต่งกายถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน แต่ก็ยังมี

เด็กและเยาวชนบางส่วนที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน จึงควรสนับสนุนเปิดโอกาสให้ พระสงฆ์เข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนการสอนให้เด็กและเยาวชนเข้าถึงแก่นแท้ของระเบียบวินัย

ด้านความซื่อสัตย์สุจริต พบว่า ในทางสถานศึกษาใช้เวลาและโอกาสแก่พระสงฆ์ในการอบรมสั่งสอนน้อยเกินไป จึงทำให้เด็กและเยาวชนบางส่วนขาดความซื่อสัตย์สุจริตต่อผู้มีพระคุณและเพื่อนๆ ควรที่บิดามารดาครูและพระสงฆ์ต้องร่วมมือกันอบรมสั่งสอนและปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนมีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น

ด้านความกตัญญูทเวท พบว่า เด็กและเยาวชนส่วนมากเข้าใจความหมายของความกตัญญูทเวท ช่วยเหลือบิดามารดาเมื่อกลับจากโรงเรียนดูแลพ่อแม่หรือผู้ปกครองเมื่อท่านเจ็บป่วยเชื่อฟังคำสั่งสอนของพ่อแม่ครูอาจารย์ควรที่ผู้บริหารสถานศึกษาพระสงฆ์และครูจะร่วมมือกันส่งเสริมการจัดกิจกรรมอบรมด้านความกตัญญูทเวทในวันสำคัญของชาติและทางพระพุทธศาสนา

ด้านปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม พบว่า ด้านปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม พระสงฆ์และโรงเรียนจัดกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อให้เด็กและเยาวชนรู้จักช่วยเหลือผู้อื่นอาสาทำงานให้ด้วยความเต็มใจ ส่งเสริมให้เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชน และสังคม โดยมุ่งปฏิบัติเพื่อส่วนรวมในการดูแลรักษาของส่วนรวม ซึ่งเป็นการสร้างเสริมนิสัยรักการเสียสละเพื่อส่วนรวม ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยจิตอาสา

ด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชนโดยการจัดอบรม พบว่า พระสงฆ์มีส่วนร่วมด้านการจัดอบรมสั่งสอนทางคุณธรรมจริยธรรมให้กับเด็กและเยาวชนมากขึ้น ในการจัดอบรมมีพระวิทยากรที่มีความสามารถจัดการอบรมให้สอดคล้องกับเหตุการณ์ปัจจุบันได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้จัดอบรมหรือพระสงฆ์สามารถประยุกต์หลักธรรมเพื่อให้เด็กและเยาวชนนำไปใช้ได้อย่างถูกต้อง

และด้านแนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม พบว่าพระสงฆ์และทางโรงเรียนก็ได้ช่วยกันจัดกิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อมุ่งเน้นการพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรมของเด็กและเยาวชน และให้ความสำคัญในด้านการพัฒนาความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ด้านการจัดพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา โดยพาเด็กและเยาวชนไปทำบุญตักบาตร หรือเวียนเทียนที่วัดในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

8. อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาเกี่ยวกับ การส่งเสริมเด็กและเยาวชนในการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีประเด็นในการอภิปรายผลดังนี้

1) ด้านระเบียบวินัย พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า การตรงต่อเวลาและให้ความสำคัญกับการแต่งกาย ถือเป็นวินัยอย่างหนึ่ง เพราะการแต่งกายที่ถูกกาลเทศะเป็นการบ่งบอกให้ผู้อื่นรู้ว่า ผู้แต่งกายเป็นคนเช่นไร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสมุห์ศรัณย์ ปณฺญาวชิโร ผลการวิจัย พบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนระดับประถมศึกษาที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมแต่ละด้าน โดยภาพรวม พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมที่ไม่แตกต่างกัน

2. ด้านความซื่อสัตย์สุจริต พบว่า การส่งเสริมเด็กและเยาวชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า พระสงฆ์และทางโรงเรียนมีการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีความรักเคารพต่อพ่อแม่และครูอาจารย์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประไพช จันทรเชียว ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวม มีการปฏิบัติในระดับมากเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน

3. ด้านความกตัญญูกตเวทิต พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า เด็กและเยาวชนมีความความกตัญญูกตเวทิตบิดามารดา ครู อาจารย์ โดยการเคารพ เชื่อฟังปฏิบัติตามคำสั่ง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นางพวงรัตน์ ชำนาญเลิศกิจ ผลการวิจัย พบว่า การส่งเสริมนักเรียนให้มีคุณธรรมจริยธรรมภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก คือ ด้านความกตัญญู ด้านการมีวินัย

4. ด้านปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า เด็กและเยาวชนรู้จักช่วยเหลือผู้อื่นและอาสาทำงานให้ด้วยความเต็มใจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูประทีปธรรมนาถ (ชุตินฺธโร) ผลการศึกษาวิจัย พบว่า นักเรียนโดยส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ด้านผู้เรียนปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมนั้นเป็นกิจกรรมที่พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมมากที่สุด

5. ด้านพัฒนาเด็กและเยาวชนโดยการจัดอบรม พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชนโดยการจัดอบรมมีการส่งเสริมน้อยกว่าด้านอื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาไพฑูลย์ วิบูล (บุญล้ำเลิศ) ผลการวิจัย พบว่า โดยภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการสั่งสอนอบรมทางจริยธรรม อยู่ในระดับน้อยที่สุด

6. ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า พระสงฆ์และทางโรงเรียนได้ส่งเสริมและให้ความสำคัญกับการจัดพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นางแก้วกมล ฤทธิ์เต็ม ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาถึงรายละเอียดในแต่ละด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

9. ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

9.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) **ด้านคน** องค์กรคณะสงฆ์ควรมีนโยบายในการจัดอบรมและส่งเสริมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเด็กและเยาวชนอย่างต่อเนื่อง 2) **ด้านการเงิน** ควรจัดสรรงบประมาณเพิ่มเติมเพื่อให้โรงเรียนหรือวัดได้นำไปจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ประกอบการจัดอบรม 3) **ด้านวัสดุอุปกรณ์** พระสงฆ์โรงเรียนและครูอาจารย์ ควรทดลองสังเกตเกี่ยวกับพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนว่าชอบพอใจในการเรียนรู้เรื่องใด และควรหาสื่อประกอบการเรียนการสอนและวิธีการเรียนการสอนให้เด็กและเยาวชนสนใจการอบรมมากขึ้น 4) **ด้านการบริหารจัดการ** องค์กรสงฆ์และโรงเรียน ควรจัดให้มีการอบรมธรรมะกับเด็กและเยาวชนทุกระดับให้ได้เข้ารับการอบรม เพื่อขัดเกลานิสสัยและพฤติกรรมที่เบี่ยงเบน

9.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) ผู้จัดอบรมหรือผู้บริหารโรงเรียนควรส่งเสริมให้ผู้ปกครองของเด็กและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม โดยทำการประเมินผลพฤติกรรมในด้านต่างๆ แล้วฝึกฝนอบรมให้คำแนะนำในทุกด้านของคุณธรรมจริยธรรม 2) พระสงฆ์และโรงเรียนควรร่วมมือกันจัดกิจกรรมฝึกอบรมด้านคุณธรรมจริยธรรมทั้งภายในสถานศึกษาและภายใน

9.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาและเปรียบเทียบพฤติกรรมเชิงคุณธรรมและจริยธรรมกับตัวแปรอื่นๆ เช่นกลุ่มการเรียนรู้ เด็กที่อยู่ในชุมชนแออัด เด็กกำพร้า เด็กเร่ร่อน และเด็กถูกทอดทิ้ง เป็นต้น เพื่อศึกษาว่ามีผลต่อพฤติกรรมเชิงคุณธรรมจริยธรรมหรือไม่ 2) ควรศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิภาพเพื่อจะได้รับการทราบประสิทธิภาพในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชน อันจะเป็นผลสะท้อนให้เห็นว่าวิธีการที่พระสงฆ์หรือโรงเรียนดำเนินการอยู่นั้นมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด

บรรณานุกรม

1. ภาษาไทย:

- พระสมพร สมจิตโต (อ่อนไธสง). นิสิตปริญาโท. **หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2561
- ประเสริฐ ธิลาวั. **เลขานุการประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2561
- พระอุดมสิทธินายก. **ประธานหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2561.
- พระไพฑูริย์ อารัมภรัตน์. “การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อกิจกรรมทางพุทธศาสนา: กรณีศึกษา เขตทวีวัฒนา จังหวัดกรุงเทพมหานคร”. **กลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์**, Veridian E-Journal. SU Vol.6 No. 1: 459, (January – April 2013).
- บุญเย็น วอทอง. **พุทธศาสนากับปุถุชน**. ธรรมศิริ ออฟเซ็ท: อุบลราชธานี, 2540.
- สด แดงเอียด. “**คู่มือการดำเนินงานหน่วยเผยแพร่ศีลธรรม**”. สำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. หอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2550.
- ศราวุธ สิงหาราโท. และวีระศักดิ์ สายสุวรรณ “**คู่มือนักเรียนและผู้ปกครอง**”. โรงเรียนสตรีชัยภูมิ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30: ไทยเสรีการพิมพ์ชัยภูมิ, 2560.
- พระครูสมุห์ศรีธัญญ์ ปณณวชิโร. “การส่งเสริมคุณธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาโรงเรียนวัดเปาโรหิตย์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2556.
- พระครูประทีปธรรมนาถ. “การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม และจริยธรรม ของนักเรียนโรงเรียนคลองเจริญราษฎร์ อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2555.
- พระมหาไพฑูริย์ (บุญล้ำเลิศ). “บทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2555.

การจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี
Public Welfare Management of Sangha Administrators In Muang District,
Ratchaburi Province

พระสมุห์วศิน วิสุทโธ (พงษ์ศักดิ์)* พระครูวิสุทธานันทคุณ** พระมหากังวาล ธีรธมโม***
Phrasamu Wasin Visuddho (Pongsak), Phrakhru Wisuttanantakun,
Phramaha Kangwal Dhiradhammo

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ คือ (1) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี (2) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี (3) เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและจากผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 17 รูป/คน โดยสัมภาษณ์เจาะลึก เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนาความ

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพทั่วไปของการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล วัดและพระสังฆาธิการเป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนกิจการในฝ่ายพุทธจักรเพื่อประสานกับฝ่ายอาณาจักร ในการร่วมมือร่วมแรงกันพัฒนาชุมชนให้มีความเจริญ ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ พระสังฆาธิการต้องให้การช่วยเหลือเกื้อกูลด้วยความตั้งใจและให้เกิดความเป็นธรรมเป็นประโยชน์ที่เกิดแก่ชุมชน ด้านการเกื้อกูลสาธารณสมบัติสถานที่อื่นเป็นสาธารณสมบัติ มีความน่าเป็นห่วงในเรื่องของการอนุรักษ์และการดูแลรักษา ในทางปฏิบัติมีความยากไม่น้อย จำเป็นที่คนหรือประชาชนในชุมชน ด้านการเกื้อกูลประชาชนทั่วไป พระสังฆาธิการต้องช่วยบรรเทาความเดือดร้อนให้แก่ประชาชนในหมู่บ้านหรือสังคมตามความสามารถ

2. ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรีด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลเป็นเรื่องของประชาชนหรือคนในชุมชน มีการติดต่อกับวัดน้อยลง ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์

---

* Master of Arts Program in Buddhist Management, Ratchaburi Sangha College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

** RatchaburiSangha College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

*** RatchaburiSangha College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

การขาดงบประมาณ ขาดการแคลนกำลังบุคลากร ด้านการแก้ปัญหาสาธารณสมบัติสถานที่อื่นเป็นสาธารณสมบัติต้องมีการประมวลปัญหาและหาความเป็นไปได้ในแนวทางที่จะนำมาแก้ปัญหาต่างๆ ของชุมชน ด้านการแก้ปัญหาประชาชนทั่วไปปัญหาของชุมชนกับวัดก็มีมากขึ้นในบริบทหลายๆอย่าง ทั้งทางด้านความคิดและความเชื่อถือของคนในชุมชน

3. แนวทางการพัฒนาการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองจังหวัดราชบุรี ด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล พระสังฆาธิการต้องประสานความร่วมมือในทุกภาคส่วนและต้องประมวลข้อปัญหาและอุปสรรค ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์พระสังฆาธิการหรือวัดต้องมีระบบของการวางแผนงานที่ดี ด้านการแก้ปัญหาสาธารณสมบัติสถานที่อื่นเป็นสาธารณสมบัติ ต้องมีการวางแผนที่มีความร่วมมือและการร่วมใจของคนในชุมชน ด้านการแก้ปัญหาประชาชนทั่วไป พระสังฆาธิการต้องมีความรู้และ ความเข้าใจในบริบทต่าง ๆ ของชุมชน

คำสำคัญ: การจัดการ, งานสาธารณสงเคราะห์, พระสังฆาธิการ

ABSTRACT

The objectives of research paper were (1) to study the general state of public welfare management of Sangha administrators in Muang district, Ratchaburi province, (2) to study the problems and obstacles of public welfare management of Sangha administrators in Muang district, Ratchaburi province, and (3) to propose the operational guidelines of public welfare management of Sangha administrators in Muang district, Ratchaburi province. The research methodology was the qualitative research had the documentary analysis and interview as the tool to collect the data in the field study from 17 key informants and analyzed the data through the content analysis technique.

The findings of this research were as following:

1.The general state of public welfare management of Sangha administrators in Muang district, Ratchaburi province found that the hospitality aspect which temples and Sangha administrators play the major role to move the activity on behalf of Buddhist organization cooperate with the government for the sake of community development to be more progressive. The public domain hospitality aspect; Sangha administrators help the society with attention and justice for the benefit of community to have knowledge and scrutiny for helping others for broader public domains. The general people hospitality; Sangha administrators must help the people problem in the village or society as much as possible. To cooperate the help to have the convenience or people service, to solve the

problems and disturbance of the people when they get the disturbance and want the helping

2. The problems and obstacles of public welfare management of Sangha administrators in Muang district, Ratchaburi province found that the hospitality aspect which about the matter of people or community people have a few contact with the temple. The public domain hospitality aspect; lack of budget and personnel, lack of social support about the trust of community and people. Moreover, the people in community do not understand the role of the monks, especially the Sangha affairs. The public place hospitality aspect as the public domains; must summarize the problem and find out the possible solution of the problem of community.

3. The guidelines of public welfare management of Sangha administrators in Muang district, Ratchaburi province found that the hospitality aspect which Sangha administrators should cooperate with all agencies of society and summarize the problems and obstacles for problem synthesis and set the development plan and develop continuously. The public domain hospitality aspect; Sangha administrators should have the good plan. The public place hospitality aspect as the public domains; must plan with cooperation of community people on the same direction. Sangha administrators must play the major role to cooperate the harmony of community people and government. The general people hospitality; the Sangha administrators must have the knowledge, understanding the various contents of community and general people.

Keywords: Management, Public Welfare, Sangha Administrators

1. บทนำ

วัดทางพระพุทธศาสนาเป็นสถานที่ที่มีความสำคัญต่อพระพุทธศาสนิกชนทั่วไป เป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอด ศิลธรรม จริยธรรม วัฒนธรรมและประเพณีต่าง ๆ ไปสู่ชุมชน หรือจะเรียกได้ว่า วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน จากอดีตวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน และเป็นสถานที่ที่พุทธศาสนิกชนทั่วไปได้ใช้ เป็นสถานศึกษาอบรมให้มีความรู้ด้านวิชาชีพ ตำราแพทย์แผนไทยและศิลปกรรมแขนงต่าง ๆ วัดจึงเป็นศูนย์กลางการบริหารและการปกครอง รวมทั้งสถานที่บำเพ็ญบุญ บำเพ็ญกุศล ตั้งแต่เกิดจนถึงตาย และเป็นสถานที่สงเคราะห์ทางจิตใจให้แก่ประชาชน(สุภาพ สุปัญญา นันท์, 2544: 30)

ปัญหาสำคัญอย่างหนึ่งขององค์กรสงฆ์โดยรวมก็คือความรู้ความเข้าใจในด้านการบริหารจัดการที่ยังไม่ได้ปรับระบบให้สอดคล้องกับยุคสมัย (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต),

2539: 15) อีกทั้งการเข้าใจอย่างทั่วถึงและตรงกัน ถึงแม้วัดและองค์กรสงฆ์จะมีศาสนสมบัติที่อยู่ในรูปของทุนที่เป็นทรัพย์สินมากมายที่สะสมมาตั้งแต่ยุคดั้งเดิม ในฐานะผู้ครอบครองปัจจัยการผลิตที่สำคัญ อันได้แก่ ที่ดิน แร่งงาน ซึ่งสร้างให้วัดกลายเป็นสถาบันทางเศรษฐกิจที่มั่นคงอย่างยิ่งในสังคมไทย (อุทิศ จินนพันธ์สกุล, 2528: 21) ถ้าผู้เกี่ยวข้องทรัพย์สินของวัดไม่มีองค์ความรู้หรือเอาใจใส่ที่เพียงพอต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโดยไม่ได้จัดตามเกณฑ์มาตรฐานในการพัฒนาวัดอย่างต่อเนื่องทั้งในด้านการศึกษา และการสาธารณสุขสงเคราะห์ เป็นต้น

การพัฒนาประเทศมุ่งเน้นการพัฒนาความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ ทำให้สังคมไทยเปลี่ยนเป็นสังคมเมือง ความสัมพันธ์และพึ่งพาอาศัยกันของคนในชุมชนในสังคม เปลี่ยนไปเป็นต่างคนต่างอยู่ เป็นสังคมบริโภคนิยม ความเสื่อมถอยทางศีลธรรม จริยธรรมมีมากขึ้น และขาดศรัทธาในพระพุทธศาสนา วิถีชีวิตของคนไทยเริ่มห่างจากวัดมากขึ้นทุกทีที่เป็นปัญหาสังคมมากขึ้นเรื่อยๆ (พระมหาสันติ ฐานวโร (ประสพสุข), 2560: 2) ปัญหาที่เกิดขึ้นกับพระพุทธศาสนา ที่สังเกตได้จากปรากฏการณ์ทางสังคมไทยหลายประการ เช่น ผู้เข้าวัดส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ วัยรุ่นหนุ่มสาวไม่นิยมเข้าวัด อันเนื่องมาจากสาเหตุ คือ พระภิกษุบางส่วนกระทำผิดหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา และปฏิบัติตนไม่ก่อให้เกิดศรัทธาต่อประชาชน มีการสร้างโบสถ์วิหารเกินความจำเป็น วัดบางวัดอาศัยกลวิธีในวงการธุรกิจ ดึงดูดให้คนยินยอมบริจาคทรัพย์สินเพื่อตอบแทนทางวัตถุเป็นสำคัญ

การสาธารณสุขสงเคราะห์นับว่าเป็นงานสำคัญของคณะสงฆ์ ซึ่งมหาเถรสมาคมได้กำหนดหน้าที่ให้ เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล มีหน้าที่ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความสงบเรียบร้อย การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสุขสงเคราะห์ ในเขตปกครองของตน ให้ดำเนินไปได้ด้วยดี (ชาเลื่อง วุฒิจันทร์, 2541: 118)

ในส่วนงานด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ ของจังหวัดราชบุรีนั้น ทางคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี ซึ่งให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก และพระสังฆาธิการเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในงานด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ที่สมควรนำมาศึกษา ได้แก่ รูปแบบการจัดการสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ ซึ่งยังไม่มีรูปแบบการจัดการสาธารณสุขสงเคราะห์งานของพระสังฆาธิการที่ปฏิบัติกันอยู่ก็ทำตามความเข้าใจพื้นฐาน ของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ 6 ด้าน

สภาพปัจจุบันอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี มีพื้นที่ทั้งหมด 15 ตำบลมีวัดที่ขึ้นทะเบียนทั้งหมดจำนวน 82 วัดและมีที่พักสงฆ์ จำนวน 7 แห่ง ซึ่งมีจำนวนพระภิกษุ จำนวน 878 รูป

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้น ประกอบกับผู้วิจัยเป็นพระสังฆาธิการจึงมีความต้องการศึกษาเรื่อง “รูปแบบการจัดการงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี” เพื่อสังเคราะห์ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนางานสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ในอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี สืบไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการจัดการงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

2.2 เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการจัดการงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

2.3 เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาการจัดการงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลขอบเขตเนื้อหาใน แยกโดยลักษณะมี4ประการ คือ (1) ด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล (2) ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่น เพื่อสาธารณประโยชน์ (3) ด้านการเกื้อกูลสาธารณสุขสมทบที่อันเป็นสาธารณสุขสมทบ (4) ด้านการเกื้อกูลประชาชนทั่วไป (พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ), 2545: 57-58)

3.2 ผู้ให้ข้อมูลหลัก

การวิจัยเรื่อง “การจัดการงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี” ผู้วิจัยได้กำหนดเกี่ยวกับผู้ให้ข้อมูลหลักที่สำคัญ (Key Informants) จากผู้ที่มีคุณลักษณะสอดคล้องกับสาระสำคัญของการวิจัย จำนวน 17 รูป/คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การจัดการงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี” ผู้วิจัยได้ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi Structured) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยกำหนดโครงสร้างของข้อคำถาม สำหรับนำไปใช้ในกระบวนการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depht interview) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์ (Interview)

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้อาศัยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ขอบหนังสือจากหลักสูตรพุทธศาสนศรัทธาบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ถึงผู้ให้ข้อมูลหลักที่สำคัญ (Key Informants) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์

2. ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลหลักที่สำคัญ (Key Informants) เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้

3. ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนดนัดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึกและบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

4. นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์โดยวิธีการดังนี้

1. นำข้อมูลที่ได้ออกจากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ

2. นำข้อความจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียง

เฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

3. วิเคราะห์คำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context)

4. สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

4. สรุปผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปของการจัดการงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองจังหวัดราชบุรี ด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล วัดและพระสังฆาธิการเป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนกิจการในฝ่ายพุทธจักรเพื่อประสานกับฝ่ายอาณาจักร ในการร่วมมือร่วมแรงกันพัฒนาชุมชนให้มีความเจริญ ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ พระสังฆาธิการต้องให้การช่วยเหลือเกื้อกูลด้วยความตั้งใจและให้เกิดความเป็นธรรมเป็นประโยชน์ที่เกื้อหนุนกัน ด้านการเกื้อกูลสาธารณสุขสมมติสถานที่ยังเป็นสาธารณสุขสมมติ มีความน่าเป็นห่วงในเรื่องของการอนุรักษ์และการดูแลรักษา ในทางปฏิบัติมีความยากไม่น้อย จำเป็นที่คนหรือประชาชนในชุมชน ด้านการเกื้อกูลประชาชนทั่วไป พระสังฆาธิการต้องช่วยบรรเทาความเดือดร้อนให้แก่ประชาชนในหมู่บ้านหรือสังคมตามความสามารถ

2. ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรีด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลเป็นเรื่องของประชาชนหรือคนในชุมชน มีการติดต่อกับวัดน้อยลง ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ การขาดงบประมาณ ขาดการแคลนกำลังบุคลากร ด้านการเกื้อกูลสาธารณสุขสมมติสถานที่ยังเป็นสาธารณสุขสมมติต้องมีการประมวลปัญหาและหาความเป็นไปได้ในแนวทางที่จะนำมาแก้ปัญหาต่างๆ ของชุมชน ด้านการเกื้อกูลประชาชนทั่วไปไปปัญหาของชุมชนกับวัดก็มีมากขึ้นในบริบทหลายๆอย่าง ทั้งทางด้านความคิดและความเชื่อถือของคนในชุมชน

3. แนวทางการพัฒนาการจัดการงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองจังหวัดราชบุรี ด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล พระสังฆาธิการต้องประสานความร่วมมือในทุกภาคส่วนและต้องประมวลข้อปัญหาและอุปสรรค ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์พระสังฆาธิการหรือวัดต้องมีระบบของการวางแผนงานที่ดี ด้านการเกื้อกูลสาธารณสุขสมมติสถานที่ยังเป็นสาธารณสุขสมมติ ต้องมีการวางแผนที่มีความร่วมมือและการร่วมใจของคนในชุมชน ด้านการเกื้อกูลประชาชนทั่วไป พระสังฆาธิการต้องมีความรู้และ ความเข้าใจในบริบทต่าง ๆ ของชุมชน

5. อภิปรายผลการวิจัย

การจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม พบว่า วัดและพระสังฆาธิการนั้นเป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนกิจการในฝ่ายพุทธจักรเพื่อประคับประคองฝ่ายอาณาจักรในการร่วมมือร่วมแรงกันพัฒนาชุมชนให้มีความเจริญ เพราะวัดก็มีความพร้อมในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของสถานที่ และปัจจัยอื่นๆอีกพอที่พระสังฆาธิการจะช่วยเหลือเกื้อกูลแก่สังคมชุมชนได้สอดคล้องกับงานวิจัยของพระวิสิษฐภททจาโร (คำศักดิ์) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน” ผลการวิจัยพบว่า (1) สภาพทั่วไปของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำพูนพบว่า ด้านการปกครองเป็นไปตามกรอบที่ทางมหาเถรสมาคมได้มีการตั้งเอาไว้พร้อมกับการแบ่งหน้าที่ให้ช่วยกันดูแลความเรียบร้อยในการบริหารงาน ด้านการเผยแผ่ก็ได้ให้ความร่วมมือกันในการทำงานโดยได้มีการนำเอาโครงการต่างๆ เข้ามาช่วยในการทำงาน (พระวิสิษฐภททจาโร (คำศักดิ์), 2560: ก-ข) ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ได้แก่ พระสังฆาธิการและต้องให้การช่วยเหลือเกื้อกูลด้วยความตั้งใจและให้เกิดความเป็นธรรมเป็นประโยชน์ที่เกิดแก่ชุมชนหมู่มากเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนและมีความจำเป็นต้องใช้วิจารณญาณในการไตร่ตรองความสอดคล้องกับผลงานการวิจัยของพระมหาไชยณรงค์ ภาทมนี (เสริมแก้ว) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทด้านการสาธารณสงเคราะห์ของวัดชลประทานรังสฤษฎีอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี” ผลการศึกษาพบว่า (1) บทบาทด้านการสาธารณสงเคราะห์ของวัดชลประทานรังสฤษฎี อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.32 เมื่อพิจารณา เป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน (2) ผลการเปรียบเทียบบทบาทด้านการสาธารณสงเคราะห์ของวัดชลประทานรังสฤษฎี อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคลทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างตัวแปร พบว่า พระสงฆ์และ ประชาชน มีผลทำให้ความคิดเห็นต่อบทบาทด้านการสาธารณสงเคราะห์ของวัดชลประทานรังสฤษฎี อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี แตกต่างกัน จึงเป็นการยอมรับสมมติฐานทุกข้อที่ตั้งไว้ (3) ผลจากการสัมภาษณ์พระสงฆ์ภายในวัดชลประทานรังสฤษฎี พบว่ามีข้อสรุปได้ดังนี้โดยภาพรวมงานด้าน สาธารณสงเคราะห์ของวัดนั้นมีความสำคัญมาก(พระมหาไชยณรงค์ ภาทมนี (เสริมแก้ว), 2556: ก-ข)

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. พระสงฆ์ควรปฏิบัติกรในเชิงรุกคือ ไม่รอให้คนเข้าไปหาถึงวัด แต่ควรจัดการประชาสัมพันธ์ข่าวสารตามช่องทางต่างๆให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจและรู้ถึงความสำคัญในการ การจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการให้ประชาชนเข้าใจมากยิ่งขึ้น

2. ภาครัฐหรือหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องควรจัดให้มีการอบรมถวายความรู้แด่พระสงฆ์ และประชาชนในเรื่องเกี่ยวกับการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการภายในวัด และชุมชน

3. ให้คนในชุมชนและหมู่บ้านหรือชุมชนที่มีการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการมีจิตสำนึกในการทำงานที่ประสานสอดคล้องกันทั้งชุมชนในการดูแลอย่างจริงจัง

4. คนในชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการด้วยเพื่อที่จะได้เป็นส่วนหนึ่งที่จะได้เรียนรู้และซึมซับความสำนึกที่ท้องถิ่นของเราเองจะให้เห็น คุณค่าในการสงเคราะห์สาธาณะนั่นเอง

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการทำวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเฉพาะ “การจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี” เชิงลึกบางประเด็น และจึงควรมีการวิจัย” การจัดการงาน สาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ของวัดอื่น ๆ เพื่อเป็นแนวทาง นำไปสู่การปฏิบัติในปัจจุบันได้เช่นกัน

2. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการจัดการด้านวิชาการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ใน การนำหลักวิชาการประยุกต์ต่อองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์มาใช้ในวัด บริษัท หรือองค์กร หน่วยงาน สถาบัน เป็นต้น เพื่อเป็นการดำเนินงานให้บรรลุตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ตามหลักเกณฑ์ของการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์

บรรณานุกรม

(1) หนังสือ

ชำเลื่อง วุฒิจันทร์. (2541). การพัฒนากิจการคณะสงฆ์และการพระศาสนาเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา.

สำนักงานเจ้าคณะอำเภอเมืองราชบุรี. (2560). สถิติพระภิกษุจำพรรษา ประจำปี 2560. ราชบุรี: สำนักงานเจ้าคณะอำเภอเมืองฯ.

(2) วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์

สุภาพ สุปัญญาพันธ์. (2544). “โครงการเมรุปลอดสารพิษ”. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.

พระมหาสันติ ชานวโร. (2560). “การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์เขตทุ่งครุกรุงเทพมหานคร”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระวิสิษฐ์ ภูทจาวโร. (2560). “การเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

การศึกษาวิเคราะห์คุณค่าของพระบรมสารีริกธาตุตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท
An Analytical Study Value The Buddha's Relics in Buddhist Theravada
Philosophy Perspective

วรกร ชาตชัยทัต * สุวิน ทองปั้น ** จรัส ลีกา ***

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ ๑) เพื่อศึกษาทัศนะของพระบรมสารีริกธาตุในพุทธปรัชญา ๒) เพื่อวิเคราะห์พระบรมสารีริกธาตุในมุมมองทางปรัชญา และ ๓) เพื่อศึกษาวิเคราะห์คุณค่าของพระบรมสารีริกธาตุตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร โดยการเก็บข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิและเอกสารทุติยภูมิ แล้ววิเคราะห์ข้อมูลด้วยการพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า ทัศนะของพระบรมสารีริกธาตุในพุทธปรัชญา คือความคิดเห็นของชาวพุทธที่มีต่ออัฐิธาตุของพระพุทธเจ้า เมื่อพระพุทธองค์ได้เสด็จดับขันธปรินิพพานไปแล้วและได้มีถวายพระเพลิงพระพุทธเจ้า หลังจากนั้นได้มีการแบ่งอัฐิธาตุของพระพุทธองค์ แบ่งให้พุทธศาสนิกชน นำไปประดิษฐานไว้ในที่ต่างๆ เพื่อเป็นสัญลักษณ์แทนพระพุทธเจ้า สำหรับสักการบูชา พระบรมสารีริกธาตุในมุมมองทางปรัชญา คือ ๑) มองในเรื่องของความเชื่อ ความศักดิ์สิทธิ์ และปาฏิหาริย์ ซึ่งเป็นการมองทางด้านอภิปรัชญา ๒) มองในเชิงจริยธรรม หมายถึง หลักธรรม คำสอน ที่สอนให้คนทำความดี ละความชั่ว ทำจิตใจให้ผ่องใส ดังคำที่พระพุทธองค์ตรัสว่า ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นเรา คุณค่าของพระบรมสารีริกธาตุตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท ได้แก่ ๑) คุณค่าทางจิตใจ คือคุณค่าที่เกิดจากการบูชาพระบรมสารีริกธาตุ แล้วทำให้ผู้บูชาเกิดความอิมอก อิมใจและเกิดศรัทธา ๒) คุณค่าทางการปฏิบัติ คือ คุณค่าที่เกิดจากการปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ทำให้คนกลายเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรมตามหลักพุทธศาสนา

คำสำคัญ : คุณค่า, พระบรมสารีริกธาตุ, พุทธปรัชญาเถรวาท

Abstract

The aims of this research paper were: 1) to study the perspective on the Buddha relics in Buddhist philosophy; 2) to analyze the Buddha relics in the philosophical view; 3) to analytically study the values of the Buddha relics in Theravada Buddhist philosophy. This study employed the documentary research

---

* หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

** สาขาวิชาปรัชญา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

*** สาขาวิชาปรัชญา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

methodology conducted through the study of the primary and secondary sources and the obtained data were analyzed by the descriptive analysis.

The research results revealed that the perspectives on the Buddha relics in Buddhist philosophy is the idea of the Buddhists towards the remains of the Buddha after his passing away and his cremation. The Buddha relics were arranged in the possession of the Buddhist followers in different places as the symbolic presentative of the Buddha for paying homage. The Buddha relics are viewed by the philosophical aspects: 1) the metaphysical aspect referring to the belief, holiness and miracle; 2) the ethical aspect referring to the dhamma principles, doctrines of wholesome and unwholesome conducts, and mental purification as the Buddha words 'whoever sees dhamma, sees me'. The values of the Buddha relics in Theravada Buddhist philosophy are: 1) the mental value which is the value in taking homage to the Buddha relics causing complacency and faith; 2) the practical value which is the value from the practices in accordance with the Buddha teachings and becoming an ethical and moral person based on Buddhism.

keyword: the Value, The Buddha's Relics, The Buddhist Theravada Philosophy

1. บทนำ

ในสังคมไทยเมื่อประเทศไทยได้รับพระพุทธศาสนาเถรวาทแบบลังกาวงศ์ตั้งแต่สมัยสุโขทัยเป็นต้นมา ได้มีการสร้างพระสถูปสำหรับบรรจุพระบรมสารีริกธาตุขึ้นเป็นหลักของวัดตามคติความเชื่อของชาวพุทธประเทศศรีลังกา และมีการเขียนตำนานพระบรมสารีริกธาตุกำกับไว้ด้วย ทำให้ชาวพุทธเชื่อว่าบรรดาพระบรมสารีริกธาตุที่แจกไปยังเมืองต่าง ๆ เมื่อครั้งถวายพระเพลิงพระพุทธสรีระ ได้รับการรักษาและสักการบูชาสืบมาโดยลำดับในประเทศไทยก็มีการสร้างพระสถูปเจดีย์สำหรับบรรจุพระบรมสารีริกธาตุเพื่อให้ประชาชนได้สักการบูชา และการสร้างพระเจดีย์นี้ ถือเป็นรูปแบบสถาปัตยกรรมอย่างหนึ่งของไทยซึ่งได้รับอิทธิพลจากความเชื่อเรื่องพระบรมสารีริกธาตุ โดยความหมายก็คือ พระอัฐิของพระพุทธเจ้า (ราชบัณฑิตยสถาน, 2525: 833) หรือกระดูกของพระพุทธเจ้า รวมถึงพระธาตุที่นับเนื่องหรือเป็นส่วนร่างกาย หรือพระวรกายของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า (ธนิต อยู่โพธิ์, 2529: 46) หมายถึง พระเกศา (ผม) พระโลมา (ขน) พระขนาน (เล็บ) พระทันตา (ฟัน) พระทาสุธาตุ (พระเขี้ยวแก้ว พระอัฐิ (กระดูก) พระอักษธาตุ (พระรากขวัญ) พระคิ้วธาตุ (พระอัฐิกานพระศอ) ของพระพุทธเจ้า (ทองสีบ ศุภะมาร์ค, 2531: 1)

พระบรมสารีริกธาตุ ชาวพุทธถือว่าเป็นธาตุพิเศษ ชาวพุทธถือว่าเป็นธาตุพิเศษอันเกิดมาแต่พระสรีรกายของพระพุทธเจ้า (คณอง เนินอุไร, มปป.: 189) เป็นสิ่งแทนองค์พระพุทธเจ้าผู้ทรงประกอบด้วยพระวิสุทธิคุณ พระปัญญาธิคุณ และพระมหากรุณาธิคุณ เมื่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพานแล้ว และอันตรายได้เกิดขึ้นแล้ว พุทธภวาระย่อมเป็นสภาพว่างเปล่า ความเชื่อเรื่องอิทธิปาฏิหาริย์เกี่ยวกับพระบรมสารีริกธาตุมีมาตั้งแต่หลังพุทธกาล นอกจากพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ ที่มอบไว้ให้เป็นสมบัติของชาวพุทธบริษัทจะได้นำไปประพฤติปฏิบัติ เพื่อความหลุดพ้นจากกิเลสแล้ว สมบัติอันล้ำค่าอีกอย่างหนึ่งที่พุทธศาสนิกชนควรกราบไหว้บูชา เพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ก็คือพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้าซึ่งถือว่า บรรดาปุชนียวัตถุต่างๆ ที่พุทธศาสนิกชนสักการบูชากันอยู่ทั่วหน้า ที่ได้มีความศักดิ์สิทธิ์ และประโยชน์แก่การสักการบูชาของพุทธศาสนิกชน พระบรมสารีริกธาตุนี้ บังเกิดขึ้นมาจากพระสรีระของพระพุทธเจ้าโดยตรง ดังนั้น พระบรมสารีริกธาตุ จึงเป็นปุชนียวัตถุพิเศษ ยิ่งกว่าปุชนียวัตถุอื่นใดในโลกนี้ทั้งสิ้น เพราะอุบัติมาแต่ปุชนียบุคคลที่สูงส่งที่สุดในโลก (ประโยชน์ ส่งกลิ่น, 2540)

ในปัจจุบัน พุทธศาสนิกชนก็ยังให้ความสนใจที่จะสักการบูชา และต้องการจะมีพระบรมสารีริกธาตุหรือพระธาตุของพระอรหันตสาวกไว้ครอบครอง เพื่อจุดประสงค์ที่แตกต่างกัน เช่น เพื่อสักการบูชา เพื่อเป็นสิริมงคลที่มีพระบรมสารีริกธาตุไว้ที่บ้าน โดยจัดวางไว้ในโตะหมูบูชา หรือเก็บรักษาไว้ในที่อันเหมาะสม เนื่องจากมีความเชื่อว่า หากผู้ใดมีพระบรมสารีริกธาตุหรือพระธาตุของพระอรหันตอยู่ในครอบครองแต่รักษาไว้ไม่ดี เช่น เก็บรักษาไว้ในที่ไม่เหมาะสม หรือการถวายสักการบูชา พระบรมสารีริกธาตุหรือพระธาตุของพระอรหันตนั้นจะอันตรายไปจากที่นั้น ในขณะที่บางคนก็เชื่อว่า ผู้ที่มีพระบรมสารีริกธาตุหรือพระธาตุของพระอรหันตไว้ครอบครองมากๆ จะเป็นการวัดคุณธรรมของผู้นั้นว่าเขามีกาย วาจา ใจ บริสุทธิ์สะอาด มีปัญหาบาปมีมาก เป็นต้น ด้วยเหตุนี้จึงมีการสวดคาถาอัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุ และมีวิธีการประพฤติปฏิบัติตนในกรรมวิธีต่างๆ ซึ่งก็แล้วแต่ผู้ใดจะปฏิบัติแล้วได้ผลก็จะบอกต่อๆ กันมา (คณอง เนินอุไร, มปป.: 191)

จากคามมีอยู่ของพระบรมสารีริกธาตุในพระพุทธศาสนาเถรวาทที่มีอิทธิพลต่อชาวพุทธ ทั้งในทางด้านประวัติศาสตร์ ความเชื่อความศรัทธา การสักการบูชา การน้อมจิตใจเข้าไปสู่หลักธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ ที่จะต้องประพฤติปฏิบัติ ไม่เพียงแค่นำพระบรมสารีริกธาตุมาสักการบูชาหรือการไปสักการบูชาในสถานที่ต่างๆ ที่พระบรมสารีริกธาตุได้บรรจุไว้ในพระธาตุเจดีย์ แต่พระบรมสารีริกธาตุเป็นสิ่งที่สื่อความหมายถึงว่า การมีพระบรมสารีริกธาตุแสดงว่ามีพระพุทธเจ้า และหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าได้ทรงตรัสรู้และสั่งสอนเวไนยสัตว์ให้รู้ตาม

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์คุณค่าของพระบรมสารีริกธาตุตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท ที่กล่าวถึงกำเนิด คุณลักษณะและความสำคัญของพระบรมสารีริกธาตุที่มีอยู่ในพระพุทธศาสนาเถรวาท ศึกษาพระบรมสารีริกธาตุในมุมมองทางปรัชญา และคุณค่าของ

พระบรมสารีริกธาตุที่มีอิทธิพลต่อสังคมไทย เพื่อที่จะได้เป็นประโยชน์ต่อผู้ที่ใคร่ศึกษาทางด้านวิชาการในอนาคตต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาพระบรมสารีริกธาตุในพุทธปรัชญาเถรวาท
- 2.2 เพื่อศึกษาคุณค่าพระบรมสารีริกธาตุตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท
- 2.3 เพื่อศึกษาวิเคราะห์คุณค่าของพระบรมสารีริกธาตุตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท

3. ขอบเขตของการวิจัย

3.1 ด้านเอกสาร

1. เอกสารปฐมภูมิ (Primary Sources) ได้แก่ พระไตรปิฎก ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ภาษาบาลีและภาษาไทย
2. เอกสารทุติยภูมิ (Secondary Sources) ได้แก่หนังสือ ตำรา เอกสารของบทความวิชาการต่าง ๆ ที่ได้รับรวบรวมเรียบร้อยแล้ว และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องพระบรมสารีริกธาตุ

3.2 ด้านเนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาประเด็นดังต่อไปนี้คือ (1) พระบรมสารีริกธาตุในพุทธปรัชญาเถรวาท ได้แก่ ประวัติความเป็นมา ประเภทและลักษณะ (2) คุณค่าพระบรมสารีริกธาตุตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท (3) วิเคราะห์คุณค่าของพระบรมสารีริกธาตุตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท

4. วิธีการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) เป็นการเก็บข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

- 4.1 ศึกษาข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิและทุติยภูมิโดยการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพระบรมสารีริกธาตุ และการบูชาพระบรมสารีริกธาตุในสังคมไทย
- 4.2 เรียบเรียงเนื้อหา นำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ตามหลักอุปนัยวิธี ในด้านอภิปรัชญา ด้านจริยศาสตร์และญาณวิทยา
- 4.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้เรียบเรียงข้อมูลจากเอกสารและข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกแล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์คุณค่าพระบรมสารีริกธาตุตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทด้วยวิธีการพรรณนาตามหลักอุปนัยวิธีใน 2 ด้าน คือ

- 1) วิเคราะห์ในด้านอภิปรัชญา ได้แก่ ความเชื่อ ปาฏิหาริย์ จิตใจ
- 2) วิเคราะห์ในด้านญาณวิทยา ได้แก่ การใช้ปัญญา หรือการเกิดปัญญา

3) วิเคราะห์ในด้านจริยศาสตร์ ได้แก่ การบูชา การสวดระลึก การปฏิบัติตามแนวทางพุทธปรัชญาเถรวาท

4.4 สรุปการวิจัยและข้อเสนอแนะ

5. สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

5.1 จากการศึกษาทัศนะของพระบรมสารีริกธาตุในพุทธปรัชญา ผลการวิจัยพบว่า พระบรมสารีริกธาตุ คือ พระธาตุส่วนย่อยที่บังเกิดต่อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าโดยเฉพาะ มิได้เป็นคำที่ใช้เรียกพระธาตุของพระอรหันตสาวก หรือพระธาตุเจดีย์ต่างๆ จึงจำต้องสร้างพระธาตุเจดีย์ขึ้นประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุไว้ในที่แห่งเดียว เพื่อการกราบไหว้ สักการบูชา มีการป้องกันพระบรมสารีริกธาตุของผู้มีพระภาค แล้วสักการะ เคารพ นบনอบ บูชาพระสรีระของพระผู้มีพระภาคด้วยการพ้อนรำ ขับร้อง ประโคมดนตรี ระเบียบดอกไม้และของหอมตลอด 7 วัน ประเภทของพระบรมสารีริกธาตุ พระบรมสารีริกธาตุแบ่งเป็น 2 ประเภท 1) ประเภทที่กระจายออกจากกัน 2) ประเภทที่ไม่กระจายออกจากกัน ลักษณะของพระบรมสารีริกธาตุ คุณลักษณะของพระบรมสารีริกธาตุและพระธาตุ พบว่า 1) มีด้วยกันหลายสี 2) มีหลากหลายรูปแบบ 3) หากมีขนาดเล็กมักสามารถลอยน้ำได้ เมื่อลอยด้วยกันจะสามารถดึงดูดเข้าหากันได้ และลอยติดกันเป็นแพ 4) สามารถเสด็จมาเพิ่มจำนวนขึ้นหรือลดลงได้เอง ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของพระธาตุ 5) เปลี่ยนขนาดและสีสั่นเองได้ 6) ส่วนมากมักมีน้ำหนักค่อนข้างเบา เมื่อเทียบกับขนาด และที่ไม่กระจายออกจากกัน ท่านแบ่งได้เป็น 3 ขนาด ได้แก่ 1) ขนาดเล็ก 2) ขนาดเชิง 3) ขนาดใหญ่ ความแตกต่างเกี่ยวกับพระบรมสารีริกธาตุ พระบรมสารีริกธาตุมีเอกลักษณ์ที่แตกต่างไปจากพระธาตุอย่างมากมายหรืออาจเรียกได้ว่าเป็นการแตกต่างอย่างสิ้นเชิงก็ว่าได้ เพราะพระบรมสารีริกธาตุหรืออัฐิธาตุของพระพุทธองค์ตลอดจนของพระอรหันต์นั้นมีอยู่มากมาย

5.2 จากการศึกษาพระบรมสารีริกธาตุในมุมมองทางปรัชญา พบว่า พระบรมสารีริกธาตุในมุมมองอภิปรัชญา ที่มีต่อจิตใจเกิดจากความเชื่อว่าพระบรมสารีริกธาตุเป็นที่ศักดิ์สิทธิ์ที่มักจะทำอะไรก็เป็นผลสำเร็จโดยเฉพาะทางจิตอันสูงส่ง ทำให้จิตมีลักษณะสว่างสะอาด สงบ สุขใจ เป็นผลสำเร็จที่เกิดจากการประพฤติปฏิบัติ อันเกิดจากการเคารพบูชา ปาฏิหาริย์ของพระบรมสารีริกธาตุเกิดจากการที่บูชาสวดระลึกคุณ ที่เป็นสิ่งที่เหนือความคาดหมาย ที่ทำให้ไม่มีปัญหาในการดำเนินชีวิตและแคล้วคลาดจากภยันตรายต่างๆ มีความเจริญรุ่งเรืองกับผู้ที่มีความเชื่อศรัทธาและประพฤติปฏิบัติต่อพระบรมสารีริกธาตุ ด้านนิพพานที่กล่าวถึงการปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าเมื่อครั้งที่มีชีวิตอยู่ด้วยการที่พระบรมสารีริกธาตุเปรียบเสมือนพระพุทธเจ้า พระองค์เป็นผู้ปราศจากอาสวะกิเลสทั้งปวง พระองค์ทรงเป็นผู้มี พระปัญญาอันยิ่ง ทรงเป็นผู้บริสุทธิ์ มีพระมหากรุณาธิคุณสั่งสอนธรรมแก่เวไนยสัตว์ผู้ตกอยู่ในความทุกข์ ทำให้ผู้ที่ปฏิบัติตามสามารถเข้าถึงนิพพาน การสักการบูชากราบไหว้ สมัยโบราณมีการบูชาพระบรมธาตุด้วยเครื่องหอมและข้าวตอกดอกไม้ ตามปกติแล้วจะสรองพระธาตุ

ด้วยน้ำสะอาด อาจเจือด้วยน้ำหอม เนื่องจากองค์พระบรมธาตุส่วนใหญ่บรรจุอยู่ที่ฐานพระเจดีย์ การสงวนน้ำจึงกระทำโดยการรดน้ำไปบนองค์พระเจดีย์ โดยกำหนดหมายเอาพระธาตุเจดีย์ต่างๆ ที่กระจายอยู่ตามเมืองต่างๆ การกราบไหว้และสักการบูชาพระธาตุประจำปีเกิด ย่อมก่อให้เกิดความสุขใจ ความอึดอ้อมใจ และประทับติดตรึงตราอยู่ภายในใจ การสวดบูชาระลึกคุณ การนมัสการพระธาตุ 12 นักษัตรเป็นความเชื่อและประเพณีปฏิบัติของชาวล้านนามาช้านาน ได้มีคำบูชาพระธาตุแตกต่างกันไปในแต่ละพระธาตุ ดังนั้นจึงได้มีคำบูชาพระธาตุประจำปีเกิดเพื่อเป็นการปฏิบัติด้วยความเคารพและศรัทธา และความเชื่อการบูชาต่อพระบรมสารีริกธาตุ ในด้านการปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธเจ้า คือ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบานด้วยธรรม

5.3 จากการศึกษาวิเคราะห์คุณค่าของพระบรมสารีริกธาตุตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทพบว่า ด้านด้านจริยศาสตร์ การดำเนินชีวิต การที่พระพุทธเจ้าเป็นมนุษย์ผู้มีคุณสมบัติของความเป็นพุทธะ พระองค์ทรงเป็นผู้มี พระปัญญาอันยิ่ง ทรงเป็นผู้บริสุทธิ์ การดำเนินชีวิตก็ให้อยู่ด้วยความเพียร มีสติสัมปชัญญะ ซื่อมั่นในพระสัทธรรมของพระพุทธเจ้า ทั้งส่วนที่เป็นปริยัติสัทธรรม ปฏิบัติสัทธรรม และปฏิเวธสัทธรรม ด้วยพระธรรม มีความเชื่อว่าพระธรรมคำสั่งสอนนั้น เป็นสังฆธรรม ด้วยการรักษาเบญจศีล เบญจธรรม และการดำเนินชีวิตตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ ก็ย่อมทำให้ตนเอง ครอบครัว มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี มีความสุขความเจริญ ไม่ใช่กราบไหว้บูชาหรือการขอพรให้ตนเอง ครอบครัว มีความสุขความเจริญ ด้านคุณธรรมที่พึงอบรมให้เกิดให้หลุดพ้นภายในจิตใจ ในด้านปัญญา ความรู้ความสามารถ การมีเหตุผล จนสามารถนำตนให้หลุดพ้นจากเครื่องผูกมัด เครื่องบีบคั้นที่เรียกว่า กิเลสและกองทุกข์ ทำให้จิตมีลักษณะสว่าง สะอาด สงบ สุขใจ เป็นผลสำเร็จที่เกิดจากการประพฤติปฏิบัติ ย่อมได้รับผลในทันที เพราะทุกสิ่งทุกอย่างล้วนแต่เกิดจากเหตุและปัจจัย นำไปสู่ผลที่ได้รับ ทั้งกับตนเองและครอบครัว ความเชื่อเรื่องพระธาตุประจำปีเกิดของชาวพุทธมีตำนานกล่าวไว้ว่า และด้านอภิปรัชญา ความเชื่อเรื่องการไหว้พระธาตุเจดีย์ประจำปีเกิดเป็นวัฒนธรรมการบูชาพระบรมสารีริกธาตุของชาวล้านนาซึ่งบอกเล่ากันว่ามีมาแต่โบราณ โดยกำหนดหมายเอาพระธาตุเจดีย์ต่างๆ ที่กระจายอยู่ตามเมืองต่างๆ การได้ไปกราบไหว้พระธาตุประจำปีเกิดย่อมก่อให้เกิดความสุขใจ ความอึดอ้อมใจ และประทับติดตรึงตราอยู่ภายในใจแก่ผู้ที่เดินทางมากราบไหว้พระธาตุประจำปีเกิด ในด้านญาณวิทยา ที่เป็นการปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธเจ้า ด้วยการเข้าถึงแก่นความรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติมีสติปัญญา

เอกสารอ้างอิง

- ราชบัณฑิตยสถาน. (2525). **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕**.
กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์,
ธนิต อยู่โพธิ์. (2529). **ตำนานพระบรมสารีริกธาตุ**. กรุงเทพมหานคร: มปท.
ทองสืบ ศุภะมาร์ค. (2531). **ตำนานพระธาตุของพระพุทธเจ้าและพระสาวก**. พิมพ์ครั้งที่ 3.
กรุงเทพมหานคร: การศาสนา,
คณอง เนินอุไร. (มปป.). **พระธาตุปาฏิหาริย์**. กรุงเทพมหานคร: กองทุนโลกทิพย์.
ประโยชน์ สังกสิน. (๒๕๔๐). “พระสัมมาสัมพุทธเจ้า: ศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดในพุทธศาสนา
เถรวาทและมหายาน”. **วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย:
มหาวิทยาลัยมหิดล.

ภาคผนวก

โครงการประชุมวิชาการที่มีรายงานการประชุม (Proceedings)
หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

1. ชื่อโครงการ : โครงการประชุมวิชาการที่มีรายงานการประชุม (Proceedings)
2. ชื่อหน่วยงาน : หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
3. ผู้รับผิดชอบโครงการ : หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
4. โครงการเชื่อมโยงกับมาตรฐาน สกอ. : องค์กรประกอบที่ 2 บัณฑิต
องค์กรประกอบที่ 3 นิสิต
องค์กรประกอบที่ 4 อาจารย์
องค์กรประกอบที่ 5 หลักสูตร การเรียนการสอน
การประเมินผู้เรียน

5. หลักการและเหตุผล

คณะสังคมศาสตร์โดยภาควิชารัฐศาสตร์ได้รับอนุมัติจากสภามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยให้เปิดสอนหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ตั้งแต่ปีการศึกษา 2549 เป็นต้นมา และหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2551 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน โดยในแต่ละปีได้มีผู้สำเร็จการศึกษามากพอสมควร ซึ่งนิสิตเหล่านี้ได้สำเร็จการศึกษาตามแผน ก แบบ ก 2 ที่ทั้งศึกษารายวิชาและทำสารนิพนธ์/วิทยานิพนธ์

ผลงานสารนิพนธ์และวิทยานิพนธ์ของนิสิตผู้สำเร็จการศึกษาประจำปีการศึกษา 2561 หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต จำนวน 80 รูป/คน จะต้องได้รับการตีพิมพ์ หรืออย่างน้อยดำเนินการให้ผลงานหรือส่วนหนึ่งของผลงานได้รับการยอมรับให้ตีพิมพ์ในวารสารหรือสิ่งพิมพ์ทางวิชาการ หรือเสนอต่อที่ประชุมวิชาการที่มีรายงานการประชุม (Proceedings) ซึ่งจะนำไปสู่การประกันคุณภาพการศึกษาได้อีกด้วย

การดำเนินการดังกล่าวนี้ เป็นไปตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ.2552 และสอดคล้องกับประกาศมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรื่องการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ.2559

ด้วยเหตุผลและความจำเป็นดังกล่าว จึงต้องจัดให้มีโครงการประชุมวิชาการที่มีรายงานการประชุม (Proceedings) ของการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของหลักสูตรทั้งสอง

ให้สาธารณชนได้รับทราบ อันจะนำไปสู่การประกันคุณภาพการศึกษาและความเป็นเลิศทางวิชาการต่อไป

6. วัตถุประสงค์

6.1 เพื่อจัดให้มีการตีพิมพ์ผลงานสารนิพนธ์และวิทยานิพนธ์ของหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิตในวารสารหรือสิ่งพิมพ์ทางวิชาการ

6.2 เพื่อจัดให้มีการประชุมวิชาการที่มีรายงานการประชุม (Proceedings)

6.3 เพื่อเผยแพร่ผลงานทางวิชาการของหลักสูตรทั้งสองสาขาให้สาธารณชนได้รับทราบอย่างกว้างขวาง

7. ลักษณะของโครงการ

เป็นโครงการจัดประชุมสัมมนาบทความทางวิชาการที่มีการรายงานการประชุมของหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประจำปีการศึกษา 2561

8. เป้าหมายผลผลิต

8.1 เป้าหมายเชิงคุณภาพ มีการตีพิมพ์ผลงานวิทยานิพนธ์ในรูปแบบของบทความทางวิชาการและนำเสนอต่อที่ประชุมวิชาการที่มีรายงานการประชุม (Proceedings)

8.2 เป้าหมายเชิงปริมาณ มีการตีพิมพ์เอกสารทางวิชาการระดับบัณฑิตศึกษาไม่น้อยกว่า 500 เล่ม เพื่อเผยแพร่ต่อสาธารณชนที่เข้าร่วมประชุมทางวิชาการไม่น้อยกว่า 100 รูปหรือคนจากทุกวิทยาเขตที่เปิดการศึกษาในหลักสูตร

9. งบประมาณ

9.1 ที่มาของงบประมาณ : งบประมาณสนับสนุนจากหลักสูตรฯ/นิสิตปริญญาโท

9.2 การใช้จ่ายงบประมาณ: เป็นการคิดแบบระบบถัวเฉลี่ยโดยการประมาณการเบื้องต้น
ดังนี้

ที่	รายการ
1	ค่าเอกสารประกอบการประชุมวิชาการ
2	ค่าอาหารเข้าหรือเครื่องดื่มที่ใช้ในการประชุมวิชาการ
3	ค่าตอบแทนผู้ทรงคุณวุฒิในการประชุมวิชาการ
4	ค่ากระเป๋า
5	ค่าป้ายไวเนล

10. ขั้นตอนและระยะเวลาการดำเนินการ

กระบวนการดำเนินการโครงการจัดประชุมวิชาการที่มีรายงานการประชุม (Proceedings) โดยใช้กระบวนการ PDCA คือ

10.1 การวางแผน (PLAN) ประชุมระดมความคิดเห็นระหว่างคณาจารย์เจ้าหน้าที่ประจำหลักสูตรและนิสิตเพื่อจัดทำโครงการจัดประชุมวิชาการที่มีรายงานการประชุม (Proceedings) เพื่อขออนุมัติหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ ตลอดถึงทำหนังสือไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

10.2 การดำเนินงาน (DO) มีการปฏิบัติงานตามแผนที่กำหนดไว้ ภายใต้กรอบระยะเวลาที่กำหนดไว้ในแผน ระหว่างเดือนมีนาคม 2561 – 31 เมษายน 2562

10.3 สรุปและประเมินโครงการ (CHECK) โดยมีการประชุมสรุปโครงการ ปรากฏในรายงานการประชุมหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

10.4 นำผลสรุปและข้อเสนอแนะ (ACT) ไปดำเนินการพัฒนาปรับปรุงแก้ไขต่อไป ปรากฏในรายงานประชุมหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ตารางแผนปฏิบัติการโครงการ

ลำดับที่	กิจกรรมดำเนินงาน	ระยะเวลาดำเนินการ (มีนาคม – เมษายน 2561)							
		สัปดาห์ 1	สัปดาห์ 2	สัปดาห์ 3	สัปดาห์ 4	สัปดาห์ 5	สัปดาห์ 6	สัปดาห์ 7	สัปดาห์ 8
1	ประชุมระดมความคิดเห็นผู้ที่เกี่ยวข้อง		→						
2	จัดทำโครงการเสนอขออนุมัติมหาวิทยาลัย			→					
3	จัดทำหนังสือไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง					→			
4	ดำเนินการตามแผนที่กำหนด						→		
5	สรุปโครงการตามแบบมคอ.2 และเสนอมหาวิทยาลัย								→

11. ตัวชี้วัด

11.1 ผลผลิต (Output)

- 1) ร้อยละ 80 ของนิสิตที่เข้าร่วมโครงการฯ มีความรู้เพิ่มขึ้น
- 2) ร้อยละ 80 ของนิสิตที่เข้าร่วมโครงการฯ มีพึงพอใจต่อโครงการฯ

11.2 ผลลัพธ์ (Outcome)

- 1) นิสิตที่เข้าร่วมโครงการฯ มีความรู้จากการประสบการณ์ตรงในการประชุมสัมมนาวิชาการ
- 2) การจัดการโครงการเป็นไปตามเกณฑ์ สกอ.ที่ได้กำหนดไว้

12. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

12.1 ได้ตีพิมพ์ผลงานสารนิพนธ์/วิทยานิพนธ์หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิตในวารสารหรือสิ่งพิมพ์ทางวิชาการ

12.2 ได้จัดประชุมวิชาการที่มีรายงานการประชุม (Proceedings)

12.3 ได้เผยแพร่ผลงานทางวิชาการของหลักสูตรทั้งสองสาขาให้สาธารณชนได้รับทราบอย่างกว้างขวาง

**แผนกสารบรรณ
สำนักงานอธิการบดี**

รับที่ ๑๙๑๔
 รับวันที่ ๒๕ มี.ค. ๖๒
 เวลา ๑๐.๔๕ น.
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ โทร.โทรสาร ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ภายใน (๘๒๐๐)
 ที่ ศธ ๖๑๐๕๒/ ๑๑๗ วันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขออนุมัติลงนามในคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินโครงการประชุมวิชาการที่มีรายงานการประชุม (Proceeding) และคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการวิพากษ์บทความวิจัยในการโครงการประชุมวิชาการที่มีรายงานการประชุม (Proceeding)

กราบนำส่งการ อธิการบดี

สืบเนื่องจากหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้อนุมัติให้เปิดการเรียนการสอนหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๕๔๙ และหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๕๕๑ เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน ดังนั้นในปีการศึกษา ๒๕๖๑ ได้มีผู้สำเร็จการศึกษาจำนวนทั้งสิ้น ๘๐ รูป/คน โดยที่ได้มีระเบียบกฎเกณฑ์ของมหาวิทยาลัยได้กำหนดให้มีการประชุมวิชาการที่มีรายงานการประชุม (Proceedings) ในวันที่ ๘ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๒ ณ ห้องเจียร์เตอร์B 508-509 อาคารเรียนรวม โขนปี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ความทราบแล้วนั้น

เพื่อการนี้ จึงกราบนำส่งการมาเพื่อขออนุมัติลงนามในคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินโครงการประชุมวิชาการที่มีรายงานการประชุม (Proceeding) และคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการวิพากษ์บทความวิจัยในการโครงการประชุมวิชาการที่มีรายงานการประชุม (Proceeding) หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๑ ตามเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงกราบนำส่งการมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุมัติและลงนามในคำสั่งมหาวิทยาลัย

(Handwritten signatures)
 พระครูปริยัติกิจติกิจารัง, รศ.ดร.)
 ๑๐ มี.ค. ๖๒

(Signature: Jee Jinnam)
 (รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)
 ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
 ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

เขียน อธิการบดี
 เห็นควรอนุมัติ
 เพื่อโปรดทราบ
(Signature: พระราชวสุเมธี)
 รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร

(Signature: พระราชปริยัติกวี)
 อธิการบดี
 ๒๕ มี.ค. ๖๒

คำสั่งมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ที่ ๕๑๒/๒๕๖๒

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการวิพากษ์บทความวิจัยในการประชุมวิชาการที่มีรายงานการประชุม (Proceedings) หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

เพื่อให้การพิจารณาบทความวิจัยในการประชุมวิชาการที่มีรายงานการประชุม (Proceedings) ของหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ดำเนินการไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพ บรรลุวัตถุประสงค์ และเป็นไปตามนโยบายการจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัย

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๗ (๑) แห่งพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๐ จึงแต่งตั้งผู้มีรายชื่อดังต่อไปนี้ เป็นคณะกรรมการวิพากษ์บทความวิจัยในการประชุมวิชาการที่มีรายงานการประชุม(Proceedings) หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประกอบด้วย

๑. สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ : ด้านการปกครอง

๑. ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง	ประธานกรรมการ
๒. รองศาสตราจารย์ ดร.ชลวิทย์ เจียรจิตต์	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
๓. ศาสตราจารย์ ดร.จ่านงค์ อติวัฒน์สิทธิ์	กรรมการ
๔. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุพธนา ปราณีต	กรรมการ
๕. อาจารย์ ดร.กาญจนา คำจตุ	กรรมการและเลขานุการ
๖. พระสมณีก ธีรปญโญ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๗. นายพลวัฒน์ สีทา	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๒. สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ : ด้านศาสนศึกษา และด้านสาธารณูปการ

๑. พระอุดมสิทธิธนายก, ผศ.ดร.	ประธานกรรมการ
๒. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิษุกร นาคธน	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
๓. ศาสตราจารย์ พลตำรวจโทหญิง ดร.นัยนา เกิดวิชัย	กรรมการ
๔. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช	กรรมการ
๕. พระมหาภุชญา กิตติโสภโณ, ผศ.ดร.	กรรมการและเลขานุการ
๖. นายกรกต ขาบัณฑิต	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๗. นางสาวพัชรี หาแสง	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๓. สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ : ด้านการเผยแผ่

๑. พระสุธีวีรบัณฑิต, ดร.	ประธานกรรมการ
๒. พระศรีวินยาภรณ์,ดร.	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
๓. พระปลัดระพิน พุทธิสาโร, ผศ.ดร.	กรรมการ
๔. รองศาสตราจารย์ ดร.อภิรักษ์ จันทะนี	กรรมการ
๕. อาจารย์ ดร.พงศ์พัฒน์ จิตตานุรักษ์	กรรมการและเลขานุการ
๖. นางสาวสุมาลี บุญเรือง	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๗. นางสาวกาญจนา บุญเรือง	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๔. สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ : ด้านการศึกษาสงเคราะห์

๑. รองศาสตราจารย์ ดร.สมาน งามสนิท	ประธานกรรมการ
๒. พระมหาบุญศรี ญาณวุฑฒ, ผศ.ดร.	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
๓. รองศาสตราจารย์ ดร.พรรษา พุฒยงกูร	กรรมการ
๔. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เติมศักดิ์ ทองอินทร์	กรรมการ
๕. อาจารย์ ดร.ประเสริฐ ธิลา	กรรมการและเลขานุการ
๖. นายสุภัทรชัย สีสะใบ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๕. สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ : ด้านสาธารณสงเคราะห์

๑. ผศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือ	ประธานกรรมการ
๒. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา หล่อตระกูล	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
๓. พระมหาสุนันท์ สุนนโท, ดร.	กรรมการ
๔. รองศาสตราจารย์ ประณต นันทิยะกุล	กรรมการ
๕. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิเชฐ ทังโต	กรรมการ
๖. อาจารย์ ดร.สุริยา รักษาเมือง	กรรมการและเลขานุการ
๗. นางสาววันเพ็ญ ฉายสอาด	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๖. สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

๑. รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม	ประธานกรรมการ
๒. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร วัฒนบุตร	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
๓. รองศาสตราจารย์ ดร.สุรินทร์ นียมมางกูร	กรรมการ
๔. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุวัต กระสังข์	กรรมการ
๕. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัฐพล เย็นใจมา	กรรมการ
๖. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิดาวิภา หมั่นมี	กรรมการและเลขานุการ
๗. พระนุชิต นาคเสโน	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๑๗ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๒

(พระราชปรีดิที กวี, ศ.ดร.)

อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

แบบประเมินบทความวิจัย

การประชุมวิชาการที่มีรายงานการประชุม (Proceedings)
หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย

คำชี้แจง: แบบประเมินนี้ประกอบด้วย 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้น

ประกอบด้วยชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ และชื่อบทความวิจัย

ตอนที่ 2 ผลการประเมินคุณภาพบทความวิจัย

เป็นการประเมินคุณภาพบทความวิจัย จำนวน 10 ข้อ ซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

- 5 หมายถึง ดีเด่น
- 4 หมายถึง ดีมาก
- 3 หมายถึง ดี
- 2 หมายถึง ค่อนข้างดี
- 1 หมายถึง ปรับปรุง

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงคุณภาพงานวิจัย

ประกอบด้วย 5 ประเด็นคือ 1) ปัญหาการวิจัย 2) วิธีดำเนินการวิจัย 3) องค์กรความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย 4) ประโยชน์/การประยุกต์ใช้/ผลกระทบต่อสังคมของงานวิจัย และ 5) การต่อยอดองค์ความรู้ของงานวิจัยในอนาคต โดยขอความอนุเคราะห์ท่านผู้ทรงคุณวุฒิได้โปรดบันทึกข้อคิดเห็นตามประเด็นดังกล่าวข้างต้นให้ครบทุกประเด็นตามความเหมาะสม เพื่อการปรับปรุงคุณภาพงานวิจัยและสรุปเป็นรายงานการประชุม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโครงการจัดประชุมวิชาการที่มีรายงานการประชุม (Proceedings) ต่อไป

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

แบบประเมินบทความวิจัย

การประชุมวิชาการที่มีรายงานการประชุม (Proceedings)
 หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์
 คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้น

1. ชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

.....

2. ชื่อผู้ทำวิจัย

.....

3. ชื่อบทความวิจัย

.....

ตอนที่ 2 ผลการประเมินคุณภาพบทความวิจัย

เกณฑ์การประเมิน	คะแนน				
	5	4	3	2	1
1. กระบวนการวิจัยถูกต้องและเหมาะสมทุกขั้นตอน (มีวัตถุประสงค์/ สมมติฐาน/ ขอบเขต/ ขั้นตอนดำเนินงาน/ ทฤษฎีที่ใช้เหมาะสม)					
2. การวิเคราะห์ผลการวิจัยที่ถูกต้องและเหมาะสม					
3. การนำเสนอและเรียบเรียงเนื้อหาสาระที่ชัดเจนตามลำดับขั้นตอน ไม่สับสน สามารถทำให้ผู้อ่านติดตามเนื้อหาของผลงานได้โดยสะดวก และมีการใช้ภาษาที่ชัดเจนถูกต้องตามหลักภาษา ตลอดจนมีความเชื่อมโยงของประเด็น					
4. เสริมสร้างความรู้และเป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการอย่างกว้างขวาง หรือสามารถนำไปประยุกต์ได้อย่างแพร่หลาย					
5. แสดงความรู้ใหม่ที่ลึกซึ้งกว้างไกลกว่าเดิมที่เคยมีผู้ศึกษาแล้ว					
6. แสดงความก้าวหน้าทางวิชาการและเป็นการต่อยอดความรู้					
7. สามารถนำไปใช้เป็นแหล่งอ้างอิงทางวิชาการหรือนำไปปฏิบัติได้					
8. มีความคิดริเริ่ม และเป็นงานบุกเบิกทางวิชาการ ตลอดจนจนเป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่					
9. ก่อให้เกิดความก้าวหน้าทางวิชาการในระดับสูง					
10. เป็นที่เชื่อถือยอมรับในวงวิชาการหรือวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง					

3.4 ประโยชน์/การประยุกต์ใช้/ผลกระทบต่อสังคมของงานวิจัย

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3.5 การต่อยอดองค์ความรู้ของงานวิจัยในอนาคต

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน
 ( )

วันที่..... เดือน ..... พ.ศ. 2562